I

son peygamber hazreti muhammed

prof. dr. muhammed ebu zehra

KİTABEVİ

PEYGAMBER EFENDİMİZİN Bİ'SETİ

En Büyük Tecelli

Peygamber efendimiz, Allah tarafından alemlere rahmet bir elçi olarak gönderilmeden önce, şu iki hususa özen gösterirdi:
1- Peygamber efendimiz oyun ve eğlenceyle ilgilenmezdi. Bu hava içinde büyüyüp yetişkin bir insan oldu. Sonra çobanlık yaptı. Kendisini ibadete veren zahid bir kimse oldu. İnsanlardan uzaklaştı. Ancak toplumun hakları gerektirdiği zaman ortaya çıkardı. Bir muhtaca yardım etmek, darda kalan bir kimsenin imdadına koşmak, ihtiyaç sahibi bir kimsenin ihtiyacını gidermek, misafiri ağırlamak veya akraba ziyaretini yapmak gerektiği zaman uzletgahmdan çıkar, üzerine düşen görevi yerine getirirdi. İnsanların arasına karışarak vaktini öldürmez uzlete çekilmeyi tercih ederdi. Böylece diğer ihsanları lekeleyen şeylere bulaşmamış olurdu. Çünkü o temiz bir insandı. Rabbi onu en güzel şekilde terbiye etmişti. Onun bi'setten önceki yaşantısı, kendisini peygamberliğe aday bir insan haline getirmişti. Bunun işareti de şuydu: Hiçbir kötülüğü hoş karşılamaz, kimseye kötü söz söylemez, hayasızlık yapmaz, kimseyle tartışmaz, beklenen peygamberin kendisi olduğu hususunda hiç kimseyle münakaşaya girişmezdi. Hem uzletinde, hem toplum içindeki bütün davranışlarında sevecen ve insanlarla iyi ilişkiler kuran bir kimseydi. Kureyşliler onun hakkını takdir etmişlerdi.
Hira Mağarası'nı kendisi için ibadet yeri edinmişti. Orada çokça ibadet eder, Allah'a yönelirdi. Kureyşliler'in putlara tapmakta olduklarını görünce kendisi Allah'a ibadet ederdi. Putlara tapmayı hoş gören Kureyşliler'in durumlarından anlaşıldığına göre, aralarında Hanif dinine mensup olanlar dışında kimsenin ibadet konusunda bir gayreti ve düşüncesi yoktu. Ya da putlarına tapmak için tenha bir yer aramazlardı. Bu, tarihen sabit değildir. Bunu anlatan herhangi bir rivayet de yoktur. Onları çevreleyen olaylardan ve yaşadıkları durumlardan anlaşıldığına göre, bunlar ibadet huşunda atalarının tatbik ettikleri yöntemleri, düşünmeden ve neticesi üzerinde tefekkür etmeden, olduğu gibi tatbik ederlerdi. Halbuki, bu işi düşünerek yapsalardı, bir kısmı halvet ve uzlete çekilse de, çokları putlara tapmaktan vazgeçip yüce Allah'a ibadet ederlerdi. Çünkü bu hususta azıcık düşünmekle karanlıklardan kurtulup aydınlığa kavuşurlardı. Putların dalaletinden kurtulup aydınlığa vahdaniyetin hidayetine kavuşurlardı. Ama onlar maddeci kimseler idiler. "Dünya hayatımızdan başka bir hayat yoktur. Biz diriltilecek değiliz." (En'am: 29) diyorlardı.

Her ne kadar bazı kalem sahipleri, Kureyş müşriklerinin tek başlarına uzlete çekilerek putlarına ibadet ettiklerini söylüyor-larsa da, bu, îslamiyete leke sürmek isteyen ve ona nakise getirmek arzusunda olan kimselerin sözüdür. Bunu, Hz. Muham-med (sav)'in yaptıklarını küçük göstermek isteyen kimseler söylerler. Onlar, gerçekleri batıl ile karıştırarak, hakikatleri çarpıtarak konuşurlar. Abdullah oğlu Muhammed (sav) kendini ibadete veren ve fazlasıyla ibadet eden bir kimseydi. Rızkını rahatça temin edip Hatice'nin kendisine verdiği mal ile yaptığı ticareti yoluna koyup, kendi kontrolü altında başkalarım çalıştırmaya başladıktan ve ticari seyahate bizzat çıkma mecburiyetinden kurtulduktan sonra, artık ticari seyahatlere çıktığı görülmemiştir. Yirmi beş yaşına vardıktan sonra artık ticari seyahatlere çıkmamış ve kendini tamamıyla ibadete vermişti. Yaşı ilerledikçe ibadetini daha da arttırıyor, insanlardan uzaklaşıp uzlete çekiliyor, şehvetlerden ve lezzetlerden uzak duruyordu. Ama helali da kendine haram etmiyor, bazı lezzetlerden tamamıyla mahrum kalmıyordu. İsrafa -kaçmadan, gurura kapılmadan yiyip içiyordu. Nitekim bu metodu kendi şeriatinde de insanlara açıklamıştı. O, getirmiş olduğu şeriatıyla birlikte alemlere rahmet olarak gönderilmişti.

Yılın bir ayını, kendi ibadeti için ayırarak Hira Mağarasına kapanırdı. Cahiliyetleri döneminde Hira Mağarası Araplar için bir mabed haline gelmişti. Nitekim Ibn Kesir'in, "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserinde de şöyle denmektedir: "Resulullah (sav), her sene bir ay süreyle Hira Mağarasına kapanıp ibadet ederdi. Orası, cahiliyetleri döneminde, adeta Kureyşliler'in bir mabedi olmuştu. [1] Cahiliyet döneminde Kureyşliler mutlaka Hira Mağarası'na gidip ibadet etmeyi gerekli görürlerdi. Belki de bunu, Hac menasikinin bir parçası olarak kabul ediyorlardı. Muhammed (sav) de orasını ibadeti için uygun bir yer olarak seçmişti. Çünkü yıl boyunca oraya hiç kimseler uğramazdı. Orası Beyt-i Haram gibi değildi.

Çünkü o şerefli Beyt-i Haram hergün insanlar tarafından tavaf edilirdi. Sahih haberlerde nakledildiğine göre, Peygamber efendimiz sayılı gecelerde ibadet eder ve Ramazan ayı boyunca ibadetten ayrılmazdı. İbadete başlarken önce Beyt-i Haram'a gidip orayı tavaf eder, büyük miktarlarda sadakalar verir, muhtaçlara yemek yedirir, sonra Hira dağındaki mağaraya gidip oraya kapanırdı. O mağara gerçekten yüksek bir yerdeydi. Şimdi dahi aşağılardan o mağaraya bakan bir kimse, kendini zorlamadan oraya çıkamayacağını anlar. Bu da gösteriyor ki, Cenab-ı Allah, Muhammed (sav)'e vücut kuvveti, dayanma gücü ve ibadet konusunda büyük bir şevk vermişti. Buna ancak azim sahibi kullar katlanabilirlerdi. Ramazan ayı sona erince evine dönmek üzere iner, önce Beyt'i

Haram'a uğrayıp burayı tavaf eder, yanında arta kalan azık-larını sadaka olarak verirdi. Geriye kalan yemeklerini muhtaçlara yedirir di. Sonra da temiz ve iffetli zevcesi Hatice'nin yanına döner, onda sükunet bulurdu.
Siyer haberlerine dair sahih rivayetlerin tümündeki ifadelerden anlaşıldığına göre, Peygamber efendimiz azığını hazırlayarak tek başına Hira Mağarası'na gider, orada i'tikafa girerdi. Ailesinden ve arkadaşlarından uzakta, tek başına Rabbi-ne yönelirdi. Bir ve tek her türlü noksanlıklardan münezzeh olan, ortağı ve benzeri bulunmayan Allah'a yönelirdi. Bir ay boyunca ailesinden uzakta kalır, bu ibadet süresinin sonunda ailesine dönerdi.
Fakat îbn îshak'ın "Siref'indeki ifadelerden anlaşıldığına göre o, kendi aile efradıyla birlikte Hira mağarasına gidermiş, îşie size îbn îshak'ın bu konuda söyledikleri: ^Resulullah (sav) efendimiz her yıl bir ay süreyle ibadet eder, kendisine gelen düşkünlere yemek verirdi. Bir aylık ibadet süresini tamamladıktan sonra, evine dönmeden Kabe'ye uğrar ve onu yedi kez, ya da Allah'ın dilediği miktarda tavaf ederdi. Nitekim Cenab-ı Allah'ın kendisine ikramda bulunmak istediği ay gelince, o ayda kendisine risalet görevi verildi. O ay, Ramazan-ı Şerif ayıydı. O ayda Resulullah (sav) efendimiz ailesiyle birlikte Hira Mağara-sı'na gitmişti. " [2]
Bu ifadelerden anlaşıldığına göre Peygamber efendimiz, ailesi yanında değilken ilahi vahye mazhar olmuştur. Vahyin gelmesinden önce Hira mağarasında ailesi kendisiyle beraber bu-lunurmuş. Ancak bu ifadeler îbn Ishak'ın siretinden başka kitaplarda görülmemektedir. Çünkü i'tikaf ve uzlet, ancak aile efradından uzak olma halinde gerçekleşebilir.
Bu nedenle îbn îshak'ın görüşünü kabul edemiyoruz. Her ne kadar Hira Mağarası'na ailesiyle birlikte gitmiş olması ve ailesinin kendisiyle sohbet ettikten sonra yanından ayrılması ve onu ibadetiyle başbaşa bırakmış olması mümkün ise de, biz yine îbn îshak'm söylediklerini reddetmekten yanayız.
Şimdi de Buhari'nin "Sahih"inde ve diğer sahih hadis kitaplarında nakledildiği şekliyle bu haberi aktarıyoruz. Buharı, mü'minlerin annesi Aişe (ra)'nm şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber efendimize gelen ilk vahiy, uyku halindeki sadık rüyadır. Onun rüyaları sabah aydınlığı gibi açık ve net olurdu. Sonra uzlete çekilmekten hoşlandı. Yalnız başına Hira Mağarası'na çekilir, sayılı gecelerde orada kendini ibadete verirdi. Ailesine dönmeden ibadetle meşgul olur, orada kalacağı zamaniçin azığını önceden temin eder, ibadetini tamamladıktan sonra da Hatice'nin evine dönerdi. Bu hali hakkın (vahyin), Hira Mağarasında kendisine

gelmesine kadar devam etti. [3]
Buhari'nins Resulullah'm sevgili zevcesi Aişe'den naklettiği bu rivayet, gerçeğe en yakın ve en kuvvetli rivayetlerdendir. Bu rivayet üç şeye işaret etmektedir:
1- Peygamber efendimiz Hira Mağarası'ndayken ve yanında ailesi yokken kendisine vahiy gelmiştir. Bu rivayette anlatıldığına göre, Peygamber efendimiz, Hira'da kalacağı müddet için azığını önceden hazırlar, ama ailesini yanına almazdı.
2- Hira Mağarası'ndaki ibadeti Allah'a yöneltirdi.
3- Nefsinin saflaşması neticesinde, sadık rüyalar görmüştür. Burada iki soru akla gelmektedir:
a- Peygamber efendimiz her yıl bir ay müddetle Hira mağarasında ibadete çekilmeye ne zaman başlamıştır?
b- Vahiy nasıl gelmeye başlamıştır? Ruhü'l-Kudüs (Cebrail) ilk olarak ona ne getirmiştir? Cebrail'i ilk olarak sadık rüya şeklinde mi, yoksa ayan beyan ve apaçık bir şekilde mi görmüştür? Şimdi kısaca bu iki soruyu, açıklamaya çalışacağız:
a- Peygamber (sav) efendimiz daha gençliğinden itibaren Allah'a yönelmiş, Ondan başkasına ibadet etmemiştir, ibadetin anlamını kavradığı yaştan itibaren abid bir kimse olmuş ve ibadetini devam ettirmiştir. Bu ibadeti sayesinde, yaratıcının yaratılanlar üzerindeki haklarını öğrenmiştir. O, yaratıkları üzerinde düşünerek Allah'a ibadet ederken O'nun yarattığı kainat üzerinde fikir yorarak doğru yolu bulmuştur. Her ne kadar ilk aşamada doğru ibadetin yolunu bulamamış olsa da, bunu te-debbür ve tefekkür neticesinde bulmuştur. Zaten ilk aşamada ne şekilde ibadet edileceğini bilmek, aklı aşan bir şeydir. Bu doğru yolu bulabilmek için mutlaka nakillere dayanmak gerekir. Önce de işaret ettiğimiz gibi, Peygamber efendimiz, Arap beldelerinde Özellikle Mekke-i Mükerreme'de, Allah'ın Beyt-i Haram'ımn bulunduğu beldede mevcut olan İbrahim peygamberin dininin kalıntılarını görmüş, buna dayanarak o dinin Özünü Öğrenmeye çabalamıştır. Allah'ın Beyti'nin bulunduğu Mekke'de, ibrahim peygamber, mübarek bir ev olarak, insanlığa hidayet yönünü gösteren bir nişane olması için Kabe'yi inşa etmiştir:

"Onda açık deliller, ibrahim'in makamı vardır. Ona giren, güvene erer. (Al-i İmran: 97)
Sözün başında da açıkça belirttiğimiz gibi, Peygamber efendimiz, nefsi safiyetiyle ve bazan da gördüğü sadık rüyalar vasıtasıyla îbrahim peygamberin kılmış olduğu namazın şeklini Öğrenmiştir. Çünkü namazsız kulluk olmaz.

Peygamber efendimize belirlenen bir namaz şekli bulunmadığına göre, onun, İbrahim'in kıldığı şekilde namaz kılması gerekiyordu. O, aydınlık ve nurlu kalbiyle ihsan derecesine ulaşmıştı. îhsan Allah'ı görüyormuşçasına O'na ibadet etmek demektir. Öyleyse uzlete çekilmesi ve kendini sadece Allah'a yöneltmesi için insanlardan -uzaklaşması gerekiyordu.
Ama Allah'a tek başına, bütün yıl boyunca ibadetle meşgul olması, bu düzenli ibadete girmesivve senenin bir ayı boyunca uzlete çekilmesi, yani Ramazan ayında sırf ibadetle meşgul olması ne zamandan itibaren başlamıştır? Sahih haberlerdeki ifadelerden açıkça anlaşıldığına göre, onun bu düzenli ibadete başlaması, bi'set senesinden öncedir. Yalnız bu hali, kendisine ve Allah katından Cebrail'in geldiği yıl olan bi'set senesinden Önceleri başlamış olması gerekir. Her ne kadar ilk anda aklımıza gelen düşünceye göre, onun bu düzenli ibadete bi'setten beş yıl önce başlamıştı. Yani Kabe-i Muazzama'mn onarımı tamamlanmış ve kendisi bizzat mübarek eliyle Hacer-ül Esved'i yerine yerleştirmişti. Fakat bu düzenli ibadete ne zaman başladığını söyleme imkanımız yoktur.
"Biz sadece zannediyoruz. Kesin birşey diyemeyiz. "(Casiye: 32)
b- Şimdi de ikinci sorunun cevabına gelelim. Mü'minlerin annesi Aişe (ra) şöyle demiştir:
"Vahiy, sadık rüya ile başlamıştır. Peygamber (sav), tıpkı sabah aydınlığı gibi açık ve net rüyalar görürdü."
Her ne kadar bu rivayet, Peygamber efendimize Allah'tan gelen ilk haberlerin sadık rüyalar şeklinde olduğunu kesinlikle ifade etmiyorsa da, ona gelen ilahi aydınlatmaların ve rabbiyle kurduğu bağlantının sadık rüyalar şeklinde olduğunu göstermektedir. Sadık rüyalar, ilahi ilhamın birer parçası olsa bile, Peygamber efendimize nisbetle yükümlülüğe dayanak teşkil eden ve mükellefiyetin esası olan vahiy değildir. Peygamber efendimiz bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:
"Sadık rüya,'vahyin kırkaltıparçasından biridir."
Sadık rüya, her ne kadar İbrahim peygambere nisbetle kamil bir vahiy olsa da, Peygamber efendimize nisbetle vahiy değildi. İbrahim peygamber, sadık rüyaya dayanarak oğlu İsmail'i boğazlamaya kasdetmiş, nihayet alemlerin rabbi ona bir koçu fidye olarak göndermiş ve böylece oğlu İsmail, kurban edli-mekten kurtulmuştu. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Ve fidye olarak ona büyük bir kurbanlık verdik." (Saffat: 107)
Böylece sadık rüya, İbrahim peygamber için ilahi ihbar yerine geçmişti.
Siyer alimlerinin ve Peygamber efendimizin hayatını inceleyen tarihçilerin kesin

görüşlerine göre vahiy, Cebrail (as)'m Peygamber efendimize hitabı ile başlamıştır. Ancak İbn îs-hak'm "Siref'inde anlatıldığına göre, Cebrail'in Peygamber efendimize ilk hitabı uykudaki sadık rüya şeklinde olmuş, sonra Peygamber efendimiz uykudan uyanmış ve rüyada kendisine söylenen sözleri hafızasına yerleştirmişti.
İbn Hişam'ıri "Siref'inde şöyle denmektedir: "Cebrail (as) Allah'ın emrini getirdi. Resulullah (sav) dedi ki: "Cebrail, ben uykudayken yanıma geldi. Elinde atlas bir örtü içinde bir kitap vardı. Bana "oku" dedi. Ben de "okuyamam" cevabını verdim. Beni sıktı, o kadar sıktı ki, öleceğimi zannettim. Sonra beni bıraktı ve yeniden "oku" dedi. Ben de "ne okuyayım?" dedim. Beni sıktı. O kadar sıktı ki öleceğimi zannettim. Sonra bıraktı, oku dedi. Ben de, "ne okuyayım? dedim. Bana yaptığını tekrarlaması için böyle diyordum. Nihayet bana dedi ki: "Yaratan Rabbi-nin adıyla oku. O, insanı ataktan (kan pıhtısı biçimini alan embriyodan) yarattı. Oku, rabbin en büyük keram sahibidir. O (insana) kalemle (yazmayı) öğretti, insana bilmediğini Öğretti." (Alak: 1-5) Ben de, bana söylediklerini okudum. Sonra yanımdan ayrılıp gitti. Uykudan uyandım. Söyledikleri sanki kalbime yazılmış gibiydi. Mağaradan çıktım, dağdan inerken yolu yarılamıştım ki, gökten şöyle bir şada işittim: "Ey Muhammedi Sen Allah'ın Resulüsün, ben de Cibrilim!" Başımı göğe doğru kaldırdım, etrafa bakınmaya başladım. Bir de ne göreyim? Cebrail, saf bir adam suretinde görünüyor. Ayakları semanın ufkunda duruyor ve: "Ey Muhammedi Sen Allah'ın Resulüsün, ben de Cibrilim" diyordu. Ona bakmaya başladım. Ne ileriye, ne de geriye doğru hareket edemiyordum. Yüzümü ondan çevirip göğün ufuklarına bakmaya çalıştığımda, her nereye bak-sam onu aynı şekliyle görüyordum. O'na bakakalmıştım. Ne ileriye, ne de geriye doğru gidemiyordum. Nihayet Hatice, beni bulmaları için adamlarını göndermişti. Dağın tepesine çıkan adamlar geri dönerken beni o durduğum yerde buldular. Nihayet Cebrail gidip görünmez oldu."
Şüphesiz ki her iki haberde de köklü bir fark vardır:
Sahih hadis kitaplarında nakledilen haberler, Peygamber efendimizin uyku halinde değil, uyanıkken Cebrail'le buluştuğunu ifade etmektedirler. îkinci haberde ise, Peygamber efendimizin Cebrail'le buluşmasının uyanıklık halinde değil, rüya halinde olduğu ifade edilmektedir. Gerçi Peygamberimizin rüyası da uyanıklığı gibidir. Ancak bu haberde onun, Cebrail ile rüya halinde buluştuğu anlatılmaktadır. Çünkü haberde anlatıldığına göre o, uykudan uyandıktan sonra rüya halinde Cebrail'in kendisine söylediklerini harfi harfine hatırlamış ve hiçbir kelimesini unutmamıştır. Şüphesiz bu da vahiydi. îki haber arasındaki ihtilaf, asılda değil, rivayettedir. Bu haberler bir noktada ittifak etmektedirler. Anlam

bakımından aynı olmakla birlikte, olayın şekli bakımından iki haber arasında bir farklılık vardır. Bu olay uyku halinde mi, yoksa uyanıklık halinde mi vuku* bulmuştur? Alimlerin çoğu şöyle demişlerdir: Madem bu iki haber mana bakımından birbiriyle uyuşmaktadır, öyleyse bunların arasını birleştirerek şöyle dememiz gerekecektir: Cebrail ile Peygamber efendimiz, biri uyku ve diğeri de uyanıklık halinde olmak üzere iki defa karşılaşmışlardır. İkisi arasıûdaki ilk buluşma uyku halinde, ikinci buluşma ise uyanıklık halinde cereyan etmiştir.
Bu bağdaştırmayı, "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserinde îbn Kesir yapmıştır. Bunu yaparken de mü'minlerin annesi Ai-şe'nin, Buhari'nin rivayetine göre söylediği şu sözü esas almıştır: "Peygamber efendimize ilk vahiy, sadık rüya şeklinde gel» mistir." Bu bağdaştırmayı yapan îbn Kesir şöyle demiştir:

"Mü'minlerin annesi Aişe'nin, 'Peygamber efendimize gelen ilk vahiy, sadık rüya şeklinde olmuştur" sözü, Peygamber efendimizin gördüğü rüyaların sabah aydınlığı gibi açık ve net olduğu manasına gelmektedir. Bu söz, îbn îshak'ın anlattıklarını da te'yid etmektedir. îbn tshak'ın rivayetine göre Peygamber (sav) efendimiz şöyle buyurmuştur: "Cebrail, ben uyurken yanıma geldi. Elinde atlas örtü içinde bir kitap getirdi. Bana oku dedi. Ben de, okuyamam deyince beni sıktı. O kadar sıktı ki, Öleceğimi zannettim. Sonra beni bıraktı..."
Cebrail'in uyku halindeki Peygamber efendimizle buluşması, bilahare uyanıklık halinde yapacağı karşılaşma için bir zemin hazırlama mahiyetindeydi. Musa bin Ukbe'nin Zühri'den naklettiği rivayette bu husus açıkça anlatılmakta ve Peygamber efendimizin Cebrail'i rüya halinde gördüğü, daha sonra Cebrail'in uyanıklık halinde ona tekrar geldiği ifade edilmektedir.
Ebu Naim el-îsfahani'nin "Delailü'n-Nübüvve" adlı kitabında şöyle denmektedir: "Bütün peygamberlere ilk vahiy, uyku halinde gelmiştir. Bu da onların uyanıklık halinde vahye muhatap olmaları için bir zemin hazırlama mahiyetindedir. Alka-me bin Kays'ın şöyle dediği rivayet edilir: "Peygambere gelen ilk vahiy, uyku halinde gelmiştir. Bunun sebebi de, onların kalplerinin sükunet bulması ve vahye alışmalarıdır. Sonra da onlara uyanıklık halinde vahiy inmeye başlamıştır. "[4]
Böylece bütün nakillerle birleşen ve akıllarla uyum sağlayan sabit bir gerçeğe varıyoruz. Şöyle ki: Cebrail ilk olarak uyku halinde Peygamber efendimizle buluşmuştur. Peygamber efendimiz uyku halindeki sadık rüyalarla vahye muhatap olmaya alıştı. Öyle anlaşılıyor ki, onun rüyaları da uyanıklığa benzer bir halde cereyan edip sabah aydınlığı gibi apaçık bir şekildeydi. Nitekim mü'minlerin annesi Aişe de bunu ifade etmiştir. Peygamber efendimiz, rüya halinde Cebrail'i görmeye alışmış, nefsi ruhaniyetle dolup taşmış bundan sonra

uyanıklık halinde onu temaşa etmeye iktidar kazanmıştı. Çünkü uyanıklık halinde Cebrail'i görüp, ondan vahiy almak çok önemli ve zordu. Ancak nefsi ruhen ve manen cilaladıktan sonra buna dayanabilirdi.

Bir kimse şöyle diyebilir: Mü'minlerin annesi Aişe'nin sözlerinden anlaşıldığına göre, Peygamber efendimiz sadık rüyaları gördükten sonra ibadet için uzlete çekilmiştir. Oysa bizim sözlerimizden anlaşıldığına göre, Peygamber efendimizin ibadet yaparak nefsinin saflaşıp ağırlaşması, sadık rüyaları görmesinden önce olmuştur.

Bu soruya cevaben deriz ki: Peygamber efendimizin nefsinin ve ruhunun saflığı, doğduğu günkü gibidir. Nasıl ki, îsa peygamber daha beşikteki bir çocukken konuşma özelliğine sahipse, Muhammed (sav) de beşikteki bir çocuk iken saf ve temiz bir nefse sahipti. Bu saflığı, hayatı boyunca devam etmişti. Bu saflığının gençlik ve ihtiyarlık dönemine kadar devam etmiş olduğu bir gerçektir. Sadık rüyalar, risaleti te'yid edici alamet ve harikalardan, aynı zamanda da vahiyden bir parçadır. Uzlete çekilmeden önce sadık rüyalar görmüş olduğunu söyleyecek olursak, onun uzlete çekilmiş olması, gördüğü sadık rüyaların bir neticesi olarak ortaya çıkmış olur. Halbuki daha önce de söylediğimiz gibi, Peygamber efendimiz, Mekkeliler arasında kalıntılara rastlanan İbrahim peygamberin dini hakkında bilgi sahibiydi. İbrahim peygamberin dininden, namaz kılacak kadar haberdardı. Bu hususta yaptığımız araştırmalar ve bu konuya tuttuğumuz ışık neticesinde, Peygamber efendimizin, İbrahim peygamberin dininden bazı kısımları bildiği ve bu bilgiler sayesinde namaz kıldığı gerçeğine ulaşmış bulunuyoruz. Daha önceleri bu bilgileri sadık rüyalar yoluyla elde etmiş olduğu ihtimaline dayanıyordu. Fakat şimdi bu hususu kesin bilgi derecesine varacak şekilde idrak etmekteyiz. Abid bir kimse olan Hz. Muhammed (sav)'e çocukluğunda da, ihtiyarlığında da Allah rahmet etmiş, onu salih kimselerden kılmıştı.

---

[1] tbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, c.3, s.5.

[2] İbn Ishak, Siret, el, s.236.

[3] İbn Kesir, el Bidaye ve'n Nihaye c.3, s.2.

[4] İbn Hışam, Sıret, c 1, s 238

Ruh'ul-Kudüs İle Buluşma

Ruhü'l-Kudüs, Cenab-ı Allah'ın da ifade buyurduğu gibi, Cebrail (a. s)'dır:
"Onu Ruhü'l-Kudüs (Cebrail) ile destekledik."
"Onu, senin kalbine, uyarıcılardan olman için Ruhü'l-Emin (Güvenilir ruh, yani Cebrail) indirdi." (Şuara: 193-194)
Peygamber efendimiz Hıra mağarasında Allah'a ibadet ettiği bir sırada Cebrail (a.s) ona geldi. O esnada Peygamber efendimizin kalbi, yerden yükselip kudsi makamlara, Allah'ın mele-kutuna yücelmiş, nefsi, semanın nurunu almak için uygun bir hale gelmişti. Ona, alemlerin rabbinden güvenilir bir elçi gelmişti. O güvenilir elçi,, rabbinin risaletini taşımak ve O'nun mesajını tebliğ etmekle görevli bir Resule gelmişti. Artık bundan sonra ilahi vahiy, peşpeşe inecekti.
Anlatıldığına göre, Peygamber efendimize vahiy, kırk yaşındayken gelmeye başlamıştır. Kırk yaş, ömrün en güçlü çağıdır. Ruhun kemale erdiği, bedenin güçlendiği, aklın olgunlaştığı bir dönemdir. Bu yaş, insanın her türlü zorluklara tahammül edebileceği bir yaştır. Bununla ilgili olarak, Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Nihayet (insan) güçlü çağına erip kırk yaşına varınca: *Ya Rabbi, beni, bana ve anama, babama verdiğin nimete şükret-meye, razı olacağın yararlı işler yapmaya sevk eyle' dedi." (Ahkaf, 15)
Muhammed (sav) işte kırk yaşına varmıştı. Cenab-ı Allah ona vahiy göndermiş, gctnlünü ihlasla doldurmuştu. Risalete hazırlamış, yarattıkları iyinden onu seçerek, Kitap sahibi bir peygamber yapmıştı.
Cebrail ile buluşması, iki kez olmuş, bunlardan birincisi, ikincisine zemin hazırlamıştı. Uyanıklığa benzer bir uyku halinde gerçekleşmiş olan bu ilk buluşma, tam ve eksiksiz bir buluşmaydı. Çünkü ilk buluşmasında o, Cebrail'den Kur'an-ı Ke-rim'in bir pasajını almış ve hafızasına yerleştirmişti. Rabbinin ilk ayetlerini ezberlemişti. Uyandığında duyduklarım hafızasına yerleştirmiş ve hiçbir kelimesini unutmamıştı. Uykudan uyandığında, bu defa rüya halinde gördüğü Cebrail'i gözüyle gördü. Ona, rüyada aşina olmu^?, uyanınca da bu maddi alemde onunla muhatap olmuştur. Eğer sadık i'üyada, yani uyku halinde ona aşina olmasaydı, ilk defsı, uyanık iken onunla karşılaşması, kendisi için çok zor olacakt ı. Bu ikinci buluşmasında Cebrail ona, Allah tarafından risalet görevi verildiğini tebJ'g ediyor ve kendisine "Allah'ın Resulü" diye hitap ediyordu. F'^aletle şereflendiğini bildiriyordu. Bu iki bıuluşmada da Peygamber (sav) efendimiz kutsal nur ile kuşatılın işti. Bu, yeryüzünde yaşayan beşeri nefs için

çok ağır ve yüklü bir görevdi. O, nefsinin temiz-liğiyle çevresini dolduran, gönlünü istila eden rabbani nura aşina olmuş, onunla kuşatılmıştı. Bu nurani karşılaşma esnasında Kur'an-ı Kerim'in bir kısmı kendisine nazil olmuştu. O gece, her önemli işin programlanıp karara bağlandığı mübarek Kadir gecesiydi. Abdullah oğlu Muhammed (sav), o gecede risalete mazhar olduğunu Allahü Teala şu şekilde açıklamaktadır:
"Biz o (Kur'a)n'ı Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır. Melekler ve ruh, o gece rablerinin izniyle (o yıl takdir edilmiş olan) her iş için iner de iner. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir." (Kadir: 1-5)
Kavilerin anlattıklarına göre bu olay, Fil olayından kırk yıl sonraki Ramazan ayının 27. gecesinde olmuştu. Ramazan'ın 24. gecesinde cereyan ettiğini söyleyenler de vardır. Ramazan'ın hangi gecesi olduğunda ihtilaf bulunsa da, Ramazan ayı içinde olduğu konusunda, Cenab-ı Allah'ın da ifade buyurduğu gibi, şüphe yoktur.
"Ramazan ayı -ki insanlara yol gösterici, hidayeti, doğruyu ve yanlışı birbirinden ayırt edip açıklayıcı olarak Kur'an o ayda İndirilmiştir." (Bakara: 185)
Bu konuda ayrıntılı bilgi ileride verilecektir:

Hz. Hatice'nin Tedirginliği

Kalbi temiz ve saliha bir kadının şahsına özgü bir ilham ile, Peygamber efendimizin zevcesi Hz. Hatice, kocasındaki fevkalade hali ve huzursuzluğu hissetti. Ramazan ayı boyunca ondan uzak kalmaya alışmıştı. Bir aylık maddi azığı, Hatice'nin bizzat kendisi hazırlardı. Takva azığını da Cenab-ı Allah verirdi. Hira mağarasında olduğunu, bildiği halde, böyle bir esnada Hatice, rahatsızlık ve tedirginlik hissetti. Kocasını sormaya başladı. Çünkü onun yerden ve; dünyadan kopup göğe ulaşmak ve ruhi bir cihad vermek gayreti içinde olduğunu biliyordu. Böyle bir tedirginlik içindeyken, Allah Resulü eve döndü. Rengi değişmiş i kalbi titriyor ve vücudu sarsıntı geçiriyordu. Kocasının eve dönüşünü görünce, tedirginliği geçti. Ona şöyle dedi: "Ey Ebu Kasım, neredeydin? Allah'a andolsun ki, seni bulmaları için adamlarımı gönderd im. Fakat Mekke-i Mükerreme'nin her tarafını dolaştıkları haldi* seni bulamadılar."

Peygamber efendimiz, rüya halinde ve uyanıklık halinde gördüklerini, kalbi titreyerek Hatice'ye anlattı ve: "Beni örtün, beni örtün" dedi. Üzerini örttüler. Nihayet sarsıntısı ve tedirginliği geçtikten sonra: "Başıma bir iş gelmesinden korktum" dedi. Bu defa hayat yoldaşı olan Hatice söze başladı ve tabii bir mantıkla şöyle konuştu: "îyilik yapana, iyilikten başka bir karşılık verilmez. Allah seni asla yalnız bırakmayacak ve mahcup etmeyecektir. Çünkü sen akrabanı ziyaret eder, doğru konuşur, misafiri ağırlar, muhtacın yükünü kaldırır, yoksullara, dara düşenlere, zamanın musibetlerine karşı yardım edersin."
Evet Hatice, güvenilir ve temiz kocasında bütün bu güzel huyları müşahede etmişti. Fıtrat duygularıyla o, iyiliğe karşı mutlaka iyilik geleceğini hissetmişti. îbn îshak der ki: "Hatice, Peygamber efendimizin karşılaştığı durumları öğrendikten ve onu güzel sözlerle sakinleştirdikten sonra şöyle dedi: Müjdeler olsun sana! Hatice'nin canını elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, senin bu ümmetin peygamberi olacağını ümit etmekteyim." Hatice'nin bu sözleri, araplar arasından bir peygamberin çıkacağı konusundaki yaygın haberleri bildiğini göstermektedir.

Varaka Bin Nevfel'e Gidiş

Bir yandan kocasına gelen ve evinden fışkıran bu engin nura, Öte yandan da bir aydan beridir uzak kaldığı kocasına kavuşmanın verdiği sevinçle Hz. Hatice harekete geçti. Bu büyük kadın, ortaya çıkan bu sorunu halletmek için kendinde bir çalışma şevki buldu. Kocasının hayatında bambaşka bir dönemin başladığını gördü. Bunun için, kalkıp giyindi ve kocası Abdullah oğlu Muhammed'le birlikte Varaka bin Nevfel'in yanına gitti. Varaka, Hanif dinine mensuptu. Putlara tapmaktan uzak duruyor ve Allah'a ibadet ediyordu. îbraniceyi bilen ve tbranice kitapları inceleyen bir hıristiyandı. Tevrat'ı incelemişti. Hem Yahudiliği, hem hıristiyanlığı, asli kaynaklarından okuyup öğrenmişti. Öyle anlaşılıyor ki, onun Hıristiyanlığı, tahrif edilen teslis hıristiyanlığı değil, tevhide dayanan hıristiyanlıktı. Çünkü Irak'ta ve Arap Yarımadasm'da revaçta olan hıristiyanlıktı. Nastoris'in öğretilerine dayanan hıristiyanlıktı. Nastoris ise, îsa peygamberin tanrı, ya da tanrının oğlu olduğunu kabul etmemişti. Hıristiyanların bazı kitaplarında geçen "oğul" kelimesinin hıristiyanları sapıklığa götürdüğüne inanıyordu. Varaka bin Nevfel'in geçmişi ise, onun teslis inancına, tabi olduğunu söylememize imkan vermemektedir. Çünkü Varaka, fayda ve zarar veremeyen taşlara tapmayı terketmişti. Aklen tasavvuru imkansız teslis inancına sarılması ve o inancı kucaklaması mümkün olamazdı. Varaka, İbrani ceyi yazacak derecede iyi biliyordu. Tevrat ve İncil'de Peygamber efendimizle ilgili müjdelerden haberdardı. Tevrat, Ahmed adında bir peygamberin geleceğini müjdeliyordu.
Hz. Hatice, düşünce olgunluğuna ulaşan yaşlı ve artık gözleri görmeyen Varaka bin Nevfel'e gitmiş ve ona Peygamber efendimizle ilgili şeyleri anlatmıştı. Olayı bizzat peygamberimizden de dinleyen Varak a şöyle demişti: "Sana gelen, Musa'ya inen Cebrail'dir. Ah ne olurdu, halkı yeni dine davet edeceğin zaman genç olsaydım. Kavmin seni Mekke'den çıkaracağı zaman hayatta olsaydım!"
Peygamber efendimiz, hakkı söylediği halde, kavminin kendisini Mekke'den çıkaracaklarına hayret ederek: "Beni Mekke'den çıkaracaklar mı?" diye sordu. Cenab-ı Allah'ın kendisini davetin zorluklarıyla imtihan etmesinden önce, Peygamber efendimiz, fıtratı gereği desiselerden uzak olduğu için, böyle konuşmuştu. Batılın, hakkın nuruna karşı direnmesini görmediği için böyle söylemişti.
Peygamberlerin haberlerini ve karşılaştıkları zorlukları bilen Varak a, ona şöyle dedi: "Evet, kavmin seni Mekke'den çıkaracaktır. Senin davetinin benzerini

getiren herkese düşmanlık edilmiştir. Eğer o günde hayatta bulunursam, mutlaka sana yardım ederim."
Evet, Bunlar Varaka'nm sözleridir. Bu sözler peygamberlerin karşılaştıkları tecrübeleri açıklayan bir incelemenin ürünüdür.
Burada, niçin Hz. Musa'ya indirilen Tevrat'tan söz ettiğimiz halde, Hz. îsa'ya indirilen incil'den söz etmediğimiz sorulabilir:
Tevrat'ta, Hz. Musa'dan sonra gelen peygamberlerin amel ettikleri bir şeriat mevcuttu. Isa, Yahudilerin ihmalleri ve katı yüreklilikleri dolayısıyla iman etmedikleri Tevrat'taki şeriatı ihya etmek üzere geldi. Rivayete göre kendisi şöyle demiştir: "Ben namusu (ilahi şeriati) ihya etmek üzere geldim." Hıristiyan kaynaklarında anlatıldığına göre, İsa peygamber, Tevrat'a muhalif bir İncil gelmediği sürece Tevrat'la amel edermiş.
Hak ile batıl arasındaki savaşta hazır bulanmak Varaka bin Nevfel'e nasip olmadı. Çünkü o, çok geçmeden Muhammedi davete ulaşamadan vefat etti. Hz. Muhammed, onun ölümünden sonra risaletle görevlendirilmişti.

Cebrail'in Bir Süre Görünmeyişi

Peygamber (sav) efendimiz, büyük bir mükellefiyetin altına girdiğini, bunun yüce bir makam olduğunu anlamıştı. Önceleri korktuğu şey, artık sevdiği ve rağbet ettiği bir şey haline gelmişti. Cebrail ile ilk karşılaştığında ürkmüştü, ama bu ilk karşılaşmadan sonra Cenab-ı Allah'ın emirlerini almak ve bu emirleri uygulamak artık onun için büyük bir sevinç olmuştu. Allah'ın kendisi için seçtiği emaneti omuzlamak için Cebrail'in görülmesini heyecanla bekliyordu. Fakat aradan bir süre geçtiği halde, Cebrail'i görememişti. Yeniden Hira Mağarasına gitmiş, ama Cebrail gelmemişti. Aklına çeşitli sorular akın etmişti. İlk karşılaşmada hissettiği korkunun, peygamberlik görevini kendisinden uzaklaştırdığını bile düşünüyordu. Belki de, büyük alim Varaka bin Nevfel'in kendisine verdiği haber, gerçek dışıydı. Belki de gördüğü rüya ve gözüyle müşahade ettiği şeyler, kahinlerin iddia ettikleri şeylere benziyordu. Halbuki kendisi kahinlikten hoşlanmıyor ve kahinliğe karşı nefret duyuyordu. Vahiy geciktikçe, aklına gelen bu düşünceler ve diğer bazı durumlar onu tedirginleştiriyordu. O ise, tekrar vahiy gelmeden huzura kavuşamayacağını anlamıştı. Allah'ın kendisine vereceğini beklediği nimetin gecikmesinden ve araya fasıla girmesinden dolayı Peygamber efendimiz çok rahatsız olmuştu. îbn İs-hak, bu konuda şöyle der:
"Sonra vahiy bir ara kesildi. Bu durum Peygamber efendimize çok zor geldi ve onu üzüntüye garketti."
Buhari'nin "Sahih"inde anlatıldığına göre, Peygamber efendimiz Hira Mağarası'na gider ve Cebrail'in gelmesini beklerdi. Buhari bu konuda şöyle der:
"Sonra vahiy kesildi Ve gelmez oldu. Nihayet Peygamber efendimiz o kadar üzüntüye kapıldı ki, dağın tepesinden kendini aşağıya atmak istedi. Kendini aşağı atmak için dağın tepesine her çıkışında Cebrail kendisine görünüyor ve: "Ya Muhammed" Sen gerçekten Allah'ın elçisisin" diyor onun heyecanını dindiriyor, nefsini sükunete kavuşturuyordu. Bundan sonra Peygamber efendimiz dağın tepesinden aşağıya iniyordu. Bu durum uzun süre devam edince, Peygamber efendimiz yine dağın tepesine çıkmıştı. Orada yine Cebrail görünmüş ve aynı şeyleri söylemişti." Ve bu hal bir süre daha devam etti. Nihayet vahiy kesintisi sona erdi. Cebrail ona tekrar göründü.
Buharı ile Müslim'in "Sahihlerinde Cabir bin Abdullah'tan nakledilen şöyle bir rivayet vardır: Resulullah (sav)in şöyle dediğini işittim: uBir ara, yolda yürürken gökten bir ses işittim. Gözümü yukarıya doğru çevirdiğimde Hira'da bana gelen

meleği gördüm. Büyüklüğü göklerle yerin arasını dolduran bir kürsünün üzerinde oturmakta. Ürpererek yere çöktüm. Aileme dönüp 'Beni örtün' dedim. Bundan sonra Cenab-ı Allah şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:
"Ey elbisesine bürünen! Kalk ve uyar. Rabbini tekbir et (Onun büyüklüğünü an) Elbiseni temizle. Pislikten (Allah'a eş tutmak, puta tapmak gibi çirkin şeylerden kaçın." (Muddessir: 1-5)

Bu ayetlerin nüzulünden sonra, vahiy sık sık gelmeye başladı.[1]
Bu rivayetten anlaşıldığına göre, Peygamber efendimizin vahye daha çok arzulu olması için vahye bir süre ara verilmiştir. Bu vahiy kesintisinden sonra Peygamber efendimizin iştiyakı, vahyi, kendisine sevimli ve heybetli kılmıştır. En azından vahiyden ürkmez olmuştur. îlk anda Cebrail ile buluştuğunda hissettiği ürküntüyü artık hissetmez olmuştur. Cebrail'i açıkça görmeye alışmıştır.

---

[1] îbn Kesir el-Bidaye ve'n-Nihaye c.3, s.16.

Vahiy Kesintisi'nin Süresi

Vahyin kesinti süresi hususunda çeşitli rivayetler nakledilmiştir. Bazı rivayetlere göre bu süre uzun, bazılarına göre de kısa olmuştur. "Mevahibü'l-Ledünniye" adlı eserde anlatıldığına göre, kesinti süresi üç yıl kadar devam etmiştir. Şüphesiz bu, çok uzun bir süre olup kabul edilmesi imkansızdır. Her ne kadar bazı siyer kitaplarında böyle denilmiş olsa da, bunu kabul etmemiz mümkün değildir. Çünkü bu kesintinin uzun süre devam etmesi, zorluk ve sıkıntı içinde bulunan gözleri dağların zirvesine diken, kendini o zirvelerden aşağılara atmak isteyen ve bu intiharı defalarca deneyen Peygamber efendimizin durumuyla bağdaşmamaktadır. Ayrıca Cenab-ı Allah, alemlere rahmet olarak seçtiği bir kimseyi tedirginlik ve ıstırap içinde yaşatmaya, bu tedirginliğini uzun süre devam ettirmeye müsaade etmeyecek kadar yücedir. Onu bu uzun süre içinde gayesiz ve başıboş bir halde bırakmaya izin vermesi düşünülemez. Ayrıca böylesine önemli bir işin hazırlık süresi bu kadar uzun süremez. Belki de Cebrail ile yapılan iki buluşma arasındaki sürenin çok uzun olması, Peygamber efendimizin risaleti unutmasına sebep olabilirdi. Asli kaynaklarla hadisler, vahiy kesintisinin bu kadar uzun sürdüğünü bildirmemektedirler. Ne Buhari, ne de îbn îshak, vahyin kesintisinin bu kadar uzun sürdüğünü söylememektedirler. Süheyli, vahiy kesintisinin iki buçuk yıl devam ettiğini söylemiştir, tki yıl devanı ettiğini söyleyenler de vardır. Fakat bunun yanısıra vahiy kesintisinin üç gün ile kırk gün arasında olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır. Rivayete göre îbn îshak, vahiy kesintisinin üç ya da iki yıl olduğunu söyleyenlerin sözlerinin, vehimden başka bir şey olmadığını kesin ifadelerle bildirmiştir. Vahiy kesintisinin üç yıl devam ettiğini söyleyenler, îmam Ahmed'in tarihine dayanmaktadırlar. Ya-kub bin Süfyan'ın, Şabi'den rivayet ettiğine göre, o şöyle demiştir: "Peygamber efendimiz kırk yaşındayken vahiy kesildi. Uç yıl müddetle israfil kendisine gidip geldi. Ona kelimeyi öğretiyordu."
Bu rivayetin, şüpheyi gerektiren sebepleri ortadan kaldıracak kadar güçlü olmadığı düşüncesindeyiz.
1- Rivayette anlatıldığına göre, vahyin kesildiği bu süre içinde İsrafil, Peygamber efendimize gelerek ona kelimeleri öğretmekteydi. Fakat bu sabit değildir. Bilakis sabit olan görüşe göre o, semanın nurunu ilk elde ettiği zamanda Ruhü'l Kudüs olan Cibril-i Emin ile irtibata geçmiştir.
2- Şa'bi, Tabiilerdendir. Bn ifadeleri kendisine nakleden sa-habinin adını zikretmemiştir. Kaldı ki, bu hususu ravilerden bir çoğu inkar etmişlerdir.

Vakidi'nin söylediğine göre, Peygamber efendimiz, Cebrail'den başka bir melekle buluşma-mıştır.

Bu açıklamalardan sonra, özetle deriz ki: Vahyin kesinti süresini, miktarı ne olursa olsun, yıl olarak belirlemek makul ve makbul değildir. Bu rivayetin sahih senedi de yoktur. Şu halde bu iddiaların nakli bir dayanağı bulunmamaktadır. Ancak bizim görüşümüze göre, bu kesinti süresinin aylarla ifade edilmesi gerekir. Belki de bu kesinti süresi, ileride de işaret edeceğimiz gibi, beş ay ve bir kaç gün kadar olmuştur.

Buraya kadar Peygamber efendimize gelen ilk vahyi ve Cebrail'le yaptığı ilk buluşmayı anlattık. Bu buluşmada Cenab-ı Allah, Abdullah oğlu Muhammed (sav)'e nur yağdırdı. Fakat işi bu noktada bırakmayacak, bundan sonra da onun tebliğ görevine nasıl başladığını, davet yükünü nasıl omuzladığını, bu yolda nasıl cihad ettiğini açıklamaya çalışacağız. Bunları açıklamadan önce alimlerin bu hususta değindikleri üç şeyi ele alacağız:

1- Peygamber efendimize vahyin ilk geldiği ay Ramazan ayı mıydı? Siyer kitaplarında anlatıldığına göre bizim tercih ettiğimiz ve karar kıldığımız görüşe göre, vahyin başlangıcı Ramazan ayında olmutur. Onun temiz siretini de bu doğrultuda yazdık. Bundan başka alimlerin farklı görüşler belirttiği bir hususu iyice aydınlatmaya gitmeden ve gerçek görüşü ortaya çıkarmadan, bu konuyu bırakmayı uygun görmedik. Bazı rivayetlere göre, vahyin başlangıcı Rebiul-evvel ayında, diğer bazı rivayetlere göre ise Recep ayında olmuştur. Şu halde sarih gerçeğin çevresindeki şüpheleri gidermemiz zorunlu hale gelmiştir.

2- Kur'an-ı Kerim'in nazil olan ilk ayeti, şu aşağıdakilerden hangisidir?

"Yaratan Rabbinin adıyla oku. O, insanı ataktan (kan pıhtısı biçimini alan embriyodan) yarattı." "Ey elbisesine bürünen, kalk uyar."

3- Peygamber efendimizin muhatap olduğu vahiy çeşitleri nelerdir?

Peygamber Efendimize Vahyin Başladığı Ay

Îmam İbn Kayyım'ın, "Zadü'l-Mead" adlı eserinde şöyle denmektedir:

"Peygamber efendimiz kırk yaşını tamamlayınca, üzerine nübüvvet nurları yağdı ve çevresini aydınlattı. Cenab-ı Allah onu risaletiyle yüceltip ikrama mazhar kıldı. Yaratıklarına elçi olarak gönderdi. Ona özel ikramda bulundu. Kendisiyle kulları arasında onu güvenilir bir kimse yaptı." Peygamber efendimizin risalet görevini aldığı hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazılarına göre Fil olayının kırk birinci yılının Rebiül-evvel ayının sekizinde Peygamber efendimiz risalet görevini almıştır. Çoğu ulema bu görüştedir. Bazılarına göre ise risalet görevini Ramazan ayında almıştır. Bu görüşte olanlar şu ayet-i kerimeyi delil olarak ileri sürmektedirler:
"Ramazan ayı -kî insanlara yol gösterici, hidayeti, doğruyu ve yanlışı birbirinden ayırdedip açıklayıcı olarak-Kur'an o ayda İndirilmiştir." (Bakara: 185)
Bu görüşte olanlar derler ki: Cenab-ı Allah Ramazan ayının Kadir gecesinde Peygamber efendimizi risalet göreviyle şereflendirmiş ve bu gecede Kur'an-ı Kerim'i, Beyt-i Izzet'e indirmiştir. Bundan sonra yirmi üç yıllık bir süre içinde olaylara ve hadiselere uygun olarak onu peyderpey Peygamber efendimize inzal etmiştir.
Bu kelimelerden'açıkça anlaşıldığına göre, Peygamber efendimiz, alimlerin çoğunluğuna göre, Fil olayının kırkbirinci yılında risaletle görevlendirilmiştir. Tarihçilerin birleştikleri görüşe göre, Peygamber efendimiz Fil yılında doğmuştur. Buna göre o, kırkbir yaşına vardıktan sonra risaletle görevlendirilmiştir. Ama îbn Kayyım'ın da dediği gibi, nübüvvet nurları, Peygamber efendimizin kırkbir yaşından Önce zuhur etmiştir. Böyle olunca da nübüvvetin nurları, Peygamber efendimizin risaletle görevlendirilmesinden bir kaç ay önce zuhur etmiş oluyor. Çünkü Ibn Kayyım'ın sözleri açıkça şunu ifade ediyor. Nübüvvetin nurları kırk yaşında Peygamber efendimizde zuhur etmiştir. Bu nurlar, kırk yaşından sonra bir yıl geçince zuhur etmiştir, denilemez.
Cumhuru ulemanın ittifak ettikleri görüşe göre Peygamber efendimiz, Fil olayının kırkıncı yılında, Ramazan ayının 27. gecesinde nisaletle görevlendirilmiştir. Tercihe şayan olan kuvvetli görüş budur. Bazılarına göre Ramazan-ı Şerifin yedinci gecesinde, diğer bazılarına göre ise 24. gecesinde risaletle görevlendirilmiştir.
Bizler, nakledilen bu rivayetler arasında şöyle bir telif sağlayabiliriz:

Peygamber efendimize vahyin ilk gelişi, Fil olayının kırkıncı yılının 24 Ramazanında olmuştur. Ancak tebliğ göreviyle mükellef kılınması, aynı yılın Rebiu'l-evvel ayının 8. günündedir. Şu halde iki olay arasındaki zaman farkı, beş ay ve birkaç gün kadardır. Bu aylar da Şevval, Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Rebiu'l-evvel aylarıdır. Bu süre, vahyin kesiliş süresinin ne kadar olduğu hususunda da bizi aydınlatmaktadır. Vahyin kesilmesi Peygamber efendimize çok ağır gelmişti. "Mevahibü'1-Le-dünniye" şerhinde buna işaret yoluyla şöyle değinilmektedir:
"Bu iki nakil, yani Peygamber efendimizin Ramazan'da risa-letle görevlendirildiğini ifade eden nakille, Rebiu'l-evvel ayında risaletle görevlendirildiğini ifade eden nakil arasında, Aişe (r.a)'mn rivayet ettiği hadis vasıtasıyla uyum sağlayabiliriz: "Peygamber efendimize gelen ilk vahiy, sadık rüya şeklinde olmuştur. Yani Peygamber efendimiz Rebiü'l-evvel ayında sadık rüya görerek risaletle görevlendirilmiş sonra da Cebrail, Ramazan ayında yanına gelmiştir." [1]
"Mevahib" adlı eserin sahibi, "Fethü'l-Bariwde tbn Hacer'den bu telifi nakletmiştir. Ancak biz aslında bağdaş-tırmaya muvafakat etmekteyiz. Ancak sadık rüyanın Fil olayının kırk birinci yılında görüldüğü fikrine katılmıyoruz. Yine onun görüşüne göre Cebrail, Fil olayının 41. yılında Ramazan ayında Peygamber efendimize gelmiştir. Evet bu görüşünde biz "Mevahib" adlı eserin sahibine katılmıyoruz. Çünkü Cebrail'in, Ramazan ayında Peygamber efendimizin yanına geldiğini söyleyenlere göre, o, bu esnada 41 yaşında değil, 40 yaşındaydı. Yani o zaman, Fil olayının 41. yılı değil, 40. yılı olmalıdır. îki rivayet arasında tam bir uyum sağlayabilmek için şöyle diyoruz: Fil olayının 40. yılının Ramazan ayında, Peygamber efendimiz sadık rüya görmüş ve risalet görevini üstlenmişti. Bu sadık rüyadan sonra Cebrail ile karşılaşmıştı. Peygamber efendimiz rüyada gördüğünü anlatmış ve daha sonra baş gözü ile Cebrail'i görerek bu rüyası doğrulanmıştı. Bundan sonra da vahye ara verilmiş, bu kesinti esnasında Peygamber efendimiz çok huzursuz olmuştu. Kur'an-ı Kerim ayetleri kendisine gelmez olmuştu. îşte bu da, kesinti süresi hakkında bize bir fikir vermektedir. Böylece aralarında çelişki görülen rivayetler arasında uzlaşma sağlanmaktadır.
Kuran-ı Kerim'in İlk Ayetleri
Az önce anlattığımız ve siyer ravilerinin üzerinde birleştikleri görüşe göre, Cebrail, Abdullah oğlu Muhammed (sav)'e sadık rüyada göründükten sonra vahiy getirerek hitapta bulunmuş ve"oku" demişti. Muhammed (sav) de: "Ben

okuyamam" cevabını vermişti. Sonra Cebrail, Rabbinin şu buyruğunu kendisine telkin etmişti:
"Yaratan Rabbinin adıyla oku. O, insanı alaktân (kan pıhtısı biçimini alan embriyodan) yarattı. Oku, Rabbin en büyük kerem sahibidir. O (insana) kalemle (yazmayı) öğretti, insana bilmediğini Öğretti." (Alak: 1-5)
Kur'an-ı Kerim'in Ramazan ayında nazil olmaya başladığı görüşünde düşünce birliği vardır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Ramazan ayı ki, insanlara yol gösterici, hidayeti, doğruyu ve yanlışı birbirinden ayırt edip açıklayıcı olarak Kur'an o ayda İndirilmiştir." (Bakara: 185)
Bunlar üzerinde tartışma olmayan gerçeklerdir. Fakat şüphe götürmeyen bu gerçeklere muhalif bazı ifadeleri taşıyan rivayetler görülmektedir. Aslında aralarında çelişki olmadığını açıklamamız için, çelişkili görünen rivayetlerin bazısını nakletmeyi uygun gördük:
Buhari ve Müslim'in "Sahih'lerinde, Yahya bin Ebi Kesir'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: Ebu Seleme bin Abdurrah-man'a, Kur'an-ı Kerim'in ilk nazil olan ayetinin hangisi olduğunu sorduğumda bana: "Ey elbisesine bürünen" (Muddesin ı-4) ayeti olduğunu söyledi. Bense; aRabbinin adıyla oku" (Alak Suresi) olduğunu söyledim. Bunun üzerine bana, Peygamber (sav) efendimizin şu sözlerini nakletti:
"Bir ay müddetle Hira mağarasında itikafa girdim. îtikafı-mı tamamladığımda, dağdan inerken vadinin ortalarından geçmekteydim. Bir ses duydum, Önüme arkama baktım. Sağıma ve soluma baktım, bir şey göremedim. Sonra göğe baktım.
Gökte Arşın üzerinde, havada onu (Cebrail'i) gördüfn. Beni bir titreme aldı. Hemen Hatice'ye gittim. Beni örtmelerini istedim. Bunun üzerine, "Ey elbisesine bürünen, kalk , uyar. Rabbini tekbir et, elbiseni temizle" ayetleri nazil oldu."
Bir başka rivayette bu ayetlerin, ilk nazil olan ayetler olmadıklarına işaret edilmektedir. Ayrıca bu rivayette, görünen Cebrail'in, vahyin ilk gelişinde görünen Ruhü'l-Kudüs olduğuna delil teşkil eden bir ifade de yoktur. Şüphesiz ki, bu vahyin ilk olarak Hıra mağarasında geddiğini ve orada: "Yaratan Rab-binin adıyla oku" ayetinin nazil olduğunu ifade etmektedir. Sonra Cebrail, Ebu Seleme'nin vehmettiği gibi, "Ey elbisesine bürünen" ayeti kerimesini getirirken, ilk defa değil, ikinci defa gelmiş oluyor. İlk defa gelişinde, "Yaratan Rabbinin adıyla oku" ayetini getirmişti.
Dikkatli bir bakış bize, Kur'an-ı Kerim'in ilk nazil olan ayetinin "Yaratan Rabbinin adıyla oku..." ayeti olduğunu açıklar. Nitekim şüphe götürmeyen gerçek de budur. Fakat vahyin kesilmesi beş ay ve birkaç gün devam etmiş,

bundan sonra: "Ey elbisesine bürünen! Kalk, uyar" ayet-i kerimesi nazil olmuştur. Vardığımız kesin hükme göre vahyin kesilişi, Fil olayının kırkıncı yılının Ramazan ayında, "Yaratan Rabbinin adıyla oku" ayetinin nüzulünden sonra başlamış ve bu kesinti dönemi, Fil olayının kırk birinci yılma kadar devam etmiştir.

Düşünen ve hakikati gören kimse için bu rivayetler arasında herhangi bir çelişki yoktur. Kur'an-ı Kerim'in nazil olan ilk ayetinde tebliğ emri yoktur.. Aksine bu ayette, Ruhü'l-Kudüs'le buluşma ve Kur'an-ı Kerim'in mevcudiyetini bildirme, onun ilk maksadı olan halkı eğitme, hakkı açıklama amacı vardır. Allah'ın kitabının Kur'an olduğu, Kur'an'm O'nun adıyla okunduğu ve zikrinin onunla bilindiği gerçeği açıklanmıştır. Tebliğ görevini ifa etme mükellefiyeti ise: "Ey elbisesine bürünen! Kalk, uyar ve Rabbini tekbir et" ayetiyle ifade edilmiştir. Ibn Kesir de buna işaret etmiştir. Buhari, Abdurrahman bin Ebi Sele-me'den nakledilen rivayet hakkında şöyle demiştir: "Bu, Cebrail'in daha önce birinci defa Peygambere vahiy getirmiş olduğuna ve "Yaratan Rabbinin adıyla oku" ayetini indirdiğine engel teşkil etmemektedir. Bu ayeti getirdikten sonra Cebrail, yine Peygamber efendimizle karşılaşmış ve ona şu ayetleri getirmiştir: "Ey elbisesine bürünen! Kalk, uyar. Rabbini tekbir et (Onun büyüklüğünü an) Elbiseni temizle. Pislikten (Allah'a eş tutmak, puta tapmak gibi çirkin şeylerden) kaçın." (Muddessin 1-5)

Bu ayetlerin nüzulünden sonra vahiy gelmeye devam etti. Ortaya çıkan şartlara ve olaylara göre peyderpey inmeye başladı. Artık Resulullah (sav) da risalet görevini mükemmel bir şekilde yerine getirmeye başladı. Büyük bir azimle yakın ve uzak herkesi, hürleri ve köleleri Allah'a davet etti. Aklı başında asil ve mutlu kimseler ona iman ettiler. Zorba ve inatçı kimselerse buna karşı çıktılar.

---

[1] Şerhu Mevahibu'l-Ledunnıye, c 1, s 207.

Vahyin Mertebe ve Şekilleri

Bu bölümde, Peygamber (sav)e sadık rüya şeklinde başlayan ve peyderpey gelerek yirmi üç yılda tamamlanan Kur'an'ı Kerim'in nüzulünü sağlayan vahyi inceleyeceğiz.
Kur'an-ı Kerim bizlere, Cenab-ı Allah'ın, Peygamberlerine nasıl hitapta bulunduğunu şöyle açıklıyor:
"Allah bir insanla (karşılıklı) konuşmaz. Ancak vahiy suretiyle veya perde arkasından konuşur; yahut bir elçi gönderip izniyle dilediğini vahyeder." (Şura: si)
Şüphesiz bu ayet-i kerime, Cenab-ı Allah'ın, kendileriyle konuşmak için kulları arasından seçtiği elçilere hitapta bulunuş yollarını saymaktadır. Hz. Muhammed (sav)'e Rabbimiz, acaba hangi şekilde hitapta bulunmuştur? Bu bölümde bu sorunun cevabını vermeye çalışacağız. Çünkü biz daha vahyin ilk nüzulü konusunu işliyoruz. Bundan sonra vahyin nihayetine kadar olan safhaları anlatmaya çalışacağız.
"Zadü'1-Mead" adlı eserinde Ibn Kayyım, vahyin yedi mertebesi olduğunu anlatmaktadır. Bu bölümlerden herbirini açıklamaya çalışacağız. Bu taksimatın, söz konusu sayıyı kapsamadığını görmekteyiz. Çünkü bu taksim yapılırken, kısımlar arasındaki sınırın net bir şekilde ayrılmadığı görülür. Şimdi vahyin mertebelerini sıralamaya çalışacağız:
1- Sadık rüyalar: Vahyin bu mertebesi Peygamber (sav)'de mevcuttu. Risaî^tle görevlendirildiğinde, sadık rüya görmüş ve Kur'an-ı Kerim'in ilk kısmı bu rüya ile kendisine nazil olmuştu. Nitekim bu husus İbn İshak'ın "Siretwinde de anlatılmaktadır. Daha sonra Cebrail, açıkça kendisine gelip görünerek bu rüyası te'yid edilmişti.
Sadık rüya bazan, doğrudan sorumluluğu da beraberinde getirir. Örneğin İbrahim Aleyhisselam'm, oğlu İsmail'i kurban etmesine esas teşkil eden şey, sadık bir rüya idi. Çünkü Cenab-ı Allah, İbrahim Aleyhisselam'ın bu konuda şöyle konuştuğunu naklediyor: .
"Rabbim! Bana iyilerden (bir çocuk) lütfet!" diye yalvardı. Biz de ona yumuşak huylu bir erkek çocuk müjdeledik. Çocuk yanısıra yürümeye başlayınca (ibrahim ona): "Yavrum! Ben uykuda iken seni boğazladığımı görüyorum, bir /-"şün, ne dersin?" dedi. (Çocuk): "Ey babacığım! Sana emredildiyse onu yap. Inşaallah beni sabredenlerden bulacaksın" dedi. Böylece her ikisi de Allah'a teslimiyet gösterip, babası oğlunu alnı üzerine yatırınca Biz "Ey İbrahim! Sen rüyayı

doğruladın. İşte biz güzel davrananları böyle mükafatlandırırız! diye seslendik. Doğrusu bu apaçık bir imtihandı. Ona fidye olarak büyük bir kurbanlık Verdik." (Saffat: 100-107)
Bu ayet-i kerimelerde de görüldüğü gibi, Allah'ın dostu ibrahim peygamber, gördüğü sadık rüya ile oğlunu kurban etme mükellefiyeti altına girmiş, sabır ve tahammülle onu kesmeyi kabul etmişti. O, kendisinin ilk oğluydu . Rabbi onun duasını kabul etmiş ve kendisine İsmail'i bahsetmişti. Bu gerçekten apaçık bir imtihandı. İbrahim (as) rabbinin emrine uymuş, İsmail de bu emre sabırla boyun eğmişti. Böylece ikisi de iyilik yapanlardan olmuşlardı. Ne güzel sabredicilerdi!
2- Vahyin mertebesini İbn Kayyım şöyle açıklıyor: "Melek bazan gelip peygamberin aklına ve kalbine bazı kelimeleri bırakırdı. "
Bu ifadeden anlaşıldığına göre melek, Allah'la peygamberi arasında aracılık yapmakta ve Allah'ın emirlerini, elçisinin ruhuna üflemekteydi, İbn Kayyım buna örnek olarak Peygamber efendimizin şu sözünü göstermektedir:
"Ruhül Kudüs kalbime, rızkını tamamlamadıkça hiçbir canlının ölmeyeceğini üfledi. Öyleyse Allah'tan sakının ve rızık talebinizi güzelce yapın."
Vahyin bu çeşidi ile, Cebrail'le açık bir surette karşılaşarak gelen vahiy arasındaki fark şudur: İkincisinde Cebrail, apaçık bir şekilde Peygamber efendimizin yanına gelir ve onunla konuşurdu. Birincisinde ise kalbine bazı kelimeleri bırakarak vahiyde bulunurdu. Bazan bu türlü vahyi, Peygamberin ağzından çıkan sözler olarak değerlendirebiliriz. Her ne kadar Allah'ın yalın ilhamı ile olsa bile, bu sözler, Peygamber efendimizin ağzından çıkmıştır. Peygamber efendimiz bunların kesin ilahi ilhamlar olduğunu söylemişse, bunların Allah'ın kelamı olduğuna ve arada vasıta olmaksızın mücerret vahyi olduğuna inanırız.
3- Üçüncü mertebe meleğin insan suretine bürünerek Peygamber efendimizle konuşması ve Peygamber efendimizin de onun söylediklerini anlayıp Hafızasına yerleştirmesidir. Bu durumda Cebrail, bir insan suretine bürünerek Peygamberimize gelir ve onunla konuşurdu. Bu insan daha çok ashabtan Dih-yet'ül Kelbi olurdu. Cebrail, onun suretine bürünerek vahiy getirirdi. Nitekim sahih bir senetle Nesei bunu, İbn Ömer'in hadisinden nakletmektedir. Denildiğine göre Cebrail, Bedir gazasından sonra Dihyet ül Kelbi'nin şekline bürünerek Peygamber efendimizin yanına gelmiştir. îbn Kayyim'ın söylediğine göre Dihye, endamı düzgün bir insandı. Cebrail'in insan suretine bürünerek gelmesi, onun kendi ruhaniyetinden soyutlanması manasına gelmez. O yine bir ruh olmakta devam ederdi. Sadece cesede bürünürdü. Meleklik vasfı yine onda kalmakta devam ederdi. Ruhun, insan suretine bürünerek ceset şeklinde zuhur

etmesine aklen herhangi bir engel bulunmamaktadır.
Dihye'nin, melek Cebrail'in bu insan suretine bürünmesinde bir fonksiyonu yoktu. Ayrıca onun bu değişiklikle bir ilgisi de bulunmuyordu. O kendi cesedinde yaşamakta, yemekte, içmekte ve tam bir insani hayat yaşamaktaydı.
Ruhül Kudüs (Cebrail)in, bir ceset şeklinde görünmesi, cesedin meleğe dönüşmesini, ya da meleğin cesede dönüşmesini gerektirmiyordu. Cebrail, yine ruh olarak aynı melekti.
Çünkü onun bu şekilde görünmesi organik bir olay değildi. O yine bir ruhtu, melekti. Yalnız bir cisim suretinde feyezan ediyordu. Bir cismi meydana getiriyor, ya da Allah'ın yarattığı bir cisimde tezahür ediyordu. Allah ise herşeyi yaratmaya ve yarattıklarını istediği biçime sokmaya kadirdir. Melek Cebrail ortadan kaybolunca, o insani ceset de kendisiyle birlikte kayboluyordu.
4- Cebrail'in çan sesini andırarak Peygamber efendimize hitapta bulunması îbn Kayyım'ın anlattığına göre, Peygamber efendimize bu şekilde vahiy gelirken o çok şiddetli bir sıkıntıya düşerdi. Bunu tavsif eden Ibn Kayyım şöyle der: "Vahiy getiren melek Peygamber efendimizin varlığıyla içice olurdu. Öyle ki, şiddetli soğuklarda bile Peygamber efendimizin alnından ter damlacıkları dökülürdü. Bir binek üzerindeyse, bineği yere çökerdi. Peygamber efendimizin baldırı Zeyd bin Sabit'in baldırı üzerindeyken yine böyle bir vahiy gelmişti; Zeyd bin Sabit adeta bu yükün altında ezilir gibi olmuştu."
Buharı, Zeyd bin Sabit'in şöyle dediğim rivayet eder: "Cenab-ı Allah, Resulüne vahiy gönderdi. Vahiy gelirken Peygamber efendimizin baldırı baldırımın üzerindeydi. Bana öylesine bir ağırlık çöktü ki, baldırımın paralanır gibi olduğunu hissettim."
Buhari ile Müslim'in "Sahihlerinde ve İmam Malik'in "Mu-vatta" adlı eserinde Hz. Aişe'den rivayet edildiğine göre, Haris bin Hişam, Peygamber efendimize, kendisine vahyin nasıl geldiğini sormuş, Peygamber efendimiz de şöyle cevap vermişti: "Vahiy bazan bana çan sesi şeklinde gelir ki, bu vahyin en ağır şeklidir. Vücuduma bir ağırlık çöker ama meleğin getirdiği sözleri hafızama yerleştiririm. Bazan da melek benimle konuşmak için bir insan suretine bürünerek yanıma gelir ve söylediklerini anlarım."
Hz. Aişe der ki: "Çok şiddetli soğuk bir günde, meleğin Peygamber efendimize geldiğini gördüm. Onun vücudu yere çöktü ve alnından da terler damladı."[1]
Vahyin bu mertebesi manevi bir mertebedir ve hakikatini idrak etmek mümkün değildir. Sadece bu mertebeyi tasavvur etmeye çalışıyoruz. Yoksa künhünü tamamıyla anlamamıza imkan yoktur. Ancak bu durumu anlatmakla şu gerçeği kavrayabiliriz: Temiz olan Ruhül Kudüs, Peygamber (sav) efendimizle içice

olur, Ruhu ve cesediyle imtizaç eder, ona yüksek ve kuvvetli bir sesle hitap ederdi. Sesinde öyle bir şiddet vardı ki, çan sesini andırırdı. Bu sesi sadece Peygamber efendimiz duyardı. Başkaları duyamazlardı. Bunu kendi nefesinde hisseder, ama başkaları hissedemezlerdi. Cebrail kendisiyle anlaşılır bir şekilde konuşurdu. Bu oldukça kuvvetli bir ses ve hitap olmasına rağmen Peygamber efendimizden başkası duymazdı. Çünkü o, Peygamber efendimizin ruhu ve cismi ile iç içe olurdu. Onda ezici bir ağırlık meydana getirirdi. Bu ağırlığı, Peygamber efendimizin altında bulunan herşey hissederdi.
Fakat bu durumda bile Resulullah, meleğin söylediklerini anlar, hafızasına yerleştirirdi. Melek yanından ayrılırken, Peygamber efendimiz Allah'ın sözlerini melek vasıtasıyla almış ve hafızasına yerleştirmiş olurdu. Allah'ın kudreti yüce ve nimeti büyüktür. Askalani, "Mevahib" adlı eserde, vahyin bu mertebesini doğrulayan ve açıklayan hadisler nakletmiştir. Örneğin Taberani, Zeyd bin Sabit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: aBen Resulullah (sav)'e gelen vahyi yazanlardan biriydim. Kendisine vahiy nazil olduğunda, şiddetli bir sıtmaya yakalanmış gibi vücudundan inci tanelerine benzeyen terler damlardı. Vahiy meleği yanından gittikten sonra, Peygamber efendimize gelen vahyi kaleme alırdım. Gelen vahyi o bana dikte ettirirdi. Yazma esnasında Peygamber efendimiz, baldırını baldırımın üzerine koyardı. Onun ağırlığı dolayısıyla neredeyse ayağımın kırılacağını hissederdim ve ayaklarımın üzerinde yürüyemez olurdum. Maide Suresi Peygamber efendimize nazil olduğunda, o bir devenin üzerindeydi. Devesinin omuzu kırılacak gibi oldu. "
Bu rivayette deveden bahsedilmektedir. Çünkü Veda Hutbesini okumakta olan Peygamber efendimiz, bir devenin üzerindeydi, îşte tam o sırada Maide Suresinin şu ayeti nazil olmuştu: uBu gün dininizi olgunlaştırdım. Üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslam'ı beğendim"{Maide, 3)
5- Beşinci mertebe: Bu mertebeyi açıklama sadedinde îbn Kayyım şöyle demiştir: "Melek, kendi asli suretinde Peygamber efendimize görünür ve ona dilediği vahyi getirirdi. Bu durum, iki defa olmuştu." Nitekim Cenab-ı Allah, Necm Suresi'nde buna işaretle şöyle buyurmaktadır:
"İnmekte olan yıldıza andolsun ki, arkadaşınız sapmadı. O, havadan konuşmaz O (na inen Kur'an veya onun söylediği sözler), kendisine vahyedilenden başka birşey değildir. Onu, müthiş kuvvetleri olan biri öğretti. Üstün akla sahip (olan melek) doğruldu. (Gerçek meleklik şeklinde göründü): Kendisi yüksek ufukta iken. Sonra yaklaştı, (yere doğru) sarktı onunla arasındaki mesafe iki yay kadar, yahut daha az kaldı. Allah kuluna, uahyettiğini vahyetti. Onun (gözüyle) gördüğünü gönül yalanlamadı. (Çünkü onu, hem baş gözüyle, hem de gönül

gözüyle görmüştü). Onun gördüğü üzerinde onunla tartışıyor musunuz? Andolsun, onu bir kez daha inerken görmüştü. "(Necm: 1-13)
îbn Kayyım, bu ruhi görünmeyi, Cebrail'in asli şeklinde görünmesi olarak tefsir etmiştir. Zannımca bu görme, basiret nuru, ya da ruh kuvvetiyle olmuştur. Yoksa göz nuru ve cisim şeklinde olmamıştır. Çünkü Cebrail ruhtu. Onu maddi olarak görmesi mümkün değildi. Bu hal, somut görmeden ayrılmamaktadır. Bununla beraber somut olarak görünen şey, şahsın sahibi olan Dihye'den başkasıydı.
Abdullah bin Mes'ud şöyle demiştir: "Resulullah (sav) efendimiz, Cebrail'i ancak iki kez asli suretinde görmüştü. Bir defasında Peygamber efendimiz, ondan aslı suretinde görünmesini istemiş, o da bütün ufku dolduracak şekilde ona görünmüştü, ikinci defasındaysa îsra gecesinde, Sidretü'l Münteha yanında Peygamber efendimize asli suretinde görünmüştü. "
6- Altıncı mertebe: Semavatın fevkinde bizzat Cenab-ı Allah'ın Peygamber efendimize vahyetmesidir. Bu durum, Miraç gecesinde meydana gelmişti. Bu vahiyle Cenab-ı Allah Peygamber efendimize namazı ve diğer hükümleri farz kıldı. îbn Kay-yım'm sözlerinden özet olarak şunu anlıyoruz: Vahyin bu mertebesinde Peygamber efendimiz, yüce Allah'tan direkt olarak emir almış ve onunla muhatap olmuştur. Bu vahiy, uykudaki sadık rüya veya melek vasıtasıyla gelmemiş, bizzat Cenab-ı Allah'tan gelmiştir. Bu şekil vahiy, Allah'ı görmeyi gerekli kılmaz. Çünkü Cenab-ı Allah, seçkin kulları olan peygamberlere perde arkasından hitapta bulunmuştur. Böylece peygamberler, Allah'ın yüce zatını görmeden onunla konuşabilmişlerdir. Peygamber efendimize: "Rabbini gördün mü? " diye sorulduğunda, o şöyle cevap vermiştir: *Allah nurdur, ben O'nu nasıl görebilirim?"
Tercih ettiğim yorum, az sonra anlatacağımız yedinci mertebeyle çatışmaktadır. Bunları birbirinden ayırmak istediğimizde şöyle dememiz gerekir: Bu tür vahiy, arada bir vasıta olmaksızın, doğrudan Allah tarafından Peygamber efendimize gelen vahiydir. Böyle bir vahiy de Miraç gecesinde Peygamber efendimize nazil olmuştur. îbn Kayyım'm anlattıklarından çıkardığımıza göre bu, amellerin rabbinin konuşması değil ondan gelen direkt bir vahiydir.
7- Yedinci Mertebe: Perde arkasından konuşma. Bu konuda îbn Kayyım şöyle demiştir: "Arada bir melek olmadan Allahü Teala, peygamberlerle konuşmuştur. Örneğin Hz. Musa ile bu şekilde konuşmuştur. Böyle bir vahiy mertebesi, Kur'an'ın kesin nassı ile Musa peygamber hakkında sabittir, tsra olayında da anlatıldığına göre böyle bir vahiy peygamber (sav) efendimiz için de sabittir. Bu açıklamadan anlaşıldığına göre, vahyin yedinci mertebesi, altıncı mertebesiyle içice girmektedir. Şu halde, bu iki mertebeden herbiri diğerinden ayrı ve

müstakil değil-
Gerçekten de bu mertebeler birbiriyle oldukça benzerlik göstermektedir. Bu mertebelerin hepsi de Kur'an-ı Kerim'de anlatılmaktadır. Örneğin bir ayeti kerime de Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır:
"Allah bir insanla (karşılıklı) konuşmaz. Ancak vahiyle (kulunun kalbine dilediği düşünceyi doğurarak), yahut perde arkasından konuşur; yahut bir elçi gönderip izniyle dilediğini vahyeder." (Şura: 5i)

8. Zadu'1-Mead, c 1, s.25.

---

[1] Şerhü Mevahibü'l-Ledünniye, c.l, s.29.

HAKKA DAVET

Hakka Davet

Vahyin altı ay veya daha az bir süre kesilmesinden sonra, Peygamber efendimize tebliğ görevi verildi. Bu emir üzerine Peygamber efendimiz, ilahi risaletin yükünü omuzladı ve bütün insanlığa tebliğde bulunmaya başladı. Allahü Teala ona, kendisine köstek olan Örtüyü üzerinden atmasını, sadece Hira mağarasında ibadetle yetinmemesini emretti. Hira mağarasm-daki ibadeti, kendi nefsini terbiye etmesi, ruhunu arındırması için yeterliydi. Ancak rabbinin emirlerini bütün insanlığın huzurunda anlatması gerekiyordu. Hira mağarasında gizlice yalvarıp yakararak rabbiyle irtibata geçmek, güvenilir bir elçi için yeterli değildi. İlahi emirleri halka açıklaması gerekiyordu. Böylece o, bir taraftan Hira mağarasında kendi zatını süsleyip terbiye ettiği, ruhunu güçlendirdiği, nefsini göklerde ve yerde herşeyden haberdar olan rabbine yönelttiği gibi, öte yandan da toplumsal bir ibadette bulunmuş olacaktı. Çünkü hak davetini yayacak, insanları sadece Allah'a ibadete yönelmeye çağıracakta Nefisleri ıslah edecek ve gecesi gündüz gibi aydınlık olan apaçık bir sevgiyle insanlar arasına girecekti. îşte peygamberlerin sonuncusu Abdullah oğlu Muhammed (sav)'in omûzladığı büyük risaletin gayesi buydu. Rabbi ondan şu kesin emirle halkı doğru yola çağırmasını istiyordu:
"Ey örtülere bürünen, kalk, uyar. Rabbini tekbir et Elbiseni temizle, pislikten kaçın. Verdiğini çok bularak başa kakma. Rabbin için sabret." (Müdessir: 1-7)
Bu ayet-i kerimeler şu hususları kapsamaktadırlar: İnsanlar, eğer sapıklıklarında devam edecek olurlarsa, onları şiddetli bir azap ile uyarmak gerekir. Allah'a kulluğa, zahiren ve batı-nen giysileri temizlemeye, fesadı terketmeye, kötülükten uzak durmaya davet etmek icab eder. Kötülüğü uzaklaştırmanın, eziyeti ortadan kaldırmanın yegane yolu, Allah'a ibadettir. İslam davetini tebliğ etme hususunda ilk emir sayılan bu ayetler, üç önemli hususu içermektedir. Muhammedi davetin özünü oluşturan bu üç hususu şöyle sıralayabiliriz:
1- Ceza ve hesaba iman etmek. Zaten Peygamber efendimize uyarma emrini veren Cenab-ı Allah da bu hususa işaret etmiştir. Bunda abiret gününe işaret vardır. O günde yapılacak hesap ve cezaya değinilmektedir, insanlar hayır işlemişlerse hayır görecek, şer işlemişlerse şer göreceklerdir.
2- însan nefsi, ibadet ve sabırla terbiye edilir. İnsanın kalbi, yüce Allah'a ihlasla bağlanmak, onu ortaksız bilip yüceltmekle temizlenir. Allah'ın ortağı yoktur.

Hakimiyet ve övgü O'na mahsustur. Zaten Cenab-ı Allah da bu hususa şu ayet ile işarette bulunmuştur: "Rabbini tekbir et. Elbiseni temizle."

3- Toplumu, içinde yaşamakta olduğu eziyetlerden kurtarmak ve topluma fayda vermek. Noksanlıklardan münezzeh olan Yüce Allah, bu hususa şu ayetle işaret etmiştir:

"Pislikten (Allah'a eş tutmaktan, puta tapmaktan ve çirkin şeylerden) kaçın. Verdiğini çok bularak başa kakma."

Böylece, yukarıdaki ayet-i kerimelerin, Islami hakikatlerin özüne işarette bulundukları anlaşılmaktadır. Islamiyetin temelini teşkil eden bu hakikatler, Vahdaniyet (Allah'ın birliği), ahi-ret gününe iman etmek, nefisleri pisliklerden arındırmak, fesadı bertaraf etmek ve bunun yerine faydalı olan şeyleri yerleştirmektir.

Davetin Mertebeleri

"Zadü'l Mead" adlı eserinde İbn Kayyım, davetin beş mertebesi bulunduğunu söylemiştir:

1- Peygamberlik: Allah katından inen hakka, ancak peygamberler davet ederler. îbn Kayyım bunu, davetin ilk mertebesi olarak kabul etmiştir. Ama biz bu görüşte değiliz. Biz bunu davetin mahiyeti olarak kabul ediyoruz. Çünkü risalete iman etme çağrısında bulunan kişi, ancak nebi ve mürsel olmalıdır. Çünkü bu, davetin esasıdır. Yoksa davete başlamak için girişilen ilk mertebe değildir. Aksine bu, davetin aslı ve özüdür.

2- Yakın akrabayı uyarmak: Zaten bu iş için Cenab-ı Allah Peygamber efendimize şu emri vermişti:

"(Önce) en yakın akrabanı uyar ve müminlerden sana uyanlara kanadını indir. (Onlara karşı mütevazi ve şefkatli davran)." (Şuara- 214-215)

Peygamber (sav) efendimiz, işe ilk olarak en yakın akraba ve aşiretini davet etmekle başlamıştı. Bunun için de Abdü Menaf oğullarını çağırmış ve onlara şöyle demişti: "Şu vadide atlıların bulunduğunu ve size saldırmak üzere olduklarını söylersem beni doğrular mısınız?" Orada bulunanlar: "Senin yalan söylediğini görmedik" diye cevap verince, Peygamber efendimiz şöyle devam etti: "Şüphesiz ben, Allah'ın size gönderdiği elçisiyim. Şiddetli bir azaptan önce gelip size haber veriyorum. Bu ceza ya temelli cennete, ya da temelli cehennemde kalmaktır!"

3- Davetçinin kendi kavmini uyarması: Muhammed (sav) efendimiz bu yöntemi uygulamıştı. Dar çerçevelerden çıkıp geniş bir alana geçmişti.Sonra da daha genel ve kapsamlı bir alana intikal etmişti. Yakın akrabalarını uyardıktan sonra, kavmi Kureyşi uyarmaya başlamıştı.Bu mertebede Peygamber efendimiz, Mekke ve çevresindeki insanları uyarmaya başlamıştı.

4- Bu mertebeyi de îbn Kayyım şu sözleriyle açıklamaktadır: "Daha Önce, kendilerine uyarıcı gelen ve buna inanan kavimleri uyarmak"

Bunlar arap yarımadasında yaşayan araplardı. Çöl ve kent ahalisiydi. Böylece Peygamber efendimizin daveti, arapça konuşan herkese yayılmıştı.Yakm uzak demeden, insanlar arasında ayırım yapmadan bütün araplara hak davetini ulaştırmıştı."

5- Araplardan başka Romalılara, İranlılara, Şamlılara, Mısırlılara, Habeşlilere elçiler ve mektuplar aracılığıyla daveti tebliğ etmek, sonra da onlara davetçiler göndermek: Müslümanlara hücum eden, ya da hücuma kalkışan düşmanları

bertaraf etmek için ordular hazırlamak. îslama davet etmek isteyen davetçilere engel çıkaran milletlerin İslamı öğrenmelerine engel olan kimseleri saf dışı bırakmak için ordular hazırlamak, işte bu, davetin beşinci mertebesini teşkil eder. Sapıklıkla doğruluğun, hidayetle dalaletin birbirinden ayrılması ve hidayetle hakkın sebat bulması, bundan sonra da insanların delil ve hüccete dayanarak hakkı seçmeleri için, davet engellerini ortadan kaldırmak gerekir. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Dinde zorlama yoktur. Artık hak ile batıl iyice ayrılmıştır. Kim tağut (Şeytan)ı inkar edip Allah'a inanırsa, muhakkakki o, kopmayan, sağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah işitendir, bilendir. " (Bakara: 256)
Her ne kadar ikinci ve üçüncü mertebeler arasında ayırım yapmak çok zor olsa da Peygamber (sav) efendimiz bu mertebelerin hepsini de uygulamıştır. Gerçekten ikinci ve üçüncü mertebeler, hemen hemen birbirinden ayrılamıyacak kadar iç içe-dirler. Zaten birincisi, davet için mertebe sayılmaz. Aksine o davete hazırlık mertebesidir. Belki de bu mertebeden şu kasde-dilmiştir: aYaratan Rabbinin adıyla oku..."
Bu ayetler Peygamber efendimizin Cebrail ile ilk buluşması esnasında nazil olmuşlardır. Davetin ilk mertebesi, davetçinin okumasını ve kendini yetiştirmesini gerekli kılmaktadır. Bu ayetlerin nüzulünden sonra vahiy altı ay kadar kesilmiş ve bundan sonra da şu ayet-i kerimeler nazil olmuştur:
"Ey elbisesine bürünen, kalk, uyar. Rabbini tekbir et. Elbiseni temizle." (Mıidesair: 1-4)
Bundan sonra Peygamber efendimiz davetini gizli yaptı Dostlarıyla, yakın arkadaşlarıyla, seçkin tanıdıklarıyla buluşuyor, onlara İslamiyet'i tebliğ ediyordu. îşte bu, tebliğin ikinci mertebesiydi. islam'ın ilk nüvesini oluşturmak için, başlangıçta daveti gizli yaptı. Bu nüvelerden çekirdekler oluşacaktı. Bunu da gizlice yapmak gerekiyordu. Çünkü daha ilk aşamada daveti açıklamak, ekilen tohumu çürütebilirdi.
Her yeni düşüncenin etrafında imanlı gönüllerin bulunması ve bu düşüncenin ilanından sonra da bu dostların onu desteklemesi gerekir. Böylece o düşünce açığa vurulur. Sonra da bu fikrin propagandasını yapacak kimseleri bulmak gerekir. Gizli davetin durumu, ana karnındaki ceninin durumu gibidir. Cenin, kendi başına hayatta kalabilecek duruma gelmeden ana karnından çıkmaz. Beka unsurlarını ve kuvvet sebepleriyle beslenmeyi elde ettikten sonra dünyaya gelir. îşte fikir davetleri de böyledirler. Önce gizlice tedbirlerin alınması, sonra açığa vurulmaları gerekir. Bu nedenle islam daveti, ilk mertebede gizlice yapılmış, sonra diğer mertebelere geçilerek ilan edilmişti. Kavilerin anlattıklarına göre,

İslam davetinin gizlilik aşaması üç yıl sürmüştü. Müslümanlar bu süre içinde ibadet ve müzakerelerini Erkam bin Ebi Erkam'ın evinde gizlice yapar-larmış. Fakat şunu bilmemiz gerekir ki, bu süre içindeki gizlilik, davetin gizlenmesi değildi. Peygamber (sav) efendimiz, getirdiği ilahi hakikatleri ilan ediyordu. Bazı hususlarda insanları uyarıyor, bazı hususlarda da onlara müjde veriyordu. Yalnız gizlenen şey, alemlerin rabbinin davet ettiği ibadetin edasıydı. Bu nedenle de Hz. Ömer ile Hz. Hamza'nın müslüman olmalarından önce bazı güçsüz müminler, müşriklerin eziyetlerine uğramışlardı. Ancak Hz. Hamza ile Hz. Ömer'in müslüman olmalarından sonra müslümanlar, saf halinde ortaya çıkmış, müslü-manlıklarını ilan etmiş, birlik ve beraberlik içinde müşriklere karşı cephe oluşturmuşlardı. Allah'ın kuvveti ve hakkın gücüyle, kendisi acı da olsa, tatlı sonuçlar getiren sabırlarıyla müşriklere karşı meydan okumuşlardı.
Bundan sonra müşriklerin saflarını yaran tam bir açıklıkla, hakkın nurunu ve İhlasın aydınlığını ortaya koymuşlardı. Çünkü Cenab-ı Allah, Peygamber efendimize kesin ifadelerle şu emri vermişti:
"Sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma. " {Hıcr 94)
Bu ayetin nüzulünden sonra Peygamber efendimiz müşriklere açıkça îslamı duyurmaya başladı. Kur'an-ı Kerim'le onlara meydan okudu ve mücadele verdi. Hakka inanan bir kimsenin gönül rahatlığıyla onlara karşı direndi. Kur'an ayetlerim okuyarak onlarla tartıştı. Kur'an'ın bir benzerini getirmeleri hususunda onlara meydan okudu. Onlarsa kendisini tehdit ediyor, aile ve aşiretini uyarıyorlardı.

İlk Müslüman Olanlar

Muhammed (sav), tslam'm ilk nüvesini oluşturmak için çalışmaya başladı. Başlangıçta, kendisiyle birlikte oturup kalkan ve kendisiyle beraber yaşayan kimseleri İslam'a çağırdı. En yakınında üç kişi vardı. Bunların birincisi, mü'minlerin annesi Hatice idi. Peygamber efendimiz onunla sükunet buluyor, onun şefkatini ve himayesini görüyordu. Peygamber efendimize iyilik eden bu mübarek kadın, onun çocuklarının anası ve şefkatli re-fikasıydı.
Peygamber efendimizle birlikte yaşamakta olanların ikincisi, Ebu Talib oğlu Ali'ydi. O Peygamber efendimizin himaye ve kefaleti altında bulunuyor, ondan terbiye görüyor ve geçimi de onun tarafından karşılanıyordu. Çünkü Ebu Talib'in çoluk çocuğu kalabalık, kendisi de dar gelirliydi. Kardeşinin oğlu Muhammed (sav) ise ona göre daha varlıklıydı. Bu zenginliği ve malı, Hatice'nin malıyla ticaret yaparak elde etmişti. Peygamber efendimizin amcası Abbas da zengin bir kimseydi. Ku-reyş'in servet sahibi kimselerindendi.
Duygulu, akrabalık bağlarına riayetkar ve sevecen bir insan olan Peygamber efendimiz, bu durumu amcası Abbas'a açtı. Kendisiyle amcası Abbas'dan her birinin, Ebu Talib'in çocuklarından birini yanlarına alıp bakımını üstlenmeyi önerdi. Abbas da ona muvafakat etti. Ebu Talib'den , yanlarında kalmak üzere birer çocuğunu istediler. Muhammed (sav) Ali (r.a)'yi aldı. islam daveti gelip ilahi vahiy indiğinde Hz. Ali on yaşındaydı.
Peygamber efendimizle beraber yaşamakta olanların üçüncüsü Zeyd bin Harise bin Şirahbil idi. Zeyd, Ben-i Kelb oğullan kabilesine mensup Araplar'dandı. Cahiliyet devrinde köle olarak alınmıştı. Çünkü kendisi 18 yaşlarındayken İranlı bir topluluk tarafından yakalanarak köle pazarında satılmıştı. Nihayet mü'minlerin annesi Hatice'nin mülkiyetine girmişti. Sonra Hatice onu Resulullah (sav)'a vermiş, böylece o, Resulullah'm kölesi olmuştu.
Babası, kaybolan oğlu Zeyd için çpk üzülmüş ve onu kaybettiğinden dolayı ağlayıp gözyaşları dökmüştü. Onun hasretini dile getiren şöyle bir şiir söylemişti:
"Zeyd'e ağlayıp duruyorum.
Ne olduğunu bilmiyorum. Acaba sağ mıdır?
Herhalde öyle olmalıdır.
Yoksa ecel mi uğradı yanma ?
Vallahi bilmiyorum.
Onu sorup duruyorum.

Zeydf Sana düz yerler mi, yoksa dağlar mı kıydı?
Ahf Ne olurdu zamanın,
Seni bir defa olsun geri döndüreceğini hileydim.
Senin dönmen en büyük şey,
Bana dünyada bu yeter! Güneş doğarken onu, bana hatırlatır!
Gurub zamanı yaklaşınca
Yine onu hatırlarım.
Rüzgarlar esince
Onun hatırasını dalgalandırırlar.
Ey onun hakkındaki üzüntülerim ve korkularım!
Ne kadar da uzunsunuz!
Onu aramak için akçıl deve
Yeryüzünde hızla sürülüp koşturulup duracak.
Deve, dolaşmaktan yorulmadıkça
Ben de bıkmayıp yorulmayacağım.
Ben sağ oldukça
Ya da ölüm gelip çatmadıkça böyle yapacağım.
Zaten herkes bir emel ve ümide kapılarak
Yok olup gider. "
Babası, oğlu Zeyd'i Arap beldelerinde uzun süre aradı. Nihayet bi'setten önce Resulullah'm yanında buldu. Abdullah oğlu Muhammed (sav) de, köleliğe düşmandı. Rızası olmadan, Zeyd'i kendi yanında alıkoymak istemedi. Onu kendi yanında kalmakla babasının evine gitmek arasında serbest bıraktı ve şöyle dedi: "Dilersen yanımda kal, dilersen babanla beraber git" Ama o genç, Peygamber efendimizin yanında kalmayı tercih etti. Babası ve ailesinin yanında kalmaktansa, nübüvvetin nurunu tercih etti. Ama babası onu kınamaya başladı ve şöyle dedi: "Ey Zeydl Ananı babanı bırakıp da köleliği mi tercih ediyorsun?!" O asil oğul şöyle dedi: "Doğrusu ben bu adamda üstün-lükler gördüm. Artık ebediyyen ondan ayrılmayacağım!"
Onun bu vefakarlığını gören Peygamber efendimiz, elinden tutup Kureyş cemaatinin yanma götürdü ve şöyle dedi: "Hepiniz şahit olun. Bu benim oğlumdur, bana mirasçı olacaktır."
Peygamber efendimizin böyle söylediğini duyan Zeyd'in babası sevindi. Artık bundan sonra Zeyd'e, "Muhammed'in oğlu Zeyd" denilmeye başlandı. Bu hal, evlat edinmenin Kur'an tarafından yasaklanmasına kadar devam etti. Evlat edinmeyi yasaklayan Kur'an ayetinde şöyle denmektedir:
"Onları babalarına nisbet ederek çağırın. Bu, Allah yanında daha adaletlidir.

Eğer babalarını bilmiyorsanız, onlar sizin din kardeşleriniz ve dostlarmızdır." (Ahzab. 5)

Peygamber Evinde İslamiyet

İslam'ın başlangıcı Hz. Muhammed (sav)'in evinde oldu. Onun evindeki kimseler İslam davetini başlattılar. Bunlar üç kişiydiler: Biri Peygamber efendimizin şefkatli, güvenilir, vefakar ve iffetli zevcesi Huveylid kızı Hatice, ikincisi henüz bir çocuk olan Ebu Talib oğlu Ali'ydi. Peygamber efendimiz onu besleyip büyütmüştü. Üçüncüsü de Peygamber efendimizin üzerindeki kölelik bağını kaldırmış olduğu Zeyd idi. Zeyd'i Peygamber efendimiz kölelikten kurtarıp Kureyş içindeki yüksek mevkiine ulaştırmıştı. Öyle ki, Araplar ona Muhammed'in oğlu Zeyd diye seslenirlerdi. Bu hal, evlat edinmenin Allah tarafından yasaklanmasına kadar devam etti. Bu yasak indikten sonra Zeyd'in şerefi, islam ve îman sayesinde daha da arttı. Hürriyetine kavuşarak şerefli bir insan oldu.

Peygamber efendimiz Cebrail ile karşılaştığı günden itibaren iman edip islam'a girdi. Peygamber efendimiz Cebrail ile konuştuktan sonra, vücudu tiril tiril titremekte olduğu halde evine döndü. Hatice bu olayı Varaka bin Nevfel'e anlattığında Varaka, Peygamber efendimizin, zamanın Resulü olduğunu, ondan sonra bir peygamberin gelmeyeceğini bildirdi.

Hatice daha işin başından iman etmişti. Onun imanı güvenlik ve esenlik olmuştu. O Peygamber efendimize sükunet verir, onun üzerine şefkat ve merhamet kanatlarını gererdi. Müşriklerin şiddetli baskıları ve sert direnmeleri ortamında Hatice, rahmet ve şefkat kanatlarıyla Peygamber efendimizi gölgelendirir, hep destek olurdu. Nitekim "Siret" adlı kitabında Ibn Hişam şöyle der: "Davet hususunda Hatice Peygamber efendimizi destekledi. O, Allah ve Resulüne inanan, Peygamberin getirdiklerini tasdik eden ilk insan oldu. Bu sayede Cenab-ı Allah, elçisinin yükünü hafifletti. Hoşuna gitmediği red ve tekzib-leri duyunca üzülüyordu. Fakat Hatice'nin yanına döndüğünde Cenab-ı Allah ondaki sıkıntıları gideriyor, ona sebat veriyor, yükünü hafifletiyordu. Hatice ona direnme tavsiye ediyor, onu tasdik ediyor, insanların yaptığı işlerin basit ve kaale alınmayacak kadar önemsiz olduğunu söylüyordu. Allah Hatice'den razı olsun. Bu sayede Hatice'nin, bütün peygamberlerin zevcelerinden daha üst bir makamı oldu. Hatta bütün dünya kadınlarının fevkinde bir makama sahip oldu. Fazilet hususunda dünyadaki kadınların üçüncüsü oldu. Bu kadınlardan birinci mertebede bulunan, gökteki meleklerle muhatap olan iffetli ve bakire Meryem'di. Diğeri Peygamber efendimizin vücudunun bir parçası ve ciğerparesi olan Fatıma-i Zehra idi. Üçüncü sırada olan Hatice'ye Cenab-ı Allah gökten güzel bir

selam ve tebrik göndermişti. Cenab-ı Allah, Peygamberine Cebrail'in diliyle şu emri göndermişti: "De ki: Ey Hatice, Allah sana selam söylüyor,"
Abdullah bin Cafer bin Ebu Talib'in rivayetine göre, Resul-lulah (sav) efendimiz, Hatice'ye, cennette bir evinin bulunduğunu müjdelemekle emrolunmuştu.
Hatice, Peygamber efendimize, sükunet, bereket, güvenlik ve esenlik dolu bir ev hazırlamıştı. Dışarıda gürültü ve kavgaların tozu yorgunluk ve meşakkatlerin baskısı vardı. Fakat bu evin içinde Cenab-ı Allah ona tam bir rahatlık, aydınlık ve güzellik bahsetmişti. Eve gelen Peygamber efendimiz, güzel bir görünüm ve tatlı bir manzarayla karşılaşırdı. Yorgunluktan sonra sükunetin tatlılığıyla yüzyüze gelirdi.
Hatice, Allah tarafından kendisine selam gönderildiği zaman, onun katında ne kadar yüce bir mertebede bulunduğunu anlamış ve iman etmiş bir kadına mahsus olarak Cenab-ı Allah'a şu sözleriyle mukabil selamlarını göndermişti: "Allah selamdır. Selam ondandır, Cebrail'e de selam olsun." Ondaki sadık ve dürüst iman, Allah'ı tenzih etmekle biraraya gelmişti. Cebrail'e de selam vermişti. Ama Allah, selamın ve esenliğin kendisiydi. İnsanlara selam ve esenliği bahşeden Allah'tı. O'nun şanı ve zatı yücedir.
Hatice'nin bu mukabil selamıyla ilgili yorumunda, "Mevahi-bü'l-Ledünniye" adlı eserin sarihi şöyle der: "Hatice'nin mukabil selamda bulunması, onun anlayışının derinliğine işaret eder. Çünkü o Allah'a mukabil selamda bulunurken O'na övgü ve senada bulunmuştur. Sonra Allah hakkında layık olan şeyle, layık olmayan şey arasında seçim yaptı. Onun bu yaptıkları, selim bir idrakin semeresi olmak yanında engin bir duyarlılığının ve Allah'a olan dürüst imanının da bir semeresiydL"

Hz. Ali'nin Müslüman Oluşu

Hz. Ali henüz on yaşındaydı. İlk mümeyyizlik yaşını geride bırakmış ve dini manaları idrak edecek bir düzeye gelmişti. İslam alimleri de bu yaştaki çocuğun dini manaları idrak edecek seviyeye geleceği hususunda görüş birliği etmişlerdir. Mümeyyiz çocuğun İslamiyeti kabul edişinin sahih olacağı hususunda birleşmişlerdir. Oysa mümeyyiz çocuğun mürtedliğinin geçerliliği hususunda böyle bir görüş birliği yoktur.
Peygamber efendimiz risaletle görevlendirildiği esnada, Hz. Ali mümeyyizlik çağındaydı. Akranlarını geride bırakacak kadar yüksek bir zekaya sahipti. Ayrıca o, vahyin iniş mahalli olan Peygamber efendimizin yanındaydı. Peygamber'in evinde yaşıyordu. İdrakiyle elde edemeyeceği ve anlayamayacağı şeyleri taklit ve salih kudret ile elde edebilirdi. Peygamberlik nurunun kıvılcımları onu doğru yola iletiyordu. Nübüvvetin aydınlığı, kendisine çevresindeki şeyleri açıklıyor ve net bir şekilde gösteriyordu. Denildiğine göre Hz. Ali, Peygamber efendimizi, kendisi için gerçek bir örnek edinerek onun nurundan faydalanmış, onun hareketlerini ve sözlerinin aynını uygulamış, onun gittiği yoldan gitmişti.
İbn İshak der ki: "Bazı ilim erbabının anlattıklarına göre Resulullah (sav), namaz vakti geldiğinde Mekke dışına çıkardı. Hz. ali de babası Ehu Talib'den ve diğer amcalarından gizlenerek onunla birlikte dışarı giderdi. Namazlarını beraberce kılar, akşam olunca ikisi birlikte geri dönerlerdi. Bu hallerini, Allah'ın dilediği bir zamana kadar sürdürdüler."
Fakat Ebu Talib'in gözleri, oğlu Ali ile, kardeşinin oğlu ve sevgilisi Muhammed (sâv)'in çevresinde dönüyordu. Bu sebeple Hz. Ali ile Peygamber efendimiz namaz kılarlarken, onları gördü. Peygamber efendimize yönelerek: uEy kardeşimin oğlu! Uymakta olduğun bu din nedir?" diye sorunca Peygamber efendimiz şu cevabı verdi: "Amcacığım! Bu, Allah'ın, meleklerinin, peygamberlerinin ve babamız İbrahim'in dinidir. Bununla Allah, beni kullara peygamber olarak gönderdi. Amcacığım! Kendisine nasihat edeceğim ve hidayete davet edeceğim en uygun kişi sensin. Bu davet hususunda bana icabet edecek ve bu hususta bana yardım edecek en uygun kişi yine sensin." Peygamber efendimiz onu iki şeye davet etmişti:
1- İslam'a iman etmek
2- Peygamber (sav)'e davet hususunda yardım etmek
Ebu Talib bu iki şeyden sadece ikincisi için Peygamber efendimizin isteğine

uymuştu. Birincisi için uygun cevap vermemiş ve şöyle demişti:
"Ey kardeşimin oğlu! Ben atalarımın dinini ve geleneklerini bırakamam. Ama Allah'a andolsun ki, hoşlanmadığın herhangi bir durumla karşılaşmayacaksın ve bu kavim sana asla kötülük yapamayacaktır!"
Peygamber efendimizle Ebu Talib arasında işte böyle bir konuşma geçmişti. O yüksek bir iftihardan, ata ve dedelerinin-aslında güzel olmayan-yolundan vazgeçemeyeceğini ifade ediyordu. Aklı mükemmel, nefesi kuvvetli bir insan olan Ebu Ta-lib'den böyle bir söz beklenmiyordu. Fakat bu da Cenab-ı Allah'ın dilediği bir hikmetten dolayı böyle olmuştu. İnsanlar, güçlü kuvvetli adamların dahi müşrik olabileceklerini, şahsiyet bakımından büyük olsalar bile, itikad bakımından büyük olamayacaklarını görsünler diye, Ebu Talib'i böyle konuşturmuştu. Peygamber efendimizle birlikte namaz kılmakta olan Hz. Ali'ye, babası nasıl muamele etmişti? Namazdan sonra Ebu Talib, Hz. Ali'ye yönelerek şöyle dedi: 'Yavrucuğum şu yapmakta olduğun şey nedir ve sen ne haldesin?"
Ha; Ali şöyle cevap verdi: "Babacığım, ben Allah'a ve Resu-lü'ne inandım. Muhammed (sav)'in getirdiği dini tasdik ettim. Onunla birlikte Allah için namaz kıldım ve ona tabi oldum."
Büyük şahsiyet sahibi Ebu Talilb'in oğluna ve kardeşinin oğlu Muhammed (sav)e baskı yapmadan, taassuba sapmadan, zorluk çıkarmadan nasıl muamele ettiğini gördük. Oğluna verdiği cevap şöyle olmuştu: "Muhammed seni hayırdan başka tirşeye davet etmemiştir. Sen ona tabi olmaya devam et."
Bir diğer rivayetinde îbn îshak yukarıdaki rivayete ek olarak şöyle demiştir:
Bu olaydan bir iki gün sonra, Hz Ali eve geldiğinde Peygamber efendimizle Hatice'nin namaz kılmakta olduklarını gördü. Ve Ta Muhammed bu nedir?!" diye sordu. Peygamber efendimiz de ona şu cevabı verdi:
"Allah'ın kendisi için seçtiği ve onunla Peygamberlerini gönderdiği dinidir. Seni tek ve ortaksız olan Allah'a iman etmeye, O'na ibadette bulunmaya davet ediyorum. Lat ve Uzza'yı inkar etmeye çağırıyorum."
Hz. Ali şöyle dedi: "Bu, bugüne kadar duymadığım birşey-dir. Ebu Talib'le konuşmadan birşey yapacak değilim."
Peygamber efendimiz, henüz açığa vurmadığı sırrının duyulacağından korktı ve: uEy Ali, eğer müslüman olmazsan, bu sırrımızı sakla." dedi. O gece öylece beklediler. Sonra Cenab-ı Allah, Hz. Ali'nin kalbini İslam'a ısındırdı. Sabahleyin koşarak Resulullah (sav)in yanına geldi ve: "Ya Muhammed! Bana neyi önermiştin?" diye sorunca, Peygamber efendimiz şöyle buyurdu: "Allah'ın bir ve ortaksız olduğuna şehadet getireceksin. Lat ve Uzza'yı inkar edeceksin. Allah'a ortak koşmaktan uzak duracaksın." Hz Ali, onun söylediklerini doğruladı ve

müslüman oldu. Rivayete göre o, imanını babasından gizlemişti. Fakat babası Ebu Talib, oğlunun iman etmiş olduğunu öğrenince ona: "Amcan oğlu Muhammed'e desttek ol ve ona yardım et" diye tavsiyede bulunmuştu.
Bu, îbn îshak'm başka bir rivayette anlattığı fazlalıktır. Ancak bu fazlalık, birinci rivayetle çelişmemekte, yalnız ona bazı ilaveler yapmaktadır. Bu rivayetten anlaşılan şudur: Ebu Talib oğlu Ali, kendi akranları ola n diğer çocuklar gibi karşılaştığı bir durumda babasının ve anasının görüşünü almadan birşey yapmamaktaydı. Ancak Censıb-ı Allah tarafından kalbine iman nuru bırakılınca, koşarak a mcası oğlu Muhammed'in yanına gitmiş ve gönül rahatlığıyla müslüman olmuştu. Zaten Mekke dışına çıkarlarken de namaz kılıp amcası oğluna tabi olmuştu.

İslam'da İlk Aile

Hz. Ali'nin müslüman olmasından hemen sonra Zeyd bin Harise de müslüman oldu. O, ailesi içinde hür ve serbest olarak yaşayabilecekken, köle olarak Muhammed (sav)in yanında yaşamayı tercih etti. Babasını bırakıp Hz. Muhammed (sav)'i seçti. Şu halde böyle bir şahsın ilk müslümanlardan olması gerekirdi. Hiç tereddüt etmeden Peygamber ailesine katıldı. Tereddütsüz olarak İslam'a girdi. Böylece derli toplu bir iman ailesi teşekkül etti. Bu aile fertleri şerefli bir İslam ailesi oluşturdu. Muhammed (sav) namaz kılarken, mü'minlerin annesi Hatice ile Hz. Ali de kendisine uyarlardı.
Bir tüccar Mekke-i Mükerreme'yi ziyaret etmeye gelmişti. Onun orada neler gördüklerini size anlatmak istiyorum: Yahya bin Afif şöyle demiş: "Cahiliyet döneminde Mekke'ye geldim. Abbas bin Abdulmuttalib'in yanına varıp evinde kaldım. Güneş doğduğunda ben Kabe'ye bakıyordum. Gencin biri oraya yöneldi. Gözlerini semaya dikti, sonra Kabe'yi karşısına alarak ayakta durdu. Aradan fazla bir zaman geçmeden bir delikanlı geldi. Önce gelen adamın sağ tarafında durdu. Kısa bir süre sonra da bir kadın geldi. Bu iki kişinin arkalarında durdu. Genç rükua vardı. Onunla birlikte delikanlı ve kadın da rükua vardılar. Genç rükudan başını kaldırınca onunla birlikte delikanlı ve kadın da rüku'dan kalkıp doğruldular. Genç secdeye kapandı. Onunla birlikte diğerleri de secdeye kapandılar. Ben "Ey Abbas, bu gerçekten harika birşey" dedim. Abbas bana, "Bu genci tanıyor musun?" diye sorunca, ben "hayır" diye cevap verdim. O dedi ki: " Bu, kardeşim Abdullah'ın oğlu Muham-med'dir. Arkasındaki şu delikanlıyı tanıyor musun?" deyince, o dedi ki: "Bu, Ebu Talib oğlu Ali'dir. Arkasında duran şu kadını tanıyor musun?" Ben, hayır deyince, bana şu cevabı verdi: "Bu, kardeşim o.ğlu Muhammed'in eşi Hatice'dir. Kardeşimin oğlu, bize, tatbik etmekte oldukları bu dini, kendisine göklerin ve yerin Rabbi edan Allah'ın emrettiğini söylemektedir. Vallahi ben, bütün yeryüzünde bu dinde şu üç kişiden başka bir kimse bulunduğunu şimdilik bilmiyorum!"
Evet bu üç kişi, bu üç temiz şehsiyet, İslam'a ilk giren insanlardı. Bera berlerinde Zeyd bin Harise de müslüman olmuş ve dördüncü s ırada yer almıştı.
Bu rivayetlerden anlaşıldığına göre, bu ilk müslümanlar herhangi bir delil talep etmeden İslam'a girmişler, gördükleri hakkı tanıyınca onu tasdik etmişlerdir. Heva, heves ve garazdan arınmış hangi kalbe, insanlara fayda ve zarar vermeyen taşlara, putlara iman etmekle; hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, herşeyin kendisine muhtaç olduğu, bir ve tek olan, doğmayan ve doğurulmayan Allah'a imanı bir

tutar! Sonra en ufak bir düşünce ile ve selim bir kalble insanlar Muhammed (sav)'in getirdiği davetin hak davet olduğunu idrak edebilirler. Kaldı ki, o davetçinin ahlakı güzel, karakteri sağlam, dürüst ve faziletli bir kimseydi. îdrak edici selim bir akla sahipti. Onun sözlerinde şüphecilerin şüpheye düşmelerine neden olacak birşey yoktu.

Bu temiz aileyi imana sevkeden şey, onların aslında hakkı idrak etmeleri ve Rablerinin gerçekliğine inanmalarıydı. Ayrıca onların nefisleri saf, kalpleri temizdi. Mü'minlerin annesi Hatice ile Ebu Talib oğlu Ali'nin kalbinden daha temiz bir kalp var mıydı?!

Peygamberin Evinden Fışkıran Nur

Muhammed (sav)'in evinden nur fışkırdı. Evin dışına büyük bir aydınlık saçıldı. Bu nur, Peygamber efendimizden uzaklaşmadı. Onun dostlarının kalplerini aydınlattı. Kendisiyle kalbi bağlantısı olan kimseleri hakka yaklaştırdı. Gerçi bunlar Peygamber efendimizin akrabaları değildi. Fakat onun kavminden ve kabilesinden idiler. Sonra Peygamber efendimizin Ebu Le-heb gibi yakın akrabaları, kendisini himaye edip besleyen sevgili amcası Ebu Talib, Abbas ve diğerleri de, Allah'ın büyük mucizesine, İslam'a karşı cephe aldılar. Bu da İslam'ın nezahe-tini ispatlayan büyük bir alamettir. İslamiyet'i yeryüzüne hakim kılan, asebiyet değildir. Asebiyete tabi olan kimseler, bu dine destek olmamışlardır. İslamiyet, cahiliyet taassubunu ve ırkçılığı yok etmek için gelen ilahi bir dindir. İslam davetinin genelinde ırkçılığa yer yoktur. Kabilecilik bağlarına da İslam davetinde yer verilmemiştir. Nitekim bu hususlar Peygamber efendimizin siretinde de açıkça anlatılmaktadır. Saltanata tamahı olan herhangi bir ailenin, saltanatına dayanarak peygamberliğe meylettiği de söylenemez. Özellikle Haşimoğulları İslam'dan önce Mekke toplumu içinde liderliği ellerinde bulundurmaktaydılar. Kabe-i Muazzama'mn bakıcılığı onların elindeydi. Bu liderliği, atadan dededen devralarak o güne kadar getirmişlerdi. En sonuncuları Peygamber efendimizin muasırı olan Ebu Talib olmuştu. İslam'a ilk girenler Haşimoğulları olmadıkları halde, İslam'a ilk destek verenler şüphesiz onlar olmuşlardı. Bunlar müslüman olduklarından dolayı değil, asebi-yet bağlarının gereği olarak Peygamber efendimize yardımcı olmuşlardı. Çünkü o zamanlar Araplar arasında asebiyet bağlarına değer verilirdi. Her şahıs, kendi akrabalarının himayesi altında yaşardı. Akrabaları onu korur ve düşmana teslim etmezlerdi. Düşmana teslim etmek, onlar için aşağılanma nedeniydi, akrabalarının yardımda gevşeklik göstermeleri de zillet ve horlanma nedeniydi. Özellikle Muhammed (sav) mütecaviz değil, aksine tecavüze uğrayan bir insandı. Muhtelif kimseler tarafından zulüm ve işkenceye maruz bırakılmaktaydı.

Peygamber efendimize sıkıntılı zamanlarında akrabalarının asebiyet nedeniyle yardım etmiş olduklarını ispatlamak için şu hususu söylemek yeterli olacaktır: Peygamber efendimiz güçlendikten sonra akrabaları artık kendisine yardım etmez olmuşlardı. Hatta Ebu Talib'den sonra Haşim oğullarının büyüğü sayılan amcası Abbas, Bedir savaşında Peygamber efendimizin askerlerine karşı savaşmıştı. Nihayet müşriklerden alınan esirler arasında kendisi de esir olarak

müslümanlarm eline düşmüştü. Peygamber efendimiz onu fidyesini almadan serbest bırakmamıştı.

Hz. Ebu Bekir'in Müslüman Oluşu

Hz. Ebu Bekir'in mi yoksa Hz. Ali'nin mi önce müslüman oluşu meselesine girmeyeceğiz. Çünkü bu, İslam'da tefrika yaratmak isteyen kimselerin ortaya attıkları ve bölücülük kokusu taşıyan bir meseledir. Şiiler, Hz. Ali'nin Hz. Ebu Bekir'den önce müslüman olduğunu iddia etmekte; buna karşın Emevi-lerle Nasıbiler (Hz. Ali'ye ve evladına düşmanlık eden kimseler) Hz. Ebu Bekir'in Hz. Ali'den önce müslüman olduğunu savunmaktadırlar Bizim bu konuya girmemiz gereksizdir. Bu guruplardan herbiri sahabilerden bir kısmının kendi görüşlerini te'yid ettiklerini ileri sürmektedirler.Bizim görüşümüze göre, her ikisi de İslam'a ilk giren erkeklerdendir. Ebu Bekir o zamanlar olgun bir erkek olup kırk yaşına yaklaşmıştı. Hz. Ali ise on yaşındaydı. Henüz buluğ çağına ermemişti, ama meseleleri anlayan mümeyyiz bir çocuktu. Kötülükleri reddederek, kendisine söylenenleri düşünerek İslam'a girdi. Önce de anlattığımız gibi, İslam fıkkıhçıları, mümeyyiz çocuğun İslam'a girişini sahih saymaktadırlar. Her ne kadar bu yaştaki bir çocuğun ir-tidadının azaba neden olup olmayacağı hususunda ihtilaf etmişlerse de, müslümanlığa girişinin sahih olacağını söylemişlerdir.
Hz. Ebu Bekir Peygamber efendimizin risaletle görevlendirildiğini duyar duymaz, İslam'a koştu. Adı atik, ya da Abdül-Kabe idi. Peygamber efendimiz ona Abdullah adını verdi. Anlatıldığına göre, annesinin hiçbir erkek çocuğu hayatta kalmaz-mış. Allah, Ebu Bekir'i nasib ettikten ve Ebu Bekir yaşadıktan sonra, annesi ona atik adını vermiş. Çünkü o ölümden azad olmuştu. Atik kelimesi, azatlı kimse anlamına gelir. Adının Ab-dul-Kabe olduğunu söyleyenler de olmuştur. Çünkü anası ona Abdul-Kabe adını vereceğini daha önceden adamıştı. Sonra Peygamber efendimiz, Ebu Bekir'e Abdullah adını vermeyi uygun gördü.
Ebu Bekir, Kureyşliler arasında temayüz eden bir şahsiyetti. Neseb alimlerindendi. Arapların neseblerini bilirdi. Önceki nesillerin haberleri konusunda bilgisi vardı. Dürüstlük ve gü-venilirliğiyle tanınmış bir tüccardı. Her ne kadar Muhammed (sav)in güvenirliği derecesinde bir şöhrete sahip olmasa da, Ku-reyş toplumu içinde güvenilir ve dürüst bir kimse olarak tanınırdı. Belki de güvenirlik, dostu Muhammed'den kendisine geçmişti. Genel çizgilerde meşrepleri birbirine uyduğu, yaşları birbirine denk olduğu ve iki arkadaş oldukları için, Muhammed (sav)'in güvenirliği kendisine de geçmişti. Ebu Bekir putlardan uzak durma hususunda Peygamber efendimiz derecesinde kararlı

olmasa bile, yine de Allah onu Peygamber efendimize yakın bir dost olarak yaratmıştı. Aralarındaki fark şuydu: Cenab-ı Allah, Peygamber efendimizi Resul ve Nebi olması için yaratıp gözetimi altında yaşatmıştı. Ebu Bekir'i ise Muhammed'e yakın takvalı bir dost olması için yaratmıştı.
Dostlukları ve arkadaşlıkları, birbirlerine ahlaki olgunluk içinde muamele etmelerini sağlamıştı. Peygamberlik alametleri görüldüğü ve bi'setin başlangıç günleri geldiği zaman Hatice, nerede olduğunu bilmediği zaman, Peygamber efendimizi Ebu Bekir'e sorardı. Huzursuz olduğu, tedirginlik duyduğu zaman onun yanına giderdi. Ravilerin anlattıklarına göre Hz. Ebu Bekir, Peygamber efendimizin, kendisinden îslam'a girmesini istemesinden önce müslüman olmuştur. Çünkü o dostu Muham-med'in peygamber olarak gönderileceğini daha önceden beklemekteydi. Varaka bin Nevfel'in, Muhammed (sav)'in peygamberliği hakkında söylediklerini duymuştu. Varaka'nm anlattıklarını Hatice'den öğrenmişti. Günlerden bir gün Hakim bin Hüzzam'ın yanında oturmaktaydı. Cariyesi yanına gelmiş ve şöyle demişti: "Halam Hatice, bugün, kocası Muhammed'e Musa'ya gelen peygamberlik gibi bir peygamberliğin geldiğini söylüyor." işte tam bu sırada Ebu Bekir, beklediği şeyin gerçekleştiğini anlamıştı. Hemen koşup o nurdan aydınlanmak ve o nurun yuvasına sığınmak istemişti. Bu düşünceyle Peygamber efendimizin yanına gitti. Peygamber efendimiz kendisinden müslüman olmasını isteyince de hemen bunu kabul etti. Peygamber efendimizin bu isteği, cahil bir kimseden değil, arif bir kimseden yapılan istekti. Ebu Bekir bu isteğe hemen uydu ve teslim oldu, îslam'a girdi. Allah'a iman etti.[1]
"Siret" adlı eserinde Ibn Ishak der ki: îîana gelen haberlere göre Peygamber (sav) efendimiz şöyle buyurmuştur: "Her kimi îslam'a davet ettiysem mutlaka tereddüt etmiş ve düşünmüştü. Fakat Ebu Bekir'i davet ettiğim zaman, o hiç tereddüt göstermedi. "
Ebu Bekir'in nefsi, davetten önce İslam'a hazır durumdaydı. Çünkü Peygamber efendimizdeki nübüvvet alametlerim görmüştü. Ayrıca Varaka bin Nevfel'in de Peygamber efendimizin nübüvveti hakkında söylediklerinden haberdar olmuştu. Kaldı ki o, Peygamber efendimizin sadjk ve vefakar dostuydu. Gördüğü bir rüya, ona imanı müjdelemişti. Bu rüyanın yorumu ile nefsi aydınlanmış ve kalbi safîaşıp hakka yönelmişti.
"Ravzul-Enf adlı eserde şu ifadelere rastlamaktayız: "Allah'ın Ebu Bekir'i îslam'a muvaffak kılmasının sebeplerinden biri de şuydu: O, rüyasında ay'ın Mekke-i Mükerreme üzerine indiğini görmüştü. Sonra bu ay, parçalara ayrılarak

Mekke'nin bütün evlerine girmişti. Nihayet ay, evlerden çıkıp toplanarak Ebu Bekir'in kucağına inmişti... Ebu Bekir bu rüyasını ehli kitaptan bazı bilginlere anlatınca, bilginler ona şu yorumda bulunmuşlardı: Beklenen peygamberin zamanı yaklaşmıştır. Sen ona tabi olacak ve insanlar içinde ondan en çok mutlu olan şahıs sen olacaksın."
İşte bu rüya sebebiyledir ki, Peygamber efendimiz kendisini imana davet ettiğinde, hemen icabet etmiş ve müslüman olmuştu."
Ebu Bekir islam'a girince, Peygamber efendimiz onu kendine sırdaş yaptı. Onunla arkadaşlığını ve dostluğunu dahada ilerletti. Zaten önceden ruhi ve ahlaki yakınlıkları bulunuyordu. Bundan sonraki arkadaşlıkları ve yakınlıkları sırf Allah'a iman etmek temeli üzerine kuruldu. Hayatın zorlukları karşısında birbirlerine destek oldular. Abdullah oğlu Muhammed (sav), Ebu Bekir'in mertebesini daha da yüceltti.însanlar Ebu Bekir'in mertebesini biliyorlardı. Büyük bir sosyal mevkii vardı. Ayrıca manevi güce de sahipti. Hem Allah ve hem de insanlar katında yüksek yere sahip bir insandı.

---

[1] Şerhu Mevahıbu'l-Ledunnıye, C.l, S 240

İhlaslı Kimselerin Peşpeşe İslama Girmeleri

Ebu Bekir'in İslam'a girişiyle, İslamiyet, Peygamber efendimizin evinin odaları dışına çıktı. Bundan önce İslamiyet Peygamber efendimizle birlikte yaşayan üç kişi arasındaydı. Bu üç kişi Peygamber efendimizin şerefli zevcesi Hatice, Ali ve Zeyd idi. Biz bu isimlerden bahsederken sıralamaya riayet etmiyoruz. Bunlardan hangisinin daha önce İslam'a girmiş olduğu üzerinde durmuyoruz. Her ne kadar Hz. Hatice'nin bi'set esnasında Peygamber efendimize ilk iman eden insan olduğunu tereddüt etmeden söyleyebiliyorsak da, bu sıralamaya riayet etmenin zorunlu olmadığı görüşündeyiz. Bi'setten önce Hz. Hatice Peygamber efendimize destek olmuştu. Bi'setten sonra da bu vazifesini yapacak olan Peygamber efendimize yardımdan geri durmamıştı. Dolayısıyla Allah katında büyük bir mertebeye yücelmişti.
Ebu,Bekir'in müslüman oluşundan sonra, Peygamber efendimizle eski dostlukları veya Ebu Bekir'le eski arkadaşlıkları olan bazı kimseler peş peşe İslam'a girdiler. Zaten bunlarda İslam'a girme istidadı vardı. Peygamber ailesinden ve Ebu Bekir'den sonra ilk olarak Osman bin Affan İslam'a girdi. Onun Ebu Bekir'le dostluğu ve Peygamber efendimize sevgisi vardı. Peygamber efendimizle nesebi bir bağ kurmak istiyordu. Onun damadı olmayı arzuluyordu. Muhammed (sav)'in, kızı Rukiyye'yi Utbe'ye nikahladığını öğrendiğinde epeyce üzülmüştü. Bu haberi aldığında nasıl üzüldüğünü Osman'ın kendisinden dinleyelim:
"Kabe'nin çevresinde oturuyordum. Muhammed (sav)'in, kızı Rukiyye'yi Utbe'ye nikahladığını duydum. Utbe'den önce Rukiy-ye'yi nikahlayamadığım için pişmanlık ve üzüntüye kapıldım. Hemen evime döndüm. Su'da binti Kureyz'i görmek istedim. Bana Muhammed (sav)'in risaletle görevlendirildiğini haber verdi. Su'da müslüman olmuş, fakat bunu henüz Peygamber efendimize haber vermemişti. Beni de îslam'a girmeye teşvik etmişti. Nihayet Ebu Bekir'in yanına vardım. Onunla görüştüm. O beni iman etmeye çağırdı. Bir süre sonra Peygamber efendimiz, Ali ile birlikte Ebu Bekir'in yanına geldi. Ebu Bekir kalkıp yürüdü. Peygamber efendimiz de oturup bana döndü ve: "Allah'ın cennet davetine icabet et. Şüphesiz ben, Allah'ın sana ve bütün halkına gönderdiği elçisiyim!" dedi. O'nun bu sözlerini işitince nefsimi tutamadım ve hemen müslüman oldum. Sonra kısa süre içinde Rukiyye ile evlendim."
Rukiyye ile evlenmek Osman'ın önceden beri gönlünde sakladığı bir temenniydi. Dolayısıyla Ebu Leheb'in oğlu Utbe'nin çabuk davranarak Rukiyye ile

nikahlanması, Osman'ı üzmüştü. Onun Rukiyye ile evlenmesi şöyle gerçekleşmişti: Ebu Le-heb, kör cahiliyeti sebebiyle, oğlu Utbe'yi, Peygamber efendimizin yakın aşiretini İslam'a davet ettiği sırada Rukiyye'yi boşamaya zorlamıştı. Osman'ın arzusu, geç de olsa, bu sayede gerçekleşmiş oldu. Allah, Rukiyye'yi Osman'a bir eş olarak hazırlamıştı. Böylece Osman, hem müslüman, hem de Peygamber efendimizin damadı olarak büyük hayra ulaştı. Bu onun için büyük bir sevinç kaynağıydı.

Osman'dan sonra Zübeyr bin Avvam, Abdurrahman bin Avf ve Talha bin Ubeydullah, Hz. Ebu Bekir'in daveti üzerine müs-lüman oldular. Bunların, Hz. Ebu Bekir'le akrabalıkları vardı. Çünkü Hz. Ebu Bekir, kavmi içinde sevilen bir şahsiyetti. Onun çağrısı üzerine toplanarak Hz. Peygamber'in yanına gittiler ve müslüman olduklarını açıkladılar, Peygamber efendimize destek olacaklarını ilan ettiler.

Bunlardan sonra Ebu Ubeyde Amr bin Cerrah ve Ebu Seleme Abdullah bin Abd'ül -Esedmüs-lüman olmuşlardı.Ebu Seleme, Ümmü Seleme'nin kocasıydı. Ebu Seleme'nin vefatından sonra Peygamber efendimiz Ümmü Seleme ile evlendi. Ebu Seleme ile birlikte Erkam bin Ebi Erkam, Osman bin Maz'un ile kardeşleri Kudame ve Abdullah, Ubeyd bin Haris bin Mutta-lib, Said bin Zeyd bin Amr bin Nüfeyl de müslüman olmuşlardı. Said bin Zeyd bin Amr bin Nüfeyl'in babası, Hanif dinine mensuptu ve putlardan nefret eden bir kimseydi. Hattab'm kızı Fa-tıma ile evliydi ve o da müslüman olmuştu. Böylece insanlar peşpeşe İslam'a girip iman ile müşerref oluyorlardı. Bu ilk müslümanlar namazlarını gizlice kılıyorlardı.

İslam'a çağrının diğer derecelerini anlatmadan önce, namazın ne zaman farz kılındığım anlatmaya çalışacağız.

Namazın Farz Kılmışı

"Ey elbisesine bürünen, kalk, uyar. Rabbini tekbir etti. Elbiseni temizle. Pislikten kaçın. Verdiğini çok bularak başa kakma. Rabbin için sabret" ayetiyle, Peygamber efendimiz risaleti tebliğ etmek ve insanları Allah'ın emrine, dinine çağırmakla yükümlü kılınmıştı. Fakat namazsız din olamaz. Mutlaka her din için bir namaz vardır. Çünkü her dinde bir ibadetin bulunması zorunludur. Namazsız ibadet olamaz. Namaz, dinin direği ve esaslı rüknüdür. Bu sebeple namazın farz kılınmasıyla tebliğ görevinin verilmesi aynı zamanda olmuştur. Çünkü namaz, bütün dinlerde ortak bir ibadettir. Ravilerin anlattıklarına göre, Peygamber efendimiz risaletle görevlendirildiğinde, biri sabah, diğeri de akşam olmak üzere iki defa namaz kılmakla yükümlü tutulmuş. Sabah ve akşamdan her birinde iki rekat namaz kılması farz kılınmıştır. Şafii'nin ashabından olan Müzeni, bu hususta şöyle der: Namaz, Mirac'dan önce farz kılınmıştı. Biri gün batınımdan Önce, biri de gün doğuşundan önce kılınırdı. Buna delil olarak şu ayet-i kerimeyi gösterebiliriz: "Rabbini çok an, akşam sabah (O'nu) teşbih et" cai-i îmran: 4i)
Hz. Aişe, kızkardeşinin oğlu Urve bin Zübeyr'in rivayetinden naklederek şöyle demektedir: "Namaz ikişer rekat olarak farz kılındı. Sonra Cenab-ı Allah hazarda dört rekat olarak takviye etti. Seferde ise iki rekat olarak kılınmasını kabul buyurdu." Bundan da anlaşılıyor ki namaz, İslam'ın başlangıcında farz kılınmıştır. Evet, namaz müslüman olan herkese bu şekilde ve bu miktarda farz kılınmıştı. Nafile namazlara gelince, dileyen dilediği kadar kılabilirdi. Peygamber efendimiz de fazla namaz kılmakla emrolunmuştu. Cenab-ı Allah, Peygamber efendimizden fazla namaz kılınmasını istediğine işaret ederek şöyle buyurmuştur: "Ey örtüsüne bürünen, gecenin yarısında, istersen biraz sonra, istersen biraz önce bir müddet için kalk ve ağır ağır Kur'an oku. Doğrusu biz, sana, taşıması ağır bir söz vahyedeceğiz. Gerçekten gece kalkışı daha tesirli ve (o zaman) okumak daha elverişlidir. Çünkü gündüz, seni uzun süre alıkoyacak İşler Vardir." (Muzemmil: 1-7)
Kavilerin anlattıklarına göre, Peygamber efendimize namazı ve abdesti Cebrail öğretmişti. Anlatıldığına göre Peygamber efendimiz, Mekke-i Mükerreme'nin yukarı taraflarındayken Cebrail yanına gelmiş, topuğuyla ona dürterek vadinin ucuna gelmesini işaret etmiş. Peygamber efendimiz de suya doğru onu takip etmiş, Cebrail o sudan abdest almış. Böylece Peygamber efend miz namazdan önce abdest almak gerektiğini anlamış.
Siyer kitapları bu uhaberi muttasıl olmayan bir senetle rivayet etmişlerdir. Ancak

bu haber, Zeyd bin Harise'den muttasıl olarak rivayet edilmiştir. Bundan da anlaşılıyor ki, her namaz için abdest farz kılınmıştır. Bu da Peygamber efendimiz Mekke-i Mükerreme'deyken olmuştur. Önceleri namaz, iki vakitte, ikişer rekat olarak farz kılınmış, bu farziyet bir süre bu şekilde devam ettikten sonra, öğle, ikindi ve yatsı vakitlerinde dörder rekat, akşam vaktinde üç rekat ve sabah vaktinde de iki rekat olarak değiştirilmiştir. Tabii ki, bu belirttiğimiz rekatlar, farz namazlardır ve sünnetlerden ayrıdır. Sünnetlerin hangi vakitte Vaç rekat olarak kılınacağı, fıkıh kitaplarındaki ibadet bölümlerinde açıklanmıştır.
Ama alimler, pratikte hiç bir yaran olmayan bir hususu anlatmışlardır. Şöyle ki: Bi'set esnasında farz kılınan namazlarla, hicretten bir sene önce Miraç gecesinde farz kılınan namazların durumu ne olacaktır? Buna cevaben alimler şöyle demişlerdir: Miraç gecesinde farz kılınan namazlar, daha önceleri bi'set esnasında farz kılınan iki namazla yetinme hususunu ortadan kaldırmışlardır. Bu husus, Peygamber (sav)'in tatbikatıyla sabittir, îcma da-bu şekildedir. Böylece Miraç gecesinde farz kılınan beş vakit namazın, dinin zaruretinden olduğu anlaşılmıştır. Bunu inkar eden kafir olur.
Farz namazların beş vakitte kılınacağına Kur'an-ı Kerim işaret etmiştir: "Namazları ve orta namazı koruyun." (Bakara: 238) Alimlerin anlattıklarına göre orta namaz, ikindi namazıdır. Ce-nab-ı Allah, namazların bütün vakitlerine işaret ederek şöyle buyurmuştur:
"Akşamlarken ve sabahlarken, öğle ve ikindi vaktinde Allah'ı -ki göklerde ve yerde hamd O'na mahsustur- teşbih edin, namaz kılın." (Rum: 17-18)
Sabah namazına işarette bulunmak için: "Sabaha ererken", ikindi namazına işarette bulunmak için de: "Akşama girerken" denilmiştir. Akşam ve yatsı namazlarına işarette bulunmak için: "Günün sonunda" buyurulmuştur. Günün sonundan kasıt; akşam ve yatsı namazlarıdır. Hatta bazı fıkıhçıların söylediklerine göre, akşam ile yatsı namazlarının vakitleri birdir. Önce akşam namazı, sonra da yatsı namazı kılınır.
Ayet-i kerime'de öğle namazına ise sarih bir ifade ile işarette bulunulmuştur: "Öğleye erdiğiniz zaman..." (Rum:i8)

Yakın Akrabanı Uyar

Sayılan az da olsa, Kureyş büyüklerinden bir kısmı îslam'a girdiler. Ama herkes Muhammedi davetten haberdar olmuştu. Muhammed (sav)'in ilahi bir risalet getirdiğini işitmişlerdi. Işığın evlerin içine girişi gibi, bu fisalet haberi de her eve girmişti. Hatta denilir ki, Kureyşliler'in bütün evlerinde, Muhammed (sav)'in göklerle konuştuğu ve göklerden haber aldığı, yepyeni bir davet getirdiği anlatılmaktaydı. Peygamber efendimiz in-sanlan açıkça îslam'a davet etmeye başlamadan önce de, onunla ilgili haberler, insanlar tarafından duyulmuştu. Onun bu tutumu, insanların inatlarını harekete geçirmemiş, onları başlangıçta kendine düşman kılmamıştı. Böylece gönlü taassubla bu-lanmamış, inada düşmemiş saf kalpli kimseler îsiam davetiyle ilgilenmişlerdi. Sonunda az sayıda da olsa bir kısım insan îs-lam'a tabi olmuş; fakat çok sayıdaki kimseler islamiyet'le ilgilenmemişlerdi, işte bu esnada zayıf ve korumasız kimseler İslam'a girdiler. Böylelerinin nefisleri her zaman için saf, vicdanları temiz ve zihinleri açık olur. Çünkü bunlar zulmü hissetmekte, bu zalim düzenin değişmesini ummaktaydılar. Gelecekte kurtulacaklarını ümit ediyorlardı. Dolayısıyla İslamiyet geldiğinde ona ilk koşanlar, bunlar oluyorlardı. Hemen çağrıya icabet ediyor ve davet için etrafında halkalanıyorlardi. Onların mazlum olarak ortada kalmaları uygun değildi. Zaten hak da buna razı olmazdı. Çünkü onlar, mutsuz bir hayat yaşamaktaydılar. Gelecek iyi hayatın umuduyla gördükleri eziyetlere aldırış etmiyorlardı. Batılın değişeceğine ve mutlaka ortadan kalkacağına inanıyorlardı. Ümit kapısını açıp ümitsizlik kapısını kilitleyen Peygamber efendimiz, onların gönüllerine, batıl düzenin değişeceği ümidini bırakmıştı. Her ne kadar içinde bulundukları hal üzücü ise de bu ümitle yaşıyorlardı.
işte bunun içindir ki, Ammar bin Yasir ile anne ve babası Habbab bin Eret, Bilal-i Habeşi ve diğer bazı güçsüz kimseler islam'a girdiler, islam daveti bunlar arasında da yayılmış, onlar bu daveti duymaktan hoşlanmış ve buna icabet etmişlerdi. Bu uğurda her türlü işkenceye razı olmuşlardı. Davete icabet, onların gördükleri bir mucizeye ya da insanlara meydan okuyan bir delile dayanmıyordu. Aksine onlar, hakkı kolayca kabul edilen bir şey olarak görüyorlardı. Peygamber efendimiz insanları hakkın kendisine ve Kur'an'dan nazil olan ayetlere çağırıyor, insanlar da bu çağrıya uyuyorlardı. Çünkü hakkı açık ve net olarak görüyorlardı. Ayrıca davetçinin şahsında da hakkı müşahede ediyorlardı. Davetçi, güvenilir ve doğru sözlü Mu-hammed (sav) idi. O, deliller

ortaya koyuyor ve gerek duyulduğu zaman, hakkı açıklıyordu. Peygamber efendimiz güvenilir ve emin bir kimseydi. Davet ettiği kimselerin işittikleri şey, Kur'an-ı Kerim'di. islam d.vetine icabet eden büyüklere gelince, onlar da toplumun faziletli ve güvenilir şahsiyetleriydiler.
îslam daveti, suyun yeşil bitkilerde yürüyüşü gibi akıp süzülüyordu. Fakat yakındaki kimselerin bu davetten haberdar olmaları için, davetin açıkça yapılması ve hakikatlerin ilan edilmesi gerekiyordu. İslamiyet'in parlak bir güneş gibi zuhur etmesi ve yayılışının çevreye gösterilmesi şarttı. Tedbir bakımından ne kadar iyi olursa olsun, gizlilik, daveti ve hakikati belirsiz kılar. îslam daveti gelişme yolunda hücreleri oluşturmakta iken, Cenab-ı Allah, Hz. Peygamber'den, îslam davetini ilan etmesini istedi. Ve ona şu emri verdi:
"(Önce) en yakın akrabanı uyar ve müzminlerden sana uyanlara kanadını indir (onlara karşı mütevazı ve şefkatli davran).Eğer sana (uymaz) karşı gelirlerse; 'Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım' de. Galip ve esirgeyen (Allah)a tevekkül et." (Şuara: 214-217)
Bu emir üzerine Peygamber efendimiz harekete geçti. Haşim oğullarıyla Abdü Menaf oğullarını ve Kureyş'in diğer batınlarını Safa tepesinin yanında toplayarak şöyle dedi: "Size şu vadide düşman süvarilerinin toplandığını ve üzerinize hücum etmek istediklerini bildirirsem, bana inanır mısınız?" Onlar da: "Evet tasdik ederiz. Çünkü senin yalan söylediğini görmedik ve duymadık" Bundan sonra Peygamber efendimiz kendi davetini onlara açıkladı.
Şimdi de Buhari'nin "Sahih"inde îbn Abbas'dan rivayet edilen şu habere kulak verelim: îbn Abbas'ın anlattığına göre: "(Önce) en yakın akrabanı uyar ve mü'minlerden sana uyanlara kanadını indir (onlara karşı mütevazi ve şefkatli davran)" ayet-i kerimeleri nazil olduğunda, Peygamber (sav) Safa tepesine çıktı ve "Ey Fihr oğulları, ey Adi oğulları" diye seslendi. Nihayet bunlarla diğer Kureyş batınları toplanıp Safa tepesinin yanına geldiler.. Gelemeyenler de, olup bitenlerden kendilerini haberdar etmeleri için oraya adamlarını gönderdiler. Ebu Le-heb ile Kureyşliler geldiler. Peygamber (sav) onlara şöyle dedi: "Şu vadide düşman süvarilerinin bulunduğunu ve onların size hücum etmek üzere olduklarını söylersem, benim bu haberimi doğrular mısınız?" Onlar da: "Evet doğrularız. Çünkü senin yalan söylediğini duymadık" dediler. Peygamber efendimiz: "iyi bilin ki, ben şiddetli bir azabın habercisi olarak, size uyarıda bulunmaya geldim" deyince, Ebu Leheb: "Helak olasıca, bu iş için mi bizi toplaçtın?!" diye bağırdı. Onun bu ters hareketi üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:
"Ebu Leheb'in iki eli kurusun (yok olsun o)."

Bu olay gösteriyor ki, mübarek îslam davetinde Peygamber efendimize en büyük engel teşkil eden ve ona en şiddetli şekilde karşı koyan, amcası Ebu Leheb olmuştur. Şüphesiz bunun böyle olması, îslam davetinin bir aile ya da kabile asebiyetine dayanmadığını göstermesi bakımından önemlidir. Böylece, İslam davetinin Allah tarafından gönderilen bir risalet olduğu ortaya çıkmaktadır.
Müslim, Ebu Hureyre'den rivayet ederek: "(Önce) en yakın akrabanı uyar" ayet-i kerimesinin nüzulü esnasında, Peygamber (sav)'in şöyle buyurduğunu ifade etmektedir:
"Ey Kureyş topluluğu! Kendi canlarınızı satın alın (kurtarın). Çünkü ben, Allah'ın azabına karşı sizi koruyamam. Ey Abdülmuttalib oğulları! Allah'ın azabına karşı ben size yardımcı olamam. Ey Resulullah'ın halası Safiye! Allah'ın azabına karşı sana da yardımcı olamam. Ey Resulullah'ın kızı Fatı-ma! Benden dilediğin kadar mal iste, ama Allah'ın azabına karşı sana yardımcı olamam ve bir şey yapamam."
îbn Kesir'in "Tarih"inde şu ifadelere rastlamaktayız: Cenab-ı Allah, "(Önce) en yakın akrabanı uyar" ayet-i kerimesini Resulüne inzal buyurunca, bu ayet-i kerime, Peygamber efendimize çok ağır geldi. Onu sıkıntıya düşürdü. Tıpkı bir hasta gibi evinde oturdu. Halaları onu ziyarete geldiler ve neyin var, neden şikayetçisin diye sordular. O da: "En yakın akrabamı uyarmam için Allah bana emir gönderdi" dedi. Halaları: "Öyle ise akrabalarını İslam'a davet et. Yalnız Ebu Leheb'i çağırma. Çünkü o senin davetine icabet edecek biri değildir" dediler.
Bunun üzerine Peygamber efendimiz, Abdülmuttalib oğullarıyla, Abdü Menaf oğullarını ve diğer bazı kimseleri toplantıya çağırdı. Kırkbeş kişi kadar gelmişlerdi. İlk önce gelenler arasında Ebu Leheb vardı. Peygamber efendimize şöyle uyarıda bulundu: "Bu gelenler senin amcaların ve amca oğullarındır. Konuş, ama sapkınlığı bırak. Şunu iyi bil ki kavmin, senin uğruna bütün Araplar'a karşı koyacak güçte değildir. Seni engelleyip hapsetme hakkım vardır. Eğer bu halini devam ettirirsen Kureyş'in bütün batınları düğer AmmjplI(mnraEmm, (ân dfe&ttâk tdltnuil hep birlikte senin üstüne çullanabilirler. Amcalarına ve akrabalarına senin kadar kötülük yapan birini görmedim". Ebu Le-heb'in bu sözleri üzerine Peygamber efendimiz sustu ve o mecliste konuşmadı. Bu da onun beyanının hikmetindendi. Ebu Leheb, hemen sert bir tutum takınarak Peygamber efendimize çeşitli tehditlerde ve uyarılarda bulunarak öne atılmıştı. Böylece diğer muarızlarda cüretlenmişlerdi. Mütereddit olan kimseler dahi Peygamber efendimize karşı yüreklenmişlerdi. Tereddüt hali itiraz haline dönüşmüştü. Bu nedenle Peygamber efendimiz sözünü başka bir toplantıya erteledi ki, Ebu Leheb'in saçmış olduğu itiraz tozları ortadan kalksın

ve hava sakinleşsin." Îbnül-Esir; Peygamber efendimizin akrabalarım ikinci kez toplantıya çağırdığını, karşılarına dikilip şöyle konuştuğunu anlatır:
aHamd Allah'a yaraşır. Ben O'na hamd eder ve O'ndan yardım dilerim. O'na güvenir ve O'na tevekkül ederim. Allah'tan başka tanrı olmadığına, O'nun bir ve ortaksız olduğuna şeha-det ederim. Doğrusu lider, kavmine yalan söylemez. Kendisinden başka tanrı olmayan Allah'a andolsun ki, ben özellikle size ve genel olarak da bütün insanlığa gönderilen Allah elçisiyim. Vallahi sizler uyuduğunuz gibi Ölecek ve uyandığınız gibi de diriltileceksiniz. Yaptıklarınızdan ötürü hesaba çekileceksiniz. İyiliklerinizin karşılığında iyilik, kötülüklerinizin karşılığında da ceza göreceksiniz. Bu cezalar da ya temelli cennette ya temelli cehennemde kalmaktır."
Bu toplantıda Ebu Leheb ileriye atılmadı. İleriye atılan, Re-sulullah'a tabi olmamasına rağmen onu seven Ebu Talib oldu. O Peygamber efendimizin görüşlerine muvafakat etmediği halde, ona yardımcı olmuş ve düşmanlıkta bulunmamıştı. O şöyle dedi: ttBizim için sana yardım etmek kadar güzel bir şey yoktur. Öğütlerini benimseyip kabullendik. Sözlerini tasdik ettik. Bu toplananlar senin amcalarındır, amcazadelerindir. Tabii ben de bunlardan biriyim. Senin istediğin şeye, ilk başta icabet edecek ve konuşacak olan benim. Sen, emrolunduğun şeye devam et. Andolsun ki, etrafını kuşatıp seni korumaktan bir an durmayacağım. Buna rağmen nefsimi Abdulmuttalib'in dininden ayrılmak hususunda ikna edemedim."
Ebu Leheb hiç susmadı. Çünkü batıl her zaman tartışmacı ve inatçı olur. Şöyle dedi: "Bu kötülüğünden dolayı Muham-med'i başkaları durdurmadan önce siz durdurun." Onun bu sözleri karşısında Ebu Talib, ısrarla şöyle diyordu: "Vallahi hayatta olduğumuz müddetçe biz Muhammed'i koruyacağız."
Ebu Talîb İle Ebu Leheb Arasında
Ebu Talib Peygamber efendimize karşı gayet müşfikti. Dedesi Abdülmuttalib'den sonra onu koruması altına almıştı. Abdul-muttalib, Hz. Muhammed'i diğer oğullarına değil, diğerlerinden daha yaşlı olmamasına rağmen Ebu Talib'e emanet etmişti. O da şefkat ve sevgisinden dolayı Peygamber efendimizi himayesine almış, babası Abdulmuttalib'in vasiyetine uymuştu. Bu, Hz. Muhammed (sav)'in gençliğine kadar devam etmişti. Fakat onun himayesi, Hz. Muhammed'in yaşının ilerlemesi oranında artmıştı. Vesayet süresi sona erdiği halde, ondan yardımını esirgememiş, onu sae bnmuş ve korumuştur.
Ebu Leheb'in Peygamber efendimize karşı beslediği düşmanlığın sebeplerim açıklamak gerekir. O, akrabalığın yükümlülüklerini yerine getirmemiş,

Peygamber efendimize karşı asebi-yet ve yakınlığı dolayısıyla üzerine düşen görevleri yapmamış, onu koruması gerekirken, korumamıştı. Henüz müslüman olmadıkları halde, Hamza ile Abbas bu işi kardeşleri Ebu Talib'e havale ederek susmuşlar, fakat Ebu Leheb susmamış ve hep itirazda bulunmuştu.'
Onun yaradılış ve karakterine kısaca bakmak ve onu çevreleyen şartları azıcık irdelemek onun Peygamber efendimize karşı neden düşmanca tavırlar takındığını anlamamıza yardımcı olacaktır. Kafir olsun müslüman olsun, Peygamber efendimizin akrabalarının ortak tutumlarına muhalefet ederek niçin ona düşmanca tavırlar takındığını belki biraz anlayabiliriz.
Abdü'1-Uzza (Ebu Leheb), kardeşlerinin karakterine sahip değildi. Kardeşleri şeref, onur ve haysiyet peşindeydiler. Kendisi ise mal ve dünyalık peşindeydi. Bencil bir kimse olup sadece kendi şahsını severdi. Bu tipdeki bir insan her zaman zorluklardan kaçar, malı tercih eder ve tedirgin bir yaşantı sürer. O, şeytani zekası sayesinde Muhammed (sav)'in davetini, bu davete sarılan kimseler için zorluklar ve zahmetler getireceğini önceden sezmişti. Bu daveti koruyan kimselerin yorulacaklarını tahmin etmiş, dolayısıyla davete karşı çıkmış ve direnişini şiddetlendirmişti. Onun maddeci tabiatı, kendisini manevi işleri düşünemez hale getirmişti. Hep kendini düşünen bir karaktere sahipti. Başkalarına yardım elini uzatmazdı. Hatta kendi aile fertleri arasından kendisine gelip yardım isteyen muhtaçlara bile yardım etmez olmuştu.
Mal ve dünyalık elde etmek uğruna düzenin bozulmamasını isteyen bu karakter, ataların düzeninin bozulmasına neden olacak her şeyden nefret ediyordu. Alışılmış hayat tarzının herhangi bir dalgalanmaya uğramaması ve ekonomik istikran temin arzusu Ebu Leheb'in Kureyş'li müşriklerle birlikte Bedir gazvesine katılmasını engelleyen faktördür. Zorlanmış olmasına rağmen Abbas, müslümanlara karşı savaşmak üzere Bedir gazasına Kureyşli müşriklerle birlikte katılmıştı. Iîbu Leheb'in Bedir'e Kureyşliler'le aynı safta katılmasını engelleyen ikinci faktör de, Emevi ailesinden olan eşi, Ebu Süfyan'ıın kızkardeşi, Ümmü Cemil idi. Ebu Leheb'deki bu inatçı tabiatı bileyen faktör, Ümmü Cemil idi, Ümmü Cemil, hem Peygamber efendimizden, hem de onun zevcesi ve mü'minlerin annesi Hatice'den hoşlanmazdı. Peygamber efendimizle Hz. Hatice'nin evlmsedik-leri günden beri Ümmü Cemil onlardan nefret «ıdiyordu. Bu nefretin sebebi, onların evlenmeleri miydi, yoksa başka bir şey miydi? Bunu bilemiyoruz.
îşte bu nefreti nedeniyle Ümmü Cemil, Ebu Leheb'i Peygamber efendimize karşı kışkırtıyordu. Akrabalık bağları-nm,düşmanlık ateşini söndürebileceğini düşündü-ğünden, Ebu-Leheb'deki Muhammed düşmanlığını habire

alevlendiriyordu. Muhammed (sav) efendimizin davet ve cihadmdaki şanının yüceliği, Arap beldelerinin hepsinde isminin anılmadı, hatta şöhretinin civar ülkelere, mesela Mısır'a yayılmasının Ebu Le-heb'deki düşmanlık ateşlerini söndüreceğini düşündüğünden Ötürü Ümmü Cemil, Ebu Leheb'in Muhammed düşmanlığım hep tazeliyor ve diri tutuyordu.
Ümmü Cemil, Peygamber efendimizi kötüleme k için şiir yazıyor, onun Muhammed adını Müzemmem şekli nde değiştiriyordu. Bir şiirinde şöyle demişti:
"Müzemmem'e kızdık.
Onu terkettik. Dininden uzak durduk.
Emrine karşı geldik."
Onun bu şiiri gülünç karşılandı. Çünkü Peygamber efendimize bir sövgü değildi. Çünkü bu şiirde Peygamber efendimizin adı anılmıyordu ki, ona bir sövgü sayılsın. Peygamber (sav) efendimiz bu şiirle ilgili olarak görüşünü şöyle açıklamıştı:
"Bakınız, Cenab-ı Allah onların sövgü ve lanetlerini nasıl kendilerine geri çeviriyor? Onlar Müzemmem'e sövüyorlar. Mü-zemmem'e lanet ediyorlar. Bense Muhammed'im."
Bu şiirde sefîb kadınların sıfatları ve nitelikleri vardır. Üm-mü Cemil, halk arasında laf getirip götüren, koğucuîuk ve jurnalcilik yapan birisiydi, insanlar arasında düşmanlık ateşlerini alevlendiriyordu. Onunla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Ebu Leheb'in iki eli kurusun (yok olsun o); zaten yok oldu ya. Ne malı, ne de kazandığı, onu (Allah'ın kahrından) kurtaramadı. Alevli bir ateşe girecektir (o). Karısı da, odun hamalı olarak, boynunda hurma lifinden (örülmüş) bir ip (bulunacaktır)."
îşte bu Ebu Leheb idi. Hak Davetine karşı tutumu böyleydi. Muhammed (sav)'e karşı -akrabası olduğu halde- böyle düşman olmuştu. Muhammed (sav) efendimiz doğarken doğumundan dolayı sevinç duymuş olduğu halde, daha sonra ona karşı amansız bir düşman olmuştu.
işte Ebu Leheb, Peygamber efendimize karşı düşmanca tavır takınmış, daha önceleri kendisini sevdiği halde, İslam davetine başlamasından sonra ona düşman olmuştu. Çocukluğunda ona karşı muhabbeti olduğu halde, tabiatlerinin birbirine aykırı oluşa ortaya çıktıktan sonra ona karşı düşman olmuştu. Ebu Leheb'in tabiati, maddi bir amcalık tabiatı idi. Hz. Muhammed ise mala tutkun olmayan ruhi ve manede kr tabiata sahipti.
Ebu Talib'e gelince o, Peygamber efendimizin davetine düşmanlık beslemiyordu.

Onun sözlerinden de anlaşıldığına göre, Peygamber efendimize karşı inatçı bir tavır takınmamıştır. Ebu Leheb'in nitelikleriyse, onunkine aykırıydı. Ebu Talib'in nitelikleri, prensipte Peygamber efendimizinkine muvafıktı. Ebu Talib malı sevmeyen ve bencil olmayan bir kimseydi. Başkalarım seven ve düşünen bir kimseydi. Peygamber efendimize yardımcı olmak için rahatı bırakıp zahmet ve meşakkati, tercih etmişti. Oysa Ebu Leheb her ne şekilde olursa olsun, rahatının bozulmamasını istediği için, eski bozuk düzenin devam etmesinden yanaydı. Ebu Talib, Mekke'nin lideri konumunda olup, zalimane düzeni tercih etmiyor, aksine süregelen zulmün devamını istemiyordu. Güçlü ve dayanıklı bir kalp ile sabredip zorluklara direnmiş ve zulme karşı mukavemet etmişti.
Buna karşın Ebu Leheb, malı seviyor, şereflice bir hayata karşı her ne pahasına olursa olsun mal sahibi olmayı tercih ediyordu. Oysa Ebu Talib, mürüvvetini kaybetmemek uğruna az malla yetiniyor ve kanaat ediyordu. Bu sebeple Ebu Talib'in serveti sınırlıydı. Varlıklı bir kimse değildi. İşte bütün bu sebeplerden dolayı o, Muhammed (sav)'e yardımcı olmayı kabul etmişti. Çünkü Arap taassubu, şefkat ve mürüvveti bunu gerektiriyordu. Kendi karakterinin icabını yerine getirmiş, Muhammed (sav)'e destek olmuştu. Kureyşliler'e karşı boyun eğmemiş, zaaf göstermemişti. Bütün zor durumlarda Muham-med'e yardımcı olmaya devam etmişti. Ruhunu Allah'a teslim edinceye kadar bu mürüvvetini ve desteğim sürdürmüştü.
Onun Muhammed (sav)'e yardımcı olmasında şaşılacak bir taraf yoktur. Gariplik, Peygamber efendimizin davetine icabet etmemiş olmasındadır. 'Bu, üstün ve bilen (Allah)'m takdiridir." Daha önceleri de anlattığımız gibi, bu bazı kuruntu sahiplerinin vehmettikleri gibi Muhammed (sav)'in davetinin cahili-yet taassubuna ve kabilecilik ruhuna dayalı bir davet olmadığını teyid etmek içindir. Cenab-ı Alah böyle takdir ettiği için Ebu Talib, Peygamber efendimizin davetine icabet etmemiştir.
îbn Kesir der ki: "Eğer Ebu Talib müslüman olsaydı, müşrikler Muhammed'e düşman oldukları gibi, ona karşı da düşman olurlardı. Ebu Talib in İslam'a meylettiği, onun şu sözlerinden anlaşılmaktadır: "Eğer beni kınamasalardı, ya da bana sövmelerinden çekinmeseydim, açık olarak bu dine karşı müsamahakar davranır ve cömertlik gösterirdim."
Peygamber efendimiz, İslam davetini açıklamadan önce, Araplar yanında güvenilir ve sevilen bir kimseydi Sözü dinlenir, hükmüne itaat edilirdi. Ebu Talib de böyleydi. Fakat Cenab-ı Allah onun, kendi kavminin dini üzerinde kalmasını murad buyurmuştu ki, Peygamber efendimize karanlıkların ortasında yardımcı ve destek olsun. Bu konuda Ibn Kesir şöyle der:

"Ebu Talib'in en çok sevdiği insan Resulullah'tı. Ona şefkat gösterir, ihsanda bulunur, savunur ve himayesi altında tutardı. Kendi kavminin dininde bulunduğu ve onlarla dostluğunu sürdürdüğü halde, Muhammed'i himaye etmek uğruna kavmine muhalefet ederdi. Yalnız Cenab-ı Allah onun kalbini, Mu-hammed'e karşı şer'i bir sevgi ile değil, tabii bir sevgiyle doldurmuştu. Kendi kavminin dini üzerinde kalmaya devam etmesi de Allah'ın bir hikmetiydi. Bu sayede Resulullah'ı himaye edebilmişti. Eğer Ebu Talih müslüman olsaydı, Kureyş müşrikleri nezdinde itibarı kalmaz, sözü de dinlenmezdi. Ayrıca bu sebeple Kureyşliler, kendisinden çekinmez ve saygı göstermezlerdi. Ona karşı cüretkar davranır, ellerini ve dillerini kötü niyetle ona uzatırlardı. Rabbin dilediğini yaratır ve dilediğini seçer. O, kendi halkını çeşitli cins ve türlere taksim etmiştir." [1]

Peygamber efendimiz, başlangıçta davetini gizlice yapıyordu. Kendi nefsi gibi sağlam bildiği dost ve arkadaşlarına tebliğ ediyordu. Sonra islam'ın neşesini tadan ve kendisiyle dost-ah-bap olan kimselere de davette bulundu. Gönüller, hakkı talep ederek Peygamber efendimizin çağrısına kulak veriyorlardı. Apaçık görünen hakka ve Peygamber efendimizin vefalı dostluğuna sevgi kuvvetiyle yaklaştılar. Ancak bu nurani iş, daha fazla gizli kalamazdı. Dar bir çerçevede kalsa dahi, mutlaka başkaları tarafından bilinecekti.

Peygamber (sav) efendimizin islam davetini açığa vurması zorunlu hale gelmişti. İlk olarak, aralarında yaşamakta olduğu ve vahyin nuruyla aydınlanan aile efradına islamiyet'i tebliğ ettiği gibi, bundan böyle Cenab-ı Allah onu, kendi akrabaları arasında açıkça islam davetini tebliğ etmekle yükümlü kılmıştı, inanan inanacak, inkar eden de kafir olacaktı.

Başlangıçta aşiretinden birçok kimseler onun açık davetini reddetmişlerdi. Ancak bazı iffetli ve temiz kadınlar, davetine icabet etmişlerdi. Örneğin Safîye ve Ebu Talib'in zevcesi Fatı-ma onun davetine olumlu karşılık vermişlerdi. Kendi aşireti içinde davetine açık olarak karşı çıkan ilk kimse ise amcası Ebu Leheb olmuştu. Bu da, Peygamber efendimizin davetinin kabileciliğe dayanan bir davet değil, aksine rabbani bir çağrı olduğunu gösterir.

Peygamber efendimiz davetini yakın akrabalarına ilan etti. Bu arada çevredeki bütün Araplar'ı da açıkça îslam'a çağırdı. Safa tepesine çıkarak insanlara hitap etti. Önce Kureyşliler'i dine çağırdı. Bütün alemlere rahmet olarak gönderilen bir elçi olduğunu açıkladı. Kervanlar onun haberlerini birbirlerine naklettiler. Mekke-i Mükerreme'de yaşayan diğer yabancı kabilelerin adamları da Muhammedi daveti, kendi aralarında sohbet konusu yaptılar. Resulullah (sav), müşriklerle inatlaşmadan, onlara karşı cephe almadan, dinlerine meydan

okumadan rabbinin risaletini tebliğ etme yoluna koyuldu.
Tatlı suyun otlarla örtülü bir arazide, alttan alta akıp sız-ması gibi, Peygamber efendimizin daveti de gizlice yoluna devam ediyordu. Gizlilik içinde hareket ediyordu, ama bu hareketleri ürün .ve semere veriyordu, islamiyet'i bir din olarak benimseyenler, ibadetlerini açığa vurmadan gizlice eda ediyorlardı. Namazlarını Mekke-i Mükerreme dışına çıkarak kılıyorlardı. Kabe-i Muazzama'ya gidip orayı açıkça tavaf ettikleri ve müşriklere meydan okuduklarına dair bir haber mevcut değildir.
Sahabe-i Kiram'ın büyüklerinden olan birçok şahsiyetin îs-lam'ı nasıl kabul ettiklerine dair rivayetler mevcuttur. Bunlar Muhammedi davetin esaslarını kuran ve temel taşını oluşturan büyük insanlardı.

---

[1] tbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C.3, S. 41

İSLAM'IN ÇEVREYE TEBLİĞ EDİLMESİ

Emrolunduğun Şeyi Açıkça Söyle

îslam davetinin gizlilik içinde ilerleyişini gören Cenab-ı Allah, bu daveti daha başka bir safhaya intikal ettirmek için Peygamber efendimize şu buyruğu verdi:
"O halde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma. O alay edenlere karşı biz sana yeteriz. Allah ile beraber başka tanrı tutanlar, yakında (yaptıklarının sonucunu) bilecekler. Andolsun biliyoruz, onların söylediklerine senin göğsün daralıyor (canın sıkılıyor). Sen rabbini hamd ile teşbih et ve secde edenlerden ol. Sana yakın (yani Ölüm) gelinceye kadar rabbine kulluk et."(Hicr: 94-99)
Bu ayet-i kerimeler, îslam davetini tebliğ görevinin en son aşamaya ulaştırılmasını emrediyordu. Bu davetin, nefislere daha fazla tesir etmesi için görev daha da ağırlaştırılıyordu. Siyer kitaplarından bazılarına göre, Peygamber efendimizin, bütün insanları islam'a davet etmekle görevlendirilmesi şu ayet-i kerimenin nüzulünden sonra olmuştur: "(Önce) en yakın akrabanı uyar." Bu görüşte olanlardan birisi de İbn Kesir'dir. O, bu ayet-i kerimelerin nüzulüyle ilgili olarak görüşlerini şöyle açıklamaktadır:
"Cenab-ı Allah, risaleti tebliğ etmesi için peygamberine şöyle emretti: "(Önce) en yakın akrabanı uyar ve mü'minlerden sana uyanlara kanadını indir (onlara karşı mütevazi ve şefkatli davran). Şayet sana (uymaz) karşı gelirlerse: "Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım" de. Galip ve esirgeyen (Allah)'a tevekkül et. O ki (gece namaza) kalktığın zaman seni görüyor. Secde edenler arasında dolaşmanı da (görüyor). Çünkü o, işitendir, bilendir.'
(Şuara: 214-220)
"O (yol) sana ve kavmine bir şereftir ve yakında (ona uyup uymadığınızdan) sorulacaksınız." (Zuhruf. 44)
"Kur'an'ı (sana indiren ve onu okumayı) sana farz kılan (Allah), elbette seni dönülecek yere döndürecektir." (Kasas- 85)
Yani, sana okumayı farz kılan ve seni onu başkalarına tebliğ etmekle yükümlü kılan Allah, bu görevi yapıp yapmadığını sormak üzere, seni ahirete döndürecektir.
Nitekim bir başka ayet-i kerimede de şöyle buyurulmuştur: "Rabbin hakkı için biz onların hepsine, yaptıkları şeylerden mutlaka soracağız." (Hicr. 92-93)

Bu hususu teyid eden ayet ve hadisler gerçekten çoktur.[1]
Bu ifadelerden anlaşıldığına göre, îmanı İbn Kesir, îslam davetinde aşamalar olmadığı görüşündedir. Ona göre Peygamber efendimiz, en yakın akrabasını uyarmakla emrolunduğun-da bile, îslam daveti umumiydi. Ayet-i kerimede en yakın akrabasını uyarmakla emrolunması, bu davetin sadece yakın akrabalarına yapılması gerektiği hususunu ifade etmemekte, aksine davete ilk önce kendi yakın akrabalarından başlaması istenmektedir. Herkesi içine alan bu genel davete, ilk olarak akrabalardan başlamak gerekiyordu. Yoksa bu, davet sadece yakın akrabaya yapılması gibi bir özellik taşımıyordu. Muhammedi risalet, hiçbir ayrım yapılmaksızın herkese tebliğ edilmelidir.
Biz, Muhammedi risaletin genel bir davet olduğu görüşüne muvafakat ediyoruz. Bize göre bu davet, Peygamber efendimizin yakın, ya da uzak akrabalarına özgü bir davet değildi. Ancak bu, davet ve hitabın ilk basamağım teşkil eden bir ayet olduğu için, Peygamber efendimiz önce en yakın akrabasını uyarmakla emrolunmuştur. Ama aynı zamanda bu ayet, yabancıları da islam'a çağırması gerektiği manasını taşımaktadır. Yakın ile uzak kimseler arasında herhangi bir fark gözetilmemektedir.
Çünkü herkes, herhangi bir ayrıma tabi tutulmaksızın îs-lam davetine icabet etmekle mükelleftir. "(Önce) en yakın akrabanı uyar" ayet-i kerimesinin sadece Peygamber efendimizin yakın akrabalarına mahsus olduğunu zannediyoruz. Bu sebeple Peygamber efendimiz Safa tepesi yanında akrabalarını toplantıya çağırırken, başkalarını çağırmamıştır. Belli bir gruba yapılması gereken bir hitabı, başkalarına yöneltmek ve başkalarını bu hitapla yükümlü kılmak, akla uygun düşmemektedir. Aksine bu hitabın sadece akrabalarına yöneltilmesi gerekiyordu. Cenab-ı Allah, bir ayet-i kerimede de peygamberine şu emri veriyordu: "O halde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma. * chict: 94)
îbn îshak'dan nakledilen şu ifadeler yukarıdaki görüşü te'yid etmektedir: Bi'setten sonra geçen üç yılın nihayetinde Cenab-ı Allah peygamberine, emrolunduğu şeyi açıklamasını ve müşriklerin eziyetlerine karşı sabretmesini emir buyurdu. Resulullah'm ashabı, namaz kılacakları zaman Mekke dışına gider ve namazlarını orada gizlice eda ederlerdi. Bir ara Sa'd bin Ebi Vakkas birkaç sahabiyle birlikte Mekke-i Mükerreme dışında namaz kılmaktayken, bazı müşrikler kendilerini gördüler. Kıldıkları namazdan ötürü onlarla alay ettiler ve onları ayıpladılar. Nihayet sahabilere hücum edip onlara vurmaya başladılar. Sa'd bin Ebi Vakkas da, eline geçirdiği bir devenin çene kemiğiyle müşriklerden

birinin kafasını yardı. Böylece islam tarihinde ilk kan akıtılmış oldu. [2]
îbn tshak da bu konuda şöyle der: İnsanlar kadınlı erkekli, topluluklar halinde İslam'a girdiler. Nihayet İslam'ın şanı, Mekke-i Mükerreme'de yayılmaya başladı. İnsanların sohbet konusu oldu. Bundan sonra güçlü ve muktedir olan yüce Allah, Resulüne, kendisine gelen hakkı insanlara açıklamasını ve rab-binin emirlerini ilan etmesini emir buyurdu. Peygamber efendimizin İslam davetini gizlice yapmaya başlamasından ve bu daveti gizlice yürütmesinden, Cenab-ı Allah'ın İslamiyet'i açıklamasını ve daveti ilan etmesini emretmesine kadar geçen süre, üç yıl kadar olmuştu. Üçüncü yılın bitiminde Cenab-ı Allah ona şu buyruğu göndermişti: "Emrolunduğun şeyi açıkla ve ortak koşanlardan yüz çevir."
Bu noktadan hareketle diyebiliriz ki, Muhammedi davet, üç yıl içinde üç aşama kaydetmiştir. Buna "Zad'ül- Mead" adlı eserinde tmam îbn Kayyım işaret etmiştir. Çünkü ilk aşamada gelen davet Peygamber efendimizden zuhur etmiş; ikinci aşamada nübüvvet hanesinden çıkarak Peygamber efendimizin dostlarına ve arkadaşlarına intikal etmiştir. Peygamber efendimiz davetini arkadaşı ve ilk dostu Ebu Bekir'e açmıştı. Ondan da Osman bin Affan ve Talha bin Ubeydullah gibi zatlara tebliğ edilmiştir. Peygamber hanesinden Safîye ile Zübeyr'e ve diğer yakın akrabalara İslam daveti açıklanmıştı. İşte bu İslam davetinin ilk mertebesidir. îbn Kayyım, davetin aşamalarını anlatırken, ilk olarak buna işaret etmiştir. Sonra da umumi davet dediğimiz ikinci davet aşaması gelmektedir ki, bu aşamada Peygamber efendimiz bütün Kureyşliler'e hak davetini açıklamış ve onlara hitapta bulunmuştu. Davetini sadece nübüvvet hanesine ve yakın akrabalara özgü kalmamıştı. Davetin her aşamasında, başlangıç noktasında kalınmamış, aksine diğer aşamalara da intikal edilmiştir. Tıpkı aydınlığın karanlığa si-ı rayet edişi gibi İslam daveti hep ileriye doğru mesafe katetmiş-tir. Yakın akrabaları uyarma aşamasında Peygamber efendimiz bütün Kureyşliler'e konuyu açmış, sadece Abdulmuttalib oğullarıyla Haşim oğullarını değil, bütün Kureyşliler'i alenen islam'a çağırmıştır.
Şöyle bir soru sorulabilir: Peygamber (sav)'in bu daveti yaparken öne sürdüğü delili ne idi? Halbuki kendisi bu davete başlarken Kur'an-ı Kerim'den çok az bir kısım nazil olmuştu. Sonraları peyderpey Kur'an-i Kerim nazil olmaya başlamıştı. Hiçbir halde denilemez ki, herhangi bir kimse, Kur'an-ı Ke-rim'e dair tartışmada bulunmuştur. Ya da Kur'an-ı Kerim'in gerçekliğine dair bir delil istemiştir. Şu halde ortaya sürülen bir delil ve ikame edilen bir burhan olmadan, insanların peygambere tabi olmasını te'min eden unsur ne idi?
Bu sorulara' cevaben deriz ki: İnsanları hakka davet eden ve gerçeğe ulaştıran

şey, hakkın ve gerçeğin kendisi idi. Peygamber (sav)'in hayatını inceleyenler, onun hayatında yalana asla yer olmadığını görürler. O güvenilir bir kimsedir. Davranışlarında insanı şüphelendirecek herhangi bir husus yoktur. Onun nefsi saf ve temizdir. Temiz huyludur. Akıllı bir kimse olup düşüncesinde asla sapkınlık yoktur. O, bütün davranışlarında doğru yolda olmuş ve bilinçle hareket etmiştir.
Sonra Peygamber efendimizin insanlara beyanı her şeyin üstünde olan Kur'an-ı Kerim'i okumuştur. Kur'an-ı Kerim o kadar yüce bir kitaptır ki, hiçbir insan onun yüceliğine eremez. Kur'an'da, insanların gönüllerini aydınlatan nurlar vardır. în-sanları putlar hususunda aydınlatan hususlar vardır. İnsanlar daha önce putlara taparken, Kur'an-ı Kerim'le karşılaşınca putların güçlerini yitirdiğini, gönüllerindeki mertebelerinin yıkıldığını gördüler. Akıllarına gelen diğer semavi dinlerin kalıntılarıyla İbrahim peygamberin dininden kalan bazı izler ve geleneklerle artık Araplar'ın gönüllerinde yerlerini kaybeder oldular. Halbuki daha önceleri Araplar, Hac ibadetini eda ederlerken İbrahim peygamberin dininin bazı prensiplerine göre hareket ederlerdi. İbrahim peygamberin Hanif dinine mensup olmakla onur duyar ve iftihar ederlerdi. Başkalarının sahip oldukları nimetlerden ötürü hased duymaz, kin gütmez ve sevimsiz bir rekabete girişmezlerdi. Halbuki bu kötü huylar ve hasletler başkalarını ileriye doğru adım atmaktan geri koymuştu.
Peygamber efendimize tabi olan ve onunla birlikte iman eden kimselerin nefisleri saf ve temizdi. Onların kalpleri putperestlik kirlerine bulanmamıştı. Onları İslam'a kavuşturan yegane şey hakkın ve gerçeğin kendisiydi. Ayrıca Peygamber efendimizdeki apaçık mucizeler, onları gerçeğe ulaştırmıştı. İnsan psikolojisi ve karakteriyle uğraşan araştırmacılar, hakla karşılaşma esnasındaki insanların kalplerini üç kısma ayırmışlardır:
1- Hidayete yakın olan kalpler. Bunlar hakla kanaat ederler, kendilerine açıklanan hakikate uyarlar. Hakkın açıklanması, onları doğru yola iletmeye yeter. Başka bir delile ihtiyaç duymazlar. İşte böyleleri hakka bakarlar. Kalplerinde, lezzetlerle şehvetlerin heveslerine yer yoktur. Gönülleri hikmetle aydınlanıp saflaşmıştır. Kalpleri hidayet nuruyla aydınlanmış olduğundan, sadece hakkı konuşur ve hak ile amel ederler. Hak yolunda yürürler. Hak davetçisinden, kendilerine ayrıca başka bir delil ve burhan göstermesini istemezler. Çünkü hakkın kendisi, doğruluk delilini bizzat kendi içinde taşımaktadır. İşte bu gibi kimselerin gönülleri hakka susamıştır. Hakkı gördüklerin-
de hemen kabul ederler. Bu guruba giren insanlar, davetin ilk aşamasında Peygamber (sav)'e tabi olmuşlardı.

2- Kendilerinde daha önceden malumat bulunan ya da gönüllerine hak ve batılın saikleri bir arada yerleşmiş olanlar. İşte bunlarda hak ile batılı birbirinden ayırt edebilecek bir idrak vardır. Bunlar, kalplerindeki düşüncenin kötülüğünü reddedecek delillere ihtiyaç duyarlar. Elde edecekleri delil ve burhan kendilerine hakkı bulmada yardımcı olur, yollarını aydınlatır. Hakkın bayrağı altına girebilmeleri için, onlara sadece hakikatin açıklanmış olması yeterli değildir. Sadece hakkı açıklamakla onları doğru yola erdirme imkanı yoktur. Hakikatin açıklanmasının yanısıra deliller de takdim etmek gerekir. Bu deliller sayesinde hidayetin saiklerini batılın saiklerine tercih edebilirler.
3- Kalplerinde sapıklığın galip olduğu kimseler. Bunlar sapıklığın bahtsızlığına yenik düşen kimselerdirler. Hakkın kendisi için hakka tabi olmazlar. Hakkın aydınlığı kalplerinde görünmez. Hakkı istemek için ihlaslı basiretleri de yoktur. Basiretleri perdelenmiş, kalpleri mühürlenmiştir. İdraklerinin üzerinde örtü vardır. îşte bunlar, hakka düşman olan nıuannidler ve büyüklük taslayan kimselerdir. Hak ve hakikat erbabına düşmanca tavırlar takınırlar. Hak ve hakikat erbabı ise, hakkı müdafaa ederler. Şu halde bu iki gurup arasındaki ilişki, bir nevi boykotu andırır. Muannidler, hakkın yayılmasına engel olmaya çalışırlarken, hakikate bağlı olanlar da, hakka gelen saldırıları bertaraf etmeye çalışırlar. Bu nedenle, iki gurup arasındaki problemi, kılıçtan başka halledebilecek bir faktör görülmemektedir.
"Andolsun, biz elçilerimizi açık delillerle gönderdik ve onlarla beraber kitabı ve (adalet) ölçü(sün)ü indirdik ki, insanlar adaleti yerine getirsinler ve kendisinde büyük bir kuvvet ve insanlara birçok faydalar bulunan demiri indirdik ki, Allah, kimin (ondan istifade ederek) gayıpta (görmediği halde) Allah'a ve Resulü'ne yardım edeceğini bilsin (ortaya çıkarsın). Şüphesiz Allah kuvvetlidir, daima üstündür/' (Hadid:25)
Peygamber efendimizin getirdiği davete ilk icabet edenler Hz. Hatice, Ebu Bekir, Ali, Zeyd, Osman, Zübeyr ve bunlarla birlikte ilk sınıfa tabi olup hemen iman eden kimseler olmuşlardır. Bunlardan sonra da, Kur'an-ı Kerim'in kendilerine icaz ile hitap edip meydan okuduğu kimseler gelmişlerdi. Bunların bir kısmı hakikati görüp doğru yola ermişler, bir kısmı da sapık azgınlığa düşmüş ve haddi aşıp günahkar olmuşlardı. Bu iki taraf arasında mücadele olmuş ve tecavüzde bulunanlar kılıcı elç almışlardı. Tabii ki, ebedi bir davetin sahibi olan Peygamber efendimizden, yerinde durup şerrin tecavüz etmesine ve hakkın ezilmesine göz yumması beklenemezdi.

[1] îbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S. 38

[2] İbn Hişam, Siret, C. 1 S. 263

Allah'ın Emrine İcabet

Peygamber (sav) efendimiz önceleri insanları gizlice İslam'a davet ederken, daha sonra Rabbinin emrine uyarak açık şekilde davette bulunmaya başladı. Önce en yakın akrabasını uyardı. Ondan sonra da karşılaştığı herkesi İslam'a davet etmeye başladı. Mekke-i Mükerreme'nin sokaklarında dolaşarak insanları Allah'ın dinine çağırdı. Rabbinin risalet ve mesajını tebliğ ediyordu. Hakka davet etme hususunda durdurak bilmeden, yorulmadan çalışıyordu. İnsanları sadece Allah'a ibadet etmeye O'nu birlemeye ortağı olmadığını kabul etmeye davet ediyordu, îbn Kesir bununla ilgili olarak şöyle der:
"Söylemek istediğimiz şudur: Resulullah (sav) efendimiz insanları gece gündüz, gizli açık her türlü yolları deneyerek insanları Allah'a davet ediyordu.'Bu çalışmasını hiç kimse engelleyemiyor ve kimse onu yolundan geri çeviremiyordu. İnsanların toplantılarına katılır, kalabalık bulundukları yerlere girer, merasimlerine iştirak eder, Hac mevsiminde ibadet eden kimselerin arasına katılır, karşılaştığı hür ve köle, zayıf ve kuvvetli, zengin ve yoksul, herkese, Allah'ın risaletini tebliğ eder, onları hakka davet ederdi. Bu sebeple hakikate düşman olan bazı güçlü kimseler kendisine ve yolunda yürüyen zayıf kimselere musallat oldular, onları ezmek istediler."[1]
Peygamber efendimizin ve onun yolunda yürüyenlerin en şiddetli düşmanları arasında, Peygamber efendimizin amcası Abdü'1-Uzza (Ebu Leheb) gelmekteydi. İkinci sırada Amr bin Hişam yer almaktaydı ki, İslam tarihi ona, gerçekten yerinde bir isim olan Ebu Cehil lakabını takmıştı. Bu iki düşmandan
birincisinin, Peygamber efendimize karşı bedeni ya da sözlü bir eziyeti dokunmamıştı. Ancak onun davetine engel olmak hususunda çok ileri gitmişti. Onu korumadığı bir yana, aksine davetine engel oluyordu. Ebu Cehil'e gelince, o facir bir kimseydi. Peygamber efendimize karşı hem sözlü, hem de fiili eylemlerde bulunuyordu. Korumasız müslümanlara karşı mütecaviz davranıyor, onları müşkül durumlarda bırakıyordu. Müslümanlara yapılan baskı ve zulüm hareketlerini anlatırken Özel olarak Ebu CerriTden bahsedeceğiz.
Ebu Leheb, tslam davetine karşı savaş açan bir kimseydi. Peygamber efendimizin Hac mevsiminde Arap kabileleriyle buluşması esnasında hep onu izler, hangi kalabalığa girerse, kendisi de peşinden girer ve orada bulunanları Peygamber efendimizi dinlememeye çağırırdı.
îmam Ahmed bin Hanbel, Rabia bin Abbad'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Resulullah (sav/ı Zilmecaz panayırında gördüm, insanlara hitaben şöyle diyordu; "Ey insanlar! La ilahe illallah deyin ki, kurtuluşa eresiniz." Etrafında insanlar toplanmışlardı ve onu dinliyorlardı. Peygamber efendimizin arkasında da parlak yüzlü bir adam durmuş, halka şöyle diyordu: "Bu, dinden çıkmış yalancı bir kimsedir. Sakın buna kulak vermeyin." Bu adam Peygamber (sav) her nereye giderse, peşinden gidiyor ve onun sözlerini yalanlıyordu. Kim olduğunu sorduğumda, onun, Peygamber (sav)'in amcası Ebu Leheb olduğunu söylediler."
Beyhaki de, bazı ilavelerle birlikte yukarıdaki şahıstan şöyle bir rivayette bulunmaktadır: ^Resulullah (sau)'ı Zilmecaz panayırında gördüm, insanların bulundukları yerlere gidiyor, onları Allah'a davet ediyordu. Arkasında da yanakları yarık, şaşı gözlü bir adam vardı. O da insanlara şöyle diyordu: 'Ey insanlar bu adam sizi dininizden ve atalarınızın dininden saptırmasın/ Bu adamın kim olduğunu sorduğumda, bana, peygamberin amcası Ebu Leheb olduğunu söylediler."
Aslında Ebu Leheb'i davete engel olmaktan çok, o daveti tasdik etmesi gereken bir kimseydi. Çünkü o, Peygamber efendimizin en yakın akrabası, amcası idi. Buna rağmen onu yalanladı. Bu da Peygamber (sav)'in doğruluğuna ve risaletinin gerçekliğine büyük bir delil teşkil etmektedir. Çünkü kin ve sapıklığı, Ebu Leheb'e bu gerçekliği ve doğruluğu unutturmuştu. Hakkın kendine mahsus parlak bir nuru vardır. Ebu Leheb ve benzerleri o nuru engelleyemez ve o parlaklığı örtemezler. Ama sütün azlığı, devenin yeminin kıtlığından dolayıdır. Yani Ebu Le-heb'in Hz. Peygamberce düşmanlığı, onun idrakinin kıtlığından-dı. Heveslerine mağlup oldu ve maddi menfaatleri onu esir etti. Her ne ise Peygamber (sav) efendimiz, "Emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir" ayet-i kerimesi nazil olunca, cihad yükünü omuzladı. Allah'ın kendilerine hidayet nasib edeceği ve sapıklığı bırakıp hidayeti tercih edecek olan sahabe-i güzine yöneldi. Onlar batılı bırakıp hakka yönelmişlerdi. Nefislerini batıldan kurtarmış ve imana ilk koşanlar olmuşlardı. Peygamber efendimiz islam'ın kelimesini sayılabı az olan mü'minlere ulaştırmak için teşebbüse girişti.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S. 40

İmana İlk Koşanlar

Daha önce dört şerefli insandan ve onların İslam'a ilk giren kimseler olduklarından bahsetmiştik. Bunlardan biri, mü'min-lerin annesi ve Resulullah'ın teselli kaynağı Hz. Hatice idi. Hz. Hatice, Peygamber efendimizin evini sükunet yeri ve istirahat bahçesi haline getirmişti. Düşmanların verdiği zahmet ve kendisinin Allah yolunda yaptığı mücadeleden sonra, evine gelir dinlenir ve Hatice'den iyilikler görürdü. Onda sevecen ve dostluk dolu bir kalp görürdü. Peygamber efendimize o kadar ikramda bulunur, o kadar sevgi ve şefkat gösterirdi ki; düşmanların kendisini yalanlamalarından ve attıkları iftiralardan duyduğu sıkıntı, onun bu sevgi,şefkat ve ikramı sayesinde yok olup giderdi.
Hatice'den sonra Ebu Bekir'den bahsetmiştik. Ebu Bekir, kalbini ihlasla Allah'a bağlayan sadık bir arkadaştı. Doğru sözlülerin büyüğü Ebu Bekir Resulullah Muhammed'in gerçek dostuydu. Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, Ebu Bekir, hiç tereddüt etmeden müslüman olmuştu. Hz. Hatice, Varaka bin Nevfel ve Muhammed (sav) arasında risalet konusunda geçen müzakereleri, Hakim bin Hüzzam'ın ağzından duyar duymaz hemen koşup Peygamber efendimizin yanına gitmiş ve müslüman olmuştu.
Peygamber efendimizin amcasının oğlu Hz. Ali'nin de henüz on yaşındaki bir çocukken düşünüp karar verdikten sonra müs-lüman olduğunu anlatmıştık. Müslüman olmadan önce İslamiyet hakkında babası ile istişarede bulunmak istemişti. Ama babasına gitmeden, kendi başına düşünmüş ve kararını vermişti. Amcası oğlu Muhammed (sav)'in yanına dönüp müslüman olduğunu bildirmişti. Daha küçücük bir çocuk, körpecik bir fidanken düşünüp kesin bir kanaate varmış ve îslam'a girmişti.
Risaletle görevlendirilmeden önce, Peygamber efendimizin yanında kalmayı tercih eden, hür bir kimse olarak anne ve babasına gitmek istemeyen, bu nedenle de Muhammed (sav)'in yanındaki köleliği anne ve babasının yanındaki hürriyete üstün tutan Zeyd bin Harise'nin imana girişini de anlatmıştık. Anne ve babasının yanında olmaktansa, Peygamber efendimizin yanında köle olmayı tercih ettiği için Hz.Muhammed (sav) ona ikramda bulunmuş ve onu hür bir evlat olarak kendi yanında alıkoymuştu. Zeyd onun mirasçısı olmuştu.
Ebu Bekir'in tslamV girişi, onun bazı arkadaşlarının da İslamiyet'le tanışmalarına vesile olmuştu. Ebu Bekir seven ve sevilen bir kimseydi. Bu konuda Muhammed bin îshak şöyle der:
"Ebu Bekir kendi kavmi tarafından sevilen insanlarla ünsi-yet kuran bir-

kimseydi. Kureyşliler arasında asil bir aileden geliyordu ve bilgi sahibiydi. îyiyi kötüden ayırdetme yeteneğine sahipti. Ahlaklı bir ticaret adamıydı. Herkes tarafından sevilip sayılır ve kendisine fikir danışılırdı. Çünkü bilgili, varlıklı, hoşsohbet ve ticaretten anlayan bir kimseydi. Meclisine katılan, kendisine güvenip arkadaşlık kuran kimseleri İslam'a davet etmeye başladı. Zübeyr bin Avam, Osman bin Affan, Talha bin Ubeydullah, Sa'd bin Ebi Vakkas, Abdurrahman bin Avf hazretleri onun vasıtasıyla müslüman oldular." [1]

Hz. Ebu Bekir, bu yüksek şahsiyetleri Peygamber efendimize getirip takdim etti. Onlar da müslüman oldular. Bundan sonra diğer dostlarını ve arkadaşlarını İslam'a davet etmeye, onların da İslam nuruyla aydınlanmasına sebep oldu. Aralarında Osman bin Mazu'n, Ebu Ubeyde Amir bin Cerrah, Ebu Selem bin Abdül Esed, Erkam bin Ebi'l-Erkam gibi şahsiyetlerin de bulunduğu ikinci bir gurubu getirip Peygamber efendimize takdim etti. Bunlar da müslüman oldular.

Allah'ın lütfü sayesinde müslümanların sayısı artıyordu. Nefsi saf, kalpleri temiz kimselerin ihlasları sayesinde, müslümanların sayısı çoğalmaya başlamış, nihayet 38'e ulaşmıştı. Bunların arasında İslam'a girmiş ve gönüllerine iman nuru yerleşmiş kadınlar da vardı. Bu kadınlardan biri, Ömer bin Hattab'm kızkardeşi Ümmü Cemil'di. Onun kocası Zeyd bin Nüfeyl de müslüman olanlar arasındaydı.

Ebu Bekir az sayıdaki bu müslümanların, sayılarının artmasını beklemeden, tslam davetini yaymak için cihada başlamalarını istiyordu. Fakat davet ve tebliğin sahibi Muhammed (sav), müslümanların sayısı çoğalıncaya kadar tedbirli davranmayı uygun görmüştü. Çünkü Ebu Bekir'e göre, sayıları az olan müslümanların, akrabaları sayesinde güçleri az değildi. Nitekim Peygamber efendimiz, Ebu Bekir'in ısrarı üzerine daveti gizlilikten çıkarıp açık bir şekle dönüştürdü. O, davete önce yakın akrabasını uyarmakla başladı ve sonra bunu alenileştirdi. Artık bu sayede davet, herkes tarafından konuşulan bir konu haline geldi. Ama aralarında îslam'ı kabul eden kimselerin sayısı gerçekten nadir denecek kadar azdı. Fakat İslam'a karşı çıkanların sayısı çoktu. Bu arada islam'a ve müslümanlara karşı çekimser davrananlar da vardı. Bunlar ne muvafakat ediyor, ne de düşmanlık gösteriyorlardı.

Her ne ise, Peygamber efendimizin cihada alenen başlamasından Önce, Ebu Bekir'le Peygamber efendimiz daha önemli bir faaliyette bulundular. O esnada zaten herkes kendi aşiretine ve kabilesine koşup akrabalarını islam'a davet etmeye başlamıştı. Ebu Bekir'e Peygamber efendimiz, Mescid-i Haram'a gittiler. Ebu Bekir kalkarak, orada bulunan topluluğa hitap etmeye başladı. Ibn Kesir bu konuuda şöyle der: "Resulullah'tan sonra insanları ilk olarak Allah'a davet eden

ve Peygamber efendimize imana çağıran Ebu Bekir olmuştur. Onun bu konuşması üzerine müşrikler galeyana gelerek Ebu Bekir'e ve müslümanlara saldırdılar. Onu Mescid-i Haram'ın bir köşesine sıkıştırarak dövdüler. Ebu Bekir ayaklar altında kaldı. Şiddetli darbeler yedi." [2]
Hz. Muhammed (sav)'in İslamiyet'i, Haşim oğullarıyla Ab-dülmuttalib oğullarına, Safa tepesinin hemen yanında açıkça ilan etmesinden sonra İslam, ışığın karanlıklar içinde yayılışı gibi insanlar arasında tanınmaya başladı. Ka'b bin Lüey evladından olan Mazun oğulları, Ubeyde bin Haris bin Abdülmutta-lib, Said bin Zeyd bin Nevfel, karısı ve Hattab oğlu Ömer'in kız-kardeşi Fatıma, Umeyr bin Ebi Vakkas, Abdullah bin Mesud el-Hüzeyli, Esma binti Ebu Bekir ve diğer bazı Mekke ileri gelenleri İslam'a girdiler. Bunlar her ne kadar zengin ve lider durumunda olmasalar bile, Mekke'nin asil insanlarıydılar.
Öte yandan İslam'a daha önce koşan bazı korumasız ve güçsüz kimseler de olmuştu. Örneğin Amir bin Füheyre, bunlardan biriydi. Amir, Ebu Bekir'in azatlısıydı. Daha önceleri Esed'in kölesi iken, Ebu Bekir onu satın alıp hürriyetine kavuşturmuştu. Suhayb bin Sinan da İslam'a koşan güçsüz ve korumasız kimselerdendi. Rivayete göre o, Abdullah bin Cüd'a'nm kölesiydi. Asıl olarak Anadolu'lu (Rum) olduğu da söylenir. Çünkü o, Rum diyarmdayken esir imiş. Bilal-i Habeşi de İslam'a koşan güçsüz ve korumasız kimselerdendi. Müşriklerden birinin kölesi iken çok şiddetli eziyet ve işkencelerle karşı karşıya kalmıştı. Nihayet Ebu Bekir onu satın alıp hürriyetine kavuşturdu.
Yasir, oğlu Ammar ve annesi de İslam'a koşan güçsüz ve korumasız bir aileydi. Yasir, Kahtan Arapları'ndan olup Müzhiç bölgesindendi. Oğlu Ammar, Ben-i Mahzum kabilesine mensup bir adamın kölesiydi. Çünkü anası Sümeyye onların cariyesiy-di. Fakat çocuğunu doğurunca hürriyetine kavuştu. Doğan çocuk, kölelik hususunda annesine tabidir. Hürriyeti hususunda babasına tabi değildir. Bu, Romalıların kölelik düzeni olup Araplar'a da onlardan geçmişti.
Habbab bin Eret de İslam'a koşan zayıf ve korumasız kimselerdendi. Onunla birlikte diğer bazı güçsüz ve korumasız insanlar da İslam'a koşmuşlardı. Asıl onlar dünyanın ve ahiretin iyiliklerine koşmuşlardı. Her ne kadar başlangıçta eziyete uğra-mışlarsa da, sonuçta hayrı elde etmişlerdi. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır:
"Biz de istiyorduk ki, o yerde zayıflatılanlara lütfedelim, onları önderler yapalım, onları (ötekilerin mülküne) mirasçı kılalım." (Kassas. 5)
Birçok aileler İslam'a girmişlerdi. Muhammet! (sav)'in davetinden habersiz olan bir tek ev bile kalmamıştı. Müslümanlar sayı olarak az olsalar bile Mekke'nin her evinde mutlaka bir müslüman ya da kalbi İslam'a meyletmiş bir kimse

bulunuyordu. Müşrikler, putların saltanatının kökten sarsılmakta olduğunu hissetmişlerdi. Artık o taşlar hakimiyetlerini yitirmek üzereydiler. Putlara bağlı kalmakta devam eden kimseler, puta olan inançlarından değil, put adına bir menfaat elde etmek istediklerinden dolayı bağlılıklarını devam ettiriyorlardı. Mu-hammed (sav)'in diri, mevcudiyetim kendi zatıyla devam ettiren ve ortağı olmayan Allah'a davet etmesi, putların itibarlarını kaybetmeleri için yeteri bir sebepti, islam daveti, vehimleri giderinceye kadar, insanların zihinlerine yerleşen ve gönüllerine sirayet eden bir düşünceydi. Putların artık bir taş olmaktan öteye gidemedikleri düşüncesi yayılmaya başlamıştı. Puta bağlanan kimse ona inandığından değil, menfaat peşinde olduğundan dolayı bağlanıyordu. Böyleleri sapıklık ve aşırılıklarında devam ediyorlardı.

İslamiyet Kabilelere Yayılıyor

Cenab-ı Allah'ın, Peygamberi'ne, Rabbinin emirlerini açıkça ilan etmesini emretmesinden sonra, Peygamber efendimiz toplulukların arasına giriyor, çarşı pazarda dolaşıyor, meclislere katılıyor, insanları Rabbinin emrine davet ediyor ve ilahi buyrukları onlara açıklıyordu. Dinleyici bulduğu zaman kabilelere gidip İslami davette bulunuyor, Hac ibadetinin eda edildiği zamanlarda hacıların yanlarına gidiyordu. Toplulukları bulamadığı zaman fertlerle sohbet ediyordu. İnsanlar ona soruyor, o da Cenab-ı Allah'ın kendisine vahyettiği şeylerle, davet sahibine yaraşır bir müsamahakarlık ve nübüvvet nurunun parlaklığı ile cevap veriyordu. Hac, ya da Umre için Allah'ın beytine heyetler halinde gelen kabilelerle ya da ticaret ve ortaklık için Mekke'ye gelen insanlarla konuşmaya, sohbet etmeye başladı. Bu kabileler arasında gönülleri İslam'a yönelen ve kulak veren kimseler gördü. O.nun davetini dinlediler. Allah'ın birliğine iman ettiler. İslam davetinin kabilelere ulaşmasına vesile olan hususlardan biri de Ebu Zerr-i Gıfari'nin ve Ezd kabilesine mensup Dammad'm müslüman olmaları olmuştu.

Beyhaki, Ebu Zerr-i Gıfari'nin müslümanlığını anlatırken, onun şöyle dediğim rivayet eder: "Resulullah (sav)'ın yanına gittim. Ona, "Esselamu Hleyke ya Resulullah" dedikten sonra 'Allah'tan başka tanrı olmadığına? Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna şehadet ederim' diyerek şehadet kelimesini söyledim. Bunun üzerine Resulullah (sau)'ın yüzünde sevinç izleri belirdi."

Öyle anlaşılıyor ki, Ebu Zerr'in müslüman olması, daha önce cereyan eden bazı olayların bir sonucudur. Bu olaylar sonucunda Gıfar oğulları kabilesi İslamiyet'ten haberdar olmuş ve Peygamber (sav)'in daveti o kabilenin arasına intikal etmişti. Ebu Zerr, bu davetin mahiyetini araştırmaya başlamış, sonunda Peygamber efendimizin yanına varmadan, onun sadakat ve dürüstlüğünü anlamıştı.

Konuyla ilgili olarak Buhari, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber efendimizin risalede görevlendirildiği haberini alan Ebu Zerr, kardeşine: "Mekke'ye git. Kendisine gökten haber geldiğini ve peygamber olduğunu iddia eden şu adam hakkında bir şeyler öğren. Onun sözlerini dinle ve görüp duyduklarını bana anlat" dedi.
Kardeşi Mekke'ye giderek Peygamber efendimizin konuşmalarını dinledi ve Ebu Zerr'in yanına dönüp ona şöyle dedi: "Onun ahlaki güzellikleri emrettiğini ve şiir olmayan sözler konuştuğunu gördüm."
Ebu Zerr: "Gönlümü rahatlatacak sözler söylemedin ve beni tatmin etmedin" diyerek Mescid-i Nebevi'ye geldi. Resulullah (sav)'ı tanımadığı için, onu araştırmaya başladı. Ama onu başkalarına sormak da istemedi. Nihayet gece oldu. Yatmak için uzandı. Yabancı biri olduğu için, Hz. Ali onu evine götürmek istedi. O da Hz. Ali'nin peşine takılıp evine gitti. Birbirlerine herhangi bir şey sormadan, yatağa girip yattılar. Sabah olunca Ebu Zerr, kırbasını ve erzak torbasını sırtına vurup yine Mescid-i Nebevi'ye gitti. O gün de akşama kadar orada kaldı. Akşam oluncaya kadar Peygamber efendimiz yine onu görmemişti. Akşam olunca Ebu Zerr, yatmak için bir kenara çekildi. Hz. Ali yine yanma gelerek ona: "Senin nereli olduğunu öğrenecek zamanı hala gelmedi mi?" dedi.
Sonra onu yerinden kaldırıp evine götürdü. Yine ikisi, sabaha kadar birbirlerine bir şey sormadılar. Üçüncü gün akşamleyin Hz. Ali yine onu alıp evine götürdü ve: "Buraya geliş sebebini bana anlatmayacak mısın?" diye sordu. Ebu Zerr de: "Eğer bana aradığımı bulmak hususunda yol göstereceğine söz verirsen geliş sebebimi anlatırım" dedi. Hz. Ali de Resulullah'm gerçekten hak Peygamber olduğunu anlattıktan sonra, kendisine şöyle dedi: "Sabah olunca peşime düş, beni takip et. Eğer senin için korkulacak bir durum görürsem bir duvarın dibinde $u dökecek gibi yaparım, sen de geçip gidersin. Ama normal bir şekilde yoluma devam edersem, sen de peşimden gelir ve girdiğim yere girersin." Böyle yaptılar. Hz. Ali yola koyuldu. Nihayet Hz. Ali Peygamber efendimizin yanına girdi. Ebu Zerr de onu takip etti. Ebu Zerr, Peygamber efendimizin sözlerini dinledikten sonra, hemen müslüman oldu. Allah'ın peygamberi ona şu tavsiyede bulundu: "Kavmine dön. Benden bir haber gelinceye kadar onlara bir şey söyleme." Ebu Zerr ise şu cevabı verdi: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, ben onların arasına katılıp hakkı açıkça ilan edeceğim," Böyle dedikten sonra, oradan çıkıp Kabe'nin yanında yüksek sesle şöyle dedi: "Allah'tan başka tanrı olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık ederim." Bunu işiten müşrikler, onu dövmeye başladılar. Ebu Zerr, yediği dayak sonucu

yerinden kalkamaz hale geldi. [3]
Ebu Zerr'in dayak yediğini gören Hz. Abbas, Ebu Zerr'i korumaya çalıştı ve müşriklere şöyle seslendi: "Yazıklar olsun size! Bunun Gıfar kabilesinden olduğunu bilmiyor musunuz? Kabilesi, sizin Şam'a giden ticaret yolu üzerindedir. Bundan çekinmez misiniz?" Fakat Ebu Zerr, ertesi gün yine aynı yere gelip aynı şeyleri söyledi. Müşrikler onu yine dövdüler ve ayak altma aldılar. Abbas, yine gelip onu müşriklerden kurtardı.
Bu rivayet, İslamiyet'in Mekke dışında da duyulduğunu göstermektedir. Ravilerin anlattıklarına göre, Gifar kabilesi Ebu Zerr'in peşinden İslamiyet'e girmişler ve ona tabi olmuşlardı. İslamiyet sadece Mekke'ye yakın beldelere değil, Mekke'den uzaktaki Ezd ve Şenue kabilelerine de ulaşmıştı. Onlardan biri olan Dammad adındaki bir şahıs, daha önce de işaret ettiğimiz gibi, İslamiyet'le müşerref olmuştu. Dammad, cin çarpan ve deliren, ya da kendisine büyü yapılan kimseleri şifaya kavuşturan bir kimseydi. Mekke'nin beyinsizleri, Peygamber efendimizi küçük düşürmek için, bir plan kurmuşlar ve Mekke'den kalkıp Dammad'ın yanına varmışlardı. Güya onu, delirmiş olan Muhammed (sav)'i tedavi etmesi için Mekke'ye davet etmişlerdi. Bu davetleri üzerine Dammad Mekke'ye gelmiş ve: "Şu deli dediğiniz adam nerede? Belki onu Allah, benim ellerimle şifaya kavuşturur" demişti. Sonra Muhammed (sav)'in yanma varmış, ona şöyle demişti: "Ben cinlerden gelen yelleri bağlar ve insanları şifaya kavuştururum. Allah benim elimle dilediği kimselere şifa verir." Dammad'm böyle demesi üzerine, Peygamber efendimiz, ona şu kelimelerle cevap vermişti: "Hamd Allah'a mahsustur. O'nu Över ve O'ndan yardım dileriz. Allah'ın doğru yola ilettiğini saptıracak; saptırdığını da doğru yola iletecek kimse yoktur. Allah'tan başka tanrı olmadığına onun bir ve or-taksız olduğuna tanıklık ederim." Peygamber efendimiz bu sözünü üç kez tekrarladıktan sonra, etkisi altında kalan ve gönlü Allah tarafından imana açılan Dammad şöyle demişti: "Allah'a andolsun ki, ben kahinlerin, büyücülerin ve şairlerin sözlerini işittim. Fakat senin sözlerine benzeyeni duymadım. Elini bana uzat da, müslüman olmak üzere sana biat edeyim." Hz. Muhammed (sav) ona elini uzattı. O da müslüman olmak üzere, Peygamber efendimizle biatleşti ve müslüman oldu. Görüldüğü üzere Dammad, Peygamber efendimizin sözlerini işitince ona, sözlerini tekrarlamasını rica etmişti. Çünkü o sözlerin etkisinde kalmıştı.
Bu anlattıklarımız, İslam'a giren kimselerde görülen hallerdi. Bunlar topluca değil teker teker İslam'a girmişlerdi. Ancak rivayete göre, Gifar oğulları kabilesi, topluca îslam'a girmişlerdi. Böylece müslümanlarm sayısı gittikçe artıyordu. Muhtelif evlerden ve ailelerden, değişik kabilelerden ve batınlardan insanlar

İslam'a giriyorlardı. Bu müslümanlar, Mekke-i Müker-reme'nin dışına yayılmışlar, artık İslamiyet çevreye nüfuz etmişti. Kureyşliler ne yapacaklardı?

---

[1] îbn Hişam, Siret, îbn KeBİr, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S.29

[2] Ibn Kesir, el-Bıdaye ve'n Nıhaye, C 3, S 30

[3] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S. 34

Düşmanlık

Varaka bin Nevfel, Muhammed (sav) ile kavmi arasında düşmanlık ve mücadele olacağını Önceden tahmin etmiş ve beklemisti. Allah'ın kendisine gönderdiği vahiy ya da Rabbi tarafından omuzuna yüklenen risaletin icaplarını yerine getirmesi sebebiyle, Peygamber efendimizle kavmi arasında çarpışmalar olacaktı. Çünkü her peygambere, kavimleri tarafından mutlaka düşmanlık edilmiştir. Muhammed (sav), kavmi nezdinde şerefli ve itibarlı bir kimseydi. Kavmi onu sever, onunla ülfet kurarlardı. Ona sonsuz güvenleri vardı. Ancak Allah'ın kendisine gönderdiği vahyi insanlara tebliğ etmeye başlayınca Mekkeli-ler'in çoğu ona karşı çıktılar. Daha sonra davetine düşmanlık etmeye başladılar. Tebliğin ilk aşamasında ona direndiler ve düşmanlık ettiler. Genel olarak kendisine tabi olan kimselere de zulüm ve baskıda bulundular. Çünkü müşrikler hakka daveti beklemiyorlardı. Bir sürprizle karşılaşmışlardı. Daha önce böyle bir davetle karşılaşacaklarını tahmin etmemişlerdi. Özellikle Abdullah oğlu Muhammed (sav)'in böyle bir dava ile karşılarına çıkacağını tasavvur dahi edememişlerdi. Karşılarına beklenmeyen bir şey getiren ve önlerine koyan bir kimseye elbette ki protestoda bulunacaklardı.
Resulullah (sav)'ın çağrısı İbrahim peygamberin nesline gelmiş olmasına rağmen, bu Mekke'nin yerlilerinden çok taşrada yankısını bulmuştu. Mekkeliler maddeci bir^kavimdi. Onları yalnızca ticaret ve Hac ilgilendiriyordu. Çünkü diğer Araplar'a karşı üstünlük sağlamaları Hac dolayısıyla mümkün oluyordu. Gerçekten de onlar, liderliğin zor olduğu topluluklar arasında yaşıyorlardı. Baş tanımayan kavimler arasında Beyt-i Muazzama sayesinde bir üstünlük kurmuşlardı. Cenab-ı Allah Beyt-i Muazzama'yı yüceltmiş ve her şeyin semeresinin kendisinde toplandığı güvenli ve saygıdeğer bir yer kılmıştı.
Beyt-i Muazzama'nın yakınında bulunmaları dolayısıyla elde etmiş oldukları bu şeref ve itabardan başka hiçbir şey onları ilgilendirmiyordu. Beyt-i Muazzama ve Mekke-i Mükerreme, Hac menasikinin mahalli olmasının yanında, aynı zamanda, Arap ticaretinin merkezi ve bir güven yeriydi. Korku ve savaş ortamında bulunan insanlar, kendilerini mali bakımdan Mekke'de güven içinde görüyorlardı. Çünkü orası, onların ticaret yolu ve emniyet merkeziydi. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Kureyş kabilesinin yaz ve kış yolculuklarında uzlaşması ve anlaşması sağlanmıştır. Öyleyse kendilerini açken doyuran ve korku içindeyken güven veren bu Kabe'nin Rabbi'ne kulluk etsinler. " (Kureyş suresi)

Kureyşliler ve diğer müşrikler beklemedikleri bir sürprizle karşılaşınca hemen inkara yöneldiler. Bununla da yetinmeyerek protestoda bulunmaya başladılar. Bu, yalın inkardan daha ileri bir inkar aşamasıdır. Çünkü salt inkar içindeki kimseler, herhangi bir delille karşılaştıklarında iman edilebilirler. Protesto ise, hakkı inkar etmek ve hakka davete karşı çıkmak anlamını taşır. Müşrikler, protestodan sonra düşmanlık aşamasına geçtiler. Bütün bu olaylar, beklemedikleri ve alışık olmadıkları bir şeyle aniden karşılaşmaları sebebiyle vuku' bulmuştu. Düşmanlık, insanı bazan kesin red aşamasına sürükler. Bundan sonra küfür ve arkasından da eziyet verme aşamaları gelir.
Aniden karşılaştıkları Muhammedi davet, müşriklerin düzenlerini değiştirecekti. Oysa müşrikler, putlara tapmayı, kuvvetli bir inanç eseri olmaksızın alışkanlık haline getirmişlerdi. Putları kutsarken eğik büğük ifadeler kullanır, çeşitli vehimler ortaya atarlardı. Bu vehimlerin tehakkümü sebebiyle, yüce Allah'a ibadet ederken putları ortak koşarlardı. Yoksa Allah'ın göklerle yerin yaratıcısı olduğunu bilmeyen kimseler değillerdi.
Mala meyli olan ve insanlar arasında yükselmek isteyen kimseler, düzenin değişmesini tasvip etmezler. Aksine bunlar, içinde herhengi bir düzen değişikliği olmayan normal hayatın ve basit yaşantının devamını arzu ederler. Doktrin ve düşüncelerde inkılap ve değişikliklerin yapılmasından hoşlanmazlar. Bu gibi şeylerle ilgilenmek istemezler. Bu nedenledir ki, Peygamber efendimizin davetiyle karşılaştıkla-rında verdikleri cevap şu olmuştu: "Hayır, biz atalarımızın üzerinde bulduğumuz (yol)a uyarız!" derler. Peki ama, ataları bir şey düşünmeyen, doğru yolu bulamayan kimseler olsalarda mı (atalarının yoluna Uyacaklar)?" (Bakara. 110)
"Onlara: "Allah'ın indirdiğine uyun!" dense: "Hayır, biz babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız (onların yolunda gideriz)" derler. Şeytan onları, alevli ateşin azabına çağırmış olsada mı'(babalarının izinde gidecekler)?" (Lokman: 21)
Onlar şirke alışmışlardı. Gerçeğin ışığı ne kadar parlak olsa ve ortada görünse bile tevhide yabancıydılar. Putlara karşı tam bir inançları olmasa bile, onlara tutunmuşlardı. Yeri geldiğinde putları paralıyor, yine yeri geldiğinde onlara ibadet ediyorlardı. Adları değişmese de taşları değiştiriyorlardı. Ama putları bırakıp, alışık olmadıkları şeylere bağlanmıyorlardı. Zaten Hz. Muhammed'in davranışlarından onun alışık olmadıkları bir inanca çağıracağını beklemeye başlamışlardı. O, insanlara içkiden uzak durmalarını söylüyor, fakat onlar içki içmeye devam ediyorlardı. Hz. Muhammed, peygamberlikten önce de içkiyi tatmamıştı. Kur'an-ı Kerim de, içkinin güzel bir rızık olmadığını ifade ediyordu:

"Hurma ağaçlarının meyvalarmdan ve üzümlerden de içki ve güzel rızık elde edersiniz." cNahi 67).
Bu ayet-i kerimede güzel rızık, içkinin mukabilinde zikredilmiştir ki, buda onun çirkin ve pis olduğuna işaret eder. Cahili-yet devri araplarmda faiz ticaretin bir parçası haline gelmişti. Muhammed (sav)'in ticaret yaparken faizcilik yapmadığını ve faizciliğe razı olmadığını anlamışlardı. Kur'an-ı Kerim, faizin haramlığını ilan ediyor ve şöyle diyordu: "İnsanların mallları içinde, artması için verdiğiniz faiz (malı), Allah katında artmaz. Ama Allah'ın yüzünü (rızasını) isteyerek verdiğiniz zekat (a gelince); işte (onu verenler, sevaplarını ve mallarını) kat kat arttıranlardır. * (Rum 39)
Bu ifadelerden açıkça anlaşıldığına, göre, Muhammed (sav)in getirmiş olduğu yeni din, mallarını faizle nemalandıran faizcileri rahatsız edecekti. Mal sahipleri olan sermayedarlar, mallarını başkalarına borca veriyor ve bu borcun getirdiği kazancı, arada herhangi bir ticaret olmaksızın yiyorlardı. Bu yolla büyük servet sahibi olan kimseler vardı. Faizciliği tıpkı alış veriş gibi sayıyorlar ve: "Alış veriş de faiz gibidir" diyorlardı.
işte bu yeni dinin, bütün işlerini altüst edeceklerini anlamışlar, dolayısıyla derhal inkara yönelmişlerdi. Bu durumu, Necaşi ile konuşan Ebu Talib oğlu Cafer (ra) çok güzel bir şekilde tasvir etmişti. Sahih hadis kitaplarında anlatıldığı üzere, Habeşistan'a hicret eden müslümanların sözcüsü Cafer ile Habeş Kralı Necaşi arasında geçen konuşmayı nakletmekte fayda mülahaza ediyorum: Necaşi onlara sormuştu:
-Dininiz nedir? Siz Hıristiyan mısınız?
-Hayır...
-Siz Yahudi misiniz?
-Hayır...
-Kavminizin dini üzerinde misiniz?
-Hayır..
-Öyle ise hangi dindensiniz?
-İslam
-islam nedir?
-Biz Alllah'a kulluk eder ve hiç bir şeyi ona ortak koşmayız.
-Bu dini size kim getirdi?
-içimizden bir adam. Onu ve nesebini tanırız. Allah bizden Önceki milletlere peygamber gönderdiği gibi, bize peygamber olarak onu gönderdi. İyiliği, doğruluğu, vefakarlığı ve emanete riayeti emrediyor. Putlara tapmamızı yasaklıyor, bir ve ortak-sız olan Allah'a ibadet etmemizi istiyor. Biz de onu

tasdik ettik ve getirdiği sözlerin Allah kelamı olduğunu anladık. Getirdiği hükümlerin, Allah katından gönderilen hükümler olduğunu idrak ettik.işte biz bu iyilikleri yapıp kötülüklerden uzak durunca, kavmimiz bize düşmanlık etti. Doğru sözlü peygambere düşmanlık edip onu yalanladılar, onu öldürmek istediler. Putlara tapmamızı istediler. Biz de bu dinimize bağlı kalmak ve canımızı kavmimizden kurtarmak için sana gelip sığındık. "
Bu sözler bize, müşriklerin kendi adetlerinde görülen değişikliği biraz da olsa tasvir etmektedir. Müşrikler adetlerinde yapılan değişiklikleri görünce Peygamber efendimizin davetine karşı düşmanlık etmeye başladılar. Onu durdurmak istediler.
Müşriklerin ilk anda İslamı inkara yeltenmelerinin sebebi, islam'ın haddi zatında onlara alışılmışın dışında gelmesiydi. Onlar iyi kimsenin iyiliklerinden ötürü mükafat göreceği, kötü kimsenin de kötülüğünden ötürü ceza göreceği bir hesap gününün geleceğine iman etmiyorlardı. Ebedi cennetliklerle ebedi cehennemlik kimseler bulunacağına inanmıyorlardı. Kavmini uyarması için Rabbinin kendisine emir vermesinden sonra, Peygamber efendimiz Safa tepesinin yanında durup insanlara hitapda bulunurken, ahiret gününün varlığım te'kid etmek için -çünkü o, insanların ahiret hakkında gafil olduklarını bilmekteydi- şöyle demişti:
"Vallahi tıpkı uyuduğunuz gibi Öleceksiniz ve uyandığınız gibi de diriltileceksiniz, iyiliğinize karşı iyilikle; kötülüğünüze karşı da kötülükle karşılık göreceksiniz. Mutlaka ebedi cennetlikler olduğu gibi, ebedi cehennemlikler de olacaktır. Şiddetli bir azaptan Önce uyarıda bulunduğum ilk insanlar doğrusu sizlersiniz."
Arap müşrikleri, maddeci bir milletti. Sadece duyulur şeylere inanıyorlardı. Allah'ı biliyorlardı, ama tapmak için taştan putlar yapıyor, taşlara şekiller veriyorlardı. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ı görmedikleri için, ona ibadet etmiyorlardı. Bütün bu yaptıkları, garip şeylerdi. Delilsiz ve tanımadığı şeylerle karşılaşan bir kimse o şeyi inkar eder. Yine onu ikna etmek için delil ileri sürülmeyince inkardan Öteye giderek protestoda bulunur. Arap müşriklerinin ahiret gününü inkar edişlerini onların ağızlarından nakleden Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Asıl şaşılacak şey, onların şu sözleridir: "Biz toprak olduğumuz zaman mı,biz mi yeniden yaratılacağız?" îşte onlar, Rable-rini inkar edenlerdir. Ve onlar boyunlarında halkalar olan kimselerdir. Onlar ateş halkıdır. Onlar, orada ebedi kalacaklardır." (Ra'd 5)
Öldükten sonra yeniden diriltilmeyi şaşılacak birşey olarak gören müşriklerin sözlerini Cenab-ı Allah bizlere naklederek şöyle buyuruyor:

"Kendi yaratılışını unutarak bize bir mesel verdi.
"Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?" dedi. De ki: "Onları ilk defa yaratan diriltecek. O, her yaratmayı bilir." (Yazın: 78-79)
Nübüvveti bilmedikleri için, şaşkınlıkları daha da artmıştı. Nefislerinde bir garabet meydana gelmişti. Kendi içlerinden çıkan bir adamın, kendilerini Allah'a davet etmesini tuhaf bulmuşlardı. Bir peygamberin mutlaka bir insan olup halk arasında normal bir sekilide dolaşacağını bilselerdi; Peygamber efendimizin bir peygamber olarak halk arasında dolaştığım görünce tuhaf karşılamayacaklardı. O müşriklerin sözcüleri halkı, taştan yapılan putlara sarılmaya ve onlardan ayrılmamaya davet ederek şöyle demişti:
"Onlardan bir gurup fırladı: "Yürüyün, tanrılarınıza bağlı kalın. Çünkü bu, arzu edilen bir şeydir. Biz bu (nun söylediğini, (babalarımızın bağlı olduğu) öteki dinde işitmedik. Bu, uydurmadan başka bir şey değildir! O ihtar (Kur'an başka kimse kalmadı da) aramızdan ona mı indirildi?" Hayır, onlar benim ihtarımdan şüphe içindedirler. Hayır, onlar henüz azabımı tatmadılar!" (Sa'd: 6-8)
Onların îslam davetini tuhaf bulmalarının sebebi, Peygamber efendimizin bir insan olmasıydı. Çünkü onlar okuma yazma bilmeyen, risalet hakkında bilgisi olmayan kimselerdi. Daha önceleri de böyle bir şeyle karşılaşmamışlardı. Onların, Peygamber efendimizin bir insan olarak yeyip içen ve çarşı pazarda dolaşan vir kimse olmasını tuhaf karşıladıklarını Cenab-ı Allah şöyle ifade ediyor:
"Dediler ki: "Bu peygambere ne oluyor da yemek yiyor, çarşılarda geziyor? Ona kendisiyle beraber uyarıcı olacak bir melek indirilmeli değil mi? Yahut kendisine (gökten) bir hazine atılmalı, yahut kendisinin bir bahçesi olmalı da ondan (hiç zahmet ve meşekkat çekmeden)yemeli değil mi?" Ve zalimler: "Siz başka değil, sadece büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz" dediler." (Furkan: 7-8)
Arap müşriklerinin risalet ve peygamber hakkında cahil kalmış olmaları, daha önce içlerinden Allah'ın gönderdiği masajları bilmelerine vasıta olacak peygamberlerle karşılaşmış olmamaları ve peygamberlerin insanlar arasından seçileceği konusunda bilgilerinin olmayışı sebebiyle, peygamberin bir insan şeklinde görülmesini, onların yediklerinden yemesini ve içtiklerinden içmesini görünce, bu onlara tuhaf geldi. Bu şaşkınlıklarını gidermek için, hakikatleri araştırmaları ve gerçekleri öğrenmeleri, nübüvvet nuru ile ünsiyet kurmaları gerekirdi. Ama onlar inatçılık ettiler. înat onları azgmlaştırdı. înkar ve küfre sürüklendiler.
Muhammed (sav) yoksul ile zengini eşit tutan, yoksul için zenginin malında bir

hak tanıyan bu davetiyle onların büyüklüklerini ellerinden aldı. Bulundukları ve işgal ettikleri makamları sarstı. Bu sarsıntı karşısında, işgal ettikleri büyük makamların, altlarından kaymakta olduğunu hissettiler. Saltanatlarının kaybolacağını anladılar. Çünkü onların asilzadeleri, kendi şovlarıyla büyüklük taslıyorlardı. Eşrafın sadece kendileri olduklarını sanıyorlardı. Diğer insanları da kendilerinden aüşük ve alçak görüyorlardı. Kendileri yüksek, kendilerinden başkalarıysa alçaktı! Tabii ki, arabın aceme üstünlüğü olmadığım ve üstünlüğün ancak takva ile olduğunu ifade eden bu yeni davetçiye, yani Hz. Muhammed(sav)'e direneceklerdi. Cennetin, Habeşli bir köle bile olsa, amirine itaat eden; cehennemin-se Kureyşli bir asil bile olsa isyan eden kimselere mahsus olacağını söyleyen Peygamber efendimize karşı direnmeleri, kendilerine göre zorunluydu. Güçlü ve zorba kimseleri, perçeminden tutup zayıf ve güçsüz kimselerin seviyesine indiriyordu. Müşrikler onun bu vasfını ve uygulamasını, kendisine tabi olan kimselerde de gözlemişlerdi. Arapların soylusu ve Kureyş-lilerin büyük insan diye tanıdığı Ebu Bekir'in kendi kölesi olan Bilal'le yanyana durduğunu görmüşlerdi. İkisi arasında üstünlük ancak iman ile olabiliyordu. îman , şeref ve şerefsizliğin, büyüklük ve küçüklüğün ölçüşüydü.
Şüphesiz bu sosyal prensipleri Mekke'nin ileri gelenleri ve liderleri kabul etmeyeceklerdi. Muhammed (sav) de bu prensipleri mutlaka tatbik edecekti. Çünkü o, peygamberlik verilmeden önce de bu prensipleri kendi gücü nisbetinde tatbik ediyordu. Kendisine vahiy geldikten sonra bu prensibler, uyulması gereken bir nizam oldu. Bu nizama uymayan kimse, eğer bugün cezalandırılmasa bile, kıyamet gününde, tutuşturulmuş bir ateşin içine atılacaktır. Çılgın alevli ateşlerde yakılacaktır!..
Peygamber efendimizin getirdiği bu nizam güçlendi. Şöyle ki: Zayıf kimseler nefret etmeden, gönülden kabul ederek Muhammed (sav)in davetine yöneldiler. İslam'a giren güçlü kimseler, hürlere yaptıkları muamelenin aynısını kölelere de tatbik etmeye başladılar.
Bu davetle beraber gelen yeni akıma arap müşriklerinin mukavemet etmeleri, onun güçlenmesinin önüne geçmeleri zorunluydu. Çünkü, eğer bu akım güçlenirse, Kureyşlilerin elindeki asılsız şeref yıkılacaktı. Temelden çürük olan bu şerefe dayanarak yürüttükleri saltanat yok olup gidecekti. Sonra onlar, kendilerini en yüksek liderler olarak görüyorlardı. Sultanlar gibi hüküm sürüyorlardı. Eğer Muhammed'in dini yayılır ve iktidar sadece hakka geçerse; eşitlik hakim olur, kabilecilik çekişmeleri ortadan kalkarsa Hz. Muhammed güçlenir ve ellerindeki iktidarı alır, eski yeni şerefleri üzerine kurdukları hakimiyet yıkılırdı. Çünkü onlar İsmail peygamberin soyundan geldiklerini,

İbrahim peygamberin torunları olduklarını iddia ederek hakimiyet ve saltanat kurmuşlardı, işte Muhammed (sav) insanları İbrahim peygamberin dinine davet ediyordu. Bu din, İbrahim peygamberin şirkten uzak olan Hanif diniydi. O hiçbir zaman müşrikler gibi davranmamıştı. Dolayısıyla görevinden sonra da müşrik olması düşünülemezdi! Şu Muhammed (sav)in davetini kökünden söküp atmak, onu henüz beşikteyken boğmak gerekiyordu! Sonra bazı önde gelen şahsiyetler Abdullah oğlu Muhammed (sav) ile rekabete girmişlerdi."iViçm bu yüksek mertebe ona verildi? Halbuki bu mertebeye biz daha layıkız!" diyorlardı. Velid bin Muğire böyle demiş ve nübüvvete kendisinin daha layık olduğunu iddia etmişti. Servet ve evlat bakımından Muhammed'den daha ileride olduğunu söylemişti. Ur-ve bin Mes'ud es-Sekafî de böyle diyen kimselerdendi. Bu ikisi hakkında Cenab-ı Allah'ın şu kavli şerifi nazil olmuştu:
"Ve dediler ki: "Bu Kur'an iki kentten (Mekke ve Taiften) büyük bir adama indirilmeli değil miydi? Rabbinin rahmetini onlar mı bö'lMsürüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini, aralarında biz taksim ettik ve onlardan kimini ötekine derecelerle üstün kıldık ki, biri diğerine iş gördürebilsin. Rabbinin rahmeti, onların toplayıp yığdıklarından daha hayırlıdır. Eğer bütün insanlar (küfre meyledip tek bir ümmet olma durumuna gelmeyecek olsaydı, Rahman olan Allah'ı inkar edenlerin evlerinin tavanlarını, üzerinde yükseldikleri merdivenleri, evlerinin kapılarını üzerine yaslanacakları kerevetleri gümüşten yapar ve altın bezeklerle işlerdik. Bütün bunlar, sadece dünya metaından (geçici dünya malından) ibarettir. Ahiret ise, rabbinin katında (buyruklarına karşı gelmekten) sakınanlara mahsustur. " (Zuhruf: 31-35)
Bütün bu anlattıklarımızın ötesinde, Araplar'm nefislerinde yerleşmiş bulunan cahiliye asebiyeti nesilden nesile geçmekte ve bu sebeple Araplar'ın hepsi Kureyşliler'in itibarlarına karşı rekabet içinde bulunmaktaydı, Kureyşliler'de sahip oldukları mertebe hususunda Kusayoğullarıyla diğer kabileler ise Abdü-menaf oğullarına karşı rekabet içine girmişlerdi. Ümeyye oğullan da, üstünlük ve liderlik hususunda Haşim oğullarıyla rekabet içine girmişlerdi. Haşim oğulları, Kabe hizmetkarlığı dolayısıyla, kendilerine yüksek bir yer edinmişlerdi. Haşim'in kendisi, liderliği Abdümenafdan, Abdülnıuttalib de bu görevi Haşim'den devralmıştı. Abdülmuttalib'den sonra da liderlik Ebu Talib'e geçmişti.
İslam daveti, Kusayy'a karşı çıkan kimselerin düşmanlığına maruz kalmıştı. Ayrıca Abdümenaf a düşmanlık edenlerin de saldırılarına hedef olmuştu. İslamiyet Haşimoğulları'na düşman olanların hücumlarıyla da karşı karşıya kaldığından, bütün bu gurupların mukavemeti karşısında, kalmıştı. Bu*düş-manlıklarm hepsini şahsında toplayan bir kimseyi örnek gösterecek olursak,

belki de en mükemmel örnek, Amr bin Hişam olacaktır. Amr bin Hişam , islam tarihinde Ebu Cehil adıyla şöhret bulmuştur. O, bu ada gerçekten layıktı. Her ne kadar beyinsizlik, kindarlık ve saçmalığı hususunda Firavun kadar olmasa bile, o, bu ümmetin Firavun'u sayılsa yeridir. Resulul-lah (sav), Ebu Cehil'e lanet etmiş, onu Ebul-Hakem künyesiy-le çağırarak kendisine şöyle demişti:
"Ey Eba Hakem! Allah'a ve Resulü'ne gel. Seni bana inanmaya davet ediyorum."
Ebu Cehil ise şöyle diyordu: "Ey Muhammed, sen bizim tanrılarımıza sövmekten vazgeçmeyecek misin? Mutlaka risalet görevini tebliğ ettiğine şehadet etmemizi istiyor musun? Biz, elçilik görevini tebliğ ettiğine şehadet ederiz. Allah'a andolsun ki, senin söylediklerinin gerçek olduğunu bilseydim, sana tabi olurdum."
Peygamber efendimizle arasında böylece sakin bir tartışma cereyan etmişti. Bunun sebebi de, Peygamber efendimizin hikmetli konuşmasıydı. Peygamber efendimizin ona Ebu Hakem künyesiyle seslenmesi, Ebu Cehil'e yapılan bir taltifti. Fakat o Peygamber efendimize aynı şekilde mukabelede bulunmuyor, aksine kaba bir şekilde "Ya Muhammed!" diye sesleniyordu. Bundan daha da Önemli olan, Peygamber efendimizin kendisinden ayrılmasından sonra, karşılaştığı bir adama Ebu Cehil'in şöyle demiş olmasıdır:
"Allah'a andolsun ki, ben Muhammed'in söylediklerinin gerçek olduğunu biliyorum. Ama onun sözlerini kabul etmemi engelleyen bir şey vardır: Kusayy oğulları Kabe'nin örtüsünü örtme görevinin kendilerinde olduğunu söylediler. Biz evet dedik. Sonra onlar hacılara su dağıtma görevinin kendilerinde olduğunu söylediler. Biz yine evet dedik. Darü'n-Nedve'yi idare etme görevinin kendilerinde olduğunu söylediler. Biz buna da evet dedik. Sonra diyet yükünü omuzlama hususunda anlaşıp darda kalana yardımcı oldular. Biz yine evet dedik, insanlara yemek yedirdiler, biz de yemek yedirdik. Sonra iş ilerleyince onlar; 'bizden bir peygamber vardır' dediler. Allah'a andolsun ki, ben bunu kabul etmeyeceğim." [1]
Kusayy oğullan Kabe'nin örtüsünü örtme görevini ve Ka-1 be'nin diğer hizmetlerini ellerinde bulundurmak dolayısıyla yüksek bir şerefe nail oldukları için, Kureyş'in bütün kabileleri onlara karşı cephe almışlardı. Bu da yetmezmiş gibi, hacılara su dağıtma görevini de ellerinde bulundurmaktaydılar. Bu da, onların diğer Araplar arasında isimlerini yüceltiyor ve şereflerini arttırıyordu. Araplar'ın şura meclisi olan Darü'n-Nedve'yi idare etme görevini de ellerinde tutuyorlardı. Böylece onlar Araplar'ın liderleri olmuşlardı. Kureyş'in sancağını da taşıyorlardı, îşte bütün bu sebeplerden ötürü Araplar onlara karşı cephe

almışlardı. Sonra bu rekabet, Kusayy oğullarından ve Haşim oğullarından biri olan Muhammed (sav)'in getirmiş olduğu hakka karşı cephe almalarına sebep olmuştu.
Kureyşliler'in tümü, ellerinde bulundurdukları nimetten ötürü Kusayy oğullarına karşı rekabet içine girmişlerdi ya da onlara karşı haset duygularıyla bilenmişlerdi. Abdümenaf oğullarına karşı da aşırı bir şekilde düşmanlık etmekteydiler. Çünkü Abdümenaf oğulları, Kusayy'm şeref ve meziyetlerini miras olarak devralmışlardı. Bunu, bu ümmetin Firavun'u olan Ebu Cehil bu şekilde ifade etmiştir.
Onlar Kur'an-ı Kerim'i gizlice dinlerlerdi. îslam'a karşı besledikleri düşmanlık aşırı bir dereceye ulaşmıştı. Kur'an-ı Kerim'i gizlice dinledikten sonra onun etkisinde kalarak birbirleriyle müzakereye girişmişler, aralarından biri Ebu Cehil'e şöyle demişti: aEy Ebu Hakem, Muhammed'den işittiğin sözler hakkında ne dersin?" Ebu Cehil öfke ve kızgınlık içinde şu karşılığı vermişti: "Ondan işittiklerim ne ki?! Biz ve Abdümenaf oğulları, şeref yarışında çekiştik. Onlar yemek yedirdiler biz de yedirdik. Onlar diyetleri yüklenerek başkalarına yardımcı oldular. Biz de yardımcı olduk. Onlar bağışta bulundular biz de bağışta bulunduk. Nihayet birbirimizle eşit hale geldik. Onlar: "Bizim aramızdan, kendisine vahiy gelen bir peygamber çıkmıştır" dediler. Biz böyle bir peygamberi ne zaman aramızdan çıkarabileceğiz? Allah'a andolsun ki, onların arasından çıkan adamın peygamberliğine asla inanmayacak ve onu tasdik etmeyeceğiz!" [2]
Ebu.Cehil, Peygamber efendimize karşı yapılan düşmanlığın en şiddetlisini temsil ediyordu. O, Peygamber efendimize karşı cephe alırken cahiliyet asabiyetinin en belirgin örneğini ortaya koyuyordu. Cahiliyet, insanların basiretleri üzerine perde çeker ve hakikati görmelerini engeller. İdraksiz bırakır. Rahatlıkla doğrulanabilen ve insana afiyet veren hakkı kabul etmektense, insanı manevi hastalıklara mübtela eden çirkinliklere razı olur hale getirir.
Bu gerçekleri burada anlatmamızın nedeni, Peygamber düşmanlarının sergiledikleri cahiliyet tutumlarını haklı gerekçelere bağlamak değildir. Peygamber düşmanları sözünün yerine, onun mübarek zatına ve davetine karşı savaş açan hasımları tabirini de kullanabiliriz. Çünkü bu kimseler husumet ve inatçılıkta çok ileri giderek Peygamber efendimizi taciz etmiş, sonra ona düşmanlıkta bulunmuşlardı. Onlar, Kur'ah-ı Ke-rim'de anlatılan insi şeytanlar olmuşlardı. Kur'an-ı Kerim'de anlatıldığına göre Allahü Teala gönderdiği her peygambere ci-had ve sabır sevabını yazmak için belli sayıda insi şeytanları

musallat kılmıştır.
Yukarıdaki hususları anlatmamızın nedeni, olayları en yakın sebeplerine bağlamak ve müşriklerin hakka karşı yaptıkları apaçık düşmanlığın sebeplerini ortaya koymaktır. Ayrıca araştırıcıların, müşrikler tarafından gösterilen bu amansız ^düşmanlığın gerçek sebeplerini anlamalarını sağlamaktır. îs-lam düşmanları, Peygamber efendimize ve müslümanlara, sözlü hakaretlerde de çok ileri gittiler. Onların dine karşı düşmanlıkları nefislerine yerleşmişti. Fakat daha önceleri gizli bulunan bu düşmanlık, Muhammed (sav)'in davetinin kuvveti ile uyandı ve kuvveden fiile geçti.
Olayların sebeplerini araştırmak, olaylar için gerekçe yaratmak demek değildir. Sebepleri açıklamak, olayların daha iyi anlaşılmasını sağlar. Bu düşmanlığın sebepleri gerçekte kötüİliklerdi. Kötülükler ise ancak başka kötülükleri doğurur. înat-çılıksa, kötülük ve hata doğuran başka sebeptir.
Bazı kimseler, o müşriklerin vahdaniyet hakkında bilgileri olduğu ve Allah'ın birliğine akıl erdirdikleri halde, nasıl Allah hakkında tartışmaya girdiklerine akıl erdiremiyorlar. Güçlü ve kuvvetli Allah'ın varlığı hususunda tartışmaya girmiş olmalarını hayretle karşılıyorlar. Araplar'ın en zeki insanlarından olan Velid bin Mugire ile Nadir bin Haris, nasıl olur da îslam davetine ve tevhid çağrısına karşı cephe alırlar? Halbuki bunlarda selim bir idrak vardı. Buna rağmen anlattığımız sebeplerden dolayı, olayları göremez ve idrak edemez olmuşlardı. Önceleri alışık oldukları geçmiş ve o geçmişin kendilerine kazandırdığı alışkanlıklar, onlara huzur, sükun ve iktidarlarını devam ettirme rahatlığı veriyordu. Şimdi ortaya çıkan yeni durum onları şaşkınlık ve tereddüde düşürmüştü. Şimdi gerçeğin aydınlığı ile çevrelenmişlerdi. O nur parlaymca içinde yürümeleri gerekirken, mal sevgisi, itibar tutkusu, büyüklük taslama arzusu, inatçı kabilecilik taassubu onları köreltmiş, gözlerini perdele-mişti. Ama aralarında kalbine, hakikat nurunun yavaş yavaş girdiği kimseler de vardı. O düşmanlık ateşinin tam ortasında, insanları en iyi ve en güzel yola ileten hidayet nuru da parlıyordu. Allah göğüslerde ve kalplerde gizli olanı bilir.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S. 65

[2] îbn Hişam, Siret, C. 1, S. 316

İnsanların İslâm Davetini Kabul Edişi

Peygamber efendimiz Mekke-i Mükerreme'de, Safa tepesinin yanında, önce en yakın akrabalarına, sonra da bütün Araplar'a hitap edip îslam davetini tebliğ ettiği zaman, insanların bir kısmı îslami daveti kabul ettiler. O zaman Peygamber efendi- ti miz Rabbinin emirlerini açıkça söylemişti. İnsanlar, karşılaştıkları yeni şeyin alışılmadık bir şey olması dolayısıyla dehşete kapılmış ve bu sebeple de bir kısım insanlar kalplerini saf-laştırarak herkesten önce islam'a koşmuşlardı. Cenab-ı Allah o insanları, kendi davetini taşımaları için seçmişti. Onlar, risale-tini tebliğ edip yeryüzüne yayması ve ülkeden ülkeye taşırması hususunda Peygamberine yardımcı olmaları için seçilmişti. Bunlar arasında öyle zayıf ve korumasız kimseler vardı ki, hayatın lezzetlerinden ve iktidardan mahrum kalmışlar, Muhammed (sav)'in davetinde, ahirete yönelik bir umut görmüşlerdi. Her ne kadar dünya hayatında hoşlarına gidecek bir durum içinde yaşamıyor olsalar da sonları hususunda ümitli bir yaşantıya kavuşacaklarını hesaplamışlardı. İslamiyet, ahiret hayatında kendileri için bir umut ışığı yakmıştı. Bu sebeple İslam'a koşmuşlar ve İslamiyet uğruna çeşitli işkencelerle karşı karşıya kalmışlardı. Buna rağmen dinden dönmemiş ve sabret-mişlerdi. Zorluk ve sıkıntılara göğüs gererek İslamiyet'i tebliğ yolunda yürümüşlerdi. Cenab-ı Allah kendilerine güç ve muvaffakiyet verdi. Onlar da sabır gösterdiler. Sabırlarının karşılığını da tam olarak Allah verecektir: "Ancak sabredenlere, mükafatları hesapsız ödenecektir." (Zumer: 10)
İkinci kısım insanlarsa davetin başlangıcında Peygamber efendimize düşmanlıklarım ilan etmişler ve iman edenlere karşı çirkin saldırılarda bulunmuşlardı. Bu saldırıda bulunanların başında Peygamber efendimizin amcası Ebu Leheb vardı. Bu kısımdaki insanlar, düşmanlıklarını ve inatçılıklarını devam ettirme hususunda o kadar ileri gittiler ki, mü'minlere eziyet vermeye, güçsüz ve korumasız kölelerle yoksullara işkence yapmaya başladılar. Bu zayıf ve güçsüz kimselerin, kendilerini koruyacak ve himayelerine alacak aşiretleri ve destekçileri de yoktu. Ancak çok az sayıda bazı kimseler bunları savunuyordu. İslam'a girenlerin çoğu bu şekilde girmişlerdi. Karşılaştıkları eziyetleri kendilerinden uzaklaştıracak himayeci bulamamışlardı. Bu güçsüz ve korumasız müslümanlara eziyet edenlerin başında Ebu Cehil gelmekteydi.
Peygamber efendimizin davetine muhatap olan insanların üçüncü kısmı, yukarıda bahsettiğimiz iki kısım arasında bulunan ve bir türlü İslam'la

kucaklaşamayan kimselerdi. Bunlar İslamiyet karşısında tereddüt içindeydiler. İslam'a düşmanlık etmedikleri gibi, bu daveti kabule de yanaşmıyorlardı. Haşim oğullarının çoğu, Ümeyye oğullarının ve Kureyşliler'in bir kısmı bu kategoriye dahildi. Her aşiretin içinde müslümanlığa giren kimseler bulunduğu gibi, İslam'a karşı tereddütlü davranan kimseler de vardı. Bekleyiş içinde bulunan bu kimselerin bazılarının kalbini Cenab-ı Allah İslam'a açmış, onlar da sabreden mücahitler ve eziyetlere göğüs geren mü'minler olarak müslümanların safları arasına girmişti. Bunlar, eziyetlere en azından alay ve küçümsemelere karşı mukavemet ediyorlardı, İslamiyet bu gibi kimseler arasında genişlemeye başladı. Hatta müslümanlara eziyet veren ve onlara işkence çektiren kimseler arasında da başladı. Bu hususta örnek olarak Hattab oğluE rner'i göstermek mümkündür. Hz. Ömer, başlangıçta müslümanlara eziyet eden birisiydi. Hatta rivayetçilerin naklettiklerine göre, bir ara Peygamber (sav) efendimizi öldürmeye yönelmişti. Ama Allah'ın rahmeti, onu bu kötü niyetinden geri bırakmıştı. Allah kalbini İslam'a açmış, ona izzet ve şeref vermiş, kalbine ve diline hakkı yazmıştı.
Peygamber (sav) efendimiz İslam davetini yaymaya başlamıştı. Davetini aralıksız sürdürüyordu. Hiç kimseye karşı taviz vermiyor ve davetini hafifletmiyordu. Düşmanlarının saldırısı ve eziyeti ne kadar çok olursa olsun, o, davetinden vazgeçmiyordu. Kendisine ve büyük sahabilerine ne kadar eza ve cefa çektirilirse çektirilsin, asla gevşemiyordu. Kendisine tabi olan zayıf ve korumasız kimselere karşı reva görülen zulümler, onun moralini kırmıyordu. Fakat bütün bunlardan dolayı üzülüyordu. Mü'minleri teselli ediyor, onları sabra çağırıyordu. Arkadaşlarına örnek olarak, kendisine yapılan eziyetlere karşı sabrediyordu. Sahabileri arasında bulunan muhtaçlara mali destekte bulunuyordu. Müşriklerin kölesi durumunda bulunan mü'minleri zengin müslümanlar satın alıp hürriyete kavuşturuyordu.
Mü'mmlerin sayısı artınca müşriklerin onlara tatbik ettikleri eziyetler ve saldırılar da artıyordu. Çünkü hak güçlenip müslümanlar çoğaldıkça, muhaliflerin Mekke-i Mükerreme'de yayılan ilahi nuru söndürme ümitleri azalıyordu. Bu, nedenle daha fazla inatlaşıyor ve İslam'a karşı mukavemetlerini arttınyor-lardı. Müşrikler, batıla sarılmakta müslümanlara karşı işkence uygulama yolunu seçmekteydiler. Müşriklerin bir kısmı da, mü'minlere eziyet vermeden karşı çıkmayı uygun görmüşlerdi. Müslümanlara zorluk çıkarmadan ve onlara eziyet etmeden karşı durmayı daha uygun bulmuşlardı. Bunlar da kendi yollarında yürümekte ve kendi metodlarını uygulamaktaydılar. Peygamber efendimizin, davetinden vazgeçmesini öneriyor ve onunla tartışıyorlardı. Kendi düşüncelerine şeytanın kendüeri-ne.hoş gösterdiği gerekçelere dayanarak

Peygamber efendimizi davetinden vazgeçirmek için çalışıyorlardı.
Rivayetlere göre, Peygamber (sav) efendimiz müşriklere barış telkin ediyordu. Onların inançlarına karşı en güzel bir üslupla karşı koyuyordu. Tanrılarını kötü sözler söylemeksizin ya da hakaret etmeksizin onları islam'a davet eden Peygamber efendimize, onlar da karşı koymak istememişlerdi. Fakat Peygamber efendimiz onların tanrıları konusunda konuşmaya ve onları tahkir etmeye başlayınca, ona karşı şiddetle direnmeye başladılar. Bu da yetmezmiş gibi, bazı müslümanlara eziyet vermeye ve İslam'a karşı çıkmaya başladılar. Bu iş daha ilerilere giderek düşmanlığa dönüştü. Aradaki akrabalık bağları koptu ve kin ateşleri alevlendi.
Bize göre, bu iki aşama arasında bir zaman farkı yoktur. Tevhid davetinin ve putlara tapmayı yasaklamanın, Allah'a ortak koşmayı haram kılmanın, îslam davetiyle bir arada bulunduğu görüşündeyiz. Peygamber efendimiz, yakın akrabalarını İslam'a çağırırken putlara tapmayı da protesto etmişti. Bu uyarılardan sonra, hala Allah'a isyan ederlerse, kendileriyle ilişkisini keseceğini bildirmişti. Bu hususta Cenab-ı Allah şöyle bu- vurmuştur:
"(Önce) en yakın akrabanı uyar. Sana uyan mü'minleri kanatların altına al. Sana karşı gelirlerse: 'Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım" de. Güçlü ve merhametli olan Allah'a tevekkül et. * (Şuara: 214-217)
Yine aynı şekilde, Peygamberimiz, İslam davetini açığa vurmak ve risaleti özellikle Kureyşliler'e, genellikle bütün Arap-lar'a ilan etmekle emrolunduğu zaman da buna benzer buyruklar gelmişti:
"O halde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma. O alay edenlere karşı biztsana yeteriz. O Allah ile beraber başka tanrı tutanlar, yakında (yaptıklarının sonucunu) bilecekler." <mcr: 94-96)
İki davetin arasını ayıracak bir zaman çizgisi olmadığına ve Mekke-i Mükerreme'de davetin ilk aşamasında nazil olan ayetlerle, Peygamber efendimizin Mekke'deki ikametinin son zamanlarında nazil olan ayetler arasında, putlar açısından mana farklılığı bulunmadığına göre, şunu söyleyebiliriz: Putların kötülükle anılmaları ve onlardan iyi bir şekilde söz edilmemesi durumu arasında herhangi bir fark yoktur. O putlar zaten her zaman kötüdürler.
Bize göre, müşriklerin îslam davetine karşı direnmeleri; onların paniğe kapılmalarıyla başlamıştır. Çünkü onlar, beklemedikleri bir şeyle karşılaşmışlar; bu hususu kendi aralarında soruşturmaya başlamışlardı. Muhammed (sav)'in yaptığını biliyorlardı. Bir kısmı da onun bu sözleri kendi kafasından uydurduğunu söyleyerek îslam daveti hususunda şüphe içine düşmüşlerdi. Onlar bu işi sorup araştırmakta iken, îslam daveti giderek yayılmakta, efendi ve köleler

içinde taraftarlar bulmaktaydı. Eşrafı, güçsüzü, kuvvetlisi ve korumasızı da içinde olmak üzere îslam'a yönelmeler oluyordu. İşte bu esnada müşrikler İslam'a mukavemet etmek üzere hazırlığa giriştiler. Bu işin şaka götürür yanı yoktu. Gayet ciddi ve güçlü idi. İlk aşamada îslam'a uyanlar sayıca az olsalar da, ileride çoğalacak ve büyük bir çoğunluk mey?.na gelecekti. Öyleyse bu beklenmedik duruma karşı tedbirler almak gerekiyordu. Çünkü İslamiyet gün geçtikçe gelişiyordu. Onu güçlenmeden ve gelişmeden yok etmekten başka çareleri yoktu.
îslam daveti genişledikçe, ona karşı direnenlerin mukavemeti de arttı. îslam davetine icabet edenler çoğalınca, ona karşı direnmeler de çoğaldı, islam'ın giderek genişlemesi müşrikleri büyük bir tehlike karşısında olduklarım hissetmeye şevketti. Bunun sonucu olarak îslam'a karşı inat ve şiddetli mukavemetlerini arttırıyorlar di. Çünkü onlar İslamiyet'in gelişmesi durumunda iktidarlarının tehlikeye gireceğini, sosyal düzenlerinin yıkılacağını anlıyorlardı. İktidar mevkileri, altlarından yavaş yavaş kaymaktaydı. Çeşitli şekilde mukavemetlerini arttırdılar. Herkes kendi yöntemine göre çalışıyor ve benimsediği metodu uyguluyordu. Kimi müslümanlara eziyet veriyor, kimi alay ediyor, kimi de Peygamber efendimizin koruyucusu Ebu Talib'e şikayette bulunuyordu. Ama hepsi kendi ortak karakterlerinin gerektirdiği bir noktada toplanıyorlardı ve bu hal böyle devam ediyordu.
Müşriklerin îslam'a karşı koymaları üç şekilde olmuştur:
1- Peygamber efendimizi, yapmakta olduğu îslami davet, İslamiyet'i yaymak, putperestlikle savaşmak görevinden çeşitli yollarla caydırmaya çalışmışlardı.
2- Peygamber (sav) efendimizi, aslında makul olmayan bazı isteklerle zor duruma ve aciz hale düşürmeye çalışıyor ve onunla tartışıyorlardı. Bununla, herkese onun güçsüz olduğunu göstermek ve insanları onun davetinden yüz çevirtmek amacını güdüyorlardı.
3- Muhtelif şekillerde müslümanlara eziyette bulunuyorlardı. Bizzat Peygamber efendimize eziyetlerde bulundukları gibi, diğer müslümanlara da çeşitli işkenceler yapıyorlardı. Müslümanların büyükleri dahi onların eziyetlerinden kendini koruyamamıştı. Zayıf ve korumasız kimselerse, eziyetlerin en şiddetlisine maruz kalmışlardı. Bu bireysel eziyetlerden başka, müslümanlarm tümüne eziyet etmeye ve toplu bir işkence çektirmeye başladılar. Kureyşliler'in tümü, Haşim oğullarına ve kardeşleri Muttalib oğullarına eziyet etmeye başladılar. Onlara karşı boykot uyguladılar. Peygamber ailesinden ayrılma alçaklığını Ebu Leheb'den başka gösteren olmadı. Peygamber ailesinin diğer fertlerine gelince, onlar sabretmişler, birbirleriyle yardımlaşmış ve birbirlerine

destek olmuş, Kureyşliler'in eziyetlerine karşı direnmişlerdi. Haşim oğullan ve Muttalib oğulları içindeki inananlar, bu hususta eşit derecede mukavemet göstermişlerdi.
Eziyet ve işkencelerin, iman ve inancın daha da gelişip yayılmasına sebep olacağı düşünülebilir. Çünkü insanların gönülleri, eziyete uğrayan kimselerin çektikleri işkencelerden ötürü paralanır ve dayanamaz hale gelir. Bu sebeple de eziyete uğrayan kimselerle akrabalığı olanların hamiyetleri, onları himaye etmeye ve savunmaya sevkeder. Örneğin Hz. Hamza henüz müslüman olmadan önce de Peygamber efendimize yapılan eziyetleri bertaraf etmiş, sonra da iman edip müslümanlarm safları arasına girmiştir. Onun İslam'a girişini ileride anlatacağız.
Aşırı derecede eziyet veren kimselerin de bazan İslam'a yöneldiklerini ve iman etmek için yol aradıkları görülmüştür. Nitekim Hattab oğlu Ömer'in durumu da böyle olmuştur. İman ettiği için kızkardeşini tokatlayan Ömer'in, kızkardeşinin yanağından kan fışkırdığını görmesi, onun kalbini imana açmıştır. Çünkü o eve girmeden önce okunmakta olan Kur'an-ı Kerim ayetlerini işitmiş, bu sebeple de-Cenab-ı Allah onun gönlünü imana açarak kendisine rahmet etmiştir.
Müşriklerin müslümanlara eziyet vermeleri, onların Habeşistan'a hicret etmelerine sebep olmuştu. Habeşistan'a hicretten sonra Kral Necaşi'den başkası İslam'a tabi olmadıysa da, islamiyet o ülkede de duyulmaya başladı.
Davet derecelerini ve davetin açığa vuruluşunu açıkladıktan sonra, Allah izin verirse müşriklerin İslam'a karşı mukavemetlerinin çeşitli şekillerini anlatacağız.

Allah ve Resulüne İcabet Edenler

İslamiyet ilk nüzulünden itibaren gönüllerde yer etmeye başladı. Bu yeni dine koşan ilk insanların az sayıda olması normal bir durumdur. Bu, hakka davet eden ve yalın hakka dayanan her nizamın Özelliğidir. Bu gibi nizamlar, toplumların kalplerinde yavaş yavaş yer etmeye başlarlar. Çünkü böylesine büyük sistemler, ancak geniş bir tefekkür ve düşünce sonucunda gönüllere yerleşebilir.
Şöyle bir düşüncce ortaya atılabilir: Muhammed (sav)'in daveti; genel hatlarıyla fikri, itikadi, sosyal, ekonomik, insani bir devrimdir. Zaten devrimler de toplum tarafından desteklenerek, başarıya ulaşılmasına çalışılan bir hareket değil midir?
Bu soruya şu cevabı veririz: Muhammed (sav)'in getirdiği nizam, sonuçları ve amaçları bakımından insanlık tarihinin tanıdığı en büyük insanca devrimdir. İnsanlık tarihi, sonuç ve semeresi bakımından bundan daha büyük bir hareket görmemiştir. Bu hükme, meydana gelen olaylar ve vardığı görüntülerle değil, bu. hareketin meydana getirdiği sonuç ve amaçlar bakımından varıyoruz. Kaldı ki devrimler, bir süre sonra sönmeye yüz tutacak kişisel başkaldırılara benzeyen toplumsal ayaklanmalardır. Bu başkaldırının bireysel veya toplumsal seviyede ifade edilmeleri arasında hiçbir fark yoktur. Avrupa devrimlerini gözönüne getirin... Bunların en önemlilerinden biri olan Fransız devrimi, şiddetli bir ayaklanma şeklinde ortaya çıkmış ve çok geçmeden de kendi kendini yemeye başlamıştır. Bu devrimin liderleri guruplar halinde ayaklanmış, infial göstermiş, sonunda ise Kayserlerin yönetimini andıran bir yönetim biçimi şeklinde karar kılmıştır. Nitekim devrimin olgunlaşan meyvesinin devşirildiği Napolyon döneminde, Fransız yönetimi bu biçimi almıştır.
Muhammed (sav)'in daveti ise akıl, mantık hükümlerinden kaynaklanmıştır. O, Ruhü'l-Kudüs'le desteklenmiştir. Onun getirdiği davet, bir infial değil, aksine çevresinde sakin, mutmain, razı ve kendilerinden razı olunan, hakka inanan, hakkı tutan kimselerin halkalandığı bir davettir. Bu davetin çevresinde halkalanan kimselerin gönülleri iman nuruyla dolmuştur. Bu sebeple de Muhammed'in daveti devamlılık ve istikrar göstermiştir. Onun daveti, artık bir daha sönmeyecek şekilde parlamıştır. Dolayısıyla bu davet çöp yığınıyla tutuşturulan ateşlerin aydınlığına benzemez. Böyle bir ateşi en hafif bir rüzgar bile söndürür. Onun daveti, rüzgarların etkisiyle asla titremeyen ve sarsılmayan bir davettir, işte bu nedenle islam'a giren kimselerin sayısı başlangıçta azdı. Fakat onlar ani heyecan sonucu^ değil, akıl ve düşünce sonucu müslüman

olmuşlardı.
islam'a ilk girdikleri esnada nıü'minlerin kalpleri denenmişti, islamiyet, ışığın karanlık içine sirayet edişi gibi, gönülleri kaplamaya başlamıştı. Şirkin inatçılığı ve müşriklerin sapıklığı arasında, islam'ın nuru mü'minlerin kalplerine yerleşmişti. Fakat inananlar, inançlarının gereklerini yerine getirmekten alı-konuluyordu. Başlangıçta müslümanlar Mescid-i Haram'da namaz kılamıyor, bunun için Mekke dışına çıkıyor ve ibadetlerini gizlice yapıyorlardı. Müşriklerin arasında Kur'an-ı Kerim'i açıkça ve yüksek sesle okuyamıyorlardı. Ama Peygamber (sav) efendimiz müşriklerin arasında da Kur'an-ı Kerim'i açıkça okuyor ve dini vecibelerini açıkça yerine getiriyordu. Çünkü o, Ku-reyşliler arasında saldırıya uğramayacak kadar itibarlı bir kimseydi. Bir defasında, açıkça namaz kılarken , Ebu Cehil, kaba ve haşin bir halde Peygamber efendimize yaklaşmış ve şöyle demişti: uEy Muhammedi Sana burada namaz kılmamanı söylememiş miydim?" Peygamber efendimiz, onun bu sözlerine cevap vermedi. Çünkü o, islam'ın edebini biliyordu. Bu yüzden karşılaştığı kaba ve edepsiz muameleye aymsıyla karşılık vermemişti.
ilk müslümanlar, dinlerini öğrenmek için Peygamberimizin yanında açıkça toplanamazlardı. Erkam bin Ebi Erkam'ın eyin-de gizlice bir araya gelirlerdi. Rivayete göre, o temiz evde otuzdokuz civarında müslüman bir araya gelerek toplanırlardı. Hz. Ömer'in islam'a girişi sırasında bu otuzdokuz kişi o evde bir arada bulunmaktaydı. Şüphesiz bu, Hz. Ömer'in islam'a girişi sırasında müslümanlarm toplam sayısının otuzdokuz olduğunu göstermez. O esnada iman eden ve efendilerinin hizmetinde bulunan birtakım köleler de vardı. Kimileri de dinlerinden çıkarılmak ve müşrikliğe geri döndürülmek maksadıyla ağır işkencelere tabi tutulmaktaydı.
Mü'minler içinde, imanlarını ailelerinden, yani anne, baba ve kardeşlerinden gizleyen kimseler de vardı. İşkenceye uğramamak ve azap görmemek için firar edenler de bulunuyordu. İçinde bir müslüman bulunan her ev, aralarında bulunan müslümanı önce kınayarak ve İslam'dan caydırmak için ayıplayarak işe başlardı. Sonra bu ayıplama ve kınama, işkenceye dönüşürdü. Eğer bu zalimler, azgınlıklarını ve taşkınlıklarını devam ettirmeye kesin kararlıysalar, o müslümanları daha da ağır işkencelere maruz bırakırlardı. Kendilerini bu işkencelerden alıkoyacak bir şefkat ve merhametleri yoktu. Allah'ın kendilerine iman verdiği o müslumanların da, kendilerini bu zalimlerin yaptıkları işkencelerden koruyacak bir güçleri yoktu.
Müslümanlar, eza ve işkencelere uğrama korkusundan dolayı Kur'an-ı Kerim'i açıkça okuyamıyorlardı. Sadece Resulullah (sav) efendimiz Kur'an-ı Kerim'i

yüksek sesle ve açıkça okuyabiliyordu. Onun daveti ve rabbinin risaletini tebliğ görevi, Kur'an-ı Kerim'i açıkça okumasını zorunlu kılıyordu. Şüphesiz Allah, onu, insanlardan koruyacaktı. Kureyşliler, onu davetinden vazgeçirmeye güç yetiremeyceklerdi. İleri gelen Kureyşliler, aralarında Hz. Muhammed'i dinlememek üzere sözleşiyor ve dinleyenleri men ediyorlardı. Fakat kendileri Kur'an-ı Kerim'i Muhammed (sav)'in ağzından dinlemek için gizlice gidip evinin etrafında siperleniyorlardı. Bu arada, dinlerken birbirleriyle karşılaştıkları da oluyordu. Halbuki daha önce Muhammed'i dinlememek için birbirlerini uyarmış ve birbirlerini onu dinlemekten men etmişlerdi. Ama hepsi de, aralarında ortaklaşa vermiş oldukları karara muhalefet ettiler. Muhammed (sav)'in evinin çevresine gizlice gidip Kur'an-ı Kerim dinlemek isteyen herkes, sadece kendisinin ortak karlara muhalefet ettiğini sanırken, Peygamber efendimizin evinin çevresinde kendisinden başkalarının da o karara muhalefet ettiklerini görüyorlardı. Şu halde hepsi de ortak kararı bozmuş oluyorlardı.
Kaviler, Peygamber efendimizden sonra, Kur'an-ı Kerim'i ilk olarak kimin alenen okuduğunu anlatırlar. İbnlshak'ın rivayetine göre, Zübeyr bin Avvam şöyle demiştir: "Resulullah'tan sonra Mekke-i Mükerreme'de Kur'an-ı Kerim'i açıkça okuyan ilk kişi, Abdullah bin Mesud (r.a)'dır. Bir gün Resulullah'ın sa-habileri bir araya toplandılar ve şöyle dediler: "Allah'a andol-sun ki Kureyşliler, şimdiye kadar Kur'an-ı Kerim'in yüksek sesle okunduğunu işitmemişlerdir. Onlara yüksek sesle Kur'an okuyup işittirecek bir kimse yok mudur?" Abdullah bin Mesud: "Kur'an-ı Kerim'i onlara ben işittiririm" dedi. Sahabiler de: "Sana bir kötülük yapmalarından korkarız. İşkence yapacak olurlarsa, onları durdurabilecek bir aşireti olan birisinin oku-mq,mnı istiyoruz" dediler. Abdullah bin Mes'ud şu cevabı verdi: "Siz beni bırakın. Şüphesiz Allah, beni onlardan koruyacaktır." Sabahleyin Abdullah bin Mes'ud, Kabe-i Muazzama'da; Ma-kam-ı İbrahim'e vardı. Kureyşliler orada toplanmışlardı. Ma-kam-ı İbrahim'in yanında ve yüksek sesle Kur'an-ı Kerim'in şu mealdeki ayetlerini okumaya başladı:
"Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla. Çok merhametli (Allah), Kur'an'ı öğretti, insanı yarattı. Ona beyanı (konuşup, düşüncelerini açıklamayı) öğretti..." (Rahman: 1-4) Sonra okumasını sürdürdü. Kureyşliler onun okuduğu ayetlerin manası üzerinde düşünmeye başladılar ve: "Abdullah bin Mes'ud ne diyor?" diye sordular. Bir kısmı şöyle cevap verdi: "O, Muham-med'e gelen sözlerin bazısını okuyar." Arkasından kalkıp Abdullah bin Mes'ud'a hücum ettiler. Onu dövmeye başladılar. Ama o, okuyuşunu sürdürüyordu. Nihayet Allah'ın kendisine nasib ettiği yere kadar okudu. Sonra da arkadaşlarının yanına döndü. Ama yüzü yaralanmıştı. Arkadaşları: "İşte başına böyle bir durum gelmesinden

korkmuştuk" dediler. Buna karşı o, şu cevabı verdi: "Allah'ın düşmanları, gözüme hiçbir zaman şimdiki kadar küçük görünmemişti. Eğer dilerseniz yarın yine gider, onlara aynı şekilde Kur'an okurum." Arkadaşları: "Hayır, hayır! Bu kadarı yeterli. Onlara hoşlanmadıkları şeyi dinlettin" dediler.
Bütün bu anlatılanlar üç şeye işaret etmektedir: 1- Müslümanlar ilk aşamada ibadetlerini gizlice eda ediyorlardı. Ancak Peygamber efendimiz namazını yapabildiği kadarıyla açıkça kılmaya özen gösteriyor ve Kur'an-ı Kerim'i yüksek sesle okuyordu. Çünkü ona gelen emir gereğince o, risaleti tebliğ ediyor ve rahatsız olsalar bile, müşriklere Kur'an'ı yüksek sesle okuyordu. Onlar da kendisini alıkoymak için uğraşıyor, fakat istediklerini yapacak bir kimseyi bulamayınca, buna engel olamıyorlardı. Bazan onunla alay etme, bazan da eziyet verme yoluna gidiyorlardı. Her zaman için onun davetinden yüz çeviriyorlardı. Çünkü onların kulakları sağırlaşmış, kalpleri mühürlenmişti. Bu yüzden de Kur'an'ı dinlemiyorlardı.
2- Müzminlere uygulanan işkenceler, onları azimlerinden caydıramamış, nefislerine zaafiyet verememişti. îşte Abdullah bin Mes'ud'u dövdükleri halde o, okumasını sürdürüyordu. Onlar kendisini dövmeye devam ederken o da Allah'ın nasib ettiği yere kadar okumaya devam ediyordu. Kur'an okuduğu esnada müşriklerin verdikleri eza ve cefa durumu, müzminlerin kafir eziyetine karşı takındıkları tavrı tasvir ediyor. îmanlarında sebat ettikleri gibi, kendilerine uygulanan eziyetlere de katlanıyorlardı. İslamiyet, gün geçtikçe gelişmeye ve müslümanlar da artmaya devam ediyordu.
3- Müşrikler Kur'an-ı Kerim'i Peygamber efendimizin ağzından duyduklarında öfkeden kuduracak hale geliyorlardı. Bu öfke bazan, işi eziyete götürecek kadar fazlalaşıyordu. Kur'an-ı Kerim'i başkalarından duydukları zaman öfkeden kalpleri çatlayacak duruma geliyordu. Çünkü onlar Kur'an-ı Kerim'in okunması ve başkaları tarafından duyulması halinde, îslam davetinin gönüllere nüfuz edeceğini biliyorlardı. Muhammed'in peşinden gidenler, giderek artıyordu. Öfkelerinin nedeni, Kur'an-ı Kerim'İn dinlenmesi değil, bizzat Kur'an-ı Kerimin kendisi ve îslam davetine icabet edenlerin sayılarının çoğalma-sıydı. İslam'a gönül verenlerin sayısı yavaş yavaş artmaya başlayınca, îslam davetinin amacına ulaşacağı, mü'minler için bir müjde, îslam düşmanları için de acı bir sonuç olarak ortaya çıkıyordu.

Hamza'nm Müslüman Oluşu

Müşriklerin yaptıkları işkenceler ve eziyetler, îslam davetine icabeti durdurmamış, aksine daha da arttırmıştır. Mü'minler içinde, ilk olarak müslüman olanların islam'a giriş sebebi, gördükleri eziyet ve işkenceler olmuştur. Bu başlık altında, Ab-dülmuttalib oğlu Hz. Hamza'nın müslüman oluşunu anlatacağız. Onun ne şekilde İslam'a girdiğini îbn Ishak'ın rivayetinden dinleyelim:

"Eşlem kabilesinden hafızası kuvvetli bir adamın bana anlattığına göre, Ebu Cehil, Safa tepesinin yanında Resulullah (sav)'e uğramış, ona eziyette bulunmuş ve küfretmişti. Fakat Resulullah (sav) onunla konuşmamış ve cevap vermemişti. Oralarda oturan ve Abdullah bin Ceda'nın cariyesi olan bir kadın, Ebu CehiVin söylediği sözleri işitmiş ve yoldan geçmekte olan Hamza'ya durumu anlatmıştı. Hamza, omuzunda silahıyla avdan dönmekteydi. Hamza, ava çıkar ve dönüşte, evine gitmeden Kabe'ye gelip tavafını yapar, sonra Kureyşliler'in toplantı yerine uğrar, onlarla biraz konuşurdu. Kureyşliler arasında güçlü kuvvetli bir delikanlı ve cesaretli bir insandı. Ebu Ce-hiVin küfürlerini ve hakaretlerini işiten cariye, Hamza ile karşılaşınca, ona şöyle dedi: "Ey Ebu Ammare! Kardeşin oğlu Mu-hammed'in başına gelenleri, Ebu CehiVin kendisine yaptığı hakaretleri görmeliydin! Az önce Ebu Cehil, burada oturan Mu-hammed'e eziyet edip küfretti. Hakaretde bulundu. Sonra da başka tarafa gitti. Fakat Muhammed ona hiçbir şey söylemedi!" Duyduğu bu sözler karşısında Hamza, büyük bir öfkeye kapıldı. Çünkü Cenab-ı Allah ona ikramda bulunacaktı. Hemen yerinden fırlayarak Ebu Cehil'i bulmak için yola koyuldu. Mes-cid-i Haram'a girdiğinde, Ebu CehiVin Kureyşliler'le birlikte oturduğunu gördü. Onun yanına vardı. Yayını kaldırıp kafasına vurdu. Ebu CehiVin kafasını ağır bir şekilde yaraladı. Sonra ona: "Muhammed'e sövüyorsun ha! îşte ben de onun dinine girdim- Onun söylediklerini söylüyorum. Gücün varsa beni dinimden çevir" dedi. Bunun üzerine, Mahzum oğullarından bir adam ayağa kalkarak Hamza'ya saldırmak istedi. Ebu Cehil'i korumak istiyordu. Ebu Cehil: "Ebu Ammare'yi (Hamza'yı) bırak. Allah'a yemin olsun ki ben, onun kardeşi oğlu Muhammed'e ağır şekilde sövüp hakarette bulundum" dedi. Hz. Hamza böylece islam'a girmiş oluyordu." [1]

îbn îshak'ın anlattığı bu olayda, Hz. Hamza'nın müslüman-lığını ilan ettiği anlaşılıyor. Bu da onun imana girişiydi. Fakat "Bidaye" adlı eserde, yine îbn îshak'dan nakledildiğine göre, Hz. Hamza Muhammed (sav)'in yoluna girdiğini bildirirken, bu ilanını, akrabalık asebiyeti ve hamiyeti nedeniyle yapmıştır. Ama

bundan sonra bu sözünden vazgeçmek ya da iman yolunda devam etmek hususunda bir karara varmak için düşündü, îbn îshak, Hamza'nın bundan sonraki durumunu şöyle anlatmaktadır:
"Hamza, kendi kendine düşündü. Ve şöyle dedi: 'Allah'ım! Eğer bu yaptığım hayırlı bir şeyse, kalbime onun tasdikini yerleştir. Eğer hayırlı değilse, beni bundan kurtar ve benim için bir çıkış yolu halket." Gece, yatağına bu düşüncelerle yattı. Ama o güne kadar öyle bir gece geçirmemişti. Rahatsız olmuştu. Sabaha kadar bu hali devam etti. Sabah olunca Resulullah (sav)'in yanına gidip şöyle dedi: "Ey kardeşimin oğlu! Ben bir işin içine düştüm. Ondan nasıl kurtulacağımı bilemiyorum. Yaptığım şeyin iyi mi, kötü mü olduğunu bilemiyorum. Doğru yolda mıyım, yoksa sapıklıkta mıyım? Onu da bilemiyorum. Bana bir şeyler söyle. Senin söyleyeceğin şeylere ihtiyacım var." Resulullah (sav), Hz. Hamza'ya gerçekleri anlattı. Cenab-ı Allah, Resulullah'ın söylediği sözler sebebiyle Hamza'nın kalbine iman nurunu bıraktı. O da şöyle dedi: "Senin doğru sözlü biri olduğuna şehadet ederim ey kardeşimin oğlu! Dinini bana açıkla. Allah'a andolsun ki, gök yerinde durduğu sürece ilk dinimde kalmak kadar hoşuma giden bir şey yoktu. Ama sen şimdi bana, yeni dini telkin et." Böylece İslamiyet, Hamza ile güçlenmiş oldu. Hamza, islamiyet'i güçlendiren kimselerden biri olmuştu. Beyhaki de buna benzer bir rivayette bulunmuştur.[2]
Bu sözlerden ve önceki sayfalarda anlatılanlardan anlaşıldığına göre, Hz. Hamza dini bir inanca sahipti. Yanlış bir yolda da olsa, dindar bir kimseydi. Nitekim bu inanç onu hakka götürdü ve gerçek kimliğine ulaştırdı. Müslüman olmadan önce, av dönüşünde hiçbir yere uğramadan doğruca Kabe'ye gidip, orayı tavaf etmesi de buna işaret etmektedir. Tabiatı itibariyle mütedeyyin bir insandı. Hak ortaya çıkınca onu tasdik etti. Haksızlık karşısında duyduğu şiddetli öfke sırasında, içindeki gerçek sevgisi onu İslam'ı kabule götürmüştü. Ancak, verdiği kararda yanılıp yanılmadığını anlamak ve düşünmek istemişti.
Karşılaştığı durum hakkında kesin bir karara varmak için, düşünmeye başlamıştı. Tuttuğu yol yanlış ise, bu yoldan çıkacak mıydı, yoksa devam mı edecekti? Şaşkınlık geçirmekteydi. Ama yine de sakin ve kararlıydı. Çünkü Cenab-ı Allah onu İslam'a iletmiş ve doğru yola kavuşturmuştu.

---

[1] İbn Hişam, Siret, C.l, s. 292.

[2] Ibn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S. 33

Ömer'in Müslüman Oluşu

İslamiyet günden güne gelişip yayılmaktaydı. Her ne kadar İslam daveti başlangıçta güçsüz ve korumasız kimseler tarafından benimsenmiş olsa da, daha sonra İslam'ın safları arasında güçlü ve kuvvetli kimselerin sayısı artmaya başlamıştı. İslam safları arasına giren güçlü ve kuvvetli şahsiyetler, artık zayıf ve korumasız müslümanların yüklerini de omuzlarına almışlardı. Nitekim Hz. Hamza'nın müslüman olmasıyla, Ebu Cehil gibi güçlü bir kimsenin kafası kırılıyordu. Çünkü artık bu İslam düşmanının karşısında güçlü kuvvetli ve aşiret sahibi bir insan bulunuyordu. Ebu Cehil, o esnada işin akıllılıkla halledilmesi gerektiğini anlıyor ve adamlarını, Hamza'ya ilişmemeye davet ediyordu. Böyle yapmakla kendi adamlarının da kafalarının yarılmasını önlemiş oluyordu.
Siyer kitaplarında Hz. Hamza'nın ne zaman müslüman olduğu belirtilmemiştir. Bazıları onun müslüman oluşunun, Hz. Ömer'in İslam'a giriş zamanına yakın olduğunu, yani Ömer'in ondan kısa bir zaman sonra İslam'a girdiğini ileri sürmüşlerdir. Hz. Ömer'in müslümanlığı bi'setin altıncı yılında gerçekleşmişti. Çünkü o, Habeşistan'a hicretten sonraydı. Siyer kitapları, olayları anlatırken sahih rivayetlere dayanırlar. Ancak meşhur olaylarla bir arada cereyan etmiş olan olayların tarihlerini zikrederler. Nitekim mü'minlerin, dinleri konusunda uğradıkları zorluklardan dolayı Habeşistan'a hicreti ile Hz. Ömer'in İslam'a girmesi aynı yılda cereyan etmiştir.
Hz. Ömer, İslam'a girmeden Önce müslümanlara karşı çok şiddetliydi. Müslümanlara eziyet vermek için her türlü yöntemi tatbik etmişti. Buna rağmen onun tabiatında, yolunu şaşırdığında kendisini doğruya iletecek, katılaştığı zaman, yumuşamasını temin edecek bir idrak vardı. Önceleri başkalarına eziyet veren birisi olduğu halde, mü'minlerin gördüğü eziyetlerden ötürü elem duymaya başlamıştı. Belki de onu sarsan en kuvvetli olay, mü'minlerin inançları dolayısıyla kaçarak Habeşistan'a hicret etmeleri olmuştu. Mü'minlerin, kendisinin de içinde olduğu birtakım kimselerin yaptıkları eziyetler nedeniyle Habeşistan'a hicret etme zorunda kaldıklarını görünce, içinde bulunduğu sapıklıktan dönmek zamanı geldiğini anlamıştı. Mü'minlerin tuttukları yolun doğru bir yol olduğunu düşünmeye başlamıştı.
îbn îshak'm rivayetine göre, Habeşistan'a hicret hazırlığı içinde bulunanlardan biri olan Ümmü Abdullah bin Hasame'yi hazırlık yaparken gören Hattab oğlu Ömer, ona üzüntülü bir halde: "Ey Ümmü Abdullah hareket etmek için mi hazırlanıyorsun?" demiş, Ümmü Abdullah'tan şu cevabı almıştı: "Evet! Vallahi,

biz Allah'ın bize tahsis edeceği bir yere çıkıp gideceğiz. Çünkü siz bize eziyet verdiniz, zorluklar çıkardınız. Sonunda Allah bize bir çıkış yolu nasib etti."
Ümmü Abdullah'ın bu sözü üzerine Hattab oğlu Ömer: "Allah sizinle beraber olsun" dedi. Ümmü Abdullah der ki: "Ömer'den daha önce hiç göstermediği bir şefkat, merhamet ve incelik gördüm. Bana böyle dedikten sonra dönüp yoluna gitti. Biz de hazırlığımızı yaptık."
Biraz sonra oğlu Amir gelmiş ve Ümmü Abdullah ona şöyle demişti: uAz önce, Ömer'in gelip bize ne kadar acıdığını, bizim için ne kadar üzüldüğünü görmeliydin!" Amir annesine: "Sen onun müslüman olmasını mı umuyorsun?" diye sorunca, annesi: "Evet" diye cevap verdi. Oğlu, bunun imkansız olduğunu ve katı yürekliliğinden ötürü Ömer'in müslüman olmasının imkansızlığını ifade etmek için şöyle dedi: "Hattab'ın eşşeği müslüman olursa, Ömer de müslüman olur."
Bu rivayetten anlaşıldığı üzere, Hz. Ömer, kendi milletinden dindarlığı ve uğradığı zulüm nedeniyle hicret etmek üzere bulunan bir kimseyi görünce üzülmüştü. Her ne kadar kalbinin bir tarafında ata ve dedelerinden gelen taassub bulunsa da, onun tabiatında adalet duygusu hakimdi.
Yine öyle anlaşılıyor ki, onun kavminden bazı kimselerin hicret için hazırlığa başlamalarından dolayı çekmiş olduğu elem ve duymuş olduğu üzüntüler, kendi aile efradından ve akrabalarından müslüman olduğunu duyduğu kimselere şiddetli davranmasını engellemiyordu. Fakat bir defasında yakınlarından birinin müslüman olduğunu duymuş olması, onun kalbini sarsmış ve islam'a açmıştı. Şöyle ki:
Ömer'in kızkardeşi, Hattab kızı Fatıma ile kocası müslüman olmuşlardı. Ömer'in ve diğer akrabalarının kendilerini rahatsız etmelerinden korktukları için, müslüman-lıklarını gizlemişlerdi. Öte yandan Nuaym bin Abdullah da müslüman olmuştu. Bu üçü müslümanhklarını gizliyorlar ve Fatıma'nın kocası Zeyd'in evinde Kur'an-ı Kerim okuyorlardı. Habbab bin Eret, Ömer'in kızkardeşi Fatıma'nın yanına gelerek ona Kur'an-ı Kerim okuyordu. Bir gün Ömer kılıcını kuşanarak Resulullah'ı ve ashabından birkaç kişiyi -ki onlar kırka yakın kadın ve erkekten ibaret idiler- öldürmek maksadıyla yola çıkmıştı. Fakat yolda Kureyşliler'den biri ona rastlamış ve nereye gittiğini sormuştu. Ömer ona şu karşılığı vermişti: "Şu dinden çıkan, Kureyşliler'in düzenini bozan, güçlerini harap eden, dinlerini kötüleyen, tanrılarına söven Muhammed'i öldürmeye gidiyorum."
Kureyşli ona şu uyanda bulunmuştu: "Allah'a andolsun ki, ey Ömer nefsin seni aldatmış. Sen Muhammed'i öldürürsen Abdümenaf oğullarının seni rahat

bırakacaklarını mı sanıyorsun? Sen önce kendi aile efradına dön ve onların durumunu düzelt." Bunun üzerine Ömer "Aile efradımdan kimi kastediyorsun?*' diye sordu. Kureyşli şöyle cavap verdi: "Kızkardeşin Fatıma binti Hattab ile amcan oğlu Said bin Zeyd bin Amr... Her ikisi de müslüman olmuş ve Muhammed'in dinine tabi olmuşlardır. Sen Önce ona git."
Bu iki rivayet arasında bir çelişki yoktur. Birinci rivayete göre Hz. Ömer, Ümmü Abdullah îbn Has'ame'yi hicret hazırlığı içinde görünce, duruma üzülmüştü. Onun acıması, İslam'a olan rağbetinden kaynaklanmıyordu. Yalnız kavminden ayrılmanın elemini hissediyordu. Bu ayrılığa sebep olarak da Mu-hammed (sav)'i görüyordu. Ömer'i küfrün vesvesesi ile iman hali çekiştirip duruyordu.
Kureyşli'nin ihtarı üzerine Ömer, kızkardeşinin evine gitti. Orada, iman etmiş üö?kişi gizlenmekteydi. Bunlardan biri eniştesi Said bin Zeyd, diğeri de Kur'an öğretmeni Habbab idi. Ellerinde Ta-Ha suresinin yazılı olduğu bir Kur'an sahifesi de vardı. Ömer'in sesini duyunca, Habbab evdeki gizli bir bölmeye saklandı.Fatıma binti Hattab da Kur'an sahifesini sakladı. Ömer, eve yaklaştığında Habbab'ıri onlara Kur'an okumakta olduğunu duymuştu. îçeriye girince, "Duyduğum ses neydi?" diye sormuş, kızkardeşiyle eniştesi; "Bir şey yok ey Ömer!" diye cevap vermişlerdi.Ömer ısrar etmiş: "Hayır, duydum. Alah'a an-dolsun ki, her ikinizin de Muhammed'in dinine tabi olduğunuzu öğrendim" demiş, sonra eniştesi Said bin Zeyd'in yakasını tutup onu sarsmış ve dövmeye başlamıştı. Fatıma, kocasını kurtarmak için müdahale etmiş, Ömer onu da dövmeye başlamış ve dudağını patlatmıştı. Bunun üzerine kızkardeşi ve eniştesi ona şöyle demişlerdi: "Evet, ikimiz de müslüman olduk. Allah'a ve Resulüne iman ettik. Ne yaparsan yap." Ömer, kız-kardeşinin ağzından akan kanları görünce, yaptığına pişman oldu. Kaba hareketlerden vazgeçti ve: "Az önce okuduğunuz o sahifeyi verin de Muhammed'e neyin gelmiş olduğuna bakayım" demişti. Ömer'in, okuma yazması vardı. Kızkardeşi ona: "Ö sahifeye bir şey yapmandan korkarız" dedi. Ömer'se, "Hayır korkma" diye teminat verdi ve sahifeyi okuduktan sonra geri. vereceğine dair tanrılarına yemin etti. Bu yemininden sonra kızkardeşinin içinde onun müslüman olacağına dair bir ümit belirdi ve: uKardeşim sen müşrik olduğun için temiz değilsin. Kur'an sahifelerine ise ancak temiz olan kimseler dokunabilirler" diyerek gusletmesini istedi. Ömer kalkıp guslettikten sonra, kızkardeşi ona Kur'an sahifesini verdi. Ömer sahifenin baş tarafım okuyunca, "Bu ne güzel söz ve ne kıymetli bir ifade!" dedi. Öte yandan odanın bir bölmesinde saklanmakta olan Habbab, Ömer'in böyle dediğini işitince ortaya çıktı ve şöyle dedi: uEy Ömer! Allah'a yemin ederim ki, Hz. Muhâmmed (sav)'in yapmış olduğu dua Allah'ın izniyle

gerçekleşecektir. Çünkü dün Peygamber efendimizin: "Allah'ım İslamiyet'i Ebu Hakem bin Hişam ya da Ömer bin Hattab'tan biriyle güçlendir' dediğini duydum. Şu işe bak, ey Ömer." Ömer de şöyle dedi: "Ey Habbab bana Muhammed'in nerede olduğunu söyle. Ona gideyim ve müslüman olayım." Habbab ona şu cevabı verdi: "O, arkadaşlarıyla birlikte. Safa tepesinin yanındaki bir evdedir."
Bunun üzerine Hz. Ömer kılıcını kuşanarak Resulullah (sav)'m bulunduğu eve gitti. Resulullah'm bulunduğu evin kapısını çaldı. Sahabilerden biri kalkıp kapının aralığından baktı ve Ömer'in, kılıcını kuşanmış olarak kapıda beklemekte görünce, korku içinde Resullullah'ın yanına döndü ve: "Ya Resulullah! Gelen, Hattab oğlu Ömer'dir. Kılıcını kuşanmış vaziyette kapı önünde duruyor!" dedi. Bunun üzerine orada bulunan Hz. Hamza (r.a): "İzin ver de içeri girsin. Eğer bize iyilik yapmak istiyorsa, biz de ona elimizden gelen iyiliği yaparız. Fakat niye-ti kötülük yapmaksa, onu kılıcıyla Öldürürüz!" dedi. Resulullah (sav) bunun üzerine: "Öyleyse kapıyı açın da içeriye gelsin" buyurdu. Kapı açıldı ve Ömer içeri girdi. Resulullah (sav) da ye-rindenkalkıp Ömer'i karşıladı ve yakasını tutarak onu şiddetle sarstı ve şöyle dedi: aEy Hattab oğlu Ömer! Seni buraya getiren sebep nedir? Yüce Allah başına bir musibet göndermeden senin halinden vazgeçeceğini zannetmiyorum."
Ömer şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü! Allah'a ve Resulüne iman etmek, Allah katından gelen dine uymak için geldim." Ömer'in bu sözleri üzerine Resulullah tekbir getirdi. Bunun üzerine sahabiler, Hz. Ömer'in müslüman olduğunu anladılar.
Görülüyor ki, Hattab oğlu Ömer'in İslamiyet'i, onun adalete dayanan, şefkat ve merhamete iman eden kalbinden kaynaklanıp çıkmıştır. Her ne kadar cahiliyet devrinin alışkanlığı olan bir perde kalbini örtmüş olsa da, asıl olarak onun kalbinde adalet ve şefkate duyulan bir iman hakimdi. îslam nuruna kavuşmadan Önce, asabiyet duygusu onu Abdullah oğlu Muhammed'e düşmanlık yapmaya sevketmişti. Çünkü o, Muhammed (sav)'in kendi mefkurelerini parçaladığını, düzenlerini bozduğunu ve Araplar nezdindeki itibarlarını sarstığını zannediyordu. Ama o bu zannında hatalıydı. Hakkın nuru sebebiyle mu'minlerle kafirlerin arası açılmıştı. îşin başlangıcmdayken Ömer bundan habersiz kalmıştı. Yalnız kendi kavminden olup başka diyarlara göç eden kimseleri görünce, onlara acıznıştı. Sonra kızkarde-şinin ağzından kanlar akmakta olduğunu görünce de aklı başına gelmiş, kalbini perdeleyen küfür örtüsü aralanmaya başlamıştı. Şefkatli ve adil Ömer, Allah-u Teala'mn, kalbindeki batıl örtüsünü kaldırmakta olduğunu idrak etmişti.

ENGELLEMELER

İki Dönem Arası

Hamza (r.a)'nm ve arkasından Ömer (r.a)'in müslüman oluşu, İslamiyet için yeni bir dönem açmıştı. Önceki dönemde müslümanlar horlanıyor ve zulüm görüyorlardı. Kendilerine yapılan kötülük ve eziyetlere karşı koyamıyor, kendilerini sa-vunamıyorlardı. Düşmanları onlara verdikleri sözlere uymuyor, güzel komşuluk ilkelerine riayet etmiyor, dostluğa veya akrabalığa önem vermiyorlardı. Tam aksine onlara eziyetlerin en kötüsünü çektiriyor, onları küçümsüyor ve karşılık veremeyeceklerini bildikleri için her türlü hakarette bulunuyorlardı. Müşriklerin mürüvvet sahibi olanları, mü'minlere eziyet etmek istemiyorlardı. Çünkü onlar köle, zayıf, korumasız olan kimselere eziyet etmeyi alçaklık olarak değerlendiriyorlardı.
Hamza (r.a) müslüman olunca, müslümanlara en çok eziyet çektiren Ebu Cehil, kafasına darbeler yedi. Başından kanlar akmaya başladı. Eğer yardımcıları ve aşireti kendisine yardım edemezlerse, bir savaşla karşılaşmaktan korktu. Bu savaşın başlangıcında kendisi korkunç akibetle karşılanacaktı. Noksan mürüvvetli, zayıflara karşı saldırgan ve güçlülere karşı korkak olan kimselerin ortak karakteri budur.
Ömer de müslüman olunca, şirke büyük bir darbe indirilmiş oldu. Böylece yeni bir dönem açılmış, îslam güçlenmiş ve gizlilikten aleniyete dönüşmüştü. Müslümanlar artık topluca bir araya gelip bir saf halinde müşriklere karşı duruyorlardı. Halbuki daha önce dağınık ve ferdi hareketler içinde bulunuyorlardı.
Hz. Ömer, Safa tepesinin yanında bulunan Erkanı bin Er-kam'm evinde müslüman olduğunda, müslümanların sayıları kırk civarına ulaşmıştı. Ayağa kalkıp şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü! Ne diye dinimizi gizliyoruz? Oysa biz, hak yoldayız. Onlar batıl dinlerini açığa vururlarken, biz dinimizi gizleyecek miyiz?!" Ömer'in bu sözüne Resulullah şu karşılığı vermişti: "Bizim sayımız azdır, başımıza gelenleri görmüşsündür!.." Bu defa Ömer şöyle dedi: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, her yerde ve her topluluk içinde küfre meydan okuyacağım, imanımı açığa vuracağım!" Sonra Kabe'yi tavaf etti, kendisini beklemekte olan Kureyşliler'in meclisine gitti. Onlar, Ömer'in müslüman olduğunu duymuşlardı. Ebu Cehil: "Ey Ömer, senin dinden çıktığını söylüyorlar, ne dersin?" deyince, Hz. Ömer yüksek sesle kelime-i şehadet

getirerek müslüman olduğunu ilan etti. Bunun üzerine müşrikler üzerine saldırdılar. Başlarında müslümanların azılı düşmanlarından Utbe bin Rebia vardı. Daha önceleri Utbe, Hz. Ebu Bekir'i vurup yere yatırmış ve hırpalamıştı. Bu defa da Ömer'i aynı şekilde hırpalayabileceğim sanıyordu. Fakat Hz. Ömer onun üzerine atıldı, yere yıktı ve göğsünün üstüne oturarak onu dövmeye başladı. Parmağını gözlerine soktu; Utbe bağırmaya başladı, fakat etrafındakiler uzaklaştılar. Ömer de nihayet onu bıraktı. Böylece bütün müslümanların, özellikle Ebu Bekir'in gönlü rahatladı.
Hz. Ömer, Kureyş'in önde gelen şahsiyetlerini dövmek istiyordu. Bu istek onda adeta bir tutku haline gelmişti. Maksadı, onların suratlarına indirdiği tokatların suratlarında iz yapması ve darbelerin hararetini hissetmeleri idi. Ömer'in başlattığı bu savaşta her müşrik ondan dayak yemiş, nihayet müşrik topluluğu onunla baş edemeyeceklerini anlamıştı. Bütün toplantı yerlerine uğruyor, iman ettiğini açığa vuruyordu.[1]
Hz. Ömer, daha sonra Peygamber efendimizin yanına döndü. Sahabiler, topluca Peygamber efendimizin etrafında bulunmaktaydılar. Ömer, onları topluca dışarıya çıkmaya ve dağınık vaziyette kalmamaya davet etti. Onun bu daveti üzerine müslümanlar toplanıp dışarı çıktılar ve namaz kılmak üzere Kabe-i Muazzama'ya gittiler, iki saf halinde namaza durdular. Birinci safın başında Allah'ın arslanı ve şehitlerin efendisi Hz. Hamza vardı. İkinci safın başında da Hz. Ömer bulunuyordu. Allah hepsinden razı olsun. Müslümanların toplu halde namaz kılmaları, müşriklere karşı meydan okumak anlamına geliyordu. Artık kendilerini kimsenin durduramayacağım gösteriyorlardı. Müşrikler de bu meydan okuyuşa bir cevap veremediler. Çünkü kötülüğün davetçisi olan Ebu Cehil, kafasına indirilmiş ve kafasını yarmış olan Hz. Hamza'nm yayını unutmamıştı. Rebia oğlu Utbe de, Ömer'in kendisini dövüp yere yatırdığını ve parmağını gözlerine batırdığını unutmamıştı. İslamiyet açığa çıktı, nur zuhur etti. Davet kafilesi yola koyuldu, islamiyet güçlendi, şirk yardımsız ve güçsüz kaldı. İleride zulüm bahsinde de anlatacağımız gibi, ferdi zulümler toplu zulme dönüştü. Çünkü ferdi zulümler Mekke-i Mükerreme'de davetin gizli kaldığı müddetçe devam etmişti. Ama davet aleniyete dönüşünce toplu zulümler dönemi başlamıştı. Bu dönem hicretle sona ermişti.
Müşrikler, zulümle birlikte üç yol takip etmeyi kararlaştırmışlardı:
1- Davetin açığa vurulmasını engellemek ve Peygamber efendimizin gönlünü çelmek için uğraştılar.
2- Peygamber efendimizin inancında zaaf bulunduğunu yaymak, ya da onu aciz bırakmak için mücadele verdiler.

3- Onu, amcası Ebu Talib'e şikayet ettiler.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s.31

Resulullah'ı Davetinden Caydırma Çabaları

Kafirler, Peygamber (sav) efendimizden umut kesmişlerdi. Ona yardım edenlere işkence yapmışlar, ama onlar sebat etmişlerdi. Eziyetlerini artırdıkça iman nuru gönüllere daha fazla akıyordu. Onların Peygamber efendimize yaptığı eziyet, Hamza'nm iman ve hidayetine sebep olmuştu. Hamza kendilerine karşı amansız bir düşman haline gelmişti. Hz. Ömer'in, kızkardeşine ve eniştesine yaptığı eziyet ile mü'minlerin Habeşistan'a hicret ettiklerini görmesi, onun kalbini inceltmiş, merhamete gelmiş ve bu onun iman etmesine sebep olmuştu. Onun iman etmesi ise, müşrikler için büyük bir darbe olmuştu. Hz. Ömer, daveti gizlilikten çıkarıp aleniyete dönüştüren bir güç olmuştu. İbadeti açığa vurmuştu. Hakkın sesini Mescid-i Haram'm ortasında dalgalandırmıştı.

Müşrikler eziyetlerine devam ederken, Peygamber (sav) efendimiz durmadan hikmet ve güzel öğütle insanları hakka çağırıyor, barışı telkin ediyor, onlardan ilişkisini kesmiyor, davetten geri durmuyordu. Aksine onların üzüntülerine ortak oluyor, buhranlı hallerinde onlara yardım ediyordu. Hatta Mekk-i Mükerreme'ye kıtlık geldiğinde Peygamber efendimiz yağmur için dua etmiş ve duası üzerine yağmur yağmıştı. Bu sebeple rivayet edilir ki, Peygamber (sav) efendimiz, duasına icabet olunduktan sonra, amcası Ebu Talib'in mü'min olmasını ümit ettiği için: "Keşke hayatta olsaydı" demiştir. Çünkü Peygamber efendimiz, dininin kendi kavmi için hayırlı bir din olduğunu biliyordu. Yine rivayet olunduğuna göre, Peygamber efendimiz Medine'de iken yağmur duasına çıkmıştır. Ve Ebu Talib'in o zaman sağ olmasını ve kendisine yardımcı olmasını temenni etmiştir.

Müşriklerin bazısı, Peygamber efendimize gelen îslam'ı kabul etme durumuna yaklaşıyorlardı. Ya da en azından, onun davetini ilk anda yalanlamıyor ve bu hususta davetin neticesini beklemeyi uygun görüyorlardı. Davetinin tamamlanıp kabul göreceği veya reddedilip mağlup olacağı günü bekliyorlardı. Nadir bin Haris: "Ey Kureyş topluluğu! Allah'a andolsun ki, artık ona karşı koyamayacağınız bir durum meydana gelmiştir. Muhammed aranızda bir genç olarak yetişti. Siz ondan memnunsunuz. İçinizde en sevilen ve güven duyulan insan odur. Artık şakağına beyaz tüyler düştü. Yaşlanmak üzeredir. Bu dönemde size bir din getirdi. Onun sihirbaz olduğunu söyediniz. Allah'a andolsun ki o, sihirbaz değildir. Biz sihirbazları ve onların düğümlere üfleyişlerini görmüşüzdür. Onun kahin olduğunu söylediniz. Allah'a andolsun ki o, kahin de değildir. Çünkü biz kahinleri ve onların karışık sözlerini, secilerini duymuşuzdur.

Ona şair dediniz. Allah'a andolsun ki, o şair de değildir. Çünkü biz şiiri ve şiirin her türlüsünü işitmişizdir. Hezec ve Recez bahrinden söylenmiş şiirleri de görmüşüzdür. Ona deli dediniz, o deli de değildir. Kendi durumunuza bakın. Doğrusu Allah size büyük bir şey göndermiştir.[1]

---

[1] İbn Hışam, Siret, c.l, s.289.

Caydırmak için Mekke'lilerin Peygamberimizle Görüşmeleri

Cabir bin Abdullah'tan rivayet olunduğuna göre, Kureyşliler kendi aralarında şöyle bir karara vardılar: Aramızda, sihir, kehanet ve şiir hususunda en fazla bilgisi olan bir adamı seçelim de, şu dinimizi küçük gören ve kötüleyen adama (Muhammed (sav)'e) gitsin. Onunla konuşsun, onun verdiği cevaplara baksın.
Sonuçta Utbe bin Rebia'yı bu iş için görevlendirmeye karar verdiler ve ona: "Bu işi ancak sen yaparsın, ey Eba Velid" dediler. Utbe, aralarında yumuşak huyluluğuyla bilinen itibarlı bir kimseydi. Lider pozisyonundaydı. Bir rivayete göre Muham-medle buluşmak istediğini, Kureyşliler'e bizzat Utbe söylemiş ve amacını şöyle dile getirmişti: "Ey Kureyş topluluğu! Ben şu adama gitsem ve ona bazı Önerilerde bulunsam, ne dersiniz? Belki de önerilerimi kabul eder ve bizden vazgeçer."Kureyşliler onun bu isteğini uygun gördüler.
Bu iki şıktan hangisi doğru olursa olsun, sonuç olarak Utbe, Peygamber efendimizin yanına gitti. Kendi zannına göre Peygamber efendimizi hak davetinden caydıracak birtakım önerilerde bulundu ve şöyle dedi: "Ey kardeşim oğlu! Sen bizdensin. Neseb bakımından itibarlı bir insansın. Sen kavminin başına büyük bir iş getirdin. Birliklerini dağıttın, onları horladın, dinlerini ve tanrılarını kötüledin, ayıpladın. Önceden geçip gitmiş ve toprak olmuş atalarını tekfir ettin. Sana söyleyeceklerimi iyi dinle ki, belki bir kısmını kabul edersin." Peygamber efendimiz ona: "Söyle ey Eba Velid, seni dinliyorum" dedi. Bu defa Utbe söze şöyle başladı: "Ey kardeşimin oğlu, getirmiş olduğun bu din ile mal elde etmek istiyorsan; biz bütün mallarımızı toplayıp sana verelim. Aramızdaki en zengin adam sen ol. Eğer getirdiğin bu din ile şeref kazanmak istiyorsan, seni başımıza lider yapalım. Senin kararın olmadan hiçbir işe girmeyelim. Eğer başımıza hükümdar olmak istiyorsan, seni hükümdar yaparız. Eğer cinler tarafından çarpılmışsan seni onlardan kurtarmak için büyücüler getiririz. Seni tedavi etmek için bütün malımızı sarfederiz." Utbe sözünü tamamladıktan sonra Peygamber efendimiz ona: "Ey Eba Velid sözün bitti mi?" diye sordu ve sözlerine şöyle devam etti: "Şimdi beni dinle:
"Ha mim. Bu Kitab, merhamet eden, merhametli olan Allah katından indirilmedir; bilen bir millet için müjdeci ve uyarıcı olmak üzere, Arapça okunarak, ayetleri uzun uzun açıklanmıştır." (Fussiiet: 1-3) Peygamber efendimiz bu şekilde ayetleri peşpeşe okumayı sürdürdü. Utbe onu dinliyordu. Nihayet Resulullah (sav) bu suredeki secde ayetine geldi. Sonra: "İşittin mi ey Eba Velid?" diye sordu. O da işittim, dedi. Bu defa Resulullah (sav) ona: "işte

seni bu okuduğum ayetlerle başbaşa bırakıyorum" dedi. Bundan sonra Utbe kalkıp arkadaşlarının yanına gitti. O gelirken, arkadaşlarından bir kısmı şöyle diyordu: "Utbe buradan gittiği haliyle geri gelmiyor. Giderken yüzü başkaydı, gelirken daha başka olmuş." Utbe yanlarına gelince, etrafında hal-kalanıp oturdular ve: "Neler getirdin?" diye sordular. Utbe söze şöyle başladı: "Dilimin altında şu var: Allah'a yemin olsun ki, ben Muhammed'den daha önce hiç işitmediğim sözler işittim. Vallahi bu sözler ne şiirdir, ne kehanet. Ey Kureyş topluluğu! Gelin bana uyun ve sözümü dinleyin. Bu adamın dinine karışmayın. Onu serbest bırakın. Allah'a andolsun ki, onun sözlerinden bir haber sezinliyorum. Eğer Araplar ona saldırır ve yok ederlerse, zaten siz, başkaları vasıtasıyla ondan kurtulmuş olursunuz. Ama eğer o Araplar'a hakim ve galip olursa, onun mülkü sizin mülkünüz, onun şerefi sizin şerefiniz olacaktır."
Etrafındakiler onun bu sözlerini dikkate almadan: "Ey Eba Velid! Allah'a andolsun ki, Muhammed, dili ile seni büyülemiş" dediler. O zaman nasihatine itibar edilen ve sözüne güvenilen bir insan olan Ebu Velid (Utbe) şöyle dedi:
"Bu benim düşüncemdir. Siz nasıl uygun görüyorsanız öyle yapın." [1]
Muhammed (sav) ile ashabını imandan caydırmak için uyguladıkları sürekli işkence ve eziyetler artık müşrikleri de bıktırmış ve aciz kalmışlardı. Onların şiddetli eziyetleri ve sürekli işkenceleri, mü'minlerin imanını daha da arttırıyor, onları inançlarına daha sıkı bir şekilde bağlıyordu. Uyguladıkları işkence ve eziyetlerden ötürü Hamza ve Ömer gibi dahiler de müslümanların safları arasına katılmışlar; artık müslümanlar, onların eziyetlerine karşılık vermeye başlamışlardı. Ebu Cehil, güçlü ve adil bir kimse tarafından kafasının nasıl varılabileceğini görmüştü. Ömer (r.a) isyankar kimselere nasıl vurulduğunu onlara göstermişti.
Müşrikler uyguladıkları işkencelerin fayda vermediğini görünce, bu defa yumuşak bir metod denemeye başladılar. Kendileri imana yaklaşmadıkları halde, Muhammed (sav)'i kendi küfürlerine yaklaştıracaklarını düşünerek bazı önerilerde bulunmayı tasarladılar. Ona kendi mantıklarıyla düşünen kimseleri yumuşatabilecek bazı öneriler sundular. Örneğin onu başlarına lider yapmak veya hükümdar kılmak, yahut servetini artırarak içlerinde en zengin bir kimse haline getirmek önerisinde bulundular. Peygamber efendimiz ise onların bu önerilerinin hepsini reddetti. Şüphesiz onlara göre, bu önerileri redetmek akıllı bir insanın yapacağı bir şey değildi. Çünkü onların her şeyi maddeyle ölçen mantıklarına göre, üstünlük ancak mal, hükümdarlık veya liderlikle elde edilebilirdi. Onu hekim veya büyücülere götürerek tedavi etmek isteklerine karşı Peygamber efendimiz, hiçbir cevap vermeden yalnızca Kur'an-ı Kerim okumakla

yetindi. Böylece o, Allah tarafından kendisine gelen sözlerin, kendisine sundukları her şeyden daha hayırlı olduğunu gösteriyordu.
Muhammed (sav)'e ve onun yolundan yürüyenlere baskıda bulundular ve bunu günden güne artırdılar. Ona zulüm yaptılar, zulümlerinin bir faydası olmadı. Mal ve hükümdarlık teklif ettiler, onun da faydası olmadı. Peki ne yapacaklardı? Geriye tek çare kalmıştı: İnsanların önünde onunla tartışacak ve güya onun acizliğini ortaya koyacaklardı. Bu yöntemleri başarılı sonuçlar verdiği takdirde, ona uyanların sayısı artmayacaktı.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c 3, s.64.

Peygamber Efendimizle Tartışma

Utbe'nin Peygamber efendimize yapmış olduğu önerileri tekrarladılar. Ancak bu defa hepsi bir araya gelerek, Önerilerini topluca yaptılar. Böyle yapmalarının nedeni, şayet önerilerini kabul etmeyecek olursa, daha sonra ileri sürebileceği mazeret yollarını güya tıkamak ve sonra da onunla mücadele etmekti.
Peygamber efendimize karşı, çeşitli kabilelere mensup kişilerden oluşan bir topluluk meydana getirildi. Bunlar birbirlerine: "Muhammed'e gidip onunla konuşun ve tartışın. Öyle ki, ileri sürebileceği hiçbir mazeret kalmasın" diyorlardı. Peygamber efendimize haber göndererek: "Kavminin eşrafı, seninle konuşmak için toplanmışlar" dediler. Peygamber efendimiz hemen onların bulunduğu yere gitti. Onların kendisini davet etmelerini iyi bir sebebe yoruyor ve imana gelecekleri ihtimali üzerinde duruyordu. Bu ümitle yanlarına vardı. Kendisine dediler ki: "Ey Muhammedi Sana, ileri sürebileceğin bir mazeret kalmaması için haber gönderdik. Araplar arasında, kavmine karşı senin kadar kötülük etmiş bir kimse daha görmedik. Sen atalarımıza hakaret ettin, dinimizi kötüledin, bizi horladın, tanrılarımıza küfrettin, topluluğumuzu darmadağın ettin. Aramıza sokmadığın hiçbir çirkinlik kalmadı. Eğer bütün bunları mal elde etmek için yapıyorsan, mallarımızı toplayıp sana verelim ve sen aramızdaki en zengin insan ol. Eğer bunu şeref sahibi olmak için yapıyorsan, seni başımıza lider yapalım. Hükümdar olmak istiyorsan, seni başımıza geçirelim. Fakat cinlerin istilasına uğradıysan, seni tedavi etmek için bütün masrafları üstleniriz. Seni şifaya kavuştururuz."
Onların bu sözlerine karşı Peygamber efendimiz şu cevabı verdi: "Söylediğiniz hususlardan hiç biri bende yoktur. Mal istemek, aranızda şerefli biri olmak ya da başınıza hükümdar olarak geçmek için gelmedim. Allah beni, size elçi olarak gönderdi ve bana bir kitap indirdi. Size müjdeci ve uyarıcı olmamı buyurdu. Ben de rabbimin risaletini size tebliğ ettim. Size öğüt verdim. Eğer getirdiklerimi kabul ederseniz, bu sizin için dünya ve ahirette bir nasib olur. Reddederseniz, Allah'ın emri gelinceye ve sizinle benim aramda hükmünü verinceye kadar sabrederim."
Dediler ki: "Ey Muhammedi Eğer sana yaptığımız teklifleri kabul etmiyorsan, şunu bil ki, insanlar içinde en dar ülkeye biz sahibiz. En yoksul ve geçimi en zor olan millet biziz. Seni ri-saletle gönderen rabbine dua et de, dağları yerlerinden oynatarak ileriye götürsün ve yaşamakta olduğumuz beldemiz genişlesin. Ülkemizde, Şam ve Irak'ın nehirleri gibi nehirler kaynatsın. Önceki devirlerde

ölmüş olan atalarımızı diriltsin. O dirilteceği atalarımızdan biri de doğru sözlü ve bilgili Kusay bin Kilab olsun. Biz de ona, söylediğin sözlerin doğru olup olmadığını soralım. Eğer bu isteklerimizi yerine getirirsen ve diriltilen atalarımız, senin söylediklerini tasdik ederlerse, biz de seni tasdik eder ve Allah katında yüksek mertebe sahibi bir kimse olduğunu kabul ederiz, iddia ettiğin gibi, Allah'ın elçisi olduğuna da inanırız."
Bu sözlerinden anlaşıldığına göre, onlar, diğer bazı mucizeler daha isteyeceklerdi. Allah kalplerdekini bilendir. îsa Peygamber, Kureyşli müşrikler gibi bir kavme bu mucizelerden daha güçlü olanlarını örneğin ölüleri diriltmeyi ve gözü, doğuştan kör olanı nuruna kavuşturmayı göstermişti. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, risaletini kiminle güçlendireceğini daha iyi bilir.
Resulullah (sav) onların sözlerini reddederek şöyle dedi: "Ben bununla gönderilmedim. Ben ancak Allah katından benimle gönderilen şeylerle birlikte size geldim. Rabbimin size gönderdiklerini tebliğ ettim. Eğer kabul ederseniz, bunlar, dünya ve ahiretteki payınızdır. Eğer reddederseniz, Cenab-ı Allah, benimle sizin aranızda hükmünü verinceye kadar sabrederim."
Bu defa müşrikler şu öneride bulundular: "Eğer bu dediklerimizi yapmıyorsan, bari rabbine dua et de, bize, seni tasdik edecek bir melek göndersin. Ondan dilekte bulun da bizim için bahçeler, hazineler ve altınla gümüşten yapılma köşkler yaratsın. Senden istediğimiz şeyleri vererek seni bizden kurtarsın. Görüyoruz ki, sen pazarlarda, sokaklarda dolaşıyorsun. Geçim derdine düşmüşsün. Tıpkı bizim rızık peşinde dolaştığımız gibi, sen de rızık peşinde dolaşıyorsun. Rabbin bu istediklerimizi sana versin ki, senin, onun katında yüksek mertebe sahibi bir elçi olduğunu anlayalım."
Peygamber efendimiz onlara şu cevabı verdi:
"Bu dediklerinizi yapmayacağım. Bunları rabbimden isteye-meni ve ben size bunun için gönderilmedim. Ancak Cenab-ı Allah, beni müjdeci ve uyarıcı bir elçi olarak gönderdi. Size getirdiklerimi kabul ederseniz, dünyada ve ahirette payınız budur.
Reddederseniz, Cenab-ı Allah benimle sizin aranızda hükmünü verinceye kadar sabrederim."
Müşrikler dediler ki: "Madem dilediği takdirde rabbinin yapacağını iddia ediyorsun, öyleyse gökten üzerimize bir parça düşür. Bunu yapmadıkça sana inanmayız."
Doğru sözlü ve güvenilir resul, onlara şöyle dedi: "Bunu yapmak rabbimin takdirine kalmıştır. Eğer dilerse bunu size yapar."
Müşrikler dediler ki: "Ey Muhammedi Seninle bir arada oturduğumuzu, sana

sorular sorduğumuzu ve senden bazı isteklerde bulunduğumuzu rabbin bilmiyor. Bilmediği için de bu istediklerimizi sana vermez ve sorduklarımızın cevabını sana iletmez. Şayet getirdiğin daveti kabul etmeyecek olursak, bize neler yapacağını da sana bildirmez. Duyduğumuza göre bu anlattıklarını sana Yemame'de bulunan Rahman adındaki bir adam öğretiyormuş. Allah'a andolsun ki, biz Rahman'a asla inanmayız. Artık senin ileri süreceğin bir mazaretin kalmadı. Bu yaptıklarını senin yanına bırakmayacağız; ya sen bizi yok edersin, ya da biz seni yok ederiz!"
Müşriklerden biri şöyle dedi: "Biz meleklere ibadet ederiz. Onlar Allah'ın kızlarıdırlar." Bir diğeri şöyle dedi: "Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmediğin taktirde sana inanmayız."
Maddi mucizeler isteyerek ve Peygamber efendimizin kendilerini ve tehdit edip durduğu azabın bir an evvel kendilerine gelmesini isteyerek Peygamber efendimizle tartıştılar. Sonra Abdullah bin Ümeyye bin Muğire (Abdulnıuttalib kızı Atike'nin halası oğlu) şöyle dedi: aEy Muhammedi Kavmin sana bazı ö-nerilerde bulundu . Sen kabul etmedin. Sonra onlar, senin Allah katında yüksek mertebe sahibi biri olup olmadığını anlamak için senden bazı şeyler istediler. O şeyleri de yapmadın. Sonra kendilerini tehdit edip durduğun azabın bir an evvel başlarına getirilmesini istediler. Allah'a andolsun ki, ben sana asla iman etmeyeceğim. Gözümün önünde, bir merdiven getirip göğe diksen, ona basıp göğe çıksan, gökten de beraberinde yazılı bir kitap ve seni doğrulayacak dört melek getirsen bile, yine de seni tasdik edeceğimi sanmıyorum."[1]
Müşrikleri iman etmek için değil de, Peygamber efendimizi zor duruma düşürmek ve tartışmadan üstün çıktıklarını göstermek için bazı isteklerde bulunmuşlardı. Cenab-ı Allah'ın da buyurduğu gibi, onlar aşın derecede inatçı ve tartışmacı kimselerdi. Abdullah bin ebi Umeyye'nin şu sözü belki de onların gerçek niyetlerini açığa vuruyordu: "Ey Muhammedi Allah'a an-dolsun ki, bu dediklerimi yapsan bile seni tasdik edeceğimi sanmıyorum!" Görülüyorki, onların Peygamber efendimizi yalanlamaları, delilden ve burhandan önceydi. Bu yalanlama, onların nefislerine yerleşmişti ve düzelecek gibi değildi. îstedikle-ri bu mucizeler gerçeklese bile, onu yalanlamaktan vazgeçmeyeceklerdi. İstekleri yerine getirildiğinde de ona karşı inatçılıklarını daha da arttırıyorlardı. Allahü Teala onlar hakkında şöyle buyuruyor:
"Eğer kendilerine bir mucize gelirse, ona mutlaka inanacaklar diye, olanca güçleriyle Allah'a yemin ettiler De ki: "Mucizeler ancak Allah'ın yanındadır." Hem bilir misiniz o (mucize) gelmiş olsa da onlar yine inanmazlar? Gönüllerini ve gözlerini ters çeviririz. İlkin ona inanmadıkları gibi (mucizeyi gördükten

sonra da inanmazlar) ve bırakırız onları, azgınlıklar içinde bocalayıp dururlar. Biz onlara melekleri indirseydik, ölüler kendileriyle konuşsaydı ve herşeyi toplayıp karşılarına getirseydik, Allah dilemedikten sonra, yine inanmazlardı. Fakat çokları (bunu) bilmezler."(En'am 109-111)
Müşriklerin amacı, delil istemek değil, zorluk çıkarmaktı. Muhammed (sav)'in getirdiği şeyler, asıl itibarıyla apaçık gerçeklerdi. Mü'minler ona hakikat olduğu için uymuşlardı. Getirdiği şeylerin yanında, onların ilahi olduklarını ispatlayan deliller de mevcuttu. Yolunu kaybetmişleri doğru yola iletiyor ve karanlıklar içinde yürüyen kimseleri aydınlığa kavuşturuyordu. Onun getirdiği din, ışık saçan bir kandildi. Araplar ve arap olmayanlar onun bir benzerini getirmekten aciz kalmışlardı:
"De ki: "Andolsun, eğer insan(lar) ve cin(ler) şu Kur'an'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar, yine onun benzerini getiremezler. Birbirlerine arka ol(up yardım et)seler de (bunu yapamazlar.)" (Isra 88)
Müşrikler, Peygamber efendimizden özetle şu isteklerde bulunmuşlardı:
1- Bulundukları beldenin yerleşim alanının genişletilmesi ve ölülerinin diriltilmesi gibi maddi deliller.
2- Kendilerine, Muhammed (sav)in peygamberliğinin hak olduğuna tanıklık edecek bir meleğin gönderilmesi.
3- Kurak arazilerden bahçeler, hazineler, altın ve gümüşten yapılmış köşklerin yaratılmasını talep etmişler, Peygamberimizin getirdiği sözleri, ona Yemameli bir adamın öğrettiğini iddia etmişler ve böylece Peygamber efendimizi itham etmişlerdi.
4- Gökten üzerlerine bir parça düşürülmesini istemişlerdi.
5- Bir merdiven getirip göğe dayamasını, ona basarak göğe yükselmesini, sonra gökten de beraberinde kağıt üzerine yazılı bir kitap getirmesini istemişlerdi.
Bütün bu saydıklarımızı, iman etmek için değil, Peygamber efendimizi zor durumda bırakmak için istemişlerdi. Eğer onlar iman peşinde olsalardı, gökten üzerlerine bir parça düşürülmesini talep etmezlerdi. Çünkü gökten üzerlerine bir parça düşecek olursa, hepsi helak olurlardı. Bu helaktan sonra da iman edemeyeceklerdi. Atike'nin halasının oğlu Abdullah bin ebi Ümeyye bin Muğire, Peygamber efendimizden bazı taleplerde bulunduktan sonra, onun, bu talepleri gerçekleşse bile iman etmeyeceği konusunda söylediği sözler, gerçekten doğruydu. Çünkü onun kalbi mühürlenmişti. Bu talepleri gerçekleşse bile, kendisini tasdik edeceğini zannetmediğini ifade etmişti. Zaten Peygamber (sav) efendimiz de onların istekleri için Allah'a duada bulunmamış, aksine onların taleplerini geri çevirmişti. Çünkü noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu

talepleri yerine getirilse bile, onların inanmayacaklarını biliyordu. Onlar için yegane yol, Ad ve Semud kavimleri gibi helak edilmeleriydi. Peygamber (sav) efendimiz, kendi şeriatinin kalıcı ve ebedi .olduğunu, şeriatiyle birlikte mucizesinin de ebediyete kadar devam edeceğini biliyordu. Bu şeriate göre, gelip geçici mucizeler ortaya koymak uygun değildi. Onlar bu istekleri Peygamber efendimize ilettikten sonra, şu vahiy geldi: aEy Muhammed! Dilersen onların bu isteklerini geciktir. Dilersen onların bu istekleri yerine getirilir de yalanlarlarsa tıpkı kendilerinden önceki kavimler gibi helak edilirler!* Bunun üzerine Peygamber efendimiz şöyle dedi: uHayır! Onların istekleri geciktirilsin."
Rivayete göre müşrikler, Peygamber (sav)'e şöyle demişlerdi: "Rabbine dua et de, Safa tepesini altına dönüştürsün. O zaman sana iman ederiz." Peygamber efendimiz: "Eğer Safa tepesi altın madenine dönüştürülürse, siz iman edecek misiniz?" diye sordu. Onlar evet deyince, Peygamber efendimiz dua etti. Cebrail gelip şöyle dedi: "Rabbin sana selam söylüyor ve diyor ki, eğer dilerse Safa tepesi onlar için altın madenine dönüştürülür. Ama ondan sonra da inkar ederlerse onlara, dünyada hiç kimseye yapmadığım azabı yaparım! Eğer dilersen rahmet ve tevbe kapılarını onlar için açarım:" Şefkatli ve merhametli Peygamber efendimiz: "Hayır, hayır tevbe ve rahmet kapıları açılsın" diye istekte bulundu.
Müşriklerin isteklerinin ve bu isteklere verilen red cevabının Kur'an-ı Kerim'de tescil edildiği malumdur. Konuşanların en doğru sözlüsü olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Dediler ki: Yerden bize bir göze fışkırtmadıkça sana inanmayız! Yahut senin hurmalardan ve üzümlerden oluşan bir bahçen olmalı, aralarından ırmaklar fışkırtmalısın! Yahut zannettiğin gibi üzerimize gökten parçalar düşürmelisin. Yahut Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmelisin (onlar senin doğru söylediğine şahitlik etmelidirler)! Yahut altından bir evin olmalı, ya da göğe çıkmalısın. Mamafih sen, bizim üzerimize, okuyacağımız bir kitap indirmedikçe senin (tek başına) göğe çıkmana da inanmayız!" De ki: "(Bu gibi hayalleri teklif etmekten) Rabbimi tenzih ederim! (Haşa, ben O'na böyle şeyler yapmasını teklif edemem.) Ben, sadece elçi ol (arak gonderil)en bir insan değil miyim?"(Ura 90-93)
Bir başka ayet-i kerimede, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, müşriklerin bu isteklerine işarette bulunmuş ve bu istekleri yerine getirilse dahi onların iman etmeyeceklerini açıklayarak şöyle buyurmuştur:
"Onlara Rablerinin ayetlerinden hiçbir ayet gelmez ki, ondan yüz çevirmesinler, işte, kendilerine hak geldiği zaman da onu yalanladılar. Fakat alay ettikleri şeyin haberleri, yakında kendilerine gelecek (Uyarıldıkları azap onları kuşatacak)tır.

Görmediler mi, onlardan önce nice nesiller yok ettik; hem onlara yeryüzünde size vermediğimiz şeyleri vermiştik ve göğü de üzerlerine bol bol boşaltmıştık ve ırmakları ayaklarının altından akar kılmıştık. Fakat günahlarından ötürü onları helak ettik ve onların peşinden başka bir nesil yarattık. Eğer sana kağıt üzerine yazılı bir kitap indirmiş olsaydık ve onu elleriyle tutsalardı, yine inkar ederler, "Bu apaçık bir büyüden başka birşey değildir!" derlerdi. "Ona bir melek indirilmeli değil miydi?" dediler. Eğer bir melek indirseydik, iş bitirilmiş olurdu. Artık kendilerine hiç göz açtırılmazdı. Eğer onu (yani Peygamberi) melek yapsaydık, yine bir adam (şeklinde) yapardık ve onları yine düştükleri kuşkuya düşürürdük." (En'am: 4-9)
Bütün bu istekleri, iman etmek için ileri sürülmüş şeyler değildi. Onlar kafirliklerini daha önce ilan etmiş ve bu hususta peşin bir hükme varmışlardı. Bir konuda batıl bir inanca sapla-nıldığında onun batıllığını ispatlamak için ne kadar uğraşılırsa uğraşılsın, btf, batıl inancın sahibine hiçbir fayda sağlanamaz. Hatta, çoğu zamanı, ileri sürülen deliller, iddia sahiplerinin daha çok inatlaşmasına sebep olur.
Kendilerine düşünme fırsatı vermek için, Cenab-ı Allah, del-lil olarak Kur'an-ı Kerim'i göndermişti.Davet anında Peygamber efendimiz, müşriklere Kur'an ile hitapda bulunuyordu. Bu hitap, onlların tevbe etmelerini ve dolayısıyla ilahi bağışa kavuşmaları sonucunu doğurabilirdi, İstemiş oldukları maddi mucizeler ise gelip geçici şeylerdi. Azap ve imana gelince1, geçmişte onlar için ibretler vardı. Geçmiş kavimler, tıpkı onlar gibi bazı istekler ileri sürmüşler, fakat iman etmedikleri için neticede mahvolmuşlardı. Daha doğrusu onlar delilleri ve mucizeleri görmeden önce yalanladıkları gibi, gördükten sonra da yalanlamışlardı. Buna işaret ederek Allahü Teala şöyle buyurmuştur:
"Bizi ayetler (mucizeler) göndermekten alıkoyan şey, evvelkilerin, (onları) yalanlamış olmasıdır. Semud (oğulların)a açık bir mucize olarak dişi deveyi verdik. O yüzden kendilerine zulmettik (deveyi boğazlayarak kendilerine yazık etmiş oldular.) Halbuki biz o (istenen) mucizeleri, yalnız korkutmak için göndeririz."(îsra- 59)
Onların bu isteklerinin tek sebebi Peygamber efendimizi acze düşürmekti. Onlara göre Peygamber efendimiz, acze düşecek ve bu herkes tarafından anlaşılacak, böylece de müşrikler onun bu aczini, insanların kendisine uymalarını engellemek için bir vasıta olarak kullanacaklardı. Etrafa durmadan yayılmakta olan iman pınarının önüne bu şekilde set çekmiş olacaklardı! Ama bu istekleri gerçekleşti mi? Tersine bununla Peygamber efendimizin doğruluğu ispatlandı. Onun haktan başka birşey istemediği anlaşıldı. Ona tabi olanların

sayısı eksilmedi; giderek arttı. Hiç kimse onun dininden geri dönmedi. Mü'minler, müşriklerle tartışmaktansa, onlara ayetleri takdim ediyorlardı. Onların problemleri tevhid, ya da teaddüt idi. Müslümanlar Allah'tan başkasını tanrı olarak kabul etmemeyi öne sürüyor, bu hususta mücadele veriyorlardı. Allah, güçlü ve kuvvetli olandır.

---

[1] Bkz. îbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihayet; Ibn Hişam, Siret

Müşriklerin Kitap Ehlinin Yardımına Müracaatı

Müşrikler inkarda ileri giderek, kendilerine gelen hakkı ya-lanladılarl. îmanın kalplere giriş yollarını tıkadılar. İnsanlar iki sınıftır. Birinci sınıftakiler hakkı akılları ve kalpleriyle idrak ederler. Gerçeği duyar duymaz kabullenirler. Bu sınıftaki insanlar da delil isterler. Ama bu delil isteği imanlarını arttırmak ve kalplerini mutmain kılmak içindir. Delil, zaten var olan imanı daha da güçlendirip sebatlandırır. Bunlar hakkında Ce-nab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"İnananların imanını arttırmıştır."(Tevbe: 124) Diğer sınıftaki insanlarsa küfre koşar ve inkar hususunda birbirleriyle yarışırlar. Bunların kalpleri kılıf içindedir. îmanın kalplere giriş yolları tıkanmıştır. Bunlar hakkında da Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de perde vardır." (Bakara: 7)
Bu sınıftaki insanlar, aydınlanıp doğru yolda yürümek için değil, kendileriyle tartışmakta oldukları kimseleri aciz bırakmak ve sözlerini saptırmak için delil isterler. Nitekim Peygamber (sav) efendimize karşı direnen azılı ve inatçı müşrikler hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Ve: "Allah'ım, eğer bu senin yanından gelmiş gerçekse, başımıza gökten taş yağdır, yahut bize acı bir azap ver!" demişlerdi. Oysa sen onların içinde bulunduğun müddetçe Allah, onlara azap edecek değildi. Ve onlar istiğfar ederlerken (içlerinde istiğfar edenler var iken) de Allah, onlara azap edecek değildi." (Enfal:32-33)
Müşrikler öne sürdükleri isteklerden sonra hiç kimsenin Muhmammed'e olan gövenini yitirmediğini, aksine bunların kendi ahmaklıklarını isbatlayan birer delil olduğunu gördüler. Bu deliller, onların düşünce çukuruna düşüp doğru yolu bulamayacaklarmı gösteriyordu. Çünkü onlar, Peygamber efendimizin getirdiği davetin hak olması durumunda gökten üzerlerine taş yağdırılmasını temenni etmişlerdi. Böyle bir delil gerçekleşecek olursa dualarına icabet edilmeden yokolup gideceklerdi.,/^ Cehaletlerini ortaya çıkaran bu istidlal ile acizliklerim de is-batlamış oldular. Bu durumda kendilerine yardım edeceklerini umdukları kitap ehlinin yardımına ve nisbi desteklerine başvurdular ki, insanları imana sokan Muhammed'in tatlı cereyanını durdursunlar.
Abdullah bin Abbas (ra)dan gelen bir rivayete göre Kureyşli-ler, Nadr bin Haris ile Ukbe bin ebi Muayt'ı Medine'deki yahu-di alimlerine gönderdiler ve niteliklerini anlattıktan sonra, Mu-hammed (sav)in durumunu sormalarım

tenbihlediler. Ayrıca Medine'deki yahudi alimlerinin ilk kitap ehli olduklarını ve kendilerinin bilmedikleri şeyleri, Özellikle bilgileri onlardan öğrenilebileceğini söylediler.
Nadr bin Haris ile Ukbe bin ebi Muayt yola çıktılar. Nihayet Medine'ye vardılar. Yahudi alimlerinden Peygamber efendimizin durumunu sordular. Onun niteliklerini ve bazı sözlerini anlattılar ve: "Siz Tevrat ehlisiniz. Bize adamımız hakkında bilgi vermeniz için yanınıza geldik" dediler. Yahudi alimleri onlara şu cevabı verdiler: "Gidin ona, size anlatacağımız üç şeyi sorun. Eğer size doğru cevap verirse, bilin ki o Allah tarafından gönderilen bir peygamberdir. Eğer doğru cevap vermezse, boş şeyler konuşan biri olduğunu anlayın. O zaman onun hakkında ne yapacaksanız kendiniz karar verin:
a- Ona eski zamanlarda bir gurup gencin şehirden dışarı çıkıp gittiklerini anlatın ve o gençlerin sonunun ne olduğunu sorun. Çünkü o gençlerin başına tuhaf haller gelmiştir.
b- Ona, yeryüzünün her tarafını dolaşan gezgin bir adamı anlatın ve o adamın ne olduğunu sorun.
c- Ona ruhun mahiyetini sorun."
Yahudi alimlerin bu sözleri üzerine Nadr bin Haris ile Ukbe bin ebi Muayt, Medine'den dönüp Mekke'ye geldiler ve Kureyşlilere şöyle dediler: "Ey Kureyş topluluğu! Size, Muhammedle aranızdaki meseleyi halledecek bilgiler getirdik. Yahudi alimleri bize, Muhammed'e bazı sorular sormamızı söylediler..." Sonra da Yahudi alimlerinin sormalarını tenbihledikleri soruları Kureyşlilere anlattılar. Topluca Resulullah (sav)in yanına varıp, Yahudi alimlerinin kendilerine naklettikleri soruları ona sordular Onlar, yine Resulullah (sav)in, hak daveti tekrar ederek, önce yaptığı gibi kendilerine cevap vermeyeceğini sanmışlardı. Ama zanları boşa çıktı. Düşündükleri gibi olmadı. Peygamber efendimiz onlardan süre istedim. Cevaplarını hemen vermedi. Çünkü bu sorular belki de onun büyük mucizesinin kapsamındaydı. Onun büyük mucizesi ise Kur'an-ı Kerim'di. Bu nedenle kendisine süre tanıdıkları takdirde sorularım cevaplandıracağını vadetti. Çünkü o, Allah katından gelen şeyleri naklediyordu. Kendi şahsına ait bilgisi yoktu. Ne söylüyorsa, hepsi kudreti yüce olan Allah katından gönderilen şeylerdi. Onlara : "Bu sorularınızın cevabını size yarın bildiririm" demiş, fakat "Inşaallah" demeyi unutmuştu. Müşrikler yanından ayrılıp gittiler, Resulullah (sav) onbeş gece bekledi. Bu onbeş gece zarfında kendisine ne vahiy indi, ne de Cebrail geldi. Artık Mekke adeta sarsılmak üzereydi. Mekkeliler şöyle diyorlardı: "Muhammed yarın bize cevap vereceğini söylemişti, ama bakınız aradan onbeş gün geçtiği halde sorularımızın cevabını

vere-medi!" Peygamber efendimiz üzülmeye başlamıştı. Vahyin gelişini bekliyordu. Mekkelilerin dedikodularından rahatsız olmuştu. Nihayet Cebrail geldi.
Vahiy neden bu kadar gecikmişti? Bu soruya verilecek iki cevabımız vardır:
1- Peygamber efendimiz, müşriklere yarın size cevap vereceğim derken "inşaallah"dememişti.
"Hiç birşey için 'bunu yarın yapacağım' deme. Ancak 'Allah dilerse (yapacağım)' (de)" {Kehf-. 23-24)
2- Bu kadar bekledikten sonra cevabın gelmesi ve müşriklerin bu cevaba yönelmeleri, halk arasında Muhammed (sav)in cevap vermekten aciz kaldığını yaymış olmaları, geciken ve nihayet gelen cevabın faydasını tesirli kılmıştır. Çünkü cevap, tam ihtiyaç duyulduğu bir zamanda gelmişti. Böylece insanların kalplerine fazlasıyla tesir etmişti. Peygamber efendimizin inançsızlara meydan okuması, kalpleri daha çok etkilemişti. Onların yalanlamalarından daha güçlü bir cevap vermişti. Tuzaklarını başlarına geçirmişti. Çünkü bu hususta ileri geri epey konuşmuşlardı. Muhammed (sav)in cevap vermekten aciz kaldığını duyurdukları herkesin gözü önünde kendilerine cevap verilmişti. Bunun sonucunda da, Peygamber (sav) efendimizin daveti tasdik görmüştü.
Bunlardan ayrı olarak cevabın gecikmesi, Peygamber efendimizin Kur'an'ı Kerim'i kendi kafasından uydurmadığını isbat-lamıştı. Kur'an-ı Kerim'in; gayıpları bilen, yarattığı şeyler hakkında bilgi sahibi olan herşeyi gören ve her sözü işiten Allah katından geldiğini kanıtlamıştı.
Müşrikler sordukları üç sorunun da cevabını Peygamber efendimizden almışlardı. Birinci soruda sordukları genç gurubun Ashab-ı Kehf oldukları açıklanmıştı. Bunlar, kendi adlarıyla anılan bir sürede zikredilmektedirler. Bu surenin bir kısmını buraya aktarmayı uygun gördüm. Kelimeleri yüce olan Allah şöyle buyurmuştur:
"Yoksa sen, Kehf ve Rakim sahiplerini, şaşılacak ayetlerimizden mi sandın? O gençler mağaraya sığındılar: "Rabbimiz! Katından bize rahmet ver ve bize şu işimizden bir kurtuluş yolu hazırla!" dediler. Bunun üzerine mağarada nice yıllar onları uyuttuk. Sonra, iki taraftan hangisinin bekledikleri sonucu iyi hesaplamış olduğunu belirtmek için, onları uyandırdık. Biz sana onların haberlerini gerçek olarak anlatıyoruz: Onlar Rabb-lerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetlerini arttırmıştık. Kalplerini (sabır ve metanetle) bağla (yıp kuvvetlendir) mistik. (Kralın önünde) kalktılar, dediler ki: "Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. Biz ondan başkasına tanrı demeyiz. Yoksa andolsun ki batıl söz söylemiş oluruz. Şu bizim milletimiz, Allah'ı bırakıp O'ndan başka tanrılar

edindiler. Onların tanrı olduğuna açık bir delil getirmeleri gerekmez miydi? Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim olabilir?" (İçlerinden biri şöyle dedi): "Madem ki siz onlardan ve Allah'tan başka taptıkları şeylerden ayrıldınız, o halde mağaraya sığının ki, Rabbiniz size rahmetinden yaysın (rızkınızı açıp bollaştırsın) ve (şu) işinizden size yararlı bir şey hazırlasın" Güneşi görürsün, doğduğu zaman mağaralarından sağa doğru eğiliyor, battığı zaman da, sola doğru onları makaslayıp geçiyor (hiç bir halde onların üzerine ışık kendilerini rahatsız etmiyor) ve onlar, mağara (dehlizin)den geniş bir açıklık içindedirler. Bu (durum), Allah'ın ayetlerindendir. Allah kimi doğru yola iletirse o, yolu bulmuştur. Kimi de sapıklığında bırakırsa artık onun için yol gösteren bir dost bulamazsın "(Kehf: 9-17)

Bu Suredeki Ashab-ı Kehf kıssası şu ayet-i kerime ile nihayete ermektedir:

"Rabbinin kitabından sana vahyedileni oku, O'nun sözlerini değiştirecek kimse yoktur." (Kehf: 27)

Bu, birinci sorunun cevabıydı. Kehf suresinin bir kısmında bu sorunun cevabı verilmişti. Bu sorunun cevabı kendilerine verilirken, aynı zamanda Kur'an-ı Kerimi de dinlemiş oldular. Kur'an-ı Kerim'in okunup dinletilmesi, aslında hakka ve dosdoğru yola davettir. Kur'an-ı Kerim'in okunmasıyla insanlar, ondaki icazı idrak ederler.

Peygamber efendimize ikinci olarak gezgin bir adamı sormuşlardı. Kehf suresinin son kısmında bu sorunun da cevabı verilmektedir. Şanı ve kelimeleri yüce olan Allah şöyle buyuruyor:

"(Ey Muhammed), sana Zülkarneyn'den soruyorlar. "Onu size anlatacağım" de! Biz yeryüzünde onun için sağlam bir mekan ve orada istediği gibi hareket edeceği yönetim hürriyeti hazırladık ve kendisine (muhtaç olduğu) herşeyden bir sebep verdik, (ulaşmak istediği herşeye ulaşmanın yolunun, aracını verdik). O da (kendisini batı ülkelerine ulaştıracak) bir yol tuttu. Nihayet güneşin battığı yere ulaşınca, onu, kara balçıklı bir gözede batar buldu. Onun yanında da bir kavim buldu. Dedik ki: "Ey Zülkarneyn, (onlara) ya azap edersin veya kendilerine güzel davranırsın (onları güzellikle yola getirirsin. Nasıl istersen öyle yaparsın). "Kim haksızlık ederse, ona azap edeceğiz, sonra Rabbine döndürülür, onu görülmemiş bir azaba uğratır. Fakat inanıp iyi iş yapan kimseye, en güzel mükafatlar vardır. Ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz (Kolay işler yapmasını emrederiz. Zor işlere onu koşmayız)" dedi. Sonra yine bir yol tuttu. Nihayet güneşin doğduğu yere ulaşınca onu, öyle bir kavim üzerine doğar buldu ki onlara güneşin önünden (korunacak) bir siper yapmamıştık. îşte (Zülkarneyn) böyle idi. Onun yanında (daha) nice (hükümranlık) bilgisi (tecrübesi ve vasıtası)

bulunduğunu biz biliyorduk. Sonra yine bir yol tuttu. Nihayet iki set arasına ulaşınca onların önünde hemen hiç söz anlamayan bir kavim buldu..."(Kehf:83-93)
Bu kıssa ayet-i kerime ile nihayete ermektedir: "Biz o gün onları (Yecüc ve Mecüc'ü) bırakırız, dalgalar halinde birbirlerine girerler. Sura üflenince hepsini bir araya
toplam.* (Kehf:99)
Peygamber efendimize sorulan sorunun üçüncü cevabı da, îsra suresinde Cenab-ı Allah tarafından şöyle verilmiştir:
"Sana ruhtan sorarlar. De ki: "Ruh, rabbimin emrindedir, size ilimden pek az birşey verilmiştir." dsra:85)
Peygamber efendimize müşrikler tarafından sorulan soruların cevapları peşpeşe ayetler halinde geliyor ve bu ayetler oradaki insanlar tarafından duyulup dinleniyordu. Muhammed (sav)in kendi sorularına cevap vermekten aciz kaldığı konusunda müşriklerin Mekke-i Mükkerreme'de yaymış oldukları iftiralar da böylece asılsız çıkıyordu. Şüphesiz bu cevaplar, onların kalplerinde güçlü tesirler icra ediyorlardı.Onlarla Peygamber efendimiz arasında cereyan eden tartışmalar hakkında bilgi sahibi olanların da kalplerinde tesir meydana geliyordu. Kur'an-ı Kerim'in maneviyatından ve icaz delillerinden haberdar olan kimseler imanlarını elbetteki daha da arttırmışlardı.

Müşriklerin Kur'an-ı Kerim'i Dinlemeleri

Utbe bin Rebia, Kureyş adına Peygamber efendimizin yanına varıp ona dostluk gösterisinde bulunarak liderlik, hükümdarlık veya servet teklifinde bulunmuş ya da eğer cinler tarafından çarpılmışsa bir büyücü getirerek kendisini tedavi ettirme Önerisinde bulunmuştu. Onun bu önerilerine karşı Peygamber efendimiz cevap olarak şu ayet-i kerimeleri okumuştu:
"Ha mim. (Bu; kitab) Rahman ve Rahim Allah tarafından indirilmiştir. Bilen bir toplum için ayetleri açıklanmış arapça okunan bir kitaptır..." (Pussiietı-a)
Bu ayetleri dinledikten sonra Utbe bin Rebia arkadaşlarını yanına dönmüş ve onlara şöyle demişti: "Ey kavmim bu işte gelin bana itaat edin. Diğer hususlarda bana itaat etmeyebilirsiniz. Allah'a andolsun ki, ben bu adamdar öyle bir söz dinledim ki, daha önce bir benzerini, işitmemiştim. Ona verecek bir cevap bulamadım."
Müşrikler, yüksek tesirini öğrendikten sonra Kur'an-ı Ke-rim'i dinlemek için büyük bir tutku duymaya başlamışlardı.
Onu tasdik edip iman etmek için değil onun mahiyetini öğrenmek ve ona karşı cevaplar hazırlamak için dinlemek istiyorlardı. Bazı müşrikler inatkar ve münkir olmakla birlikte, Kur'an-ı Kerim'in tehdit ve uyarılarından korkuyorlardı. Hatta sadece Peygamber efendimizin tehditlerinden de korkar hale gelmişlerdi. Rivayete göre Peygamber efendimiz, Ebu Cehil'e şöyle demişti: uEy Eba Hakem! Allah'a andolsun ki, çok az gülecek, çok fazla ağlayacaksınız." Bu tehdit, onun taşlaşmış kalbini kısa anda yumuşatmış ve nezaketle Peygamber efendimize şöyle demişti: "Ey kardeşimin oğlu peygamberliğinden bana ne kötü tehditlerde bulunuyorsun?!" Görülüyorki, Ebu Cehil, kabile içinde yakın akrabalık bağı ile Peygamber efendimize güzel bir hitapda bulunuyor. Halbuki onun böyle güzel bir hitapta bulunması daha önce görülmüş ve alışılmış şeylerden değildi. Kur'an-ı Kerim, Kureyşli büyükleri cezbediyordu. inanmasalar bile, onu dinlemek istiyorlardı. Velid bin Muğire de Kur'an-ı Kerim'i dinlemiş ve onu Kureyşlilere şöyle tavsif etmişti: "Vallahi onun okuduğu sözden daha üstün söz olamaz. O bir nurdur. Onun Öyle bir tatlılığı var ki, sanki kökü çok verimli toprakta, bol sulu bahçelerde yükselen, dalları etrafa uzanan gül salkımlı bir hurma ağacı gibidir! O insan sözü değildir!" Velid Kur'an-ı Kerim'in şiir oluşunu kabul etmemiş, ama inkardaki inadı nedeniyle onun sihir olduğunu söylemiştir. Başlangıçta her ne kadar Kur'an-ı Kerim'in bir sihir olduğuna inanmamışsa da, daha sonra inatkarlığı sebebiyle sihir olduğunu söylemiştir.

Mü'minleri Kur'an-ı Kerim'in kendisi ve Peygamber efendimizin sevgisi ile ihlasları cezbediyor, kalpleri iman ile aydınlanıyordu. Müşrikler beliğ ve edebi sözleri tanıdıkları, gönülleri bu gibi sözlere yakınlık duyduğu için, Kur'an-ı Kerim onları kendine çekmiştir. Ama kendileriyle iman arasına karanlıklar girmiş, küfür perdesiyle örtülmüştü:
"Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de perde vardır." (Bakara: 7)
Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye tutkun idiler. Büyük küçük bütün müşrikler, Kur'an-ı Kerim'i dinlemek istiyorlardı. Küçükleri iman ediyorlardı. İnatçı kafİrlerse Kur'an-ı Kerim'i dinledikçe küfür ve inatlarını arttırıyorlardı. Delil kuvveti, ihlaslı kimselerin kalplerine iman nurunu dolduruyordu; kindar ve hasetçi kimselerin kalplerine ise küfür ve inadı dolduruyordu. Kalpleri küfür ve inatla doldukça Peygamber efendimize, onun davetine ve davetine icabet eden kimselere karşı öfkeleri de fazla-laşıyordu.
îbn îshak, tbn Şihab ez-Zühri'nin şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Süfyan bin Harb, Ebu Cehil Amr bin Hişam, Ahnes bin Şurayk bin Veheb es-Sekafî (bu, Zühre oğullarının müttefiki idi) bir gece evlerinden çıkıp Resulullah (sav)ın okuduğu Kur'an-ı Kerim'i dinlemek için evinin etrafına gidip siperlendiler. O sırada Peygamber efendimiz evinde namaz kılmaktaydı. Bu adamlardan herbiri Kur'an-ı Kerim dinlemek için bir yere oturdu. Fakat herbiri, diğerinin orada bulunduğundan habersizdi. Peygamber efendimizi şafak atmcaya kadar dinlediler. Sonra oradan ayrıldılar. Yolda birbirlerine rastlayınca birbirlerini ayıpladılar ve şöyle dediler: "Artık bir daha buraya gelip Kur'an dinlemeyelim. Eğer aramızdaki bazı beyinsizler bizi görecek olurlarsa, kalplerine şüphe düşer." Böyle dedikten sonra oradan ayrıldılar. Ertesi gece yine herkes aynı yere gelip Peygamber efendimizin evinin etrafında durdular ve Kur'an-ı Kerimi dinlemeye başladılar. Şafak ağarmcaya kadar orada durdular. Sonra evlerine gitmek üzere oradan ayrıldılar. Fakat yolda yine birbirleriyle karşılaştılar. Yine bir önceki gün olduğu gibi, bir daha aynı davranışı tekrarlamamak üzere birbirlerine söz verdiler. Üçüncü gece yine herke aynı yere geldi. Peygamber efendimizi Şafak ağarmcaya kadar dinlediler ve sonra oradan ayrıldılar. Yolda karşılaşınca birbirlerine: "Tekrar Muham-med'in evinin yanına gelip Kur'an dinlememek üzere birbirimize yemin etmeden buradan ayrılmayalım" dediler ve artık Mu-hammed (sav)in evinin yanına gelip ondan Kur'an-ı Kerim dinlememek üzere yeminleştiler. Onlar hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurdu:
"înkar edenler: "Bu Kur'an-ı dinlemeyin okunurken gürültü edin, belki bastırırsınız dediler." (Fussiiet-26)

Müşrikler Kur'an-ı Kerim'i dinledikten sonra, duydukları ayetler hususunda kendi aralarında müzakerede bulunurlardı. Örneğin Kur'an- ı Kerim'i dinleyenlerden biri olan Ahnes bin Şüreyk es-Sekafî, Ebu Süfyan'dan dinlemiş olduğu Kur'an ayetleri hakkındaki görüşünü sormuş, Ebu Süfyan da ona şu cevabı vermişti: "Ey Eba Sa'lebe! Allah'a andolsun ki, Muham-med'den duyduğum şeylerin bir kısmını biliyordum. Manalarını da anlıyordum. Ama duyduğum bazı şeyler de vardı ki, onların manalarını ve onlardan neler kastedildiğini bilmiyorum.' Ebu Süfyan'm bu sözüne karşı Ahnes aBen de aynı durumdayım" demişti. Sonra Ahnes, Ebu Süfyan'ın yanından kalkıp Ebu CehiTin yanına gitmiş ve ona şöyle demişti: "Ey Eba Hakem, Muhammed'den dinlediklerin konusunda ne düşünüyorsun?"
Ebu Cehil şöyle cevap verdi: "Ben birşey dinlemedim. Biz ve Abdü Menaf oğulları (Haşimiler), şeref ve şan hususunda şimdiye kadar yarıştık durduk! Onlar halka yemek yedirdiler, biz de yedirdik. Onlar arabuluculuk ederek diyet yüklendiler. Biz de yüklendik. Onlar, halka ihsanda bulundular, biz de bulunduk. Onlarla binekler üzerinde at başı beraber oluncaya kadar, at yarıştırırcasına yarıştık, durduk. Şimdi ise onlar "kendisine, gökten vahiy gelen bir peygamberimiz var!" demeye başladılar. Biz böyle birini nereden bulalım da onlara yetişebilelim?! Vallahi biz hiçbir zaman ona inanmayız. Onu tasdik etmeyiz!"
Bu rivayeti nakletmekteki amacımız şudur: Müşrikler Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye yöneliyorlardı. Müminler de aynı şekilde Kur'an-ı Kerim'i okumaya ve dinlemeye yöneliyorlardı. Ancak aralarında şu fark vardı: Müminler, hakkı bulmak ve ona iman etmek maksadıyla Kur'an-ı Kerim'i dinlemek istiyorlardı. Müşriklerse hakkı talep etmeksizin Kur'an'ı Kerim'i dinlemek istiyorlardı. Onları cezbeden, sadece Kur'an-ı Kerim'in tatlılığı güzellik ve parlaklığıydı. Hakkı talep etmedikleri için Kur'an-ı Kerim'e iman etmiyorlardı. Kalbleri çeviren yüce Allah, delilleri ve belgeleri görüp tanısınlar diye, onları Kur'an-ı Kerim'e yöneltiyordu. Bunun sebebi de, bundan sonra inkar edecek olsalar bile, hiç değilse delilleri gördükten ve hakkı duyduktan sonra inkar edip yüz çevirmeleridir. Haklarında sapıklıkta kalmaları mukadder olduğu için, onlar Kur'an- ı Ke-rim'den yüz çeviriyor ve hakkı kabul etmiyorlardı. Artık ileri sürecek mazeretleri kalmamıştı. Çünkü onlar hidayetten yüz çevirmiş ve sapıklıkta kalmayı tercih etmişlerdi. Bununla birlikte onlar gecenin karanlığında Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye gidiyorlardı. Kur'an-ı Kerim'i dinlememek hususunda kendi aralarmda sözleşmiş olmalarına rağmen, sözlerini bozuyor ve yine gizlice, geceleyin Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye gidiyorlardı. Peygamber (sav)

efendimiz, onlara gündüz açıkça Kur'an-ı Kerim'i okuduğu zaman, Kur'an-ı Kerim'e uyanların sayısı çoğalmasın diye onu dinlemiyorlardı. İçlerindeki inkar gözlerinde perde oluyor, boğazlarında düğüm meydana getiriyordu.
îbn Ishak'ın rivayetine göre, Resulullah (sav), Kur'an-ı Kerim'i onlara okuyup hakka davet ettiği zaman onunla alay ediyor ve "kalblerimiz, senin çağırdığın şeye karşı kapalıdır. Ku-laklarımızsa senin söylediklerini duymuyor. Aramızda perde vardır. Sen tebliğini yapmaya devam et. Biz de küfürde kalmaya devam edeceğiz" diyorlardı. Kur'an-ı Kerim'de de bu durumları şöyle anlatılmaktadır:
"Kur'an okuduğun zaman, seninle, ahirete inanmayanların arasına kapalı bir perde çekeriz. Kalplerine -onu anlamalarına engel olacak-kabuklar, kulaklarına da bir ağırlık koyarız. Kur'an'da yalnız rabbini andığın zaman arkalarına dönüp kaçarlar. Biz onların, seni dinlerken ne sebeple dinlediklerini, kendi aralarında gizli konuşurken de o zalimlerin: "Siz büyülenmiş bir adamdan başkasına uymuyorsunuz!" dediklerini gayet iyi biliyoruz. Bak nasıl misaller verdiler, (seni şaire, büyücüye, kahine ve mecnuna benzettiler) de (doğru yoldan) saptılar. Artık bir daha yol bulamazlar. Dediler ki: "Biz kernikler haline geldikten, ufalanıp toprak olduktan sonra, sahiden yeniden dirilecek miyiz? De ki: "ister taş olun, ister demir, ya da gönlünüzde büyüttüğünüz herhangi bir yaratık olun Allah sizi mutlaka dirütecektir." "Bizi tekrar kim diriltir?" diyecekler. "Sizi ilk defa yaratan." de" (W 45-51)
Bu ayetler kafirlerin Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye tutkuları yanında, şu üç şeye işaret etmektedir:
1- İçinde belagat bulunduğu ve güzel sözden anlayan kimseleri kendisine çektiği için müşrikler Kur'an-ı Kerim'i dinlemekten hoşlanıyorlardı. Böylece onlar kendi sözleriyle Kur'an'daki sözler arasındaki farkı idrak edecek olan ve sağlam bir ilahi hüccet olan alemlerin rabbinin kelamı arasındaki farkı anlıyor ve anlatıyorlardı. Somut ayetleri ve mucizeleri görünce şaşıyor, bunları birer belge ve delil olarak görüyorlardı. Aynı şekilde Kur'an'ın manevi ayetleri de onların kalplerini kendine doğru çekiyor; dinlemeye mecbur ediyordu. Böylece, kalplerine iman nuru girmeyen kimseler de, ilahi kelamın üstünlüğünü anlıyorlar di. Kur'an-ı Kerim onlara karşı bir hüccet ve beyyine olarak dimdik duruyordu. Onlarınsa, cahilliklerini haklı gösterecek bir delil ve mazeretleri yoktu.
2- Müşrikler, bir benzerini getirmek talebiyle karşılaşmadıkları halde, Kur'an'ın bir benzerini getiremeyeceklerini hissetmişlerdi. Ayrıca onda, kendi güçlerinin üstünde bir söz güzelliği görmüşlerdi. Daha önce duymadıkları bir belagat parlaklığıyla karşılaşmış ve beliğ sözler duymuşlardı. Öyle ki, müşriklerin sözcüleri kendi küfür ve sapıklığında devam ettiği halde şöyle demişti:

"Doğrusu Kur'an-ı Kerim yüksektir ve hiç beşer söylemiyor!" Böylece müşrikler Kur'an-ı Kerim'in belagatına teslim olmuşlardı. Ancak onun davetine kulak vermemişlerdi. Delilleri gördükleri halde küfrü, imana tercih etmişlerdi.

3- Müşriklerin inkarları, hakikati bulma arzusunun önüne geçmişti. Deliller, bu durumdaki kimseleri hidayete kavuştura-maz ve ikna edemez. Çünkü bu durumdaki kimseler hakkı talep etmiyorlar ve kendilerini imana götürecek yolu tanımak için uğraşmıyorlar. Hakka ulaştırmayacak eğri bir yola giren bir kimse, elbette hakka kavuşamaz. Girdiği eğri yolda devam ettiği sürece hidayetten uzaklaşır. Bu yolda yürümeye devam ettikçe de inkarı daha fazla artar. Her ne kadar, gerçek kendisini doğru yola çağırsa da, onun çağrısına kulak vermez. Çünkü emareler ve görünür durumlar onu doğru yola iletir. Doğru yol ise ihlastır. Hakkı talep etmekteki samimiyettir. Bu gibi kimselerin kalbi heva, heves ve şehvetlerin peşine düşmez. Hayrı yok eden bencilliğin ardına düşmez. Nefsi, kötülük yollarına karşı kapalıdır.

İŞKENCE VE FİTNE

Eziyet ve Fitneler

Asabiyet ve cahiliyet içindeki kimseler, Haşim oğullarının mertebelerini kıskanmış ve inkar etmişlerdi. Allah'ın bahşettiği lütuflardan ötürü insanları kıskanmayı adet haline getiren, cahiliyet pisliklerini ibadet alışkanlığına dönüştüren, helal rızkı haram kılan bilgisizler gerek fert olarak, gerek toplum olarak Muhammedi davetin karşısına çıkmış, onu durdurmak istemişlerdi. Oysa Muhammedi davet durmadan gelişip geniş alanlara yayılıyor ve hiç duraksamıyordu. Müşrikler çeşitli hile me-todlarını kullanmış, kendilerine cazip teklifler ileri sürmüş ve bu daveti söndürmek istemişlerdi. Ama onu, asla yolundan sap-tıramamışlardı. Mücadele ve tartışma yöntemini kullanarak davetin sahiplerini aciz duruma düşürmek istemişler, fakat zarar ve ziyan içinde geri dönmüş ve hüccetler karşısında şaşkınlığa düşmüşlerdi. Okunan Kur'an-ı Kerim'in etkisini yok etmek, Peygamber efendimizin Kur'an okuyuşunu boğmak ve sonuçsuz bırakmak hususunda kendi aralarında anlaşmışlardı.
Bütün bu çabalarına rağmen bir sonuca ulaşamamışlardı. İslamiyet ise kendi yoluna devam etmekteydi. Her ne kadar engellerle karşılaşsa, ağır yürüse de, bu davetin seyrini durdura-mıyorlardı. Kendi zanlarmca bu daveti durdurabilmek için sadece iki çareleri kalmıştı:
1- Güçsüz kuvvetsiz müslümanlara karşı sürekli bir eziyette bulunmak. Barışı ve huzuru tercih eden, kalbini iman ile süsleyen, imanın kendisine sabrı vazife saydığını ve belalara karşı direnmeyi inanç haline getiren, gücü yetse bile kötülüklere misliyle mukabelede bulunmamayı prensip edinen mü'minlere karşı sürekli eziyette bulunuyorlardı. Eziyete uğrayan mü'min-lerin başında risaletin sahibi Muhammed (sav) ile, onun dostu ve sadık arkadaşı Ebu Bekir vardı. Güçsüz, kuvvetsiz, aşiretsiz kölelerle yoksul kimseler de bunlar arasındaydı.
2- Muhammed (sav)'in üzerinde terbiyevi bir otoritesi bulunduğunu zannettikleri kimselerin -ki bu da Ebu Talib idi- yardımlarına müracaat etmek. Müşrikler, Hz. Muhammed'i durdurması için, Ebu Talib'in yardımını istemişlerdi. Çünkü Ebu Talib, Muhammed (sav)'in amcasıydı ve onu daha küçük yaştayken koruması altına almıştı. Ebu Talib, Haşim oğullarının reisi idi. Büyüdükten sonra da Muhammed'i himayesinde bulunduruyordu.
Müşrikler bu iki çareyi de denediler, ama bir sonuç alamayınca mü'minlere karşı eziyetlerini artırdılar ve zulümlerini bütün mü'minlere teşmil ettiler. Zulümlerini

fert planında sınırlı tutmadılar. îmanlısıyla imansızıyla bütün Haşim oğullarının Muhammed (sav)'in yanında yer aldıklarını ve aşiretçilik bağlarıyla onu himaye ettiklerini gördüler. Ancak Ebu Leheb, Haşim oğullarının dışında kalmış, Allah'ı inkar etmiş, akrabalık bağlarını hiçe saymış, hamiyet duygusunun yabancısı olmuştu. Aşiret ve yardım prensiplerini terketmişti. Yeğeni Muhammed'i düşmanlarına teslim etmiş, dolayısıyla derin bir sapıklığa düşmüştü.

Zayıf ve Korumasız Müminlere Eziyet

îbn îshak der ki: Müşrikler müslüman ve Resulullah (sav)e tabi olan sahabilere saldırmaya başladılar. Her kabile, kendi arasında müslüman olan- fertlerine hücum etti. Onları hapsettiler. Çeşitli eziyetlere ve dayaklara maruz bıraktılar. Mekke-i Mükerreme'de sıcakların şiddetlendiği zamanlarda kızgın kumlara ve taşların altına yatırdılar. Zayıf ve korumasız müslü-manları dinlerinden caydırmak için çabaladılar. Bazı müzminler, karşılaştığı bela ve eziyetin şiddeti karşısında dayanamayıp dinden çıktı. Bazıları da dininde sebat etti ve Cenab-ı Allah onları korudu. Sadık mü'minler, davetin ilk aşamasında imana koşan köle müzminlere yardım ediyorlardı. Yoksullara, uğradıkları eziyetlere karşı sabredip dayanabilmeleri için yardım elini uzatıyorlardı. Peygamber (sav) efendimiz hem kendi hem eşi Hatice'nin malını bu zayıf mü'minler için harcıyordu. O işe, davet hususunda kendisine engel olmaması için bütün mal ve mülkünden ayrılıp kurtulmakla başladı. Elindeki malı zayıf ve korumasız iman ehline yardım olarak sarfetti. Bu durumda köle mü'minler, hürriyet dinini kucaklayınca eziyetlerin en şid-detlisiyle karşılaştılar.

Bilal ve Kardeşleri

îlk müslümanlardan biri Ümeyye bin Halefin kölesi olan Bilal b. Rabah'tı. Efendisi onun öğle vakti, sıcağın şiddetlendiği sırada dışarı çıkarıyor, Mekke-i Mükerreme'nin Batha denilen mıntıkasına götürüyor, sırtı üzerine yere yatırıyor, sonra da adamlarına emredip büyük bir kaya parçasını göğsünün üstüne koyduruyor, arkasından da şöyle diyordu: "Ya Muhammed'i inkar edip hat ve Uzza'ya ibadet edersin, ya da Ölünceye kadar bu halde kalırsın!" Bilal, Muhammed (sav)'i inkar edip şirke dönmek uğruna bu bela ve eziyetlere tahammül ediyor ve "Allah bir, Allah bir!" diyordu. Uğradığı işkencenin şiddetinden, acılarını biraz olsun hafifletmesinden dolayı yüksek sesle ve sık sık bu cümleleri telaffuz ediyordu. Işjte o, bu işkence altında inlerken, oradan geçmekte olan mürüvvet sahibi bir mü'min ona yardım ediyordu. Yardımına koşan bu adam, Ebu Bekir (r,a)tı. Ebu Bekir, Bilal'in efendisi Ümeyye'ye Şöyle demişti:
"-Şu miskine eziyet etmekten Allah'tan korkmuyor musun? Bu zulmün ne zamana kadar devam edecek?
-Bunu yoldan çıkaran zaten sensin.. Uğradığı bu işkenceden de kurtarsana!
-Kurtarırım. Benim yanımda bundan daha güçlü zenci bir köle vardır. Senin dinine daha çok bağlıdır. BilaVin karşılığında onu sana vereyim.
-Kabul ettim."
Böyle diyen Ümeyye bin Halef, bu alışverişten kazançlı çıktığını zannetmişti. Çünkü BilaTe karşı daha güçlü bir köleye sahip olmuştu. Onun yularına daha çok sahip olacaktı. Yeni köle de, itaatinde kalacaktı. •
Ebu Bekir sevinç içinde Bilal'i alıp götürdü ve Cenab-ı Allah'ın kendisine bahşettiği nimet sayesinde onu azad etti. Bilal artık İslam'ın müezzini olmuştu. Ebu Bekir. Bilal'le birlikte altı mü'min köleyi daha azat etmiş, böylece azat ettiklerinin sayısı yediyi bulmuştu. Bu yedi kişiyi Cenab-ı Allah, bu ümmetin sıd-dıkı olan Ebu Bekir (r.a)'ın vermiş olduğu fidye sayesinde hürriyetlerine kavuşturmuş ve nimetine mazhar kılmıştı. Bunlardan biri Bedir ve Uhud gazalarında cihad eden Amir bin Fü-heyre idi. Diğerleri ise Ümmü Ubeys, Zenbere en-Nehdiye ve kızı idi. Bu ikisi, Abdüddar oğulları kabilesinden bir kadına ait idiler. Hanımları kendilerini un öğütmeye göndermiş ve: "Allah'a andolsun ki, sizi asla azad etmeyeceğim!" demişti. Ebu Bekir oraya uğramış ve hanımlarına: "Yeminini boz" demişti. Kadın da: "Bu işi sen hallet. Çünkü onları

yoldan çıkaran sensin. Onları azad eden de sen ol" dedi.
Ebu Bekir: "Onları kaça satarsın?" diye sorunca, kadın fiyatlarını söyledi. Ebu Bekir de "ben ikisini de satın aldım ve artık onlar hürdürler" dedikten sonra cariyelere yönelip: "Artık hanımınızın ununu geri verin" dedi. Cariyeler: "Ununu tamamen öğüttükten sonra geri versek olmaz mı?" diye sordular. Ebu Bekir de, siz bilirsiniz karşılığını verdi.
Yine bir gün Hz. Ebu Bekir bir cariyeye uğradı. Müslüman olmadan önce Ömer (r.a) o cariyeye İslam'dan dönmesi için işkence eder, bıkıp usanıncaya ve yoruluncaya kadar döverdi. Ebu Bekir o cariyeyi de satın alıp azad etti. [1]
Ebu Bekir'in azad ettiği köle ve cariyelerin sayısı artıp yoksullara ve korumasızlara yardımı fazlalaşmca babası -henüz müşrik olduğundan dolayı- ona şöyle demişti: "Ey oğlum, zayıf ve güçsüz köleleri azad ettiğini görüyorum. Halbuki güçlü kuvvetli köleleri satın alıp azad etsen, hiç değilse onlar seni korur ve sana yardımcı olurlar." Babasının bu önerisine Ebu Bekir şu cevabı verdi: "Babacığım ben bu yaptıklarımı yüce Allah'ın rızasını kazanmak için yapıyorum." Rivayete göre Hz. Ebu Bekir'in bu sözleri üzerine şu ayet-i kerimeler nazil olmuştur:
"Elinde bulunandan verenin, Allah'a karşı gelmekten sakınanın, en güzel söz olan Allah'ın birliğini doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız. Ama, cimrilik eden, kendini Allah'tan müstağni sayan, bu güzel sözü yalanlayan kimsenin güçlüğe uğramasını kolaylaştırırız. O kimse ölüp ateşe yuvarlandığı zaman, malı ona fayda vermez. Bize düşen sadece doğru yolu göstermektir. Şüphesiz ahiret de, dünya da bizimdir. Sizi alevler saçan ateşle uyardım; oraya yalanlayıp yüz çevirmiş olan o en azgından başkası yaslanmaz. Arınmak için malını veren, en çok sakınan kimse ise ondan uzak tutulur. O yaptığı iyiliği birinden karşılık görmek için değil, ancak yüce Rabbinin hoşnudluğunu gözeterek yapmıştır. Elbette kendisi de hoşnud olacaktır." (Leyl: 5-21)

---

[1] Ibn Hişam, Sıret, el, 8.317, 318, 319.

Yasir Ailesi ve Diğerleri

Yasir ailesinin tamamı müslüman olmuş, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a iman etmişti. Maddi durumları zayıf, korumasız ve köle idiler. Ailenin başı Yasir'di. Oğlu Ammar ve eşi Sümeyye ile birlikte işkenceye uğratılmıştı. Ebu Cehil onlara zulümde o kadar ileri gitmişti ki, elindeki mızrağı Sümeyye'nin önüne saplayarak onu öldürmüştü. Böylece Sümeyye, İslam tarihinde dini uğruna canını veren ilk şehit olmuştu.
Ammar da en şiddetli işkencelere uğratılmıştı. Fakat o bu işkenceleri gönül rızasıyla kabul etmişti. Bir gün işkence altında iken Resulullah (sav) onun yanından geçmiş ve ona: uEy Eba Yokzan, sabret!" diye seslenmiş ve sonra da şöyle dua etmişti: "Allah'ım! Ammar bin Yasir ailesinden hiç kimseye azap etme."
Mahzum oğulları da bu aileye öğle sıcağında Mekke'nin kızgın ve cehennemleşen taşlıkları üzerinde eziyet ederlerdi. Yine böyle bir eziyet altındayken Peygamber (sav) efendimiz onların yanından geçerken: "Sabredin, ey Yasir ailesi! Doğrusu sizin yeriniz cennettir" demişti.
Bazan mü'minlere o kadar eziyet ederlerdi ki, onları dinlerinden döndürürlerdi, işkenceye uğrayan mü'minler, azap ve işkencelerin baskısı altında küfür kelimelerini söylerlerdi. Yine bir defasında Ammar'a işkence yaparlarken Resulullah (sav) aleyhinde konuşmadan onu serbest bırakmamışlardı. Ammar, söylediği bu aleyhteki sözleri gelip Resulullah'a anlatmış, Resulullah da ona, kalbi imanla dolu olduğu halde, zorlanarak kendi aleyhinde söylediği sözlerden ötürü Ammar'a bir günah teret-tüb etmeyeceğini bildirmişti.
Said bin Cübeyr'in anlattığına göre, kendisi Abdullah bin Abbas'a şöyle sormuş: Müşrikler, mü'minlere, dinlerini terket-mekte mazur olacak kadar eziyet etmişler midir?
Buna cevap olarak Abdullah bin Abbas şöyle demiştir; Evet... Müşrikler mü'minlere eziyet eder, onları döver, incitir, aç ve susuz bırakırlardı. Öyle ki, eziyetlere uğrayan bir mü'min, yediği darbelerin şiddetinden dolayı yerinde oturamaz hale gelirdi. Neticede onlar, müşriklerin arzuladıkları fitneye düşer ve Lat ile Uzza'nın Allah'tan başka iki tanrı olduğunu söylemek zorunda kalırlardı."
Bu konuda îbn Kesir şöyle der: Bu gibi durumlarla ilgili olarak Cenab-ı Allah şu ayet-i kerimeyi inzal buyurmuştur:
"inandıktan sonra Allah'ı inkar eden, -kalbi imanla yatışmış olduğu halde (inkara) zorlanan değil, fakat küfre göğüs açan, (küfürle sevinç duyan)-

kimselere Allah'tan bir gazap iner ve onlar için büyük bir azap vardır. Bu, onların dünya hayatını ahirete tercih etmelerinden ve Allah'ın da inkar eden kavmi doğru yola iletmeyeceğinden ötürü böyledir. Onlar öyle kimselerdir ki, Allah kalblerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlemiş-tir. Ve işte gafiller de onlardır. Gerçekten onlar, ahirette ziyana uğrayacaklardır," (Nahi: 106-109)
Bu durumdaki mü'minler uğradıkları hakaret ve ağır işkencelerden ötürü küfür sözünü söylemekte mazur idiler. Cenab-ı Allah bizi, gücü ve kuvveti ile korusun." [1]

---

[1] İbn Hişam, Siret, el, s.321.

Rezil Etmekle Tehdit

Müşrikler eziyetin her çeşidini uyguladılar. Arkası ve koruyucusu olmayan zayıf mü'minlere eziyet ve işkencelerde bulunuyor, onları şiddetle dövüyorlardı. Ebu Cehil o kadar ileri gitti ki, bir mızrağı, mü'min bir kadının avret yerine saplayarak onu şehid etti. Bunu yaparken de insani edebten ve Arap asaletinden ötürü sıkılmadı. Koruyucusu olmayan aşiretsiz ve himayesiz bütün mü'minler bu durumdaydılar. Ama müşrikler, arkasında kendisini koruyacak bir aşireti olan mü'minleri dövemiyor, sadece toplum içinde itibarlarını sarsıcı hakaretlerde bulunuyorlardı. Bu işi de, onların en acımasızı olan Ebu Cehil üstlenmişti. "Siret" adlı eserinde îbn îshak bu konudan bahsederken şöyle der:
"Fasık Ebu Cehil, bir adamın müslüman olduğunu duyunca, eğer o adam şerefli ve asil kimselerden ise, Kureyş içinde onu ayıplar ve kötülerdi. Ona: "Senin için daha hayırlı olan atalarının dinini terk mi ettin? Doğrusu biz seni horlayacak ve görüşünün sakat olduğunu ortaya koyacağız!" derdi. Müslüman olan kişi eğer tüccarsa, ona şöyle derdi: "Allah'a andolsun ki, senin ticaretini durduracak ve kesada uğratacağız. Malını telef edeceğiz." Eğer müslüman olan kişi zayıf ve korumasız ise Ebi Cehil onu döver ve başkalarını da ona karşı kışkırtırdı." [1]
Kafirlerin büyük şahsiyetlerinden biri müslüman olduğu zaman, onu öldürmeye yanaşamasalar da, Ebu Cehil gibileri onu kınamaktan ve ayıplamaktan geri durmazlardı. Ama onu öldü-remezlerdi. Çünkü arkasındaki aşireti, cahiliyet asebiyeti uğruna onu himaye etmeye ve kan davasını gütmeye kalkardı.
Yine bazı kimseler müslüman olmuşlardı. Ancak Ebu Cehil gibi, Mahzum oğulları da bunlara kötülük yapmak istemişlerdi. Daha önce belirttiğimiz yöntemi uygulayarak onları kınamak, onlara karşı cahillik etmek istemişlerdi, ama bu müslümanla-rın kavimlerinin kendilerine arka çıkmalarından çekinmiş ve bu iş için kavimlerinden izin istemiş, gereken izni de almışlardı. Şöyle demişlerdi: "Şu yeni gençleri kınamak ve cezalandırmak istiyoruz. Böyle yapmakla başkalarını emniyete almış olacağız." Bu sözü, daha önce işaret ettiğimiz grupla birlikte islam'a giren Velid oğlu Hişam'ın kardeşi sebebiyle Hişam'ın kendisine söylemişlerdi. Hişam da onlara şu karşılığı vermişti: "Bunu yapabilirsiniz. Onu size bırakıyorum. Ona gerekli cezayı verin, ama sakın onu öldürmeyin. Allah'a andolsun ki, eğer kardeşimi öldürecek olursanız, be?ı de sizin en şerefli adamınızı öldürürüm." Bunun üzerine kendisinden izin isteyenler, kendi kendilerine şöyle demişlerdi: "Allah'ım buna lanet et. Eğer

kardeşi elimizde ölürse o içimizdeki en şerefli adamı öldürecektir." Bundan sonra, bu işten vazgeçtiler.[2]
Başkasında alacağı olan bir kişi müslüman olunca, müşrikler onun alacağını geciktirir, hatta ödemezlerdi. Bunlardan biri de, Habbab bin Eret idi. Korumasız ve aşireti olmayan bir kimse olduğu için müşrikler ona eziyet ederler, yaptığı işlerin ücretini kendisine ödemezlerdi.
Buhari Habbab bin Eret'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ben demircilik yapıyordum. As bin Vail'e bir kılıç yaptım. Gidip hakkımı istedim. Bana: 'Hayır Vallahi Muhammed'i inkar etmediğin takdirde alacağını Ödemeyeceğim" dedi. Ben de: "'Hayır Vallahi sen ölüp sonra diriltilmedikçe Muhammed'i inkar etmeyeceğim' dedim. O da bana şu cevabı verdi: 'Ben ölüp de sonra diriltildiğim zaman mal ve evladım olacaktır. O zaman yanıma gelirsen hakkını öderim!" Onun böyle cevap vermesi üzerine Cenab-ı Allah şu ayet-i kerimeyi indirdi:
"Ayetlerimizi inkar eden, ve: 'Bana elbette mal ve çocuk verilecektir' diyeni gördün mü? O, görülmeyeni mi biliyor, yoksa Rahman katından bir söz mü almıştır? Hayır, söylediğini yazacağız ve onun azabını uzattıkça uzatacağız. Bahsettikleri şeyler bile kalacaktır. Kendisi bize tek olarak gelecektir." (Meryem: 77-80)

---

[1] İbn Hişam, Siret, el, s.321
[2] İbn Hişam, Siret, el, s.321

Peygamber Efendimizin Sabrı Tavsiye Etmesi

Peygamber (sav) efendimiz imanın, zorluklara katlanmayı gerektirdiğini, dünyada hak davetin icab ettirdiği şeylere tahammül etmenin ahiret sevabını artıracağını, ayrıca Cenab-ı Allah'ın, imanları sebebiyle imtihana uğrayan mü'min kullarına yardımcı olacağını açıklayarak mü'minlere sabrı telkin ediyordu.
Buhari, Habbab bin Eret'in şöyle dediğini rivayet eder: "Peygamber (sav)in yanına uğradım. O, Kabe'nin gölgesinde, başını abasının üzerine koyup uzanmıştı. Biz o esnada müşriklerden şiddetli eziyetler gördüğümüz için, kendisine: "Ya Resu-lullahl Bizim için Allah'a dua etsen olmaz mı?" dedim. Bunun üzerine kalkıp oturdu. Yüzü kızarmıştı. Bana dedi ki: "Bizden önceki milletlerden bazı kimselerin vücutları demir taraklarla taranır; kemikleri, etleriyle sinirlerinden ayrılırdı. Buna rağmen bu eziyetler onları dinlerinden döndürmedi. Başlarının ortasına testere konulur, vücutları ikiye yarılır, yine dinlerinden geri dönmezlerdi. Mutlaka Cenab-ı Allah, bu daveti tamamlayacaktır. Öyle bir zaman gelecek ki, bir yolcu San'a'dan yola çıkıp Hadramut'a kadar gidecek, yolda aziz ve celil olan Allah'tan başka hiçbir şeyden korku duymayacaktır. Ancak siz acele ediyorsunuz."
Mü'minler, Mekke'deki cehennemleşen taşlık ve kumlukların sıcaklığından ve bu sıcak yerlerde müşrikler tarafından eziyete uğratılmalarmdan ötürü hallerini Peygamber (sav)e şikayet ettiler. Peygamber efendimiz onlara sabretmelerini tavsiye etti. Sabırsız iman olmazdı. Kur'an-ı Kerim'in bildirdiği haberleri onlara nakletti. Bu haberlere göre cennet, sabrın karşılığı olacaktı. İmtihandan geçmek zorunluydu:
"Yoksa siz, sizden önce geçenlerin durumu başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlara öyle yoksulluk ve sıkıntı dokunmuştu, öyle sarsılmışlardı ki, nihayet Peygamber ve onunla birlikte inananlar: 'Allah'ın yardımı ne zaman?' diyecek olmuşlardı, iyi bilin ki Alah'ın yardımı yakındır." (Bakara: 214)
Şunu da belirtelim ki Peygamber efendimiz eğer o müşriklere beddua etmiş olsaydı, Cenab-ı Allah onları yeryüzünden söküp koparırdı. Ama kendilerinden sonra îslam davetinin bayrağını taşıyacak kimseler yeryüzünde kalmayacaktı. Bu sebepledir ki, Peygamber efendimiz, Cenab-ı Allah'ın 'Eğer diliyorsa Mekke'nin yanındaki Ahşebeyn dağlarını müşriklerin üzerine devireyim' buyurması üzerine

şöyle demiştir: uCenab-ı Allah'ın müşriklerin soylarından kendisine ibadet edecek kimseler çıkaracağını umuyorum." Gerçekten de Allah, Peygamber efendimizin bu umudunu tahakkuk ettirmişti. O müşriklerin soylarından, Allah'a ibadet eden kimseler çıkmışlardı. Hatta bir kısmı mücahit olarak Allah yolunda kılıç sallamıştı. Yine o müşriklerin soylarından bir kısmı İslam nurunu yeryüzünün doğularına ve batılarına ulaştırmıştı.

Resulullah'ın Şahsına Yönelik Eza ve İşkenceler

Zayıf ve korumasız müininler uğradıkları eziyet dolayısıyla inliyor ve hallerini Peygamber efendimize şikayet ediyorlardı. Peygamber efendimiz de onların şikayetlerini dinliyor, bu nedenle de sürekli elem duyuyordu. Mü'minler hallerini ona şikayet ediyor, o da onlara sabretmelerini tavsiye ederek cenneti müjdeliyordu. Ama mü'minlerin çektikleri eziyetleri Peygamber efendimiz de çekmedikçe rahmet peygamberi olamazdı. Onlarla, birlikte eziyetlere katlanmasaydı, sevinç ve tasa halinde insanları birlik ve beraberlik, eşitlik içinde olmaya davet edemezdi. Her ne kadar Haşîm oğulları onun öldürülmesine engel oluyorlarsa da, onun hakarete uğramasına, alay edilmesine ve eziyet görmesine engel olamıyorlardı. Hatta Ebu Cehil ve Ebu Leheb gibi beyinsizler, ona karşı alenen eziyet etmeye cüret gösteriyorlardı. Hatta bir defasında lanetli Ebu Leheb, oğlunu Peygamber efendimize musallat etmiş, Mekke'nin en muteber şahsiyeti olan Ebu Talibin huzurunda onun yüzüne tükürt-müştü.
Buhari, Amr bin Asin şöyle dediğini rivayet eder:
"Bir ara Peygamber (sav) efendimiz Kabe'nin Hatim denen kısmında namaz kılarken Ukbe bin Ebi Muayt ona saldırmış ve elbisesini boynuna dolayarak şiddetle sıkmış ve boğacak hale getirmişti. Öte yandan Ebu Bekir (r.a) koşup gelerek Uk~ be'nin omuzlarından tutmuş ve onu Peygamber efendimizden uzaklaştırdıktan sonra şu ayet-i kerimeyi okumuştu:
"Rabbim Allah'tır, dediği için bir adamı mı öldürüyorsunuz? Oysa size Rabbinizden belgelerle gelmiştir. Eğer yalancıy-sa, yalanı kendi zararınadır. Eğer doğru söylüyorsa, sizi tehdit etiklerinden bir kısmı başınıza gelebilir. Şüphesiz Allah, aşırı yalancıyı doğru yola iletmez." (Mü'min: 28)
Ebu Cehil, namaz kılarken secdş haline bulunan Peygamber efendimizin üzerine deve pisliği atmıştı. Henüz küçücük bir çocuk olan Fatıma koşup babasının yanına gelmiş, o pislikleri sırtından alıp atmış ve müşriklere lanet okumuştu. Ebu Cehil, ta şafak atıncaya kadar düşünmüş ve Peygamber efendimizi öldürmek planları kurmuştu. Peygamber efendimizin akrabaları olan Haşim oğullarının, harekete geçerek onun intikamını alabileceklerini düşünmüyordu. Ebu Talib ile Allahin kılıcı Hamza'nın bir araya gelerek Muhammed'in kanını yerde bırakmayacaklarını ve pençelerinden kurtulamayacağını aklına getirmiyordu. Akrabaları her ne kadar onun dinine girmek hususunda birlik içinde olmasalar da, aşiretçilik duygusu sebebiyle Muhammedi korumaktan vazgeçmeyeceklerdi. Ama Ebu Ce-hil'deki derin kin, gözlerini kör etmiş ve

kulaklarını sağırlaştır-mıştı. O ahmak, yapacağı işin sonunu düşünmüyordu. Sadece önleyemediği öfkesini dindirmek ve nefsini rahatlatmak istiyordu, îbn tshak'ın rivayetine göre, beyinsizlerin lideri olan Ebu Cehil, Kureyş topluluğu Önünde durarak onlara şöyle hitap etmişti:
"Ey Kureyş topluluğu! Görüyorsunuz ki, Muhammedi dinimizi kötülemekten, atalarımıza sövmekten, bize hakaret etmekten ve tanrılarımıza küfretmekten vazgeçmiyor. Allah'a söz veriyorum ki, yarın ben bir taşın üzerinde oturacak ve Muhammed namazda secdeye varınca, o taş ile 'kafasını ezeceğim! Ben onun kafasını ezdikten sonra Abdümenaf oğulları bana ne yaparlarsa yapsınlar." Ertesi sabah, Ebu Cehil eline bir taş alıp oturdu ve beklemeye başladı. Resulullah (sav) gelip namaza durdu. Kureyşliler de bir tarafta toplanıp oturmuşlardı. Peygamber efendimiz secdeye varınca Ebu Cehil taşı aldı ve ona yöneldi. Yanına yaklaşınca korkak, ürkek ve rengi sararmış bir halde eli yanına indi. Nihayet taşı elinden attı. Kureyşliler'den bazı kimseler ona: "Sana ne oldu ey Eba Hakem?" diye sordular. O da şöyle cavap verdi: "Dün size söylediğimi yapmaya kalktım. Muhammed'e yaklaştığımda aramızda bir deve paydahlandı. Vallahi öyle bir deve görmemiştim. Onun gibi boynu uzun, başı büyük ve dişleri iri bir deve görmemiştim. Deve beni yemeye yöneldi. Ben de kaçtım."[1]

---

[1] îbn Kesir El Bidaye vennihaye c.3, 8.43.

Resulüllah'ın Heybeti

Bu anlattıklarımız, müşriklerin Peygamber (sav) efendimize reva gördükleri bazı işkence ve eziyetlerdi. O yürüdüğü veya konuştuğu zaman onunla alay ederlerdi. Onun sihirbaz ve deli olduğunu söylerlerdi. Ona karşı inatçı bir tutum içine girerlerdi. O kabileleri İslam'a davet ederken kendisine karşı böyle tavırlar takınırlardı.
Acaba müşrikler, Peygamber efendimiz güçsüz bir kimse olduğu için mi ona eziyet veriyorlardı? Peygamber (sav) efendimiz, aslında heybetli ve güçlü bir şahsiyete sahipti. Cenab-ı Allah ona tam bir insani kuvvet vermişti. O hem korkulan, hem sevilen bir kimseydi. Sevimliliği, heybetliliğini yok etmemişti. O karşısındakini korkutmak istediği zaman, bunu yapacak güçteydi. Cenab-ı Allah onu insanlara karşı koruyacaktı, ama bazı beyinsizlerle ahmaklar, asil kimseleri Peygamber efendimize karşı kışkırtmak istiyorlardı. Muhammed (sav) alicenab bir insandı. O insanlara kaba kuvvet göstermek ve onları korkutmak istemiyordu. Aksine insanlara yakın olmak, onlara iyi davranmak ve ülfet kurmak istiyordu. Peygamber (sav) efendimiz, yeri gelince müşriklerin kalplerine korku saçıyordu. Onun heybetli bir insan olduğunu iki olay naklederek kesin bir şekilde ifade etmek istiyoruz:
1- Abdullah bin Amr bin As şöyle demiştir:
"Bir gün müşriklerin Kabe yanındaki Hatim'de biraraya gelip toplanmış olduklarını gördüm. Resulullah (sav)'den bahsederek şöyle diyorlardı: "Bu adama sabrettiğimiz kadar hiç kimseye sabretmedik. O bize hakaret etti. Düşlerimizi bozdu. Atalarımıza sövdü. Dinimizi kötüledi. Cemaatimizi dağıttı. Tanrılarımıza küfretti. Doğrusu ona karşı biz büyük bir karar aşamasındayız." Bu sırada Resulullah (sav) efendimiz çıkageldi. Kabe'ye yaklaştı. Hacer'ül Esvedi istilam etti. Sonra Kabe'yi tavaf ederek yanlarından geçti. Bazı laflar attılar. Bu lafları duyduğu ve rahatsız olduğu, Resulullah'ın mübarek yüzünden anlaşıldı. Geçip gitti, ikinci defa yanlarından geçtiğinde yine aynı şekilde sözlerle karşılaştı. Yine rahatsız olduğu, yüzünden anlaşıldı. Üçüncü kez yanlarından geçerken, yine aynı şekilde kendisine laflar atılınca Peygamber efendimiz onlara şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu işitiyor musunuz?! Hayatımı elinde tutan Allah'a andolsun ki, ben size ölüm getirdim!" Orada bulunanlar bu sözünü işittiler, sükutla dinlediler. O kadar sessizleştiler ki, sanki herbirinin başının üzerinde bir kuş vardı da, o kuşu ürkütüp uçurmamak için seslerini çıkarmıyor ve hareket etmiyorlardı. Hatta orada bulunan müşriklerin Peygamber efendimize

karşı en şiddetli olanları bile şöyle diyordu: "Ey Eba Kasım, doğruca yoluna git, sen cahil bir kimse değilsin."
Müşrikleri bu kadar ürküten şey, Muhammed (sav)in azmi ve heybeti idi. Onlar dehşete kapılmış ve heybetinden ötürü titremişlerdi. Bundan sonra Peygamber efendimize eziyet yapmak hususunda omuz omuza verip karar birliği yapmış iseler de, bu, onlar üzerinde heybetinin tesir icra etmesine engel olmamıştı. Bu olaydan sonra uzun bir müddet Peygamber efendimize karşılık verememişlerdi. Ancak aralarında konuşup tartıştıktan ve müşaverede bulunduktan sonra, onun heybetine karşı direnmekte ısrar etmişlerdi. Aslında Peygamber efendimiz ikinci kez de onlara mukabelede bulunmuş olsaydı. Onları daha çok ürkütecek ve heybetinden sarsacaktı. Fakat Peygamber efendimiz her zaman yumuşaklıktan yana olmuştu.
2- îraşi'nin hikayesi: îraş denen yerden bir adam, devesini alıp Mekke'ye getirmiş, orada Ebu Cehil'e satmıştı. Fakat Ebu Cehil, adamın hakkını ödemiyordu. îraşi, Kureyşlilerin meclisine geldi. Kendisine yardımcı olacak birini istedi. O esnada Peygamber efendimiz de Mescid-i Haram'ın bir tarafında oturuyordu, îraşi, Kureyşlilere şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu ben garip ve yolcu bir adamım, Ebu Cehil benim hakkımı vermiyor, Ona karşı bana kim yardımca olacak?!" Orada bulunanlar, Peygamber efendimizle Ebu Cehil arasındaki düşmanlığı bildikleri için işi alaya alarak Iraşlı adama, Peygamber efendimizi gösterdiler ve: "Ona git! O sana yardımca olur" dediler. îraşlı adam Resulullah'm yanına varıp durdu. Olayı anlattı. Peygamber efendimiz bu garip adama yardımcı olmak kararıyla kalktı. Yanında hiç kimse yoktu. Sadece Allah'ın yardımına güvenerek Ebu Cehil'in evine gitmek üzere yola koyuldu. Kureyş topluluğu, yanlarında bulunan birine, olup bitenleri görüp kendilerine anlatması için Peygamber efendimizi takip etmesini emrettiler. Resulullah (sav) nihayet Ebu Cehil'in kapısına vardı. Kapıyı şiddetle vurdu. O tacir ve azgın adamın hakkından gelmek istiyordu. İçeriden ukim o?" diye seslenince, Peygamber efendimiz Ebu Cehil'e şöyle cevap verdi: "Ben Muhammmed'im, dışarıya çık!" Ebu Cehil dışarıya çıktığında rengi sararmış, yüzünde bir damla kan kalmamıştı. Ebu Cehil'e kararlı ve heybetli bir eda ile: "Bu adamın hakkını hemen öde" dedi. Yalnız ve yardımsız kalmış olan o azgın ve sapık herif: "Ayrılmayın hemen hakkını getirip vereceğim" dedi. İçeriye girip adamın hakkını getirdi ve hemen oracıkta ödedi. Resulullah da oradan ayrilıp evine döndü. Cenab-ı Allah hakkı, Muhammed (sav)'in heybeti vasıtasıyla yerine getirmişti. îraşi, Peygamber efendimize "Hak senin yolundur" dedikten sonra kendilerinden yardım istemiş olduğu Kureyş meclisine vardı. Peygamber

efendimiz hakkında övücü sözler söyledikten sonra: "Allah o adama hayırlar versin. Hakkı alıp bana verdi" dedi. Öte yandan müşriklerin, gözetim için gönderdikleri adam da gelip onlara şöyle dedi: "Tuhaf bir hal gördüm: Allah'a yemin olsun ki, Muhammed, Ebu Cehil'in kapısını çalınca Ebu Cehil dışarıya çıktı, ama sanki bedeninde ruh kalmamıştı!"
Ebu Cehil de Kureyş meclisine geldiğinde ona şöyle dediler: "Yazıklar olsun sana. Allah'a andolsun ki, bu güne kadar böyle bir şey yapmış olduğunu görmemiştik" Ebu Cehil onlara şu karşılığı verdi: "Vay halinize! Yemin ederim ki, Muhammed kapımı çaldığında ve ben onun sesini duyduğumda, içim korkuyla doldu. Kapıya çıktığımda da yanıbaşında damızlık bir deve vardı. O deve gibi başı, boyu ve dişleri iri bir deve görmedim. Allah'a andolsun ki, eğer ben onun istediğini yapmasaydım o deve beni mutlaka yiyecekti!"

Resulullah'm Heybeti ve Müşrikler

Müşrikler, özellikle yumuşak huylu ve mürüvvet sahibi olan, şiddetli mukavemet göstermeyen mü'minlere işkence ediyorlardı. Ebu Bekir, Osman, Cafer bin Ebi Talib gibi kendilerinden mukavemet beklemedikleri mü'minlere saldırılarını artırıyorlardı. Bunların başlarında Hz. Muhammed (sav) vardı. Öte yandan hiç direnemeyecek olan güçsüz ve kuvvetsiz zayıf mü'minlere de türlü eziyet ve işkenceler yapıyorlardı. Ama güçlü ve kuvvetli olan, yaptıklarının karşılığını verebilecek mü'minlere asla sataşamıyorlar ve eziyet edemiyorlardı. Örneğin Abdulmuttalib oğlu Hamza'ya eziyet ettikleri duyulmamıştır. Çünkü onun direneceğini ve karşı koyacağını biliyorlardı, îşin sonucundan emin değillerdi. Ebu Cehil, Hz. Hamza tarafından yarılan başını unutmamıştı. Yüzlerini rezil rüsvay edip çirkinleştiren Hattab oğlu Ömer'e de eziyette bulunamamışlardı. Ömer onların burunlarını yere sürmüştü. Hepsini ezmişti.
Bu sebeple ona eziyet edemiyorlardı. Ondan korkup ürküyorlardı.
Muhammed (sav) efendimiz heybet hususunda Ömer'den daha aşağı derecede değildi. Ondan çok daha heybetliydi. Manevi kuvvet bakımından Hamza'dan da aşağı derecede değildi. Bedeni kuvvet açısından da ondan geri kalmazdı. Buna rağmen müşrikler, ona eziyet etmekten geri durmamışlardı. Ömer'le Hamza'nın müşriklere karşı mukavemetlerine izin verdiği gibi, niçin kendi kendisini savunmak için kuvvetini kullanmamıştı? Eğer böyle yapsaydı, Ebu Cehil'in ve benzerlerinin alçaklıklarını önlemiş olacaktı, ama yapmadı. Davet uğrunda eziyetlere katlandı. Korkmadı, ürkmedi. Bela ve musibetlere razı oldu. Ashabından zayıf ve korumasız olanların işkencelere uğramaları karşısında şiddet kullanmadı. Bu, Peygamberliğin bir gereği idi. Çünkü o baskıcı ve mütehakkim olarak değil, tebliğci, davetçi ve ikna edici olarak gelmişti. Eğer heybetini ve gücünü bu yolda kullanmış olsaydı, insanlar hüccet ve delillerle ikna olarak değil, korktukları için onun dinine tabi olacaklardı. O zaman onun davetine icabet eden kimseler arasında nifak baş gösterecekti. Oysa bu din, mü'minlerin omuzları üzerinde yükselecekti. Münafıkların bu dini yükseltmeleri mümkün değildi.
Güvenilir Resul, mü'minlerin her ne şekilde olursa olsun, korkarak değil, severek ve gönülden İslam'a girmelerini istiyordu. Muhammed (sav)'in getirmiş ,olduğu İslamiyet, insanların görüp beğenerek seçmeleri ve kendilerinden sonraki nesillere bırakmaları için getirilmiş bir dindi. Çünkü bu din, sadece bir neslin değil, bütün mahlukatm diniydi. Öyleyse bu dini sadece Peygamber efendimize

tabi olanların değil, bütün inananların omuzlarında taşımaları gerekiyordu. Bu da ancak kuvvetli bir imanla mümkün olabilirdi. Kuvvetli iman, Peygamberin huzurunda sahibine sabır ve sebatı telkin eder. Resulullah'm huzurunda uğradığı bela ve musibetlere karşı tahammül eder. Peygamber de onların dayanma güçlerim hisseder ki, risaleti yeryüzünün her tarafına tebliğ etmek gücüne sahip oldukları hususunda gönlü rahatlasın.
Peygamber efendimizin heybet ve cazibesine kapılarak İslam'a giren kimseler, onun ortadan kayboluşundan sonra kısa süre içinde İslam'ı terkettiler. Bu durumu Medine'deki mü'minlerin durumuyla kıyaslamak gerekir. Medine'deki mü'minler arasında nifak yoktu. İnananlar, diğer insanlara hükmedecek bir kuvvete sahipti. Ama sabır ve sebat içinde değil, gelişigüzel inançsız bir şekilde islam'a giren kimseler arasında nifak baş-göstermişti. Bunun yanında mücahit ve sabırlı kimselere yaraşan bir iman ile Peygamber efendimize tabi olan müslümanlar da vardı. Ama bunlarla birlikte her zaman güçlülerin peşine takılan bedevi çöl Arapları da bulunuyordu. îşte bunlar hakkında Cenab-ı Alah şöyle buyurmuştur:
"Bedevilerin küfür ve nifakları her yönden daha ileridir. Allah'ın, Resulüne indirdiği şeylerin sınırlarını bilmemek, onlara daha layıktır."(Tevbe:97)
işte bu nitelikteki kimseler, Peygamber (sav)'in vefatından sonra islam'dan çıkmış, irtidat etmişlerdi. Doğrusu yüce Allah, Resulüne, insanları hikmetle islam'a davet etmesini emretmiş ve şöyle buyurmuştu:
"(Ey Muhammed), sen hikmetle, güzel öğütle Rabbinin yoluna çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et." (Nahh 125)
Bu ayet-i kerime, Peygamber efendimizin islam davetini yaparken mütevazi olmasını, kendilerine hitapta bulunduğu kimselere yumuşaklıkla telkinlerde bulunmasını, onlara karşı kaba, katı yürekli, ürkütücü ve korkunç tavır takınmamasını emrediyordu.
Peygamber (sav) efendimiz davetini açıklarken mütevazi davranmıştı. Onun bu mütevaziliği kendisine karşı cüretkar davranıp hakka başkaldıran kimselerin cesaretlerini art-tırdığı gibi, zayıf ve korumasız kimseleri de kendisine yaklaştırmıştı. Bu zayıf ve korumasız kimseler vasıtasıyla islam daveti ilk aşamada tebliğ edilmiş oluyordu. Başkalarına tahakküm etmeden ve herhangi bir baskı yönüne gitmeden, hakkın kuvveti zuhur etmiş oluyordu. Onun bu mütevaziliği bazı kimseleri kendisine mütecaviz davranmaya sevketmişse de, bazı güçlü kimseleri ona yaklaştırmıştır. Birçok kimseler onun şerefli geçmişini ve şimdiki muazzam yaşantısını gördükleri ve kendisine eziyet eden kimselere de sırf gönül rızasıyla müsamahakar davrandığını müşahade ettikleri için müslüman olmuşlardır. Ona yapılan eziyetler başkalarının nazar-ı dikkatlerini

celbetmiş ve hür kimselere yapılmaması gereken muameleler kendisine tatbik edilince, insanların dikkat nazarları onun üzerinde yoğunlaşmıştı. Bu da hiçbir ayırım yapmadan bütün insanları onun daveti üzerinde düşünmeye sevketmiş, birçok kimsenin yardımcı ve destekçi olarak İslam'a girmelerine yeterli bir sebep olmuştur.

Bütün bu sebeplere dayalı olarak ve Allahü Teala'nın peygamberliğini kime vereceğini herkesten daha iyi bildiği ve İslamiyet'i sabit kılıp yaydığı için, peygamberi Muhammed (sav)'in, İslamiyet'i hoşgörüyle yaymasını uygun görmüştür. Bu sebeple Peygamber efendimiz, davetini insanları ürkütmeden ve şiddete başvurmadan tebliğ etmiştir. İslam daveti kaba güçle değil, kuvvetle yayılmıştır.

HABEŞİSTAN'A HİCRET

Habeşistan'a Hicret

Muhammed (sav)'e tabi olan, sabır ve sebat hususunda ona uyanların sayısı çoğalıp artmaktaydı. Peygamber efendimize iman edip uyanlar, sadece zayıf ve korumasız mü'minler değildi. Mekke'nin eşrafından da islam'a girenler ve müslümanların safları arasında yer alanlar olmuştu. Mü'minlerin sayısının artmasıyla orantılı olarak müşriklerin onlara yaptıkları eziyetlerin miktar ve çeşitleri de artmaktaydı. Kimi eliyle, kimi kır-bacıyla, kimi öğle sıcağında sıcak kum ve taşların üzerinde eziyet ediyor, kimi de ancak rezil ve alçakların yapabilecekleri eziyetleri tatbik ediyordu. Nitekim Ebu Cehil Peygamber efendimize eza ve cefada bulunmuş, onunla alay etmiş, ibadetini engellemek istemişti. Müşrikler, şerefli ve asil mü'minlere daha fazla eziyet edip onların şereflerini çiğnemek istemişlerdi. Eziyet ve cefalar umumileşmiş, artık kurtulma imkanı kalmamıştı. Mekke-i Mükerreme'de kalıp da eziyete uğramamak mümkün değildi. Şu halde hicret etmek zorunlu hale gelmişti.
"Allah yolunda hicret eden kimse, yeryüzünde çok bereketli yer ve genişlik bulur." (Nisa: ıoo)
Ama mü'minler nereye hicret edeceklerdi?
Hürriyet içinde yaşayacakları, Mekke müşriklerinin tahakkümünden uzak olan, Kureyşliler'in sözlerinin geçmediği, iyi bir hükümdar tarafından yönetilen bir beldeye göç etmek gerekiyordu. Eza ve cefaların yapılmadığı, hiç kimsenin eziyet görmediği, zulümden uzak olan bir beldeye hicret etmek gerekiyordu. Burası da ancak, Habeşistan olabilirdi. Çünkü orada Kureyş'in sözü geçmiyordu. Orası Kureyş'e boyun eğmiyordu. Diğer kabileler gibi Kureyş'in boyunduruğu altında değildi. Orada iyiliğiyle şöhret bulmuş adil bir hükümdar vardı. Peygamber (sav) efendimiz, müminlerin oraya hicret etmeleri gerektiğine, işaret etti. Mü'minlerin bela ve musibetlere uğradıklarını gördüğü ve onları bu eziyetlerden koruyamadığı için şöyle demişti: "Habeşistan'a hicret etseniz iyi olur. Çünkü orada hiç kimsenin zulüm görmesine müsaade etmeyen bir hükümdar vardır. Orası, doğruluğun hüküm sürdüğü bir yerdir. Oraya hicret edin ve içinde bulunduğunuz bu sıkıntılardan kurtulmanız için Allah'ın size bir çare yaratacağı zamana kadar orada bekleyin."
Habeşistan'a hicret eden ilk kafile, bi'setin beşinci yılında yola çıkmıştı. Şüphesiz hicretin, eziyetlerden kurtulmaktan başka bir faydası daha vardı.

Mü'minler uğradıkları ve sıkıntı çektikleri eziyetlerden, fitne ve musibetlerden korunmanın ya-nısıra, gittikleri yerde İslamiyet'i de tanıtacaklardı. Hicret eden müslümanlarm sözcüsü sıfatıyla Ebu Talib oğlu Cafer, hükümdar Necaşi'nin huzurunda îslami hakikatleri ve tevhid dininin davet ettiği sıla-i rahim, ahlaki güzelliklere teşvik, ca-hiliyet kötülüklerini men etmek, insanı fesada daldıran asebi-yeti önlemek gibi prensipleri açıklamıştı. Bunlardan daha önce de söz etmiştik. Bütün bu faydaların yanısıra, bu hicret sayesinde Habeşistan'daki hıristiyanlar İslamiyet'i tanımış ve İslam'ın İsa peygamber hakkında söylediklerini Öğrenmişlerdi. İslamiyet Mekke dışındaki bir beldede yayılmaya ve kök salmaya başlamıştı. Nitekim ileriki tarihlerde Medine'ye yapılan hicret vesilesiyle de yahudiler İslamiyet'i tanımışlardı. Hakikati görenler müslüman olmuş, diğerleri de kafir kalmışlar, küfründe inat edip mukavemette bulunmuşlardı:

"Kim yola gelirse, kendisi için yola gelmiş olur. Kim de saparsa kendi aleyhine sapar." (îsra: 15)

Mü'minler guruplar halinde hicret etmişlerdi. Birinci gurupta Osman bin Affan'ın eşi ve Peygamber efendimizin kerimesi Rukiye de vardı. Bu toplulukta on erkek ve kadın bulunuyordu. Bundan sonra hicret devam etmişti. îbn îshak bu konuda şöyle der: "Habeşistan'a hicret eden müslümanların sayısı seksen üçtü. Yalnız bu müslümanların beraberlerinde götürdükleri küçük çocukları veya Habeşistan'da doğan çocukları bu sayının dışındadır." îbn Kesir bu rakam üzerinde tartışmış ve Habeşistan'a hicret eden müslümanların sayısının daha fazla olduğu hususunda şüphesi bulunduğunu belirtmiştir. Ahmed bin Han-bel, İbn Mesud'un bu hususta şöyle dediğini rivayet eder: "Re-sulullah (sav) efendimiz, sayısı seksen civarında olan biz müs-lümanları Habeşistan'a gönderdi " [1]

Hz. Ebu Bekir, hicret edenler arasında değildi. Fakat Allah ona, Allah'ın yaratıklarının en yücesi ve en kıymetlisi olan Abdullah oğlu Muhammed (sav) ile birlikte hicret etmek şerefini bahsetmişti. Bu hususta îbn îshak ile Buhari, Urve bin Zübeyr kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Ebu Bekir, kendisine yapılan eziyetler sebebiyle, artık Mekke'de kalamayacağını anlayınca Habeşistan'a hicret etmek için Resulullah'tan izin istedi. Resulullah ona bu izni verdi. Habeşistan'a hicret etmek üzere yola koyuldu. Mekke'den bir ya da iki günlük bir mesafeye ulaştığında yolda îbn Dağne ile karşılaştı, îbn Dağne, Beni Haris bin Ebi Bekir'in kardeşi idi. O "El habis" denen gurubun lideriydi. Ebu Bekir'e şöyle dedi:

- Nereye ey Ebu Bekir?

- Milletim beni Mekke'den kovdu. Bana eziyet etti. Beni baskı altında tutmak

istedi.
- Niçin? Halbuki sen aşiretine iyilikte bulunur, uğradıkları bela ve musibetler dolayısıyla onlara yardım eder, iyilik yaparsın. Mekke'ye geri dön. Artık sen benim himayemdesin!
îbn Dağne'nin bu sözü üzerine, Ebu Bekir onunla birlikte Mekke'ye geri döndü. îbn Dağne Mekke'ye girdikten sonra Ku-reyşliler'e şöyle seslendi: "Ey Kureyş topluluğu! Ebu Kuhafe'yi (Ebu Bekir'i) himayeme aldım. Artık hiç kimse ona ilişmesin. Ondan elinizi çekin!" îbn Dağne'nin bu sözlerinden sonra Ebu Bekir kendi evine gitti. Evinin kapısının yanında bir mescidi vardı. Orada namaz kılardı. Yufka yürekli bir insandı. Kur'an-ı Kerim'i okurken ağlardı. Çocuklar gelip yanıbaşında dururlardı. Kölelerle kadınlar, onda gördükleri heybeti hayretle mü-şahade ederlerdi, Kureyşli erkekler, İbn Dağne'nin yanına gidip ona şöyle dediler: "Ey îbn Dağne! Sen bize eziyet etmesi için şu Ebu Bekir'i himayen altına almadın herhalde, O namaz kılıyor, Kur'an okuyor, Muhammed'in getirdiği şeyleri anlatıyor. Heybetli bir kimsedir. Çocuklarımızı, kadınlarımızı ve korumasız zayıf şahsiyetli kimselerimizi atalarımızın dininden saptırmasından korkuyoruz. Git ona; evine girmesini, evinde dilediği ibadeti yapmasını, yalnız çoluk çocuğumuza görünmemesini tembihle."
Kureyşliler'in bu ikazı üzerine, îbn Dağne Ebu Bekir'in yanına gitti ve ona şöyle dedi: "Ey Ebu Bekir, seni kavmine eziyet etmen için himayeme almadım! Onlar, içinde bulunduğun bu halden hoşlanmıyorlar. Bu yaptıklarından eziyet duyuyor, rahatsız oluyorlar. Evine kapan, evinin içinole dilediğini yap."
Ebu Bekir dedi ki: "Ne dersin? İstersen beni himayeden vazgeç. Ben Allah'ın himayesi altına gireyim. Çünkü O'nun himayesi altına girmek daha iyidir." îbn Dağne de: "Öyleyse üzerindeki himayemi kaldırıyorum" dedi. Sonra İbn Dağne, Kureyşliler'in meclisine vardı ve şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu! Ebu Kuhafe (Ebu Bekir) himayemi bana geri verdi. Artık ona diledi-, ğinizi yapabilirsiniz." [2]
Ebu Bekir, müşriklerin eza ve cefaları arasında kalmaya razı oldu. Evinin Önünde namazım açıkça kılmaya devam etti. Sadece Allah'a güveniyordu. Peygamber efendimizin yakınında kalmaktan memnundu. Onun karşı karşıya kaldığı işkencelere uğramaya razıydı. Şerefli ve. alicenab insanın komşusu olmaktan memnun idi.

[1] îbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s.69.

[2] Bu haberi, Buharı, Sahih'inde rivayet etmiştir.

Dostların ve Düşmanların Takibi

Bu muhacirler dinlerinden döndürülmemek ve kendilerini eziyetlerden, horlanmalardan, hakaretlerden, alaya alınmaktan kurtarmak için Habeşistan'a hicret etmek üzere yola çıktılar. Oraya varınca adil ve iyi bir hükümdarla karşılaştılar. Hükümdar onlara ikramda bulundu. Kendi ülkesinde serbest ve huzur içinde dolaşmalarına, güvenlik içinde oturmalarına izin verdi. Ebu Talib, oğlu Cafer'den ayrıldığı için hasret ateşiyle yanıp tutuşuyordu. Mekke'deki müslümanların hicret etmelerine sebep olan eza ve cefalardan rahatsız olmuştu. Hükümdar Necaşi'ye bir mektup yazarak, muhacir müslümanları korumasını ve himayesi altında tutmasını tavsiye etmişti. Peygamber (sav) efendimiz de hükümdar Necaşi'ye bir mektup yazmış, mektubunda, müslümanlara iyilikte bulunmasını ve onlarla birlikte kendisinin de İslam'a girmesini tavsiye etmişti. Beyha-ki'nin rivayetine göre Peygamber efendimizin Necaşi'ye yazdığı mektubun metni şöyledir:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla! Allah'ın Resulü Muhammed'den Habeşlerin kiralı Necaşi'ye:
Selam sana olsun. Kendisinden başka tanrı olmayan Malik, noksan sıfatlardan uzak, yüce sıfatlarla muttasıf selamet verici, yarattıklarını koruyucu, yardım edici Allah'a hamd olsun. Tasdik ederim ki, Meryem oğlu Isa Allah'ın Ruh-ul Kudüs'ü ve bakire, faziletli, kendisine dokunulmamış Meryem'e bıraktığı kelimesidir. Allah, Adem'i kendi eliyle yarattığı gibi, onu da ruhu ve üflemesiyle yarattı.
O halde seni bir olan ve ortağı bulunmayan Allah'a çağırıyorum. Ona itaat etmeye, bana tabi olmaya ve getirdiğim şeye iman etmeye çağırıyorum. Çünkü ben Allah'ın Resulüyüm. Amcamın oğlu Cafer'i, beraberindeki bir grup müslümanlarla birlikte size gönderiyorum. Sana geldiklerinde onları ağırla. Gururu bırak. Seni ve emrin altında yaşayanları, her şeye gücü yeten ve büyüklük kendisine mahsus olan Allah'a davet ediyorum.
Selam, hidayete tabi olanlara olsun!"
Bu mektupta'iki şeye tabi olma çağrısı vardır:
1- Bu mektup insanları Islama davet ediyor, uygun ortam ve uygun adam bulunca, Peygamber efendimiz davetini devam ettiriyordu. Necaşi'de hakkı kabul edecek bir kalb görmüştü. Çünkü adil kimseler, hakka kulak verirler. Hakkı dinleyen kimselerden olurlar. Zaten Necaşi, Hz. Muhammed (sav)'e ve onun risaletine iman etmişti. Peygamber efendimize şu mealde bir mektup

yazmıştı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Ebcer oğlu Asham Necaşi'den Allah'ın Resulü Muhammed'e... Ey Allah'ın Peygamberi! Allah'ın Selamı Rahmeti ve Bereketi üzerine olsun. Beni İslam'a ileten Allah'tan başka tanrı yoktur. Mektubun bana ulaştı. Ey Allah'ın Resulü, o mektubunda İsa'dan bahsediyorsun. Göklerin ve yerin Rabbine andolsun ki İsa (a.s.), senin anlattıklarından fazla bir evsafa sahip değildir. Bize gönderdiğini bildik ve tanıdık. Amcan oğlunu ve arkadaşlarını ağırladık. Gerçekten doğru ve dürüst olarak Allah'ın Resulü olduğuna şehadet ederim. Sana biat ettim. Amcanın oğluna da biat et-tim. Onun huzurunda Alemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum. Ebcer oğlu Asham'ın oğlu Eriha'yı sana gönderdim. Ben sadece kendi nefsime sahip olabilirim. Eğer dilersen sana gelirim ey Allah'ın Resulü. Senin söylediklerinin gerçek olduğuna şehadet ederim."
Bu mektuptaki ifadelerden anlaşıldığına göre Necaşi, oğlunu Habeşli bir heyetin başında, Peygamber efendimizle konuşmak üzere elçi olarak göndermiştir.
2- Peygamber efendimizin Necaşfye göndermiş olduğu mektupta, davet edilen hususlardan ikincisi, onun, Habeşistan'a hicret eden müzminlere şefkatle muamele etmesidir. Peygamber efendimiz Necaşi'yi, Habeşistan'a hicret eden mü'minlere, ikametleri esnasında iyi davranmaya davet etmişti. Zorbalık ve tahakkümle onları ezmemesini istemişti. Peygamber efendimiz oraya hicret eden sahabilere aşırı derecede muhabbet beslediği, orada gördükleri ikramdan dolayı da Habeşlilere vefa borcunu ödemenin zorunluluğunu hissettiği, övgüye layık kimselere de şükran borcunu eda etmek zaruretini duyduğu, en azından onlara karşı misliyle mukabelede bulunmak istediği için Habeşistan'dan gelen heyete bizzat hizmet etmişti. Beyhaki, Ebu Üma-me'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Necaşi'nin heyeti Peygamber efendimizin yanına geldi. Peygamber efendimiz kalkıp bizzat onlara hizmet etti. Sahabiler, *Ya Resulülallah, senin yerine biz hizmet edelim' dedilerse de, Peygamber efendimiz onlara şu karşılığı verdi: 'Bunlar benim sahabilerime ikramda bulundular. Kendilerine mukabelede bulunmak istiyorum."
Evet, Peygamber efendimiz Habeşistan'a hicret eden Neca-şi'nin yanına giden sahabilerini böylece takip edip izlemişti. Onların, hicret ettikleri uzak bir diyarda rahata kavuşmalarım arzulamıştı. Necaşi de onlara ikramda bulunmuş, rahat bir şekilde ikamet etmelerini sağlamıştı. Onlara kardeş gibi ikram etmişti. Onları yalnızca adil bir hükümdara yaraşır şekilde değil, kerim bir kardeşe yaraşırcasma ağırlamıştı.

Peygamber efendimizin sahabilerini takip edişi dostça bir takipti. Dostların takibi işte böyle olur. Öte taraftan düşmanların takibine gelince onlar bunun tersi bir yöntem izlediler. Muhacir mü'minleri yurtlarından çıkarıp mallarından mahrum etmekle yetinmediler. Onları daha da zor durumlara düşürmek, gittikleri ülkeden kovulmalarını temin etmek istemişlerdi. Çünkü onların îslamiyeti yaydıklarını, İslam'ın gölgesini daha da genişlettiklerini görmüşlerdi. Cahiliyet asabiyeti müşrikleri, Habeşistan'daki muhacir mü'minlerin rahatlarını bozmaya, huzurlarını kaçırmaya, düzenlerini sarsmaya itmişti. Necaşi'yi onlara karşı kışkırtacak bir adam gönderdiler. îbn İshak bu konuda şöyle der:
"Kureyşliler, Resulüllah'm sahabilerinin Habeş diyarında rahata kavuştuklarını ve huzur içinde olduklarını görünce, hükümdar Necaşi'yi onlara karşı kışkırtmak, onları dinlerinde fitneye düşürüp barındıkları ve güvenlik içinde yaşadıkları Habeşistan'dan kovdurmak için, aralarından iki kişiyi seçip Neca-şVye gönderdiler. Bunun için Abdullah bin Ebi Rebia ile Amr bin As, Necaşi'ye takdim edecekleri bir takım hediyelerle birlikte Habeşistan'a gitmek üzere yola çıktılar.'[1]
İyi ve temiz yürekli muhacirler rahatsız edilmişlerdi. Ümmü Seleme'nin bu hususta şöyle dediği rivayet edilir:
"Habeş diyarına indiğimizde, müslümanları himaye eden. Necaşi ile komşu olduk. O dinimiz hususunda bizi himaye etti. Allah'a ibadet ettik. Hoşumuza gitmeyen bir şey duymadık. Ku-reyşliler rahat ettiğimiz ve huzur bulduğumuz konusundaki haberleri öğrenince, aralarında toplanıp şu karara vardılar: Necaşi'ye iki güçlü elçi gönderecek, bu elçiler kıymetli eşyalarla birlikte Necaşi'ye gideceklerdi. Birçok hediyeler topladılar. Ne-caşi'nin patriklerinden her birine birer hediye sundular. Sonra Abdullah bin Rebia ve Amr bin As'ı yetkili elçiler olarak Neca-şi'nin huzuruna gönderdiler. Gönderirken de, her patriğin hediyesini mutlaka vermelerini sıkı sıkıya tenbihlediler. Bu hediyeleri Necaşi ile görüşmeden önce patriklere vermiş olacaklardı. Sonra Necaşi'nin huzuruna çıkıp hediyelerini takdim edeceklerdi. Arkasından da, biz müslümanlarla görüşüp düşüncelerimizi sormadan Necaşi'nin bizleri onlara teslim etmesini isteyeceklerdi. Bu emir ve direktifleri aldıktan sonra Necaşi'nin yanına geldiler. Biz de onun yanında huzur içinde yaşıyor ve hayırlı bir insanın himayesi altında bulunuyorduk."[2]
Elçiler kendilerine verilen direktiflere uygun bir şekilde hareket ettiler. Her patriğin hediyesini takdim ettikten sonra, kendi adamlarından bazı beyinsizlerin dinlerini terkettiklerini, kendi kafalarına göre yeni bir din uydurduklarını, hiç

kimsenin tanımadığı bu dine giren kimselerin şu anda Habeşistan'da ikamet ettiklerini Patriklere haber verdiler. Güya Mekke eşrafının kendilerini bu adamları teslim alıp Mekke'ye götürmek üzere Habeşistan'a elçi sıfatıyla gönderdiklerini anlattılar. Patriklere şunu da söylediler: "Eğer hükümdar Necaşi, bu dinsizleri bize teslim edip etmeyeceği hususunda görüşünüzü almak isterse, ona, bunlarla görüşmeden ve fikirlerini sormadan derhal bize teslim etmesi için tavsiyede bulunun. Çünkü bu beyinsizlerin milleti olan Mekkeliler elbetteki bunlardan daha ileri görüşlüdürler. Kötüledikleri din hususunda, bunlardan daha bilgilidirler." Bu isteklerini patrikler kabul ettiler ve hükümdara bu yolda tavsiyede bulunacaklarına dair söz verdiler. Patriklere rüşvet vererek hükümdarla görüşme zeminini hazırladılar. Sonra da hükümdarın huzuruna çıkıp konuşmadan Önce hediyelerini ona takdim ettiler. Necaşi'ye şöyle dediler:
"Ey hükümdar! Aramızdan, eski dinlerini terkeden ve yepyeni bir din icat etmiş olan bazı beyinsizler sana sığınmışlardır. Onların uydurdukları dini ne biz, ne de sen bilmiyorsun. Onların babaları, amcaları ve aşiretleri gibi, kavimlerinin eşrafı olan kimseler, onları bize teslim etmen için elçi sıfatıyla bizi sana gönderdiler. Çünkü kavimlerinin eşrafı onlardan daha ileri görüşlü ve kötüledikleri din hususunda onlardan daha bilgilidirler."
Bunun üzerine Necaşi, patriklerle konuştu. Aldıkları hediyeler, patrikleri Kureyşli müşrikler tarafına çekmişti. Şöyle demişlerdi: "Doğrudur ey hükümdar.
Bu muhacirlerin kavimleri, elbette kendilerinden daha ileri görüşlü ve kötülemekte oldukları din hususunda onlardan daha bilgilidirler. Sen bunları şu iki elçiye teslim et ve memleketlerine geri gönder." Onların bu konuşmaları üzerine Necaşi, batıl ve hain saldırıyı hissetti. Ortada kurulmuş bir tuzak vardı. Kesin bir tavır takınarak tuzaklarını başlarına geçirip şöyle dedi: "Bana sığınan, benim beldeme yerleşen, beni başkalarına tercih eden kimseleri çağırarak, bulundukları durumu kendilerine sormadan, onları size teslim etmeyeceğim! Eğer bu elçilerin dedikleri gibi konuşurlarsa onları elçilere teslim eder, kavimlerine geri gönderirim. Eğer elçilerin söylediklerinden başka şeyler söyleyecek olurlarsa, onları kavimlerine karşı korur ve yanımda kaldıkları sürece güzel bir şekilde himaye ederim!"
Adil bir hükümdarın söylediği hak söz işte bu idi. Bundan sonra hükümdar, Resulullah'm muhacir arkadaşlarını, yanına çağırdı. Patrikler de çağrılmışlardı. Necaşi, muhacir müslü-mahlara şöyle dedi:
"Kavminizin dininden ayrılmanıza ve benim (Hıristiyanlık) dinime ve şu milletlerden herhangi birinin dinine girmemenize sebep olan şu yeni din nedir?"
Necaşi'nin bu sorusuna Ebu Talib'in oğlu Cafer şu karşılığı verdi:

"Ey hükümdar! Biz cahil bir millettik. Putlara tapar, fuhuş işler, akrabalarımızla olan bağlarımızı keser, komşularımıza kötülük ederdik. Güçlü olanlarımız zayıf olanlarımızı ezer ve yok ederdi. Biz bu haldeydik. Nihayet Cenab-ı Allah, nesebini, doğruluğunu, güvenirliğini, iffetliliğini bilip tanıdığımız bir adamı aramızdan seçip bize peygamber olarak gönderdi. Bu peygamber de bizi, Allah'ı birlemeye ve ona ibadet etmeye davet etti. Bizlerle atalarımızın daha önceleri tapmakta olduğumuz taşlarla putları bırakıp Allah'a kulluk etmemizi, doğru konuşmamızı, emaneti sahibine teslim etmemizi, dostluk ve akrabalık bağlarını korumamızı, güzel komşuluk yapmamızı, haramlardan ve kan davalarından uzak durmamızı emretti. Kötülükten ve yalan sözden bizi men etti..." Böyle dedikten sonra Cafer, bazı îslami prensipleri daha anlattı. Sonra sözünü şöyle sürdürdü:
"Biz de bu peygamberi tasdik ettik, ona iman ettik. Allah katından getirdiği hükümlere tabi olduk. Sadece Allah'a ibadet etmeye başladık. O'na hiçbir şeyi ortajt koşmadık. Bize haram kıldığı şeylerden uzak durduk. Helal kıldığı şeylere yöneldik. Bundan dolayı kavmimiz bize düşman oldu. Bize işkence etti. Tekrar putlara tapmamız için bizi zorlamaya başladı. Daha önce helal saydığımız murdar şeyleri helal saymamızı istedi. Bize zulmedip baskı yapmaya, dinimizle aramıza girmeye başlayınca, senin beldene hicret ettik ve seni başkalarına tercih ettik. Senin himayende yaşamayı arzuladık. Senin yanında zulüm görmeyeceğimize inandık!"
Necaşi doğruyu öğrenmek için şöyle dedi: "Muhammed'e gelen ilahi vahiyden senin yanında bir şey var mıdır?"
Cafer, evet dedi. Necaşi, bunu göstermesini isteyince, Cafer, Meryem suresinin baş taraflarını okudu.
Necaşi, gözleri önünde hakikatlerin açıklığa kavuşmasından etkilenmişti. Cafer'in okuduğu ayetlerde, Zekeriyya'nm haberleri ve Cenab-ı Allah'ın Yahya'ya Zekeriyya'yı bahşetmiş olduğu anlatılıyordu. Ayrıca Melek Cebrail'in Meryem'i hamile bıraktığı da açıklanıyordu. Cebrail, Meryem'e: "Sana tertemiz bir erkek çocuğu hediye edeyim diye rabbim tarafından bir elçi olarak gönderildim" dedi.
Cafer'in okuduğu ayetlerde îsa peygamberin doğumundan da bahsediliyordu. Doğrusu Necaşi, karşılaştığı hak ve hakikati idrak eden inançlı bir kimseydi. Adalet sahibiydi. Doğru görüşlü olup iman ve adaletten sapmazdı. Okunan ayetlerden çok etkilendiği ve hakkı idrak ettiği için sakalı ıslanmcaya kadar ağladı. Rivayete göre ayetlerin okunduğu ilk esnada, kendisine patrikleri de muvafakat etmiş ve onun gibi etkilenmişlerdi.
Necaşi dedi ki: "Andolsun ki, isa'ya gelen vahiy ile bu okunan ayetler aynı

kandilden çıkan ışıklar gibidir." Sonra Ku-reyşliler'in gönderdikleri iki elçiye hitaben şöyle dedi: uArtık Mekke'ye gidin! Allah'a andolsun ki, bu müslümanları size teslim etmeyeceğim ve onlar burada asla zorluk çekmeyeceklerdir."
Batılın kurduğu tuzakların ilk aşaması buydu. Ama sonuç, hak ve hakikat erbabının lehine olmuştu. Anır bin As, kurduğu tuzaktan bir sonuç alamayınca, işi burada noktalamadı. O, komplo kurmakta usta bir kimseydi. Kendisinden daha mutedil ve temiz nefisli olan arkadaşı ile aralarında şöyle bir konuşma geçti. Arkadaşına şöyle dedi:
- Vallahi yarın yine Necaşi'nin yanma gidecek ve söyleyeceğim sözlerle bu müslümanların kökünü kazıyacağım!
- Böyle yapma. Bu insanlar her ne kadar bize muhalefet etmiş olsalar da, bizim akrabalarımızdır.
- Vallahi yarın Necaşi'ye, müslümanların, Meryem oğlu İsa'nın bir kul olduğunu söylediklerini haber vereceğim.
Ertesi sabah Amr bin As ve arkadaşı Abdullah bin Rebia, Necaşi'nin huzuruna çıktılar. Amr bin As, Necaşi'ye şöyle dedi:
"Ey hükümdar! Şu müslümanlar Meryem oğlu İsa hakkında çok tuhaf bir şey söylüyorlar. Ona yakışmayacak ifadeler kullanıyorlar!" Bunun üzerine Necaşi, bir adam gönderip muhacir müslümanları çağırttı. Haberci onların yanına varınca korku ve hayrete düştüler. Birbirlerine Meryem oğlu îsa hakkında söylemekte olduklarını söylediler. Ancak onlar, kendi kavimleri olan Kureyşliler'den gördükleri eziyetlere alıştıklarından, başkalarının eziyetlerine de katlanma gücüne ve alışkanlığına sahip olmuşlardı. Bu nedenle kendi aralarında samimiyetle şöyle dediler: "Vallahi durum ne olursa olsun, biz, peygamberimizin Isa hakkında söylediklerinden başka bir şey söylemeyeceğiz. Bu kararla Necaşi'nin huzuruna çıktılar, Necaşi onlara: "Meryem oğlu Isa hakkında ne diyorsunuz?" diye sordu. Cafer şu cevabı verdi:
"Onun hakkında Peygamber efendimize gelen vahiyde bildirilen şeyleri söylüyoruz. Peygamber efendimiz, Meryem oğlu isa'nın Allah'ın kulu, elçisi, ruhu ve iffetli, bakire Meryem'e bıraktığı bir kelimesi olduğunu söylüyor."
Necaşi bu sözleri işitince eliyle yere vurdu ve yerden bir dal alıp şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, Meryem oğlu İsa, senin söylediği bu sözlerin dışına şu dal mesafesi kadar dahi çıkmış değildir. (Yani sizin söylediklerinizle onun söyledikleri aynıdır.)"
Böyle konuşurken etrafında hazır bulunan patrikler hayret içinde birbirlerine bakmış ve kalkıp kaçmak istemişlerdi. Necaşi: "Siz kaçsanız da, müslümanlar burada emin olacaklardır!" demişti. Sonra muhacir müslümanlara yönelerek şu

anlamda sözler söylemişti: "Artık makamımdan çıkıp gidebilirsiniz. Burada güvenlik içindesiniz. Size hakaret eden, cezalandırılacaktır. Sizden birine eziyet etmek için dağlar kadar altın verseler de, buna razı olmayacağım!"
Hakka ve hak erbabına himmet eden Necaşi, müslümanlara yardım etmiş ve îslam'a girmişti. Nitekim Önceki sayfalarda nakletmiş olduğumuz mektubundan da bu husus açıkça görülmektedir. Kureyşliler'in getirmiş oldukları hediyeleri iade etmiş ve onların tuzak olarak gönderdikleri elçileri geri göndermişti.
Ama patriklere verilen hediyeler, onları etki altına almıştı. Öyle görülüyor ki, onlar, Necaşi'nin îslam'a girmesinden sonra Habeşistan'ın bazı önde gelen şahsiyetleriyle bir araya gelerek Necaşi'ye karşı komplolar düzenlemişlerdir. Hatta Habeşli biri Necaşi'ye isyan etmişti. Müslümanlar da paniğe kapılmışlardı. Mü'minlerin annesi Ümmü Seleme bu hususta şöyle der: "İsyankar birinin Necaşi'yi yenerek onun makamına geçmesinden ve mü'tninlerin haklarına riayet etmeyecek bir adamın Habeş hükümdarlığı makamına oturmasından korktuğumuz kadar hiçbir şeyden korkmamış ve bundan üzüldüğümüz kadar hiçbir şeyden üzülmemiştik." Ümmü Seleme ile birlikte muhacirlerden Zübeyr bin Avam bu işin nasıl bir sonuca ulaşacağı konusundaki haberleri araştırıyorlardı. Neticede Zübeyr bin Avam, Necaşi'nin kendi hasmını mağlup ettiği müjdesini getirince, muhacirler, görülmemiş bir sevinçle ferahlanıp sevinmişlerdi.
Muhacirler Habeşistan'da rahat ve huzur içinde ikamet etmiş, durumları düzelmişti. Ama orada bir iş tuttukları konusunda hiçbir rivayet yoktur. Onlar Necaşi'nin misafirleri olarak mı geçiniyorlardı? Tarih bundan -bahsetmiyor. Çünkü Hz. Mu-hammed (sav)'in siretini yazan tarihçiler bu gibi şeyleYle değil, sadece müslümanlarm ve îslam'ın durumuyla ilgilenmişler, bu hususlarda açıklamalar yapmışlardır. Müslümanların inançları uğruna maruz kaldıkları ve katlandıkları eziyetleri anlatmışlardır. Bu konularda, hakikat arayıcısının geniş bilgiler bulması mümkündür. Ama tarihçiler, Özellikle siyer yazarları, mü'minlerin maddi işleri, sanat ve kazançlarıyla ilgili hususlara değinme gereğini duymamışlardır. Bizler, tarih sayfaları arasında gizli kalan ve anlatılmayan bazı hususları Öğrenmek istedik. Bunu da Habeşistan'a hicret etmiş olan bazı şahıslardan öğrendik. Bu nedenle o kişilerin durumlarını tasvir etmemiz zorunlu hale gelmiştir.
Habeşistan'a hicret eden mü'minler arasında temiz, takvalı ve iffetli Osman Zinnureyn hazretleri de vardı. O, maharet sahibi bir tüccardı. Habeşistan'a hicret ederken yanına bir miktar mal almıştı. Nafakasını temin etmesi gerekiyordu. Ticaretini terkedecek değildi. Tarihlerde, muhacirlerin, Necaşi'nin ko-

nukperverliği sayesinde, hiçbir iş yapmadan geçindikleri kaydedilmektedir. Ancak şöyle bir durum cereyan etmiş olabilir: Ne aşırı derecede israfa, ne de aşırı derecede kısıntıya gitmeden normal nafakalarını temin edecek kadar bir iş düzeni kurabilmeleri için, Necaşi onlara maddi yardımda bulunmuş olabilir. Bu durumda iki faraziye ile karşılaşmaktayız:

1- Mü'minler kendi geçimlerini temin etmek ve başkalarına yük olmadan hayatlarını sürdürmek için çalışmışlardır. Zaten başkalarına yük olarak yaşmak, islam'ın getirdiği güzel ahlak prensipleriyle uzlaşmamaktadır.

2- Mü'min muhacirler, kendi aralarında tam bir yardımlaşma içine girmişlerdi. Zengin olanlar, yoksullara yardım ediyordu. Güçlü olanları aciz olanlarına destek oluyordu. Peygamber efendimizin gayretleriyle, Medine'de muhacirlerle Ensar ve Evsliler'le Hazrecliler arasında kardeşlik bağları kurulduğu gibi, Habeşistan'daki muhacirler arasında da aynı şey kurulmalıydı. Bunlar arasında kardeşliğin teessüs etmesi daha da önem kazanıyordu. Çünkü herşeyden önce bunlar, garip idiler. Ayrıca ihtiyaç içindeydiler. İnsanların birbirlerine merhamet ve şefkatle muamele etmelerini öngören îslam ahlakının prensipleri de bunu gerektiriyordu. Bu şefkat ve merhamet muameleleri; Mekke-i Mükerreme'deki iyi muamelelerin bir uzantısıydı. Çünkü oradaki güçlü müslümanlar, zayıf müslümanlan himayeleri altına almışlardı. Örneğin Ebu Bekir (r.a), müslüman köleleri satın alıp azad ediyor, eza ve cefalardan kurtarıyordu.

---

[1] îbn Hişam, Siret, el, s.334.

[2] İbn Hişam, Siret, c.l, s.334.

Aldatma Ya da Aldanma

Kureyşliler'in hediyeler sunarak ve aldatma yoluna saparak Necaşi'yi yoldan çıkarmak üzere göndermiş oldukları iki elçi istediklerini elde edemediler. Yenik ve perişan bir şekilde geri döndüler.

Bu elçilerden Anır bin As, Kureyşliler'in dahi ve düzenci bir adamıydı. Düzen kurmakta usta idi. Habeşistan'da bir şayia olarak, Kureyşliler'in Muhammed (sav)e iman etmiş olduklarını yaydı. Gerçekten de bu şayialar yankısını buldu ve bazı kimselerin Mekke'ye dönmelerine sebep oldu.

Yayılan şayialar sonucu, bir rivayete göre otuzüç kişi Mekke'ye döndü. Fakat Mekke'ye döndüklerinde şehre girer girmez eziyet, alay ve istihzalarla karşılaştılar. Bazıları, önde gelen müşriklerin himayesine sığınmak zorunda kaldı. Bazıları da sabrederek eziyetlere karşı göğüs gerdiler. Diğer bir kısmı ise, akrabaları tarafından hapsedildiler.

Düzenbazlar yaydıkları şayialarla bazı muhacirleri tekrar tahakkümleri altına geçirmek için Mekke-i Mükerreme'ye geri döndürmeyi başardılar. Ama amaçlarına tam olarak ulaşamamışlardı. Çünkü muhacirlerin büyük bir çoğunluğu, düzenbazların uydurdukları bu yalan haberlere aldanmamış ve Habeşistan'da ikamete devam etmişlerdi.

Bu şayiaların yayıldığını ispatlayan bir delilimizin olup olmadığı sorulabilir. Özellikle bu şayiaların bizim ileri sürdüğümüz nedenlerden farklı nedenlerinin bulunduğu, bunlardan birinin de, müşriklerin Peygamber efendimizle birlikte secde etmeleri meselesi olduğu söylenebilir. Peygamber efendimiz güya Lat ile Uzza'yı överken Necm süresindeki secde ayetini okumuş, bu ayetin hitamında, müşrikler peygamberimizle birlikte secde etmişler! Bu husus Buhari'nin Sahih'inde anlatılmaktadır.

Bu konuda tarihi bazı olayları nakletmek istiyoruz. Bu şayia, sabit bir olayın arkasından ortaya atılmıştır. Necaşi, muhacir mü'minleri alıp Mekke'ye geri getirmek ve onları tekrar tahakkümleri altına alıp hürriyetlerini kısıtlamak, dinlerinden döndürmek, Muhammed (sav)'in adamlarını yoldan çıkarmak için Habeşistan'a giden iki elçiyi kovduktan sonra, bu şayialar ve tuhaf haberler Habeşistan'daki muhacirler arasında yayılmıştı. Zaman bakımından birbirine bitişik oldukları için, akıl da bu iki durum arasında bazı mantiki bağlar kurmaktadır.

Tarihçilerin anlattıklarını kabul etmemiz, yani Peygamber efendimizin güya Lat, Uzza ve Menat'a secde etmiş olduğuna inanmamız mümkün değildir. Bu rivayet

hadis kitaplarında kayıtlı da olsa, buna inanmamız imkansızdır. Bunun imkansızlığını açıklayacağız. îbn Kesir'in "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserinde, söz konusu şayianın sebepleri şöyle anlatılmaktadır:
"Bu şayianın şöyle bir sebebi vardı: Sahih'de ve diğer hadis kitaplarında sabit olduğuna göre, Resulullah (sav) efendimiz, bir gün müşriklerle bir arada bulunduğu sırada Cenab-ı Allah kendisine şu ayet-i kerimeyi inzal buyurmuştu:
"İnmekte olan yıldıza andolsun ki; arkadaşınız sapmadı, azmadı." (Necm: 1-3) Peygamber efendimiz bu ayet-i kerimeyi onlara okudu. Secde kısmına geldiğinde de secdeye vardı. Beraberindekiler müslümanlar, müşrikler, cinler ve insler de secdeye kapandılar. Bunun nedeni, tefsircilerin şu ayet-i kerimeden bahsederken anlatmış oldukları bir olaydır:
"Senden önce gönderdiğimiz hiçbir elçi ve peygamber yoktur ki, bir şey arzuladığı zaman, şeytan onun arzusuna vesvese karıştırmamış olsun.- Allah şeytanın karıştırdığını giderir. Sonra Allah kendi ayetlerini tahkim eder. Allah bilendir, hikmet sahibidir." (Hac: 52)
tşte bu ayet-i kerimenin tefsirini yapan müfessirler Garanik olayını anlatırlar. Biz bu olayı, her şeyi yerli yerine koymayı başaramayan kimselerin akıllarını karıştırmamak için burada anlatmak istemiyoruz. Yalnız şunu belirtelim ki, bu olay Buha-ri'nin "Sahih"inde anlatılmaktadır. Şöyle ki:
"Ebu Ma'mer, îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (sav) efendimiz Necm suresini ve o suredeki secde ayetini okuyunca, secdeye kapandı. Beraberindeki müslümanlar, müşrikler, cinler ve ins de secdeye kapandılar." Yalnız bu rivayeti Buhari nakletmiştir. Müslim'de yer almamaktadır. Buhari, Abdullah bin Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (sav) Mekke'de iken Necm suresini okudu. Secde ayetine gelince, secdeye kapandı. Beraberindeki herkes de onunla birlikte secdeye kapandılar. Ancak orada bulunan yaşlı bir adam yerden bir avuç çakıl veya toprak alıp alnına sürdü ve "Benim için bu kadarı da yeter" dedi."
Bunu Müslim, Ebu Davud, Nesei rivayet etmişlerdir. Ahmed bin Hanbel'in Müsned'inde de buna benzer bir rivayet mevcuttur.[1]
Bu hikayenin Peygamber efendimize karşı uydurulan bir iftira olduğunu düşünüyoruz. Çünkü:
1- Bu rivayetten anlaşıldığına göre Peygamber efendimiz: "Gördünüz mü o hat ve Uzza'yı ve üçüncü(leri olan) öteki (put) Menafi?" ayet-i kerimesini okurken şeytanın tesiri ile şu ilaveyi de yapmıştı:
"Bunlar, ulu putlardır ve şefaatleri umulur." Sonra sureyi tamamlamış ve okumasını bitirip: "Şimdi siz bu sözden (bu Kur'an'dan) mı hayret ediyorsunuz?

Ve gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz ve siz başkaldınyorsunuz. (Ey gafiller) Haydi Allah'a secde edin ve (O'na) kulluk edin" ayetine geldiğinde secdeye kapanmış, beraberindekiler de onunla birlikte secdeye varmışlardı.
Şüphesiz bu, batıl bir rivayettir ve yapılması imkansız şeylerden bahsetmektedir. Şeytanın peygamber efendimize musallat olması, Kur'an-ı Kerim'in nüzulüne ve vahyin inişine müdahalede bulunması mümkün değildir. Bunu kabul etmek, Kur'an-ı Kerim hakkında da şüphe etmeyi gerektirir. Böyle bir şey söz konusu olsaydı, fasıklar da Kur'an-ı Kerim'in tağyir, tebdil ve ilavNlere maruz kaldığını ifade ederlerdi. Risaletin tebliğcisi olan Peygamber efendimizin -haşa- bunamış olduğu söylenirdi ki, bu gerçek dışı bir şeydir.
2- Bu rivayetlerin hiç birisinin Peygamber efendimize ulaşan sağlam bir senedi yoktur. Bunların hepsi Mürsel haberdir ve iltifat edilmez.
3- Bu sözü söyleyenler, rivayeti şu ayet-i kerimenin tefsirine dayandırmaktadırlar:
"Senden önce gönderdiğimiz hiçbir resul ve nebi yoktur ki, bir şey arzuladığı zaman şeytan onun arzusuna vesvese karıştırmamış olsun. Allah, şeytanın karıştırdığını giderir. Sonra Allah, kendi ayetlerini sağlamlaştırır. Alah bilendir, hikmet sahibidir." (Hac: 52)
Tefsirciler bu ayet-i kerimenin tefsirini yaparlarken şöyle bir iddiada bulunurlar: Peygamber efendimiz Necm suresini okurken Lat, Menat ve Uzza'dan bahseden ayetlere geldiğinde, güya şeytan ona vesvese vermiş ve o da bu tesire kapılarak şöyle demişti: "Bu putlar ulu putlardır. Bunların şefaatleri umulur!" Tefsircilerin iddialarına göre, sözde bu fazlalık, daha sonra Kur'an-ı Kerim'den çıkarılıp neshedilmiştir. Çünkü bu fazlalığı onun kalbine şeytan bırakmış ve muhkem ayetlerden olmuştu". Fakat daha sonra neshedilince bu fazlalık, Kur'an-ı Kerim'den çıkarıldı.
Bu, Kur'an-ı Kerim hakkında şüpheye kapılan iftiracıların sözleridir. Bunlar iftira edip Kur'an-ı Kerim'in arttığını veya eksildiğini söylerler. Bu görüşte olan kimseler ancak kafirlerdir. Kafirler böyle şeyleri söylerler. Çünkü bunlar, Kur'an-ı Kerim'in Allah katından gönderildiği şekliyle kıyamet gününe kadar muhafaza edileceği görüşünü kabul etmemektedirler. Halbuki Allahü Teala şöyle buyurmuştur: "O zikri (Kur'an'ı) biz indirdik, biz. Onun koruyucusu da elbette biziz!" (Hicr 9)
Birisi çıkarak:
aSenden önce gönderdiğimiz hiçbir resul ve nebi yoktur ki, bir şey arzuladığı zaman, şeytan onun arzusuna vesvese karıştırmamış olsun. Allah, şeytanın karıştırdığını giderir. Sonra Allah, kendi ayetlerini sağlamlaştırır" ayetinin nasıl

tefsir edileceğini sorabilir. Buna cevap olarak deriz ki: Temennide bulunmak, insanın kendi fıtrat ve yaratılışı gereği olarak arzu ettiği şeylerle ilgilidir. Peygamberin de temenni ve arzuları vardır. Bunların fıtratları, temenni ve arzudan soyutlanamaz. Bunlar bu hususta masum sayılmazlar. Çünkü şeytan, onların arzuları yönünden kendilerine yaklaşır. Heveslerini süsleyip güzelleştirir. Ancak Cenab-ı Allah, peygamberin kalbine ve arzusuna bırakılan şeytani düşünceleri neshedip iptal eder. Nübüvvet ve hak risalet konusunda zahiri ve batini /yetlerini sağlamlaştırır. Böylece peygamberlerinin kalpleri kötülüklerden uzak kalarak temizlenir.
Denebilir ki, Buhari'nin de îbn Esir'in de naklettiği rivayetler hakkında nasıl bir tutum izlemeliyiz? Buna cevaben deriz ki: Bu anlatılanlar, Allah ve Resulü hakkında imkansız olan şeylerdir. Ravisi kim olursa olsun, bu gibi rivayetleri reddederiz. Peygamber efendimizin büyülenmiş olduğunu söyleyebilir miyiz? Yahut da onun Kur'an'a şirk sayılan bir şeyi ilave ettiğini söyleyebilir miyiz? Her ne olursa olsun, bu ahad bir rivayettir. Ahad haberlerle gelen hadisi inkar eden, ya da özel haberleri reddeden kimseye "Tevbe et" dememek gerekir. Çünkü o "kafir olmamıştır" diyen Şafii'nin kuralını tatbik ettiğimiz zaman, iki durumla karşı karşıya gelmiş oluruz:
1- Bu rivayetleri inkar ederiz. Böyle yapmakla da kafir olmayız.
2- Risalet ve Kur'an-ı Kerim hakkında ortaya şüphe atan şeyler söyleriz ki, bu durumda kafir oluruz (Allah korusun).
Şu halde dinimiz, Kur'anımız ve peygamberimizin masumiyeti hakkında ihtiyatlı şeyler söylemeliyiz. Peygamber efendimize nisbet edilen bu haberleri ve bu haberlerin şahinliğini reddetmeliyiz. Kur'an-ı Kerim'e, Peygamber efendimize, hatta her şeyden önce Alahü Teala'ya iman etmeliyiz.
Sonuç olarak deriz ki: Mekke halkının müslüman olduğuna dair haberlerin Habeşistan'da yayılış sebebi, insanları dinleri konusunda fitneye düşüren ve onları Peygamber efendimizle Kur'an-ı Kerim hakkında şüpheye sevkeden bu gerçekdışı rivayet değildir.
Tarihi kronolojiyi ve tarihi hadiselerin birbirleriyle olan bağlantısını incelediğimiz zaman, Habeşistan'da yayılan şayianın asıl sebebinin şu olduğunu görürüz: Mekkeliler, dinlerini korumak için Habeşistan'a hicret eden muhacirleri geri çevirmek ve onları elleriyle, dilleriyle yaptıkları eziyetlere tekrar maruz bırakmak istemişlerdi.
Resulüllah'm Sebatla Mücadelesini Sürdürmesi
Habeşistan'daki durum böyleyken, Peygamber efendimiz Mekke'de cihadını sürdürüyor, yapılanlara karşı sabır ve sebatla direniyordu. Hz. Muhammed'i

Kureyşliler'e teslim etmeyen; onların eziyetlerine, saldırılarına, hapislerine ve öldürme isteklerine karşı koruyan Haşim oğullarının liderliğini Ebu Talib yapıyordu. O, Peygamber efendimizi himaye ediyor ve düşmanlarının eline bırakmak istemiyordu. Eşi Hatice de ona yardım ediyor ve tesellide bulunuyordu. Kavminden gördüğü kaba muameleler dolayısıyla evine üzüntülü olarak dönen Peygamber efendimizin, dışarı çıkarken büyük bir azim ve mücadele gücüne yeniden kavuşmuş olarak çıktığı görülüyordu. Ayakları da yere daha kuvvetli bir şekilde basıyordu. Hatice'den ve amcası Ebu Talib'den fazlasıyla ülfet ve yakınlık, destek ve ünsiyet görmüştü. Genab-ı Allah da ona nusret ve zaferini vermişti.

Kureyşliler, Peygamber efendimize ve müslümanlara karşı eziyetlerini fazlalaştırmışlardı. Çünkü işgal ettikleri makamın, yavaş yavaş ayaklarının altından kaymakta olduğunu hissetmişler, bu sebeple müslümanlara ve Peygamber efendimize karşı inat ve şiddetlerini arttırmışlardı. Muhammed (sav)'in davetinin taraftar bulduğunu gördükçe daha da hırçınlaşıyor ve şiddetlerini arttırıyorlardı. Özellikle güçlü bazı kimselerin yeni dine girmeleri onları çileden çıkarıyor, eza ve cefalarını daha da arttırıyordu.

içinde bulundukları müşriklik sebebiyle, Muhammed (sav)'i susturmak istemişlerdi. Bunun için de hala kendisini korumakta olan ve lider konumunda bulunan Ebu Talib'e müracaat ettiler. Kureyşli müşriklerin, Ebu Talib'den kendilerini dinlemeyi istemeye hakları vardı. Nasıl kardeşinin oğlunu himaye ediyorsa, kendi haklarına da riayet etmesi gerekiyordu.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s.90.

Ebu Talib'le Görüşmeleri

Aralarında anlaşarak, sözü geçen kimseleri bir araya getirip topluca Ebu Talib'in yanına gittiler. Çünkü daha önce ferdi olarak ona yaptıkları başvurudan bir sonuç çıkmamıştı. Öte yandan Peygamber efendimiz de davet yolunda ilerlemekteydi. Ahmak müşriklerin beyinsizliklerine, alay ve maskaralıklarına, eziyet ve cefalarına, engellerine maruz kalmadan Cenab-ı Allah'ın çizmiş olduğu yolda yürümekteydi.İnsanları en güzel bir şekilde hakka davet ediyordu. Bu sebeple müşrikler onunla tartışmadan onu uzun bir süre kendi haline bıraktılar. Her ne kadar eziyetleri devam ediyorduysa da onunla tartışmayı bıraktılar.
Müşriklerin heyeti Ebu Talib'in yanına gitti. Sözcüleri ona şöyle de dedi:
"Ey Ebu Talibi Yeğenin Muhammed bizim tanrılarımıza sövdü, dinimizi kötüledi. Bize hakaret etti ve horladı. Ya onu uzaklaştırır bize hakaret etmesine engel olursun, ya da aramızdan çıkar ve onu bizimle başbaşa bırakırsın! Biz ona nasıl muhalif isek sen de ona muhalifsin. Onun dininde değilsin. O halde bırak da bu muhalefeti ortadan kaldıralım."
Akıllı ve hikmetli Ebu Talib, onlara yumuşakça cevap verdi. Güzel ifadelerle sorularını cevaplandırdı. Böylece Kureyşli müşrik heyeti onun yanından çıkıp gitti. Resulullah (sav) kendi yolunda yürümekteydi. Hiç gevşemeden ve kusur etmeden Allah'ın dinini açıklıyordu. Müslümanların sayısı ise giderek artıyordu, islamiyet, artık diğer kabileler arasında, bu arada Habeşistan'da yayılmaktaydı. Kureyşliler'in öfkesi arttı. Kinleri sebebiyle işi azıttılar, öfkeden kudurdular. Muhammed'e ve müslümanlara eziyet verme hususunda birbirlerine teşvikte bulundular ve birbirlerini kışkırttılar. İleri görüşlüleri, bir kez daha Ebu Talib'e gitmek, ama öncekine nisbetle daha sert bir dil ve katı bir tutumla onu uyarmak gerektiğini ileri sürdüler. Toplanarak Ebu Talib'in yanma gittiler. Sözcüleri şöyle dedi:
"Ey Ebu Talibi Aramızda yaşlı, şerefli ve itibarlı bir kimsesin. Yeğenin Muhammed'i davasından caydırmanı bekledik. Ama bu konuda birşey yapmadın. Allah'a andolsun ki, bizler^ atalarımıza, sövülmesine, bize hakaret edilmesine tanrılarımızın kötülenmesine artık sabredemeyiz. Ya Muhammed'i durdurursun, ya da bu işi biz kendimiz yaparız. İki taraftan biri, diğerini yok edecektir!"
Bu defa düşmanlıklarını ilan ederek, bizzat Ebu Talib'i tehdit etmişlerdi.Söylenmemesi gereken herşeyi söylemişlerdi. Ebu Talib'in yaşlılığına, şeref ve itibarına aldırış etmemişlerdi. Değişik bir dille konuşmuş olmaları, Ebu

Talib'i çok etkilemiş ve üzmüştü. Her ne kadar yeğeni Muhammed'i himayeden vazgeçmeyecek olsa da, karşı karşıya kaldığı sıkıntıyı ona açıklamak istedi. Kavminin kendisine karşı büyüyen düşmanlığına, onun da ortak olduğunu bildirmek için şöyle dedi:
"Ey kardeşimin oğlu, kavmin bana geldiler. Artık geldiğin noktada durmanı, daha ileriye gitmemeni istediler. Bana gücümün yetmeyeceği şeyleri yükleme!"
Muhammed (sav)'in azmi gevşemedi. Çünkü o Allah tarafından yardım ve destek görüyordu. Zaferi ve yardımı Allah'tan umuyordu. Her ne kadar içinden kavmi tarafından kabul görmek desteklenmek arzusundaysa da, Allah'tan başkasından yardım ummuyordu. Amcasının bu sözlerinden dolayı üzüldü. Eziyetlere uğramaktan korktuğu için değil, sevgili amcası Ebu Talib'in kendisine yardım etmekten vazgeçeceğini sandığı için üzüldü. Cihad ve mücadele meydanında amcasının kendisini yalnız bırakacağını ve düşmana teslim edeceğini düşündü. Artık kendisine yardım edemeyecek duruma geldiğini anlamıştı. Azim sahibi bir peygambere yaraşırcasına amcasına şöyle cevap verdi:
"Amca! Allah'a andolsun ki, bu işi bırakmak için güneşi sağ elime ayı da sol elime verecek olsalar, ben yine onu bırakmam. Ya yüce Allah onu bütün cihana yayar, görevim sona erer; ya da bu yolda ölür, giderim!" Böyle dedikten sonra Peygamber efendimizin gözlerinden yaşlar boşandı. Sonr^a kalkıp gitmek üzere kapıya yöneldi. O, Amcasının kendisini yardımsız bırakacağını ve düşmana teslim edeceğini beklemiyordu.
Alicenab bir insan olan Ebu Talib, yeğeni Hz. Muhammed'e karşı haksızlık ettiğini anladı. Kureyşli heyetin kendisine söylediklerini ona nakletmemesi gerektiğini düşündü. Böyle yapmakla Muhammed'i huzursuz etmişti. Muhammed, çıkmak üzere kapıya yöneldiğinde ona: "Ey kardeşimin oğlu! var git dilediğini söyle. Allah'a andolsun ki, seni hiç bir şekilde hiçbir kimseye teslim etmeyeceğim."
Ebu Talib ile Peygamber efendimiz arasında geçen konuşmalardan Kureyşliler Haberdar oldu. Ebu Talib'in onu koruduğu sürece Muhammed'e ilişemeyeceklerini, onu öldüremeyecek-lerini, hapsedemeyeceklerini veya Mekke dışına sürgün edemeyeceklerini anladılar. Fakat onların hileleri ve tuzakları henüz bitmemişti. Düşünmeye başladılar. Tuhaf bir karara vardılar. Her ne kadar bu kararları cahiliyetleri sebebiyle Araplar nez-dinde garip sayılmasa da, yine de onların bu kararı şaşılacak bir şeydi.
Şöyle ki: Araplar nezdinde, öteden beri evlat edinme müessesesi yürürlükteydi. Onlar, bu adeti komşuları olan Romalılardan almışlardı. Ailelerin evlat değiştirmeleri, kardeşlerin ve kardeş oğullarının değiştirilmesi, onların nazarında

mümkün şeylerdendi. Ebu Talib'in yanına gittiler . Kardeşi oğlu Muhammed'i kendilerine teslim etmesi karşılığında, Kureyşlilerden bir genci kendisine vereceklerini söylediler. Verecekleri bu genç, Muhammed (sav)'in yerine onun kardeşi oğlu olacaktı. Sevgi ve muhabbet, değiş tokuş kabul eden bir meta' haline gelmişti. Sözcüleri, Ebu Talib'e şöyle dedi:

"Ey Ebu Talib! îşte bu, Kureyşli gençlerin en boylu poslusu ve en yakışıklısı olan Velid oğlu Ammar'dır. Onun diyeti sana aittir. Gerektiğinde sen onun, o da senin diyetini verir. Birbiri-nizle yardımlaşırsiniz. Onu evlat edin, senin çocuğun olsun. Buna karşılık yeğenin Muhammed'i bize teslim et. Zaten o, senin ve atalarının dinine karşı çıkmış, birlik ve beraberliğinizi bozmuş, bizleri horlamış ve hakir görmüştür. Onu öldürmek üzere bize teslim et. Adama karşı adam veriyoruz!"

Doğrusu bu, temelsiz bir düşünce idi. Ebu Talib, yeğenini, öldürmeleri için onlara teslim edecek, buna karşılık da onlardan bir genci bimaye etmek üzere yanına alacaktı. Bu olacak şey değildi! Ebu Talib, onların düşüncelerinin temelsizliğini şu sözlerle açıkladı: "Allah'a andolsun ki siz benimle kötü bir pazarlığa girişiyorsunuz. Kendisini beslemem için çocuğunuzu bana veriyorsunuz. Buna karşılık öldürmek üzere yeğenimi istiyorsunuz. Bu, asla olmayacak bir şeydir!"

Abdü Menaf oğullarından Mutim bin Adiyy şöyle dedi: "Ey Ebu Talib! Yeminle söylüyorum ki, kavmin sana karşı insaflı davrandı. Ve seni bu badireden kurtarmak için elinden geleni yaptı."

Ebu Talib, Mutim'i kınayarak şöyle dedi:

"Ey Mut'im! Allah'a andolsun ki, kavmim bana insaflı dav-ranmadı. Görüyorum ki, beni desteksiz bırakmak ve küçük düşürmek için onlarla birlik olmuşsun. Var git, elinden geleni yap!"

Kureyşliler işi azıtmışlardı. Nitekim îbn Kesir de şöyle der: "îş çığırından çıktı, savaş kızıştı. İnsanlar birbirine karşı diş biledi ve birbirleri hakkında olmayacak şeyler konuştu!'[1]

Ebu Talib zor bir durumda kalmış ve kavminin şiddetli baskısına uğramıştı. Durum ne olursa olsun, ne kadar baskıya maruz kalırsa kalsın, yeğeni Muhammed'i yalnız bırakmak istemiyordu. Mekke'nin lideri pozisyonunda olan Abdülmuttalib oğlu Ebu Talib, mürüvveti, himmeti ve Haşimi kabilesine özgü azmi uğruna her türlü zorluğa katlanıyordu. Hatta uğradığı bu sıkıntılar nedeniyle kardeşi Ebu Leheb de geçici bir süre için rahmet ve şefkat duygularına yenik düşerek Ebu Talib'e ve Muhammed'e yanaşmış, kardeşini sıkıntıya sokan

Kureyşlilere karşı öfke duymuştu. Ebu Talib, kızkardeşinin oğlu Ebu Sele-me'yi himayesine almak istediği zaman, Kureyşliler onu daha da sıkıştırmış ve şöyle demişlerdi: "Ey Ebu Talib! Yeğenin Muhammed'i korudun. Peki Ebu Seleme'yi ne diye koruyorsun?" Ebu Talib onlara şöyle cevap vermişti:
"O benim himayeme sığındı. Kızkardeşimin oğludur. Onu himayeme almayıp da kimi alacağım?" Bu sözlerden sonra Ebu Leheb de kardeşine yapılan sürekli baskılardan dolayı ha-miyyete gelmiş ve Kureyşlileri tehdit ederek şöyle demişti:
"Ey Kureyş topluluğu! Kardeşim Ebu Talib'e karşı çok ileri gittiniz. Kavmi içinde onun himayesine sığınanlara saldırıyorsunuz. Yemin ederim ki, ya bu yaptıklarınızdan vazgeçersiniz, ya da size karşı yaptığı bütün işlerde onun yanında yer alırız ve amacına ulaşmasına yardımcı oluruz!"
Ebu Leheb o zamana kadar müşriklerin yanında yer almıştı. Bu sözlerinden sonra Hz. Muhammed (sav)in safına geçmesinden korktular. Nitekim daha önceleri diğer kardeşi Hamza da Ebu Cehil'in Muhammed (sav)e yaptığı hakaretten dolayı İslam'a girmiş ve müslümanlarm arasına katılmıştı. Bu nedenle müşrikler, çabucak Ebu Leheb'in gönlünü almaya çalıştılar ve "Ey Eba Utbe! Senin hoşlanmadığın şeylerden vazgeçiyoruz!" dediler. Çünkü Ebu Leheb, müşriklerin dostu ve yardımcısı olduğu halde Ebu Talibin Kureyşlilere karşı koyduğu güçlü tutu-/ mu nedeniyle kendisiyle birlik olup Muhammed (sav)e yardım etmesini sağlayacak olursa o zaman bütün Haşimi ailesi Muhammed (sav)i koruyacaklardı. Çünkü Hz. Muhammed, o ailenin en faziletli bireyi idi. Ancak Ebu Leheb'in gösterdiği bu ha-miyyetli davranış, bir şimşeğin parıltısı gibi çabucak sönüverdi. Sonuçta Ebu Leheb, ateşte kalmaya karar verdi ve o yolda yürümeye, devam etti. Peygamber efendimize karşı düşmanlığını sürdürdü. Müşriklerle dostluğuna devam etti. Onların müminlere karşı eza ve cefalarına ortak oldu. Mürüvveti, yeğenine ve yaşlı kardeşine karşı şefkati, onu harekete geçirmedi.

---

[1] Ibn Kesir, el Bidaye ve'n-Nihaye c.3, s.48.

BOYKOT

Boykot ve Bir Mucize

Kureyşliler Peygamber efendimize, onu himaye eden, savunan, kötülüklere karşı koruyan Haşim oğullarına, özellikle hiçbir tehdide aldırış etmeyen Ebu Talib'e karşı kesin karara vardılar. Ebu Talib, onların tehditlerine karşı yüce bir dağ gibi duruyor, gevşeklik ve fütur göstermiyor, kararlılığını elden bırakmıyordu. Kureyşliler, işin bu noktaya vardığını görünce, artık zulüm yapmaya ve kaba kuvvet kullanmaya karar verdiler. Kararları, Peygamber efendimizi öldürmekti. Ebu Talib'i ve beraberindeki Haşim oğullarını hiçe sayıyorlardı.
Ebu Talib, onların gizlice aldıkları suikast kararından haberdar olmuştu. Peygamber efendimizi korumak hususunda Abdü Menaf oğullarım toplantıya çağırmıştı. Onun bu çağrısına Abdü Menafoğulları arasından, sadece Muttalib oğulları icabet etmişlerdi. Bunlar, hem cahiliyet ve hem de İslamiyet döneminde Haşimoğulları'yla birlik içinde olmuşlardı. Haşimoğulla-rı da Ebu Talib'le beraber olmuşlardı. Ancak Ebu Leheb, Ebu Talible birlikte hareket etmemiş, Kureyşliler'in yanında yer almıştı. Onların zulümlerine ve yeğeni Hz. Muhammed'e yapılan suikast kararına katılmıştı. Şimdi de Zühri'nin bu konuda söylediklerine kulak verelim: "Müşrikler, müslümanlara karşı tavırlarını şiddetlendirmişlerdi. Müslümanların durumu zorlaşmış, eziyet ve belalara maruz kalmışlardı. Kureyşliler, Resulul-lah (sav)'i alenen Öldürmek için suikast planı kurmuşlardı. Ebu Talib onların bu planını öğrenince Muttaliboğulları'yla Haşimi-ler'i toplantıya çağırdı. Resulullah (sav)'i kendi mahallerine alıp himaye etmelerini ve suikastçılara karşı korumalarını istedi. Ebu Talib'in bu çağrısına Haşimiler içindeki müslümanlar da, kafirler de uydular. Bazıları iman ve yakinlerinden, bazıları da hamiyetlerinden dolayı bu çağrıya icabet etmişlerdi. Kureyşliler, akrabalarının Resulullah'ı topluca himaye ettiklerini duyunca müşrikleri toplantıya çağırıp şu karara vardılar: Haşi-moğulları'yla bir arada oturmayacaklar, onlarla alış veriş etmeyecekler, onların evlerine girmeyeceklerdir. Resulullah(sav)i kendilerine teslim etmedikleri sürece bu boykotlarını devam ettireceklerdi. Bu kararlarını ve suikast niyetlerini yazıya geçirdiler ve bir belge haline getirdiler. Artık Haşimoğulları'yla asla barışmayacaklar ve Hz. Muhammed'i, öldürmeleri için kendilerine teslim etmedikleri sürece onlara acımayacaklardı!"
Haşimoğulları, kendi mahalleri içinde üç yıl bekledikleri halde boykot hala

devam ediyordu. Çeşitli eziyetlere ve zahmetlere maruz kalmışlardı. Pazarlar, kendilerine kapatılmıştı. Mekke'ye gelen yiyecek maddeleri kendilerine satılmıyor ve verilmiyordu. Dışardan gelen erzakları kendilerinden önce müşrikler gidip satın alıyorlardı.
Gece olup da, yatma zamanı geldiğinde, herhangi bir suikast karşısında kalmaması için Ebu Talib, Peygamber efendimize gelip kendisinin yatağında yatmasını söylerdi. Bazan da kendi oğullarına veya kardeşlerine veya amcası oğullarına, gelip Mu-hammed'in yatağında yatmalarını emrederlerdi. Bu büyük ve alicenab amca, Muhammed (sav)'e uykuda iken suikast yapılmasına karşı tedbir alıyordu. Bu yaşlı adam, kendini suikastçılara hedef kılıyordu. Zaman zaman Peygamber efendimizin yatağının yerini değiştiriyordu. Böylece asabiyet için değil, şefkat, muhabbet ve merhametinden Ötürü Peygamber efendimizi koruyordu. Cenab-ı Allah, bu büyük amcanın kalbine Hz. Mu-hammed'e karşı büyük bir şefkat, sevgi ve merhamet bırakmıştı.
Mü'minler gerçekten de büyük bir imtihan karşısmdaydılar. Haşimoğullarıyla Muttaliboğulları da aynı durumdaydılar. Kücücük çocukları açlıktan kıvranıyorlardı. îbn îshak'ın da dediği gibi, bu boykot çok yönlü olmuştu. Evlenmeyi dahi kapsamına almıştı. Müşrikler, Haşimilerden ve Muttaliboğullarından kız almadıkları gibi, onlara kız da vermiyorlardı.
Haşimoğullarıyla Muttaliboğulları, başlarında Ebu Talib ve Peygamber efendimiz olmak üzere bu boykot içinde üç yıl beklediler. Çocuklarının açlıktan kırıldıklarını görüyorlardı. Ama büyükleri asla aldırış etmiyor ve paniğe kapılmıyorlardı. Müşrikler bu boykotu onlara, Muhammed'i kendilerine teslim etmeleri için uygulamışlardı.
Cenab-ı Allah, Haşimoğulları'yla Muttaliboğulları içindeki müminlere ve kafirlerin kalblerine sabır vermişti. Bu süre içinde Cenab-ı Allah, insanlara iki ayet göndermişti:
1- Bir kurtçuk gelmiş müşriklerin boykot belgesinin her tarafını yemiş, sadece Allah'ın adıyla sıfatlarının bulunduğu kısmı bırakmıştı. Bununla o kurtçuk, adeta Allah adının zulüm belgesinde bulunmasına razı olmadığını göstermişti. Kurtçuğun boykot belgesini yediğini, sadece Allah adı ile sıfatlarının bulunduğu kısmı bıraktığım, Cenab-ı Allah Peygamber efendimize, doğru sözlü ve güvenilir elçisine haber vermişti. O'nun şanı büyük kudreti yücedir.
2- Bazan taşlardan da suların fışkırdığı gibi, zulüm ve düşmanlık belgesini imzalayan bir takım Kureyşli müşriklerin kalpleri de merhamete gelmişti. Haşimoğulları'nm karşı karşıya kaldıkları boykotun üçüncü yılında, Kureyş batınlarından olan Abdü Menafoğulları'ndan, Kusayoğulları'ndan ve diğer bazı

Kureyşlilerden ileri gelen şahıslar, ileriye atılıp bu boykot kararının kötü bir karar olduğunu söylediler. Bu belgeyle akrabalık bağlarının hiçe sayıldığını, gerçeğin gözardı edildiğini ifade ettiler. Kabe tavanında asılı olan bu belgeyi iptal etmeyi ve bunun getirdiği haksızlıkları ortadan kaldırmayı istediler. Kureyş'in önde gelen şahsiyetleri bu düşüncede iken Ebu Talib, onlara bir kurtçuğun boykot belgesini yediğini ve belgede sadece Allah adının yazılı olduğu kısmı bıraktığını söyledi. Beraberinde Abdülmuttaliboğulları'ndan birkaç kişi de Kureyşliler'in yanlarına gitmişlerdi. Kureyş'in büyük kalabalığı içinde E3u Talib onlara şöyle dedi: "Size bildirmemiz gereken bir gelişme oldu. Üzerine imza koyduğunuz şu belgeyi getirin de görelim. Belki aramızda bir barış meydana gelir." Kureyşliler onun bu sözlerinden dolayı umuda kapıldılar. Haşimoğulları'nın Muhammedi kendilerine teslim edeceklerini sandılar. Bu umutla hemen boykot belgesini getirdiler ve Ebu Talib ve adamlarının önüne koydular. Sözcüleri onlara şöyle dedi:
"Ey Haşimiler! Artık Önerilerimizi kabul etmenizin ve toplu-lumumuzu birleştirmenizin zamanı gelmiştir. Bizim aramızı sadece bir kişi bozmuştur. Milletimizi tehlikeye sokacak o adamı himayenize alarak, kavminiz için tehlike yarattınız!"
Bu sözcünün söylediklerine Ebu Talib şu karşılığı verdi:
"Size içinde doğruluktan başka bir şeyin bulunmadığı bir haber vermeye geldim. Asla yalan söylemeyen yeğenim Muham-med, bu belgenizin kurtçuklar tarafından yendiğini, ancak Allah adının yazıldığı kısmın yenmeden kaldığını söylüyor. Allah sizi, bize karşı reva gördüğünüz haksızlık ve zulümlerle başba-şa bırakmıştır. Eğer yeğenimin bana söyledikleri doğru ise artık gafletten uyanın ve şunu iyi bilin ki, onu size asla teslim etmeyeceğiz. Son ferdimize kadar hepimiz ölmedikçe onu teslim alamazsınız. Eğer yeğenimin söyledikleri yalansa, onu size teslim ederiz. Siz de dilerseniz öldürür, dilerseniz bırakırsınız." Ebu Talib'in bu sözlerine Kureyşli müşrikler: "Söylediklerini kabul ediyoruz" dediler. Kabe'de asılı duran belgenin sağlamlığına güvendikleri için, sonucun kendi lehlerine olacağını ve Muhammed'in de kendilerine teslim edileceğini sanmışlardı.
Boykot belgesini yerinden çıkarıp getirdiler. Onun, Peygamber efendimizin ve doğru sözlü elçinin haber verdiği gibi, kurtçuk tarafından yenilmiş olduğunu gördüler. Hakka davet edilmişler, ancak hak belgelerle birlikte kendilerine geldiği zaman, iman etmemişlerdi. Küfür ve inatlarında ısrar ederek, kafirce sözler sarfettiler ve: "Bu da sizin adamınızın bir büyüsüdür" dediler. Yine küfürlerine döndüler ve öncekinden daha kötü tutumlar sergilediler. Resulullah (sav)'e karşı daha şiddetli düşman oldular. Gördükleri ayet ve mucize, onların

küfürlerini daha da arttırmıştı.
Abdülmuttaliboğulları'ndan olup Ebu Talib'le birlikte Ku-reyş meclisine gelen gurubun sözcüsü onlara şöyle dedi: "Bizden başkaları sihir ve yalana daha layıktırlar. Ne dersiniz? Üzerinde karara vardığınız boykot belgesi, küfür ve sihre daha yakındır. Eğer sizler sihir üzerinde ittifak etmiş ve karara varmış olmasaydınız belgeniz bozulmayacaktı.Çünkü "Sizin elinizin altında bulunuyordu. Buna rağmen içinde Allah adının yazılı olan kısmından başka her tarafı, kurtçuk tarafından yenildi. Şimdi, bizim mi, yoksa sizin mi sihirbaz olduğunu söyleyin!"
Ebu Talib ile birlikte Kureyş meclisine gelmiş olan akrabalarının sözleri, her ne kadar müşriklerin kalplerine şifa olmamışsa da, onların batıl üzerinde karar birliği etmiş olan saflarını yardı. Kusayyoğulları'ndan, Abdü Menafoğulları'ndan ve diğer boylardan bazı kimseler çıkıp boykotu kınadılar. Bu kararı benimsemediklerini ve karşı olduklarını ifade ettiler. Hiç tered-düte düşmeden, fikirlerinden geri dönmeden kesin bir ifade ile bu boykot belgesiyle alakaları olmadığını bildirdiler. Nefis bakımından murdar, akıl ve fikir bakımından sapık olan Ebu Cehil, bu işin geceleyin yapılmış olduğunu ifade etti.[1]
Bu olaydan çıkarılacak sonuç şudur: Kureyşliler, küfür ve inatlarında Muhammed (sav)i öldürecek kadar ileri gitmişlerdi. Onu öldürdükten sonra karşılaşacakları sonuca aldırış etmiyorlardı. Haşimoğullarınm intikam alacağı ihtimalini düşünmüyorlardı. Muhtelif kabilelerden katiller toplayıp Muhammed (sav)'i bunlara Öldürtmeyi düşünmüşlerdi. Böyle yaptıkları takdirde Haşimoğulları'nm bütün kabilelere karşı kan davasına kalkışamayacağını düşünmüşlerdi. Böylece Haşimoğulları suikasta boyun eğecek ve Kureyşli müşrikler de bu beladan (!) kurtulacaklardı. Çünkü daveti kökünden kazıyacak ve Muhammed (sav)i Öldüreceklerdi. Ama davetin sahibi Muhammed (sav), bu alçakça plana karşı sadece Rabbi'nin yardımına güveniyordu. Onun alicenab ve büyük şahsiyet sahibi olan amcası, bütün yükü omuzuna alıp eziyetlere karşı göğüs geriyordu. Her türlü yola başvurarak Muhammed (sav)'i korumaya çalışıyordu. Suikasttan korumak için onu kendi yatağında yatırıyor ve kendini ona feda etmeye hazırlanıyordu. Bütün bunlara rağmen Ebu Talib, yeni dine girmiyor ve eski inançlarında ısrar ediyordu. Bu kıssada görüldüğü gibi, Kureyşliler içinde, kar (leşlerinin başına gelen imtihan ve fitneden elem duyanlar da bulunuyordu. Hatta bazıları, Muhammed (sav)i tasdik etmeye meyletmişlerdi. Hatta bu nedenle bir çokları islam'a girmişlerdir. Nitekim, ilk başta gönüllü olarak boykota katılan kimseler, artık boykotun doğurduğu sonuçlara tahammül edemez hale gelmişlerdi. Boykotun başlangıçta bir tehdit niteliği taşıdığını

sanıyorlardı, ama boykot kararlarının uygulandığını görünce, bunu hazmedememişlerdi. Bu sebeple bazı müşrikler, mü'min-lere gizlice yemek gönderiyorlar, bunu gören ve mü'minlerle akrabalık bağı olan diğer bazıları da olaya göz yumuyordu.
Rivayete göre Hz. Hatice'nin kardeşinin oğlu Hakim bin Hü-zam bin Huveylid, kölesiyle birlikte bir miktar buğday yüklenerek halası Hz. Hatice'ye götürmüştü. Bunu gören Ebu Cehil, onun yakasına sarılmış ve şöyle demişti: "Haşimoğulları'na mı gidiyorsun? Allah'a andolsun ki, ne sen, ne de erzakın oraya gitmeyeceksiniz! Yoksa seni Mekke'de rezil rüsvay ederim!"
Bu sırada orada bulunan Ebu'l-Buhturi bin Hişam bin Haris bin Esed, Ebu Cehil'i kınayarak şöyle dedi: "Sana ne oluyor? Adama ne karışıyorsun? Haşimoğulları'na yemek götürüyorsa, sana ne!" Peygamber'in yanında bulunan halasına erzak götüren bir adama ne karışırsın?! Adamı bırak da yoluna gitsin." Fakat Ebu Cehil bir türlü adamın yolundan çekilmiyor ve onu engelliyordu. Nihayet her ikisi de karşılıklı olarak birbirlerine lanet etmeye başladılar. Fakat Ebu Cehil, sadece kaba kuvvetten anlardı. Ebu'l-Buhturi yerde duran bir devenin çene kemiğini alıp Ebu Cehil'in kafasına vurdu ve kafasını yardı. Sonra da yere yatırıp dövdü.
Olay Abdülmuttalib oğlu Hz. Hamza'mn gözleri Önünde olmuştu. Fakat müşrikler bu aurumun müslümanlar tarafından görülmesini ve Haşimoğulları'nın kendilerine karşı sevinç duymalarım istemiyorlardı.
Müslümanlara ve boykot altında bulunan Haşimiler'e işte bu şekilde erzaklar götürülüyordu. Erzakı götürenlerden bazıları da boykot belgesine imza atanlardı. Fakat bunlar boykot kararının uygulanmasına rıza göstermemişlerdi. Bu kararın kaldırılmasını umuyorlardı. Fakat buna rağmen Haşimoğulla-rı'yla Muttaliboğulları çeşitli eziyet ve zahmetlere maruz kalmışlardı. Bunların gördükleri eziyet ve zahmetlerin en şiddetlisini Peygamber efendimiz çekmişti.

---

[1] lbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s.84-85.

Resulullah (s.a.v.), Davetini Sürdürüyor:

Boykot, Peygamber efendimizle aile efradının kolay geçim sebeplerini yok etmiş ve rızık temini için yollarını daraltmıştı. Buna rağmen o, davetinden vazgeçmemişti. Böyle bir güçlük ve sıkıntı içindeyken bile gecelerini kıyamla geçiriyordu. Hiçbir şey onun Allah'a bağlılığını engellemiyordu. Çünkü o, Rabbinin şu buyruğuna icabet etmişti:
"O halde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma/' (hict 94)
Bu ilahi buyruk üzerine o, Allah'a ortak koşanlardan yüz çevirmiş ve insanları hakka davet etmeye devam etmişti. Allahü Teala da yardım ve desteğiyle onu korumuş ve zafer ihsan etmişti. O, Rabbi ile ünsiyet içinde idi. Her ne kadar kavmi tarafından yalnız bırakılsa da, Allah'ın beraberliği ona yetiyordu. Onun devamlı şiarı şu idi: "Allah'ım sen benim kavmimi bağışla. Çünkü onlar gerçeği bilmiyorlar."
Söylediği sözlerden biri de şuydu: "ileride kavmimin soyundan, Allah'a ibadet edecek kimselerin geleceğini ümit ediyorum!"
Peygamber efendimiz ile müşrikler arasındaki mücadele ve tartışmalar devam ediyordu. Peygamber efendimiz onları hakka davet ediyor, onlarsa batıl ile- ona karşı koyuyorlardı.
Ebu Cehil, sahip olduğu eski dinin ve onun tanrısının inkar edileceğini gördüğü için, şaşkınlığa düşmüştü. Müşriklerin diyanetine göre Cenab-ı Allah, göklerle yerin yaratıcısıydı. Gerçi Allah'a birtakım şeyleri ortak koşuyorlardı, ama onun tek Allah olduğunu kabul ediyorlardı. Bir defasında Peygamber efendimize şöyle demişlerdi: "Ya bizim tanrımıza sövmekten vazgeçersin, ya da biz senin tanrına söveriz!" Ebu Cehil ile benzerleri olan kimseler, hiç bir dine sahip değillerdi. Aslında onlar asabiyetten ve eahiliyetten başka bir şeye bağlı değillerdi. Hiç bir şeye inanmazlardı. Onların Allah'a sövmeleri beklenmezdi. Fakat yine de sövmüşlerdi. Ancak müminlerin, müşriklerin inandığı putlara ve taşlara küfretmemeleri konusunda emir nazil olmuştu. Onlardan istenen sadece tevhide davet etmeleriydi. Putlara tapmanınsa batıl olduğu bildirilmiş ve şöyle denilmişti:
"(Onların) Allah'tan başka yalvardıklarına sövmeyin ki, onlar da bilmeyerek sınırı aşıp Allah'a sövmesinler." (En'am: 108)
Müşriklerden biri, güya Kur'an-ı Kerim'de hikaye edildiğini iddia ederek İranlılarla ilgili tarihi olayları ve onların savaş hikayelerini gelip halka anlatır ve

insanları aldatarak Kur'an-ı Kerimeden uzaklaştırır, sonra da Peygamber efendimizi kastederek şöyle derdi: "Ey millet! Allah'a andolsun ki, Muhammed'in konuşması benden daha güzel değildir. Onun söyledikleri, daha önce yazılmış masallardan ibarettir!"
Kur'an-ı Kerim onlara şöyle cevap veriyor:
"Kur'an öncekilerin masallarıdır; başkalarına yazdırıp sabah akşam kendisine okunmaktadır" dediler. Ey Muhammed, de ki: "Onu, göklerin ve yerin gizliliklerini bilen (Allah) indirmiştir. O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir." Şöyle dediler: "Bu ne biçim peygamberdir ki, yemek yer, sokaklarda gezer? Ona, beraberinde bulunup bir melek indirilseydi ya!.." (Furkan: 5-7)
Bazı müşrikler önceki dinlere ait hakikatleri öne sürerek güya Kur'an-ı Kerim'in manalarını bozacağını sanıyordu. Resulul-lah (sav)da aralarında oturuyor, onlarla mücadele ediyor, en güzel bir yöntemle onları hakka davet ediyordu. îkna' etme yollarının hepsini deneyerek onları güzel bir üslupla gerçeklere çağırıyordu. "Siret" adlı eserinde tbn îshak şöyle bir rivayette bulunmaktadır:
"Bir gün Resulullah (sav), Velid bin Muğire ile mescidde oturuyordu. Nadr bin Haris de gelip yanlarına oturdu. Mecliste Kureyşlilerden diğer bazı kimseler de vardı. Resulullah (sav) konuşmaya başladı. Nadr bin Haris ona cevap verdi. Peygamber efendimiz yine konuşmaya başladı ve onu susturdu. Sonra da şu ayet-i kerimeyi okudu:
"Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız, cehennemin odunusunuz. Siz oraya gireceksiniz. Eğer bunlar tanrı olsalardı, oraya girmezlerdi; oysa hepsi orada ebedi kalacaklardır. Orada onlara ah etmek vardı; bir şey de işitemezler." (Enbiya: 98-ioo)
Bu ayet-i Kerimeyi okuduktan sonra Peygamber efendimiz oradan kalktı. Abdullah bin ez~Zebarı es-Sehmi gelip oraya oturdu. Velid bin Muğire şöyle dedi: Allah'a andolsun ki Nadr "bin Haris, ne kalktı ne de oturdu. Muhammed ise bizim ve taptığımız tanrılarımızın cehennem odunu olduğunu iddia etti.
Abdullah bin ez-Zebari ona şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, ben burada olsaydım Muhammed'le tartışırdım. Hele ona sorun bakalım, bizim Allah'tan başka taptığımız her tanrı ve o tanrılara tapan bizler cehennem odunu olacak mıyız? Bizler meleklere ibadet ediyoruz. Yahudiler Üzeyr'e ibadet ediyorlar. Hıristiyanlar İsa'ya ibadet ediyorlar. Bütün bunlar da cehennem odunu mu olacaklar?"
Velid bin Muğire ile orada bulunan diğer arkadaşları, Abdullah bin ez-Zebari'nin bu sözlerini beğendiler. Muhammed (sav)in buna cevap veremeyeceğini sandılar. Peygamber efendimiz buna karşı: "Allah'tan başkasına tapmak isteyenkimse,

taptığı şeyle birlikte ateşte olacaktır" dedikten sonra, şu ayet-i kerime nazil oldu: '^Yaptıklarına karşılık katımızdan kendileri için iyi şeyler yazılmış olanlar, işte onlar, cehennemden uzak tutulanlardır. Onun uğultusunu duymazlar. Canlarının çektiği şeyler içinde temelli kalırlar."<Enbiya-ıoMO2)
Kendileri için iyi şeyler yazılmış yani mutluluk takdir edilmiş olanlar, Isa ve Üzeyr ile Allah'a itaat ederek yaşamış olan yahudi ve hıristiyan alimleri olup, cahil kimseler bunlara tap-mışlardır. Kur'an-ı Kerim'in bildirdiğine göre, o cahillerin bir kısmı meleklere ibadet ederlermiş. Güya meleklerin, Allah'ın kızları olduklarına inanırlarmış:
"Rahman çocuk edindi" dediler. O, (böyle şeylerden) yüce (münezzeh)dir. Hayır, onlar (melekler) ikram edilmiş kullardır. O'ndan Önce söz söylemezler ve onlar O'nun emriyle hareket ederler. (Allah) onların önlerinde ve arkalarında ne varsa (ne yapmış, ne etmişlerse) bilir.(Allah'ın) razı olduğundan başkasına şefaat edemezler ve onlar, onun korkusundan titrerler. Onlardan her kim: "Ben O'ndan başka bir tanrıyım"! derse, onu cehennemle cezalandırırız. Biz zalimleri böyle cezalandırırız."
(Enbiya: 26-29)
Cenab-ı Allah, müşriklerin, İbnü'z-Zebari'nin sözünü beğendiklerini şu ayet-i kerimelerle bize bildiriyor:
"Ey Muhammed! Meryem oğlu misal verilince, senin milletin buna gülüp geçiverdi. "Bizim tanrımız mı, yoksa O mu daha iyidir" Sana böyle söylemeleri, sadece, tartışmaya girişmek içindir. Onlar şüphesiz kavgacı bir millettir." (Zuhruf. 57-58)
Kur'an-ı Kerim'de reddedilen bu haberler üç şeye delalet etmektedir:
1- Peygamber efendimizle tartışan bu kavgacı toplum, kendi bilgileriyle değil, başkalarından aldıkları akılla ortaya çıkıyorlardı. Yahudilerden , Peygamber efendimize karşı ileri sürecekleri bir takım deliller istiyorlardı. Yahudiler de onlara, Peygamber efendimize Ashab-ı Kehf, ruh ve Zülkarneyn hakkında soru sormalarım telkin ediyorlardı, Kur'an, onların telkin ettikleri bu soruların cevabını hakkı talep eden nefisleri tatmin edecek şekilde vermişti. Ama onlar yine iman etmemiş, ısrarlarında devam etmişlerdi. Büyüklük taslamaları, onların haktan sapmalarına neden olmuştu. Ümmi kimseler oldukları halde, eski dinlerin haberlerini araştırıyorlardı. Okuyacakları bir kitaba ve düzenlenmiş bir bilgiye sahip değillerdi. Sadece yahudi-lerin ve Hıristiyanların bilgilerine dayanarak konuşuyorlardı. îman etmek, hakkı tanımak ve gerçeğe ulaşmak için değil, Peygamber efendimizle tartışmak ve onunla kavga etmek için ilim peşine düşmüşlerdi. Bu nedenle Allahü Teala, onların iç yüzlerini açığa çıkardı; onların

iman etmek için değil, küfürlerini devam ettirmek için bu bilgilerin peşine düştüklerini beyan buyurdu: "Meryem oğlu misal olarak verilince, senin milletin buna gülüp geçiverdi. "Bizim tanrılarımız mı, yoksa O mu daha iyidir" dediler. Sana böyle söylemeleri sadece tartışmaya girmek içindir. Doğrusu onlar, kavgacı bir toplumdur/' (Zuhruf 57-58)
Yani onlar, nereden olursa olsun, delil elde etmek istiyorlardı.
2- Aslında müşrikler, Peygamber efendimizin hak yolda bulunduğuna, Kur'an-ı Kerim'inse başkalarından alınarak taklit edilen bir kitap olmadığına inanıyorlardı. Ama onlar, ortaya çıkışından sonra, yine de hak üzerinde tartışıyorlardı. Delillerle ilzam edildiği halde, yine de susmuyorlar, daha da inatçı bir tavır takınıyor ve inadın peşine saplanıyorlardı. Hakka karşı daha güçlü deliller bulmaya çabalıyorlardı. Bu nedenledir ki, hepsinin huzurunda Nadr bin Haris denen şahıs, delillerle susturulduğu halde, gerçeği kabullenmemizi. Etrafındakiler de hakka teslim olmamışlardı. Hakkın delilleri açığa çıktığı halde, işi inada bindirmiş ve teslim olmamışlardı. Nitekim îbn ez-Zebari gelip Peygamber efendimizi kendi aklınca ilzam edip susturacağım sanmıştı. Oysa, onun ileri sürdüğü deliller; eğer doğru yolu bulmak isteselerdi-hakkı tanımak için bir vasıta olacaktı. Ama onlar hakkı tanımak istemiyorlardı.
3- Boykot ve muhasaraya rağmen Peygamber efendimiz davetinde gevşeklik göstermemiş, müşrikleri ümitsizliğe düşürmüştü. Ama kendisi ve beraberindeki sahabileri hiçbir zaman ümitsizliğe düşmemişlerdi. Zulme uğradıkları, işkence gördükleri halde, o güçlü ve dayanıklı mü'minler, ümitsizliğe asla kapılmamışlardı.
Ibn îshak, Peygamber efendimizin kendi kavminden çektiği eziyetler konusunda birçok haberler nakletmiştir. Kavmi, Peygamber efendimize ve beraberindeki sahabilere karşı her türlü eziyeti denemişlerdi, tbn Kesir, "Tarih"inde bu mücadelelere dair haberleri naklettikten sonra şöyle der:
"Ibn Ishak'ın naklettiği bu kıssaların hepsi, Örneğin Kureyş-liler'in, Haşini oğullarıyla Muttaliboğullarına karşı boykot uygulaması, bu kararı bir sahifeye belge olarak yazması, onları Şi'b denen yerde muhasara altında tutması, nihayet bu boykot belgesinin iptal edilmesi ve o arada geçen diğer olaylar, îbn îs-hak'ın megazi ilmindeki üstünlüğünü ispatlar." Bu sebeplerdir ki, merhum Şafii şöyle demiştir: "Megazi ilmini öğrenmek isteyen kimseler îbn îshak'ın çocukları durumundadırlar."
Bütün bu durumlar karşısında Peygamber (sav) efendimiz îslam davetini aralıksız devam ettiriyor, rabbinin emirlerini açıkça söylüyor, tebliğde hiçbir kusur ve gevşeklik göstermiyordu. Azmini yitirmiyor, açlığa ve çıplaklığa aldırış

etmiyor, görevini sürdürerek azim ve kuvvetle şöyle diyordu: "Ben çıplak bir uyarıcıyım!"
Rureyşliler eziyet vermekte o kadar ileri gittiler ki, fertlere eziyet etmekten vazgeçip bütün müslümanlara toplu olarak eziyet etmeye başladılar. Hatta onlara destek olan yakınlarına, dostlarına ve yardımcılarına da eziyet vermeye başladılar. Durum böyle olduğu halde, Peygamber efendimiz yine onların eza ve cefalarına aldırış etmedi. Çünkü o, alemlerin Rabbi tarafından destekleniyordu.

Boykot Belgesini İptal Çabaları

Şiddetin ve zulmün aşırı derecelere varması, bazı zalimlerde bile bir nevi şefkat duygularının kabarmasına yol açar. Hakka davet eden sabırlı mazlumların sebepsiz yere acı, zulüm ve işkencelerle karşı karşıya kalmaları, zalimlerin kalblerini bile yumuşatabilir.
Kureyşliler amcazadeleri olan Haşimilerle Muttaliboğulları-na zulmetmişlerdi. Halbuki bunlar, Kureyşlilerle yakın akraba idiler. Aralarında akrabalık bağları gibi, ortak bir şeref ve itibara da sahiptiler. Durum böyle olunca, Kureyşliler, bunların çekmekte oldukları eza ve cefaları da paylaşmak mecburiyetinde olduklarını hissettiler. Nitekim bunlarla olan amcazadelik şerefini de paylaşmış ve bu şereften fayda görmüşlerdi.
Boykot kararma Kureyşlilerin tümünün gönülden katıl-mış olduklarını söyleyemeyiz. Haşimiler ve Muttaliboğulları'yla olan bütün dostluk bağlarını koparmamışlardı. Öfke, muhalefet veya hatalı muhafazakarlık sebepleriyle herhangi bir çağrı yapıldığı zaman, en korkakları dahi putperestlikten ve cahiliyet-ten kaynaklanan hamiyet ve gayretlerinin tesirine kapılarak o çağrıya icabet ederdi. Bu, bütün Kureyşliler'in, o günahkar da-vetçiye ve günah davete kulak verip icabet ettikleri anlamına gelmez. Aksine o karara katılanlar, fevri bir teessürün altında kalmışlardır. Fakat o fevri kızgınlık sakinleşince, geride saf duygular beliriyordu. Tıpkı unutkanlık halini andıran bir haldeydiler. Sonunda yaptıklarının hatalı olduğunu anlamışlardı. Çünkü aralarında sevgi ve akrabalık bağları vardı. Yolları ayrı, itikatları birbirine zıt olsa da, aralarındaki bağlar onları bir noktada birleştiriyordu. Bu, devamlı zulmün tatbikini engelliyordu.
Bu boykot, bazı kalpleri çatlatarak İslam'a karşı şefkat duyulmasına sebep olmuştu. Batılın, hak ehline -zulmettiğini ortaya çıkarmıştı.Delilleri görmedikleri için, inatlarında ileri gitmişlerdi. Diğer Arap beldelerindeki insanlar bu boykotu duydukları ve sebebini öğrendikleri zaman, meseleyi kendi aralarında tartışıyor ve bu kararı verenlerin zalimliklerine hükmediyorlardı. Böylece de İslam'ın hakikati her tarafa yayılıyor ve insanların gönüllerine sirayet ediyordu. Peygamber efendimiz de hakikati açıklamaktan ve nuruyla, delilleriyle insanlığı aydınlatan Kur'an-ı Kerim'i okumaktan geri durmuyordu. Kur'an-ı Kerim, ilahi bir kitap olması nedeniyle yüksek bir şerefe sahipti. İşte o Kitap ile insanlara sesleniyor ve müstakim yaratılışta olan kimseleri gerçeğe davet ediyordu.
Bütün bu sebeplerden dolayı boykot belgesinin iptali gerekiyordu. Çünkü bu belgenin, belirli bir amacı ve hedefi yoktu. Uzak yakın bütün Araplar arasında

Muhammedi davetin yayılmasını engelleyememişti. Bu daveti gizleme çabası ne kadar ço-ğalırsa çoğalsın, yine de onun nuru etrafa yayılıyor, pınarı fışkırıyor, ışığı çevreyi aydınlatıyordu.
Daha Önce de işaret ettiğimiz gibi, birçok sebeplerden dolayı, müşriklerin uyguladığı boykot, tam anlamıyla başarıya ulaşamamıştı. Kendilerine boykot uygulananlar birtakım zulümlerle karşı karşıya kalmışlar, fakat bütün Kureyşliler'in gönülleri o boykotu desteklememişti. Buna örnek olarak Hakim bin Hüzzamın hikayesini önceki sayfalarda anlatmıştık.
Bu olayın da ortaya koyduğu gibi, bazı Kureyşliler mazlumlara şefkat duymuş, yakınlarına ikram etmişlerdi. Bu hususta İbn îshak şöyle der:
"Hişam bin Amr bin Haris, bu konuda en güzel imtihan geçiren kimsedir. O, kavminin en şerefli kişilerinden biriydi. Gelen rivayetlere göre, o, devesine erzak yükler, boykot altında bulunan Haşim oğullarıyla Muttalib oğullarının mahallesine getirir, devenin yularını boynundan çıkarıp hayvanı serbest bırakırdı. Müslümanlar gece vakti gelen bu deve üzerindeki erzak yükünü boşaltırlar ve deveyi tekrar geldiği yöne gönderirlerdi. Bu olay hep aynı şekilde tekrarlanırdı. Böylece müslümanların ihtiyaç duydukları erzak kısmen temin edilmiş olurdu."
Onun böyle yapması, Kureyşliler'le arasındaki ahde muhalefet sayılmazdı. Çünkü günahkarlar için ahid yoktu. Onların ahdine vefa gösterilmez. Hişam, akrabalık bağlarına riayet ettiği için, kavminin, işlediği zulme ortak olmamıştı. Çünkü kavminin yaptığı iş, büyük bir zulümden ibaretti.
Boykot altındaki akrabalarına bu şekilde yardım etmesi, Hi-şam'ın çok şerefli bir kimse olduğunu gösterir. O, sahip olduğu bu şeref dolayısıyla, boykot belgesini iptal çalışmasında da ilk sırayı işgal etmiştir. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi, Peygamber (sav) efendimiz, bir kurtçuğun gelerek o boykot belgesini yediğini ve sadece Allah adının yazılı olduğu kısmı bıraktığını haber vermiştir. O kurtçuk, müşriklerin günahlarını yüzlerine çarpmıştır.
Fakat bu belge nasıl iptal edildi ve iptal çalışması nasıl sonuçlandı? Boykot kararını verenlerin safları arasında nasıl gedik açıldı? Şimdi bu hususu açıklamaya çalışalım:
Bu çalışmaları Hişam bin Amr bin Haris başlatmıştı. Boykotun kaldırılması için uyguladığı yöntemi "el-Bidaye ve'n-Niha-ye" adlı eserden nakledelim:
"Hişam, Züheyl bin Umeyye bin Muğire'ye gitti. Onun annesi, Abdülmuttalib kızı Atike idi. Ona şöyle dedi: fEy Züheyl, sen dayılarının alışverişten, kız ve erkeklerini evlendirmekten mahrum ve aciz bırakıldıklarını bildiğin halde, nasıl olur da istediğini yemeye, içmeye, giyinip kuşanmaya, evlenmeye razı olursun?

Allah'a andolsun ki, Ebu CehiVin, seni dayıların aleyhinde andlaşmaya davet ettiği gibi, sen de onu kendi dayıları aleyhinde böyle bir andlaşmaya davet etmiş olsaydın, senin davetine o hiç kulak asmaz ve gelmezdi!"
Züheyl: "Ey Hişam! Ben yalnız bir adamım. Tek başıma ne yapabilirim? Eğer yanımda başka bir kişi daha olsaydı andlaş-mayı bozmaya kalkışır ve bozuncaya kadar uğraşırdım!" dedi.
Hişam: "Sana bir adam buldum!" dedi.
- Kimdir o adam?
- Benim!
Züheyl dedi ki: uBize üçüncü bir adam daha bul!"
Hişam, bunun üzerine Mut'im bin Adiy'e gitti ve ona şöyle dedi: "Ey Mut'im! Gönlün Kureyş'in, Abdü Menaf oğullarını gözünün önünde helak etmelerine nasıl razı olur? tmkan verdiğiniz takdirde, o andlaşmayı sizden önce bozmaya niyetliyim"
Mut'im şöyle dedi: "Ben bir tek adamım, tek başıma ne yapabilirim?!"
Hişam:
- Sana ikinci bir adam buldum!" dedi.
- Kimdir o?
- Benim!
- Bize üçüncü bir adam daha bul.
- Onu da sağladım.
- Peki o kim?
- Züheyl bin Ebi Ümeyye.
- Öyleyse bize bir dördüncü kişi daha bul.
Hişam, kalkıp Ebu'l-Buhteri bin Hişam'a gitti. Mut'im'e söylediğini ona da söyledi.
Ebu'l-Buhteri "Bu işte bana yardım edecek birisi var mı?" diye sordu. Hişam da, evet, cevabını verdi.
- Kimdir o?
-Züheyl bin Ebi Ümeyye ile Mut'im bin Adiy. Ben de seninle beraberim!
- Öyle ise bize beşinciyi de bul1.
Hişam, kalkıp Zem'a bin Esved bin Muttalib'e gitti. Durumu ona anlattı. Hayatları tehlikede bulunan Haşim ve Muttalib oğullarıyla olan akrabalığından ve aradaki haklarından bahsetti.
Zem'a: "Beni davet ettiğin bu işte bize yardımcı olacak kimse var mı?" diye sordu. Hişam, "evet vardır" dedi ve onların isimlerini saydı. Bunun üzerine, geceleyin Mekke'nin Hacun denilen yöresinde buluşmayı kararlaştırdılar ve

orada bir araya gel-dier. Andlaşmayı bozup Haşim ve Muttalib oğullarını boykot altında tutuldukları mahalleden çıkarmcaya kadar çalışmak üzere yemin ettiler. Züheyl: "Aranızda ilk konuşan ben olacağım" dedi. Ertesi günü sabahleyin Kureyş'in toplantı yerine geldiler. Züheyl, üzerinde ağır ve kıymetli bir elbise olduğu halde, Kabe çevresinde tavaf ettikten sonra, halkın yanına geldi ve şöyle dedi: "Ey Mekkeliler! Biz burada yeyip içerken ve giyinip kuşanırken, öte tarafta Haşim oğullarının alış verişten mahrum edilmeleri, darlıklar, sefaletler içinde kıvranmaları doğru mudur?! Vallahi akrabalık bağlarını kesen o zalim boykot belgesi yırtıljnadıkça sizinle mücadeleden vazgeçmeyeceğim." O sırada Mescid-i Haram'm bir tarafında bulunan ve Züheyl'ih konuşmasına sinirlenen Ebu Cehil'in sesi yükseldi: "Yalan söylüyorsun, o belgeyi yırtmaya gücün yetmez!" dedi.
Zem'a bin Esved, Ebu CehiFe şu karşılığı verdi: "Asıl yalancı sensin! Zaten biz o yazıya daha işin başında razı değildik."
Ebu'l-Buhteri de şöyle dedi: "Zem'a doğru söylüyor biz orada yazılı olanları tamamiyle kabul ve tasdik etmemiştik! Mut'im de şöyle dedi: "Bu ikisinin söyledikleri doğrudur! Bunun tersini söyleyen yalan söylemiş olur. Biz bu sahifeden ve onda yazılı olanlardan uzaklaşır, Allah'a sığınırız!"
Hişam bin Amr de Mut'im'i destekleyince, Ebu Cehil dayanamadı ve şöyle dedi: "Burada söylenenler daha önce planlanmış şeyler!"
Bu karşılıklı konuşmalardan anlaşıldığına göre kalplerinde Haşimoğullarına karşı kin bulunmayan Kureyşli büyükler, her ne kadar Peygamber efendimizin davetine icabet etmemişlerse de, böyle bir boykotu da desteklememişlerdir. Çünkü bu boykot, sonuç olarak Peygamber efendimize, onun aşiretine ve onun davetine karşı insanların şefkat duygularım galeyana getirmişti. Bu boykota karar verenlerin bir çoğu aldatılmışlardı.
Bu karşılıklı tartışmalar ve konuşmalar cereyan ederken, kavmin büyüğü olan Ebu Talib Mescid-i Haram'ın bir köşesinde oturmuş, konuşulanları dinliyordu. Söylenenler sanki onu ilgilendirmiyor gibiydi. Ebu Cehil ile benzerlerinin yaptıkları eziyetleri çekenler, sanki kendisi ve aşireti değildi. O, kavminin alicenab kimselerinin sevgilerini bekliyordu. Kureyşliler arasında bu tartışmaların yapıldığını ve işi seçkin kimselerin ele aldığını, boykot kararım iptal etmek istediklerini anlayınca, Peygamber efendimizin kendisine verdiği gerçek haberi ve doğru sözleri Kureyşliler'e intikal ettirmek istedi ve şöyle dedi:
"Ey Kureyş topluluğu! Yeğenim Muhammed'in bana verdiği habere göre bir kurtçuk gelip boykot kararının yazılı olduğu sa-hifeyi yemiştir. Böylece o yalan ve iftiralarla dolu belge ortadan kalkmıştır. Kurt, yalnızca Allah adının yazılı olduğu kısmı bırakmıştır. Eğer onun söyledikleri doğru ise, gelin şu boykot

kararınızdan vazgeçin. Ama Muhammed'in söyledikleri yalan ise, onu size teslim edeceğime söz veriyorum." Belgeyi getirip yenilmiş olduğunu ve Peygamber efendimizin haber verdiği gibi Allah adının yazılı olduğu kısmın bırakıldığını görünce, Kureyşliler o belgeyi yürürlükten kaldırdılar. Ebu Cehil ve benzerlerinin hoşuna gitmese de, boykot kararı böylece iptal edilmiş oldu.

Boykot Kararının Fiilen İptali

O uğursuz belge iptal edildi. Şüphesiz cahiliyet ortamında bile, hakkı gören gözler eksik değildi. Akrabalık bağlarına riayet eden kimseler vardı. Zaten Kureyşliler'in bir çoğu, boykot altındaki Haşimiler ve Muttalib oğulları ile hısım ya da yakın akraba idiler. Bir kısmı mürüvvet ve hamiyyet duygularına bir kısmı şefkat ve merhamet duygularına kapılarak -dinleri farklı da olsalar- müslümanlara yapılan eziyetlere son verilmesini istediler. Ebu Cehil'in alçaklığına karşı direndiler. Onun burnunu yere sürdüler. Hatta sözcüleri: "Eğer Ebu CehiVin bu müs-lümanlarla akrabalığı olsaydı, bu boykota razı olmazdı" demişti.

Müslümanlara karşı mürüvvet gösteren şerefli kimseleri Peygamber efendimiz takdir etmiş ve kadirşinaslıkla karşılamıştı. O mürüvvet sahiplerinin bir çoğu İslam'a girmiş ve mükemmel birer müslüman olmuşlardı. Cahiliyetleri döneminde hayırlı kimseler oldukları gibi İslamiyet döneminde de hayırlı kimseler olmuşlardı. Böylece iki güzelliği kendi işlerinde bir araya getirmişlerdi. Hem himmet ve mürüvvet şerefi, hem iman şerefini elde etmişlerdi. Ama bir kısmı da İslam'a girmemişlerdi. Buna rağmen Peygamber efendimiz, onların mürüvvetlerini takdir etmiş ve haklarım unutmamıştı. îşte bu mürüvvet sahibi olan, ancak İslam'a girmeyenlerden biri de Ebu'l-Buhteri idi. Ebu'l-Buhteri, boykot altında bulunan Peygamber efendimizin zevcesi ve kendisinin de halası olan Hz. Hatice'ye erzak götürmekte olan Hakim bin Hüzzam'a engel olan Ebu Cehil'in yakasından tutmuş, bir deve kemiğiyle onun kafasına vurarak yaralamış, sonra da ayağının altına alıp dövmüştü. Yine Ebul-Buhteri, Kabe-i Muazzama'nın etrafında toplanıp boykot belgesinin yırtılmasını ve ondaki kararların iptal edilmesini savunan beş şerefli kimseden biriydi. Bu kararında ısrar ederek Ebu Cehil ve benzerlerini yenik düşürüp rezil etmiştir. Peygamber efendimiz onun bu iyiliklerini unutmamıştı. Allah'ın elçisi Muhammed (sav), zaten yapılan eski iyilikleri hiçbir zaman unutmayan bir insandı. Bu iyiliklere karşı en büyük ikramlarda bulunmuştur. Vefakarlık, İslam ahlakının canlı bir örneği olan Peygamber efendimizin en başta gelen özelliklerinden biriydi.

Peygamber (sav) efendimizin, diğer kardeşleri gibi, Ebu'l-Buhteri'nin de müslüman olmasını ve iki güzelliğe erişmesini temenni etmişti. Ama Ebu'l-

Buhteri İslam'a girmemiş, müşrik olarak kalmıştı. Peygamber efendimiz onun müşrikler safında yer alarak büyük Bedir gazasına katıldığını haber aldığında müslümanlara, onunla karşılaştıkları takdirde öldürmemelerini ve ona karşı temkinli davranmalarım tavsiye etmişti. Mücahitlerden biri Ebu'l-Buhteri ile karşılaşmıştı. Fakat Ebu'1-Buh-teri'nin yanında bir de arkadaşı vardı. Mücahit, ona Peygamber efendimizin tavsiyesini anlatmıştı. Fakat o, arkadaşı öldürüldüğü halde kendisinin hayatta kalmasını kabul etmiyordu. Ya ikisi birden kurtulacak, ya da ikisi birlikte öldürüleceklerdi. Mücahitler, neticede ikisini de öldürdüler.
Zanmmca onu ve arkadaşını öldüren mücahit, Peygamber efendimizin tavsiyesine aykırı davranmıştır. Çünkü Peygamber efendimiz, onunla karşılaşıldığı takdirde öldürülmemesini emretmişti. Ebu'l-Buhteri ile arkadaşını öldjirmemeyi engelleyen bir sebep yoktu. Her ikisini de serbest bırakmak, belki de yapılanların en güzeli olurdu. Çünkü islamiyet, zaruret olmadıkça adam öldürmeyi yasaklamıştır. Eğer Ebu'l-Buhteri yaşasaydı, belki de müslüman olacaktı. îman ettikleri takdirde cahiliyet devrindeki Kureyşliler'in seçkinleri, İslamiyet devrinde de seçkin kimseler olmuşlardı. İçimde Ebu'l-Buhteri'nin, Peygamber efendimizin iradesi dışında öldürülmüş olduğu konusunda bir duygu vardır:

İslami Davetin Harekete Geçmesi

Kızgın ve kindar putperestlik nefsinin icat ettiği bu boykot, İslam'ın yayılmasına ve Muhammed (sav)'in davetinin genişlemesine sebep oldu. Araplar, Kureyşliler'in kendi üstün ve seçkin adamları olan Haşimoğullarına boykot uyguladıklarını görmüşlerdi. Çünkü Araplar hac, umre, ticaret ve benzeri sebeplerle Mekke-i Mükerreme'ye geliyor, çarşı ve pazarlarda dolaşıyor, Araplar'm büyük şahsiyetlerinin çarşı pazarında dolaşmaktan men edildiklerini görüyorlardı. İnsanların, Haşimoğul-ları'yla ve müslümanlarla ilişki kurmaları engelleniyor, onlarla irtibat içine girmemeleri için çağrıda bulunuluyordu. Araplar'm, bütün bunların niçin yapıldığını sormaları, hak daveti öğrenmeleri gerekirdi. Hz. Muhammed (sav)'in çağırdığı şeylere ilgi göstermeleri, onları dinlemeleri lazımdı. Kimi iman ediyor^ kimi de sapıklığında devam ediyordu.
İşte bu nedenle, bu boykot, Araplar'ı İslam'ı ve İslam davetini dinlemeye itmiş, Muhammed (sav)'in davetinin kabilelere ulaşmasına neden olmuştu. Doğru yolu bulan kimseler, hidayete kavuşmuş, başkalarını da hidayete davet etmişlerdi. îman etmeyenler ise, inkar ettiği şey konusunda başkalarıyla bir şeyler konuşmuştu. Böylece ister inanılsın, ister inanılmasın, her yerde İslam davetinden söz edilir olmuştu. Bu davetin yayılmasında herkesin payı olmuştu.
İnsanlar Mekke-i Mükerreme'ye gelerek Muhammed (sav)'i dinlediler. Bunlar arasında kimileri imana meyletmişti. Fakat Kureyşliler bu gelen kimseleri takip ediyor ve onların Allah yoluna girmelerini engellemeye çalışıyorlardı. Olanca güçleriyle insanları hakikatten uzaklaştırmaya çalışıyorlardı. Bazı kabileler arasında Muhammed (sav)'in şahsı ve davetiyle ilgili birtakım bilgiler yayılmıştı. îşte bu şekilde İslam davetini duyan birisinin İslam'a girmek için gösterdiği çabanın hikayesini burada anlatmak istiyoruz. Kureyşliler daha önce böyle bir kimseyi ne görmüşler, ne de duymuşlardı. îşte böyle insanları gözetliyor ve Hz. Muhammed (sav)'le görüştürmemek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Fakat bütün bu çabalara rağmen o insan da Peygamberimizden uzaklaşmıyor, aksine onunla görüşme arzuları daha da güçleniyordu. Hikayesini anlatacağımız adam, Tufeyl bin Amr ed-Devsi idi. Mensup olduğu Devs kabilesi içinde sözüne güvenilen şerefli bir kimseydi. Mekke-i Mükerre-me'ye gelmişti. İleri gelen müşrikler onun başına toplanmış ve Peygamber efendimizle buluşmaktan sakındırmışlardı. Onunla görüşmemesini ve onu dinlememesini sıkı sıkıya tenbih etmişlerdi. Onu, Peygamber efendimizi dinlememek gerektiği hususunda o kadar sıkıştırmışlardı ki, sonunda kulağını pamukla tıkamak zorunda kalmıştı. Ama

ertesi gün Kabe-i Muazzama'nm yanına vardığında, ansızın Resulullah (sav)'la karşılaşmış, onu dinlememek için kendini zorlamıştı. Fakat Cenab-ı Allah'ın bağışladığı güzel yüzlülük ve temizlik bakımından, saf kalbler Hz. Muhammed'e karşı eğilim duymaktan ve onun cazibesine kapılmaktan kendini alamıyordu. Kendini tutamayıp onun okuduğu şeyleri dinlemeye başladı. Şimdi bu adamın kendi nefsi hakkında söylediklerine kulak verelim. Tabii ki, kendisi hakkında en iyi konuşan, yine kendisidir. O diyor ki:
"Muhammed'i görünce: 'Ben aklı başında bir adamım, sözün iyisini kötüsünden ayırmak benim için zor değildir. Eğer bu adamdan dinleyeceğim sözü güzel bulursam onu kabul ederim, değilse bırakırım" diye düşünerek, namazını kılıp evine dönün-ceye kadar orada bekledim. Evine girinceye kadar da peşine düştüm. Sonra ben de onunla birlikte eve girdim. <fYa Muham-med, kavmin, senin hakkında bana şöyle şöyle dediler. Beni o kadar korkuttular ki, ben de senin sözlerini dinlemeyeyim diye kulaklarıma pamuk tıkadım. Halbuki Allah bana senin okuduklarını işittirdi Onları pek beğendim. Haydi bana ne söylemek istiyorsan söyle" dedim, Resulullah bana İslamiyet'i anlattı ve Kur'an-ı Kerim okudu. Hayatımda Kur'an'dan daha güzel bir söz ve islam'dan daha mükemrnel bir şey görmedim ve işitmedim. Hemen müslüman oldum ve şehadetgetirdim."
Tufeyl, kavmi içinde şeref sahibi ve sözü dinlenir bir kimseydi. Yalan söylediği ve haksızlık yaptığı görülmemişti. Kavmini îslam'a davet etti. Kavmi de ona uyarak İslam'a girdi. Onun kabilesi olan Devsliler, kılıçla cihad dönemi gelinceye kadar bekledikten sonra, mücahitlerle birlikte cihad ettiler. Peygamber efendimiz hayattayken müşriklerle savaştılar. Onun irtiha-linden sonra da mürtedlerle çarpıştılar.
Kureyşliler'in boykot ve engellemeleri sonuçsuz kalmıştı. Nur hapsedilemez ve sabit kalamaz. Aksine o devamlı olarak çevreye yayılır ve alanını genişletir. Karanlık ne kadar yoğun olursa olsun, ışığın kendisine sirayetine engel olmaz. îşte Şair Tufeyl, Kureyşli müşriklerin boykotuna rağmen Muhammedi risaletin yayılmaya devam ettiğini ispatlayan güzel bir örnektir. Müşriklerin Peygamber efendimize ve onun risaletine karşı yaptıkları her türlü engellemeler neticede islam davetinin lehine oluyordu. Apaçık hakkın çağrısı yararına sonuç doğuruyordu.
Bu ve buna benzer kıssalardan anlaşıldığına göre -ki buna benzer birçok kıssa vardır- islamiyet, Arap Yarımadasının her köşesine sesini duyurmuş ve yayılmaya başlamıştı. Bu tevhid davetinin merkezi olan Peygamber efendimiz ise Mekke'de ikamet etmekteydi. O, bütün Araplar'ın toplanma merkezi olan bu şehirde hiçbir gevşekliğe düşmeden ve sesini kısmadan çağrısını sürdürüyordu.

Bu çağrı zayıf ve korumasız kimseler yanında bazı güçlü kimseler tarafından da kabul görüyordu. O, kavmi arasında açıkça namazını kılıyor ve asla gizlemiyordu. Ama müşrikler onunla açıkça alay ediyorlar, içten içe ona kin besliyorlardı. O, kendisine karşı gerçek inancı ve kesin bilgisinden dolayı değil, duyduğu kin, kıskançlık ve asebiyet nedeniyle mücadele edenler ve şirke tutunan kimselerle mücadelesini sürdürüyordu.
Müşrikler ise, neye inanacaklarını bilmeyen ve inançlarında teredüt içinde bulunan kimselerdi. Kin ve Öfkeleri de bu tereddütlerinden kaynaklanıyordu. Kesin bir inançla, gönülden iman eden mü'minler onların kin ve öfkelerinin biricik hedefi oluyorlardı, işte böylece apaçık hak ile mütereddit olan batıl arasında çarpışmalar devam etmişti.

HUZUNYILI

Mekke-i Mükerreme'nin lideri durumundaki Ebu Talib ile, Peygamber efendimizin zevcesi, müzminlerin annesi Hatice'nin vefat ettiği yıla, Peygamber efendimiz hüzün yılı adını vermişti. Hüzün yılında o, iki büyük dostunu ve teselli kaynağını kaybetmişti. Bunların vefatlarından sonra, hısım ve akrabaları içinde, onların yerlerini dolduracak kimse çıkmamıştı. Çünkü bu iki kişi, ondan hiçbir yardım ve desteği esirgemiyorlar, her türlü eziyetlerden koruyorlar, müşriklerin tutumundan dolayı duyduğu teessürleri gidermeye çalışıyorlardı. O, bu iki kişinin varlığıyla sükun ve huzur buluyordu.
Peygamber efendimizin hayatını inceleyenler, Ebu Talib'in, yeğeni Muhammed'e gösterdiği şefkati, hiçbir babanın kendi evladına bile göstermeyeceğini anlar. Ebu Talib, yeğeni Hz. Muhammed'in davetine icabet etmemiş olduğu halde, yine de ona şefkat göstermiş ve onu himaye etmişti. Söylenildiğine göre o, Kureyşliler'in hakaret ve kınamalarından çekindiği için Peygamber efendimizin çağrısına cevap vermemiştir. Şüphesiz Al-lahü Teala bu durumu bilmekteydi. Aslında bütün bu olup bitenler, Muhammedi davete taalluk eden şeylerdi. Belki de Ebu Talib, Peygamber efendimize ve onunla birlikte iman edenlere yapılan eziyetleri hafifletmek için kavminin eski dininde görünmeyi uygun bulmuştu.
Eğer Ebu Talib, Hamza, Ali, Osman ve diğer Abdü Menaf oğulları gibi Muhammedi davete iman etmiş olsaydı, Peygamber efendimizi koruyamaz ve Kureyşliler'in saldırılarını geri püskürtemezdi. Çünkü müslüman olsaydı, Kureyşliler onu da düşmanları arasında görecekler, dolayısıyla onun otoritesine boyun eğmeyeceklerdi. Görünürde müşriklerin dininde idi, ama gerçekte müslüman olup olmadığını ancak yüce Allah bilir. Kalplerde gizli olan şeyleri bilmeye gücümüz yetmediği için, onun mü'min mi, yoksa kafir mi olduğunu bilemiyoruz. Fakat görünüşte o, imana davet edilmiş, ama icabet etmemiştir.
Peygamber efendimiz şu sözüyle, Ebu Talib'in himayesini hayırla yadetmiştir: "Ebu Talib hayattayken Kureyşliler bana eziyet edemediler. Onun vefatından sonra yapmış oldukları eziyetleri, hayatında iken bana yapamamışlardı."
Mü'minlerin annesi Hatice, işler sarpa sardığı ve kavminden şiddetli muhalefet gördüğü zaman Peygamber efendimiz için huzur ve sükun kaynağı olmuştu. Peygamber efendimiz, kavminin küfür ve düşmanlığının şiddetlendiği zaman, yorgun olarak evine döner, orada' şefkatli zevcesi Hatice'nin güler yüzüyle karşılaşırdı. Hatice, onu şu sözlerle teselli ederdi: "Andolsun ki, Rabbin seni yalnız bırakmayacak ve perişan etmeyecektir. Çünkü sen, akrabalarını ziyaret

eder ve yardıma muhtaç olanlara yardım elini uzatırsın. Zamanın musibetlerine karşı fela-feetzedelere yardımcı olursun. Onların gönüllerini hoşnut eder, sıkıntılarını giderir, mahzun kalplerini sükunete kavuşturursun."
Hz. Muhammed (sav)'e bağlı olan Hatice'nin bu tatlı ve hikmetli sözleri, zor günler geçiren Peygamber efendimiz için en büyük teselli olurdu. Gerçekten de Hatice onu sükun ve huzura kavuştururdu. Nitekim Allahu Teala şöyle buyurmuştur:
"Onun ayetlerinden biri de, kaynaşmanız için, size kendi nefislerinizden eşler yaratması ve aranıza sevgi ve merhamet koymasıdır." (Rum: 21)
Hüzün yılı, ravilerin kesin ifadelerine göre hicretten üç yıl Öncedir. Namaz bu yıldan sonra farz kılınmıştır. Çünkü Ebu Talib ile Hatice'nin vefatı Miraç olayından Öncedir. Allahü Tea-la adeta iki sevgili dostunun kaybından dolayı çok üzülen elçisini, Miraç olayı ile teselli etmek istemiştir. Yine bu olayla yüce Peygamberimiz, asıl ve kalıcı dostun yalnızca Allah olduğunu görmüş, sadece O'nun himayesinin kalıcı ve ebedi olduğunu anlamıştır.
Peygamber efendimizin siyerini yazanların bir çoğu Miraç hadisesinin üzerine kudsi şeyler söylemişlerdir. Çünkü bu gece esnasında tevhidle ilgili îslami farizalar -ki bu da namazdır-açıklanmıştı. Bu konuda tbn Kesir, Tarih-i Kebir adlı eserinde şöyle der:
"Beyhaki diyor ki... Hatice ile Ebu Talib, hicretten üç yıl Önce, yani boykottan kurtuludukiarı yıl vefat etmişlerdir. Hatice, Ebu Talib'den otuzbeş gün önce vefat etmiştir. Rivayete göre Zühri şöyle demiştir: 'Hatice, Peygamber efendimizin Medine'ye hicretinden Önce Mekke-i Mükerreme'de vefat etmiştir. Bazıları ise namazın farz kılınmasından önce vefat ettiğini söylemişlerdir. Ben de derim ki, onların bu sözleri, Hatice'nin Miraç gecesinde namazın farz kılınmasından önce vefat etmiş olduğunu gösteriyor. Bizce de en münasip olan, Beyhaki ile diğerlerinin söyledikleri gibi, Ebu Talib ile Hatice'nin Miraç hadisesinden önce vefat etmiş olmalarıdır."

Ebu Talib'in İmanı

Ebu Talib'in îslam davetinde önemli bir yeri olduğu şüphesizdir ve hiçbir mü'min bu komuda tartışmaz. Çünkü o gerçeği görüyor, o gerçeğin davetçisini himaye ediyor ve İslam'ı savunuyordu. Bu konuda uğradığı b askılara cesaretle göğüs geriyordu. Boykot altında, HaşimoğuUları ve Muttaliboğullarıyla birlikte geçim darlığı çekmeye ve her türlü mahrumiyete katlanmayı göze almıştı. Yüksek bir şerefe sahip olan ve hakkı savunmaktan korkmayan Ebu Talib,, her şeye rağmen görünürde Allah'ın dinine girmemişti. Ama onu savunmaktan da geri durmadı. Ebu Talib'in bunu cahili yet asebiyeti dolayısıyla yaptığında inananlar olduğu gibi, Muhammed (sav)'e olan aşırı sevgisi nedeniyle yaptığına inananlar da vardır. Onu harekete geçiren sadece asebiyet değil, aynı zamanda Peygamber efendimize olan aşırı sevgisi idi.
Burada şöyle bir soru ile karşılaşmaktayız. İslam davetini şirke karşı koruma sınavında başardı olan Ebu Talib, kalbine iman nuru girmeden mi vefat etti?
Şii kardeşlerimiz bu soruya karşı Ebu Talib'in imanlı bir kimse olarak vefat ettiğini söylerler. Cenab-ı Allah ona kelime-i tevhidi söylemeyi nasip etmiştir. Şiilerin bu konuda ileri sürdükleri ve Peygamber efendimize isnad ettikleri bazı rivayetleri vardır.
İçlerinde birçok hadis ve fıkıh aliminin bulunduğu ehl-i sünnet ve'1-cemaat ise, Ebu Talib'in müşrik olarak öldüğünü ve cehennemlik olduğunu, ancak Cenab-ı Allah'ın onun cehennemdeki azabını hafifleteceğini savunmuşlardır.
Ehl-i sünnet ve'1-cemaat, Şiiler'in Ebu Talib'in mü'nıin olarak öldüğü şeklindeki görüşlerini reddetmektedirler. Çünkü onlar bunu, Hz. Ali taraftarı oldukları için söylemişlerdir. Müslüman olduğu ve kelime-i şehad et getirdiği konusunda ileri sürdükleri rivayetlerin senetleri do zayıftır. Oysa sahih senetli rivayetler, onun kelinıe-i şehadeti söylemediğini bildirmektedir. Cehennemde fazla eziyet görm eyip bir su kenarında kalacağı konusundaki rivayetler ise Peygamber efendimizin, onun cehennemdeki azabının hafifletilmesi için yaptığı duanın kabulünün sonucudur. Çünkü o, Peygamber efendimize yardımcı ve destek olmuştur.
Yalnız, ölüm döşeğindeki Ebu Talib'le ilgili iki olayı anlatmak yerinde olacaktır:
Sahih hadis kitaplarının naklettiklerine göre Peygamber (sav) efendimiz Ebu Talib'in haftalığından endişeliydi. Kureyşli müşrikler de, onun Ölümünden 1 endişe duyuyorlardı. Çünkü o hem Peygamber efendimizi himaye ediyor, hem de

Kureyşliler için Peygamber efendimizin şi\ layetinin yapılacağı bir makam olarak varlığını sürdürüyordu. Mü'minlere yapılan eziyetlerin hafifletilmesine sebep olacağını umduğu için, Peygamber efendimiz Ebu Talib'in ölümünü ist emiyordu. Muhaddis ve tarihçi îbn Kesir'in "el-Bidaye ve'n-Ni haye" adlı eserinde bu konuda söylediklerine kulak verelim:
*tbn îshak dedi ki: Ebu Talih hastalıktan şikayet etmeye başladı. Kureyşliler onun ağır hasta olduğunu duyunca, birbirlerine şöyle demişlerdi: Hamza ile Ömer'in müslüman oluşuyla birlikte Muhammedi davet kabileler arasında yayıldı. Gelin Ebu Talib'e gidelim ve yeğenine nasihatta bulunması ve onu durdurması için ricada bulunalım. Onların çoğalmasından ve bize üstün gelmelerinden korkuyoruz. Bu hususta emin değiliz."
îbn tshak'ın rivayetine göre, îbn Abbas şöyle demiştir: "Ku-reyşli müşrikler kendi aralarında böyle konuştuktan sonra Ebu Talib'in yanına gittiler. Onunla konuştular. Onun yanına varanlar, kavmin eşrafı idiler. Utbe bin Rebia, Şeybe bin Re-bia, Amr bin Hişam (Ebu Cehil), Ümeyye bin Halef ve Ebu Süf-yan bin Harb'dan teşekkül eden bu heyet ona şöyle demişlerdi:
"Ey Ebu Talibi Sen büyüğümüz ve ulumuzsun. Hastalandığını görünce endişelenmeye başladık. Yeğenin ile aramızda geçenleri biliyorsun. Onu çağır ve aramızdaki meseleyi hallet. Aramızda hakem ol ve gerginliği ortadan kaldır. Ne o bizim dinimize, ne biz onun dinine ilişmeyelim."
Bunun üzerine Ebu Talib, Peygamber efendimize haber göndererek yanına çağırttı. Peygamber efendimiz gelince, ona şöyle hitap etti: "Ey kardeşimin oğlu! Bunlar senin kavminin ileri gelenleridirler. Senin için toplanıp gelmişler. Sana vereceklerini verecekler. Senden alacaklarını da alacaklar." Peygamber efendimiz, uOlur ey amcacığım! Onların benden almalarını istediğim şey, tek bir kelimedir ki, onlar onunla bütün Araplar'a ve Arap olmayanlara hakim olabilirler" dedi. Ebu Cehil de şöyle cevap verdi: "Çok güzel. Andolsun ki, bir değil, on kelime verelim. Sen onu bize söyle." Peygamber efendimiz: "La ilahe illallah" deyin ve tapmakta olduğunuz putlarınızı ellerinizle kaldırıp atın!" dedi.
Müşrikler, birden ellerini çırptılar ve: "Ey Muhammed! Sen, bunca ilahları bir tek ilah mı yapmak istiyorsun?! Doğrusu senin yaptığın akıl karı değil" dediler ve birbirlerine de: "Vallahi bu adam, size istemediğiniz şeyi veriyor. Gidiniz, Allah, sizinle onun arasında hükmünü verinceye kadar atalarınızın dininde sebat edip direniniz" dediler ve dağılıp gittiler. Ebu Talib de Peygamber efendimize şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, ey kardeşimin oğlu! Sen onlardan fazla bir şey istemedin ve onlara haksızlık etmedin." Böyle demesi üzerine Peygamber efendimiz onun İslam'a gireceğini ümid etti ve ona şöyle dedi: "Ey amcacığım!

Bu kelimeyi sen söyle ki, kıyamet gününde sana şefaat edebileyim." Ebu Talib, müslüman olmasını Peygamber efendimizin fazlasıyla arzu ettiğini görünce şöyle dedi: "Kardeşimin oğlu! Allah'a yemin olsun ki, sana karşı haksızlık etmeyeceklerinden emin- olsaydım, sana sövmelerinden korkmasay-dım, benden sonra amcalarına kötülük yapmalarından endişe etmeseydim ve Kureyşliler'in, bu kelimeyi korktuğum için söylediğimi zannetmelerinden çekinmeseydim seni sevindirmek için bu kelimeyi söylerdim."
Ebu Talib'in Ölümü yaklaştığında, Abbas onun dudaklarını hareket ettirdiğini görmüş ve ne söylediğini anlamak için kulağını ağzına yaklaştırıp dinlemiş sonra da Peygamber efendimize de şöyle demişti: "Ey yeğenim! Kardeşim Ebu Talib, söylemesini emrettiğin kelimeyi söyledi!" Resulullah (sav) ise "Ben işitmedim" buyurdu.[1]
Bu rivayet üç noktaya işaret etmektedir:
1- Kureyşliler Ebu Talib'in hayatta kalmasını kendi güvenlikleri için garanti unsuru olarak görüyorlardı. Mekke'nin yaşlısı ve amcası Ebu Talib vasıtasıyla Peygamber efendimize tesir edeceklerini umuyorlardı.
2- Ebu Talib, Peygamber efendimizi aşırı derecede seviyordu. Çünkü o Peygamber sevgisiyle konuşuyordu.
3- Rivayetler, Ebu Talib'in Peygamber efendimizin davetini tasdik ettiğine işaret etmektedirler. Bu da iki açıdan müşahede edilmektedir:
a- Ebu Talib Peygamber efendimize şöyle demişti: "Senin Kureyşliler'den fazla bir şey istemediğini ve onlara haksızlık yapmadığını gördüm." Yani Peygamber efendimiz, Kureyşli-ler'den makul bir şey istemişti: Kelime-i tevhid'i söylemek.
b- Bu rivayet, Abbas'm da dediği gibi Ebu Talib'in iman kelimesini telaffuz ettiğine işaret etmektedir. Abbas, Ebu Talib'in imanını inkar edenleri reddetmiştir. Şöyle ki:
1- Bu senette belirsizlik vardır. Ravinin kim olduğu ve durumunun ne olduğu bilinmemektedir.
2- îmam Ahmed, bu rivayeti nakletmiş, ama Abbas'm sözlerinden bahsetmemiştir. Tirmizi, Nesei ve îbn Cerir et-Taberi de bu durumdadırlar.
Buhari bu haberin daha sonraki kısmında, Ebu Cehil ile Abdullah bin Ümeyye'nin, Peygamber efendimizin, amcası Ebu Talib'den "La ilahe illallah" demesini istediği zaman, bu iki kişinin Ebu Talib'e şöyle dediklerini rivayet eder: "Ey Ebu Talibi Abdülmuttalib'in dininden vaz mı geçiyorsun?!" Ebu Talib sonunda: "Ben Abdülmuttalib'in dinindeyim" deyinceye kadar, onlar bu ayıplamalarını devam ettirmişlerdi.
Diğer sahih rivayetlerden de anlaşıldığına göre, Ebu Talib, Peygamber

efendimizin çağrısına olumlu cevap vermemiş ve neticede Peygamber (sav) efendimiz ona şöyle demişti: "Ey Amca! Şunu iyi bil ki, Allah tarafından men olunmadıkça senin için istiğfarda bulunacağım."
Sonuç olarak deriz ki: Burada üç şey sözkohusudur. Bunlardan ikisi gerçekleşmiştir. Üçüncüsünün gerçekleşip gerçekleşmediği ise ihtilaf konusudur:
1- Ebu Talib, Peygamber efendimizi savunarak, Peygamber efendimiz hakkında Övücü sözler söyleyerek, ona ve ashabına sevgi, şefkat ve muhabbetini şiirlerinde dile getirerek, Peygamber efendimize muhalefet edenlere ayıplayıcı ve kötüleyici beliğ ifadeler sarfederek İslamiyet'i himaye etmişti. O, belagat, fesahat bakımından bütün Araplar'dan daha üstündü. Bu bakımlardan zirvede olduğu için, hiçbir edip ve şair onun karşısına çıkamamıştır. O bütün bu beliğ ve fasih sözleriyle İslamiyet'in methini vermiş ve müslümanları savunmuştu. Peygamber (sav) efendimizin doğru sözlü bir mürşid olduğunu biliyordu.[2]
2- Vefat edeceği sırada Ebu Talib, Peygamber efendimizin bütün arzu ve isteklerini hoş görüyor ve onun doğru yolda olduğunu söylüyordu. Muhammedi davetin ortaya çıkmasından sonra, onun putların iyiliğinden söz ettiği, onları kutsadığı, onları Peygamber efendimizin davetine tercih ettiği görülmemiştir. O, eziyetlere karşı Peygamber efendimizle birlikte göğüs germiş ve tahammül göstermişti. Bütün bunlara ek olarak o, Peygamber efendimize açıkça sevgi ve şefkatini göstermişti.
3- Ebu Talib'in söyleyip söylemediği hususunda ihtilaf edilen üçüncü şey ise, kelime-i tevhid'tir. Bazı rivayetlere göre o, bu kelimeyi telaffuz etmiştir. Bu da Abbas'dan gelen bir rivayettir. Fakat bazıları bu rivayet üzerinde şüpheleri olduklarını söylemişlerdir. Bunlara göre Abbas, müslüman olmadan Önce böyle bir iddiada bulunmuştur. Hatta bazılanysa, Abbas'm bu hususta yalan söylediğini ve onun müslüman olmadan önce yalancı bir kimse olduğunu söylemişlerdir. Abbas bin Abdülmuttalib'in -İslamiyet'ten önce de olsa- yalan söyleyen bir kimse olduğunu iddia etmekten Allah'a sığınırız. Çünkü o, Kureyş'in eşrafından ve seçkin kimselerdendi. Bu tür insanlar ise yalan söylemezler. Bu konuda Buhari'de şöyle bir rivayet görüyoruz. Roma imparatoru Heraklius, Ebu Süfyan ile Peygamber efendimiz hakkında konuşmuştu. Ebu Süfyan, aralarında düşmanlık olduğu halde Peygamber efendimizin evsafı ve meziyetleri hakkında doğru konuşmuş ve şöyle demişti: "Araplar arasında yalancı olarak tanınmaktan ve sonsuza kadar bu unvanla anılmaktan korkmasaydım, mutlaka bu hususta yalan söylerdim!" Abbas bin Abdülmuttalib, şeref ve himmet bakımından Ebu Süf-yan'dan daha mı geri idi ki, yalan söylesin?! O Kureyşli ve Ha-şimi'ydi. İslamiyet'ten önce de, sonra da Peygamber efendimizin amcası idi.

Buraya kadar anlattıklarımızdan çıkaracağımız özet şudur: Ebu Talib, Peygamber efendimizi yalanlamamış ve asla mukavemet edip inatçılık göstermemiştir. Şu halde o müslüman olarak mı ölmüştü? îbn Kesir, bu konuda şöyle der: "Bütün bu hal ve hareketleri içinde, Ebu Talib, Peygamber (sav) efendimizin doğru sözlü bir nıürşid olduğunu anlamış, ama bununla beraber kalbden iman etmemiştir."[3]
Îbn Kesir bu sözleriyle Ebu Talib'in bilgisini, Yahudiler'in Peygamber efendimiz hakkındaki bilgilerine benzetmiş olmaktadır. Çünkü Yahudiler de Peygamber efendimizi bilip tanıyorlardı. Nitekim onlar yüce Allah'ın da buyurduğu gibi: "Onu (Muhammed'i) oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar," (Bakara: 146) Fakat buna rağmen onlar bilgilerinin gereğini yerine getirip Peygamber efendimizi tasdik etmiyorlardı. Yani bilgileriyle imanları paralel gitmiyordu.
Kendimde, bu konuda îbn Kesir'e muhalefet etmek ya da bu sözün Ebu Talib'in durumuyla uygunluk göstermediğini söylemek hakkım görüyorum. Öyle sanıyorum ki, Ebu Talib'in Allah'ı ve Peygamberinin davetini tanımasıyla Yahudilerin tanıması arasında fark vardır. Ayrıca Ebu Talib'in bu husustaki bilgisinin yanısıra, onu tasdik edip inandığına işaret eden belirtiler de vardır. Bilgisi ile yakin ve inancı paralellik gösteriyordu. Nitekim bizzat söylediği sözler de buna işaret etmektedir. Ayrıca o İslamiyet'i savunmuştur. Bu konuda Ebu Talib'in eksikliği, tasdik ve imanın gereğini ifade etmemiş olmasıdır. Bu sebeple onun asla müşrik olamaycağını ve müşrik olmasının imkansız olduğunu söylüyorum. Çünkü:
1- O, Kureyşliler'in sözlerini reddetmiş ve tevhid davetini desteklemiştir.
2- O, tevhidi ve tevhid ehlini savunmuş, sadık mü'minler gibi, o da eziyetlere göğüs germiştir.
3- Muhammed (sav)'in doğru sözlü bir mürşid olduğunu açıkça ifade etmiştir.
Zayıf inançlı müslümanlar arasında bile, onu iman evinde göstermemek gibi bir tavır vardır. Ancak biz, onun müşrikler zümresinden çıkmış olduğunu söylemekte tereddüt etmiyoruz. Her ne kadar can çekişme esnasında Kureyşli yaşlı birisine kendisinin Abdülmuttalib'in dininde olduğunu söylediği nakle-diliyorsa da, söylemiş olduğu bu söz, onun İslamiyet'i savunmasına ve Muhammed (sav)'in davetinin gerçek olduğunu açıklamasına aykırı düşmemektedir. Çünkü o, gücü ve kuvveti yerin-deylten, Peygamber efendimizin doğru sözlü bir mürşid, davetinin de gerçek olduğunu beyan etmiştir. Bu konudaki sözlerimizi, îbn Kesir'in Ebu Talib hakkında söylediği cümlelerle sona erdirmek istiyoruz:
"Ebu Talih, gücü yettiğince, tavır ve davranışlarıyla, diliyle, malıyla ve canıyla

Peygamber efendimizi ve ashabını, insanların eziyet ve cefalarına karşı korurdu. Bununla birlikte Cenab-ı Allah ona imanı takdir etmedi. Çünkü bunda ilahi hikmetler ve kesin deliller vardı. Eğer Cenab-ı Allah müşrikler için istiğfarlarda bulunmamızı yasaklamış olmasaydı, Ebu Talib için istiğfarda bulunur ve ilahi rahmet dilerdik.[4]

Yaptığımız araştırmalardan çıkardığımız sonuca göre, Ebu Talib asla müşrik değildir. Çünkü müşrik, putlara tapan ve putları Allah'a ortak koşan kimsedir. Oysa Ebu Talib'in fiilleri, -sözleri ve davranışları, onun putlara tapmayı uygun görmediğine işaret etmektedir. Bu sebeple ben, onun için istiğfarda bulunmanın yerinde olacağı düşüncesindeyim. Her şeyin iyisini, noksanlıklardan münezzeh olan Allah bilir.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s. 123.

[2] Îbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s. 126.

[3] Îbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s. 126.

[4] îbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nıhaye. C 3, s. 126.

Hz, Hatice

Peygamber efendimizin ikinci kaybı Hz. Hatice olmuştu. Onun ölümü de, Peygamber efendimizin kalbinde büyük bir hüzün meydana getirmişti. O, Peygamber efendimizin canının bir parçasıydı. îlk vahiy geldiğinde, kalbi tiril tiril titremekte olduğu halde vardığı evinde, korku ve heyecanını gideren, Hz. Hatice olmuştu. Onu sakini eştirmiş, yaralarına merhem olmuştu. Kavminden gördüğü eza va cefaları dindiren, gönlünde açtığı yaralan tedavi eden yine Hz. Hatice'ydi. Üzüntülerine ortak olmuş, zevceleri arasında birinci sırayı ve en yüksek mertebeyi işgal etmişti. Peygamber efendimizin gönlünde tuttuğu müstesna yer dolayısıyla, Peygamber efendimiz hayatta olduğu sürece başka bir kadınla evlenmemişti. Peygamber efendimizin birden fazla kadınla evlenmesi, şehvetini tatmin amacına yönelik değildi. Bu evliliklerin bazı sebepleri vardı. Değişik kabilelerle dostluk bağları kurmak, onların gönüllerini almak, ya da şehit düşen veya normal ölümleriyle dünyayı terkeden ve geride kendisine bakacak kimsesi kalmamış olanları, muhtaç duruma düşürmemek ve şu sözünü tahakkuk ettirmek için evlenmişti: "Her kim mal bırakırsa o mal mirasçılarına kalır. Her kim de geride, muhtaç durumda çoluk çocuk bırakırsa, onlar benim sorumluluğumdadır!"

Hz. Hatice, Peygamber efendimizin nazarında ve Islamiyette büyük bir mertebe sahibi olduğu içn cennette kendisi için inciden bir ev yapıldığı müjdesini almıştı:

Buhari, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Cebrail, Resulullah (sav)e gelip şöyle dedi:

"Ya Resulullah! Şu Hatice, sana içinde biraz katık bulunan bir kap getirdiği zaman ona Rabbinden ve benden selam söyle. Onun için cennette, içinde gürültü ve zahmet bulunmayan, inciden yapılmış bir köşkün inşa edildiğini de müjdele."

Süheyli der ki: "Hatice için cennette inciden bir köşk yapıldığı müjdelenmişti. Bu köşk, inci kökünden yapılmıştı. Çünkü o, imana ilk koşan insan olarak imanın kökünü ele geçirmişti. Cennette kendisi için yapılan köşkün içinde gürültü ve zahmet olmayacaktır. Çünkü o hayatta iken Peygamber efendimizin huzurunda sesini yükseltmemiş, bağırıp çağırmamıştır. Onu hiçbir zahmete sokmamış, asla eziyette bulunmamıştır."

Peygamber efendimiz Hz. Hatice'yi her zaman hayırla anardı. Onu seveni sever, dost olana, dost olurdu. Peygamberimiz sık sık Hatice'yi andığı için bazı zevceleri kıskançlık göstermişlerdi. Hatta bir defasında müzminlerin annesi Hz. Aişe şöyle demiştir: "Devamlı kendisini andığı ve Cenab-ı Allah'ın, kendisine

cennette inciden bir köşk müjdelemesini emrettiği için, Peygamber efendizin zevceleri arasında Hatice'yi kıskandığım kadar hiçbirini kıskanmadım. Peygamber efendimiz bir kurban kestiği zaman, hepsine yetecek kadar kısmını, Hz Hatice'nin dostlarına gönderirdi. [1]
Peygamber efendimiz Hz. Hatice'yi anar onun hatırasına saygı gösterir, onu ananlara ikramda bulunurdu. Bir defasında Hatice'nin kızkardeşi Hale, Peygamber efendimizin yanına gelmek için izin istemişti. Onun sesini tanıyınca çok sevinen Efendimiz: "Allah'ım! Hale geliyor, Hale!" demişti.
îmam Ahmed bin Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (sav) efendimiz, Hatice'yi en güzel övgülerle anardı. Bu sebeple bir gün Hatice'yi kıskandım ve şöyle dedim: "Şu avurtları kızaran kadını ne kadar çok anıyorsun? Halbuki Allah sana ondan daha iyisini verdi!" Bunun üzerine Peygamber efendimiz bana şu cevabı verdi: "Hayır, Allah ondan daha iyisini bana vermedi. İnsanlar beni inkar ettikleri zaman, o bana iman etti. insanlar beni yalanladıkları zaman, beni o doğruladı. Başkaları beni mahrum bıraktıkları zaman, o kendi malı ile bana yardımda bulundu. Onun sayesinde Allah beni çocuk sahibi yaptı." Peygamber efendimiz, bu sözleri Mısırlı Mariye'den oğlu îbfahim henüz doğmadan önce söylemiştir.
Bütün bu sözlerinden, Hz. Hatice'nin Peygamber efendimizin kalbinde ne kadar yüksek bir yer tuttuğunu anlamaktayız. Davet hususunda işler sarpa sardığı, bela ve musibetler şiddetlendiği zaman Hz. Hatice ona yardım ve iyilikte bulunmuştu. în-sanlar kendisini yalnız bırakıp dostsuz kaldığı zaman, Hatice Peygamber efendimize dost olmuştu. Yapılan eza ve cefa karşısında, Hz. Hatice onu teskin etmiş ve huzura kavuşturmuştu. Zaten bunun sonucu olarak onun ve Ebu Talib'in vefat ettiği yıla, Peygamber efendimiz "hüzün yılı" adını vermişti. Bunda da gerçekten haklıydı. Çünkü bu yılda o, iki sevgilisini, kendisini himaye eden mücadeleci amcasını ve kendisine devamlı iyilikte bulunmuş olan dostu ve eşini kaybetmişti.
Sahih rivayetlere göre Ebu Talib, Hz. Hatice'den önce vefat etmiştir. Hz. Hatice'den üç gece önce vefat ettiğini söyleyenler olduğu gibi, 35 gece önce vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Burada önemli olan, bu iki insandan hangisinin diğerinden ne kadar Önce öldüğü meselesi değildir. Ancak şunu kesin olarak biliyoruz ki, bu iki insanın ölümü Peygamber efendimizi şiddetli bir hüzne gark etmişti.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, 8.18.

Ebu Talib'in Vefatından Sonra Meydana Gelen Olaylar

Peygamber (sav) efendimiz şöyle buyurmuştur: "Kureyşliler Ebu Talib ölünceye kadar bana hoşlanmadığım birşey yapmadılar." Ama Peygamber efendimiz iki sevgilisini kaybetmişti. Bunlardan biri onu himaye eden mücadeleci amcası, diğeri de ona iyilikte bulunan hayat refikası idi.
Ebu Talib'in vefatından sonra Peygamber efendimiz çıkıp îs-lam davetini yürüttüğü ve rabbinin risaletini tebliğ ettiği zamanda, Kureyşliler ona saldırdılar. Onu evinin içinde bile rahat bırakmadılar. Komşuları ona kötülük yaptı. Ebu Cehil, Hakem bin ebi'l-As bin Ümeyye, Ukbe bin Muayt, Adiy bin Hamra Îbnü'1-Asda el-Hüzeli bunlara Örnek olarak gösterilebilir. Bunlardan biri, namaz kılmakta olan Peygamber efendimizin üzerine, bir koyunun rahmini atmıştı.
Müslim, îbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: "Bir ara Resulullah (sav) efendimiz Beytin yanında namaz kılıyordu. Ebu Cehil ile arkadaşları da orada oturmuşlardı.
Bir gün önce develer kesilmişti. Ebu Cehil, oradaki arkadaşlarına şöyle dedi: "Bana falan oğullarının kestikleri develerin rahimlerini kim alıp getirecek, ve sonra da onları, secde vaziye-tindeki Muhammed'in omuzlan arasına bırakacak?!" Bunun üzerine, orada bulunanların en bahtsızı hemen harekete geçerek develerin rahimlerini getirdi. Peygamber efendimiz secdeye vardığında, rahimleri onun omuzları arasına bıraktı. Orada bulunanlar da gülmeye başladılar. Katıla katıla güldüler. Gülmeleri öylesine şiddetlendi ki, neredeyse birbirlerinin üzerlerine, yıkılıyorlardı. Ben de (yani îbn Mesud) olup bitenlere bakıyordum. Peygamber efendimiz secdeye varmıştı. Artık başını secdeden kaldırmıyordu. Nihayet adamın biri gidip, olup bitenleri Fatıma'ya haber verdi. Fatıma geldi. Henüz küçücük bir çocuk-tu. Babasının omuzları arasındaki pislikleri attı. Sonra dönüp oradaki müşriklere söylenmeye başladı. Peygamber efendimiz namazını tamamladıktan sonra başını secdeden kaldırdı. Ku-reyşli müşriklere beddua etti. Beddua ederken sözlerini üç defa tekrarlardı. Bir dilekte bulunduğu zaman da dileğini üç kez tekrarlardı. Sözlerini tamamladığında şöyle demişti: "Allah'ım! Kureyşi sana havale ediyorum!" Bu bedduasını da üç kez tekrarlamıştı. Müşrikler onun bu bedduasını işitince gülmeye son verdiler. Bedduasından korkmuşlardı. Sonra Peygamber efendimiz şöyle dedi:
"Allah'ım Ebu Cehil bin Hişam'ı, Utbe bin Rebia'yı, Şeybe bin Rebia'yı, Velid bin Ukbe'yi, Ümeyye bin Halefi, Ukbe bin Ebi Muayt'ı helak et!"
Muhammed (sav)'i hak ile gönderen Allah'a andolsun ki, adları zikredilen bu

heriflerin hepsinin Bedir savaşında gebertil-diklerini gördüm."
Kureyşliler, Peygamber efendimize şiddetli eza ve cefada bulunmaya başlamışlardı. Peygamber efendimizin şahsına yöneltilen eziyetlerin çoğu, Ebu Talib'in vefatından sonra olmuştur. Bu konuda îbn Kesir şöyle der:
"îbn Mesud'un da rivayet ettiği gibi, namaz kılmakta olan Peygamber efendimizin omuzlarının arasına deve rahminin atılması; Abdullah bin Amr bin As'ın haber verdiği gibi, Peygamber efendimizin boğazını şiddetle sıkmaları, Ebu Cehil'in de bu yolda azimli olması, namaz kılmakta iken Peygamber efendimizin boynuna basması ve buna benzer eziyetlerle^ işkenceler -doğrusunu Allah bilir ya- Ebu Talib'in vefatından sonra vuku bulmuştur." Bu sözler yerinde söylenmiş sözlerdir. Burada, müşriklerin eziyetlerinin iki devrede olduğunu söylememiz gerekiyor:
1. Devre: Ebu Talib'in vefatından önce yapılan eziyet ve işkenceler: Bu dönemde Peygamber efendimize yapılan eziyetler daha çok alay ve sövme şeklinde cereyan etmiştir. Dille hakaretten başka birşey yapmıyorlardı. Bunu da Ebu Hakem bin Hişam (Ebu Cehil) Ukbe bin ebi Muayt ve diğer beyinsizler yapıyorlardı. Peygamber efendimizden başkasına yapılan, zayıf ve korumasız müminlere tatbik edilen bu bedeni eza ve işkenceler, müminlerin iki kez Habeşistan'a hicret etmelerine sebep olmuştu. Oraya hicret edenler arasında büyük sahabiler de vardı. Örneğin Cafer bin Ebi Talib, Osman bin Affan da hicret edenler arasında idi. Belki de bunlar, sözlü eziyetlere alay ve maskaralıklara dayanamadıkları için Habeşistan'a hicret etmişlerdi.
2. Devre: Ebu Talib'in vefatından sonra müşrikler eziyetlerini şiddetlendirmişlerdi. Artık hem sözlü, hem de fiili saldırılarda bulunuyorlardı. Nihayet Peygamber (sav) efendimiz Taif dönüşünde Mekke-i Mükerreme'ye girebilmek için birilerinin himayesine ihtiyaç duymuştu. Mut'im bin Adiy onu himayesine alarak Mekke'ye sokmuştu. Peygamber efendimiz, Ebu Talib'in himayesini kaybettikten sonra Cenab-ı Allah ona Mutim bin Adi/nin himayesini sağlamıştı.

Allah Teala'nın Himayesi

Buhari, ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayat eder: "Ebu Cehil, namaz kılan Peygamber efendimizi gördü ve ona: "Ey Muhammedi Sana namaz kılmayı yasaklamamış mıydım? Mekke'de meclisi benden daha kalabalık olan bir adam yoktur. Bunu biliyorsun!" dedi. Sonra Peygamber efendimiz, onu kovdu ve Cenab-ı Allah'ın şu ayet-i kerimesi nazil oldu:
"O zaman (o gitsin) de meclisini (adamlarını) çağırsın. Biz de Zebanileri çağırırız." (Aiak: 17-18)
Allah'a andolsun ki, Ebu Cehil, meclisindeki adamlarını çağırmış olsaydı, onu azap zebanileri yakalayacaklardı!"
îbn Cerir et-Taberi, Ebu Hüreyre'den şöyle bir rivayette bulunur:
"Ebu Cehil, etrafındaki adamlara şu Öneride bulunmuştu. "Herkesin görebileceği şekilde Muhammed'in yüzünü yere sürelim mi? Evet dediler. O da şöyle dedi: "Lat ve Uzza'ya yemin olsun ki, onu namaz kılarken görürsem, boynuna basacağım ve yüzüne toprak süreceğim!" Peygamber efendimiz namaz kılarken Ebu Cehil, boynuna basmak içn yanına gelmişti. Fakat ona yaklaşınca geri dönerek koşmaya başladı. Bu arada eliyle yüzünü kapamaya ve kendini korumaya çalışıyordu. Kendisine "Neyin var?!" diye sorulunca şu cevabı vermişti: "Benimle Muhammed'in arasında ateşten bir hendek var! Ve karşımda kanatlı melekler duruyor!" Bunun üzerine Resulullah (sav) efendimiz de şöyle buyurmuştu: "Eğer bana yaklaşsaydı, melekler onu kapıp götüreceklerdi!"
îkrime, Ibn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Peygam? ber efendimizle Mekkeli müşrikler arasında bir konuşma geçmişti. Peygamber efendimiz onları Allah'a iman etmeye çağırmıştı. Taptıkları taşların kendilerine fayda ve zarar veremeyeceklerini, Allah'ın azabına karşı onları koruyamayacaklarını açıkladıktan sonra yanlarından ayrılıp gitmişti. Ebu Cehil b. Hişam da kalkıp şöyle demişti: "Ey Kureyş topluluğu! Görüyorsunuz ki, Muhammed bizim dinimizi küçük görmekten, atalarımıza sövmekten, bizi horlamaktan, tanrılarımızı inkar etmekten geri durmuyor. Allah'a andolsun ki, yarın ben bir taş getirip üzerinde oturacağım. O namaz kılıp secdeye vardığı zaman, o üzerinde oturduğum taşla onun kafasını ezeceğim. Onun kafası ezildikten sonra, Abdü Menaf oğulları bana ne yaparlarsa yapsınlar, umurumda bile değil!"
Ertesi sabah Ebu Cehil eline bir taş alıp Kabe'nin yanına geldi ve taşın üzerine oturdu. Peygamber efendimizi beklemeye başladı. Az sonra Peygamber efendimiz gelip Mescid-i Aksa'ya yöneldi ve namaza durdu. Peygamber

efendimiz namaz kılarken Hacer-ül-Esved ile Rüknü Yemani'yi arasına alır ve öylece namaz kılardı. Öte yandan Kureyşliler de Ebu Cehil'in Peygamber efendimize ne yapacağını görmek için, kendi meclislerinde oturup beklemekteydiler. Peygamber efendimiz secdeye varınca, Ebu Cehil taşı eline alıp üzerine yürüdü. Yanına vardığında şaşkın, rengi sararmış ve ürkmüş bir durumda geri döndü. Elleri taşın üzerinde kurumuştu. Nihayet taşı elinden attı. Olup bitenleri seyretmek için gelen Kureyşliler Ebu cehil'in başına gelenleri gördüler ve ona "Neyin var ey Ebu Cehil?!" dediler. Ebu Cehil: "Dün size söylediklerimi yapmak için Mu-hammed'in üzerine yürüdüm, ancak yanına yaklaştığımda yanı başında iri kıyım damızlık bir devenin durduğunu gördüm. Vallahi onun gibi iri başlı ve iri dişli bir deve görmemiştim. Niyeti beni yemekti."

Bu naklettiğimiz haberleri güvenilir raviler, kuvvetler ve sahih senetlerle nakletmişlerdir. Her ne kadar bazı rivayetlerin senetlerinde zaaf bulunsa da, kuvvetli olanları zayıf olanlarına göre daha fazladır. Zaten bu konuda kuvvetli rivayetler bize yeterlidir. Biz bu eziyetlerin Peygamber efendimize Ebu Ta-lib'in vefatından sonra yapıldığı görüşünü ileri süren îbn Kesirdin görüşünü tercih ediyoruz. Her ne kadar bazı siyer ve hadis kitaplarında, rivayet edilen sahih senetlerle, bu olayların zamanları anlatılmamaktaysa da, bu vakıaların güvenilir raviler tarafından nakledildiği doğrulanmaktadır. Araştırıcı tarihçilerin, olayları, kendilerine münasip olan durumlarla bağlantılı kılmaları gereklidir. Bu eziyetler, Peygamber efendimizi himaye eden en yakın akrabası olan amcası Ebu Talib'in kalbine peygamber sevgisini ve himayesini ilham etmişti. Hayatı boyunca Peygamber efendimize tabi olmamış olsa da, yine ondan yardımını ve himayesini esirgememişti. Cenab-ı Allah da, hiçbir zaman peygamberini yardımsız ve desteksiz bırakmamış, onu düşmanları karşısında yok etmemişti.

Sevgi ile Birlikte Heybet

Cenab-ı Allah, Muhammed (sav) tarafından tebliğ edilen ri-saletini koruma altına almıştı. Bu risalet Peygamber efendimize bahşetmiş olduğu heybet sayesinde himaye edilmişti. Peygamber efendimiz şiddetli eziyetlere ve yapılan alaylara rağmen heybetini koruyarak îslam davetini ve risaletini korumuştu. Böylece Allah müşriklere, Peygamberini onların alay ve maskaralıklarıyla karşı karşıya bırakmayacağını hatırlatmıştı. Onların alayları ve nübüvvet makamına saldırıları karşısında Peygamber efendimizin caydırıcı ve kesin heybeti ortaya çıkmıştı. Bu hususta Peygamber efendimizin heybetinin büyüklügünü açıklayan iki olayı nakledeceğiz. Cenab-ı Allah ona verdiği sevgi ve rahmetin yanı sıra, büyük bir heybet de bağışlamıştı. Bu iki olayı şöylece Özetleyebiliriz:

1- Iraşlı adamın hikayesi: Muhammed bin îshak, Abdulme-lik bin ebi Süfyan es-Sekafî'den naklederek bu olayı şöyle anlatır:

"îraş'tan bir adam devesine binip Mekke-i Mükerreme'ye geldi. Devesini Ebu Cehil'e sattı. Fakat Ebu Cehil, devenin bedelini ödemeyi geciktirdi. îraşlı adanı Kureyşlilerin toplantı yerine gelip durdu. Resulullah (sav)da Kabe'nin bir tarafında otur-maktaydı. Kureyşlilere şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu! Aranızda bana, Ebu Cehil'e karşı yardım edecek bir kimse yok mudur1?! Ben garip ve yolcu bir adamım. Benim hakkımı yedi." Orada oturanlar, Ebu CehiVin Peygamblerimize olan düşmanlığını bile bile, alay için ona, Peygamberimizi göstererek: "Şu oturan adamı görüyor musun? Sen ona git! O, ondaki alacağını alıp sana verir" dediler. Adamcağız, Peygamber efendimizin yanına gidip durdu. Başına gelenleri ona anlattı. Peygamber efendimiz kalkıp onunla birlikte yola koyuldu. Kureyşliler, Peygamber efendimizin, kalkıp îraşlı adamla birlikte gittiğini görünce, yanlarındaki birine şöyle dediler: "Şunu takip et. Ne yaptığına bak, sonra gel bize anlat" Resulullah (sav) gidip Ebu CehiVin kapısını çaldı. Ebu Cehil, "Kim o?" diye sorunca Peygamber efendimiz, "Ben Muhammed bin Abdullah'ım! Dışarı çık" cevabını verdi. Ebu Cehil dışarı çıktı, ama yüzünde bir damla kan bile kalmamıştı. Rengi sapsarı olmuştu. Peygamber efendimiz, ona: "Bu adamın hakkını hemen öde" dedi. Ebu Cehil de: "Ayrılmayın hemen hakkını getirip Ödeyeceğim" dedi. İçeri girdi. Sonra adamın hakkını getirip ödedi. Bundan soura da Resulullah (sav) efendimiz oradan ayrıldı ve îraşlı adama: "Artık yoluna gidebilirsin" dedi. haslı adam da oradan ayrılıp Kureyşlilerin meclisine geldi ve şöyle dedi: "Allah bu adama hayır versin. Hakkımı alıp Ödedi."Sonra Kureyşliler, takip için gönderdikleri adamın yanına geldiler ve ona

"Yazıklar olsun sana neler gördün? Anlat bakalım" dediler. Adam da şu cevabı verdi: "Tuhaf şeyler gördüm. Muhammed, Ebu CehiVin kapısını çalar çalmaz, o dışarıya çıktı. Ama adeta bir ölü gibiydi.Mu-hammed, ona: "Bu adamın hakkını öde!" deyince, Ebu Cehil içeriye girdi ve hemen hakkını getirip ödedi."
Bir süre sonra Ebu Cehil de Kureyşiilerin toplantı yerine geldi. Orada bulunanlar şöyle dediler:
hazıklar olsun sana! Şimdiye kadar böyle bir iş yaptığını görmemiştik.'* Ebu Cehil de onlara şu karşılığı verdi: "Bu da ne demek1? Allah'a andolsun ki, Muhammed benim kapımı çalar çalmaz sesini duydum, ama içim korkuyla doldu. Hemen dışarı çıktım, yanıbaşında damızlık bir deve duruyordu. Daha önce öylesine iri başlı ve uzun boyunlu, büyük dişli bir deve görmemiştim. Allah'a andolsun ki ben; adamın hakkını Ödeme-seydim, o deve beni kesinlikle yiyecekti!"
Öncelikle bu olay, Peygamber efendimizin heybetini göstermektedir. Peygamber efendimiz hakkı yerine getirmek ve batılı altetmek istediği zaman bu heybetini kullanırdı. Ancak Allah'a davet yolunda bu heybetinden her zaman istifade etmezdi. Çünkü o, şefkatli ve merhametli bir kimseydi. Şefkat ve merhamet kalpleri inceltir. Heybet ise sürekli kullanıldığı takdirde nefisleri ürkütür ve helake sürükler. Risalet ise kalplerin sürekli olarak ısındırılmasmı ve yumuşak tutulmasını gerekli kılar. Cenab-ı Allah bir ayet-i kerimede Peygamber efendimize hitaben şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın rahmeti sebebiyledir ki, sen onlara yumuşak dav-randın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılıp giderlerdi." (Al-ı İmran 159)
ikinci olarak bu olay, insanların en beyinsizlerinin ve insanlara karşı en saldırgan olanlarının, onların hukuklarını hiçe sayanların, topluluk ortasında iken bile çok korkak olduklarını, tek başlarına kaldıkları zaman iyice ürkekleştiklerini, hasımla-rıyla yüzyüze geldiklerinde ise paniğe kapıl-dıklarını ispatlamaktadır. Nitekim eziyet ve cefa vermek hususunda aşırı giden yöneticiler, kendilerinin saldırılara hedef olduklarını hissettikleri zaman, çok korkar ve paniğe kapı-lırlar. Saldırganlık, korkaklıkla bir arada bulunmaz, diye bir şey yoktur. Aksine güçlü kimselerde bulunduğu zaman saldırganlık mutlaka beraberinde korkaklığı da getirir.
2- Abdullah bin Amr bin As'a sordum: "Kureyşlilerin Peygamber efendimize karşı düşmanlıklarını ortaya koyan en şiddetli eziyetlerine bir örnek gösterebilir misin?"
Bana şu cevabı verdi: "Günün birinde Kureyş müşriklerinin önde gelenleri, Kabe'nin yanında Hatim denen kısımda toplanmışlar, Resulullah (sav)den

bahsediyorlardı. "Bu adama sabrettiğimiz kadar hiç kimseye sabrettiğimizi hatırlamıyoruz. Bu bizi horladı, atalarımıza sövdü, dinimizi kınadı, birliğimizi parçaladı, tanrılarımızı inkar etti. Artık bu adama karşı hüyük bir saldırının arifesindeyiz!" Onlar böyle konuşurlarken, Resulullah (sav) aniden çıkageldi. Kabe'ye doğru yürüdü. Hacerü'l-Esved'i istilam ederek tavafa başladı ve yanlarından geçti. Bu sırada ona bazı laflar attılar. Bunlardan duyduğu rahatsızlık Peygamber efendimizin mübarek yüzünden okunuyordu. Yine da yoluna devam etti. Tavafın ikinci turunda, yanlarından geçerken yine ona aynı laflar atıldı. Aynı şekilde, rahatsızlığı, mübarek yüzünden anlaşıldı. Fakat tavafına devam etti. Üçüncü turda yanlarından geçerken yine aynı laflar atılınca, Peygamber efendimiz dönüp onlara şöyle dedi: uEy Kureyş topluluğu! Duyuyor musunuz? Şunu iyi bilin ki, canımı elinde bulunduran Allah'a andolsun ki, ben size ölümü getirdim!"
Böyle dedikten sonra onlara tehdikar sözler sarfetti. Orada bulunanlardan hiçbiri başını kaldırıp ona cevap veremedi. Sanki başlarının üzerinde bir kuş vardı ve onlar bu kuşu ürkütüp uçurmamak için öylece hareketsiz kalakalmışlardı. Hatta aralarında Peygamber efendimize karşı daha önceleri en şiddetli eziyetlerde bulunanları bile ona şefkat ve merhametle yönelerek şöyle dedi: "Ey Eba Kasım! Sen doğruca yoluna git. Çünkü sen doğru yolda olan bir insansın. Cahil biri değilsin!"
Bundan sonra Resulullah (sav) efendimiz oradan ayrıldı. Ertesi gün yine Kureyşliler Hatim denen yerde toplandılar. Ben de onlarla birlikteydim. Birbirlerine şöyle dediler: "Dün Mu-hammed'e yaptıklarınızı ve onun bize yaptıklarını hatırlıyorsunuz. O size hoşunuza gitmeyen sözleri söyledi ve siz ona ilişmediniz!"
Bunları söylerken Resulullah (sav) efendimiz yine çıkageldi. Orada bulunanlar topluca ona saldırdılar etrafını kuşatıp şöyle dediler: "Dün şöyle şöyle diyen sendin, değil mi?!" Peygamber efendimiz onların tanrılarını ve dinlerini kötülediği için çok alınmışlardı. Resulullah (sav) efendimiz de onlara şu cevabı verdi: "Evet, bu sözleri söyleyen benim!" Bu söz üzerine Kureyşli müşriklerden biri Peygamber efendimizin yakasına sarıldı. Ebu Bekir araya girip şöyle dedi: "Rabbim Allah'tır, dediği için mi bir adamı öldürüyorsunuz? Yazıklar olsun size!" Ebu Bekir'in böyle demesinden sonra Kureyşliler ondan ayrıldılar ve yollarına gittiler. Doğrusu ben, Kureyşliler'in ona yaptıkları en büyük eziyetin bu olduğunu görmüştüm."
Bu olay da Peygamber Efendimizin heybetli ve medeni cesaret sahibi bir insan olduğunu ispatlamaktadır.

Onun heybetli oluşu, bu olaydan sonra da müşriklerin kendisine saldırıda bulunmalarına engel olamamıştır. Çünkü heybet, ilk darbeden sonra kendini gösterir. Nitekim Kureyşli müşrikler, kendisine sataştıkları zaman, onlara karşı durmuş ve gerekli cevabı vermiş ve yüreklerine korku salmıştı. Peygamber efendimizin, heybetiyle onlara karşı direnmesi ve ilk darbelerini savması müşrikleri tedbir zorunda bırakmıştı. Ertesi gün gelip bu tedbir ve planlarını uygulamışlar, yakasına sarılmışlardı. Bu da Peygamber efendimizin heybetsiz olduğunu göstermez. O kararını verdiği zaman müşrik düşmanlarına karşı cephe almış ve mukavemette bulunmuştu.
Şimdi de, Peygamber efendimizden aşağı derecede bulunan bazı şahsiyetlerin heybetlerim anlatalım.
Hz. Ömer (ra) da heybet sahibi kimselerdendi. Onun heybeti, suikastlara karşı tedbir almasına engel olmuyordu. Müşrik düşmanları, ondan adeta ürküyorlardı. Bu sebeple onu Öldürmeyi planlamışlardı. Özellikle iki kişi, kendilerini onu öldürmeye adamışlardı. Hz. Ömer'in heybeti düşmanlarının ona karşı suikast planları hazırlamalarına engel olamamıştı. Aynı şekilde Peygamber (sav) efendimiz de heybetli olduğu halde, Allah onu Kureyşliler'den ve kötü kimselerin şerlerinden korumuştu. Ona verdiği nefis ve azim gücü sayesinde Peygamber efendimiz, düşmanlarından korunmuştu.

TAIF

Hz. Muhammed Taif te

Hz. Muhammed (sav), Mekke halkından, çağrısını engelleyici, kendisini ve ashabını rahatsız edici eziyetler görüyordu. îs-lam davetinin kendilerine ulaşmasına rağmen, onlar bu davete karşı hücuma geçmişlerdi. Ama islam'ın daveti geneldi. Yalnızca Kureyşliler'e değil, bütün insanlara yönelikti. Mekkeliler bunu biliyorlardı. Bu nedenle var güçleriyle ona karşı direnmişlerdi. Bunda Allah'ın bir hikmeti vardı. Eğer bu davete ilk icabet edenler Mekkeliler olsaydı, onlar bunu yalnızca diğer insanlara karşı otorite kurmak amacıyla yaparlardı.
Peygamber (sav) efendimiz islam davetini Mekke'ye yakın olan Taife de ulaştırmayı istemişti. Taif, kuvvet , otorite, servet, ürün v-e ticaret bakımından gelişmiş bir yerdi. Kureyşli-ler'den görmediği desteği, belki Taifliler'den görebilirdi. Ayrıca Taiflilerle arasında bir tür akrabalık bağları vardı. Çünkü o Taif te bulunan Sa'd oğulları kabilesi arasında süt emme çağım geçirmişti. Sa'd oğulları kabilesine mensup olan Halime'den süt emmişti. Bu bağ, akrabalık bağından daha üstündü. Mekke ile Taif arasındaı yüz yirmi millik bir mesafe vardı. Bu da uzak denebilecek bir mesafe sayılmazdı.[1]
Bütün bu sebepleri gözönüne alarak risaletin onuncu yılı Şevval inin son günlerinde Taife doğru yola çıktı. Kureyşlilerden bazılarının anlattıkları gibi, oraya sadece çok yakın olucundan değil, diğer bazı sebeplerden dolayı gitti. Mesafe olarak yakınlığı, bu gidişin sebeplerinden biriydi, fakat asıl neden bir nevi ümitsizliğe kapıldığı için Taife yönelmişti. O, soğuk demiri döverek bükecek değildi. Ya da îslam davetini sadece onlar arasında yayacak değildi. Kaldı ki, onlar gerçeklere inanmak-tanfea gerçeklere karşı batılca mücadele etme düşüncesine kapılmışlardı. Ruhlarını hakikatlere yöneltmemişlerdi. Peygamber efendimiz, Mekkeliler'i bu durumda bırakarak yakın bir merafedeki Taif şehrine yönelmişti. Onların îslam davetine uyacaklarım ve bu davetin yanı sıra kendisine destek olacaklarını ümid etmişti. Az önce de söylediğimiz gibi aradaki mesafe 120 mili bulduğu halde Peygamber efendimiz yaya olarak Taife gitmişti. Beraberinde, daha önce azad etmiş olduğu Zeyd bin Haris'e vaıdı. Azad edildikten sonra Zeyd ile aralarında ileri bir dostluk meydana gelmişti. Artık hizmetçisi değil yardımcısı idi. Bazılarının söylediklerine göre gidişinden

kimsenin haberdar olmaması için yaya olarak yola çıkmıştı. O, davet yolunda mücadele etmek ve bu daveti en uzak yörelere ulaştırmak amacındaydı.

Siret adlı eserinde İbn îshak der ki:
"Resulullah (sav) efendimiz Taife gittiğinde o zaman kavmin önderleri ve eşrafı olan üç kardeşin yanına vardı. Bu üç kardeş Abdü Yaleyl bin Amr bin Umeyr, Mes'ud bin Amr bin Umeyr, Hahib bin Amr bin Umeyr idi. Bunlardan ayrı olarak IbnAvfbin Ukde binAvfbin Sakip'in de yanına gitmişti."
Taif teki Sakif kabilesinin önderleri ve eşrafı olan bu kimselerin yanına gitti ve bunlarla görüşme yaptı. Ancak davetine icabet görmedi. Ne var ki o, işin peşini bırakmayarak îslam daveti için çabalıyordu. Onunla Amr bin Umeyr'in çocuğu arasında karşılıklı konuşmalar cereyan etmişti. Onları Allah'ı tanımaya ve kavminin muhalefetine karşj kendisine yardımcı olmaya çağırdı. Fakat onlar bu çağrısına kaba sözlerle karşılık verdiler. Onlardan biri şöyle dedi: "Eğer Allah seni birşeylerle gönderdiyse Kabe'nin örtüsünü yırtmış ya da soymuş olayım (Kabe'nin Örtüsü yırtılsın veya çalınsın!)"
Diğeri de: "Allah peygamber göndermek için senden başka kimse bulamadı mı? Allah senden başkasını göndermekten aciz mi?" dedi.
Üçüncüsü de şu mukabelede bulundu: "Vallahi ben seninle hiç bir zaman konuşmayacağım. Çünkü sen eğer dediğin gibi Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber isen senin sözünü reddetmekte büyük tehlike vardır. Eğer sen (Allah'ın resulüyüm) diye Allah adına yalan söylüyorsan, o takdirde de seninle konuşmak istemem!"
Peygamber efendimizi alaya alıp küçümseyerek bu cevaplan verdiler ve davetini reddettiler. Peygamber efendimiz, onların hakkı kabul etmediklerini görmüştü. Onlar ne kötü insanlardı-lar! Hidayeti bırakıp sapıklığı tercih etmişlerdi.
Allah'ın davetine icabet etmemişlerse de onlardan mürüvvet umulabilirdi. Peygamber efendimiz Taife gelişini gizlemelerini onlardan rica etti. Bu haberin kendi kavmi olan Kureyşliler'e ulaşmamasını istemişti. Bu haberi duyacak olurlarsa, belki de kendisine karşı galeyana geleceklerdi. Ama Taifliler alçaklıklarından dolayı Peygamber efendimizin bu haberini gizlemediler, bilakis ilan ettiler. Bununla da yetinmeyip kendi beyinsizlerini ve kölelerini Peygamber efendimize karşı kışkırttılar. Ona kötü sözler söylettirdiler. Bağrışıp çağırarak başına toplandılar. Musa bin Ukbe'nin rivayetine göre Taifliler iki sıra halinde yol boyunca dizildiler. Peygamber efendimiz oradan geçerken ayaklarını kaldırıp indirdikçe ona taşlar atıyorlardı. Nihayet mübarek ayakları kanlar içinde yoluna devam etti. [2]

Peygamber efendimiz bu zahmetli seferden ve alçak Taifliler'den Mekke'ye geri döndü. Taifliler mürüvvetin anlamım bilmiyorlardı. Her ne şekilde olursa olsun, insan kıymetini bilememişlerdi.
Belanın en şiddetlisi, azılı düşmanın şefkatini harekete geçirendir. Bu alçakların yaptıkları eziyetler, daha önce Peygamber efendimize karşı yapılan eziyetlere iştirak etmiş olan Rebia oğullarından Utbe ile Şeybe'nin şefkatini uyandırmıştı. Bu iki kardeşin Taife yakın bir bahçeleri vardı. Peygamber efendimiz bu bahçedeki ağaçlardan birinin gölgesi altma sığınmak için bahçeye girmişti. Rebia'mn oğulları Utbe ile Şeybe'deki şefkat duyguları canlanmıştı. Addas adındaki kölelerini yemesi için bir kaç salkım üzümle Peygamber efendimize gönderdiler. Bu da Kureyşliler'in misafirperverlik ve ikramlarının bir örneği idi.

---

[1] tbn Hİşam. Siret, c.2, s. 149.

[2] İbn Kesir el-Bıdaye ve'n-Nıhaye, c 3, a 136

Addas ve Peygamber Efendimiz

Addas Hıristiyan bir kimse idi. Üzüm salkımlarını bir tabağa koyup Peygamber efendimize getirdi ve ona takdim etti. Peygamber efendimiz de"Bismillah" diyerek üzümleri yemeye başladı. Addas ona bakıyor ve yüzünün şeklini, şemailini inceliyordu. Sonra ona şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki söylediğin bu kelimeyi bu belde halkı asla söylemez."
Peygamber efendimiz de ona sordu:
- Ey Addas sert hangi beldedensin, dinin nedir?
- Hıristiyanım, Ninova halkındanım.
- Salih adam olan Yunus bin Meta'nın şehrindensin Öyle mi?
- Yunus bin Meta'yı nereden tanıyorsun?!
- O benim kardeşimdir. O peygamberdi, ben de peygamberim!

Peygamber efendimizin bu sözleri üzerine Addas onun üzerine yumuldu başını, ellerini ve ayaklarını öpmeye başladı.
Öte taraftan bahçe sahipleri olan Utbe ile Şeybe, Hıristiyan kölelerinin yaptıklarını görüyorlardı. Onun bu hareketi dahi onların kalplerini İslam'a meylettirmedi. Kalpleri yumuşamadı. Biri diğerine şöyle dedi: "Görüyor musun, şu yabancı adam senin köleni de yoldan çıkardı!"
Addas, efendilerinin yanına döndüğünde ona şunları sordular: "Yazıklar olsun sana ey Addas! sana ne oldu ki şu adamın başını, ellerini ve ayaklarını öpüyordun?!"
Addas şu karşılığı verdi: "Ey efendim! Yeryüzünde bundan daha hayırlı bir adam yoktur! Bana ancak bir Peygamber'in bilebileceği haberleri iletti."
Efendileri dediler ki: "Yazıklar olsun sana ey Addas! Sakın bu adam seni dininden döndürmesin. Çünkü senin dinin onun-kinden daha iyidir!"
Bahçe sahipleri kerem sahibi ve şefkatli kimseler idiler. Ancak bununla birlikte apaçık bir sapıklık içindeydiler. Hak açık olmakla birlikte onu inkar ettiler. Kalpleri inandığı halde ona iman getirmediler. Taşkınlık gösterdiler. Kafir olup sapıklıkta kaldılar.
Dua, Af ve Himaye
Resulullah (sav) efendimiz şu alçak Taifliler'in acı eza ve cefalarını tattı. Onu horladılar. Artık yalvarıp yakararak Rab-bin'e sığınmaktan başka çaresi kalmamıştı. Rebia oğullarından ayrılıp Mekke'ye dönerken Addas bin Malikle karşılaşmış, onun yaptığı muameleler sonucunda biraz olsun sükun bulmuştu. Rabbine dua edip şöyle demişti:

"Allah'ım! Kuvvetsiz ve çaresiz kaldığımı, halk nazarında hor ve hakir görüldüğümü, ancak sana arz ve şikayet ediyorum! Ey merhametlilerin en merhametlisi! Herkesin horlayıp dalına bindiği biçarelerin Rabbi sensin. Benim Rabbim de sensin. Sen beni kötü huylu yüzsüz bir düşman eline düşürmeyecek, hatta işimin dizginini eline verdiğin akrabadan bir dost bile beni bırakmayacak kadar bana merhametlisin. Allah'ım senin gazabına uğramayayım da çektiklerim ne olursa olsun yine de katlanırını! Ancak senin af ve merhametin bana bunları da göstermeyecek kadar geniştir. Allah'ım senin gazabına uğramaktan, ilahi rızandan uzak kalmaktan sana, senin o karanlıkları aydınlatan, dünya ve ahiret işlerini yoluna koyan ilahi nuruna sığınırım. Allah'ım sen hoşnut oluncaya kadar affını dilerim. Allah'ım her kuvvet, her kudret ancak seninle kaimdir!"
Bu dualar yaralı bir kalpten fışkırıyordı. Ama o kalp yine de razı ve hoşnut idi. Çünkü o, kainattaki en muazzam daveti tebliğ ediyordu. Karşılaştığı eziyetler ne kadar şiddetli olursa olsun yine de o, bu daveti yaymak uğruna bütün işkenceleri hiçe sayıyordu. Allah'ın takdirine rıza göstermiyordu. Rabbi kendisine gazap etmedikten sonra diğer bütün eza ve cefaları hiçe sayıyordu.
Cenab-ı Allah Peygamber (sav)'in duasına icabet etti. Kendisiyle beraber olduğunu ona açıkladı. Buhari ile Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir hadiste anlatıldığına göre müminlerin annesi Hz. Aişe, Resulullah (sav)'e şunları sormuş: "Uhud gününden daha şiddetli bir günün olmuş mudur?" Resulullah ona şu cevabı vermiş: "Senin kavminden çektiğim kadar şiddetli eziyetler çekmiş değilim. Bir zaman davetimi Abdü Yaleyl'e tebliğ etmiştim. O benim isteklerime cevap vermedi. Üzüntülü halde geri döndüm. Dönerken de dalgın vaziyette idim. Bir de baktım ki Karnü's-Sealib denen yere varmışım. Başımı göğe kaldırdığımda bir bulutun beni gölgelendirdirmekte olduğunu gördüm. Buluta baktım. îçinde Cebrail (as) vardı. Bana şöyle seslendi: "Allah, senin kendi kavmine söylemiş olduğun sözleri ve onların sana verdikleri cevapları duymuştur. Kendisine kavmin hakkında dilediğin emri vermen için, Allah, dağların meleğini sana göndermiştir."
Cebrail'in böyle demesinden sonra dağların meleği bana seslenerek selam verdi, sonra şöyle dedi: "Ey Muhammedi Allah beni sana gönderdi. O, kavminin sana söylediklerini işitmiştir. Ben dağların meleğiyim. Bana dilediğin emri vermen için sana gönderdi. Eğer dilersen Ahbeyn (Mekke'deki iki dağ) dağlarını kavminin üzerine yıkarım!"
Resulullah (sav) efendimiz ise dağların meleğine şöyle demişti: "(Hayır) Allah'ın, onların soylarından Allah'a ibadet edecek kimseler çıkaracağını ümid ediyorum."

Cenab-ı Allah, peygamberinin duasına icabet etmişti. Peygamberi dua ederken kuvvetinin az olduğunu arzetmişti. Bunun üzerine Cenab-ı Allah, bütün kuvvetleri Peygamberi'nin emrine vereceğini beyan buyurmuştu. Peygamberi'nin, insanlar nazarında zayıf ve değersiz olması mümkün değildi. Çünkü Allah onunla beraberdi. Onu ne dostuna ne de düşmanına bırakacak değildi. Onu noksanlıklardan arınmış ve kullarının üstünde, kahredici güce sahip olan Allah koruyacaktı. Bir kimse ki, Allah kendisiyle beraber olursa o, asla zayıf düşmez ve horlanmaz!

Cinlerin Peygamber Efendimizi Dinlemeleri

Peygamber (sav) efendimiz, insanların hak davete uymalarını, Allah ve Resulüne iman etmelerini, puta tapmayı terketme-lerini gönülden arzulamaktaydı. Nitekim Cenab-ı Allah şerefli peygamberine hitap ederek şöyle buyurmuştur: "Mümin olmuyorlar diye nerdeyse kendini helak edeceksin!" (Şuara: 3)
Peygamber efendimiz, kavminin hakka tabi olmadık-ların-dan, diğer kavimlerin de kendi, kavmi gibi haktan yana olmadıklarından şikayetçi olmuştu. Cenab-ı Allah da kendisine tabi olanların az sayıda kimseler olmasının yanı sıra cinlerden de kendisine tabi olanların bulunduğunu beyan buyurmuştu. Cinlerin kendisini dinlediklerini, davetine icabet ettiklerini, kafir olmadıklarını haber vererek açıklamada bulunmuştu. Kavilerin rivayetlerine göre Peygamber efendimiz Taif dönüşünde cinler kendisinden Kur'an-ı Kerim'i dinlemişlerdir. Bu konuda yüce Allah şöyle buyurur:
"Bir zamanlar, cinlerden bir gurubu, Kur'an dinlemek üzere sana yöneltmiştik. Ona geldiklerinde (birbirlerine) : "Susun, (dinleyin)" dediler. (Okuma) bitirilince de uyarıcılar olarak kavimlerine döndüler: "Ey kavmimiz dediler, biz Musa'dan sonra indirilen, kendinden Öncekini doğrulayan, hakka ve doğru yola götüren bir kitap dinledik. Ey kavmimiz, Allah'ın davetçisine uyun. Ona inanın ki (Allah) günahlarınızdan bir kısmını bağışlasın ve sizi, acı azaptan korusun."
Kim Allah'ın davetçisine uymazsa, yeryüzünde (Allah'ı) aciz bırakacak değildir. Kendisinin ondan başka velileri de yoktur. Onlar, apaçık bir sapıklık içindedirler." (Ahkaf: 29-32)
Cin suresinde de Cenab-ı Allah konuyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"De ki: Bana vahyolundu ki, cinlerden bir topluluk Kur'an dinlediler de şöyle dediler: "Biz harikulade güzel bir Kur'an dinledik. (O), doğru yola iletiyor, ona inandık. Artık Rabbimi-ze hiç kimseyi ortak koşmayacağız. Doğrusu Rabbimizin şanı yücedir. O, ne eş, ne de çocuk edinmemiştir. Meğer bizim beyinsiz (îblis veya cinlerin kafirleri), Allah hakkında saçma şeyler söylüyorlarmış. Biz, insanların ve cinlerin, Allah'a karşı yalan söylemeyeceklerini sanmıştık (onun için o beyinsizin sözüne uymuştuk). Doğrusu insanlardan bazı erkekler, cinlerden bazı erkeklere sığınırlardı da onların kibir ve azgınlıklarını arttırırlardı. " (Cin: 1-6)
Ku'an-ı Kerim'in açık ifadelerinden ve Peygamber efendimizden aktarılan haberlerden de açıkça anlaşıldığına göre cinler, insanların mukabilinde bulunan bir cinstirler. İnsanlar sınıfına dahil değildirler. Onların insanlardan bir gurup

olduğunu ve yeryüzünde kayıplara karıştıklarını yahut yeryüzünden uzaklaştırıldıklarını iddia edenlerin sözleri Kur'an-ı Kerimle bağdaşmamaktadır. Cinlerin Ensar (yardımcılar) olduklarını söyleyenler hata etmiş ve hakikatlerden uzaklaşmışlardır. Çünkü bu, açıkça batıl olduğu bilinen bir sözdür. Ancak bu görüşte olanlar, fikri bağımsızlıkları olmayan batılılara tabi olan kimselerdirler. Bunlar hak ile batılı, doğru ile yanlışı birbirinden ayırd edecek güce sahip değildirler!
Kur'an-ı Kerim'in ifadeleri, cinlerin insanlar mukabilinde bir cins olduklarını açıkça belirtmektedir. Buna dair birçok ayet-i kerimeler mevcuttur. Örneğin şu ayet-i kerimelerde Ce-nab-ı Allah şöyle buyuruyor:
"Hepsini biraraya topladığı gün: aEy cin (şeytan)lar topluluğu (der), siz insanlarla çok uğraştınız" Onların, insanlardan olan dostları derler ki: "Rabbimiz, birbirimizden yararlandık ve bize verdiğin sürenin sonuna ulaştık."
(Allah da) buyurur ki: "Durağınız ateştir. Allah'ın dile(yip affet)mesi hariç, orada ebedi kalacaksınız." Şüphesiz Rabbin hikmet sahibidir, bilendir.
İşte kazandıkları (günahlarından ötürü zalimlerin bir kısmını diğer bir kısmının peşine böyle takarız.
"Ey cin ve insan topluluğu, içinizden, size ayetlerimi anlatan ve bu günümüzle karşılaşacağınıza dair sizi uyaran elçiler gelmedi mi?"
"Kendi aleyhimize şahidiz." dediler. Dünya hayatı kendilerini aldattı. Ve kendilerinin kafir olduklarına şahitlik ettiler."
(Enam: 128-130)
Bu ayet-i kerimeler cinlerin ayrı bir cins,insanların da ayrı bir cins olduklarını göstermektedirler. Bir diğer ayet-i kerimede Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:
aDe ki: "Andolsun, eğer insan(lar) ve cin(ler) şu Kur'an,'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar, yine onun benzerini getiremezler. Birbirlerine arka ol(up yardım et)seler de (bunu yapamazlar) ." (Ura: 88)
Bu gerçeği daha iyi anlamak için dilerseniz şu ayet-i kerimeyi de okuyun:
"Ey cinler ve insanlar topluluğu, göklerin ve yerin bucaklarından geçip gitmeye gücünüz yeterse, geçin gidin. Ancak kudretle geçebilirsiniz." (Rahman:33)
Bu Kur'ani naslardan açıkça anlaşıldığına göre cinlerle insanlar ayrı birer cinstirler. İnsanlar cinlerden, cinler de insanlardan değildirler. Karşıtında bir delil bulunmadığı takdirde sözün zahirine göre hükmetmemiz gerekir. Ancak bu ifadelerin zahirine zıt şer'i bir hakikat ve zaruret-i diniyeden sayılan bir hüküm bulunursa, o zaman lafızların zahiri ile amel etmekten kaçınırız. Ya da lafızların zahirine göre amel etmemizi engelleyen akli bir kaide olursa, o zaman yine zahire göre hükmetmeyiz.

Cin lafzını zahir anlamı dışına çıkarmak isteyen kimseler, madde ötesi şeyler üzerinde düşünemeyen kimselerdirler. Bunlar maddeden başka birşeye inanmazlar. Gaybe iman etmezler. Halbuki gaybe iman etmek, îslam akidesinin temel ilkesidir. Bu sebeple mü'minler vasfedilirken ilk başta onların gaybe iman ettikleri bildirilir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, müminleri vasfederken şöyle buyurmuştur: "Onlar ki gaybe inanırlar." iman ehli ile zındıklar arasında kesin sınır çizgisi, gaybe imandır.
Bütün bunlardan sonra şu soruyla karşılaşıyoruz: Cinlerin hakikati nedir? Buna cevaben deriz ki biz, mü'minlerin kesin olarak ifade ettikleri şu görüşten yanayız: Cinler ateşten yaratılmış mahluklardır. Mü'minler bunu söylerken vehimlere değil de Kur'an-ı Kerim'in naslarma dayanmışlardır. Zira yüce Allah, lanetli îblis'ten söz ederken şöyle buyurmuştur:
"O cinlerdendi. Rabbinin emrinden (dışarı) çıktı. "(Kehf: 50)
Evet iblis, büyüklük taslayıp Adem'e secde etmeyince Rabbinin emri dışına çıkmış oldu. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah onun itirazını şöyle aktarıyor: "Ben ondan iyiyim. Beni ateşten yarattın onu çamurdan yarattın." (Sad: 76)
Bu iki yüce hassın bir araya getirilmesi ile sabit oluyor ki, iblis cinlerden idi. Cinler de ateşten yaratılmış mahluklardır. Kur'an-ı Kerim'in açık ifadeleri bunu gösteriyor.
Cinlerin bir kısmının Kur'an-ı Kerim'i dinleyip iman etmeleri Peygamber (sav) efendimize bir teselli olmuştu. Böylece açıklanmış oluyordu ki insanlar hakka icabet etmekte gecikse-ler dahi cinler çabucak icabet edeceklerdi.
"Sen, yoldan çıkmışlar için üzülme." (Maide: 26)

Mut'im bin Adiy'nin Himayesi

Peygamber (sav)'in, vahyin iniş yeri ve hac mevsiminde arapların totlantı merkezi olan Mekke-ı Mükerreme'ye dönmesi gerekiyordu. Çünkü çizmiş olduğu ve Taife gitmekle uygulamaya başladığı planı, onun Mekke-i Mükerreme'ye dönmesini zorunlu kalıyordu. Bu plan gereğince hac mevsiminde Kabe-i Muazzama'ya gelen Arap kabilelerine mensup heyetlerle buluşması ve onlara îslami daveti tebliğ etmesi gerekiyordu. Resu-lullah (sav) Mekke-i Mükerreme'ye dönmeye karar verdi. Hira yanına gelmişti. Beraberinde bu seferde kendisine arkadaşlık etmiş olan Zeyd bin Harise de vardı. Müşrikler tarafından zarar görmekten endişe duyduğu için Mekke-i Mükerreme'deki müşrik eşraftan birinin himayesine sığınmak gereğini duydu. Düşünüp taşındıktan sonra kendisini Mekke-i Mükerreme'de himaye altına alması için Ahnes bin Şüreyk'a haber saldı. Ah-nes bin Şüreyk de göndermiş olduğu mukabil haberde müşrik Mekkelilerle anlaşması olduğunu ve bu anlaşma gereğince Mekke'nin yerlilerinden birini himayesi altına alamayacağını bildirdi. Bundan sonra Peygamber efendimiz kendisini himayesi altına alması için Süheyl bin Amr'a haber saldı. Süheyl bin Amr da gönderdiği haberde, Amir bin Amir bin Lüey kabilesine mensup kimselerin Ka'b bin Lüey soyundan gelenleri himayesi altına alamayacağını bildirdi. Bu adamdan da olumlu cevap alamayan Peygamber efendimiz, kendisini himayesi altına alması için Mut'im bin Adiy'ye haber saldı. Mut'im bin Adiy de olumlu haber göndererek yanına gelmesini söyledi. Peygamber efendimiz onun yanına vardı. O gece onun evinde kaldı. Sabah olunca Mut'im bin Adiyy altı-başka bir rivayete göre yedi- oğluyla birlikte kılıçlarını kuşanarak Peygamber efendimizi yanlarına alıp Mescid-i Haram'a götürdüler. Mut'im, Peygamber efendimize: "Kabe'yi tavaf et" dedi. Peygamber efendimiz Kabe'yi tavaf ederken onlar da Metaf denen tavaf yerinde kılıçlarına el atmış vaziyette bekliyorlardı. Onlar böyle yapmakla bu şerefli himayelerini Mekkelilere ilan etmiş oluyorlardı. Öte taraftan Ebu Süfyan bin Ümeyye bin Abdü Men af oraya gelip Mut'im'e yönelmiş ve şöyle sormuştu: "Muhammed'i himayene mi aldın, yoksa ona tabi mi oldun?!" Mut'im de : "Hayır,sadece himayeme aldım" deyince Ebu Süfyan, "öyle ise korkma" dedi. Ebu Süfyan böyle demekle eğer Mut'im'in Peygamber efendimize tabi olmuş bir hali varsa ona karşı savaş açacağım bildirmek istemişti. Çünkü o, Peygamber efendimize tabi olanlara eza ve cefada bulunuyordu. Eğer Mutim onu himayesi altına almış

ise buna diyecek bir şeyi yoktu. Çünkü Mutim de Mekkeli müşriklerdendi. Mekkeli müşrikler, Peygamber efendimize tabi olmadan sadece onu himayesi altına alanlara düşmanlık ve husumet göstermiyorlardı. Böylece Ebu Talib'in İslam'a girmeden Peygamber efendimizi himaye etmiş olmasındaki ilahi hikmet anlaşılmış oluyor. Eğer o İslam'a girdiğini ilan etmiş olsaydı Mekkeli müşrikler, peygamber efendimize tabi olan kimselerle birlikte Ebu Talib'e de eza ve cefada bulunacaklardı. Onunla savaşa gireceklerdi. Çünkü onlar Peygamber efendimize tabi olan kimselere karşı vefa göstermiyor, bilakis bütün anlaşmaları hiçe sayarak eziyette bulunuyorlardı.

İSRAVE MİRAC

Ay'ın İkiye Ayrılması

Peygamber efendimizin Taif dönüşünde yaptığı duadan sonra meydana gelen hadiseler onun duasının kabul edilişine ve temiz yüreğine sinmiş olan yalnızlığı uzaklaştırdığını gösteriyordu. Dağların meleğinin gelip emrine girmesi, onun kuvvetli olduğunu hissetmesi içindi. Duasında, kuvvetinin zaafından şikayetçi olmuştu. Cinlerin gelip Kur'an-ı Kerim'i dinlemeleri ve bazılarının iman etmeleri, Peygamber efendimizin, kendisine tabi olanların çokluğunu anlaması ve yalnız olmadığını hissetmesi içindi. Sonra Mekke-i Mükerreme'ye girmesi için Mut'im bin Adiy onu himayesine almış, böylece o, davetini tamamla-maştı. Cenab-ı Allah bütün bunlarla kuvvetinin genişliğini is-bat etmek istemişti. Gücünün azlığını hissetmesin diye bütün bunları Cenab-ı Allah ona bahsetmişti. Çünkü duasında Peygamber efendimiz, kuvvetinin azlığından Ötürü Cenab-ı Allah'a halini şikayet etmişti. Bu şikayetinden sonra Cenab-ı Allah ona gözle görünen mucizeler bahsetmişti. Örneğin Ayı ikiye bölmüş ve Resulullah Mirac'a çıkmıştı. Bütün bunlar, Cenab-ı Allah'ın kendisini terketmediğini beyan etmek içindi: "(Ey Muhammed) Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı." (Duha:3)
Önce de anlattığımız gibi siyer kitaplarının yazarları, peygamber efendimizin karşılaşmış olduğu olayları, vuku' sırasına göre yazmamışlardır. Örneğin Ay'ın ikiye bölünmesi hadisesini Miraç hadisesinden sonra anlatmışlardır. Biz, îbn Kesir'in de dediği gibi Miraç hadisesininin, Ebu Talib ile müminlerin annesi Hz. Hatice'nin vefatından sonra vuku1 bulduğu görüşünü tercih etmekteyiz. Çünkü Hz. Hatice, beş vakit namazın farz kılınmasından Önce vefat etmiştir. Beş vakit namazın farz kılınışı ise Miraç gecesinde olmuştur. Ibn Kesir, Ay'ın ikiye bölünmesi hadisesinin Miraç hadisesinden sonra vuku' bulduğunu anlatmaktadır. Olaylar arasındaki münasebet de bu sıralamayı doğrulamaktadır. Bu maddi ve gözle görünür mucizeler, Peygamber efendimizin risaletinin doğruluğuna ve gerçekliğine delil teşkil etmekteydi. Her ne kadar Kur'an-ı Kerim, Peygamber efendimizin bütün insanlığa meydan okuduğu en büyük mucizesi idiyse de bu gözle görülen mucizeler onun risaletini desteklemek için vuku' bulmuşlardı.
Bu girişten sonra konuyu ele alabiliriz. Asıl konumuz, Ay'ın ikiye bölünmesi hadisesidir. Konuyla ilgili olarak bir ayet-i kerimede Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır:

"Kıyamet saati yaklaştı. Ay yarıldı." (Kamer-1)
Bu mucizeyle ilgili olarak îbn Kesir şöyle der: Müslümanlar bu hadisenin, Peygamber efendimizin zamanında vuku' bulduğu hususunda görüş birliği etmişlerdir. Konuya vakıf, olan ve görüş sahibi olan kimseler nazarında kesinlik ifade eder ve çeşitli yollardan aktarılan mütevatir hadisler, bu hadisenin Peygamber efendimizin zamanında vuku bulduğunu teyid etmektedirler. Elden geldiğince bu konuda çeşitli rivayetleri-Allah izin verirse- nakledeceğiz. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. Hafız îbn Kesir de bu konuda nakledilen bir çok sahih rivayetlerde bulunmuştur. Diğerlerine nisbetle daha açık seçik delil teşkil eden bu sahih rivayetler arasında seçim yapmadan önce deriz ki: Kur'an-ı Kerim'de , Ay'ın yarılmasına ilişkin ifade, mazi sigasıyla varid olmuştur. Bu da beklenen hadiseyi değil, vuku bulan bir olayı hikaye etmeyi amaçlayan bir kullanımdır. Kur1 ani lafızlar, icma ve zaruri ilim ile ya da şüphe götürmeyen akli verilerle sabit olan hakiki bir karine bulunmadıkça, zahiri manalarında ele alınırlar. Kur'an-ı Kerim'in lafızlarım tevil etmek ya da zahiri dışında manalara yormak, insanlar arasında bilinen şeylerden etkilenen akıl sahiplerinin uygun görmediği bir davranıştır. Bu hadisede değiştirici, yoktan var edici, yaratıcı bir kuvvet vardır ki, o da yüce Allah'ın kudret ve iradecisi-dir. însan, Allah'ın dilediği şeyi yaratan yegane zat olduğuna, sebeplerle müsebbepleri yarattığına inanmak mecburiyetindedir. Onun iradesi adi sebeplere bağlı değildir. "O işlediklerinden sorulmaz, ama onlar (yaptıklarından Jsorulurlar,"
Şu halde ayın ikiye bölünmesi hadisesi Peygamber efendimizin zamanında vuku bulmuştur. Zira yüce Allah buyuruyor ki: "Kıyamet saati yaklaştı, Ay yarıldı." Bu ayet-i kerimede Ay'ın / ikiye yarılması hadisesi, mazi sigasıyla (geçmiş zaman kipiyle) anlatılmaktadır. Bu da o hadisenin geçmiş zamanda vuku bulduğunu göstermektedir. Hadisenin geçmiş zaman kipiyle anlatılmakla gelecekte vuku bulacağı kastedildiğini, yani Ay'ın bilahare ikiye varılacağı manasım anlamak, Kur'ani lafzı zahiri manasına değil de batini manasına yorumlamak demek olur. Bunun için de insanın böyle bir tevile yönelmesini normal gösterecek bir gerekçenin bulunması zorunludur. Yani Kur'an'ı Kerim'in lafzında kastedilen zahiri mana dışında gizli bir anlamı aramayı gerektiren bir gerekçenin bulunması icabet eder ki Ay'ın gelecek zamanda ikiye bölüneceği sonucunu çıkarabilelim. Oysa bu ayet-i kerimeyi gelecek zamanda Ay'ın ikiye varılacağı manasında yorumlamayı gerektiren bir gerekçemiz yoktur.
Kur'an-ı Kerim'in ifadelerinin zahiren delalet ettiği mana işte budur. Aslında bu, Ay'ın ikiye bölünmüş olduğuna delalet eden bir hüccettir. Bu hadisenin vukunu teyid edecek başka bir hüccete de ihtiyaç yoktur. Bu hadisenin vuku bulduğunu

isbat-lamak için başka delil aramaya gerek yoktur. Ancak Peygamber efendimizin sünneti, Ay'ın ikiye bölündüğü hadisesinin vu-kunurı değil de, nasıl vuku bulduğunu bize açıklıyor. Biz de bu hadisenin nasıl meydana geldiğini açıklamak için sünnete raü-racaalt ediyoruz. Hafız îbn Kesiir, Ay'ın ikiye bölünmesi olayının ya da bu olayın nasıl meydana geldiğinin , sahabilerin çoğundan çeşitli yollarla rivayet edilen haberlerle sabit olduğunu anlatıyor. Enes bin Malik, Cübeyr bin Mut'im, Huzeyfe, Abdullah bin Ömer, Abdullah Mesud, Abdullah bin Abbas hazretleri bu konuda çeşitli rivayetlerde bulunmuşlardır. Buhari ile Müslim'in i rivayetlerine göre Mekke-i Mükerreme halkı, Peygamber efendimizden bir mucize talebinde bulunmuşlar, onların bu talepleri üzerine ay ikiye yarılmıştır. Mekke-i Mükerreme'de "iki defa"; ay ikiye bölünmüştür. Müslim'in Katade yoluyla Enes bin Malik'den rivayet ettiğine göre Mekke-i Mükerreme halkı, Resulullah (sav) efendimizden, kendilerine bir mucize göstermesini istediklerinde Peygamber efendimiz Ay'ı iki parça halinde kendilerine göstermiştir. Öyle ki Mekkeliler, Hira dağını bu iki parçanın arasında görmüşlerdi.
Rivayette geçen 'iki defa' sözünden kasıt Ay'ın iki parçaya bölünmüş şekilde görünmesidir.
imam Ahmed bin Hanbel, Cübeyr bin Mutim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Resulullah (sav) efendimizin zamanında ay iki parçaya bölünmüştü. Bir parçası şu dağın üzerinde diğer parçası da öbür dağın üzerinde görülmüştü., Müşrikler: "Mu-hammed bize sihir yaptı. Bize sihir yapmış olsa bile bütün insanlara sihir yapacak güçte değildir!" demişlerdi.
Buharı, îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Ay, Peygamber (sav)'in zamanında yarıldı," Buhari şöyle demiştir: "Ay, hicretten önce ikiye bölünmüştü.. Öyle ki insanlar» onu iki parça halinde görmüşlerdi."
İbn Abbas, Ebu Naim'in kendisinden aktardığı bir rivayetinde şöyle demiştir: "Velid bin Muğire, Ebu Cehil ibn Hişam, As bin Vail, As bin Hişam ve benzerleri olan diğer müşrikler bir araya gelerek Peygamber (sav)'e şöyle dediler: 'Eğer sen gerçekten Peygamber isen, ay'ı iki parçaya bölerek bize bunu göster. Yarısı Ebu Kubeys dağının üzerinde, diğer yarısı da Kaykaan dağının üzerinde görünsün." Peygamber (sav): "Eğer böyle yaparsam iman eder misiniz?" diye sorunca onlar 'evet' diy& cevap verdiler. Bunun üzerine Peygamber efendimiz Cenab-ı Allah'tan, müşriklerin kendisinden istedikleri şeyi vermesini diledi. . Bu hadise Ay'ın dolunay olduğu bir gecede vuku bulmuştu. Akşam olunca ay ikiye bölündü . Yarısı Ebu Kubeys dağının üzerinde , diğer yarısı da Kaykaan dağının üzerinde göründü."

Bu konudaki rivayetler birbirlerini doğrulamakta ve pekiştirmektedirler. Bir kısmı ay'm dolunay, olduğu bir gecede ikiye bölündüğünü ifade etmektedirler, Bazıları Ay'ın 14. gecesinde bu mucizenin meydana geldiğini ifade etmektedirler. Bir birlerine sebep zinciriyle bağlı olan b u rivayetlerin gerçekliğit hususunda hiç kimsenin şüphe edecek durumu yoktur. Hatta İbn Kesir, Ay'ın Peygamber (sav) zamanında ikiye varıldığına dair aktarılan haberlerin teatür derecesine yükseldiğini bu konuda şüpheye ve yalanlamaya mahal kalmadığım açıkça ifade etmiştir. Ayrıca bu hadisenin vuku bulduğu, Kur'an-ı Kerim'in açık ifadeleriyle de sabittir. Hadis-i şerifler bu olayın vukuunun gerçekliğini ifade etmekle kalmayıp ne şekilde geliştiğini de açıklamaktadırlar. Hadisenin vuku bulduğunu, hadislerin açıklamasına gerek yoktur. Çünkü bu hadise içine asla batıl karışmamış olan Kur'an-ı Kerim ile sabittir. Ancak inkarcılar bu hadiseyi garip karşılamakta sonra da Kur'an-ı Kerim ayetlerini tevil etmektedirler. Kalplerinde Kur'an'a ilişkin çok az inanç taşıyanlar ise, olayı doğrudan doğruya inkar etmiyor ancak bu ayetleri tevil ediyorlar.
Bu olayı garipseyerek inkar eden ve eğer müslüman iseler olayla ilgili ayetleri tevil eden kimseler şöyle bir reddiyede bulunmaktadırlar: Eğer ay ikiye yarılmış olsaydu bu, astronomi ile ilgili bir olay olması dolayısıyla dünyanın her tarafında görülmesi gerekirdi. Sadece Araplar tarafından görülmüş olması, hususi bir hadise sayılır. Bu, umumilik ifade etmez. Bunu oryantalistlerin kitabından nakiller yapan Hıristiyanlar reddetmişlerdir, îslamiyeti bu gibi kimselerden Öğrenenler bunu reddetmektedirler. Biz Kur'an-ı Kerim'in gerçekliği hususunda şüpheye düşen batılı bilginlere deriz ki: Sizler bu hadiseden daha garip ve tuhaf şeyleri doğrulamaktasınız. Sizin içindeki her-şeye inandığınız încillerde anlatılğına göre îsa Peygamberin doğum yeri Mecusilerce bilinen yıldız aracılığıyla öğrenilmiştir. Güya bu yıldız, onların beldelerinden gelmiş olup insanların Önü sıra yürümüş insanlar da bu yıldızın Isa peygamberin doğum yerine götürmesi sayesinde onun doğum yerini öğrenmişlerdir. Şimdi size soruyoruz: Bu olayı herkes görmüşmüdür ki sizler ayın bölündüğü olayının insanların tümü tarafından görülmediği gerekçesiyle meydana gelmesi imkansız bir şey olduğunu iddia ediyorsunuz? Ya da Kur'an-ı Kerim'i yalanlamış oluyorsunuz: "Ağızlarından ne büyük söz çıkıyor! Onlar, yalandan başka birşey söylemiyorlar," (Kehf. 5)
Bununla birlikte tarafınızdan ileri sürülen itirazı kabul ediyoruz. Her ne kadar siz ihlagh ve inançlı kimseler olmayıp söylediğiniz şeylere de inanmadığımız halde bu itirazınızı nazar-ı itibara alarak reddediyor ve şöyle diyoruz: Arap müşrikleri ay'ın ikiye bölündüğü hadisesini müşahede ettikleri zaman inanmamışlar ve:

"Muhammed bize sihir yaptı" demişlerdi. Ay'ın ikiye varıldığı hadisesini bildiren Cenab-ı Allah, o müşriklerin tutumlarını ve davranışlarını da bize şöyle hikaye ediyor:
"Kıyamet saati yaklaştı. Ay yarıldı. Bir mucize görseler hemen yüz çevirirler ve "Süre gelen bir büyüdür" derler." (Kamer: 1-2)
Olayı seyreden bazı müşrikler işin hakikatini öğrenmek istemişlerdi. Bu hadisenin Mekke dışında ikamet edenler tarafından görüldüğünü duyunca bu araştırmaları da sona ermişti, îmam Ahmed bin Hanbel ile Buhari ve Müslim, îbn Mesud'un şöyle dediğim rivayet ederler:
"Resulullah (sav)'in zamanında Ay ikiye yarıldı. Kureyşliler dediler ki: "Bu îbn ebi Kebşe'nin büyüsüdür. Dışarıdan gelecek olan yolcuların bu hususta bize neler söyleyeceğine bakalım! Çünkü Muhammed bizi büyülemiş olsa dahi dışarıdaki herkesi büyüleyecek güçte değildir."
Beyhaki de buna benzer bir rivayeti Abdullah bin Me-sud'dan aktarmaktadır: uAy, Mekke-i Mükerreme'de iki parçaya bölündü. Kureyşli kafirler Mekke-i Mükerreme halkına şöyle dediler: "Bu, îbn ebi Kebşe'nin size yaptığı büyü gibidir. Gelin, dışarıdan gelecek olan yolcuların bu hususta bize neler söyleyeceklerine bakalım. Eğer seferden gelecek olanlar da bunu görmüşlerse, Muhammed doğrudur. Eğer bizim gördüklerimizi gormemişlerse bu, Muhammed'in size yaptığı bir büyüdür. "
Seferden dönen ve etraftan Mekke-i Mükerreme'yi ziyaret için gelen kimselere sorulduğunda onlar da "Ay'ın ikiye yarıldı-ğını gördük" demişlerdi.
Bu sahih rivayetlerden anlaşıldığına göre ay'ın ikiye bölünmesi olayı genel olarak her tarafta görülmüştür. Sadece Mekke mıntıkasında görülen mevzii bir olay değildir. Araştırıcılar bu hadiseyi araştırdıklarında Ay'ın ikiye yarılması olayının çevredeki bütün beldelerde ve yörelerde görüldüğünü tesbit etmişlerdi. Bunu dışarıdan gelen yolcular da doğrulamışlardı. Kur'an-ı Kerim, doğru ifadeler kullanır. Peygamber (sav) efendimizin haberleri de her bakımdan doğrudur. Vehim sahibi kimselerin vehimleri ya da herşeyi garip gören kimselerin garipsemeleri nedeniyle Kur'an-ı Kerim'in ifadelerini ve Peygamber efendimizin haberlerini inkar etmeye imkan yoktur. Doğruluğun belirtileri açık seçik bir şekilde ortadadır. Apaçık olan şeyler, vehme kapılanların ya da herşeyi garipseyenlerin veyahut inançsız kafirlerin inkarları sebebiyle reddedilemez.
Bu olayı doğrulayan bir diğer delil de şudur: Ay'ın ikiye bölündüğü olayının Hindistan'da da görüldüğüne ilişkin haberler gelmiştir. Tarihçi îbn Kesir bu konuda şöyle demektedir:
"Bununla birlikte Ay'ın ikiye yarılması olayı, yeryüzünün bir çok taraflarında

müşahade edilmiştir. Denildiğine göre bu olay üzerine Hindistan'ın bazı beldelerinde tarih düşürülmüştür. O gecede Hindistan'da bir bina inşa edilmiştir. Binanın yapılış tarihi olarak da, 'Ay'ın ikiye bölündüğü gece' diye yazılmıştır." [1]

---

[1] îbn Kesir el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s. 120.

İsra ve Miraç

îsra hadisesi Hicret'ten önceki senede vuku bulmuştur. Bey-haki'nin îbn Şihab Ez-zühri'den rivayet etiğine göre bu hadise, hicretten önceki sene içinde meydana gelmiştir. Hakim'den rivayet olunduğuna göre Isra hadisesi, Hicretten 16 ay önce meydana gelmiştir.
Buna göre îsra olayının hangi ayda meydana geldiği hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Süddi'nin dediğine göre Zilkade ayında, Zühri'nin dediğine göre ise Rebi'ul-evvel ayında vuku bulmuştur.
Cabir ile îbn Abbas'ın şöyle dedikleri rivayet edilir: "Resu-lullah (sav), Rebi'ul evvel ayının 12. gecesinde olan pazartesi gecesinde doğmuş, bu gecede risaletle görevlendirilmiş, bu gecede göklere yükselmiş, bu gecede hicret etmiş ve yine bu gecede vefat etmiştir."
Bir başka rivayete göre ise İsra hadisesi, Recep ayının 27. gecesinde meydana gelmiştir. îbn Kesir şöyle demektedir: "Bu görüşü Hafız bin Sürür el-Makdisi de tercih etmiştir. Daha Önce de bildirdiğimiz gibi senedi sahih olmayan bir hadisi, Recep ayının faziletlerinden söz ederken aktarmıştır. Ve bu hadise göre îsra olayı Recep ayının 27. gecesinde vuku bulmuştur ki doğrusunu Allah bilir. Bazıları îsra olayının Recep ayının ilk Cuma gecesinde meydana geldiğini iddia ederler ki bu da meşhur beş vakit namazın farz kılındığı Regaib gecesidir"
Bunun aslı yoktur. Doğrusunu Allah bilir.
Nihayetü'1-Erb adlı eserde anlatıldığına göre İsra olayı Ra-mazan'ın 17. gecesi olan bir cumartesi gecesinde, yani hicretten 18 ay önce meydana gelmiştir. Resulullah (sav), yaşı 51 sene dokuz ay iken göklere yükselmiştir.
Aktarılan bu rivayetlerden şu sonuca varıyoruz: Peygamber efendimizin siretini yazan bilginler, îsra olayının vuku bulduğu günün hangisi olduğu hususunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Ancak bu olayın vuku bulduğu elbetteki kesindir. Ancak bu olayın, Peygamber efendimizin Taife gidişinden ve orada nahoş bir şekilde karşılanmasından sonra vuku bulduğu hususunda siyer alimleri görüş birliği etmişlerdir. îsra olayının Recep ayının 27. gecesinde meydana geldiği, Hafız îbn Kesir nazarında sahih olmayan bir rivayetle sabittir. Doğrusunu yüce Allah bilir.
İnsanlar bu tarihi kabul etmiş ya da kabul ile karşılamışlardır, insanların hüsn-ü kabulle karşıladıkları şeyi biz reddetmez, aksine biz de doğrularız. Ancak kabul ederken de kesin görüş belirtmeyiz. îsra hadisesinin hicretten en azından bir sene önce vuku bulduğu hususunda rivayetler ittifak etmişlerdir. Öyle görülüyor ki bu

olay, Hicretten önceki senenin ilk üçte birinde ya da son üçte birinde meydana gelmiştir. Doğruyu noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah daha iyi bilir. Tarihi kronolojiden ve olaylar arasındaki münasebetlerden anlaşıldığına göre îsra hadisesi, ay'ın ikiye bölünmesi olayından sonra vuku bulmuştur.
Adamın biri çıkıp da şöyle bir soruyu ileri atabilir: îsra ve Miraç meseleleri ile, bu olayın ne zamanda meydana geldiğini belirlemek arasında ne gibi bir münasebet vardır? Eksikliklerden münezzeh olan yüce Allah her şeyi yerli yerince yapandır ve herşeyi bilendir. O işleri yerinde ve zamanında yapar. Vadesi geldiği zaman emrini infaz eder. Cenab-ı Allah'ın bu husustaki muradının kesinlikle bu olduğunu söylemeden biz onun bu konudaki hikmetini Öğrenmek istiyoruz. O, herşeyi bilen ve her şeyden haberdar olandır. Göklerde ya da yerde büyük küçük hiçbir şey onun bilgisinden gizli kalamaz.
Yukarıda ileri sürülen soruya cevaben deriz ki, noksan-lık-lardan arınmış olan yüce Allah, Taif dönüşünde Rabbine el açıp yalvaran ve kuvvetinin azlığından şikayetçi olan Peygamberinin duasına icabet etmişti. Ona kuvvet ve yardımda bulunmuştu. Onu güzel tedbir ile desteklemiştir ki, güvenlik ve itminan içinde Mekke-i Mükerreme'ye girebilsin. Ayrıca müşriklerin kendisinden istemiş oldukları maddi mucizeleri vererek de onu güçlendirsin. Müşrikler, Peygamber efendimizin, yani Allah yoluna davet eden davetçinin çağrısına uymamışlardı. Çünkü onlar inatçı kimselerdi. İnatçıları deliller ikna etmez. Gözüyle görse, kendisine maddi deliller gösterilse de yine ikna olmaz ve "Büyülendik" derler. Halbuki ay'ın yarılması hadisesini Mekke dışında seferde bulunan kervancılar dahi müşahade etmişlerdi. Müşrikler bu maddi ve gözle görülür mucize ile de ikna olmayınca Cenab-ı Allah, Peygamberini miraca çıkararak yalnızlığını gidermek ve onu bir nevi teselli etmek istemişti. Mirac'm rüya halinde ruhen mi, yoksa rüyayı aşarak cesetle mi vuku bulduğu hususuna değinmeden bu olayın Peygamber efendimizi teselli edici bir mucize olduğunu söylemekle yetineceğiz. [1]
Peygamber (sav) efendimiz iki sevdiği şefkatli Hatice ile müşfik amcası Ebu Talib'i kaybettikten sonra yalnızlık çekmişti. Cenab-ı Allah ona fiilen şöyle demişti: Allah'ın dostluğu daha büyüktür. O'nun rahmeti daha muazzamdır. O'nun koruması daha yücedir. Onun seni ve tebliğ etmekte olduğun risale-tini muhafaza etmesi daha başarılı sonuçlar verir. Böylece sen amacına ulaşmış olacaksın. Allah; kollayıcı, merhamet edici ve şefkat göstericidir.
îşte bu sebeple îsra hadisesi ve ardı sıra göklere yükselme olayı meydana gelmişti.
Şimdi de îsra hadisesini açıkça ifade eden, sonra da Miraç olayını belirgin bir

şekilde açıklayan ayet-i kerimelere geçelim. Yüce Allah buyuruyor ki:
"Eksiklikten uzaktır o (Allah) ki, geceleyin kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa'ya yürüttü. Ona ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (böyle yaptık). Gerçekten o, işiten, görendir." (îsra: d Bu Kur'ani nasda îsra olayı açıkça beyan edilmektedir. Ayrıca uOna ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye..." ifadesiyle de Mirac'a işaret edilmektedir.
Bir başka ayet-i kerimede de Öenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Bir zaman sana: "Rabbin insanları kuşatmıştır" demiştik. Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'an'da lanetlenmiş ağacı, insanları sınama (aracı) yaptık. Biz onları (çeşitli şekillerde) korkutuyoruz. Fakat bu, onlara sadece büyük bir azgınlık arttırmaktan başka bir katkıda bulunmuyor." (lsra:60)
Tefsirciler bu ayet-i kerimede geçen rüya ile, Mirac'm amaçlandığını söylemişlerdir.
Necm suresinde Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"İnmekte olan yıldıza andolsun ki arkadaşınız sapmadı, azmadı. O, havadan konuşmaz. O (na inen Kur'an veya onun söylediği sözler), kendisine vahyedilen vahiyden başka birşey değildir. Onu, müthiş kuvvetleri olan biri öğretti. Üstün akla sahip (olan melek) doğruldu. (Gerçek melektik şeklinde göründü): Kendisi yüksek ufukta iken. Sonra yaklaştı, (yere doğru) sarktı onunla arasında ki mesafe, iki yay kadar yahut daha az kaldı. (Allah'ın) kuluna, vahyettiğini vahyetti. Onun (gözüyle) gördüğünü gönül yalanlamadı (Çünkü onu hem baş gözüyle, hem de gönül gözüyle görmüştü). Onun gördüğü üzerinde onunla tartışıyor musunuz1? Andolsun, onu bir kez daha inerken görmüştü. Sidretü'l-Münteha'da, ki barınılacak cennet onun yanındadır. Sidreyi kaplayan kaplamıştı. (Onu kaplayan şeyin iç yüzünü akıllar anlayamaz).
(Muhammed'in) göz(ü) şaşmadı ve sınırı aşmadı. Andolsun, Rabbinin ayetlerinden en büyüğünü gördü." (Necm: ı-i8)
Tefsirciler bu ayet-i kerimelerin Miraç hakkında indiklerini ifade etmişlerdir ki bu apaçık bilinen bir şeydir.
Önceki ifadeler Peygamber efendimizin semalara yükseldiğini açıklıkla ortaya koymuyorsa da buna ilişkin sarih işaretler vardır ki, bu işaretler sarih lafızların yerini tutmaktadır. Açık işaretler, tıpkı sarih lafızlar gibi delil kuvvetine sahiptirler.
Bazı siyer alimlerinin anlattıklarına göre Peygamber efendimiz Ebu Talib mahallesinde iken İsra hadisesi vuku bulmuştur. Eğer bu rivayetin senedi sahih ise, bundan anlaşıldığına göre o zamanlar Ebu Talib vefat etmiş ve görevi

nihayete ermiştir. Oysa yüce Allah kalıcı ve ebedidir, evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır. O'nun yardımı devamlı ve yenilenen bir yardımdır. Musibetler anında insana ulaşır. Diğer yandan Buha-ri'de yer alan bir rivayetten anlaşıldığına göre îsra hadisesi, Peygamber efendimiz Mescid-i Haram'da Kabe'nin yanında Hatim denen yerde iken vuku bulmuştur.

---

[1] Nihayetü'l Erb. c.16, s.283-284.

İsra Bedenen Vuku Bulmuştur[1]

"Eksikliklerden uzaktır O (Allah) ki geceleyin kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Ak-sa'ya yürüttü." îsra olayını isbatlayan Kur1 ani ayetlerden biri olan bu ayet-i kerimenin zahirinden anlaşıldığına göre îsra hadisesi hem bedenen, hem de ruhen vuku bulmuştur. Çünkü bu ayet-i kerimede Cenab-ı Allah, kulunu geceleyin yürüttüğünden bahsetmektedir. Kul, hem ruh hem de cesetten oluşur. Ayet-i kerimenin zahiri manada ele alınmasını engelleyecek akli ya da nakli bir delil bulunmadığı'takdirde, zahirine göre hükmetmek zorunlu olur. Zıt bir delil bulunmadığı ve ayet-i kerimeyi zahiri manasında anlamayı engelleyici bir karine bulunmadığı takdirde ayet-i kerimeyi zahiri manasında ele almak, kesinleşen hükümlerdendir. Burada da ayet-i kerimeyi zahiri manası dışında yorumlamayı gerektiren her hangi bir delil mevcut değildir. îşin dahası var: Peygamber (sav) efendimiz îsra haberini Kureyşliler arasında ilan ettiği zaman, müslüman-lardan bazıları fitneye düşüp dinden irtidad ettiler. îbn Kesir, Katade'den rivayetle bu konuda şöyle demektedir: "Resulullah (sav) îsra hadisesinden sonra Mekke-i Mükerreme'ye döndü. Karşılaştığı şeyleri Kureyşlilere duyurdu. İnsanların çoğu onu yalanladılar. Bazıları da müslümanlıklanndan sonra irtidad ettiler. Ancak Ebu Bekir es-Sıddık, derhal Peygamber efendimizi doğruladı. Anlatıldığına göre Ebu Bekir es-Sıddık, Mescid-i Ak-sa'nın evsafını Peygamber efendimize sormuştu. Kureyşli müşrikler bu haberi nasıl tasdik ettiğini kendisine sorduklarında Ebu Bekir şöyle demişti: "Ben sabah akşam gökten gelen haberler hususunda Muhammed'i tasdik ederken Mescid-i Aksa haberleri hakkında mı onu tasdik etmeyeceğim?!" Böyle dediği için o günden itibaren Hz. Ebu Bekir'e, "es-Sıddık" unvanı verildi.

Rivayete göre Peygamber (sav) efendimiz Kudüs'den Mekke-i Mükerreme'ye dönerken yolda Kureyş Kervanına ait bir devenin kaybolduğunu ve kervandaki adamların o deveyi aramakta olduklarını görünce, devenin yerini onlara göstermişti. Kervandaki adamlar Mekke-i Mükerremeye döndüklerinde bu olayı halka duyurmuşlardı.[2]

Rivayete göre Peygamber efendimizin bu haberlerini reddeden Mekkeliler kendilerine ait bir kervanın yolda gelmekte olduğunu söylemişlerdi. Eğer vermiş olduğu bu haberler gerçek ise, yolda karşılaşması gereken bu kervanın özelliklerini kendilerine yapmasını istemişlerdi. Peygamber efendimiz de kendi

doğruluğunu ortaya koyacak bir anlatımla onlara şöyle demişti: "Benim Miraç'a gidişimi doğrulayacak bir işareti size göstereyim. Ben Mekke'ye dönerken falan vadide size ait bir kervana rastladım. Bineğimin güzelliği, onların develerini ürkütmüştü. Develerinden biri kaçmıştı. Ben de Kudüs'e doğru gitmekte iken onların bu hallerini görünce yanlarına vardım. Şahnan mevkiine vardığımda falan oğullarının kervanına rastladım. Kervancıların uyumakta olduklarını gördüm. İçinde su bulunan bir kapları vardı. Kabın üzerini örtmüşlerdi. Örtüyü kaldırdım. Kabın içindeki suyu içtim. Sonra yine eskisi gibi kabın üzerini örttüm. Bu sözlerimin doğruluğuna delil olarak da şunu size söyleyeyim ki onların kervanları şu anda Tenim tepesindedir. Kervanın ön tarafında biri siyah, diğeri beyaz olmak üzere iki çuval taşıyan boz bir deve vardır." Peygamber efendimiz böyle dedikten sonra müşrikler Tenim tepesine gittiler. Kervanı görünce su kaplarını sordular. Onlar da Peygamber efendimizin kendilerine anlattığı şeyleri aynen anlattılar.

Bütün bu anlatılanlar îsra hadisesinin ruhen ve bedenen vaki olduğuna delalet etmektedirler. Peygamber efendimiz Mekke ile Kudüs arasında kervanla karşılaşmıştı. Bu haberini kervancılar da doğrulamışlardı.

Bu konuda nakledilen rivayetlerin senetleri hakkında bazı şeyler söylenebilirse de rivayetlerin bazısı diğerlerini takviye etmektedirler. Kur'an-ı Kerim'in nasları da bu hadiseyi doğrulamaktadırlar.

Eğer îsra hadisesi sadece ruh ya da sadık rüya yoluyla vuku bulmuş olsaydı doğrulanmasını engelleyecek bir gariplik söz konusu olmazdı ve müşrikler bu olayı garipsedikleri zaman Peygamber efendimiz bu olayın sadece uyku halindeki bir rüya ya da Cenab-ı Allah tarafından kendisine vahyedilen bir vahiy yoluyla gerçekleşmiş olduğunu söylerdi.

Ayet-i kerimenin bahsettiği bu hadiseyi teyid edici bir hadis de vardır. Şöyle ki: Mü'minlerin annesi Hz. Aişe, babası Ebu Bekir'den rivayet ediyor. Aynı şekilde o zamanlarda îslam davetine düşman olan Muaviye bin Ebu Süfyan da rivayette bulunuyor. Ancak Hz. Aişe'nin diğerlerinden aktardığı gibi Ebu Süf-yan'ın da, bu hadiseyi görüp müşahede eden kimselerden nakilde bulunmuş olması gerekir. Rivayetin sahiplerinden biri olan Hz. Aişe de o zamanlar Peygamber efendimiz ile evli değildi. Muaviye, müminlerin annesi Hz. Aişe'den ve babası Ebu Bekir es-Sıddık'tan sonra müslüman olmuştur. Peygamber (sav) efendimizin, dini konuları Hz. Aişe'den öğrenmeleri için sahabilere emir verdiğine dair bir rivayet varid olmuştur ki, bu da Hz. Aişe'nin söylediği rivayet edilen bir haberde bu haberin Hz. Aişe tarafından aktarılmasının olmasının imkansız olduğunu ortaya koyan bir unsur vardır. Haberde güya Hz. Aişe şöyle demiştir: "Peygamber

(sav)'in bedeni îsra gecesinde yatağından ayrılmıştır." Bu ifadelerden vehmolunduğuna göre Hz. Aişe, Peygamber efendimizle aynı yatakta yatıyormuş. Halbuki tarihçilerle hadisçilerin icmaına göre Peygamber efendimiz Mekke'de değil de Medine'de Hz. Aişe ile evlenip zifafa girmiştir. Hasan-ı Basri'nin rivayetine göre bu görüşte olan kimseler, Cenab-ı Allah'ın bu kavli şerifini delil olarak ileri sürmüşlerdir:
"Sana gösterdiğimiz rüyayı, insanlan(n imanını) sınama (aracı) yaptık." (îsra 60)
Bu ayet-i kerimede geçen rüyanın, miraç gecesinde meydana gelen rüya olduğunu söylemişlerdir. Rüya uykuda görülen bir haldir. Nitekim Hz. Yakub da, rüya halinde gördüğü şeyleri kendisine anlatan oğlu Yusuftas)'a şöyle demişti: "Rüyanı kardeşlerine anlatma."
Firuzabadi'nin Besair adlı kitabında şöyle denmektedir: "Rüya, uyku halinde gördüğün şeydir. Cemi tıpkı hüda veznin-deki gibi Rüa şeklindedir. Rüya kelimesindeki hemze hafifleterek okunur. Yani Rüya şeklinde okunur."[3]
Bu ve diğer ifadelerden açıkça anlaşıldığına göre rüya uyku halinde görülen şeye denir.
Ancak bu rüya tsra hadisesinde mi yoksa Miraç hadisesinde mi görülmüştür? Hasan (ra)'dan gelen bir rivayette şöyle denmektedir: Rüya, Miraç gecesinde görülmüştür. Evet hem îs-ra'nın, hem de Mirac'ın vuku bulduğu gece aynıdır. Ancak Miraç gecesinden bahseden nas, Hasan ile beraberindeki kimselerin sözlerinin îsra gecesiyle değil de Miraç gecesiyle ilgili olduğunu göstermektedir. Bu görüşte olan kimseler delil olarak şu hususu ileri sürerler: îsra hadisesi, Buhari'nin Enes bin Ma-lik'ten rivayet ettiği hadisten de anlaşıldığı gibi ruhen vuku bulmuştur. Enes bin Malik'ten rivayet: "Resulullah (sav) efendimiz Mekke-i Mükerreme'den Kudüs'e gittiği gecede yolculuğa çıkmadan önce Kabe-i Muazzama da yanına üç melek gelmişti. -Bu hadise, kendisine vahiy yani nübüvvet gelmezden önce vuku bulmuştur- O Mescid-i Haram'da uyumaktaydı. Üç melekten birincisi: "hangisidir?" diye sorunca ortadaki melek, "O bunların en hayırlısıdır" dedi. En sondaki üçüncü melek de: aResulûllah (uyurla uyanıklık arasında) kalbinin görmesi halinde bu melekleri- başka bir gece gelmelerine kadar- bir daha görmemiştir." Peygamber (sav) efendimizin gözü uyurdu ama kalbi uyumazdı. Diğer peygamberlerin hepsi de böyledirler. Gözleri uyur ama kalpleri uyumaz. Melekler onu hiç konuşmadan yüklenip götürdüler. Zemzem kuyusunun yanına bıraktılar; orada Cebrail, Peygamber efendimizi onlardan teslim aldı. Miraç hadisesi tamamlandıktan sonra Peygamber efendimiz Mescid-i Haram'da uyanıverdi." Ravzul Enf in yazarına göre bu nasda herhangi bir müşkil yoktur. Ancak biz bunda bir nevi müşkil görmekteyiz. Çünkü üç meleğin

nübüvvetten önce Peygamber efendimize geldiklerinden söz edilmektedir. Halbuki nübüvvetten önce Peygamber efendimizin îsra ve Miraç hadisesinden söz etmediği görüşündeyiz. Ravzul Enf in müellifinin dediğine göre îsra hadisesinden bahseden deliller arasında çelişki vardır. Kendisi bu deliller arasında uzlaşma sağlamaktadır ki, buna göre îsra hadisesi hem ceset hem ruh yoluyla; Miraç hadisesi ise sadece ruh yoluyla vuku bulmuştur. Bizce bu deliller arasında herhangi bir çelişki görülmemektedir. Tam aksine Isra'dan bahseden ruhen vuku bulduğu anlatılmaktadır ki bunlardan kuşkpı duyulmasını gerektirecek bir husus yoktur. Zayıf delilin kuvvetli delile muarız olmasına imkan yoktur. Bize göre Isra hadisesi hem ruhen, hem bedenen vuku bulmuştur. Bu hadisenin sadece ruhen vuku bulduğunu ileri sürenlerin delillerinin yersiz olduğu kanaatindeyiz. "Sana gösterdiğimiz rüyayı, insanları (m imanını) sınama (aracı) yaptık." Ayet-i kerimesinin mevzuunun îsra değil de Miraç olduğu görüşündeyiz.

Cenab-ı Allah'ın, peygamberini Mekke-i Mükerreme'den alıp Kudüs'e götürmesi ve tekrar aynı gecede Mekke-i Mükerre-me'ye geri göndermesi tuhaf karşılanmamalıdır. Bu iş, Allah'ın kudretinden uzak değildir. Zira zaman ve mekan hususundaki mesafeler kullara göredir. Bu mesafeler Cenab-ı Allah'ın kudretinde hiç bir önem taşımazlar. O herşeye kadirdir. Zamanları ve mekanları yaratan odur.

---

[1] İsra: Peygamber efendimizin Mekke'den Kudüs'deki Mescid-î Aksa'ya geceleyin gidişine denir. Miraç: Peygamber efendimizin Kudüs'deki Mescid-i Akaa'dan göklere yükselişine denir.

[2] Ravzul Enf el, s.244.

[3] Besair c.3, s. 177.

Mîrac Ruhen Vuku Bulmuştur

Alimlerin çoğuna göre Miraç da tıpkı îsra gibi hem bedenen hem de ruhen vuku bulmuş bir hadisedir. Rivayet edilen sahih hadislerin zahir lafızlarına dayanarak bu görüşü ileri sürmüşlerdir. Çünkü bu hadislerde açıkça anlatıldığına göre Peygamber efendimiz gökte Adem, İbrahim, îdris, Isa, Yahya ve Musa peygamberlerle buluşmuştur. Ancak bu görüşte olan çoğunluktaki alimler Peygamber efendimizin Cenab-ı Allah'ı görüp görmediği hususunda kesin ifadeler kullanmamış, bilakis ihtiyatlı davranmışlardır. Bir kısmına göre Peygamber efendimiz rabbi-ni görmüş ve rabbi ile muhatap olmuştur. Bu da ona özgü ilahi bir ikram olmuştur. Cenab-ı Allah onu yüceltip yanına yakın kılmıştır. Bu da şu ayet-i kerimede anlatılan şereflerin fevkin-deki bir şereftir:
"Allah bir insanla (karşılıklı) konuşmaz. Ancak vahiyle yahut perde arkasından konuşur yahut bir elçi gönderip izniyle dilediğini vahyeder." (Şura: 5i)
Peygamber efendimizin miraç gecesinde rabbini görüp onunla yüz yüze konuşması, bu ayet-i kerimede anlatılan üç çeşit konuşmanın dışındaki bir konuşmadır. Bu alimlerin bir kısmının anlattıklarına göre Peygamber efendimiz miraç gecesinde arada bir perde bulunmaksızın rabbi ile görüşüp buluşmuş ve konuşmuştur. îmam Ahmed bin Hanbel bu görüştedir. Ebu Hasan el Eş'ari de bu görüşten yanadır. Diğer bir gurup Ulema ise böyle bir hadisenin vuku bulmadığını söylemişlerdir. Böyle derken de Müslim'in Ebu Zerr (ra)'den naklettiği hadisi delil olarak ileri sürmüşlerdir. Ebu Zerr demiş ki: uYa Resulullah Rabbini gördün mü?" diye Peygamber efendimize bir soru yönelttim. O da bana şöyle cevap verdi: "O nurdur. Ben onu nasıl görürüm?!" bir başka rivayette ise Peygamber efendimiz: aBen bir nur gördüm." demiştir.
tsra hadisesinin ruhen ya da sadık rüya şeklinde vuku bulduğunu söyleyenler bu hususun aynıyla Mirac'ta da cereyan ettiğini, hatta miracda cereyan etmesinin daha öncelik kazandığını söylemişlerdir. Bunlara göre o gecedeki bütün yolculuk sadık bir rüya şeklinde vuku bulmuştur. Bu görüşte olanların delillerini tsra hadisesiyle ilgili olarak daha önce açıklamıştık. îs-ra hadisesinin hem bedenen hem ruhen vuku bulduğu görüşünde olanlar da bunlara katılmıştır. Bunlardan bazıları derler ki: Miraç hadisesi ruhen cereyan etmiştir. Bu konuda Peygamber efendimizin hem bedenen hem ruhen miraca çıktığını teyid eden Kur'ani bir nas mevcut değildir. Mevcut olmadığı için de Öyle bir nasa uymak veya tevilini yapmak gereksizdir. Bilakis bu konuda varid olan lafızlara göre miracın sadece ruhen vuku bulduğu anlaşılmaktadır. Bu nasları te'vil etmeye gerek yoktur.

Şimdi de miraca delalet eden ayet-i kerimelere bir göz atalım:
İsra ayetlerinin miraca delaletleri, ibare ile değil de işaret ile olmuştur. Örneğin ayet-i kerimede Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Ona (Muhammed'e) ayetlerimizi gösterelim diye..." Cenab-ı Allah'ın Peygamber efendimize gösterdiği ayetler miraçtır ve sabık peygamberlere imamlığıdır.
Miraca delalet eden diğer ayetlere gelince bunların lafızları ancak beyani işaretle miraca delalet etmektedirler. Bu ayetlerin ibarelerine teker teker baktığımızda hepsinde yüksek bir beyan vardır. Erişilmez mertebede yüksek bir beyana sahiptirler. Örneğin bir ayet-i kerimede Cenab-ı Mevla şöyle buyuruyor;
"Onu müthiş kuvvetleri olan biri öğretti. Üstün akla sahip (olan) doğruldu. " (Necm: 5-6) Ayet-i kerimede sözü edilen müthiş kuvvet sahibinin Cenab-ı Allah değil de Cebrail (as) olduğunu söylemişlerdi. Eğer bundan kasıt Cenab-ı Allah olsaydı, O'nun öğretmesi telkin ile değil irşat ve vahiy yoluyla olurdu.
"O en yüksek ufukta iken ..." ayet-i kerimesindeki "O" zamiri ile Cebrail (as) kastedilmektedir. "Sonra yaklaştı, (yere doğru) sarktı." Yani inip Peygamber efendimizin yakınma geldi.
"Kuluna neler vahyetti neler." Yani Cebrail vasıtasıyla Cenab-ı Allah kulu Muhammed'e vahyetti.
"Andolsun, onu bir kez daha inerken görmüştü." Burada yine Cebrail kastedilmektedir. "Gördüğünü gönül yalanlamadı." Bu ifadeden de anlaşıldığına göre Peygamber (sav) efendimiz gördüğü büyük ayetleri gözüyle değil de gönlüyle görmüştür. "Göz şaşmadı ve sınırı aşmadı." Yani Peygamber efendimizin gözü, haddini tecavüz etmedi. Yani Peygamber efendimizin gözleri sınırı tecavüz edipte görünmesi mümkün olmayan şeyleri görmeye çabalamadı. Görmediği şeyleri nefsine ilham etmedi.
Derinlemesine araştırma sonucunda edindiğimiz kanaat îs-ra hadisesinin ruhen ve bedenen vuku bulmuş olup miraç olayı-nın da sadece ruhen meydana geldiğidir. Ve sadık rüya şeklinde gerçekleşmiştir. Bu kanaate varmamızı gerektiren gerekçeler şunlardır:
a- Hadiste anlatıldığına göre Peygamber efendimiz semada Adem, İbrahim, Musa, Yahya ve diğer peygamberlerle görüşmüştür. Onların hem ruhlarını hem bedenlerini görmüştür. Kir yamet gününde bütün insanların diriltileceği günde onlar ci-simleriyle de dirilecektir. Onların miraç gecesinde diriltildikle-rini, sonra yine bedenlerinin yok edildiğini farz edecek olursak, bu çok uzak bir faraziye olur. Ve böyle bir faraziyeden de hiç bir hadiste, -zayıf da olsa- hiçbir haberde söz edilmemiştir. Gaybi konularda delilsiz faraziyeleri sahiplerine reddederiz. Ancak akli burhanla te'yid edilmiş hususları kabul etmek

mecburiyetindeyiz. Peygamber efendimizin semada miraç gecesinde kendileriyle buluştuğu ifade edilen Peygamberlerin cisimlerinin diriltildiklerini, sonra yine yok edildiklerini belirleyen akli, ya da nakli hiçbir delil mevcut değildir.
b- Miraçla ilgili olarak varid olan Kur'ani ifadeler; işaret, hatta sarahat yoluyla bildiriliyorlar ki bu semavi yolculuk ruhen gerçekleşmiştir. Peygamber efendimiz gördüğü şeyleri göz ve duyu organlarıyla değil, gönül ve kalp ile idrak etmiştir. Yüce Allah buyuruyor ki: "Gönül gördüğünü yalanlamadı. Gördüğü şeyler hususunda onunla tartışıyor musunuz?!" Kur'ani ifadelerin hepsi miraç gecesinde Peygamber efendimizin görmüş olduğu 'şeyleri gönül gözüyle gördüğünü isbatlamaktadırlar. Gördüklerini yalanlamayan gönlün gördüğü şeyler hususunda Peygamber efendimizle tartışmanın caiz olmadığı bildirilmektedir. Gönül gözüyle görmekse, ancak ruhen görmekle mümkün olur. Zira kalbin görmesi ancak ruhen mümkündür.
c- Miraç haberlerinde anlatıldığına göre Peygamber efendimiz rabbini görmüştür. Yüceliğini kalbe yerleştirmek ve ilahi, tesbihatı yaptırmak yoluyla kalbi görüş mümkündür. Zaten Peygamber (sav) de, Ebu Zerr el-Gıfari'nin rivayet ettiği hadiste rabbini görmemiş olduğunu açıkça beyan etmektedir. Büyük sahabi Ebu Zerr'in sorusuna cevaben Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz Allah nurdur. Ben nuru nasıl görebilirim?!" Kıyamet gününde Cenab-ı Allah'ı görmek mümkün ya da gayr-ı mümkün olduğundan dolayı biz bu konuya değinmiyoruz. Kıyamet gününde insanlar diriltilip hesaba çekildikten ve cennetlikler cennete gittikten, cehennemlikler de cehenneme gittikten sonra vuku bulması mümkün olan ya da olmayan bir şeye değinmek istemiyoruz. Çünkü ahir ette olacak bir şeyden sözetmekle dünyada olacak bir şeyden sözetmek arasında fark vardır. Bizler bir çok şeyleri görüp hissederiz. Cenab-ı Allah'ın miraçta görünmesi fani gözlerle olacaktı. Halbuki cennetliklerin Allah'ı görmeleri baki ve kalıcı gözlerle olacaktır. Allah, ne şekilde kullarına görüneceğini elbetteki daha iyi bilir. Bu anlatılanlardan şu iki sonuca varıyoruz:
1- îsra hadisesi sabit nasların zahir ifadelerinden de anlaşıldığı gibi hem bedenen, hem ruhen vuku bulmuştur. Buna karşıt bir delil yoktur.
2- Miracın hem bedenen hem ruhen vuku bulduğunu ispatlayan Kur'ani bir delil olmadığı için, miraç olayının sadece ruhen vuku bulduğunu kabul ediyorz. Ayrıca miraç hadisesinin hem ruhen, hem bedenen vuku bulduğunu söyleyenlere karşı hem nakli hem de akli deliller mevcuttur.
Şimdi de sahih haberlerde anlatıldığı şekilde tsra ve Miraç hadisesine dönelim. Yukarıdaki iki esasın ışığında bu konuda aktarılan haberlerin lafızlarını açıklamaya çalışalım.

Sahih Sünnette İsra ve Miraç

Isra ve Miraçla ilgili sözlerimize burada son verebilirdik. Ancak miracın ruhen vuku bulduğu esasını teyid etmek için Resulullah (sav)den aktarılan bir delili de zikretmeyi gerekli gördük. îsra hadisesinin meydana gelişine, ardı sıra göklere yükselme dediğimiz miraç olayının gerçekleşmesine ilişkin çeşitli rivayetler nakledilmiştir ki biz, bunlar arasında Buha-ri'nin rivayetini tercih ettik. Buhari, Enes bin Malik'den o da Malik bin Sa'saa'dan rivayet ederek Peygamber (sav) efendimizin îsra gecesi hakkında şöyle dediğini nakleder:
"Bir kere ben Hatim'de yatmış, (uyurla uyanık arası) bulunuyordum. Bu sırada bana Cebrail geldi, (göğsümü yardı)- Ravi Katade, Enes bin Malik'in: "Şuradan şuraya kadar yardı" dediğini işittim, demiştir ki, ravi, bu işaret olunan yerin boğaz çukurunda kıl bittiği yere kadar (yani Ön mahalli) olduğunu bildirmiştir.- ve kalbimi çıkardı, sonra içi iman dolu bir tas getirdi. Kalbim yıkandıktan sonra içine iman dolduruldu. Sonra eski haline getirildi. Daha sonra katırdan küçük ve merkepten büyük, beyaz bir binit getirildi. Ben bunun üzerine bindirildim. Cebrail de benimle yola koyuldu. Bana refakat etti. Nihayet dünya semasına vardı. Cebrail gök kapısını çaldı (Bekçi melek tarafından):
-Kim o? denildi. Cebrail:
-Cebrail'im! dedi.
-Yanındaki kimdir?
-Muhammed.
-Ya., ona (vahiy ve miraç daveti) gönderildi mi?
-Evet gönderildi.
-Merhaba gelen zat! Bu gelen kişi ne güzel yolcu? denildi ve hemen gök kapısı açıldı. Ben birinci semaya varınca orada Adem (Peygamber) ile karşılaştım. Cebrail bana:
-Bu senin baban Adem'dir. Ona selam ver! dedi. Ben de selam verdim. Adem, selamıma karşılık verdi. Sonra:
-Merhaba hayırlı, iyi oğlum, salih peygamber! dedi. Cebrail benimle yukarı yükseldi. Ta ikinci semaya geldi. Bunun da kapısını çaldı:
-Kim o? denildi.
-Cebrail'im!
-Yanındaki kimdir?
-Muhammed.
-Ya! O'na vahiy ve miraç (daveti) gönderildi mi?

-Evet gönderildi.
-Merhaba gelen zat! Bu gelen kişi ne güzel yolcu! Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben ikinci semaya varınca orada Yahya ve Isa (payganiberler)le karşılaştım. Yahya ile İsa, teyze oğullarıdır. Cebrail, bana:
-Bu gördüklerin Yahya ile İsa'dır. Bunlara selam ver, dedi. Ben de onlara selam verdim. Onlar da selamıma karşılık verdiler. Sonra:
-Merhaba hayırlı kardeş, Salih Peygamber! dediler. Sonra Cebrail benimle üçüncü semaya yükseldi. Bunun da kapısını çaldı.
-Kim o? denildi.
-Cebrail'im.
-Yanındaki kimdir?
-Muhammed!
-Ya! ona vahiy ve miraç (daveti) gönderildi mi?
-Evet gönderildi?
-Merhaba gelen zata! Bu gelen kişi ne güzel yolcu, denildi. Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben üçüncü semaya vardığımda Yusuf (peygamber) ile karşılaştım. Cebrail:
- Bu gördüğün Yusuf'tur. Ona selam ver, dedi. Ben de Yusuf a selam verdim. O da selamıma karşılık verdi. Sonra:
-Merhaba hayırlı kardeş, salih peygamber, dedi. Sonra Cebrail benimle yükseldi. Ta dördüncü semaya vardı. Bunun da kapısını çaldı.
- Kim o? diye soruldu. -Cebrail! -Yanındaki kim?
-Muhammedi
-Ona (miraç daveti) gönderildi mi?
-Evet gönderildi!
-Merhaba gelen kişiye! Bu gelen zat ne güzel yolcu! denildi ve hemen gök kapısı açıldı. Ben dördüncü kat göğe vardığımda îdris (peygamber) ile karşılaştım. Cebrail, bana:
-Şu gördüğün Idris'tir. O'na selam ver! dedi. Ben de îdris'e selam verdim. O da selamıma karşılık verdi. Sonra:
-Merhaba salih kardeş, salih peygamber! dedi. Sonra Cebrail benimle yükseldi ta beşinci semaya vardı. Onun da kapısını çaldı.
-Kim o?
-Cebrail!
-Yanındaki kim?
-Muhammed (sav)!
-Ona (miraç daveti) gönderildi mi?

-Evet gönderildi.
-Ferah ve genişlik ona olsun! Bu gelen zat ne güzel yolcu, denildi. Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben beşinci semaya varınca Harun (peygamber) ile karşılaştım. Cebrail bana:
-Bu Harun'dur. Ona selam ver! dedi. Ben de Harun'a selam verdim. O da selamıma mukabele etti. Sonra:
-Merhaba salih kardeş ve salih Peygamber! dedi. Sonra Cebrail benimle yükseldi ta altıncı kat göğe erişti. Gök kapısını çaldı.
-Kim o?
-Cebrail!
-Yanındaki kim?
-Muhammed!
-Ya! Ona (miraç için davetiye) gönderildi mi?
-Evet gönderildi.
-Bu gelen kişiye merhaba; ne güzel bir yolcu geldi! dedi. Ben altıncı göğe varınca Musa Peygamber ile karşılaştım. Cebrali bana:
-Bu Musa'dır, selam ver, dedi. Ben de Musa'ya selam verdim, o da selamıma karşılık verdi, sonra:
-Salih kardeşe ve salih peygambere merhaba dedi. Ben Musa'yı bırakıp geçince Musa ağlamaya başladı. Musa'ya:
-Niye ağlıyorsun1? denildi. O da şöyle cevap verdi:
-Benden sonra bir genç peygambere biat olundu ki onun ümmetinden cennete girenler, benim ümmetimden girenlerden çoktur da onun için ağlıyorum!
Sonra Cebrail benimle yedinci göğe yükseldi. Gök kapısını çaldı.
-Kim o?
-Cebrail!
-Yanındaki kimdir?
-Muhammed!
-Ona miraç daveti gönderildi mi?
-Evet gönderildi!
-Bu gelen zata merhaba. Bu gelen kişi ne güzel yolcu!
Yedinci kat gökte ibrahim (peygamber} bulunuyordu. Cebrail:
- Bu gördüğün baban İbrahim'dir. Ona selam ver; dedi. Ben de ibrahim'e selam verdim. O da selamıma mukabele etti ve:
-Ey hayırlı oğul, ey salih peygamber merhaba! dedi.
(Resulullah buyurdu ki:) Bütün bu yerlerden ve manzaralardan sonra karşıma Sidre-i Münteha alanı açıldı. Bir de gördüm ki Sidr ağacının yemişleri

(Yemen'in) Hecir (kasabası) destileri gibidir. (Onlar kadar iridir.) Yaprakları da fillerin kulakları gibidir. Cebrail bana:
-İşte bu Sidre-i Münteha'dır! dedi. Bu ağacın dibinden dört nehir kaynıyordu, iki nehir zahir, iki nehir de batın idi. Ben:
-Ey Cebrail bu dört nedir? diye sordum. Cebrail:
-Batıni nehirler cennette iki nehirdir. Zahiri olan nehirler ise Nil ve Fırat nehirleridir, dedi. Sonra Beyt-ü Ma'mur bana gösterildi. Gördüm ki ona her gün yetmiş bin melek ziyarete gidiyor. Sonra bana şarap,süt bal dolu üç bardak sunuldu. Ben süt dolu bardağı aldım, (içtim.) Cebrail bana "İçtiğin süt senin ve ümmetinin fıtratı, yani fıtrat-ı İslamiyesidir!" dedi. Sonra benim ile (ümmetim) üzerine, her gün için elli vakit namaz farz kılındı. Ben dönüp Musa'ya uğradığımda Musa:
-Ne emrolundun? diye sordu. Ben:
-Her gün elli vakit namazla emrolundum diye cevap verdim. Musa:
-Hergün elli vakit namaza ümmetinin gücü yetmez. Vallahi ben, kesin olarak insanları senden Önce denedim. Ve İsrail oğullarını sıkı bir imtihana tabi tuttum. Bundan dolayı sen Rabbine dönüp ümmetin için hafifletmesini niyaz et, dedi. Ben de rabbime müracaat edip niyazda bulundum. Benden ve ümmetimden 10 vakit namaz kaldırıldı. Bunun üzerine Musa'ya dönüp geldim. Musa, önceki gibi tavsiyede bulundu. Ben yine rabbime niyazda bulundum. Bu defa 10 vakit namaz daha kaldırıldı. Ben yine Musa'ya dönüp geldim. Musa da eskisi gibi öğüt verdi. Ben de rabbime niyazda bulundum. Benden 10 vakit namaz daha kaldırıldı. Ben yine Musaya dönüp geldim. Musa da önceki gibi tavsiyede bulundu. Ben de Rabbime arz-ı niyaz ettim. Benden 10 vakit namaz daha kaldırıldı. Her gün 10 vakit namazla emrolundum ve Musa'ya dönüp geldim. Musa bana evvelki mütalaasını söyledi. Ben de Allah'a arz-ı niyaz ettim, bu defa hergün beş vakit namazla emrolundum. Bunun üzerine Musa'ya dönüp geldim. Musa:
-Ne emrolundun? diye sorunca Ben de:
-Hergün için beş vakit namazla emrolundum, dedim.
Musa:
-Ümmetin her gün beş vakit namaz kılmaya güç yetiremez, Ben senden önce insanları çok denedim ve îsrail oğullarını sıkı bir sınavdan geçirdim. Şimdi sen rabbine dön de bunun, ümmetin için hafifletilmesini dile, dedi. Ben:
-Rabbime çok yalvardım. Ta ki bir daha arz-ı niyaz etmekten utandım. Bu suretle beş vakit namaza razı olacağım ve buna teslimiyet göstereceğim, dedim. Ben Musa'nın yanından geçince bir münadi:

-Ben beş vakit namazla farizami imza ve irade eyledim ve kullarımdan fazlasını hafifletip kaldırdım! diye seslendi."
Buharı nin Kitabü't-Tevhid adlı eserindeki bu rivayetinde anlatıldığına göre Peygamber efendimiz Musa (as) ile meşverette bulunduktan sonra beşinci defa Rabbine müracaat edip şöyle dedi: "Ey rabbim! Benim ümmetimin cesetleri, kalpleri kulakları, gözleri ve işitme duyguları zayıftır, yükümüzü hafiflet" zorlu gücün sahibi kutlu ve yüce Allah şöyle buyurdu.: "Ey Muhammedi" Peygamber efendimiz "Emrine amadeyim ey Rabbim" diye cevap verince Cenab-ı Allah şöyle buyurdu: "Benim yanımda söz değiştirilmez. Ümmül kitapta sana farz kıldığım gibi namazların miktarı aynıyla kalacaktır. Her iyiliğe 10 misliyle sevap yazılacaktır. Namazlar Ümmül kitapta elli vakit olarak yazılmıştır, ama siz beş vakit kılmakla mükellefsiniz!" [1]
Alimlerin ittifakla belirttiklerine göre Peygamber (sav) efendimiz bütün peygamberlere imamlık yapmıştır. Isra hadisesinin ruhen vuku bulduğunu söyleyenlere göre bu imamlık, rüyayı saliha ile sabit olan ruhi bir imamlıktır. Mirac'm ruhen vuku bulduğunu söyleyenlere göre de bu imamlık, ruhi bir imamlıktır. Ancak ravilerden bazılarının ifadelerinden anlaşıldığına göre Peygamber (sav) efendimiz Mescid-i Aksa'ya vardığında peygamberlere imamlık yapmıştır. Diğer bazı rivayetlerin ifadelerinden de anlaşıldığına göre Peygamber efendimiz yüksek semalara çıkarken diğer peygamberlere imamlık yapmıştır. "Tarihinde tbn Kesir, Peygamber efendimizin miracdan indikten sonra diğer peygamberlere imamlık yaptığı görüşünü tercih etmiş olup bu konuda şöyle demektedir:
"Peygamber (sav) efendimiz, Mescid-i Aksa'ya indi. Öyle anlaşılıyor ki, diğer Peygamberler de ona ikram ve tazimde bulunmak, ilahi huzurdan dönüşünde ona saygı göstermek için beraberinde Mescid-i Aksa'ya inmişlerdi. Nitekim misafirler de adet gereğince, çağrıldıkları makama varmadan önce başkalarıyla buluşup görüşmezler. Nitekim Cebrail de peygamberlerden her birinin Resulullah'ı sorduğu zaman o, Peygamber efendimize şöyle tanımlamada bulunuyor ve diyordu ki: "Ey Mu-hammed, bu falan peygamberdir, kendisine selam ver" Eğer göklere yükselmeden Önce Peygamber efendimiz diğer peygamberlerle buluşup görüşmüş olsaydı, onlarla ikinci kez tanışmaya ihtiyaç hissetmezdi Nitekim Peygamber efendimizin şu sözleri de bunu pekiştirmektedir: "Namaz vakti geldiğinde onlara imamlık ettim." Bu namaz da, sabah namazı idi. Cebrail, rab-binin buyruğuna dayanarak Peygamber efendimize, Öne geçip imamlık yapmasını emretmişti." [2]

Bu ifadeler de gösteriyor ki Peygamber efendimiz, en yüksek ufuklardan yere indikten sonra diğer peygamberlere imamlık yapmıştır. Bizim vardığımız kanaate göre de miraç hadisesi ruhen ve sadık rüya şeklinde vuku bulmuştur.
Bu anlattıklarımız, îsra ve Miraç hadisesinin hikayesi idi. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de de bundan böyle bahsedilmektedir.
Sahih sünnetler de konuyu bu şekilde işlemektedirler. Bu hususta çok sözler söylenmiş olduğu ve muhtelif rivayetler nakledildiği için meseleyi biraz genişçe ele aldık. Ancak bu konuda söylenen sözleri tasfiye edip yanlışlıklardan arındırmak gerekir. Özellikle miraç hadisesi ve ayın ikiye yarılması, Peygamber efendimizin hayatında meydana gelen harikulade maddi mucizelerdir. Buna rağmen Peygamber efendimiz, Kur'an-ı Ke-rim'i öne sürerek insanlığa meydan okuduğu gibi bu mucizelerle insanlığa meydan okumuş değildir. Zira Peygamber efendimiz ancak kendi şeriatinin kalıcılığına ve risaletinin sürekliliğine münasip olan şeylerle insanlığa meydan okumuştur. Kur'an-ı Kerim, kıyamete dek insanlığa ve bütün nesillere hitap edecektir.

---

[1] tbn Kesir el-Bidaye ven-Nihaye, Ibn Kesir tefsiri Isra suresinin baş kısmı.

[2] Ibn Kesir el-Bidaye vennihaye, c.3, s 13

İSLAMİYET'İN ARAP YARIMADASINA YAYILMASI

Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, Mekke-i Mü-kerreme'nin vahyin odağı ve îslami davetin ilk durağı olmasını uygun görmüştü. Çünkü Mekke-i Mükerreme, bütün arapların ilgisinin yoğunlaştığı bir yerdi. İnsanların toplanma bölgesi, güvenlik içinde durdukları bir merkezdi. Arap kökenli bilgi ve marifetin kaynağı sayılıyordu. Orada Allah'ın beyt-i haramı vardı. İnsanlar oraya gidip hac ibadetini eda ediyorlardı. Hac mevsiminde araplar birbirleriyle buluşup görüşüyorlardı. Orada edebi panayırlar ve ticari pazarlar düzenleniyordu. Hac mevsiminde uzak diyarlardan gelen araplar, orada biribirleriy-le karşılaşıyorlardı. Kurulan panayırlarda Arap şairleriyle hatipleri Ukaz, Zil Mecaz ve Mecenne gibi yerlerde birbirleriyle yarışıyorlardı.

Mekke-i Mükerremede, Arabistan'da bu kadar önemli bir mevkii işgal ettiğine göre orada meydana gelen olaylara ilişkin haberlerin, arap beldelerinin her taraflarına ya-yılması zorunlu idi. Orada meydana gelen olaylar, putları yıkmaya, yüce Allah'a ibadet etmeye davet eden bir risaletle ilgili olunca elbette ki bu risaletle ilgili haberleri, kervanların her tarafa ulaştırmaları kaçınılmaz olacaktı.

Arapların bir kısmı bu risaleti önemsemezken bir kısmı önem verip bakışlarını yöneltiyor ve bu meseleyle ilgileniyordu. Bunların bir kısmı inatçıların safında yer alıp inat ediyor, bir kısmı da hakkı talep edenlerin saflarına katılarak hakkı arıyordu. Durum bu merkezdeydi. Peygamber(sav) efendimizin ve hak davetinin haberleri arap beldelerinin her tarafında yankı yapıyordu. Bazı araplar bu şerefli peygamberin durumunu öğrenmek için Mekke-i Mükerremeye bizzat gelirken bir kısmı da adamlar gönderip onlar vasıtasıyla durumu inceletip öğreniyorlardı. Nitekim Eksem bin Sayfî böyle yapmıştı. O araplar arasında hikmetli bir kimse idi. Davet ettiği şeylerin mahiyetini Öğrenmeleri için oğullarını Peygamber (sav) efendimize göndermişti. Yanına vardıklarında Peygamber efendimizden, davetinin mahiyetini sormuşlardı, o da kendilerine şu ayet-i kerimeyi okumuştu:

"Allah adaleti, ihsanı, akrabaya vermeyi emreder. Fahşa (edepsizlik)den münker, (fenalık)dan ve bağy (azgmlıkjdan men eder. Öğüt almanız için size böyle öğüt verir." (Nahi 9t»

Peygamber efendimizin bu ayet-i kerimeyi oğullarına okuduğu haberini alan Eksem bin Sayfî, oğullarına şöyle demişti: "Bu eğer bir din değilse de insanların ahlakıdır ki o da güzel bir şeydir. Ey oğullarım bu işte ilk sırayı alın, sona kalmayın."

Ebu Zerr el-Gıfari de bu genel bilgi ile müslüman olmuştu. Muhammed (sav)'in şöhret bulduğu bu genel bilgilere dayanarak gelip İslam'a girmişti. Tufeyl bin Amr da bu şekilde müslüman olmuştu. Muhammed (sav)'in davetine dair haberler kendisine geldiğinde müslüman olmuştu. O, şerefli ve şükreden bir adamdı. Muhammed (sav)in şahsının ve davet ettiği şeylerin haberlerini öğrenmek için Mekke-i Mükerreme'ye gelmişti, îmana giriş öyküsünü kendisinden dinleyelim. Mekke-i Mükerreme'ye geldiğini ve Kureyşlilerden bazı kimselerin kendisine uğrayıp şöyle dediklerini anlatıyor:
"Ey Tufeyl! Sen memleketimize geldin, aramızda şöyle bir adam var, onun şaşılacak halleri var. Söylediği söz sihir gibidir, insanı babasından, kardeşi kardeşinden, kocayı karısından ayırıyor! Onun, seninle kavminin arasına da -biz de olduğu gibi- bir tefrika bırakmasından korkarız. Sana öğüdümüz olsun: Onunla sakın konuşma sözlerine kulak asma!"
Tufeyl diyor ki: "Vallahi bu sözü bana o kadar çok söylediler ki, onunla konuşmamaya, onun sözünü dinlememeye karar verdim. O kadar ki Mescide girdiğim zaman ne olur ne olmaz belki sözlerini duyarım korkusuyla kulaklarıma pamuk bile tıkamıştım. Ertesi günü sabahleyin Mescid-i Haram'a gittim. Gördüm ki: Resulullah, Kabe'nin yanında durmuş. Ben de ona yakın bir yerde durdum.Okuduklarından bazısını işittim. Onları güzel buldum. Kendi kendime: "Ben bunu dinlemekten ne diye sakınayım1?! Ben aklı başında bir adamım. Şairim de.. Sözün iyisini kötüsünden ayırmakta benim için b'ir zorluk yok. Eğer bu adamdan dinleyeceğim söz hoşuma gider ve bana güzel gelirse onu kabul ederim. Güzel gelmezse bırakırım!"
Resulullah namazını kılıp evine dönünceye kadar orada bekledim. Evine girince ben de girdim. "Ya Muhammedi Kavmin, senin hakkında bana şöyle şöyle dediler. Beni o kadar korkuttular ki, ben de senin sözlerini dinlemeyeyim diye kulaklarıma pamuk tıkadım. Halbuki Allah bana senin okuduklarını işittirdi. Onları pek güzel buldum. Hoşuma gitti. Haydi bana ne söylemek istiyorsan söyle!" dedim. Resulullah da bana İslamiyet'i anlattı ve Kur'an-ı Kerim'i okudu. Allah'a andolsun ki, Kur'an~ı Kerim'den daha güzel bir söz, îslamiyetten daha uygun birşey işitmemişimdir. Hemen müslüman oldum ve şeha-det getirdim. "Ya Rasulullah! Ben, kavmimin içinde sözü dinlenir, itibarlı bir kimseyim. Kavmime dönüp onları da İslam dinine davet edeceğim! Dua et, Allah benim için bir alamet, bir keramet ihsan buyursun da bu alamet ve keramet, kavmim hakkında bana bir yardım olsun!" diye rica edince "Allah'ım! Onun için bir ayet, bir alamet yarat!" diye dua etti. Ben de kavmime döndüm."
Tufeyl, kavmine dönüp onları İslam'a davet etti. Nuru Mekke'den fışkıran

İslamiyet'e onları çağırdı. Allah, Beyt-i Ha-ram'm azamet ve şerefini artırsın.

Necranlı Hıristiyan Heyet

Peygamber (sav)'in davetini öğrenince müslüman olanlardan bazıları da 20 kişilik Necranlı bir heyet olmuştu. 20 kişi ya da yirmiye yakın kişi olan bu heyet Hıristiyanlar'dan teşekkül etmişti. Habeşistan'da iken Resulullahla ilgili bilgileri sonucunda Mekke'ye geldiklerinde müslüman olmuşlardı. Bu konuda tbn îshak'ın neler dediğine bir bakalım:
"Resulullah (sav) Mekke'de iken yanına 20 ya da 20'ye yakın Hıristiyan geldi. Bunlar Habeşistan'da iken İslam'la ilgili bir takım şeyler duymuşlardı. Peygamber efendimizi Mescid-i Ha-ram'da buldular. Onunla konuşarak kendisine bazı sorular yönelttiler. Onlar Peygamber efendimizle konuşurken Kureyşli bazı adamlar da Kabe-i Muazzama'nın çevresinde bulunan meclislerinde oturup olanları izlemekteydiler. Bu Hıristiyanlar Peygamber efendimizle konuşmalarını bitirdikten sonra Peygamber efendimiz onları aziz ve celil olan Allah'a kul olmaya, O'na iman etmeye davet etti. Kur'an-ı Kerim'i kendilerine okudu. Onlar Kur'an-ı Kerim'i dinleyince gözlerinden yaşlar boşandı. Sonra Allah'a icabet edip ona iman ettiler ve onu doğru-ladılar. Kitaplarında bu konuda anlatılan hususları da göz önüne getirerek İslamiyet'i bildiler. îman etmiş olarak yerlerinden kalkıp gitmek üzere iken Ebu Cehil, Kureyşli birkaç kişi ile karşılarına çıktı. Onlara kötü sözler sarfettikten sonra şöyle dedi: "Allah sizi umduğunuza erdirmesin. Sizi dininizden koparıp buraya gönderen ve bu adamla ilgili bilgiler edinip kendisine gelmenize aracı olan kimdir1?t Allah belanızı versin. O adam dininizi ifsat etti. Sizi dininizden çıkardı. Siz de onun söylediklerini tasdik etttiniz. Sizden daha ahmak bir yolcu kafilesi görmüş değiliz!" Habeşliler de Ebu Cehil ve adamlarına şu karşılığı verdiler: "Selam size... Biz size karşı cahillik etmez ve cahilce cevaplar vermeyiz. Biz, üzerinde bulunduğumuz dine tabi olduk. Siz de kendi dininizde kalın. Biz kendimizi hayra ulaştırdık."
Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu Hıristiyan heyetle ilgili haberleri açıklayarak Kitap ehlinin bir bölümünün genel vasıflarına işarette bulunarak şöyle buyuruyor:
"Bu (Kur'an)dan önce kendilerine kitap verdiklerimiz buna inanırlar. Onlara (Kur'an) okunduğu zaman "O'na inandık O, rabbimizden (gelen) gerçek (hak)tır... Zaten biz ondan önce de müslümanlar idik." derler. İşte onlara, sabretmelerinden ötürü mükafatları iki kere verilir. Onlar kötülüğü iyilikle savarlar. Ve kendilerine verdikleri rızıktan (hayır yoluna) harcarlar. Boş söz

işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve: "Bizim işlerimiz bize sizin işleriniz size. Size selam olsun. (Haydi hoşça kalın) biz cahiller (le sohbet etmey)i istemeyiz." derler. (Ey Muhammed), sen, sevdiğini doğru yola iletemezsin. Fakat Allah, dilediğini doğru yola iletir. O, yola gelecek olanları daha iyi bilir."
(Kasas: 52-56)
Ulemanın çoğuna göre bu ayet-i kerimeler, durumlarını anlatmış olduğumuz Necranlı Hıristiyanlar hakkında nazil olmuştur. Bu ayet-i kerimeler, Necaşi ile ona tabi olan kimseler hakkında nazil olmuş değildir. îbn îshak, Necaşi ve kendisine uyan Hıristiyan arkadaşları hakkında nazil olan ayet-i kerimelerin, Maide süresindeki şu ayet-i kerimeler olduğunu söylemektedir. Zira noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah buyuruyor ki:
"İnsanlar içerisinde, inananlara en yaman düşman olarak Yahudileri ve (Allah'a) ortak koşanları bulursun, inananlara sevgice en yakınları da aBiz Hıristiyanlarız diyenleri bulursun. Çünkü onların içlerinde keşişler ve rahipler vardır. Ve onlar büyüklük taslamazlar. Resule indirilen (Kur'an)ı dinledikleri zaman, tanıdıkları gerçekten dolayı gözlerinin yaşla dolup taştığını görürsün. Derler ki: "Rabbimiz, inandık, bizi şahitlerle beraber yaz.
Biz, rabbimizin bizi iyiler arasına katmasını umarken neden Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?"
Bu sözlerinden dolayı Allah onlara, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler verdi. Güzel hareket edenlerin mükafatı işte budur." (Maide 82-85)
Resulullah Bizzat Kabilelere Gidiyor
Resulullah (sav) efendimiz o esnada kavminin kendisine iman etmesinden ümidini kesmişti. Ancak aradan uzun zaman geçtikten sonra Cenab-ı Allah onun kavmine rahmet edip onları imana yöneltecekti. Bu esnada Peygamber efendimiz onların imanlarından ümidini kesmişse de aradan devirlerin geçmesinden sonra da iman edeceklerine dair ümidi vardı. Çünkü Ce-nab-ı Allah, Nuh peygambere söylediklerini ona söylememişti. Nuh peygambere şöyle demişti:
"Kavminden, inanmış olanlardan başka kimse inanmayacak. " (Nuh. 36)
Muhammed (sav), o ortamda kendi kavminden, eziyetten başka birşey görmemişti. Ama Hacca gelen heyetler arasında hak sözü dinleyebilecek ve kalplerine iman nuru girecek kimseler görmüştü.
îslam nurunun Mekke dışına yayıldığım önceki bölümlerde anlatmıştık. Bazı arap kabileleri Mekke-i Mükerreme'ye geliyor, Kur'an-ı Kerim'i dinliyorlardı. Onlar sözü dinleyip en güzeline tabi olan kimselerdiler. Kendilerine Kur'an-ı Kerim okunur okunmaz hemen Allah'ın huzurunda secdeye kapanıyor, sonra da

gidip kendi kavimlerim ve milletlerini İslam'a davet ediyorlardı.
Peygamber (sav) efendimiz hac mevsiminde kabilelerin yanına gitmeyi uygun gördü. Minaya konaklamış oldukları yerlere vardı. Kabile kabile onları hakka davet ediyor, Kur'an-ı Kerim'i kendilerine okuyordu. Kureyşliler bu durumdan haberdar oldular. Hakkın azılı düşmanları, insanları Allah'ın yolundan geri çevirmek için başlarında Ebu Cehil ile Ebu Leheb olmak üzere işe giriştiler. Peygamber efendimiz nereye giderse onlar da ardı sıra gidiyorlardı. Peygamber efendimiz insanları Allah'a davet ederek şöyle diyordu: "Ey insanlar! "La ilahe illallah" deyin kurtuluşa erin." O böyle deyince Ebu Cehil ile Ebu Leheb de ortaya atılıyor, sıra ile şöyle diyorlardı: "Ey falan oğulları bu adam sizi, Lat'tan Uzza'dan uzaklaştırmaya davet ediyor. Lat ve Uzza'nın üzerimizdeki hakimiyetini atmak istiyor. Sizi bidat ve dalaletlere çağırıyor, ona itaat etmeyin ve sözlerine kulak vermeyin!"
Muhammedi davet işte böylece yoluna devam ediyordu. Öte taraftan insanları Allah'ın yolundan geri çevirmeye çalışanlar da bu daveti tökezletmeye çabalıyorlardı. Fakat hakkın nurunu sapıklık söndüremeyecekti. Gözlerin hakkı görmelerine, sapıklık engel olamayacaktı. Peygamber (sav) efendimiz davetini sürdüyordu. İnsanların bir kısmı ona tabi oluyor, bir kısmı ondan uzaklaşıyordu. Bazan da kendi izleyicilerinde gaflet görüyor, bunu fırsat bilerek onları uyarıyordu. Kendisine icabet eden kimselerin sayısı ne olursa olsun, insanların önde gelen şahsiyetleri, tevhid akidesiyle zihinleri, putlar üzerinde düşünme hususunda uyarıyorlardı. Zaten putlar üzerinde düşünür düşünmez, insanlar onlara olan inançlarını yitiriyorlardı.
İbn Şihab El-Zühri'nin şöyle dediği rivayet edilir:
"Resulullah (sav) efendimiz her hac mevsiminde arap kabilelerine uğrayarak onların önde gelen eşrafıyla konuşuyordu. Onlardan, kendisini koruyup müşriklere karşı himaye etmelerini istiyor ve şöyle diyordu: "Ben hiç kimseyi birşeye zorlamam. Davet ettiğim şeye aranızda kendi rızasıyla yaklaşan olursa ne ala, ama davet ettiğim şeylerden hoşlanmayan olursa ben onu-illada davetimi kabul etmesi için-zorlamam. Sizden tek isteğim şudur ki, bana karşı yapılacak suikastlara karşı -Rabbimin ri-saletini tebliğ edinceye kadar- beni korumanızdır. Allah benimle arkadaşlarım hakkında hükmünü verinceye kadar beni himayenize olmanızdır."
Bu ifadelerden de anlaşılıyordu ki Peygamber (sav) efendimiz onları hikmet ile davet ediyordu. Arapların yardımseverlik ve hamiyet duygularını bildiği için bu yönlerinden yararlanarak onlara yaklaşıyordu. Çünkü araplar bu duygularıyla şöhret bulmuşlardı. Kendilerine savaş ilan ederek işe koyulmuyor, bilakis

yumuşaklık ve hikmetle onları davet ediyordu. Nitekim Cenab-ı Allah buyurmuş ki: "(Ey Muhammed), sen hikmetle, güzel öğütle rabbinin yoluna çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et." (Nahi: 125)
Peygamber (sav) efendimizin buluştuğu cemaatlerin çoğunluğu hak daveti sevmiyorlardı. Kimi de Peygamber efendimizi lisan-ı münasible ve güzel bir üslupla reddediyorlardı. Kimi de: "Sen kavmine git" diyorlardı. Ancak bazı kimseler de gönül kulağıyla hakkı dinliyorlardı. Her ne kadar çoğunluk, boyunlarına geçen küfür halkasını bir defada çıkarıp atamıyor duy s a da hakkı dinleyen kimseler de görülüyordu.

Bazı Cemaatlerin Vahdaniyeti Kabul Etmeleri

Bazı cemaatler ve bazı bireyler İslam'dan yüz çevirmelerine rağmen Peygamber efendimiz yine de hac mevsimlerinde kabilelere ziyareti sürdürüyordu. O, Ebu Bekir es-Sıddık ile birlikte eşrafın yanma gidiyor, itibarlı kimselerle görüşüyordu. Ebu Bekir, arapları çok iyi bilen bir kimseydi.
îslam davetinden yüz çeviren kabilelerin yanı sıra bu daveti dinleyen bazı cemaatler de olmuştu. Bunlar tslami çağrıya icabet etmişlerdi, ileride açıklayacağımız gibi Evs ve Hazreç kabileleri de İslam'a meyletmişlerdi. Medinelilerden, daha Islami-yetle karşılaşmadan önce İslam davetine meyleden bazı cemaatlerin haberlerini size aktaracağız. Onların hakikatten yararlanmaya muktedir olduklarına ve fikri güce sahip olduklaıına delalet eden sözlerini aktaracağız. Ebu Nuaym'm rivayetine göre bir defasında Peygamber (sav) efendimiz Ebu Bekir ve Ali (ra) ile birlikte İslam davetinde bulunmak için bazı kabilelere uğramıştı. Ebu Bekir ile, Şeyban bin Salebe kabilesi arasında dostluk bağları vardı. Sonra Peygamber efendimizle bu kabile arasında uzun uzadıya konuşmalar cereyan etti. Ebu Bekir bu kabiledeki adamlara hitaben şöyle dedi: "Kimdir bu kavim?" Onlar da: "Şeyban bin Sa'lebe oğullarıdır." dediler.
Bu cevabı aldıktan sonra Ebu Bekir, Peygamber efendimize yönelerek şöyle dedi: "Anam babam sana feda olsun Ya Rasu-lullah! Bunlardan sonra kavimleri arasında daha güçlü bir kimseyi bulamayız. Bunlar, kavimleri arasında ve bütün insanlar arasında ulu kişilerdir."
Bu kabile arasında Mefruk bin Amr, Hani bin Kubeysa, Mü-senna bin Harise, Numan bin Şüreyk vardı, insanlar arasında Ebu Bekir'e en yakın olan, Mefruk bin Amr idi. Yukarıda isimlerini saydığımız kimseler arasında en iyi konuşan da Mefruk idi. Ebu Bekir ona şöyle dedi:
-Sayıca nasılsınız?
• -Bin kişiden fazlayız. Azlık gibi bir sebepten dolayı asla mağlup olmayız.
-Himaye etme durumunuz nasıldır?
-Biz bu hususta zorluklara katlanırız ve gayet ciddiyiz.
-Sizinle düşmanlarınız arasında savaş durumunuz nasıl-dır?
-Savaş zamanında öfkelendiğimizde bizden daha güçlü ve zorlu kimseler yoktur. Biz atları evlada tercih ederiz. Silahı yatağa yeğleriz. Allah'ın zaferi hazan bizden yana bazen düşmanlarımızdan yana olur.
-Resulullah hakkında eğer size haber ulaşmışsa işte o buradadır.
-Kendisinin <Allah Resulü olduğunu söyledi' haberini aldık.

Böyle dedikten sonrG Resulullah (sav)in yanına gelip oturdu. Ebu Bekir de kendi elbisesiyle Peygamber efendimizi gölgelendiriyordu. Resulullah (sav) efendimiz Mefruk'a ve arkadaşlarına hitaben şöyle dedi: "Allah'tan başka tanrı olmadığına O'nun ortaksız olduğuna benim de Allah'ın elçisi olduğuma şe-hadet etmeye ve Rabbimin emirlerini yerine getirinceye kadar beni himaye etmeye, bana yardımcı olmaya sizi davet ediyorum. Çünkü Kur ey şliler Allah'ın emrine karşı geldiler. Resulünü yalanladılar. Hakkı bırakıp da batıl ile yetindiler. Ama Allah hiçbir şeye ihtiyacı olmayan ve her hususta övülendir."
Mefruk dedi ki: "Ey Kureyşli kardeş beni daha neye davet ediyorsun?"
Mefruk'unbu sorusu üzerine Peygamber efendimiz şu ayet-i kerimeyi okudu:
"De ki: "Gelin, Rabbinizin size (neleri) haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya iyilik edin. Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz besliyoruz. Kötülüklerin açığına da kapalısına da yaklaşmayın ve haksız yere Allah'ın yasakladığı cana kıymayın! Dü-şünesiniz diye Allah size bunları tavsiye etti." (En'am: ısı)
Mefruk şöyle dedi: "Beni daha neye davet ediyorsun ey Kureyşli kardeş? Allah'a andolsun ki senin bu söylediklerin, insan sözü değildir. Eğer insan sözü olsaydı biz bilirdik." Mefruk'un böyle demesi üzerine Resulullah (sav) ona şu ayet-i kerimeyi okudu:
"Allah adaleti, ihsanı, akrabaya vermeyi emreder. Fahşa (edepsizlik)den, münker (fenalık)den ve bağy (azgınlık)dan men eder. Öğüt almanız için size böyle öğüt verir." (Nahh 70)
Mefruk dedi ki: "Allah'a andolsun ki ey Kureyşli kardeş sen bizleri güzel ahlaka, güzel işlere davet ettin. Seni yalanlayan ve sana karşı çıkan kavim ne kötü bir kavimdir!" Böyle derken Hani bin Kubeysa'nın da söze katılmasını istiyormuşcasına şöyle dedi: "îşte bizim büyüğümüz ve dinimizin sahibi Hani bin Kubeysa!"
Hani, söze şöyle başladı: "Ey Kureyşli kardeş! sözlerini dinledim ve doğruladım. Bizim için başı sonu olmayan bir oturumda, senin bizi davet ettiğin işi ve sonucunu düşünüp taşınmadan hemen dinimizi bırakıp dinine ve sana tabi olmamızı ben, hatalı bir görüş, hafif akıllılık, işin sonunu hesaba katmamak gibi kısa bir görüşlülük sayarım. Çünkü zillet, aceleciliktedir. Bizim ardımızda bir millet vardır. Onlara danışıp onlarla görüşmeden ve fikir tartışması yapmadan onları ilgilendiren bir karara varmaktan hoşlanmam." Böyle derken Müsenna bin Harise'nin de söze katılmasını istiyormuşcasına şöyle dedi: "îş-te büyüğümüz ve savaş işleriyle ilgilenen adamımız Müsenna!"
Müsenna söze şöyle başladı: "Ey Kureyşli kardeş! sözlerini dinledim ve pek

beğendim. Ancak dinimizi terkedip sana uyar ve senin meclisine katılırsak iki çemberin ortasında kalırız, biri Yemane, diğeri Semave'dir." Resulullah (sav) efendimiz iki çemberin ne olduğunu sorunca Müsenna şu cevabı verdi: "Bir taraftan arap diyarı ve çöl ile karşı karşıyayız, diğer taraftan da Fars toprağı ve Kisra nehirleriyle karşı karşıyayız. Biz buraya, Kisra'ya verdiğimiz bir söze sadık kalmak koşuluyla yerleştik. Burada huzursuzluk ve kargaşalık çıkarmayacağız. Senin bizi davet ettiğin şeyden hükümdarlar hoşlanmazlar. Arapları ilgilendiren hususa gelince bu iş; özrü makbul ve günahı affedilen bir iştir. Biz bu hususta seni koruruz, ama İranlıları ilgilendiren hususlara gelince, bunda mazeret kabul edilemez ve suçlar affedilmez. Eğer araplara karşı seni korumamızı ve himayemiz altına almamızı istiyorsan, biz bunu yaparız."
Resulullah (sav) efendimiz onlara şöyle cevap verdi: "Beni reddederken kötü bir şekilde reddetmediniz. Çünkü doğruyu açıkça söylediniz. Fakat Allah'ın dini her tarafından kuşatılıp desteklenmedikçe kalkınamaz. Bakın size şöyle bir şey diyeyim: Çok geçmeden Cenab-ı Allah, îranlılar'ın ülkelerini ve mallarını size verecektir. Siz Allah'ı teşbih ve takdis edecek misiniz?"
Numan bin Şüreyk dedi ki: "Allah Allah Ey Kureyşli kardeş, bütün bunlar sana mı olacaktır1?!"
Bunun üzerine Resuluilah (sav) onlara şu ayet-i kerimeyi okudu:
"Ey Peygamber, biz seni şahit, müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik ve izniyle, Allah'a davetçi ve aydınlatıcı bir lamba olarak (gönderdik)" (Ahzap:45-46)
Bu ayet-i kerimeyi okuduktan sonra Peygamber efendimiz Hz. Ebu Bekir'in elini tutarak kalktı ve oradan ayrılıp gitti,
El-Bidaye vennihaye adlı eserinde tbn Kesir bu haberi aktardıktan sonra şöyle diyor: "Bu, gerçekten garip bir hadistir. Biz bunu, içinde nübüvvetin delilleri ve ahlaki güzelliklerle arabi fesahat bulunduğu için yazdık."[1]
Bu haberde anlatıldığına göre Peygamber (sav) efendimiz, davet ettiği kimselere, yakında İranlılara galip gelecekleri müjdesini vermiştir. Gerçekten de onlar, İranlılara galip olmuşlardı. Peygamber (sav) efendimiz bu hususu ilan ederek sahabile-rine şöyle demişti:
"Allah'a çokça hamd edin. O, Rebia oğullarını İranlılara galip ve muzaffer kıldı."
Bu uzun haber bazı hususlara delalet ediyor:
a- Peygamber (sav) efendimiz ister İranlılara ister Şam'daki Rumlar'a sınırdaş olsunlar, bütün kabileleri hac mevsiminde İslam'a davet ediyor ve bu daveti onların arasında yayıyordu. Ne kadar uzak olurlarsa olsunlar, herkese bu daveti ulaştırıyordu.
b- Peygamber efendimiz nahoş cevaplar ve inatçı davranışlarla karşılaşsa da bazı

kimselerden güzel anlayış görüyordu. Bazıları her ne kadar ona karşı inatçı tavırlar takımyorduysa-lar da bunun sebebi şu idi: Onlar sadece bir defa Peygamber efendimizle buluşup görüşmekle eski dinlerini ve inançlarım bırakmak istemiyorlardı.
c- Kureyşi yoldan çıkaran şey; rekabetti,üstünlükle hükmetmek sevdasıydı. Rekabet olmasaydı, düşünerek iş yapacaklardı.
d- Peygamber (sav), Allah'ın izniyle ileride olacak şeyleri önceden haber veriyordu.

---

[1] İbn Kesir el-Bidaye ven-nihaye, c.3, s. 144-145.

İranlılarla Bizanslılar Arasında Meydana Gelen Olaylar

Peygamber (sav) efendimizin, arabistana komşu îran-lılarm hezimete uğrayacaklarım Önceden haber vermesi ve haberinin de gerçekleşmesi münasebetiyle alemlerin rabbi tarafından indirilen Kur'an-ı Kerim'de, İranlıların Bizans-lılar karşısında yenik düşeceklerini Önceden haber vermiştir. Şöyle ki:
"Elif-Lam-Mim. Rum (lar) yenildi: (Arapların bulunduğu bölgeye) en yakın bir yerde. Onlar (Bu) yenilgilerinden sonra yeneceklerdir, birkaç (3-9) yıl içinde. (Onların) bu (yenilgile-ri)ndan önce de, sonra da iş, tamamen Allah'a aittir. O gün müminler sevinir(ler): Allah 'in yardımıyla." (Rum: 1-5)
Siyer bilginleri ve tarihçilerin anlattıklarına göre Kisra, İranlı askerleri Bizanslılarla savaşmaları için hücuma şevketti. Ateşperest İranlılar, Bizanslıları yendiler. İranlılar bir nevi putperest idiler. Her iki ibadet türü de, aynı sapıklıktan kaynaklanıyordu.
Mekke'deki müşrikler, İranlıların Bizanslıları yenmelerinden gurur duymuş ve eninde sonunda müslümanları mutlaka yeneceklerini söylemişlerdi. Sevinmelerinin sebebi şuydu: Kendileri ümmi olup bir kitapları da yoktu. Müslümanlarsa kitap sahibi idiler.
Bu bakımdan hıristiyan olan ve bir kitaba sahip bulunan hı-ristiyanları, müslümanlara, İranlıları da kitap sahibi olmadıkları için kendilerine benzetiyorlardı. Böylece İran'ın galibiyetinden kendileri için pay çıkarmışlardı. Onlara göre kendileri de müslümanları yeneceklerdi. Bu yüzden de gemi azıya almaya ve ileri gitmeye başlamışlardı. Bunun üzerine Cenab-ı Allah, Rum suresinin baş kısmındaki ayetleri indirdi. Bazı müşrikler, JSizanslılar'm İranlıları asla yenemeyeceklerini iddia etmişlerdi. Hz. Ebu Bekir de müşriklerden biriyle, Bizanslılar'ın birkaç yıl içinde galip olacaklarını söyleyerek, deve üzerine bahse girmişti. Eğer dokuz yıl içinde Bizanslılar üstün gelirse müşrik kaybedecek ve veveleri Hz. Ebu Bekir alacaktı. Eğer bu süre içinde Bizanslılar kaybederse , develeri müşrik kazanacaktı.
Nihayet bu süre zarfında Bizanslılar galip geldiler ve develeri kazanan da Hz. Ebu Bekir oldu. Öyle anlaşılıyor ki, Bizanslılar'ın galibiyeti, Peygamber efendimizin Medine'ye hicretinden sonra gerçekleşmiştir. Bu haberle ilgili olarak Hafız Ibn Kesir şöyle der:
"Meşhur görüşe göre Kisra, bizzat kendi beldeleri içinde He-raklius'la savaşmış, ordusunu kırarak sınırların ötesine atmış, Heraklius'un elinde sadece İstanbul

şehri kalmıştı. Kisra, İstanbul'u da kuşatma altına almış, kuşatma uzun süre devam edince zor durumda kalmış, şehri ele geçirememişti. Çünkü orası çok muhkemdi. Yarısı kara tarafında, diğer yarısı da deniz Ötesindeydi. Deniz ötesinden Bizans-lılar'a erzak yardımı geliyordu. İş uzayınca Bizans Kayseri, Kisra'ya karşı bir plan hazırladı, istanbul'dan çıkıp gitmesi karşılığında bir miktar mal vereceğini söyleyerek Kisrayla barış anlaşması yaptı. Barış için Kisra, dilediği şartı ileri sürebilecekti. Kayser (imparator)'den, dünyada hiçbir hükümdarın veremeyeceği miktarda altın, mücevher, kumaş, cariye, hizmetçi istedi. Kayser, bu şartları kabul etti ve bütün isteklerini yerine getirebilecek durumda olduğuna onu inandırdı. Şam ve Bizans beldelerine varıp, oralardaki zahire ve hasılatı toplayıp ona vermek için kendisine süre tanımasını Kisra dan istedi. Orta büyüklükteki bir ordu ile İstanbul'dan çıktı. Kisra'da, İstanbul'da imparatorun zahire ve hasılatı toplayarak getirip kendisine teslim etmesini bekliyordu.
imparator hemen yola çıktı ve iran'a ulaştı. Orada fesad çıkarıp Kisra'nın adamlarını ve askerlerini öldürdü. Zaten savaşçıların çoğu İstanbul'da Kisra'nın yanında bulunuyordu. İmparator, Iranlılar'ı vura vura Medain şehrine vardı, orası İran'ın başkenti idi. Halkı kılıçtan geçirip bütün mal ve ürünlerini aldı. Kisra'nın kadınlarını esir etti ve oğlunun saçlarını kestirerek bir merkebe bindirip sokaklarda dolaştırdı. Bazı asker ve kumandanlara da hakaret etti. Onlarla birlikte Kisra'ya gönderdiği mektubunda: "İstediklerin bunlardı. Al işte!" dedi
Kisra, artık etrafını göremez olmuştu ve istanbul'a karşı öfkesi artmıştı. Orayı tekrar kuşatmak istedi. Ama bir şey yapamadı.
İmparator Heraklius'un taktiği karşısında ordusu paramparça olan Kisra, oyundan oyuna gelerek ülkesine döndü. Böylece iranlılar da daha önce bunların yenik düşüşü gibi Arabistana yakın bir yerde yenik düşmüş oldular. Bu yenilgiden önce de sonra da iş, taumamen Allah'a aitti." [1]
Bu olay burada anlatıldı. Çünkü bunun anlatılışı, Şeyban oğullarının Kisra'ya karşı galibiyetlerinin bir uzantısıdır. Nitekim peygamber (sav) de bunu daha önceden haber vermişti. Bu olayı konusu dışında başka bir yerde anlatmayacağız. Bu olaylar, Hicret-i Nebeviye'den sonrasına kadar devam etmiştir. Ayrıca bu, daha sonraları İslamiyet'in İran'da da muzaffer olacağının bir belirtisiydi. Bunları anlattıktan sonra şimdi yine Peygamber efendimize dönüyoruz ve Hicret'e zemin hazırlayıcı olayları ele almak istiyoruz.

---

[1] Tefair-i Ibn Kesir, c.3, s 424.425.

Resulullah'm Evs ve Hazreç'le Görüşmesi

Daha önce de anlattığımız gibi, Hz. Peygamber, Hac mevsiminde Mekke'ye gelen her hangi bir kabile heyetini duyar duymaz mutlaka onları bulur; onlara İslam'ı anlatır, tevhide davet ederdi. Kendisinin, Allah elçisi olduğuna iman etmelerini isterdi. Kavmi arasında sözü dinlenen ve kendisine güvenilen bir kimsenin geldiğim duyunca, mutlaka ona gider ve İslam'a davet ederdi.
Arabistan'ın kuzey ve güney sınırındaki İranlı ve Bizan-lı-lar'la komşu bulunan birçok kabilelerle görüşmüştü. İran'a komşu beldelerde yaşayan, kendilerinde kahramanlık, marifet ve görev şuuru gördüğü Arap eşrafı olan Rebia oğullarıyla görüştükten hemen sonra bazı Medinelilerle görüştü. Önce onlardan bazı guruplarla buluştu. Allah'ın bunlara hidayet nasib etmesiyle imana ulaşmalarından sonra da Peygamber efendimize yardımcı ve destek olacakları konusunda onlarla anlaşma yapıldı.
Bütün durum ve şartlarıyla Medine toprağı Muhammedi daveti kabul edecek durumdaydı. Çünkü Yahudiler Medine halkına karşı savaş açmışlardı. Aralarında uyum yoktu. Zaten Yahudiler her nerede bulunurlarsa, orada fesat ve huzursuzluk çıkarırlar. Medineliler putperest, Yahudilerse kitap ehliydiler. Yahudiler, Medineliler'e: "Şu anda bir peygamber gelmiştir. Bu peygamber, Medineli putperestlere karşı Yahudilere yardım edecektir." diyorlardı. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Onlara Allah katından yanlarında bulunan (Tevrat) 'ı doğrulayıcı bir kitap (Kur'an) geldi. Daha önce inkar edenlere karşı yardım isteyip dururlarken o bildikleri (Kur'an) kendilerine gelince onu inkar ettiler. Artık Allah'ın laneti, inkarcıların üzerine olsun. " (Bakara- 89)
kitab ehli, nübüvvet hakkında Ön bilgiye sahipti. Hz. Mu-hammed'in peygamberliğinden haberleri vardı.
Bütün bunlardan ayrı olarak Medine halkı Evs ve Hazreç kabilelerinden oluşuyordu. Bu iki kabile arasında şiddetli bir anlaşmazlık vardı. Birbirleriyle sürekli savaş halindeydiler. Aralarındaki anlaşmazlığın sebebi de Yahudiler'dL Yahudi-ler'in bu zamanki görevleriyse toplulukları birbirinden ayırmak ve aralarına düşmanlık tohumları ekmekti. Gölgesinde yaşadıkları bütün toplumların içine fitne tohumları saçarlardı. Medine halkını oluşturan Evs ve Hazreç kabileleri arasındaki nef-retleşme devam ediyordu. Arasıra aralarında savaş patlak veriyordu. Bunlardan bazıları, diğerine karşı Kureyş kabilesinden

yardım almaya yöneliyordu. Boğuşmanın devamı için dışarıdan yardım almaya muhtaç idiler. Birbirleriyle uzlaşmalarını sağlayacak birine kucak açacaklardı. Onları bir araya getirip anlaştıracak olan, Muhammed (sav) idi. Kalplerini birbirine ısındıracak olan, ancak yüce Allah idi. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Hani siz birbirinize düşman idiniz. (Allah) kalplerinizi birleştirdi. O'nun nimetiyle kardeşler haline geldiniz. Siz ateşten bir çukurun kenarında bulunuyordunuz, (Allah) sizi ondan kurtardı. "

Medinelilerle Görüşmelerin Başlaması

Medineli Evs ve Hazreç kabileleriyle ilk görüşmeler fertler çapında başladı. Bu görüşmeler ilerlemeye başladı. Nihayet Medineli guruplarla görüşülüp biatler yapıldı ve bu biatler de iki defa tekrarlandı.
îbn îshak'ın rivayetine göre, Avf oğulları kabilesinden Sü-veyd bin Samid, Hac için Mekke'ye gelmişti. Şerefli bir kimseydi. Yüksek bir soydan olup kavmi içinde şeref ve celadet sahibi olduğundan dolayı "Kamil" adıyla anılırdı. Şair bir kimse olup kavmi onun sözünü dinlerdi.
Onun Mekke'ye geldiğini duyan Peygamber efendimiz, yanına gitti. Görüştükten sonra onu İslam'a davet etti. Bilgisiz bir Arabi olmadığından dolayı, onunla Peygamber efendimiz arasında karşılıklı bir konuşma cereyan etti. Peygamberliği tanıyacak bilgiye sahipti. Peygamber efendimiz onu, müslüman olmaya çağırdı. Süveyd: "Sende olan şey, herhalde bende bulunan şey gibidir." dedi. Peygamber efendimiz: "Sendeki şey nedir?" diye sorunca Süveyd: "Lokman'ın hikmeti..." diye cevap verdi. Peygamber efendimiz: "Onları bana anlat" dedi. Süveyd anlatınca, Peygamber efendimiz, şöyle dedi: "Doğrusu bu anlattığın, güzel bir sözdür. Ama benim yanımdakiler daha güzeldir, işte, sana nakledeceğim şey, Allah'ın nur ve hidayet olarak indirmiş olduğu Kur'an-ı Kerim'dir!" Böyle dedikten sonra Peygamber efendimiz ona Kur'an-ı Kerim'i okudu ve onu İslam'a davet etti. O, bu davetten uzaklaşmadı ve: "Doğrusu bu güzel bir sözdür" dedi. Sonra Medineye döndü. Hemen kavmine uğradı. Çok geçmeden, Hazreçliler tarafından öldürüldü. Öldürülüşü, Evs'liler ile Hazreç'liler arasında cereyan eden Buas muharebesinden önce olmuştu. Onun kavminden bazı kimseler: "Biz onun müslüman olarak öldürüldüğünü gördük" dediler. Peygamber efendimizle buluşması esnasında kendisinde İslamiyet'in bazı emareleri görülmüştü. Çünkü Kur'an-ı Kerim için, "Doğrusu bu güzel bir sözdür" demişti. Her ne kadar Kur'an-ı Kerim'in vasfını belirlemek için "güzel" kelimesi yeterli olmasa da, bu söz, onun gönlünün İslam'a açılmış olduğunu ispatlamaktadır. Bundan sonra, başlarında Evs bin Rafı olmak üzere Evs kabilesinden bazı guruplar Mekke'ye gelerek Hazreçliler'e karşı Kureyş'lilerle ittifak kurmak ve Kureyşlile-rin yardımını sağlamak yoluna girmişlerdi.
Evsliler'in gelişini duyan Peygamber efendimiz onların yanına varmış, meclislerine oturup şöyle demişti: "Asıl geliş sebebinizden daha hayırlı bir şey istemez misiniz?" Onlar da: "Nedir bu hayırlı olan şey?" diye sorunca, Peygamber efendimiz şu açıklamayı yaptı: "Ben, Allah'ın insanlara gönderdiği

elçisiyim. Onları; Allah'a kulluk etmeye ve hiçbir şeyi O'na ortak kosmamaya çağırıyorum. Allah, bana, kitabı indirdi." Bu açıklamayı yaptıktan sonra onlara İslam'ı anlattı ve Kur'an-i Kerim okudu. Aralarında aklı başında bir genç vardı. O genç, îyas bin Muaz'dı. İyas, onlara şöyle dedi: "Ey millet! Vallahi bu anlatılanlar, sizin asıl geliş sebebinizden daha hayırlıdır!" Böyle konuştuğu için gurubun başkanı, onu azarlayarak şöyle dedi: "Sen bize karışma! Hayatıma yemin olsun ki, biz buraya bu anlatılanlardan başka birşey için geldik!" Başkanın bu azarlaması karşısında İyas sustu. Gurup, Medine'ye döndü. Sonra Iyas öldü. Vefatı anında yanında hazır bulunan yakınlarının anlattıklarına göre, can çekişirken hep tekbir ve tehlil getirdiği, tespitte bulunup Allah'a hamdettiğini işitiyorlarmış. Onun müslü-man olarak öldüğünden şüpheleri yokmuş. Cenab-ı Allah onun kalp gözünü aydınlatmış ve ilk duyduğu anda hakkı idrak eden ve hakka inanan temiz bir kalbi bahsetmişti.

Buas Muharebesi

Buas, Medine-i Münevvere'de bir mıntıkadır. Evslilerle Haz-reçliler orada savaşmışlardır. Bu iki kabile arasında büyük bir savaş yapılmıştı. Bu muharebede iki kabilenin eşraf ve büyüklerinden çok sayıda insan Ölmüştü. İbn Kesir'in de ifade ettiği gibi yaşlılarının ancak çok az bir kısmı kalmıştı. Savaş, onlar için büyük bir feryat olmuştu. Bu savaş; Evsliler'in Mekke'den dönüşlerinden sonra patlak vermiştir. Mekke'ye geldiklerinde Peygamber efendimiz onlara İslam'ı anlatmış, İyas adındaki bir gençleri bu davete icabet etmişse de yaşlı liderleri onu azarlamıştı.
Şiddet, çoğu kez kalpte nur meydana getirir. Biri artı diğeri eksi kutuplu iki şeyin birbirleriyle sürtüşmesi sonucunda ateş ve ışık çıkışı gibi canlıların da birbirleriyle boğazlaşıp vuruşmaları neticesinde bir nur çıkabiliri
Buas muharebesi, Peygamber efendimizin Medinelileri, Allah katından getirmiş olduğu şeyler üzerinde düşünmeye davet edişinden sonra patlak vermişti. Medineliler'in Hz. Muham-med'in peygamberlikle görevlendirildiği hususunda arızi bilgileri vardı, Medineliler teker teker İslam'a girdikten sonra, topluca iman nuruyla aydınlanmaya başlamışlardı.
Buhari'nin "Sahih'inde Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilir: "Buas günü, Allah'ın, rasulüne takdim ettiği bir gün olmuştur."
Resulullah (sav) Medine'ye geldiğinde halk darmadağın olmuş, eşraf öldürülmüştü. Savaş ateşiyle dağlanmışlardı. Dağla-nanlar, barış ve sükunun serinliğini aramaktaydılar. Kalpleri, Allah'ın nimetinden İslam'a açılmıştı.

Medinelilerin İslam'a Girmeleri

Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi, İslamiyet ferdler aracılığıyla Medine'ye girmeye başlamıştı. Daha sonra Medine-liler, gurup gurup islam'a girmeye başlamışlardı.
İslam'a giren ferdler kavuştukları İslam nimetini kendi aşiretlerine anlatıyor, onları Islamla tanıştırıyorlardı. Bunların peygamber ailesiyle düşmanlıkları yoktu. Kalbleri hased veya rekabet perdesiyle örtülmüş veya kindarlık alevleriyle perde-lenmişti. İnsanı Allah yolundan geri çeviren, kaplere kin ve düşmanlık duygusunu sokan durumlarla karşılaşılmadan hakkı tanıma bilgisini ve ona uyma gerekçelerini buldular. Evet... Bunlar, hak nurunun kalplerine girip aydınlatmasını engelleyecek sebeplerle karşılaşmadılar.
Buas muharebesinden sonraki hac mevsiminde Peygamber efendimiz, yine Mina'ya gidip kabilelere îslamı anla-tırken Hazreçli bir gurupla karşılaşmıştı. "Siret" adlı eserinde İbn îs-hak bu karşılaşmayı şöyle anlatır:
"Peygamber (sav) efendimiz onlara sordu:
-Siz kimsiniz?
-Hazreç kabilesinden bir gurubuz.
-Yahudiler'in müttefikleri misiniz? ,
-Hayır!..
-Sizinle konuşmak üzere biraz oturmaz mısınız?
-Olur."
Böyle dedikten sonra oturdular. Peygamber efendimiz onları Allah'a imana davet etti. İslam'ı anlattı, Kur'an-ı Kerim okudu.
Bunlar, Medine'de yahudilerle beraber yaşıyorlardı. Yahudiler kitap ehli ve ilim sahibiydiler. Bunlarsa müşrik ve putperest idiler. Yahudilerle bunlar arasında bir savaş olduğunda, Yahudiler bunlara şöyle derlerdi: "Bizim peygamberimiz şu anda risalet görevini almıştır. Geliş zaa^anı yaklaşmıştır. Biz ona tabi olacağız. Ad ve irem halkı nasıl öldürüldüyse, biz de sizi o şekilde öldüreceğiz!" Kur'an-ı Kerim'in de belirttiği gibi, onların bu hususta bilgileri vardı.
Daha önce Peygamber efendimize gelerek İslam'ın aydınlığını görüp tadını alan gurup, aralarında îslami bir düşünce bulmuşlardı. Peygamber (sav) bu gurupla konuşup İslami davette bulunduğunda, Yahudilerin sözlerini kendi aralarında konuşmaya başlamış ve birbirlerine şöyle demişlerdi: uEy millet! Vallahi biliyorsunuz kiy bu , Yahudiler'in sizi kendisiyle korkuttukları peygamberdir. Dikkat edin de sizden önce onlar buna iman etmesinler!" İşte bu sebeple

Peygamber (sav)'in davetine icabet ettiler. Onu tasdik ettiler. İslam'ın kendi aralarında hakim olmasını, kavimlerine hakkın açıklanmasını, İslamiyet'in kendileri için hayır yolu olmasını istediler. Peygamber (sav)'e dediler ki: uBiz, kavmimizi, hem birbirlerine karşı, hem de kavmimizden olmayan bir kavme karşı aralarında düşmanlık ve kötülük olduğu geride bırakmış bulunuyoruz. Umulur ki, Allah onları da, senin sayende bir araya getirir. Senden daha güçlü bir adam yoktur!" Allah'ın davetçisine böylece icabet etmiş oldular. Hazreçli bu guruptaki adamların adları, siyer kitaplarında kayıtlıdır [1]

Bu gurubun altı kişiden mi, yoksa sekiz kişiden mi teşek-kül ettiği hususunda muhtelif rivayetler vardır. Ancak hepsi de Hazreç kabilesindendi. Lakin bazı rivayetlere göre bu gurubun arasında Evs kabilesine mensup Ebu Heysem de vardı. Bunlar hayır, hak ve doğruluk heyeti idiler. Medine'ye döner dönmez Rasuîüllah (sav) den bahsetmeye, insanları onun dinine davet etmeye başladılar. Bu iş her tarafa yayıldı. Medinelilerin hepsi bu işten bahsetmeye başladılar. Kimi duyar duymaz -herhangi bir delil istemeden- hak davete icabet etti. Çünkü bu, bir tevhid çağrısıydı. Asıl itibarıyla bu doğru bir davetti. Onlar bunu biliyorlardı. Zira göklerle yerin yaratıcısının yalnızca Allah olduğuna inanıyorlardı. O'nu bilmiyor değillerdi. Dahası, onlarda İbrahim Peygamberin dininden kalıntılar vardı. Aralarındaki Yahudiler de, Mekke-i Mükerreme'de bir peygamberin zahur ettiğini onlara anlatıyorlardı. Alllah'a davet, icabet görmüştü. Bu davette şüphe yoktu.

İslamiyet Medine'de yayıldı. Bu yayılma, daha Peygamber (sav) oraya gelmeden; onlara İslam'ı öğreten ve kur'an okuyan bir elçi gitmeden önce oldu. Hatta İbn îshak muttasıl bir sened-le yaptığı rivayetinde der ki: "Ensara ait olup da Resulul-lah'tan ve davetinden haberdar olmuş ve Ona biate hazırlamışlardı. "

---

[1] Bkz. Siret-i İbn Hişam.

BİATLER

Birinci Akabe Biati

Muhammedi davetin yankıları, Medine'nin her tarafında duyulmuştu. Ona sahip olma şerefini paylaşmayan veya cahili taassupla ona destek olanların tartışması şeklinde değil de; hakkı taleb eden ve can kulağıyla dinleyenlerin müzakere edişleri şeklinde bu davet üzerinde konuşuyorlardı. Ona icabet etmekle, kendilerini bölüp parçalayan ve sürekli savaşmalarına sebep olan tefrikanın yok olacağını umuyorlardı. Bütün bunların ötesinde onlar, bu davete icabet etmekle, Yahudilere karşı üstünlük sağlamak istiyorlardı. Yahudiler, gelecek peygamberin ehl-i kitab ile beraber olacağını söyleyerek Medineli putperestlere meydan okuyor ve onları korkutuyorlardı.İşte bu nedenle Medi-neliler Yahudilerden önce Peygamber efendimize koşmuşlardı. Aslında onlar hakka koşmuyorlardı. Ondan başka istedikleri birşey yoktu.
Birinci Akabe biatından sonraki Hac mevsimi gelmişti. Peygamber efendimizin huzurunda hayır, güvenlik ve esenlik bulacaklarını ümid etmiş ve böyle bir anlayışa sahib olmuşlardı. Bu mevsimde de Evs ve Hazrec kabilelerinden oniki kişi gelmişti. Bunlar sadece Hac ibadeti için değil, aynı zamanda Hz. Muhammed (sav) ile görüşmek, onun davetine katıldıklarını bildirmek için gelmişlerdi. Kendi adlarına ^ve kendilerini temsilci olarak gönderen kabilelerinin adına Peygamber efendimize teminat verdiler.
Rivayete göre Ubade bin Samit şöyle demiştir: "îlk Akabe biatinde hazır bulunanlardan biri de bendim. Oniki kişiydik. Rasulullah (sav)'e biat ettik. Bu biat, islam'ın içtimai ve ailevi ilişkilerle ilgili hükümlerinin açıklanmasıydı. Bu hükümleri yerine getirme hususunda Rasulullah, biate katılanlardan söz aldı." Bu, îslam'ın tevhid akidesini ve bu akeideye dayalı ibadetlerin bir cüz u idi. Bu biatin metninden bahseden Ubade bin Samit şöyle demiştir:
"ilk Akabe gecesinde Allah'a ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak zina

etmemek, çocuklarımızı öldürmemek, kendiliğimizden uyduracağımız yalan dolanlarla hiç kimseye iftira etmemek iyi şeylerde kendisine isyan etmemek üzere Rasulullah (sav)'e biat ettik.
Buna karşı Rasulullah da bize şöyle dedi:
"Eğer bu şartları yerine getirirseniz size cennet vardır. Ama bu (suç) lardan birini işler ve dünyadayken cezasını çekerseniz, bu ceza sizin için bir kurtuluş olur. Ama bu suçunuz kıyamete dek saklı kalırsa, işiniz Allah'a kalmış olur. Dilerse azab eder, dilerse bağışlar."
Hafız îbn Kesir der ki: Bu hadis, Ibn Şihab ez-Zühri yoluyla Buhari ve Müslim'in "Sahih'leriyle diğer hadis kitaplarında nakledilmiştir. Bu biatin, üzerinde ihtilaf edilmeyen bazı İsla-mi yükümlülükleri açıklamak için yapılmış olduğu görüşündeyiz. Yoksa Peygamber efendimizi himaye etmek ve ona yardımcı olmak maksadıyla yapılmış olduğu görüşünde değiliz. Çünkü o esnada peygamber efendimiz, Medine'ye hicret etme kararını vermemişti. Hicret etmesi için emir veya vahiy de gelmemişti. Ayrıca o, iman taahhüdünü almadan önce, yardım ve destek taahhüdünü al-mıyordu. Bu biatte Medinelilerin yaptıkları taah-hüd, himaye taahhüdü değil, destek verme ve islam uğruna savaşma taahhüdü idi. Bu da ancak iman kelimesini ve hakkını sağlama aldıktan sonra alınacak bir taahhüd idi.
Siyer yazarlarının çoğu, bu biate, 'kadınlar biati' adını vermişlerdir. Bu adın, biat vaktinde verildiğini sanmıyoruz. Ancak vakti ve konusu değişik de olsa, kadınlarla ilgili hükümler hususunda Peygamber efendimizin kadınlarla yapmış olduğu biate benzerliğinden dolayı bu ad, daha sonraları bu biate ad olarak verilmiştir. Oysa bunlardan biri erkeklerle, diğeri kadınlarla yapılmış bir biattir. Bu birinci Akabe biati, hüküm açısından kadın ve erkekler için aynıdır. Kadınlarla yapılan biatin metni, Kur'an-ı kerim'de de anlatıldığı gibi, şöyledir:
"Ey Peygamber! İnanmış kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina yapmamaları, çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri, iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda biat ederlerse, onların biatlerini al ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir. " (Mumtehine: 12)

Mus'ab Bin Umeyr

îlk Akabe biatine katılanlar, Allah'ın bereketi ve iman nimeti ile birlikte Medine'ye döndüler. Peygamber efendimiz onlarla birlikte Mus'ab bin Umeyr'i

de Medine'ye gönderdi. Mus'ab ile Peygamber efendimizin nesebi, Kusayy'da birleşiyordu. Soy kütüğü şöyledir: Mus'ab bin Umeyr bin Haşim bin Abd-i Menaf bin Abd-id-Dar bin Kusayy.

Peygamber efendimiz, iman etmemiş olanları Allah'a inanmaya davet etmesi, onlara İslam'ı öğretmesi, dini konularda onları aydınlatması ve kendilerine Kur'an-ı Kerim okuması için Mus'ab'ı Medine'ye gönderdi.

Beyhaki'nin Amr bin Katade'den naklettiğine göre, Rasulul-lah (sav), kendilerine bir adam göndermesi için Medinejilerin yazmış oldukları mektup üzerine , Mus'ab'ı Medine'ye gönderdi. Musa bin Ukbe de bunu böyle anlatır.[1]

Bizim tercih ettiğimiz görüşe göre, Medinelilere İslam'ı öğretmesi ve Kur'an-ı Kerim'i okuması için Mus'ab'ı seçip gönderen, Pegamber efendimizin kendisidir. Allah ve Rasulunun çağrısına icabet edenlere, risalet sahibinin bir öğretici göndermek-sizin onları kendi hallerine terketmesi doğru olmazdı. Bu hususta Peygamber efendimize onlar da mektup yazmış olabilirler. Böylece onların arzularıyla Peygamber efendimizin kararı aynı noktada birleşmiş oluyordu. Mus'ab bin Umeyr Medine'ye giderek Medineliler'e tslami esasları Öğretmeye başladı. İbadetler hakkında bilgi verdi. Onlara Kur'an-ı Kerim okudu, okuttu. Bu sebeple Medine'de "okutucu" unvanını aldı.

Medine'ye vardığında Esad bin Zürare'nin misafiri oldu. Es'ad, Medineli müslümanlara namaz kıldırıp imamlık ediyordu. Çünkü îslamiyeti ve Kur'an'ı onlardan daha iyi biliyordu. Ancak Mus'abı onlara öğretmenlik yapmak için Medine'ye gelmişti. O öğretmen, onlar da öğrenci durumundaydılar. O, risa-letin sahibi Rasulullah'm elçisiydi. Onun naibiydi. Naib, kendisine niyabet verenden yetki ve kuvvet alır. Mus'ab'ın imamlık için öne geçirilmesi hususunda raviler bir başka sebep daha anlatırlar. Bu da ilk asabiyetten kaynaklanıyordu. Şöyle ki: Evsliler, bir Hazreçli'nin kendilerine imamlık etmesini, Hazreç-liler de bir Evsli'nin kendilerine imamlık etmesini istemiyorlardı. Sonuçta Mus'ab'ın kendilerine imamlık etmesi hususunda-her iki kabile anlaştılar. Bize göre ilk iki sebep, Mus'ab'ın imamlık etmesi için yeterliydi. Rasulullah (sav)'e layık olan da buydu. İmamlığı Mus'ab ile Esad îbn Zürare'nin nöbetleşe yaptıkları da rivayet edilir.

Medine-i Münevvere'de Kılınan İlk Cuma

Bu, İbn Hişam'm "Siret'inden aldığımız bir başlıktır. Bu konuda îbn îshak'ın rivayetine dayanarak, bu biat ve Medineli kabilelerle yapılan görüşmenin Isra ve

Miraç hadisesinden sonra meydana geldiğini söyleyebiliriz. Miraç'ta beş vakit namaz farz kılınmıştı. Cuma namazı, öğle namazının yerine geçiyordu ki, o da beş vakit namazdan biriydi. İslamiyet'in yayılmasından ve genişleme yoluna girmesinden sonra, Medine'de Cuma namazının kılınması gerekiyordu. Çünkü artık orası İslami bir şehir olmuştu ve müslümanlar orada cam ve inanç bakımından enmiyette bulunuyordu. Peygamber efendimizin îslami biçimde aradığı güven ve istikrarın bulunduğu yerde Cuma namazı kılınır.
Mus'ab bin Umeyr'i evinde ağırlayan Esad bin Zürare, Mus'ab'ı da yanına alarak Medine'nin Baki mmtıkasındaki Beni Beyaze oğullarının yaşadıkları Harre'deki Cebel-i Hezm en-Nebit'e gittiler. Gittikleri yere Bakiül-Hadmat deniyordu. Orada cuma namazı için toplananların sayısı kırkı bulmuştu.
îbn îshak'ın Ebu Ümme'den ve onun Abdurrahman bin Ka'b bin Malik'ten rivayet ettiğine göre, Abdurrahman bin Ka'b bin Malik, babası Malik'in gözü. kör olduğu zaman şöyle demiştir:
"Malik'i cuma namazına götürdüğümde o, ezan sesini duyunca, Ebu Umame (Esad bin Zürare)'ye dua edip istiğfarda bulundu. Bir süre böylece bekledim. Her cuma ezanını duydukça mutlaka ona dua edip. istiğfarda bulunurdu. Kendi kendime dedim ki: Vallahi bu iş beni rahatsız etti. Cuma ezanını her duydukça Ebu Umame (Esad bin Zürare)ye niçin dua edip istiğfarda bulunduğunu mutlaka kendisine sormalıyım. Her zamanki gibi, yine bir cuma günü, elinden tutup onu namaza götürdüm. Cuma ezanını duyunca, yine Ebu Ümame'ye dua edip, onun için istiğfarda bulundu. Dedim ki: "Babacığım neyin var? Her cuma ezanını duydukça Ebu Ümame'ye neden dua ediyorsun?" Bana cevaben dedi ki: "Ey oğlum Medine'de Bakiül Had-mat denen yerde bize ilk Cuma namazını ö kıldırdı." O zaman kaç kişiydiniz? diye sorunca, kırk kişi olduklarını söyledi."[2]
Neccar oğullarından Esad bin Zürare ile Mus'ab bin Umeyr namaz kıldırmakla yetinmediler, îslamı Medine içinde yaymaya da başladılar.
îbn îshak'ın "Siref'inde ve îbn Kesir'in "el-Bidaye ve'n-Niha-ye"sinde anlatıldığına göre, Esad ile Mus'ab, ensar arasında anlı şanlı kabileler olan Eşharoğullarıyla zafer oğullarını İslam'a davet etmeye başladılar. "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserde deniliyor ki: "Günlerden bir gün Esad bin Zürare, teyzesi oğlu Sa'd bin Muaz'la birlikte zafer oğullarına ait bir bostana girdiler. Müslümanlığı kabul etmiş kimseler de orada toplandılar. O zaman Sa'd bin Muaz ile Üseyd bin Hudayr, Abdüleşhel oğullan kabilesinden olup her ikisi de kavimlerinin eski dini üzerinde ısrar e.den müşrik kimselerdi. Sa'd, Üseyd'e dedi ki: aNe duruyorsun be adam! mahallemize gelip beyinsizlerimizi ve zayıf akıllılarımızı yoldan çıkaracak ola. t şu adamları kov. Bir daha buralara

gelmesinler diye onları tehdit et!" Üseyd bin Hudayr mızrağını alıp Es'ad ile Mus'ab'm yanına gitti. Es'ad bin Zürare, Üseyd'in gelmekte olduğunu görünce, Mus'ab'a: "Bu, kavminin efendisi dedi. Üseyd de sövüp sayarak geldi. Tepelerine dikildi ve şöyle dedi: "Buraya niçin geldiniz? Zayıf akıllılarımızı yoldan çıkarmak için mi? Eğer canınıza ihtiyacınız varsa hemen benden uzaklasın?"
Orada bulunan bir köle şöyle dedi: "Gariplere özgü bir korkaklıkla, batıl şeyler ileri sürülerek zayıf akıllılarımızı yoldan çıkarmak ve onları batıla davet etmek için mi buraya geldin?"
Mus'ab, Üseyd'e dedi ki: "Oturup söylediklerimi dinlesen olmaz mı? Eğer hoşuna giden bir şey olursa kabul ersin. Hoşuna gitmezse, uzak durursun." Üseyd, "Peki, seni dinliyorum" dedi. Sonra da mızrağını yere saplayıp oturdu. Mus'ab ona İslam'ı anlattı ve Kur'an-ı Kerim okudu. Mus'ab ile Esad derler ki: "Konuşmaya başlamadan önce yüzünde iman aydınlığı ve belirtileri parlamaya başladı. Onun yüzünde İslam'ın emarelerini gördük."
Üseyd: "Bu, ne kadar güzel, ne kadar iyi bir söz! Siz bu dine girmek istediğiniz zaman ne yapmıştınız?" dedi. Onlar da: "Yıkanıp temizlen. Elbiselerini temizle. Sonra hak şehadette bulunup namaz kıl" dediler. Dediklerini yaptı. Sonra onlara şöyle dedi: "Arkamda bir adam bıraktım. Eğer o size tabi olursa, kavminden hiç kimse bu davetinizden geri kalmaz, hepsi koşup davetinize icabet ederler. Sizleri ona göndereceğim. O, Sa'd bin Muaz'dır."Böyle dedikten sonra mızrağını alıp, kavmiyle birlikte toplantı halinde bulunan Sa'd bin Muaz'ın yanına giti. Sa'd, onun kendilerine doğru gelmekte olduğunu görünce, yanındakilere: "Allah'a yemin ederim ki Üseyd, yanımızdan ayrılırken ki halinden ayrı, bambaşka bir yüzle dönüyor!" dedi.
Üseyd, meclise gelip durunca Sa'd, ona: "Ne yaptın baka-, hm?" diye sordu. O da şu cevabı verdi: "Her iki adamla da konuştum. Vallahi onlardan bir zarar görmedim. Bununla beraber onları menettim. Onlar da, bana"Senin arzu ettiğini yaparız" dediler. Harise oğullarının, Es'ad bin Zürare'yi -halan oğlu olduğunu bildikleri halde- seni küçük düşürmek için ahid-lerini bozarak öldürmeye kalkıştıklarını da haber aldım.
Sa'd bin Muaz, Harise oğullarının adı anılınca, kızgın ve telaşlı bir halde yerinden fırladı. Üseyd'in mızrağını eline aldı. Sonra Üseyd'e: "Vallahi sende beni tatmin edecek bir şey görmedim!" dedi. Es'ad'la Mus'ab'in yanına vardı. Onları telaşsız ve sakin bir halde görünce, Üseyd'in, bunlardan kendisine bir şeyler dinletmek istediğini anladı. Sövüp sayarak önünde duran Es'ad bin Zürare'ye: "Ey Ebu Ümame! Eğer benimle senin aranda bir akrabalık olmasaydı, benden bu iyiliği görmez, bizim hoşlanmadığımız birşeyi mahallemizde kolay

kolay yapma imkanını bulamazdın!" dedi. Es'ad bin Zürare de Mus'ab'a: aEy Mus'ab! Vallahi sana ulu bir zat geldi. Eğer bu sana uyarsa, arkasında bulunan kavminden iki kişi bile kendisine karşı gelmez ve kendisinden ayrılmaz!" dedi. Mus'ab da, Sa'd bin Muaz'a şöyle dedi: "Biraz otursan da söyleyeceklerimi dinlesen olmaz mı? Söylediklerimi beğenirsen kabul edersin. Beğenmezsen, biz de hoşlanmadığın şeyi sana teklif etmekten vazgeçer, yanından ayrılıp gideriz"
Sa'd bin Muaz, "yerinde bir söz söyledin" dedi, sonra mızrağını yere dikip yanlarnina oturdu. Mus'ab ona İslam'ı anlattı ve Kur'an-ı Kerim okudu. Musa bin Ukbe'nin anlattğına göre, ona Zuhruf suresinin baş tarafını okudu:
"Ha mim. Apaçık kitaba andolsun ki Biz, düşünüp anlamanız için onu arapça bir Kur'an yaptık. O, katımızda bulunan ana kitapta (Levh-i Mahfuzda)dır. Şanı yücedir, hikmetle doludur. Siz, haddi aşan bir kavim oldunuz diye, o ihtarı size göndermekten vaz mı geçelim? Biz önce gelenlere nice peygam-ber(ler) gönderdik." (Zuhruf: 1-6)
Okunan Kur'an'ı dinledikten sonra Sa'd'ın yüzünde îman belirtileri görünmeye başlamıştı. Sonra Mus'ab'la Esad'a: "Siz bu dine girerken neler yapmıştınız?" diye sordu. Onlar da: "Yıkanıp temizlen, elbiselerini temizle, sonra hak şehadetini getir" dediler. Söylenenleri yaptıktan sonra mızrağını alıp kavminin toplandığı yere döndü. Onun kendilerine gelmekte olduğunu gören kavmi, birbirlerine şöyle dediler: "Vallahi Sa'd, bizden ayrılırken ki halinden ayrı, bambaşka bir yüzle geri dönüyor!" Yanlarına gelince dikilip durdu ve onları islam'a davet ederek şöyle dedi:
"Ey Abdül-Eşhel oğulları! Benim, aranızdaki durumumu nasıl bilirsiniz?" Onlar da: "Sen bizim efendimizsin. Görüş ve düşünce bakımından en üstünümüz ve en iyi olanımızsın!" dediler. Bunun üzerine Sa'd bin Muaz: "Siz Allah'a ve Rasulüne iman edinceye kadar, erkek ve kadınlarınızla konuşmak bana haram olsun!" dedi."[3]
Mus'ab, Es'ad bin Zürare ve Sa'd bin Muaz, Es'ad'ın evinde toplandılar ve halkı İslam'a davet etmeye başladılar. Bunun sonucunda İslamiyet Medine'de yayıldı. Erkeği ve kadınıyla Eş-hel oğulları kabilesi, tümüyle İslam'a girdi.
Mus'ab bin Umeyr ile Es'ad bin Zürare'nin îslami propagandalarından uzun uzadıya bahsetmiş, liderlerle büyükler arasında geçen karşılıklı konuşmaları nakletmiştik. Büyük adamların ağızlarından çıkan kelimeler dinlendiğinde, bu kelimeler onların durum ve şahsiyetlerini tasvir ederler. Onlar, yapılan diyalog sonucunda hakka kulak veriyor ve tereddüt etmeden hakka tabi oluyorlardı. Bu da onların kalplerinin saflığını ispatlar. Nefisler, şeref çekişmelerinden ve rekabetlerinden uzak kaldıkları takdirde, selim bir kalb ile hakka yönelirler,

hakkın, kalplerine girmesinde aceleci davranırlar. Onlar hakka uydukları takdirde kendilerini savaşa sürüklemiş ve gırtlaklarına kadar içine gömülmüş oldukları tefrikadan kurtulacaklarını hissetmişlerdi. Bütün bu anlatılanların üstünde onlara, Muhammedi davetin harika haberleri ulaşmıştı. Yahudiler, bu davetin sahibinin, Medinelilere karşı kendilerine destek olacağını ve bu sayede Medinelileri altedeceklerini söyleyerek kendilerini tehdit ediyorlardı.

İkinci Akabe Biati

Peygamber efendimizle Hazreçliler arasında yapılan görüşmeden sonra Birinci Akabe biati yapılmıştı. Bu gurup aracılığıyla İslam bütün Medine'ye duyurulmuştu. Rasulullah'm şehri ve erdemli bir şehir olması için Cenab-ı Allah, Medine'yi hazırlamıştı.
Birinci Akabe biatinde îslami esaslar öğretilmiş, guruptaki adamlar, bu esaslar üzerine peygamber efendimize biatte bulunmuşlardı. Bu biat, Peygamber efendimizin onlardan aldığı bir söz olmuştu.
îslamiyetin Medine'de yayılmasından sonra İkinci Akabe biati yapılmıştı. Bu biat, hicret ve Medine'ye intikal için zemin hazırlama niteliğindeydi. Öyle anlaşılıyor ki, bu biat, Peygamber efendimizin Medine'ye gelişinden önceki en son hac mevsiminde gerçekleşmiştir. Birinci Akabe biati ise, bundan önceki hac mevsiminde gerçekleşmiştir. Bu nedenle ikincisinde Medi-neliler, Peygamber efendimizi koruyup himaye etmek üzere biatte bulunmuşlardır. Öyle anlaşılıyor ki, Peygamber efendimizin Medinelilerle buluşması haberi, gizliden gizliye Kureyşlile-re sızıyordu. Peygamber efendimiz, kendisim korumaları için kabilelere öneride bulunurken, onlar da önlemlerini almaya çabalıyorlardı. Muhammedi davetin Mekke'den çıkıp diğer beldelere yayılmasından korkuyorlardı. Başka beldelerin bu davete icabet edeceklerinden ve Peygamberin bunlardan yardım isteyerek müşriklere karşı güçleneceğinden endişeleniyorlardı.
Ebu Cehil ile Ebu Leheb'in sırasıyla Peygamber efendimizi takib edip davetini kösteklemeye nasıl çalıştıklarını görmüştük. Bu sebeple beraberlerinde Evs ve Hazreç kabilesinden bazı müslümanlarla ve İslam'ın aydınlığından nasiplenmemiş olup henüz küfürlerini devam ettiren bazı putperestlerle birlikte Mus'ab bin Umeyr ve Es'ad bin Zürare Medine'ye geldiklerinde; Peygamber efendimizle görüşmeleri için Ebu Cehil ile Ebu Leheb'in yapmadıkları engelleme kalmamıştı. Medine'den gelenlerin beraberinde, Abdullah bin Übeyy bin Sehl gibi kalpleri İslam'dan uzaklaşmış kimseler de vardı. Abdullah bin Übeyy'i,

İslam'a olan Öfkesi yeyip bitirmişti. Daha sonra Medine'de münafıklığın başı olan bu adam müslümanlarm arasında sürekli fitne sokuyordu. Fırsat buldukça fitne ateşini körüklüyordu.
Peygamber (sav), iki bakımdan tedbir alıyordu:
1- Arkalarında, kendilerinden gizli bir şeylerin döndüğünü hisseden Kureyşliler'e karşı Kureyşlilerin casuslarının kendisini sürekli izlediklerini görüyordu. Öyle ki, Akabe'de Evs ve Hazreç heyetiyle görüşürken onlara: "Sözcünüz konuşsun ve konuşmayı uzatmasın. Çünkü müşriklerin casusları sizi gözlüyorlar. Yaptıklarınızdan haberdar olurlarsa, işi ifşa ederler!" demişti.
2- Evsli ve Hazreçli müslümanlarla beraber bulunan müşriklere karşı Peygamber efendimiz müşrikleri, hem de Medineli bu iman heyetiyle beraber bulunan müşrikleri kapsamına alıyordu. Bu nedenle, Medine'den geldiklerinde hemen değil, fakat bir süre sonra bu heyetle görüşmüştü. Mina günlerinde görüşmek üzere randevu vermişti. İlk görüşmesinde kendilerinden biat almamıştı.
îbn İshak, Ka'b bin Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: "Haccetmek için Medine'den çıkıp Mekke'ye gittik. Rasulullah (sav) ile teşrik günlerinin ortalarında Akabede buluşmak üzere sözleştik. Hac ibadetimizi eda ettikten sonra, buluşma gecemiz gelip çattı. Kavmimizin içinde bulunan müşriklerden gizleniyorduk. O gece kafilemizin ve yüklerimizin arasında uyuduk. Gecenin üçte biri geçtikten sonra Rasulullah (sav) ile buluşma yerine gitmek için, bulunduğumuz yerden çıktık. Bağırtlak kuşu gibi gizlice sıvışarak yola koyulduk. Nihayet Akabede toplandık. Yetmiş üç erkektik. Beraberimizde iki kadın da vardı."
Bu, Ka'b bin Malik'in rivayetidir. Başka bir rivayete göre yetmiş kişiydiler. Beraberlerinde iki de kadın vardı.
Peygamber efendimiz belirlenen yerde ve tayin edilen zamanda onlarla görüştü. Bu görüşmede, beraberinde amcası Ab-bas da vardı. O, henüz kendi kavminin dinindeydi. Ancak Peygamber efendimize yardım edileceğinden emin olmak ve yeğenini teslim edeceği kişileri tanımak için bu görüşmede yanında hazır bulunmuştu. Bu görüşme esnasında şöyle demişti:
"Ey Hazreç topluluğu! Bilirsiniz ki, Muhammed bizdendir. Biz onu, bizim inanç ve kanaatimizdeki kavmimize karşı koruduk. O, kendi kavmi arasında onurlu ve beldesinde de himaye altındadır. Ancak o, size katılmak ve yanınızda yer almak istiyor. Eğer sizi davet ettiği hususlara tam uyacak muhaliflerine karşı onu koruyacaksanız, aranızda iyice görüşüp konuşarak kararınızı verin. Sonradan onu düşmanlarına teslim edecek ve yardımsız bırakacaksanız, onu şimdi bırakın. Çünkü o, kavmi arasında onurlu ve beldesinde de himaye altındadır!"

Bu esnada EvslilerleMazreçlilerin sözcüsü konuşmaya başladı: "Söylediklerini işittik, ey Abbas. Şimdi de sen konuş ya Rasulullah. Kendin ve Rabbin için arzu ettiğin ahdi al."
Rasulullah (sav) söze başladı. İnsanları Allah'a inanmaya davet etti. Aralarında oniki temsilci seçmelerini emretti. Temsilcilerheçtiler.

Biat

Bu, ikinci biatti. Bu konuda birbirini teyid eden rivayetlerde de anlatıldığı gibi, bu biat iki kısma ayrılmıştır:
1- Biatin birinci kısmı, îslami esasları pekiştirmek için yapılmıştır. Bu kısımla ilgili olarak imam Ahmed bin Hanbel şöyle bir rivayette bulunmuştur: "Bu biate katılanlara, biat esnasında Peygamber (sav) şöyle demişti: "Tasada ve kıvançta (emri) dinleyip itaat etmek, darlık ve genişlikte infakta bulunmak, iyiliği emredip kötülüğü yasaklamak, kınayıcıların kınamasından korkmaksızın Allah için gerekeni söylemek üzere biat ediyorsunuz, (etmelisiniz)!"
2- Biatin ikinci kısmı da Peygamber efendimize yardım etmeye ve onu korumaya mahsustu.
îbn îshak Ebu Umame (Es'ad bin Zürare)nin Peygamber efendimize şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ya'Muhammedi Rabbin için dilediğini iste. Sonra da yaptığımız takdirde Allah'ın bize vereceği sevabı ve senin vereceğin mükafatı bildir."
Resulullah (sav) buyurdu ki: "Rabbim için sizden, kendisine kulluk etmenizi, O'na hiç bir şeyi ortak koşmamanızı istiyorum. Kendim ve ashabım için de bizi barındırmanızı, bize yardım etmenizi ve kendinizi koruduğunuz gibi, bizi de korumanızı istiyorum."
Yine îmam Ahmed bin Hanbel, Ubade bin Samit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kıvançta ve tasada Rasulullah'ın sözünü dinleyip itaat etmek, darlık ve genişlikte malımızı Allah yolunda sarfetmek, iyiliği emredip kötülüğü yasaklamak, kınayıcıların kınamalarından çekinmeden Allah için söylenmesi gerekeni söylemek, Medine'ye geldiği takdirde Rasulullah'ı; kendimizi, eşlerimizi ve çocuklarımızı koruduğumuz gibi korumak üzere Rasulullah 'a biat ettik."
Bunlar, biatin lafız ve anlamlarıyla ilgili değişik rivayetler olup aralarında herhangi bir ihtilaf yoktur. Aksine birbirlerini tamamlamaktadırlar. Bir rivayetteki bazı ifade eksikliklerini diğer rivayet tamamlamaktadır.
Biat sonucunda Peygamber efendimiz, "Aldım ve verdim" demişti. Onlardan

Allah'ı birleme, Rasulullah'ın buyruğuna ia-at etme, iyiliği emredip kötülüğü yasaklama ahdini almış; buna karşılık onlara cennet va'dini vermişti.
Rablerini şahit göstererek Peygamber (sav)'i barındıracakları ve ona yardım edecekleri konusunda söz verdiler. Bu biate katılanların bazıları, bu yardım vaadinin kendilerine yükleyeceği sorumlulukları diğerlerine açıklanmışlardı. Biatleşmeden önce veya biat esnasında kendi aralarında yaptıkları konuşmaların bir kısmını nakletmekte fayda olduğunu sanıyorum:
Salim bin Avf kabilesinden Abbas bin Ubade bin fadle el-En-sari, "Bu adama hangi hususlar üzerine biat ettiğinizi biliyor musunuz?" diye sormuştu. Onlar, "evet" deyince, bu defa kendisi şöyle demişti: "Siz ona, insanların siyah ve kırmızılarına (araplara ve acemlere) karşı savaşmak üzere biat etmiş oluyorsunuz. Eğer onu bir felaket dolayısıyla mallarınız azaldığı, eşrafınız öldürüldüğü zaman, düşmanlarına teslim edecekseniz, hemen şimdi bu işten vazgeçin. Söz verip de yerine getirmeyecek olursanız, vallahi bu, dünyada da, ahirette de rüsvaylık olur. Eğer onun davet ettiği şeyi yerine getirmeyi göze alıyorsanız ve mallarınız azaldğı, eşrafınız öldürüldüğü zaman bile onu tuta-caksanız bu, vallahi dünyada da ahirette de hayırlıdır." ^
Medineliler: "Mallarımız azalsa da, eşrafımız öldürülse de onu tutacağız!" dediler.
Medineli heyetin temsilcilerinden Bera' bin Ma'rur, Peygamber efendimizin, kadınlarım ve çocuklarını korudukları gibi, kendisini de korumalarını isteyişine cevaben şöyle demişti: "Evet, seni hak ile gönderen Allah'a andolsun ki, seni korumamız gereken şeyleri koruduğumuz gibi koruruz. Uzat elini de sana biat edelim ya Resulullah. Allah'a andolsun ki biz, savaş çocuklarıyız (savaşçı bir milletiz) Bu özelliği atadan, dededen miras olarak devraldık." Ebü'l-Heysem bin Tihan araya girerek söze başladı ve şöyle dedi: "Ya Rasulullah, Yahudilerle aramızda bağlar vardır. Sana biat etmekle bu bağları koparmış oluyoruz. Seninle biatleşir de sonra Allah sana güç verip seni yüceltince kavmine dönüp bizi terkedersen halimiz nice olur?" Ebü'l Heysem'in bu sözü karşısında Rasulullah (sav) gülümsedi ve sonra şöyle buyurdu: "Siz kanınızı akıtırsanız, ben de sizinle beraber kanımı akıtırım. Sizin hürmetiniz benim de hürmetimdir. Ben sizdenim; siz de bendensiniz. Savaştığımız kimselerle ben de savaşırım. Barıştığınız kimselerle ben de barışırım." 'Sizin hürmetiniz benim de hürmetimdir1 sözünden kastedilen mana şudur: Sizin zimmetiniz benim zimmetim, sizin savaşınız benim savaşımdır. Biat tamamlandıktan sonra Rasulullah (sav) şöyle buyurmuştu: "Havarilerin, karşı kavimlerine Meryem oğlu İsa'ya kefil oldukları gibi, siz de sizden başkalarının kefillerisiniz. Ben de kavmimin (muhacir Mekke-lilerin)

kefiliyim."
Böylece biat tamamlanmış oldu. Bu, hicretin ilanı idi. Bu hicretin temel nedeni, Peygamber efendimizin himaye altına alınmasıydı. Ensar, bu biate şiddetli bir cesaret ve bahadırlıkla bağlanmış; bir kısmı biatin gereklerinin derhal yerine getirilmesini ve evlerinin içindeyken Kureyşlilere baskın yapıp savaşmak istemişlerdi. Abbas bin Fadle: "Ya Rasulullahî Seni hak ile gönderene andolsun ki, eğer istersen kılıçlarımızla Mina'da-kilerin üzerine saldırır ve onlara azap çektiririz" demiş, Rasu-lullah: "Biz bununla emrolunmadık. Siz yerlerinize dönün." diyerek bu Öneriyi reddetmişti.

Kureyşlilerîn Biatten Haberdar Olmaları

Peygamber (sav) efendimiz, tamamlanmadan önce, müşriklerin biatten haberdar olmalarından çekiniyordu. Müşrikler kendilerinden korktuklarından dolayı, Evslilerle Hazreçlilerin ne yaptıklarını araştırmak ve onlar hakkında bilgi.toplamak için etrafa casuslar göndermişlerdi.
Biate katılanlar, konakladıkları yere döndüler. Sabahleyin Kureyşli bir gurup, onların yanlarına gelerek şöyle dediler:
"Ey Hazreç topluluğu! Duyduğumuza göre adamımız (Mu-hammed) 'in yanına gelmişsiniz ve onu aramızdan alıp götürmek istiyörmüşsünüz. Bizimle savaşmak üzere ona biat etmişsiniz. Vallahi Araplar arasında savaşmak istemediğimiz tek kabile sizlersiniz!"
Medine'den gelmiş olanlar arasında Kureyşliler gibi müşrik olanlar da vardı. Kalpleri imana meyledip müslüman olanlar, biatlerini bu Medineli müşriklerden gizlemişlerdi. Bu sebeple de bu müşriklerden bazıları, Kureyşliler'in sorusu üzerine yemin edip ileri atılmış ve böyle bir şeyden haberleri olmadığım söylemiş, Kureyşliler de, sözlerini doğrulamışlardı. Ibn îshak'ın rivayetine göre Kureyşliler o zaman müşrik olan ve daha sonra münafıkların lideri olacak olan Abdullah bin Übeyy bin Sehl'in yanına vardılar. Ona biat işini sordular. "Bu çok büyük bir iş. Kavmim, böyle bir iş için birbirinden kopup parçalanmaz. Benim bundan haberim yoktur." Kureyşliler biat hususunda ilk başta bir zanna kapılmışlardı. Biatin yapılmış olduğu konusunda kesin bir bilgileri yoktu. Zanlarmm giderilmesi için, Medine-lilerin bu işi yalanlamaları yeterli olmuştu. Ancak yine de içleri rahat değildi. Müsterih olmak için Mina'dan ayrılıp gittiğinde, biatin yapılmış olduğunu anladılar. Telaşlandılar. Biat edenleri yakalamak için takibe koyuldular, ama onlara ulaşamadılar. Ancak her ikisi de biatçilerin temsilcilerinden olan Sa'd bin Ubade ile Münzir bin Amr 'a ulaştılar.

Fakat Münzir, yakayı ele vermeden kaçıp kurtuldu. Peşine düşmekten aciz kaldılar. Sa'd bin Ubade'yi yakaladılar. Ellerini boyunlarına götürüp bağladılar. Sonra vura vura, ve saçlarından sürükleyerek Mekke'ye götürdüler. Sa'd, kendi halini şöyle anlatıyor: "Ben onların ellerine düşmüştüm. Kureyşli bir gurubun geldiğini gördüm. Aralarında parlak yüzlü, tatlı bir adam vardı. Kendi kendime: "Eğer bu kavimden iyilik gelecekse, mutlaka bu adamdan gelir" dedim. Bana yaklaşınca bana karşı sert konuştu. Ben de kendi kendime: "Vallahi bu adam böyle olduktan sonra artık bu kavimden bana hiçbir iyilik gelmez" dedim. Beni yakalamışlardı. O esnada aralarından biri bana uzanıp dedi ki: "Vah sana! Seninle Kureyşlilerden herhangi biri arasında himaye anlaşması ve ahidleşme yok mudur?" Ben de dedim ki:
"Evet var. Vallahi vaktiyle ben, Cübeyr bin Mutim'i ve Haris bin Harb'i, memleketimizde ticaret yaparken, haksızlık etmek isteyenlere karşı korumuştum." Benim bu sözüm üzerine o adam (Ebu'l-Buteri): "Bu iki adamı adlarıyla çağır. Aranızda geçeni hatırlat ve himayelerine sığın!" dedi. Sonra hemen gidip onları Kabe'nin yamnda mescidde buldu. "Hazreç'ten bir adamı Ebtah mevkiinde dövüyorlar! Aranızda bulunan hukuktan bahsederek sizi çağırıyor ve yardımınızı istiyor!" dedi. Onlar "Kimmiş o" diye sordular. "Sa'd bin Ubade dir!" deyince, "Vallahi doğrudur!" Biz tüccar iken onun memleketinden bize ve adamlarımıza haksızlık etmek isteyenlere karşı o, bizi korunmuştu" dediler ve gelip Sa'd'i kurtardılar.
Muhammed (sav)in davetine icabet edilmesi ve kendisinin Medine'de himayeli bir barınak bulması, Kureyşlileri öfkeden çılgına çevirmişti. Öfkeleri, biat edenlerin peşine düşmelerinden ve Sa'd bin Ubade'ye yaptıkları eziyetten anlaşılıyordu. Ancak Sa'd bin Ubade'yi yakalayabilmişlerdi. Diğer biatçiler, Medine'ye doğru hayli mesafe katetnıişlerdi. Kureyşliler kendilerine ulaşamadan çekip gitmişlerdi. Yetmişin üzerindeki biatçiyi yakalamış olsalardı, sonucun nasıl olacağını ancak Allah bilirdi. Belki de bu, müşriklerle müslümanlar arasında cereyan eden ilk önemli vakaydı. Belki de bu kovalamaca, -sayıları az da olsa-müslümanlarla-sayıları çok da olsa- müşrikler arasında ilk savaştı. Belki de müşrikler, müslümanları ezme döneminin sona doğru yaklaştığını anlamışlardı. Allah, sabredenlerin dostu ve yardımcı sı dır.

---

[1] İbn Kesir el-Bidaye ve’n-nihaye, c.3, s.151.

[2] İbn Hişam, Sıret, c.l, s.415.

[3] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nıhaye, c.3, s.152 153.

HİCRET

Hicretin Başlangıcı

Müslümanlar, intikal edebilecekleri bir barınak ve sığınak bulmuşlardı. Müşrikler de İslamiyet'in, kendilerine misillemede bulunup mukabil darbeyi vurmak ve eziyetlerini geri püskürtmek için Mekke'den temiz ve güçlü bir şekilde çıkıp gitmekte olduğunu; kendisine karşı komplo hazırladıkları takdirde Hz. Muhammed'in buna karşılık verecek gücü elde ettiğini, Araplar'm kabile kabile onun etrafında çevrelendiklerini ve onunla sarmaş dolaş olduklarını gördüler. Onunla savaşmışol-duklarmdan dolayı pişmanlık duymadılar. Onun davetinin yayılmasına imkan tanımamış, aksine ona ve arkadaşlarına eziyet etmiş, onları alaya almışlardı. Ama pişmanlık da yakasını bırakmamıştı. Çünkü onlar, sapık-lıklarmda devam ediyorlardı. Düşmanlık duygusuyla doluydular. Bu duygunun istilasına uğrayan, kin ve Öfkesine yenik düşen kimse, içinde bulunduğu halden asla geri dönmez. Kuvveti arttıkça hiddeti de artar. Hiddet ise pişmanlık duygularını örter. Çünkü pişmanlık hakkın üstünlüğünü hissetme anında görülür. Kalplerine şirk ve taassub yerleşen müşriklerin kalplerinde, hakkın üstünlüğü yoktur. Hakkın kuvvetlendiğini gördükçe azgınlıkları ve

büyüklük taslayışları daha da artırıyordu. Hak davetten yüz çevirmenin ve küfrün kalplere yerleşmesinin asıl sebebinin, aşiretler arasındaki rekabet ve şeref çekişmesi olduğunu unutmamalıyız. Hak davetin gücü arttıkça, bu olayı, Resulullah (sav)ın akrabaları olan Haşimoğulları'nın şereflerinin artması şeklinde değerlendiriyor ve meseleyi böyle enliyorlardı.
îşte bu nedenledir ki, müslümanların, kendisiyle birleşecekleri bir kuvvete doğru gitmek üzere Mekke'den ayrılıp yola koyulduklarını görünce, saldırıları daha da şiddetlendi. Müslümanlar daha önce Habeşistan'a iki defa hicret ederken, dinleri sebebiyle adeta firar edercesine Mekke'den ayrılmışlardı. Ama bu defa durum bambaşkaydı. Bu defa onlar, Allah'ın tevfik ve hidayeti sayesinde yardımını görecekleri bir kuvvetle birleşmeye gidiyorlardı. Habeşistan'a iki defa yapılan hicretle, Peygamber efendimizin Medine'ye yaptığı hicret arasındaki açık fark, işte buydu. Bu nedenle Habeşistan hicretleri, müşrikleri ürkütmemişti. Hatta Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi, Hattab' oğlu Ömer gibi bazı Kureyşlileri, müslümanlara karşı şefkat duygusuyla doldurmuştu.
Medine'ye yapılan hicret müşrikleri rahatsız etmiş ve öfkelerini artırmıştı. Her ne kadar bazı kimselerin şefkat duygularını artırmışsa da, çokları öfkeden kudurmuşlardı.
Medinelilerin Peygamber efendimize biat ettikleri esnada Kureyşliler bu duygu ve şuur içindeydiler. Sabırlı müminlerin şuuruna gelince onlar, Allah'ın kendilerine bahşedeceği zaferi hissetmeye başlamışlardı. Güçlendiklerini, ezilme ve alaya alınma zilletini üzerlerinden atabilecek güce sahip olduklarını anlamaya başlamışlardı. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Biz, memlekette güçsüz sayılanlara iyilikte bulunmak, onları önderler kılmak, onları varisler yapmak istiyorduk." (Kassas: 5)

Resulullah, Mü'minleri HicreteTeşvik Ediyor

îkinci Akabe biatinden sonra Hz. Peygamber, müminleri Medine'ye hicrete teşvik etmeye başladı. Evs ve Hazreç kabile7 lerine mensup Medine halkı da insanları Allah'ın dinine davet ediyorlardı. Bu dini kendi aileleri ve kardeşleri arasında yayıyorlardı. Medine'de artık büyük bir müslüman kitlesi meydana gelmişti. Rasulullah (sav)e, Hz. İsa'nın havarileri gibi yardımcı olmuşlardı. Şu farkla ki, havarilerin sayısı az, ensarın sayısı çoktu.
Buhari ve Müslim, muhtelif yollarla rivayette bulunarak Rasulullah (sav)in şöyle buyurduğunu söylemişlerdir: "Uyku halinde ben, hurmalıktı bir yere hicret ettiğimi gördüm. Oranın Yemame veya Hecr olduğunu sandım. Bir de ne

göreyim: Orası Yesrib (Medine) imiş."
Zühri, müminlerin annesi Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasulullah (sav) Mekke-i Mükerreme'deyken şöyle buyurmuştu: "Hicret diyarını gördüm: îki kara taşlık arasında hurmalık bir yer bana gösterildi." Rasulullah (sav) böyle dedikten sonra Medine'ye hicret edenler etti. Habeşistan'a hicret etmiş olan müslümanlar Medine'ye döndüler."
Ibn İshak'ın "Siref'inde anlattığına göre, hicret izni veya emri şu ayeti kerimelerde yüce Allah tarafından verilmişti: "Kendileriyle savaşılan (mümin)lere, (savaşma) izn (i) verildi. Çünkü onlara zulmedilmiştir ve şüphesiz Allah, onlara yardım etmeye kadirdi. Onlar, sırf "Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için haksız yere yurtlarının çıkarıldılar. Eğer Allah'ın, bazı insanları diğer bazılarıyla savunması olmasaydı, içlerinde Allah'ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mes-cidler yıkılırdı, Allah, kendi (dini) ne yardım edene elbette yardım eder. Şüphesiz Allah, kuvvetlidir, galiptir. Onlar, kendilerine yeryüzünde iktidar verdiğimiz taktirde (zorbaların yoluna sapmazlar) namazı kılarlar, zekatı verirler, iyiliği emrederler, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar. Bütün işlerin sonu Allah'a aittir. (Her şey, sonunda O'na varacaktır.)" (Hac: 39-41)
Bu ayet-i kerimelerin Medine'de nazil oldukları görüşündeyiz. Çünkü bu ayetlerin, içinde yer aldıkları Hac suresi medenidir. Kaldı ki bu ayetler, müminlerin hicret suretiyle Medine'den çıktıklarını bildirmektedir. Allah'ın, Mekke'den çıkma ve çıkarılma izni, hicretten önce verilmiştir. Sebep, müsebbep-ten öncedir. Bu ayet-i kerimelerde savaşa izin verilmiştir ki, bu da hicretten sonradır. Peygamber şehri olan Medine'de müslümanlar büyük bir kuvvet oluşturduktan sonra, müşriklerle savaşmalarına izin verilmişti.

Müzminlerin Hicretlerine izin Verilmesi

Resulullah (sav), hicret etmeleri için, müminlere izin verdi. Medine'de barındırılıp yardım göreceklerini açıkladı ve şöyle buyurdu: "Doğrusu yüce Allah, sizin için kardeşler ve içinde güvenlikte olacağınız bir diyar yarattı"
Bir emir sayılabilecek bu açık izinden sonra müslümanlar ferdi veya toplu olarak medineye hicret etmeye başladılar. Fakat muhacirler için hicret yolu rahat ve serbest değildi. Aksine, yolllannın Kureyşliler tarafından engellendiğini gördüler. Çünkü Kureyşliler, Medinelilerin Peygamber efendimize biat ettiklerini duyduktan sonra, Mekke'deki müslümanlarm, peygamber şehri haline gelen Medine'deki kardeşleriyle bir araya gelip güç birliği yapacaklarını anlamışlardı.

Medine'ye hicret eden herkesin yoluna çıkıyor ve geri çevirebildiklerini hicretten me-nediyorlardı. Ümmü Seleme ile kocasını da hicretten menetmeye çabalamışlardı. Karısını Mekke'de bırakıp yalnız başına hicret etmesine müsaade verdiler. Ümmü Seleme de imanlı bir kadına yaraşırcasına sabretti. Nihayet bir süre sonra kendisi de yalnız başına Medine'ye hicret etti. Hicret esnasında kendisine yardım edecek mürüvvet sahibi kimseler bulunca, Medine yolculuğuna çıkmıştı.
Müşrikler bazan yalan dolanla muhacirleri aldatıp Mekke'ye geri götürüyor, sonra orada, söz ve ahidlerini çiğneyerek onlara eziyet ediyorlardı. Örnek olarak bu muhacirlerden biri olan Ayyaş bin Ebi Rebia'yı anlatalım:
Rivayete göre Ayyaş, hicrete niyetlenip Medine'ye doğru yola koyulunca iki amcazadesi Ebu Cehil ile kardeşi Haris, peşine düştüler. Takib ede ede Medine'ye vardılar. Peygamber (sav), o zaman henüz hicret etmemişti. Hala Mekke'de ikamet etmekteydi. Ebu Cehil ile Haris, Ayyaş'a dediler ki: "Annen seni görmedikçe başına tarak vurmamaya verme gölgede oturmamaya yemin etti. Ona acı ve geri dönüp onu kurtar!" Beraberinde bulunan Hz. Ömer de ona uyarıda bulunarak şöyle dedi: "Ey Ayyaş! Vallahi kavmin seni bu bahaneyle aldatıp Mekke'ye götürmek ve dininden döndürmek istiyor. Onlardan sakın! Annen başını taramadığı için bitlenip rahatsız olsa da, gölgede oturmadığı için Mekke'nin sıcaklığı onu kasıp kavursa da sakın gitme!" Aldanmış olan Ayyaş: "Annemin yemininin bozulmaması için gerekeni yapacağım. Zaten Mekke'de malım da var, gidip onu alırım" dedi. Hz. Ömer, bu defa şöyle konuştu: "Vallahi, Kureyşliler arasında en çok mal sahibi olanlardan birinin de ben olduğumu elbette biliyorsun. Malımın yarısı senin olsun, yeter ki bunlarla gitme!" Ayyaş bu öneriyi de kabul etmeyince, Hz. Ömer bu kez şöyle dedi: "Bari şu devemi al. Soylu ve yumuşak huylu bir devedir. Onun üzerinden ayrılma. Kavminden herhangi bir kimseden şüphelendiğin zaman üzerine atla ve kaç!" Ayyaş, Ebu Cehil ve kardeşi Haris'le birlikte Mekke yoluna çıktı. Biraz yol aldıktan sonra Ebu Cehil ona şöyle dedi: "Ey kardeşim! Vallahi bu devem ağırlaşmaya başladı. Sen benim arkamdan gelmesen de, önüme düşsen olmaz mı?" Ayyaş da "olur" deyip devesinin yolunu değiştirdi ve öne düştü. Düz bir yerde yanyana gelince Ayyaş'm üzerine atıldılar. Onu bağlayarak Mekke'ye götürdüler. Dinden çıkmaya zorladılar. O da kalben razı olmaksızın dinden çıkar göründü. Ama gönlü imanla dopdoluydu. Hicret esnasında Hz. Ömer'le arkadaşlık etmişti. Üçüncü bir arkadaşları da Hişam bin As idi.
Medine'ye ulaşmadan ailesi gelip kendisini yakalamıştı. Onu dinden çıkarmaya çalışmışlar, o da dinden çıkmıştı. Bu rivayetin tamamının sahibi ve hicrette bu

iki adama arkadaşlık etmiş olan Hz. Ömer diyor ki: "Fitneye uğrayıp dinden dönen kimsenin hicretini Allah kabul etmesin diyorduk."
Abdullah bin Ömer de, babası Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Fitneye düşüp dinden dönen kimsenin ne farz ne nafilesini, ne de tevbesini Allah kabul etmez. Bir kavim ki, Allah'ı tanıdılar, sonra da kendilerine isabet eden bir beladan dolayı küfre döndüler!"
Onlar, bu sözleri kendileri için söylüyorlardı. Belanın en büyüğüne tahammül etsinler; sabırları, başkalarını mihnete katlanmaya teşvik etsin diye Hz. Ömer'in ve ilk müslümanlarm kalplerine böylesine bir inanç yerleşmişti. îman kuvveti, ruhu güçlü olanlardan ruhu zayıf olanlara sirayet eder. Ruhların da sular gibi denkleşmesi için yoğun sular gibi hep alta doğru inerler.
Resulullah (sav) Medine-i Münevvere'ye teşrif ettiğinde Ce-nab-ı Allah şu ayet-i kerimeleri inzal buyurmuştu: "(Tarafımdan onlara) De ki: "Ey nefislerine karşı aşırı gident kullarım!
Allah'ın rahmetinden ümid kesmeyin. Allah bütün günahları bağışlar. Çünkü o, çok bağışlayan, çok esirgeyendir. Size azab gelip çatmadan Rabbinize dönün. O'na teslim olun. Sonra size yardım edilmez. Ansızın ve hiç farkına varmadığınız bir sırada size azap gelmezden Önce Rabbinizden size indirilenin en
güzeline uyun." (Zümer 53-55)
Bu ayetler nazil olunca Hz. Ömer (ra) hicret yolunda kendisine refakat etmeye niyetlenmiş olan iki arkadaşını unutmadı. Bunlardan biri, kendisine refakat etmiş, ama daha sonra fitneye düşürülerek dinden çıkar görünmüştü. Diğeri ise, yola çıka-madan yakalanmış ve fitneye düşürülmüştü, dinden döndürülmek istenmişti. Hz. Ömer, ikisini de unutmamıştı. Bu ayetleri bir kağıda yazarak - önce fitneye düşürülmüş olan- Hişam bin As'a gönderdi. Hişam kağıtta yazıllı olan ayetlerle neyin kasde-dildiğini anladı. Bu ayetler, Allah'ın rahmetinden ümit kesen kendisi ve emsalleri hakkında nazil olmuştu.
Bir başka rivayetteyse şöyle denmektedir: "Medine-i Münev-vere'deyken Rasulullah (sav), 'Kim Hişam bin As ile Ayyaş bin Ebi Rabia'yı bana getirir?" diye sordu. Velid bin Muğire, "Onları sana ben getiririm ya Rasulullah!" dedi. Gizlice Mekke-yi Mükerreme'ye gitti. Yemek götürmekte olan bir kadına rastala-dı. 'Nereye gidiyorsun ey Allah'ın cariyesi?' diye sordu. Kadın da: "Şu iki mahpusa (Yani Hişam ile Ayyaş'a) gidiyorum" dedi. Velid bin Muğire, kadını izleyerek Hişam ile Ayyaş'ın yerlerini öğrendi. Onlar, tavansız bir odaya hapsedildi. Geceleyin etrafa karanlık çökünce Velid, duvara tırmanarak yanlarına indi. Sonra bir kama alıp zincirlerinin altına yerleştirdi. Kılıçla vurunca da

zincirler kırıldı ve bağları çözüldü. Sonra onları kendi devesine bindirip Medine'ye götürdü."
Müşriklerin bu şiddetli takibi nedeniyle, müminler gizlice hicret ederek Kureyşlilerin zulmünden kaçıp kurtuluyorlardı. Müslümanların ileride kendilerine hesap soracakla-rından korktukları için Kureyşliler, zulümlerini aşırı derecede şiddetlendirmişlerdi. Müminler, müşriklerin üzerine saldırıp dinlerinde müminleri fitneye düşürmekten menetmek için Medine'de toplanıp güç birliği etmişlerdi. Müşriklerin eziyetlerinden emin olmak için güçlü kimseler bile gizlice hicret etmeyi tercih ediyorlardı. Yalnız Hattab oğlu Ömer (ra), gizlice hicret etmeyi onuruna yakıştıramamış, hicret esnasında gizlenmeyi kabul etmemişti. Mekke-i Mükerreme'nin her tarafında îmanını ilan etmiş, yoluna çıkacaklara meydan okuyarak alenen hicret etmişti.
Ali'nin (Allah, cennette onun yüzünü şereflendirsin) şöyle dediği rivayet edilir: "Hattab oğlu Ömer'den başka gizlenmeden hicret eden bir kimse tanımıyorum. Hicret için yola koyulacağı sırada kılıcını kuşanmış, bastonuna dayanmış, oklarını eline almış halde Kabe-i Muazzama'ya geldi. Kureyşliler de Kabe'nin çevresinde duruyorlardı. Kabe'yi yedi kez tavaf ettikten sonra Makam-ı İbrahim'e geldi. Orada iki rekat namaz kıldıktan sonra, kelimelerin üzerinde dura dura şöyle dedi: "Yüzünüz kara olsun. Burnunuz yere sürülsün. Anasını ağlatmak veya çocuğunu öksüz veyahut karısını dul bırakmak isteyen, şu vadinin arkasında gelip karşıma çıksın." [1]
Birisi şöyle bir soru sorabilir: Meşhur görüşe göre, Hattab oğlu Ömer'e, hicret esnasında Ayyaş bin Ebi Rabia yol arkadaşlığı etmiştir. Hişam bin As'm da kendileriyle birlikte hicret etmesini kararlaştırmıştı. Şimdi bu meşhur rivayette Hz. Ali'nin rivayeti arasında nasıl uyum sağlayabiliriz?
Bu soruya cevaben deriz ki: Bu iki rivayet arasında bir uyum sağlamak mümkündür. Dolayısıyla her iki rivayetin doğruluğu kendiliğinden ortaya çıkar. Ancak aralarında uyum sağlama imkanı bulunmadığı takdirde bu rivayetlerden biri reddedilebilir. Oysa açıkça görüldüğü gibi, bu iki rivayet arasında uyum sağlamak mümkündür. Ayyaş ile Hz. Ömer'in arkadaşlıkları sefer halinde olmuştur. Seferin de niyetlenip karar verdikten sonra başlayacağı, açıkça bilinen bir husustur. Hz. Ömer, iki arkadaşıyla Gıfaroğulları çayının yanında buluşmak için sözleşmişti.
Hz. Ali'nin rivayet ettiği olay ise, Hz. Ömer; henüz Mekke'deyken hicretini ilan ederken vuku bulmuştur. Hicret edeceğini duyururken söylediğini söylemiş ve Kureyşlilere meydan okumuştu. Sonra da arkadaşlarıyla buluşmak için sözleştikleri yere gitti. Orada Ayyaş'ı buldu. Hişam gelmemişti. Çünkü

Kureyşliler onu, dininden fitneye düşürmüş, dininden dönmeye zorlamışlardı. Kalbi imanla dopdolu olduğu halde- şerlerinden korunmak için- dinden çıkar görünmüştü.
Muhacirler, Kureyşlilere görünmeden gizlice hicret ediyorlar, Medine'ye vardıklarında, Ensar'm evlerine konuk oluyorlardı. Ensar, evlerini muhacirlerle paylaşıyorlardı. Hz. Ömer Medine'ye intikal ettiğinde ailesi, kardeşi Zeyd, Amr bin Şüreka ve diğerleri de kendisine ulaşmış, hepsi Küba'da Amr bin Avf kabilesinden Rüfaa bin Abdi Münzir'in evine konuk olmuşlardı. Talha bin Ubeyd ile Suheyb bin Sinan da, Rabib bin Asafm evine konuk olmuşlardı. Diğer muhacirler de, kendilerini barındıran ve kendilerine yardımcı olanların evlerine konuk olmuşlardı. Ensar, onlara kucak açıyordu. Böylece muhacirler, sanki kendi öz akraba ve aşireti arasmdaymış gibi yer buluyorlardı. Çünkü onları bir araya getiren şey hakiki imandı. Gönülleri Allah ve Rasulünün sevgisiyle doluydu. Bu sevgi, onları, Rahman'm sofrası üzerinde bir araya gelen ahbaplar yapmıştı. Çünkü Ensar, müşriklerin ilk darbesi esnasında sabreden, eziyete uğrayan, mallarından mahrum bırakılarak yurtlarından çıkarılan muhacir kardeşlerinin faziletli ve üstün insanlar olduklarını anlamışlardı. Cenab-ı Allah onları korkudan güvenliğe, zayıflık zilletinden onura kavuşturmuştu. Onlar, Allah'ın verdiği izzetle onurlanmışlardı. Allah'ın bahş ettiği muvaffakiyet sayesinde Allah'ın kelimesini yüceltmişler di. Muhacirlerle Ensar hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştu:
"Allah'ın verdiği bu ganimet malları, yurtlarından ve mallarından edilmiş olan, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah'ın dinine ve peygamberine yardım eden muhacir fakirlerindir, işte doğru olanlar bunlardır.
Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler; onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmezler; kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar. Nefsinin tamahkarlığından koru-nabilmiş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir." (Haşr:8-9)
Kelimeleri üstün olan yüce Allah, bir başka ayet-i kerimede şöyle buyuruyor:
"İyilik yarışında önceliği kazanan muhacirler've ensar ile onlara güzelce uyanlardan Allah hoşnud olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnutturlar. Allah onlara, içinde temelli ve ebedi kalacakları, içlerinden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. îşte büyük kurtuluş budur." (Tevbe: 100).
îyilik yarışında önceliği kazananlar; dinleri sebebiyle Medi-neye hicret eden, Allah'ın gölgesi altında toplanan muhacirlerle, onlara yarışta yardım eden, yurtlarını ve kalplerini kendilerine açan, onları kendi nefislerinden önde tutan

ehsardır. Ra-sulullaha ^abi olma yarışında öne geçenler, bunlardır. Bunlardan sonra gelenler ise Peygambere iyilikle tabi olmuş kimselerdir. Yarışı kazanma fazileti bunlarındır. Diğerleriyse bunların peşisıra gelmekle fazilet kazanmışlardır.

Hz. Peygamberin Hicreti

Gerek ferdi, gerek toplu olarak müslümanlar gizlice hicret etmeye başladılar. Hz. Ömer'in yaptığı gibi açıkça hicret edenlerin sayısı çok azdı. Hz. Ömer Medine'ye hicret edeceğini ilan etmiş, kendisini hicretten alıkoyacak olanlara meydan okumuştu. Hz. Ali, hem açıkça hicret eden,hem de müşriklere meydan okuyanın sadece Hz. Ömer olduğunu söylemiştir. Onu diğerlerinden ayıran husus, belki de meydan okuyuşuydu. Yoksa şe-hidlerin efendisi Hz. Hamza gibi gizlenmeyen ve hicretini herkese duyuran kimseler de vardı. Zaten Hz. Hamza gibi güçlü, kuvvetli ve imanlı bir kimsenin gizlenmesi, yakışık almazdı. Bütün bunlardan sonra, başlarında Abbas bin Abdülmuttalib olmak üzere, Haşimi aşireti, Hz. Hamza'nın iradesinin zorlanmasına veya onun hicret arzusuna muvafakat edilmemesine rıza göstermezlerdi. Abbas, Medinelilerin, Peygamber efendimizi korumak ve kendisine yardımcı olmak üzere yaptıkları ikinci akabe biatinden irad ettiği konuşmasından da anlaşıldığı gibi, Rasulullah (sav)'ın hicretine razı olmuştu. Akıl ve mantığımızı biraz daha çalıştıracak olursak, deriz ki Abbas, Hz. Hamza'nın da hicret ederek Medine'de kardeşi oğlu Muhammed (sav) ile komşu olmasına ve diğer yardımcılarıyla birlikte ona yardım etmesine gönülden razı idi.
Müminler içinde Medine'ye hicret etmeyen sadece Hz. Ali ile Hz. Ebu Bekir kalmıştı. Diğer müminlerin tamamı, peygamber efendimizden önce hicret etmişlerdi. Hz. Ali Peygamber efendimizle birlikte kalıyordu. Peygamber efendimizin Mekke'den ayrılışından sonra, emanetleri sahiplerine geri vermek üzere Hz. Ali, peygamber efendimizin emri üzerine Mekke'de kalmıştı.
Peygamber efendimizin hicretinden sonra kendisi, verilen işleri tamamlayınca Medine'ye hicret etmişti.
Hz. Ebu Bekir'e gelince o, hicret etmek istiyor, ama hep peygamber efendimiz onu bekletiyordu. Üstü kapalı sözlerle, kendisine yol arkadaşlığı yapacağına iki yolcunun ikincisinin o olacağına işaret ediyordu.
"Siret" adlı eserde îbn îshak şöyle der:
"Rasulullah (sav), muhacir ashabından sonra, kendisine de hicret izni verilmesi için Mekke'de beklemeye başladı. Hapsedilip zorla dininden döndürülmek istenen kimselerle Hz. Ali ve Hz. Ebu Bekir'den başka Mekke'de hiç bir muhacir

kalmamıştı. Ebu Bekir, Medine'ye hicret etmek için birçok defa Peygamber efendimizden izin istemişti. Peygamber efendimizse, ona: "Acele etme. Belki de Allah sana bir arkadaş çıkarır" diyordu. O da, yol arkadaşının, Hz. Peygamber olmasını arzuluyordu.
Birinci Akabe biatinde Evs ve Hazreç kabileleriyle yaptığı görüşmeden sonra, biat gereğince Medine'ye hicret etmeye hazırlanıyordu. Daha sonra Medine'de kendisinin barm-dınlacağı ve yardım göreceğine dair ikinci Akabe biati yapıldı. Bu da , onun hicret etmek istediğini ve hicrete kararlı olduğunu gösteriyordu. Bundan sonra Peygamber efendimiz, hicret etmeleri için sahabilere izin verdi. Onlar da ferdi ya da toplu olarak, çoğunlukla gizlenerek, nadiren de alenen hicret etmeye başladılar.
Hicret, islam daveti için yeni bir düzenleme oldu. İslam'ın güçsüz olduğu bir mıntıkadan, İslam'ın güçlü olduğu bir mıntıkaya gidildi. Gidilen yerde, Islami bir devlet kurmak için yeterli güç vardı. Peygamber efendimizin îslami ilkeleri Mekke'de uygulaması makul değildi. Çünkü orası putperestliğin gölgesinde yaşıyor ve oraya müşrikler hükmediyor, onlar tarafından yönetiliyorlardı. Sözgelimi zekat ancak zenginlerden toplayıp fakirlere dağıtılan adil bir hükümdarın yönetimi altında toplanabilir. Zalim hükümdarların yönetiminde toplanması mümkün değildir. Müminler arasında eşitlik ve kardeşlik esaslarının uygulanması; müslümanlarm kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametli olmaları için birbirlerine acımaya davet edilmeleri; erdemli bir devletin inşası için caydırıcı cezaların tatbiki, adil kısasın uygulanması; insanlar arasındaki muamelelerin hoşnutluk ve adalet esaslarına dayandırılması; cahiliyet ribası-na karşı savaş açılması gibi hususların gerçekleştirilmesi, ancak Allah'ın gölgesinde ve O'nun emirlerini yerine getiren, yasaklarından da insanları sakındıran Islami bir devlette mümkün olur. Peygamber efendimizin Mekke'de sapıkları düzelten, doğru yolu bulmak isteyene rehberlik eden, iyiye mükafat veren erdemli bir kamuoyu oluşturması mümkün değildi. Bütün bunlar, ancak tslami bir devletin gölgesinde yapılabilirdi. Şu halde hicret etmek, zorunlu olmuştu. îslami esasların ikamesi, telamın temel taşlarının oturması, îslam davetinin tüm insanlığa yayılması için hicret etmek, kaçınılmaz olmuştu. Yoksa hicret, gelip geçici bir olay veya beklenen bir korku sebebiyle yapılmış değildir.

Peygamberimizin Hicretinden Önce Meydana Gelen Bir Olay

Hicret, Kureyşliler tarafından meydana gelen bir olayın hemen ardından gerçekleşmiştir. Siyer yazarlarının çoğu, hicretin sebebinin bu olay olduğunu

sanmışlardır. Bunlara göre hicret, bu sebepten dolayı gerçekleşmiştir. Oysa hicret, daha önceden, kararlaştırılmış bir iş ve muhkem bir düzenlemeydi. Kutlu ve yüce Allah şöyle buyurmuştur: "înkar edenler, tutup bağlamak, Öldürmek ya da (yurtlarından) çıkarmak için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kurarlarken Allah da tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en iyisidir. (O, kendisine karşı tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirir)." (Enfai:30)
Onlar kendi taraflarında plan ve tuzak kuruyorlardı. Ama Allah da onlara karşı bir plan kuruyor ve tuzaklarını başlarına geçiriyordu. Peygamberini bu planı uygulamaya yöneltiyordu. Bu plan, hicretti. Müşriklerin plan ve tuzakları, yukarıdaki ayet-i kerimede özet olarak anlatıldı. Şöyle ki:
Müşrikler, Muhammed (sav)e tabi olanların bir araya gelmek ve müşrikliğe karşı direnen bir güç oluşturmak amacıyla Medinelilerle birleşmek ve nihayet kendilerine saldırmak için Mekke'den çıkıp Medine'ye göç ettiklerini görüyorlardı. Şüphesiz ki müşrikler, Muhammed (sav) ile ona tabi olanların en azılı düşmanlarıydılar. Öyleyse bu kuvveti onlara karşı kullanmak gerekiyordu, iş tehlikeli boyutlara varmadan ve müslümanlar amaçlarına ulaşmadan tedbir almak gerekiyordu.
Hz. Muhammed'e tabi olanlar hicret etmiş, Mekke'de sadece köle ve güçsüz müslümanlar kalmıştı. Muhammed (sav) ise henüz Mekke'de, aralarında bulunmaktaydı. O baş, diğerleri ona tabi idiler. Onun üstesinden gelseler, amaçlarına ulaşmış olacaklardı. "Siret" adlı eserinde Ibn îshak der ki: "Kureyşliler, Rasuluüah (sav)ın kendilerinden ve hemşehrilerinden başka taraftar ve arkadaşlarının bulunduğunu, sahabilerinin de bu yeni taraftarların beldesine göç ettiklerini görünce müslüman-ların yeni bir diyara ve yeni bir güce sahib olduklarını anladılar. Rasulullah (sav)in bu yeni güç ve taraftarlarıyla karşılarına çıkacağından korktular. Kendileriyle savaşmak için, Medi-nelilerle güç birliği ettiğini anladılar. Dar'ün-Nedve'de toplandılar. Orası, Kusayy bin Kilab'ın eviydi. Kureyşlilerin yönetim merkeziydi. Önemli işlerini mutlaka orada karara bağlarlardı.
Kureyş büyükleri Dar'ün-Nedve'de toplandılar. Necid'li bir adam da gelip toplantılarına katıldı. Onun İblis olduğunu söyleyenler de olmuştur. Bu adam îblis olmasa bile, ondan geri kalmazdı.
Aralarında Hz. Muhammed (sav)in durumunu görüştüler. Bazıları şöyle diyordu: "Şu adamın (Muhammed'in) neler yaptığını gördünüz. Korkarız ki, yeni bulduğu taraftarlarıyla gelip bize saldırır! Gelin de onun hakkında bir karara varalım". Bunun üzerine bir kısmı şöyle dedi: "Onu demire vurup hapsedelim. Kapıyı da üzerine kilitledikten sonra, kendiliğinden ölsün."

Necid'li ihtiyar dedi ki: "Hayır, bu görüşünüz uygun değildir. Eğer siz onu, dediğiniz gibi hapsedecek olursanız, bu iş arkadaşları tarafından duyulur ve; onu elinizden çekip alırlar. Onun propaganlarına kapılarak çoğalırlar ve bu işte sizi mağ-lub ederler! Onun için bu görüşünüz uygun değildir!" Bir başka sözcü şöyle dedi: "Onu aramızdan, memleketimizden sürüp çıkarırız. O, aramızdan çıksın da, nereye giderse gitsin, bizi ilgilendirmez. Aramızdan ayrılıp gittikten sonra, biz de ondan kurtulmuş oluruz, işlerimiz düzelir; eskiden olduğu gibi güzel güzel geçinir gideriz." Necid'li ihtiyar bu Öneriyi de yerinde bulmayıp şöyle dedi: "Hayır! Bu görüş de uygun değildir. Onun güzel konuşmasının, tatlı ifadelerinin ve getirmiş olduğu şeylerin adamların gönüllerine hakim olduğunu görmemişsiniz! Vallahi siz bu dediğinizi yapacak olursanız. Onun Arap kabileleri arasına girerek, sözleriyle onlara hakim olup kendilerini peşine takmayacağından, onlarla birlikte üzerinize yürüyüp sizi memleketinizden uzaklaştırmayacağından, işinizi elinizden almayacağından, size istediğini yapmayacağından emin olamazsınız! Onun için, başka bir çare düşünün!"
Ebu Cehil: "Ben, onun hakkında sizin hiç düşünmediğiniz, bundan sonra da düşünemeyeceğiniz bir tedbir düşündüm!" dedi. "Ey Eba Hakem, nedir o?" diye sordular. Ebu Cehil, fikrini şöyle açıkladı: "Benim düşünceme göre, aramızda her kabileden güçlü kuvvetli, şerefli soylu, birer delikanlı ayıralım. Sonra onlardan her birine keskin birer kılıç verelim. Onlardan hepsi birden onu bir vuruşla -tek adam vurmuş gibi- Öldürürler. Biz de ondan kurtulmuş, rahata kavuşmuş oluruz. Delikanlılar bunu yapınca, onun kanı, bütün kabilelere dağılmış olur. Abdü-menaf oğulları da, bütün kabilelerle savaşmayı göze alamaz ve buna güç yetiremezler. Öyle olunca da diyet ödememize razı olurlar. Biz deAbdü menaf oğullarına onun diyetini öderiz."
Necidli ihtiyar bu öneriyi benimsedi: "İşte söz, şu adamın söylediğidir. Bu öyle münasip bir görüştür ki, onun üstünde daha isabetli bir görüş bulunacağını sanmıyorum!"
Ebu Cehil'in görüşü üzerinde karar kılıp dağıldılar. Bu toplantıda müşriklerin aldıkları karar, Allahü Teala tarafından peygamberine bildirildi ve o gece, yatağında yatmaması emredildi.

Planın Uygulanması

Müşrikler, kendisini öldürmek için Peygamber efedimize karşı plan hazırladılar. Fakat Cenab-ı Allah, bu komployu, peygamberine bildirdi:"Sana tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kurarlarken Allah da tuzak kuruyordu. Allah, tuzak

kuranların en iyisıdir. (O, kendisine karşı tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirir.)."
imam Ahmed bin Hanbel'in îbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre, Rasulullah (sav), o zaman hicret etmekle emrolunmuş ve şu ayet-i kerime nazil olmuştu:
"De ki: "Rabbim, beni dahil edeceğin yere hoşnutluk ve esenlikle dahil et, çıkaracağın yerden de hoşnutluk ve esenlikle çıkar. Bana katından destekleyecek bir kuvvet ver." (tsra: so)
Doğru giriş, Medine-i Münevvere'ye giriş ile; esenlik de Mek-ke-i Mükerreme'den hicret etmekle gerçekleşmiştir. Katade, yukarıdaki ayeti böyle tefsir etmiştir. Peygamber efendimizin dünyada en çok sevdiği yerlerden birisi olan Mekke'den çıkışı; hak davetini yaymak, bu davete yardım etmek ve bu daveti güçlendirip yüceltmek içindi. Medine'ye girişi de, doğru bir girişle olmuştu. Çünkü hakka yardım etmek, hakkın şanını yüceltmek için oraya girmişti: Hem çıkışı doğru, hem de girişi doğru idî. Her ikisi de hakti.
Kureyşliler, Peygamber efendimize karşı hazırladıkları suikast planını gerçekleştirmeyi kararlaştırdıkları gece, yatsıdan sonra karanlıkta gelip -dışarı çıktığı takdirde kendisini öldürmek için- Peygamber (sav)in evini çembere aldılar. Beklemeye koyuldular. Yatmakta olduğu yere girmeye çabalamadılar. Bunun gerekçesini Süheyli şöyle anlatır: Bazı tefsircilerin anlattıklarına göre, Rasulullah (sav)ın evinin duvarları alçak olduğu halde suikastçıların içeri hücum etmelerini engelleyen sebep şuydu: Haberde anlatıldığına göre onlar içeriye girmek isterlerken evin içinden bir kadın çığlığı duyuldu. Birbirlerine "Vallahi bizim amca kızlarımızın yanına varmak için duvara tırmandığımız, halkın diline düşerse bu, Araplar arasında duyulan kötü bir şey olur. Kendi ırzımızı ayaklar altına alıp çiğnemiş oluruz."
Onları içeriye girmekten alıkoyan sebep, işte bu olmuştu, içeri girmemişler, Peygamber efendimizin dışarı çıkışını beklemişlerdi.
Cenab-ı Allah, onların komplolarını peygamberine haber verdiğinde, peygamber (sav)in yanında halkın bazı emanetleri vardı. Mekke'de, kıymetli ve çalınmasından korkulan malı olan herkes doğru ve güvenilir olduğunu bildikleri için mallarını Peygamber efendimizin yanına emanet olarak bıra-kırlardı. Müşriklerin büyükleri ona karşı düşmanlık etmekle birlikte herkes, kıymetli malını Peygamber efedimizin yanına emanet olarak bırakırdı.
Bu sebeple Peygamber efendimiz, yerine Hz. Ali'yi bıraktı. Yatağında yatmasını ona emrederek şöyle dedi: "Yatağımda yat. Hadremi yapısı şu yeşil cübbeme bürünerek uyu. Hoşlanmayacağın bir durumla kesinlikle karşılaşmayacaksın." Sadık mümin Hz. Ali, Peygamber efendimizin yatağında yattı. Güçlü, dayanıklı

ve cesaretli bir kimseydi. Allah yolunda Ölmekten korkmuyordu. O sıralarda 22 veya 23 yaşların daydı.

Müşrikler Gece Karanlığında Toplanıyorlar

îbn İshak'ın Ka'b el-Kurzi'den rivayet ettiğine göre, arala-* rında Ebu Cehil de olmak üzere müşrikler, geceleyin Peygamber efendimizin kapısı önünde toplandılar. Ebu cehil dedi ki: "Muhammed'in iddiasına göre siz, ona uyup müslüman olursanız, bütün Araplara ve Arap olmayanlara hakim olacakmışsı-nız. Ölümünüzden sonra diriltilecek, Ürdün bahçeleri gibi bahçelere kavuşacakmışsinız. Eğer onun dediğini yapmazsanız boğazlanacak, ölümünüzden sonra da diri diri, sizin için hazırlanmış olan cehennemde yanacaksınız!" O sırada Rasulullah (sav) dışarı çıktı. Bir avuç toprak alıp "Evet, bunu ben söylüyorum. Cehennemde yanacak olanlardan biri de sen olacaksın!" dedikten sonra toprağı başlarının üzerine savurdu. Bir yandan da şu ayet-i kerimeleri okuyordu: "Yasin. Ey Muhammed! Kur'an-ı Hakim'e andolsun ki sen, doğru yol üzere gönderilmiş peygamberlerdensin. Bu, babaları uyarılmadığından gafil kalmış bir milleti uyarman için güçlü ve merhametli olan Allah'ın indirdiği Kur'an'dır. Andolsun ki, hüküm çoğunun aleyhine gerçekleşmiştir. Bunun için artık inanmazlar. Boyunlarına, çenelerine kadar varan demir halkalar geçirmişizdir. Bunun için başları yukarı kalkıktır. Önlerine ve arkalarına sed çekmişiz-dir. Gözlerini perdelediğimizden artık göremezler." (Yusm ı-9)
Onlar görmeden, Rasulullah (sav), yanlarından geçip gitti. Az önce naklettiğimiz ayetleri onlara karşı okudu. Onlara hitapta bulunarak okuduğunu söyleyen rivayet sahih olsa da olmasa da, işin Özü değişmez. O'nu müşriklerin önlerinden geçip gittiği doğrudur. Onlara şu açık ayetleri okumuş ve suratlarına toprak saçmıştı. Bundan sonra da arkadaşı Hz. Ebu Bekir'le buluşmayı kararlaştırdığı yere geçip gitti.
Rasulullah'ı öldürmek isteyen suikastçı müşriklere gelince onlar, Rasulullah evden çıksın da onu öldürelim diye beklemekteydiler. Nihayet yabancı biri yanlarına geldi. (Öyle anlaşılıyor ki, o yabancı, Rasulullah'm evden çıktığını görmüştü.) "Burada ne bekliyorsunuz?!" diye sorunca, "Muhammed'i..." diye cevap verdiler. Bu defa o yabancı şöyle dedi: "Hay Allah sizi rezil etsin ve sizi umduğunuza erdirmesin. Vallahi Muhammed evden çıkmış, hepinizin başına toprak saçıp gitmiş! Başınızda neler bulunduğunu görmüyor musunuz?" O böyle dedikten sonra oradaki herkes ellerini başlarına götürünce, başlarında toprak olduğunu gördüler. Bununla beraber, kendilerine gelen bu yabancıyı tasdik

etmediler. Evin içini gözetlediler. Hz. Ali'nin, Peygamberin hırkasına bürünerek onun yatağında uzanmış olduğunu gördüler. "Vallahi işte Muhammed, hırkasına bürünmüş, yatağında yatıyor" dediler. Böylece sabaha dek beklediler. Sabahleyin Hz. Ali'nin peygamberin yatağından kalktığını görünce de, "Dün gece bizimle konuşan adamın söyledikleri doğruymuş" dediler

Resulüllah, Arkadaşıyla Birlikte Hicret Yolunda

Diğer sahabiler gibi Hz. Ebubekir de hicret etmek istiyordu. Fakat ne zaman hicret için harekete geçse Peygamber efendimiz ona "acele etme" demişti. Bu konuda îbn îshak şöyle der: Hz. Ebubekir, hicret etmek için Peygamber (sav)den izin istedi. Peygamber (sav), ona: "Acele etme, belki Allah sana bir arkadaş verir" dedi. Bu sözü duyan Ebubekir, hicret arkadaşının Hz. Peygamber olacağını ümid etmişti. Arkadaş gözüyle Peygamber efendimiz sadece kendi şahsını kasdetmişti. Yol arkadaşının Hz. Peygamber olacağı düşüncesi Hz. Ebubekir'de tam bir inanç haline gelmişti. Yolculuk için iki binek satın almış, bunları kendi evinde saklayıp beslemeye başlamıştı. Hz.Pey-gamber sabah-akşam her gün Ebubekir'in evine uğruyordu. Nitekim Hz. Aişe de böyle bir rivayette bulunmakta ve şöyle demektedir: "Hz. Peygamber, Rabbinden hicret etmek ve kavmi arasından ayrılıp Mekke-i Mükerreme'den çıkmak iznini aldığı gün, daha Önceleri geldiğini görmediğimiz bir saatte, öğle sıcağında yanımıza geldi. Babam Ebubekir, onun geldiğini görünce: "Bu saatte Resulüllah (sav), mutlaka olağanüstü bir durum nedeniyle bize gelmiş olmalı" dedi. Resulullah (sav), Ebube-kir'e: "Mekke'den çıkıp hicret etmek için bana izin verildi" dedi. Ebubekir, "Yoldaşlık var mı ya Resulullah?" deyince, o da: "Yoldaşlık var!" dedi."
Bu haberi rivayet eden Hz. Aişe der ki: "O güne kadar sevinçten ağlayan bir kimse görmemiştim. Ama o gün babam Ebubekir'in (sevinçten) ağladığını gördüm" sonra Ebubekir: "Ey Allah'ın Peygamberi! Şu iki bineği bu yolculuk için hazırlamıştım" dedi.
işte o gece Cenab-ı Allah, peygamberine, kavminin kendisine karşı kurdukları tuzağı haber vermiş, hicretine müsaade etmişti. Bu izin üzerine Resulullah (sav) evinden çıkarken, kendisini beklemekte olan suikastçilerin gözlerine Cenab-ı Allah perde çekmişti. Zorlu bir yolculuğa katlanan Hz. Peygamber, mübarek hicretini gerçekleştirmişti. Zaten Ebubekir bu yolculuk için hazırlığım daha Önceden yapmıştı. Resulullah (sav), Rabbi-nin hicret müsaadesi verdiğini ve

birlikte yola çıkacaklarını bildirince, Hz. Ebubekir, uEy Allah'ın Peygamberi! Bu iki bineği zaten bu yolculuk için hazırlamıştım!" dedi.
Hz. Ebubekir, kılavuz olarak Abdullah bin Ureykıt'ı kiralamıştı. Müşrikliğini sürdürmekte olan Abdullah'ın babası, Beni Bekr kabilesinden; anası da Beni Sehm bin Amr kabilesinden-di. Hz. Ebubekir her iki bineği de ona teslim etmişti ve yola çıkma günü gelinceye kadar binekler onun yanında kalmıştı. Rivayete göre Abdullah bin Ureykıt, binek develerinin yavrularını Hz. Peygamber'e hediye etmiş, Hz. Peygamber, yavrunun fiyatını sorunca Abdullah, "Bu, sana hediyemdir" demişti.
Aralarında kararlaştırdıkları gün, her iki arkadaş evinin arka tarafındaki küçücük bir kapıdan dışarı çıktılar. Kureyşliler tarafından takib edilip bu kutlu yolculuktan alıkonmamak için gizlice arka kapıdan çıkmışlardı. Kılavuzları Abdullah ile, üç gece sonra Sevr mağarasında buluşmak üzere sözleştiler. îbn Naim'in rivayetine göre Peygamber (sav) yola çıkarken şöyle dua etmiştir:
"Hiçbir şey değilken beni yaratan Allah'a hamdolsun. Allah'ım! Dünyanın zorluklarına, zamanın felaketlerine ve gecelerle gündüzlerin musibetlerine karşı bana yardım et. Allah'ım! Bu yolculuğumda benimle beraber ol, arkada kalan ailemi kolla. Rızkımı bereketli kıl. Beni kendine itaatkar et. İyi ahlak üzerinde beni güçlü kıl. Beni kendine sevdir. Beni insanların eline bırakma! Sen güçsüzlerin Rabbisin. Benim Rabbimsin. Göklerle yeri nurlandırıp karanlıkları aydınlatan, öncekilerle sonrakilerin, herkesin işini düzene sokan şerefli varlığına sığınıyorum ki, öfke ve kızgınlığın üzerime inmesin. Nimetlerinin yok olmasından, gazabının ansızın gelmesinden, verdiğin afiyetin kaybolmasından sana sığınıyorum. Şikayetim sanadır. Yapabileceklerimin en hayırlısı bendedir. Beni kötülüklerden alıkoyacak güç ve iyilikleri yapmamı sağlayacak kuvvet, ancak sendedir!"
Peygamber efendimiz Mekke'den çıkarken Kabe'nin yanma gelmiş ve ona bakarak şöyle demişti: "Allah'ın yarattığı şeyler içinde en çok sevdiğim yer sensin. Eğer buranın halkı beni (zorla) çıkarmasaydı, ben kendiliğimden çıkmazdım." Mekkeliler davetini engelleyerek ve kendisine eziyet vererek Peygamber efendimizi Mekke'den çıkarmışlardı.
Bu duasıyla Resulullah (sav), mübarek yolculuğuna başlamıştı. Bu yolculuğun semerelerinden bütün insanlık yararlanmıştı. Çünkü bu yolculuk, umumi davetin başlangıcıydı.
Hicret düşüncesi İkinci Akabe biatinden sonra doğmuştu. Hac görevi sona ermiş ve Peygamber efendimizin hicreti düşünülmeye başlanmıştı. Zaten kendisinden önce mü'minler hicret etmişlerdi. Hz. Peygamber'in hicretinin muharrem veya

sefer aylarında yapılmadığını, ancak hicret sürecinin bu aylarda başlatılmış olduğunu söylemişlerdir. Rivayetlerin en sahihine göre Rebiü'l-Evvel ayının 12'sinde, Pazartesi günü Medine'ye ulaşmışlardı, îmam Ahmed bin Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: tıPeygamberimiz Pazartesi günü doğmuş, risa-let görevini Pazartesi günü almış, Mekke'den Pazartesi günü çıkmış, Medine'ye Pazartesi günü girmiş ve Pazartesi günü vefat etmiştir."

Sevr Mağarasında

Hicret, ilk zafer, hatta en büyük zafer olmuştu. Çünkü hicretin ardısıra gelen zaferler, hep hicretin semereleri olmuşlardı. Şu halde o, fetih için bir kapı olmuştu. Yüce Allah, onu ilk zafer saymıştı. Sevr mağarasındaki Muhammed (s.a.v.)e de bunu böyle anlatmıştı. Kelimeleri yüce olan Allah şöyle buyurmuştu:
"Eğer Muhammed'e yardım etmezseniz iyi bilin ki, Allah ona yardım etmişti. Hani yalnız iki kişiden biri olduğu halde, inkar edenler kendisini Mekke'den çıkardıkları sırada, ikisi mağarada iken arkadaşına: "Üzülme, Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona güven vermiş, görmediğiniz askerlerle onu desteklemiş, inkar edenlerin sözünü alçaltmıştı. Ancak Allah'ın sözü yücedir. Allah güçlüdür, hakimdir." (Tevbe- 40).
Hz. Peygamber, Sevr mağarasına gitmek üzere evden çıktı. Sevr mağarası, Mekke'nin alt tarafında, uzakça bir yerdedir. Arkadaşı Ebubekir'le birlikte yola koyuldu. Yolda yürürlerken Ebu Bekir bazan onun önüne geçiyor, bazan da arkasında kalıyordu. Neden böyle yaptığını soran Hz. Peygamber, Ebubekir şu cevabı verdi: "Arkada iken sana önden bir saldırı gelir diye korktuğum için öne geçiyorum. Bu sefer de arkandan sana bir saldırı gelir diye korkuyorum ve arkaya geçiyorum!" Başka bir rivayete göre de Ebubekir, Hz. Peygamberin bu sorusuna şu cevabı vermiştir: "Önde giderken arkadan seni yakalamalarından korktuğum için, arkaya geçiyorum. Arkada iken de önden seni gözetlerler diye korkuyor ve öne geçiyorum!"
Beyhaki Hz. Ömer'in şöyle dediğim rivayet eder: "Resulul-lah (s.a.v.) bir gece evden çıkıp Mekke'den ayrıldı. Sevr mağarasına doğru yol aldı. Beraberinde Ebubekir vardı. Ebubekir bir saat, Peygamberin önünde, bir saat da arkasında yürüyordu. Bunu farkeden Peygamber efendimiz: "Ey Ebubekir! Neyin var? Ne diye bir saat Önümde, bir saat arkamda yürüyorsun?" diye sordu. Ebubekir ona şu karşılığı verdi: "Ya Resulullah peşine düşeceklerini düşündüğüm için arkana geçiyorum. Sonra da önden seni gözetleyeceklerini düşünüyorum; bu nedenle de

önüne geçip yürüyorum!" Hz. Peygamber ona: "Ey Ebubekir! Başıma kötü bir durum gelecek olursa, benim yerimde olmak ister miydin?" diye sorunca, Ebu Bekir: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, isterdim" diye cevap verdi."
Sevr mağarasının kapısına vardıklarında Ebubekir: Ta Resulullah! Siz yerinizde durun. Ben içeriye girip etrafı kontrol edeyim ve mağaradaki delik deşikleri kapatayım" dedi. Sonra mağaraya girdi. Etraftaki delik deşiği kapattı. Dışarı çıktı, ama bir deliği kapatmadığını hatırlayınca: "Ya Resulullah, yerinden ayrılma. Unuttuğum bir delik var. Onu da kapattıktan sonra içeri girersin" dedi. îçeri girip o deliği de kapattıktan sonra: "Buyur ya Resulullah" dedi. Resulullah (s.a.v.) de içeri girdi.
Hz. Ömer şöyle demiştir: "Hayatımı elinde tutan Allah'a an-dolsun ki o gece, Ömer'in ailesinden daha hayırlıdır!"[2]
Resulullah (s.a.v.) yüce Allah'ın va'dine güvenerek, davette bulunmak ve risaleti tebliğ etmek yolunda razı olarak bekledi, îslam devletini kurmak uğruna, Allah'ın beldeleri içinde en çok sevdiği bir belde olan Mekke'den ayrılmaya razı olmuştu. Mek-keliler onu beldelerinde barındırmamış, öldürmek istemişlerdi. Bu çabalarının yanısıra ayetleri inkar edip kafirlik ve inatlarını sürdürüyorlardı. Bu sebeplerden dolayı Peygamber efendimiz, islam devletinin ilk nüvesini atmak için, Mekke'den çıkıp başka bir yere gitti.
Müşrikler veya islam'ın azılı düşmanları, Resulullah (s.a.v.)in Mekke'den çıkıp gittiğini, onun yatağında ise Hz. Ali'nin yattığını, öldürmek için Hz. Peygamberi gözetlediklerini sanarak aslında Hz. Ali'yi gözetlemiş olduklarım anladılar. Hz. Ali'den Hz. Peygamber'in nereye gittiğini öğrenmeye çalıştılar. Ama istedikleri bilgiyi elde edemediler. Nerede olduğunu öğrenmek için Hz. Peygamber'in ayak izlerini takib ederek peşine düştüler. Çarşı-pazarlara ve her yere baktılar. Onu canlı veya ölü olarak getirecek kimseleri aradılar. îzini sürmeye başladılar. Nihayet onun ve arkadaşının gizlendikleri Sevr dağındaki mağaranın önüne gelip durdular. Ama ilahi bir mucize olarak bir örümcek, mağaranın kapısına ağ örmüştü. Ağ, sanki yıllar önce örülmüş gibiydi. İki güvercin de kapının ağzında yuva yapmışlardı. Bu harikulade manzara açıkça görülen bir mucizeydi. Ama Peygamber (s.a.v.), nübüvvetini ispatlamak için Kur'an-ı Kerim'den başka bir şeyi öne sürmemişti. Çünkü Kur'an-ı Kerim, onun kıyamete kadar devam edecek en büyük mucizesiydi. Bütün nesiller ve bütün insanlık için bir hüccetti.
Kureyşliler Hz. Peygamber'in izini sürerek Sevr mağarasının yanına vardılar. Mağaranın kapısındaki manzarayla karşılaştılar. Kapıdaki Örümcek ağını

görünce, "Buradan içeriye kimse girmemiştir" dediler. Halbuki mağaranın içine göz atsalardı, Resullulah (s.a.v.) ile arkadaşı Ebubekir'i göreceklerdi. Ama yüce Allah, onların gözlerini başka tarafa çevirdi. Peygamber (s.a.v.) emin ve rahat idi. Bu sebeple kalkmış, namaz kılıyordu. Ebubekir de onu gözetliyordu. Namazını tamamladığında, Hz. Ebubekir onun başına bir iş gelmesinden korkarak şöyle dedi: "Vallahi kendi şahsım için feryad ve figan edecektim. Ama sesimi çıkarmadım/' Hz. Peygamber de ona: "Kork-ma! Allah bizimledir." dedi.
Hz. Peygamber'in kavmi işte böyle yapıyordu. Mağara içinde olup bitenlere gelince Hz. Ebubekir, Resulullah (s.a.v.) korumak için gerekli tedbirleri almıştı. Mağarada bulundukları sürece oğlu Abdullah'ı, Kureyşliler'in haberlerini ve neler yaptıklarını gelip kendilerine bildirmekle görevlendirmişti. Abdullah kültürlü ve idrakli bir gençti. Geceleri babasıyla Hz. Peygamber'in yanına geliyor, sabahları da Kureyşliler'le beraber oluyordu. Resulullah'la arkadaşına karşı kurdukları komploları duyduğunda, gece karanlığı bastırınca bu haberleri gelip onlara ulaştırıyordu. Kölesi Amir bin Füheyre'ye de koyunlarını otlattıktan sonra akşamleyin mağara tarafına salmasını ve Hz. Peygamberle Ebubekir'e süt göndermesini emretmişti. Karanlık bastırınca Amir, koyunları oradan alıp Mekke'ye sürüyor, böylece mağaraya haber veya yemek getirenlerin ayak izleri kaybedilmiş oluyordu.
Ebubekir'in kızı Esma, babasıyla Hz. Peygamber için deriden bir sofra hazırlamıştı. Sofrayı bağlayacak bir şey bulamayınca kemerini kesti. Bir parçasıyla sofranın ağzım bağladı. Bu, sebeple kendisine "iki kemerli" denildi. Her gün veya her fırsat buldukça Hz. Peygamber'le arkadaşına yemek götürürdü.

Suraka ve Medine'ye Gidiş

Peygamber (s.a.v.) mağarada üç gece bekledi. Nihayet Ku-reyşliler sakinleştiler ve Hz. Peygamberi yakalamaktan ümit kestiler.Bundan sonra Hz. Peygamberle arkadaşı Medine'ye doğru yola çıktılar. Beraberlerinde müşrik kılavuzları da vardı, ama onlara karşı güvenilir bir kimse idi. Düzenbaz ve hain değildi. Kureyşliler'den herhangi bir kimse peşlerine düşmesin diye onları sahil yolundan götürdü. Çünkü Kureyşliler, Hz. Peygamber'in bu yoldan gideceğini düşünmüyorlardı. Onlar sahi] yolundan giderken, Kureyşliler onları diğer tarafta arıyorlardı. Onu sağ veya ölü olarak getirene 100 deve va'detmişlerdi. Süra-ka binMalik bin Cu'şum bu ödülü elde etmeye tamahlanmıştı. îbn Ishak, Süraka'nın bu konuda şöyle dediğini rivayet eder:
"Resulullah (s.a.v.) hicret ederek Mekke'den ayrıldığında Kureyşliler, onu

bularak geri getirecek olan kimseye 100 deve vermeyi va'dettiler. Bir ara ben kavmim arasında oturmaktaydım. Akrabalarmızdan biri gelip: "Vallahi az önce yanımdan üç kişi geçti. Onların, Muhammed ve arkadaşları olduklarını sanıyorum!" dedi. Susması için ona göz kırptım. Bir süre bekledikten sonra atımın ve silahımın getirilmesini emrettim, fal oklarını çektim. Beğenmediğim ok çıktı. Muhammed'i yakalayıp Kureyşliler'e teslim edebileceğimi ve yüz deveyi alacağımı umuyordum. Zırhımı giydim, Muhammed'in peşine düştüm. Atım hızlanınca birden tökezledi; yere yuvarlandım. "Bu da nesi?" dedim. Sonra fal okumu çıkarıp fal çektim. Falını iyi çıkmamıştı. Ama onu izlemekten vazgemeye niyetim yoktu. Yine peşine düştüm. Bir ara atım yine hızlandı ve tökezledi; yere yuvarlandım. "Bu da nesi?" dedim. Sonra fal oklarımı çıkarıp fal çektim. Yine peşlerine düştüm. Muhammed'le arkadaşları görününce atım yine tökezledi, Ön ayakları yere battı, ben de yere düştüm. Atımın ön ayakları yerden zorlukla çıktı; ayaklarını çıkardığı yerden tozlu bir duman çıktı. Bunu görünce artık ona bir şey yapamayacağımı ve onun bana galip geleceğini anladım. Onlara seslenerek şöyle dedim: "Ben, Cu'şum oğlu Süra-ka'yım. Sizinle konuşmak istiyorum. Vallahi sizi rahatsız etmeyeceğim. Size karşı hoşlanmayacağınız bir davranışta bulunmayacağım." Resulullah (s.a.v.), "Bizden ne istiyorsun?" diye sorunca: "Benimle senin aranda kalacak bir yazı yazıp bana vermeni istiyorum"dedim."
Süraka'nın asıl takip nedenini Resulullah'a anlatmış olduğu da düşünülebilir. Ancak karşılaştığı durumları görüp, risaleti-nin gerçekliğine inanınca, Muhammed (s.a.v.)in Allah tarafından desteklendiğine kanaat getirdi. îsteği üzerine Resulullah (s.a.v.) bir belge yazarak Süraka'ya verdi. Mekke-i Mükerre-me'nin fethedildiği güne kadar Süraka o belgeyi sakladı. Resulullah (s.a.v.) Taif ve Huneyn seferlerini tamamladıktan sonra Süraka, bu belgeyi alarak onun yanma gitti.
Bu konuda Süraka şöyle der: "Resulullah (s.a. v.)e yaklaştım. Belgeyi elime alarak yükselttim ve "Ya Resulullah! Bu senin bana yazmış olduğun bir yazıdır. Ben Cu'şum oğlu Süra-ka'yım!" dedim. O da: "Bugün ahde vefa günüdür" dedi."
Süraka da müslüman olduğunu ilan etti. Öyle anlaşılıyor ki, o, hicret sırasında gördüğü şeyler karşısında Peygamber efendimizin nübüvvetinin gerçekliğine inanmış, bu belgeyi de bu sebeple almıştı. Kayıp ve başıboş develeri sulamanın sevabını Re-sulullah'a sorarak şöyle demişti: "Kayıp (ve başıboş) develer havuzuma geliyorlar. Halbuki ben kendi develerim için suyu havuza dolduruyorum. Kayıp (ve başıboş) develerin, havuzumdan su içmesi durumunda sevap kazanır mıyım?" Merhametli Resul ona şu cevabı vermişti: "Evet. Ciğeri

olan her canlı (sulamamdan ötürü sevap vardır."
Süraka, müslüman olmuştu. Kavminin bulunduğu yere dönerek, zekatını Peygamber efendimize göndermişti.

Kafile Zorlu Yolda Yürüyor

Kutlu yolculuk kolay olmadı. Çünkü yol, çölden geçiyordu. Çölden geçmekse kolay değildi. Kum tepeleri ve çukurlar vardı. Kılavuz, alışılagelen yoldan gittikleri takdirde, Kureyşliler'in kendilerini takib edeceklerinden korktuğu için, en zor ve engebeli yolu seçti. Burası çölün en uzun yoluydu. Onları sahil yolundan götürdü. Medine'ye sahil yolundan gitmek, o zamanlar pek alışılmış bir durum değildi. Kafilenin yolda nerelere uğradığını îbn îshak'tan dinleyelim. "Siret" adlı eserinde şöyle diyor:
"Kılavuzları Abdullah bin Uraykit, onları yola çıkarırken Mekke'nin alt taraflarından çıktılar. Sonra Hz. Peygamberle Ebubekir'i sahil yolundan yürüttü. Usfan'ın aşağısından geçip Emec'in alt taraflarına vardılar. Yola devam edip Kadid'in önünden geçtiler. Oradan Harar'a, Harar'dan da Seniyyetü'l-Mürre'ye ulaştılar. Buradan Lakfa'ya vardılar. Medlecetü Lakfı geçip Medlecetü Mehac'a ulaştılar. Oradan Merciü Me-hac'a geçtiler. Yola devam edip Merciü zi'l-Gudveyn'e, Batnu zi keşr'e Cüdacid ve Ecred'e vardılar. Oradan yola koyulup Medlecetü Tahen pınarına, oradan da Ababid'e vardılar ve nihayet Faha'dan geçtiler."
îbn Hişam der ki: "Sonra kılavuz onları Arac'a indirdi. Öğleye kadar orada kaldılar. Eşlem kabilesinden Evs bin Hicr adındaki bir adam, Resulullah'ı tbner-Rida adlı bir deveye bindirerek Mesud bin Hüneyde adlı kölesiyle birlikte Medine'ye gönderdi. Sonra kılavuz, ikisini Arac'dan çıkarıp Seniyyetü'l-Fain'e götürdü, pradan Batnu Reim'e geçtiler. Nihayet Rebiü'l-Evvel ayının 12. gecesinin sabahında, Pazartesi günü Küba'ya ulaştılar. Zaman, kuşluk vaktiydi. Güneş tepeye doğru çıkıyordu." [3]
Hicret kafilesinin uğradığı yerler, işte bunlardı. Buralar, ancak çölü iyi tanıyanlar tarafından bilinen yerlerdi. Kılavuz buraları çok yi tanıyordu. Müslüman olmadığı halde, Hz. Peygamberle Ebubekir'e karşı emniyetli ve dürüst idi.
Yolculuğun ne kadar zor geçtiğini anlatmak için bu ifadeler yeterlidir. Binekler çok zorlanmış, öyle ki, Peygamber efendimiz bineğini değiştirmek zorunda kalmıştı.

Ümmü Mabed

Burada ihlaslı ve temiz bir kadınla ilgili bir olayı anlatacağız. Hicret yolculuğu esnasında Hz. Peygamber (s.a.v.) onunla, Kadid denen yerde karşılaşmıştı. Hicret yolculuğu esnasında görülen harikalara ek olarak Peygamber efendimiz bu kadınla karşılaştığında da bazı harikulade haller zuhur etmişti. Ama Cenab-ı Allah, müşriklerin gözlerine perde çekmiş, dolayısıyla bu harikaları görememişlerdi. Bu harikalara örnek olarak örümceğin mağara kapısına ağ örmesini, güvercinlerin oraya yuva kurmalarını, Süraka'nın atının ayaklarının yere batmasını ve defalarca tökezlemesini gösterebiliriz. Bütün bunlar Hz. îşa ile Musa'nın mucizelerinden geri kalmayan ve gözle görülebilen mucizelerdi. Ama Peygamber efendimiz bu mucizeleri öne sürerek Kureyşliler'e ve insanlığa meydan okumamıştır. Aksine o, en büyük mucize olan Kur'an-ı Kerim ile dünyaya karşı meydan okumuştur.
Ümmü Mabed'e uğradığında zuhur eden harika şu idi: Ümmü Mabed'in zayıf ve sütsüz koyunu süt vermeye başlamış, kafiledeki herkes o sütten içmiş ve süt, yine akmaya devam etmişti. Hz .Peygamberdin konuk olduğu ev halkı da o sütten doyasıya içmişlerdi. Beyhaki, bu kıssayı Ebu Mabed el-Huzai'den naklederek Şöyle anlatıyor: "Resulullah (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicret edeceği gece Ebubekir, Ebubekir'in kölesi Amir bin Füheyr'e ve kılavuz Abdullah bin Ureykit el-Leysi ile birlikte yola çıktı. Ümmü Mabed, metanetli ve iffetli bir kadındı. Evinin dış kısmında bir kenarda oturmaktaydı, Kafîledekiler, yanında satılık et veya 'süt bulunup bulunmadığını sordular. Yanında ne et, ne de süt vardı. "Yanımda bu istedikleriniz bulunsaydı, sizi ağırlamakta kusur etmezdim" dedi. Çünkü onlar kıtlık içindeydiler.
Resulullah (s.a.v.) evin çevresine baktı. Bir köşede bir koyunun durduğunu görünce: "Ey Ümmü Mabed! Bu koyun nedir?" diye sordu. O da: "Zayıflığından ötürü sürüye katılamamış bir koyun!" dedi. Hz. Peygamber, "Sütü var mı?" diye sordu. "Süt veremeyecek kadar zayıftır" diye cevap alınca, "Onu sağmama izin verir misin?" diye sordu. Ümmü Mabed: "Sütü varsa sağ!" diye izin verdi. Hz. Peygamber koyun için dua edip elini memelerine sürdü. Bir cemaati doyuracak büyüklükte bir kap getirmelerini söyledi. "Bismillah" diyerek sağmaya başladı. Koyun da bacaklarını araladı. Oluktan boşanırcasma bol süt geldi; kap doldu. Hz. Peygamber, sütü Ümmü Mabed'e gönderdi. Ümmü Mabed ve Hz. Peygamber'in arkadaşları kana kana içip doydular. En sonunda Peygamber efendimiz içti ve "kavmin sakisi en sonda içer" dedi. İçtikten sonra koyunu ikinci kez sağdı. Son sağılan sütü Ümmü Mabed'e bıraktılar ve yanından ayrılıp gittiler.

Çok geçmeden Ümmü Mabed'in kocası Ebu Mabed, iliği boşalmış zayıf ve cılız keçilerini önüne katarak eve geldi. Keçiler zayıflıklarından dolayı sallanarak yürümekteydiler. Evdeki sütü görünce şaştı ve *Ey Ümmü Mabed, bu süt nereden geldi?" diye sordu. Evde sağmal hayvan yoktu. Koyunları süt verecek durumda değildi. Ümmü Mabed, cevaben dedi ki: "Sütün bir yerden geldiği yok. Buraya şöyle konuşan mübarek bir adam geldi. (Kocası bu adam mutlaka Kureyşliler'in aradığı şahıstır, . dedi.) Yüzü parlak, huyu güzel, siması tatlı ve mükemmeldi. Başı küçük değildi. Endamı düzgün ve Ölçülü, kirpikleri uzundu. Sesi tok, gözlen sürmeli ve hilal kaşlıydı. Boynu uzunca, sakalı sık, konuşması tatlıydı. Sözleri açık-seçik ve net idi. Susarken vakur, konuşurken yüce idi. Kelimeleri, bir ipe dizilmiş boncuk taneleri gibi akıp geliyordu. Uzaktan insanların en yumuşak huylusu, yakından da en güzeli olarak görünüyordu. Orta boyluydu. Uzunluğu, kendisini gören gözün unutamayacağı ölçüdeydi. Kısalıkla ayıplanamazdı. İki dal arasındaki bir dal gibiydi. Kafiledeki üç kişiden en parlak görünümde olan kendisiydi. Endamı en güzel olan da kendisiydi. Kendisini çevreleyip onu dinliyor, emrettiğinde emrini hemen yerine getiriyorlardı. Kıskanılacak bir durumdaydı. Asık suratlı ve azarla-yıcı değildi."
Kocası dedi ki: "Vallahi sözünü ettiğin bu adam, Kureyşli-ler'in aradığı adamdır. Ona rastlarsam, beni arkadaşlığa kabul etmesini isteyeceğini. Yolunu bulursam bunun için çaba sarf edeceğim."
Bu anlattıklarımız, Ümmü Mabed'in sözleri ve kısssası idi. Hz. Peygamber'in evsafından bahsederken buna değinmiştik. Siyer kitaplarında anlatıldığına göre Ümmü Mabed'in adı, Ati-ke binti Halef bin Ma'ad bin Rebia bin Adrem'dir. Kocası Ebu Mabed'in adı da, Ekseni bin Uzza bin Ma'bed bin Rebia bin Adrem'dir. Karı-koca, amca çocuklarıdır. Rivayete göre Ümmü Ma*bed'in kocası müslüman olup hicret etmiştir.

Diğer Harikalar

Hz. Peygamber'i Medine'ye götüren kılavuz, onu işlek olmayan bir yoldan ve bir çok yöreye uğratarak götürdü. Bu yolda Hz.Peygamber, çölde yolculuk etmek ve su ile azığa ihtiyaç duymakla ilgili bazı mucizeler gösterdi. Beyhaki, bu konuda Kays bin Numan'm şöyle dediğini rivayet eder:
aResulullah (s.a.v.) ile Ebubekir gizlice Mekke'den çıktıktan sonra , yolda bir sürü gütmekte olan bir çobana rastladılar. îç-mek için ondan süt istediler. O da: "Yanımda sütü sağılacak bir koyun yoktur. Ancak şuracıkta, yavrusunu erken düşürmüş bir keçi var, onda da sağılacak süt kalmamıştır" dedi. Hz. Peygamber,

"Onu buraya çağır" dedi. Çoban çağırdı, hayvan geldi. Hz. Peygamber onu bağladıktan sonra elini memelerine sürdü ve dua etti. Nihayet memelerinden süt akmaya başladı. Ebubekir bir kap getirdi. Sütü içine sağmaya başladı. Hz.Peygamber, sağdığını Ebubekir'e içirdi. Sonra yine sağıp çobana içirdi. Üçüncü kez sağdığını da kendisi içti. Çoban, gördüğü bu manzara karşısında şaştı ve: "Sen kimsin? Vallahi senin gibisini görmedim!" dedi. Hz. Peygamber, "Sana kendimi tanıttığım takdirde beni gizler ve kimselere anlatmaz mısın?" diye sordu. Çoban, "Evet" deyince, Hz. Peygamber: "Ben, Allah'ın Resulü Muhammed'im!" dedi. Ihlaslı çoban, "Kureyşliler'in, dinden çıktığını iddia ettikleri adam sen misin?" diye sordu. Hz. Peygamber de: "Onlar böyle diyorlar" dedi. Çoban, bu kez şöyle dedi: "Senin Peygamber olduğuna tanıklık ederim ve senin getirdiğin dinin gerçek olduğuna şehadet ederim. Senin yaptığını ancak bir Peygamber yapabilir. Ben sana tabiyim!" Çobanın bu sözlerine Hz. Peygamber şu karşılığı verdi. "Şimdilik sen bu işin üstesinden gelemezsin. Benim galib olduğumu ve güçlendiğimi duyduğun zaman yanıma gel." Ebu Ya'la da böyle bir rivayette bulunmuştur.

Ebu Nuaym da, Abdullah bin Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: "Ergenlik çağında bir gençtim. Mekke'de Utbe bin Ebi Muayt'ın koyunlarını otlatıyordum. Resulullah (s.a.v.) ile Ebu-bekir yanıma geldiler. Müşriklerden kaçmışlardı. Resulullah (s.a.v.): "Ey delikanlı bize içirecek sütün var mı?" diye sordu. Ben de: "Bu koyunlar emanet olarak yanıma bırakılmıştır. Sütlerini size içiremem" dedim. "Senin yanında, üzerine koç atlamamış bir koyun yok mu?" diye sorunca ben, "Vardır" dedim ve yanına getirdim. Resulullah (s.a.v.) koyunun memesini tuttu, dua etti, koyunun memesi süt doldu. Ebubekir, ortası çukur bir kaya parçası getirdi; Hz. Peygamber, sütü içine sağdı. Hem kendisi, hem de Ebubekir o sütten içti. Bana da içirdiler. Sonra Hz. Peygamber, memeye: "Kısıl" dedi; meme de kısılıp sütü kesildi. Daha sonra yanına vardığımda, "O güzel sözden (yani Kur'an-ı Kerim'den) bana da öğret" dedim. Resulullah (s.a.v.) bana: "Sen bilgili bir çocuksun" dedi. Ben de onun ağzından yetmiş sureyi alıp ezberledim. Ezberimin doğruluğuna hiç kimse itiraz etmemiştir."

Siyer alimleri bu kıssa üzerinde ihtilaf etmişlerdir. Şöyle ki: Ibn Mesud (r.a.) hicretten önce, müslüman olan, Allah yolunda eziyet gören ve Habeşistan'a hicret edenlerdendir. Yukarıdaki kısasa, onun, Peygamber efendimizin hicreti esnasında müslüman olduğu zannını doğurmaktadır. Siyer alimlerinin söyledikleri sözler, anlatılan kıssanın gerçekleşmiş olmasına ve hicret esnasında meydana gelen harikulade hallerin özüne mani ve aykırı değildir. Çünkü bu kıssa, sahih kitaplarda yer almaktadır. Belki de siyer alimlerinin sözü, kıssanın

gerçek olup olmadığı üzerine değil de, kıssanın anlatılışında kullanılan ifadeler üzerinedir. Çünkü kıssanın gerçek olduğunda şüphe yoktur.
Bütün bu anlatılanlar, Peygamber (s.a.v.) efendimizin, Musa (a.s.)m izhar ettiği kendine özgü dokuz mucizeden daha fazlasını izhar etmiştir. Manevi delalet bakımından bu mucizeler, Hz. İsa'nın gösterdiği mucizelerden daha aşağı değildirler. İsa (a.s.)» Allah'ın izniyle ölüleri diriltmiş, mezarlarından çıkmalarını sağlamıştır. Mucizelerin tür bakımından değişik olmaları, Muhammed (s.a.v.)in mucizelerinin manevi delalet bakımından zayıf oldukları anlamına gelmez. Örneğin îsra ve Miraç hadisesi, hem maddi, hem de manevi yönü olan bir mucizedir. Süra-ka'nın atının ayaklarının yere gömülmesi, Hz. Peygamber'in parmakları arasından süt fışkırması ve bunun tekerrür etmesi; ölüleri diriltmekten daha geri ve daha az olmayan manevi bir kuvvetin Hz. Peygamber'de mevcut olduğunu ispatlamaktadır. Bütün bu mucizeleri izhar ettiği halde Hz.Peygamber, sadece Kur'an-ı Kerim'i öne sürerek insanlığa meydan okumuştur.
"Dünyalara uyarıcı olması için kulu (Muhammed'e) furkan (Kur'an-ı Kerim)i indiren Allah, yücelerin yücesidir/' (Furkan i)

Hz. Peygamberin Küba'ya Ulaşması

Mübarek kafile, Hz. Peygamber ve arkadaşı, çöldeki çukurlu, tepeli, zahmetli ve engebeli yolda yürümeye devam ettiler. Müşriklere yakalanmamak için, uzun bir yoldan gitmeyi tercih etmişlerdi. Allah'ın mucizeleri çokça ve peşpeşe görülüyordu. Bu harikaları, Hz. Peygamber'in -Her nereye giderse ve her nereye konaklarsa- Cenab-i Allah'ın kendisiyle beraber olduğunu anlaması için izhar edilmişti. Allah'ın kendisiyle beraber olduğunu bu harikaların zuhurundan önce de iman gözüyle görüp anlamıştı. Çünkü mağaradayken arkadaşı Ebubekir'e: "Üzülme, Allah bizimledir" demişti. Cenab-ı Allah, nübüvvetinde gösterdiği gibi yolculuğu esnasında da ona harikaları ve ayetlerini göstermişti:
Yolculuğun zahmeti, kuwet,ve zafer yeri olan Küba'ya ulaşmakla sona ermişti. Bu nurlu kafile orada ehl-i imanla karşılaşmıştı. Mü'minler, Hz. Peygamber'in yolunu gözlüyor ve onun kendi aralarına girmesiyle ferahlanıp aydınlanıyorlardı.
Ibn îshak, Abdurrahman bin Uveymir bin Saide'nin şöyle dediğini rivayet eder: Kavmimden Resulullah'ın sahabisi olan bazı kimseler bana dediler ki: Resulullah (s.a.v.)ın Mekke-i Mü-kerreme'den çıktığını duyunca buraya gelişini beklemeye başladık. Her gün sabah namazını kıldıktan sonra Karataş denen mevkiimizin dışına çıkıp onun gelişini bekliyorduk. Güneş yükselip gölgeleri yok edinceye

kadar bekliyor, gölgelenecek yer bulamayınca da evlerimize geri dönüyorduk. O zamanda günler çok sıcak geçiyordu. Bu hal, Resulullah'm geliş gününe kadar devam etti. O gün de, her zamanki gibi oturup beklemeye başladık. Gölgelenecek yer kalmayınca da evlerimize döndük. Evlerimize gireceğimiz sırada Resulullah (s.a.v.) geldi. Onu ilk gören, yahudi bir adamdı. O, bizim Resulullah'ı beklediğimizi ve yolunu gözlediğimizi biliyordu. Geldiğini görünce: "Ey Ensari-ler! îşte beklediğiniz geldi!" diyerek yüksek sesle bağırmaya başladı. Biz Resulullah (s.a.v.)e doğru koştuk... Bir hurma ağacının altında gölgelenmekteydi. Beraberinde akranı ve arkadaşı Ebubekir vardı. Çoğumuz Resulullah'ı daha önce hiç görmemiştik. Etrafında bir kalabalık ve izdiham meydana geldi. în-sanlar o iki kişiden hangisinin Resulullah, hangisinin Ebubekir olduğunu bilmiyorlardı. Nihayet Resulullah'ın üzerindeki gölge geçince Ebubekir, abasıyla onu gölgelendirdi de, böylece Resulullah'ı tanımış olduk.
Siret alimlerinin anlattıklarına göre Resulullah (s.a.v.) Kül-süm bin Hind'in evine konuk oldu. Diğer bazı alimlerse, Sa'd bin Hayseme'nin evine konuk olduğunu anlatırlar, tbn îshak ile diğerleri bu iki haberi uzlaştırarak Hz.Peygamber'in önce Külsum bin Hind'in evine konuk olduğunu, ama halkın yine çıkıp onlarla sohbet edişinin Sa'd bin Haseme'nin evinde olduğunu söylemişlerdir. Hz.Peygamber'in, Sa'd'm evinde oturmayı tercih ettiğini ifade eden rivayetler de varid olmuştur. Çünkü Sa'd, bekardı. Evde ailesi yoktu. Evi, bekar muhacirlerin evi olmuştu. Hz. Peygamber'in arkadaşı EJbubekir ise Hubeyb bin Asafın evine konuk olmuştu. Hz. Ali, Resulullah'a Küba'da ulaştı. Çünkü o, emanetleri sahiplerine geri vermek için, Resu-lullah'm yola çıkmasından sonra üç gün üç gece daha Mekke'de kalmıştı. Ondan sonra doğruca Medine'ye yönelerek yola koyulmuştu. Hemen hemen o, Peygamber efendimizle arkadaşı Ebu-bekir'in Sevr mağarasında kaldıkları süre kadar Mekke'de beklemişti. Çünkü iki arkadaş, Sevr mağarasında üç gece beklemişlerdi.
Hz. Ali de Hz. Peygamber'in indiği eve, Külsum bin Hind'in evine konuk oldu. Öyle anlaşılıyor ki o, Hz. Peygamber'den en az bir gece sonra Küba'ya gelmiştir. Çünkü Hz. Peygamber Küba'da bir, ya da iki gece kaldı. îbn îshak'm anlattığna göre o, Küba'da dört gün, dört gece kalmıştır. Yine onun ifadesine görje pazartesi, salı, çarşamba ve perşembe günleri orada kalmıştır. Orada kaldığı süre içinde Küba mescidini inşa ettirmiştir. Bu mescide Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Allah şöyle işarette bulunmaktadır:
"ilk gününden beri takva (temeli) üzerine kurulan mescidde bulunman daha uygundur. Orada, arınmak isteyen insanlar vardır. Allah, arınmak isteyenleri

sever." (Tevbe: 108)
Hz. Peygamber'in içinde durduğu ilk günden itibaren o mes-cid, takva temeli üzerine kurulmuştur. Ona hicret mescidi adını vermek daha uygun olur. Orası, riya ve nifaka sapmaksızın, yaptıkları ibadetlerle arınmak isteyen kimselerin mescididir.
Resulullah (s.a.v.) Rebiü'l-Evvel ayının orûkisinde pazartesi günü Küba'ya ulaştı. Bu ayın son gününde oraya ulaştığını söyleyenler de olmuştur. Ancak raviler, birinci görüşü tercih etmektedirler.

Medine'ye Giriş

Resulullah (s.a.v.)ın Medine'ye girişi Medine halkı, onlardan sonra gelecek olan nesiller ve tüm insanlık için kutlu bir gün oldu. Çünkü o gün Mekke'de sabit, belirli ve genel bir düzene bağlı kalınmadan yapılan islam daveti umumilik niteliği kazanarak Medine'ye intikal etmişti. Daha önce Mekke'de uyulan ve uygulanan belirli ve sabit bir davet düzeni yoktu. Sadece islam akidesi ve onunla ilgili hükümler açıklanıyordu. Yapılan davet, Mekke ve çevresinin dışına taşınıyordu. Ama bu davet, Medine'ye intikal edince genellik vasfını kazandı. Bütün Arap beldelerine yayıldı. Daha sonra Arap beldelerinin dışına, oradan komşu ülekelere ulaştı. Bilahare kıtadan kıtaya intikal etti.
Medineliler Cenab-ı Allah'ın kendilerine bahşettiği nimeti ve özel olarak Medine'ye kazandırdığı şerefi idrak etttiler. Çünkü Medine, önce müslümanlarm ilk barınağı, yurdu ve zafer yeri olmuştu. îkinci olarak, îslami düzenin vatanı olmuştu. Üçüncü olarak da islam'ın güç ve kuvvet kazandığı bir mıntıka olmuştu. Putperestliğin artık ortadan kalkmak üzere olduğunu herkes duydu. Yahudiler de artık bilgileriyle ve önceden sahip oldukları kitaplarıyla övünemez olmuşlardı.
îşte bütün bu sebepler dolayısıyla insanlar, Hz. Peygam-ber'in teşrifi nedeniyle tekbir ve tehlil getirerek onu karşılamaya çıkmışlardı. Şeref ve yüceliğin gelmesinden, putperestlikten kurtulmaktan dolayı sevinç duymuş, Peygamberin kudumunda kendileri için hidayet görmüşlerdi.
Buhari ile Müslim, Hz. Ebubekir'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Medine'ye vardığımızda insanlar yollara dökülmüş ve damlara çıkmışlardı. Gençlerle hizmetçi ve köleler 'Allahüekber. Resulullah geldi. Allahüekber. Muhammed geldi. Allahüekber. Muhammed geldi. Allahüekber. Resulullah geldi" diyorlardı."
"DelaiPun-Nübüvve" adlı eserde Beyhaki; "Şemail" adlı eserde Ebubekir el-

Makri; "Riyad" adlı eserde Taberi, îbn Aişe' (Ubeydullah bin Muhammed bin Hafs)den rivayet ederek derler ki: Hz. Peygamber'in gelişim kutlayan cariyeler şu şiiri okudular:
"Veda tepelerinden dolunay doğdu üzerimize. Allah'a davet eden var oldukça şükretmek gerek bize. Ey gönderilen! Sana itaat etmek vacib oldu bize."
Bu haber, Tirmizi ile Nesei'nin Sünen'lerinde Saib bin Ye-zid'den rivayet edilmiştir.
Hz. Peygamber Medine'ye gelişinde tekbir getirilerek, büyük bir coşkuyla karşılanmıştı. Bu arada, ifade ettiği anlam bakımından daha parlak bir ameli karşılama daha olmuştu. Şöyle ki: Evs ve Hazrec kabilesinden her aile, Resulullah'm kendilerinde misafir kalması için, devesinin yularını tutmak istediler. Büyük bir izdiham meydana geldi. Salim oğullarından bazı adamlar gelmiş ve *Ya Resulullah, bizim yanımızda ikamet et Biz sayıca çok, güçlü ve savaşa karşı hazırlıklıyız" diyerek devesinin yularını tutmuşlardı. Resulullah (s.a.v.) "deveyi bırakın. Ona (duracağı yer için gerekli) emir verilmiştir" dedi.
Beni Beyaze kabilesinden de bazı adamlar gelerek, "Bize gel ya Resulullah. Biz sayıca çok, güçlü ve savaşa karşı hazırlıklıyız" dediler. Ve devesinin yularını tuttular. Hz. Peygamber: "Deveyi bırakın. Ona (duracağı yer için gerekli) emir verilmiştir" dedi. Deveyi serbest bıraktılar. O da gidip Saide oğullarının evinin önünde durdu. Sa'd bin Ubade ile Münzir bin Amr, Saide oğulları kabilesinden bazı adamlar arasından çıkıp Öne geçtiler ve: "Bize gel ya Resulullah. Biz sayıca çok, güçlü ve savaşa karşı hazırlıklıyız" dediler. Devenin yularına sarıldılar. Peygamber (s.a.v.): "Onu bırakın. Ona (duracağı yer için gerekli) emir verilmiştir" dedi. Onlar da deveyi serbest bıraktılar. Deve yürümeye başladı. Haris bin Hazreç oğullarının evinin hizasına geldiğinde Muaz bin Rebia, Harice bin Zeyd ve Abdullah bin Revaha, Haris bin Hazreç kabilesinden bazı adamların arasından çıkıp öne geçtiler ve: "Ya Resulullah, kardeşlerinin arasına gel. (Hz. Peygamberin dedesi Abdülmuttalib'in annesi bu kabiledendi.) Çokluğa, kuvvete ve tedbire gel" dediler ve devesinin yularını tuttular. Hz. Peygamber: "Onu bırakın. Ona, (duracağı yer için gerekli) emir verilmiştir" dedi. Onlar da deveyi serbest bıraktılar. Deve yürümeye başladı. Malik bin Neccar'ın evinin önüne gelip çöktü. Ebu Eyyub el-Ensari'nin evi de oradaydı. Ibn îshak der ki: Deve çökünce Resulullah (s.a.v.) inmedi. Deve tekrar ayağa kalkıp azıcık daha yürüdü. Resulullah (s.a.v.) de yularım bırakmış, ona kanşmıyordu. Sonra deve tekrar geri döndü; ilk çöktüğü yere varıp yine oraya çöktü. Resulullah da yere indi. Ebu Eyyub (Halid bin Zeyd), devenin üzerindeki eşyaları alıp evine götürdü. Resulullah (s.a.v.)de Mescid-i Nebevi'yi ve kendi evini inşa edinceye kadar Ebu

Ey-yub'un evinde misafir olarak kaldı.

---

[1] Bkz Refik el-Azim, Eşheru Meşahır'ıl-tslam.

[2] îbn Kesir, EI-Bidaye ve'n-Nihaye, c.4, s 180

[3] İbn Hışam, Siret, el, s 491-492.

RASULULLAH MEDİNE'DE İSLAM DEVLETİNİN KURULUŞU

Rasulullah (s.a.v)'ın Hutbeleri

Naklettiğimiz bu olaylardan anlaşıldığına göre, İslama giren Ensariler, fert ve topluluk olarak, kapısını Hz. Peygambere ardına kadar açıyor; aile ve kabile olarak sayılarının çokluğuna ve güçlü olduklarını, kendisiyle beraber savaşacaklarını söylüyorlardı. Bütün bunları herhangi bir kayıt ve şart öne sürmeden taahhüd ediyorlardı.
Öyle anlaşılıyor ki bu parlak karşılama, müşriklerin ve özellikle daha sonraları münafık olanların öfkelerini kabartıyordu. Bunlar açıklayamadıkları öfke ve

düşmanlıklarını kalplerinde gizliyorlardı. Rivayete göre Hz. Peygamber hangi evin önünden geçmişse bütün ev halkı kendisini hoş karşılamış ve kendisinden yana olduklarını açıklamışlardır. Ancak ileride o temiz Medine'de nifakın lideri olacak olan Abdullah bin Übeyy bin Selul, Hz. Peygamberi hoş karşılamamıştı.
Musa bin Ukbe'nin anlattığına göre Rasulullah (s.a.v), yoluna devam ederken Abdullah bin Übeyy Bin Selul'ün evinin önünden geçmiş onu kendi evine davet etmesini beklemişti. Abdullah o zaman Hazreç kabilesinin reisiydi. Hz. Peygamberce: "Baksana!.. Seni davet edenlerin evine git" demişti. Onun bu sözünü Hz. peygamber Ensardan bir kaç kişiye anlatınca, Sa'd bin Ubade özür dileyerek şöyle demişti: "Ya Rasulullah, seni göndermekle Allah bize lutufta bulundu. Eğer sen gelmeseydin, onun başına taç giydirecek ve onu kendimize hükümdar yapacaktık."
Ebu Eyyub el-Ensari'nin evine indikten sonra Rasulullah (s.a.v) şu üç şeyi yaptı:
1. Bu üç şeyden ilki Cuma namazıydı. Bu namazı Beni Salim bin Amr bin Avf mahallesinde kıldırdı. Öyle anlaşılıyor ki, Cuma namazını, o mahalleye ait geniş bir alanda kıldırmıştır. Çünkü o zaman orada mescid bulunmuyordu. Cuma namazını kılmak için Rasulullah (s.a.v.) orayı seçtiği için daha sonra orası, bir namazgah olmuştu. Çünkü kendisi müslümanlarm veliy-yülemri idi.
2. Hutbe: Rasulullah (s.a.v) Cuma namazında müslümanla-ra hutbe okudu. Okumuş olduğu hutbenin metni hakkında iki rivayet vardır. Bunlardan biri, İbn Cerir et-Taberi'nin rivayet etmiş olduğu hutbedir ki, bu diğerine nisbeten uzundur. Diğeri de, Beyhakinin rivayet ettiği daha kısa bir hutbedir. O, naklettiği bu hutbenin, tek hutbe olmadığını, bundan başka bir hutbe daha bulunduğunu söylemiştir. Ravileri her ne kadar bazı noktalardan eleştirilmişlerse de, rivayet ettikleri bu hutbeler, Hz. Peygamber'in sözlerine çok benzemektedirler.

İbn Cerir'in Rivayet Ettiği Hutbe

"Hamd Allah'a mahsustur. Ben, O'na hamdeder, o'ndan yardım, bağışlanma ve hidayet dilerim. O'na iman ederim, O'nu inkar edenlere de düşmanlık ederim. Ben, Allah'tan başka tanrı olmadığına, O'nun bir olduğuna ortağı ve dengi bulunmadığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık ederim.
Peygamberlerin gelmesinin kesildiği, ilmin azaldığı, insanların sapkınlığa düştüğü zamanın kesintiye uğradığı, kıyametin kopma ve alemin sona erme zamanının yaklaştığı esnada Allah, onu tam bir hidayet, tam bir nur ve tam bir nasihat olan Kur'an ile göndermiştir.

Allah'a ve Resulüne itaat eden, muhakkak doğru yolu bulmuştur. Allah'a ve Resulüne karşı gelen de, azgınlık ve taşkınlığa, sapkınlığa düşmüştür. Size, Allah'ın azabından korunmayi tavsiye ederim. Zaten bir müslümamn bir müslümana en hayırlı tavsiyesi de, onu ahirete rağbetlendirmesi, ona, Allah'ın azabından korunmayı emretmesidir.
Allah'ın sizi sakındırdığı şeylerden sakınınız. Bundan daha hayırlı ve daha üstün bir öğüt, bundan daha hayırlı ve daha üstün bir hatırlatma yoktur. .
Rabbinden korkarak ürpererek ibadet eden kimse için, Allah'ın azabından korunmak, arzuladığınız ahiret saadeti için en güvenilir bir yardımdır.
Kim, gizli ve açık her işinde Allah'ın rızasını gözeterek, Allah ile arasını düzeltirse, dünyada onun adı hayırla anılır. Öldükten sonra da bu, kendinden önce göndermiş olduğu hayra muhtaç bulunduğu bir zamanda kendisine azık olur. Bunun dışındaki işlerden uzak durmayı, onlarla kendi arasından uzak mesafeler bulunmasını arzu eder. Allah, sizi azabından sakındırır. Allah, kullarına çok şefkatlidir. Sözünü doğrulayan va'di-ni yerine getiren Allah'a and olsun ki, bundan caymak yoktur. Zira yüce Allah, "Benim katımda söz değiştirilmez. Ben, kullara zulmedici de değilim"(Kaf: 29) buyuruyor.
Şimdiki ve gelecekteki işlerinizde, gizli ve açık yaptıklarınızdan dolayı Allah'a karşı gelmekten sakının kim, Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Allah, onun günahlarını örter sevabını da artırır. Allah'tan korunan kimse, büyük bir kurtuluşa ermiştir. Allah'tan korunmak ise, insanı, Allah'ın azap ve gazabından korur. Allah'tan korunmak, yüzleri ağartır. Rabbi hoşnud kılar. Dereceyi yükseltir.
Nasibinizi alınız. Allah katında ifsatlı olan hareketlerde bulunmayınız. Allah, doğruları da yalancıları da bilsin (sınasın) diye size kitabını ve yolunu açıkça öğretmiştir.
Allah'ın size ihsan ettiği gibi, siz de ihsanda bulununuz. Allah'ın düşmanlarına düşman olunuz. O'nun yolunda gereği gibi cihad ediniz. Sizi seçip müslümanlar diye adlandırdı ki, helak olan, açık delillerle helak olsun; sağ kalan da açık delillerle sağ kalsın. Allah'tan başkasında kuvvet ve kudret yoktur. O'nu çokça anın. Bugünden sonrası için çalışın. Kim, Allah'la kendi arasını düzeltirse, Allah da onun, insanlarla arasını düzeltir. Çünkü Allah, insanlar üzerinde hükmünü yürütür. İnsanlar ise, Allah üzerinde hüküm yürütemezler. Allah, insanlar üzerinde tasarrufta bulunur. Ama insanlar o'nun üzerinde tasarrufta bulunamazlar. Allah en büyüktür. Bütün hüküm ve kuvvet, Allah celle ve ala'nın zatına mahsustur!"
Önce de söylediğimiz gibi bu metinde geçen sözler, Hz. Peygamberin öğütlerine

çok benzemektedirler. Ancak bu metnin, Hz. Peygamberin hutbelerine göre çok uzun bir metin olduğunu düşünmüyoruz. O'nun hutbelerinde rastlanmayan bazı tekrarların bu metinde yer aldığını da görmekteyiz. Ayrıca bu metinde, Hz. Peygamberin ilk hutbeyi irad etmesinden sonra nazil olmuş olan medeni ayetler de vardır. Doğrusunu Allah bilir.
îbn Cerir'in rivayet ettiği hutbe hakkında söyleyeceklerimiz bundan ibarettir. Beyhaki'ye gelince o, iki hutbe rivayet etmiştir. Bunlardan ilki, Abdurrahman bin Avf in rivayet ettiği hutbedir. Abrurrahman şöyle der: "Hz. Peygamberin irad ettiği ilk hutbe, Medine-i Münevvere'de irad edilmiştir. Bu hutbe için Hz. Peygamber kalkıp Allah'a hamdetti. Layık olduğu şekilde O'na övgüde bulundu. Sonra şöyle dedi:
Ey insanlar..! Kendiniz için ahiret azığı hazırlayın ve bu azığı kendinizden önce gönderiniz. Elbette bilirsiniz ki, ölecek ve sürünüzü çobansız bırakacaksınız. Sonra alemlerin Rabbi -arada bir tercüman olmaksızın- sizden her birinize: "Sana, benim elçim gelip emirlerimi tebliğ etmedi mi? Ben sana mal verdim, ihsanda bulundum. Sen, bu nimetlerden kendine ahiret payı ayırdın mı?" diyecek. O da sağına, soluna bakacak, hiçbir şey görmeyecek. Sonra önüne bakacak, orada da cehennemden başka bir şey görmeyecek.
Öyleyse, yarım hurmayla da olsa, cehennemden kendisini korumaya gücü yeten, hemen o hayrı işlesin. Onu bulamayan da, güzel bir sözle kendisini korumaya çalışsın. Zira her iyiliğe on mislinden, yediyüz misline kadar sevap verilir. Selam, Allah'ın rahmet ve bereketleri üzerinize olsun."
Beyhaki'nin rivayet ettiği ikinci hutbe ise şöyledir: "Allah'a hamdolsun. Allah'a hamdederim ve O'ndan yardım dilerim. Nefislerimizin şerlerinden ve kötü amellerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın doğru yola ilettiğini hiç kimse saptıramaz. Saptırdığını da hiç kimse doğru yola iletemez. Allah'tan başka tanrı olmadığına tanıklık ederim. O birdir, ortağı yoktur. Sözlerin en güzeli, yüce Allah'ın kitabıdır. Allah kimin kalbini Kur'anla süsler ve onu küfürden sonra îslamiyete sokar, o da Kur'an'ı insanların sözlerine tercih ederse, işte o kimse, kurtuluşa ermiştir. Doğrusu Allah'ın kitabı, sözlerin en güzeli ve en beliğidir. Allah'ın sevdiğini seviniz. Allah'ı bütün kalbinizle seviniz. Allah'ın kelamından ve zikrinden usanmayınız. Allah'ın kelamından, kalbinize kasvet ve darlık gelmesin. Çünkü o, Allah'ın yaratığı her şeyin üstününü ayırıp seçer. Amellerin en hayırlısını, kulların seçkinlerini (peygamberleri), kıssaların iyisini zikreder. Helal ve haram olan herşeyi açıklar. Allah'a ibadet edin ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. O'ndan gereği gibi sakının, pilinizle söylediğiniz güzel sözlerinizle Allah'ı tasdik ve ikrar edin. Allah'ın ihsan ettiği rahmetle aranızda sevişiniz.

Muhakkak bilin ki Allah, ahdinin bozulmasına gazab eder. Selam, Allah'ın rahmet ve bereketleri üzerinize olsun."

Hz. Peygamberdin Mescid İnşası

Rasulüllah (s.a.v.)'in Medine-i Münevvere'de başlattığı ve tamamladığı üçüncü iş budur. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın "Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan mescid" diye değindiği Küba mescidi ile Hz. peygamber mescid yapımına başlamıştı. Ayet-i Kerimede Cenab-ı Allah, o mescid-de, kötülüklerden arınmak isteyen kimselerin bulunduğundan söz etmektedir. Arınmak isteyenleri yüce rabbimiz sever.
Hz. Peygamber, Ebu Eyyub el-Ensari'nin evine konuk olduğunda, Medine-i Münevvere'de bir mescid inşa etmeyi düşünmeye başladı. Bu mescid, mescid-i haram ve Mescid-i Aksa gibi, ziyaretleri için yollara çakıldığı üç mescitten biri olan Mescid-i Nebevi'dir. îbn Şihab ez-Zühri'nin şöyle dediği rivayet edilir: Rasulüllah (s.a.v.)in devesi, mescid-i nebevinin inşa edileceği yere gelip çöktü. Mescidin inşasından önce bazı müslümanlar orayı namazgah edinmişlerdi.
Hz. Peygamberin devesinin çöktüğü arsa, ensardan iki öksüz gence ait olup, hurma kurutma yeri olarak kullanılıyordu. Bu öksüzler, Esad bin Zürare'nin kefaletindeydiler. Esad, hicretten Önce islamın Medine'deki ilk davetçisiydi.
Hz. Peygamber, o iki gençle veya vasileriyle veya vasilerinin huzurunda arsa için kendileriyle pazarlık etti. Onlar, "Bu arsayı sana hibe ederiz, ya Resulüllah" dedilerse de Rasulüllah kabul etmedi. On dinara onlardan satın aldı. Satın almadan önce etrafı duvarla çevriliydi. Ancak tavanı yoktu. Resulüllah'm Medine'ye gelişinden önce Es'ad bin Zürare, orada cemaate namaz kıldırıyordu.
Kıblesi, mescid-i Aksa'ya bakıyordu. Mekke-i Mükerre-me'deyken Rasulüllah (s.a.v.) de Mescid-i Aksa'ya yönelerek namaz kılıyordu. Medine'ye gelince, önce de işaret ettiğimiz gibi, o arsaya mescid inşa etti. Orayı, her kenarı 100 zira uzunluğunda kare bir bina olarak tesis etti. İbn Kayyim'in dediğine göre, temelini üç zira derinliğinde kazmış, binasının duvarlarını kerpiçle örmüştür. Diğer bazılarının dediklerine göre ise duvarlarının bir bölümünü yonu taşıyla inşa etmiştir. Mescidin inşasına, orada hazır bulunan muhacir ve ensarm hepsi katılmıştır. Hz. Peygamber de inşaat işinde çalışıyor, taş ve kerpiçleri bizzat taşıyor, recez bahrindeki şu mısraları okuyordu: "Allah'ım! Ahiret yaşantısından başka yaşantı yoktur. Muhacirlerle Ensar grubunu affet."
Sahabiler de şiirler okuyarak kerpiç taşıyorlardı. "Biz oturalım da Rasulüllah çalışsın. Vallahi bu, çok sapkınca bir iştir."

Hz. Peygamber, mescidin kıblesini, Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya doğru yaptı. Üç kapılı olarak inşa etti. Bir kapısı arkadaydı. Diğer kapısına "Babürrahme" denildi. Üçüncü kapasm-dan da Rasullüllah (s.a.v.) içeri giriyordu. Hurma dallarıyla ona bir direk yapmıştı. Tavanı da hurma saplarıyla Ördürmüş-tü. Mescidin direkleri Hz. Ömer'in halifeliği zamanında çürümüş, Hz. Ömer de eskileri söktürüp yerlerine yenilerini yaptırmıştı. Hz. Osman halife olunca, hurma ağacından yapılmış direkleri, söktürüp yerlerine, nakışlı taşlardan yapılma sütunlar diktirmiş, tavanı sacla kaplatmış kıble duvarını da taşla ördür-müştü.
Abdülmelik bin Mervan zamanında Hz. Peygamberin hanımlarının hücreleri de -ki bunlar dokuz taneydiler- mescide katıldı.
Abbasiler döneminde, üçüncü hükümdar Mehdi, Hicri 160 yılında Mescid-i Nebevi'yi genişletti. Daha sonra Abdullah el-Me'mun da bazı ilaveler yaparak binayı sağlamlaştırdı.

Bu anlatılanlardan çıkan özete göre, Hz. peygamber mescid yaparken, fazla külfet altına girmeyi istemiyor ve sadeliği elden bırakmıyordu. Onun temiz mescidi, ziyaret edilmesi ibadet sayılan bir mescid olduğu gibi, aynı zamanda kendi meskeniydi. Orada Hz. peygambere ait dokuz oda vardı. Bir-kısmı hurma lifleriyle örtülü, duvarları çamurla sıvalı; bir kısmı da yonu taşlarıyla yapılmıştı. Fakat tavanları yine hurma ağaçlarının lifleriyle örtülüydü ve yüksek değildi-. Hz. Peygamberin kanepesi tahtadan yapılmış olup, parçaları hurma lifleriyle birbirine bağlanmıştı. O, bütün mahlukatm peygamberiydi, insanlardan her hangi biri, onun yüksek hayatına ulaşabilir mi?!

İslam Devleti'nin Kuruluşu

Hz. Peygamber (s.a.v.). Allah'ın mülkünde en çok sevdiği yer olan Mekke-i Mükerreme'den çıkıp Medine'ye hicret etti. Beyt-i Haram Mekke'de bulunuyordu ve burası vahyin iniş yeriydi. Orada aile efradı ve yakınları vardı. Hz. İbrahim'in hatıraları da oradaydı. O, bütün bunları bırakarak Medine-i Münevve-re'ye hicret etti. Bunu da, sırf Rabbinin, bir devlet kurmak için kendisine verdiği emre itaat için yaptı. Çünkü O; ruhbanlık, soyut ruhanilik veya sadece nefisleri terbiye etmek için gelmemişti. Aksine, alemlere rahmet olarak gönderilmişti. Hakkı tutup kaldıracak, batılı çökertecek, zulmü önleyecek, insanlığı bir araya getirecek, yardımlaşmayı yayacak, bir kısım insanların diğerlerine tahakküm etmelerine sebep olan farkları yok edecek, yeryüzünde bozgunculuğu menedecek bir devletin kurulması gerekiyordu.

îşte bu nedenle peygamber (s.a.v.)^birbirlerini kötülüklerden uzaklaştıracak, hayır ve iyilikte birbirleriyle yardımlaşacak inançlı, insanlardan teşekkül eden bir devlet kurabileceği Medine'ye hicret etti. Üzerine bir devletin kurulduğu bir şeriat getiren bütün peygamberler de böyle yapmışlardı. Nitekim Hz. Musa da böyle bir yol izlemiştir. Kendi kavmine dayanarak, hakkı tutup kaldıracak bir devlet kurmak için, Firayun'un diyarım terketmiş; bu işi tsrailoğullarıyla birlikte yapmaya, onların arasında onur ve haysiyet ruhunu geliştirmeye çalışmıştı. Adalet, merhamet ve kardeşlik sevgisi bulunmayan kalpte, onur ve haysiyet de bulunmaz. Onurlu ve haysiyetli insan, başkalarına insaf ve merhamet eden kimsedir. Alçak kimse ise, başkalarına zulmeden, onlara acımayan, hatta onlara kin ve düşmanlık besleyen kimsedir. Musa (a.s), zillet ve alçaklıklara maruz kalan tsrail oğullarına güç ve onur kazandırmak, bu ruhu onlara aşılamak istiyordu. Ama kendisine şu cevabı verdiler: "Sen ve rabbin gidin, savaşın. Doğrusu biz, burada oturucuiariz."(Maide: 24)
İsa (a.s.)ın da şöyle dediği nakledilir: "Kayser'in (Roma imparatorunun) hakkını Kayser'e; Allah'ın hakkını Allah'a ver." îsa peygamber hiç kimseyle savaşmamış ve bir devlet kurmamıştır. O, insanları erdem, sevgi ve ruhaniyete çağırmıştır. Bu çağrısını Yahudilerin sebebiyet verdikleri katı bir maddecilik ortamında yapmıştır. Yahudiler, kendileri dışındaki kimselerle atışıyorlardı. Ama Bizans imparatorluğuna boyun eğiyor, o imparatorluğa karşı baş kaldıramıyor ve itaat ediyorlardı. Cenab-ı Allah'ın da ifade buyurduğu gibi, aşağılanmaya ve alçak bir konumda bulunmaya razı oluyorlardı: uNerede bulunsalar -Allah'ın ve insanların himayesinde bulunanlar müstesna- onlara alçaklık damgası vurulmuştur." (Ai-ıtmran: 112)
Hz. îsa (a.s.) bir devlet kurmak için çalışmamış, fakat güçsüzlere karşı kin ve düşmanlık gösteren, güçlülere boyun eğen, jurnalcilik ve bozgunculuk yapan katı yürekli bir toplum arasında kardeşlik, sevgi ve merhamete çağıran bir kimse olmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.) ise, bir fetret devrinden sonra erdemli bir devlet kurmak için gelmiştir. Çünkü o, peygamberlerin sonuncusudur. O ilahi nübüvvet sarayında kurulan son köşktür. Merhametini, imanlı bir cemaate bırakması gerekiyordu. Risalet tebliğcisinin kendisi olması gerekiyordu ki, tebliğden sonra risalet yolunda çıkan engellere karşı direnslin; risale-te davet ve prensiplerini yaymak hususunda rahat bir ortam bulsun. Risaiet, emaneti omuzlayan bu ümmet ve islamı koruyan bu devlet vasıtasıyla diğer nesillere intikal etsin.
Hz. Peygamberdin hayatında kendi çabasıyla, vefatından sonra da sahabilerinin çabalarıyla kurulan erdemli devlette fazilet, adalet ve eşitliğin pratik bir

uygulaması yapılmış, insanlar arasındaki farklılık ve ırkçılık ruhu yok edilmiş, inanç ve Özveri ruhu yayılmış, Allah katındaki sevaplar umulmuştu. Bu da, yeryüzünde ahlaki ilkelere dayalı erdemli bir devletin kurulabileceğini iddia-edenler için, bunun, tatbiki imkansız bir düş olmadığı, aksine hakikati sabit olan gerçek bir iş olduğu hususunda kuvvetli bir delildir. İnsanların hukukunu çiğnemekte ileri giden, zulüm hususunda aşırılığa kaçan kimseler, ahlak ve faziletin kişisel ilişkiler olduklarına, bunların, genel anlamda insani ve sosyal ilişkiler için temel teşkil edemeyeceklerine inanırlar.
Dinin, sadece insanla Allah arasında bir ilişki olduğuna, yalnızca mescidlerde, kiliselerde ve havralarda mahsur bulunduğunu iddia edenlere karşı, Medine'de bir îslam devletinin kurulmuş olması, kuvvetli bir delildir. Zira din, onların iddia ettikleri gibi olsaydı, Hz. Peygamber, hicret etmez, Mekke'de kalmaya razı olur müşriklerden, inançlarına ilişmemelerini istemekle yetinir ve kendisi de onların inançlarına ilişmezdi. Müşrikler de belki bu hale razı olurlardı. Zaten onlar, Hz. Peygam-ber'in iyi bir ahlaka, doğruluğa, şerefe ve yüksek bir nesebe- sahip olduğunu biliyorlardı. Ama Hz. peygamber'in risaletinin etkisi bundan daha büyük ve pratiği bundan daha kapsamlıydı. "Dün, kul ile Allah arasındaki bir ilişkidir" diyenlerin sözü bizce de doğrudur; ancak bu ilişkiyi umumi ve kapsamlı bir ilişki olarak görüyoruz. Bu, sadece namaza ve oruca özgü bir ilişki değildir. Bu, Allah'ın kullarına -renkleri ve ırkları ne olursa olsun- merhamet etmesini ve aralarında adaletle hükmetmesini gerektiren bir ilişkidir. Nitekim Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Sizden biri, bir şeyi sevdiğinde onu Allah için sevmediği takdirde iman etmiş olmaz!"
Tatbik edilen adalet, zulmün ortadan kaldırılması, insanlar arasında merhamet ve eşitliğin yayılması gibi, içinde toplumun çıkan bulunan her hayırlı iş, Allah rızası için yapıldığı takdirde bir ibadet olur. Arabulucu olan ve problemleri halleden bir kimse, Allah için niyetini halis kılmadığı, yüce ve kudretli Allah'ı razı etmek için insanlara fayda vermeyi istemediği takdirde, işinde başarılı olamaz.
Erdemli bir devletin kurulması için en uygun topluluklardan biri, Arap toplumudur. Bu devletin esaslarını Cenab-ı Allah Kur'an-ı Kerim'de koymuş ve ayrıca güvenilir elçi vasıtasıyla da tatbik alanına koymuş ve açıklamıştır. Rasülullah (s.a.v.), ilahi ahkamı uygulama hususunda gerekli yolu çizmiş namaz, oruç, hac ve zekat gibi farz ibadetleri açıklamıştır.
Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu devlet için, aileden cemaate, savaşta ve barışta insani ilişkilere kadar bütün detaylarıyla işi ele alan bir toplum oluşturmanın temellerini atmıştı. Bu arada kısaca islam devletinin sosyal ve

uluslararası hedeflerine işaret etmek istiyorum. Bu hedeflerin ilki, bireyleri eğitmektir. Bu bireylerden, İslama uygun gruplar oluşturulacak, bu gruplardan da bir toplum meydana gelecektir. Toplumu kötülüklerden arındırmak için ibadetler farz kılınmış hükümleri infaz edilmiştir. Amaç, iyi kimseleri, kötülerin şerlerinden korumaktır. Örneğin namazın amaç ve sonuçlarını açıklarken, Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki namaz, hayasızlıktan ve fenalıktan korur. Allah'ı anmak ne büyük Şeydir" (Ankebut 45)

Nefsi temizlemek, ruhun hakimiyeti altına koymak, iradeyi güçlendirmek için de oruç farz kılınmıştır. Oruç tutan mümin, heveslerine esir olmaz; aksine aklı şehvetine egemen olur.

Müslümanların birbirleriyle tanışmaları, rahman'ın sofrasında durarak vicdanların temizlenip süslenmesi için, hac ibadeti farz kılınmıştır. Zenginin yoksula yardım etmesi ve insanların uyum içinde yaşaması için zekat farz kılınmıştır. Ruhu temizleyip arındırmak, sosyal ilişkileri geliştirmek, merhamet ruhunu kalplere yaymak ve insanlar arasında yardımlaşma duygusunu geliştirmek yoluyla toplum, olumlu bir şekilde temizlenip arındırılmıştır.

İslamiyet, erdemli bir aileyi oluşturmayı hedeflemiştir. Çünkü aile, sosyal yapının çekirdeğidir. Sosyal yapıyı kurmak için dikilen ilk sütundur. Bu sebeple Kur'an-ı Kerim, aileyle ilgili hükümleri açıklamış karı-koca, baba-evlat arasındaki hak ve yükümlülükleri izah etmiştir.

İbadet ve muamelelerle ilgili şer'i hükümler özet olarak geldikleri halde, o hükümleri Hz. Peygamber sadece sözle değil, aynı zamanda uygulamayla da açıklamıştır. Ama aileyle ilgili hükümler Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Allah tarafından konulmuştur. Eşlerin birbirine karşı yükümlülüklerini, ailevi ilişkileri, bir afete uğramaları halinde bu ilişkileri tedavi etmenin yollarını beyan buyurmuştur. Miras boşanma ve bunlarla ilgili hükümleri tüm detayları ile birlikte açıklamıştır.

Bütün bunlar, şeriati, asli konumundan saptırmak, Allah'ın kitabında yer almayan bir aile düzenini ortaya koymak isteyen kimselere karşı bir hüccettir. Böyle bir aile nizamı Allah tarafından kabul edilmez. Çünkü bu, ailenin önemini ve hürriyetini bilmeyen kimseleri taklid ederek bulunmuş olan bir nizamdır.

Kamu Oyu

Hz. Peygamberin kurduğu îslam devleti, Allah'ın, erdemli bir topluluk oluşturma emrini yerine getirdi. Bu sebeple İslamiyet, insanlar arasında iyiliğin emredilip

kötülüğün ortadan kaldırılmasını teşvik etti. Bunu, erdemli bir milletin baş niteliği olarak ilan etti. Mekke'deki kamuoyu, putperest bir kamuoyu olduğu için Mekkeliler, vahdaniyetle savaşmış, murdarlıkları da mubah kılmışlardı. Hz. Peygamber, Kur'an hidayeti ve ilahi tavsiyelere dayanarak, eğrilikleri doğrultan ve murdarlıkları ortadan kaldıran erdemli bir kamuoyu oluşturmaya yöneldi. Yine Allah şöyle buyuruyor:
"Siz, insanlar için ortaya çıkarılan, doğruluğu emreden, fenalıktan alıkoyan, Allah'a inanan hayırlı bir ümmetsiniz." (Ai-i İmran: 110)
Cenab-ı Allah, toplum düzenini bozan kimselerin lanetli olduklarını beyan ederek şöyle buyurmuştur:
"îsrailoğullarından inkar edenler, Davud'un t)e Meryem oğlu İsa'nın diliyle lanetlenmişlerdi. Bu, başkaldırmaları ve aşırı gitmeler indendi. Birbirlerinin yaptıkları fenalıklara engel olmuyorlardı. Yapmakta oldukları ne kötü idi!" (Maıde: 78-79)
Erdemli bir toplum oluşturmak için, her müminin kötülüğü reddetmesi ve ona karşı koyması istenmiştir. Eğer bu emir yerine getirilmezse, toplum düzeni bozulur, hayat çekilmez hale gelir. Bu nedenle peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: "Hadlerde gevşeklik gösteren kimsenin durumu, bir gemiye yerleşmek için kura.çekip bir kısım üst kata, bir kısmı da alt kata yerleşen kavmin durumuna benzer. Alt kattakiler, su ihtiyaçlarını temin etmek için, üst kattakilerin yanına gider, onlar da rahatsız olurlar. Bu nedenle alttakiler, bir balta alıp (su bulmak amacıyla) geminin tabanını delmeye başlarlar. Üsttekiler gelir ve: "Ne yapıyorsunuz1?!" derler. Onlar da"Biz (im, yanınıza gelip su istememiz)den rahatsız oldunuz. Ama bize su lazımdır" diye cevap verir. Eğer üsttekiler onun elini tutup (gemiyi delmesine mani olurlarsa) hem onu, hem de kendilerini kurtarırlar. Onu (kendi haline) bırakırlarsa, hem onu, hem de kendilerini helak ederler."
îslamın oluşmasını istediği erdemli topluluk zulmü ortadan kaldırarak adaleti kurar. Bu sebeple peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:
"Mutlaka iyiliği emredip kötülükten men'edecek, zalimin ellerinden tutup (kötülük yapmasına engel olacak) hakka zorla döndüreceksiniz. Ya da (böyle yapmadığınız takdirde) kalpleriniz birbirine çarptırılacaktır. Sonra dua edersiniz, ama duanız kabul olunmaz."
Erdemli bir toplumda egemen olan şey fazilettir. Fazilet ortamında ise hiçbir rezillik boy atamaz ve görülemez. Bu nedenledir ki, Hz. peygamber (s.a.v.), insanları ahlaklı olmaya teşvik etmiştir. Ahlaklı kimse, hep iyilikle insanların

karşısına çıkar. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Hayanın hepsi hayırdır." "Her dinin bir özelliği vardır. îslamın özelliği de hayadır."
Doğruluktan uzaklaşan ve rezaletlerin egemenliğine giren insan topluluklarının ilk belirgin özelliği, haya duygusunu yitirmeleridir. Günah işleyerek nefislerine zulmeden kimseler de, hem kendilerini, hem milletlerini hayasızlığa ve rezilliğe düşürürler.

Değer ve Üstünlük

Peygamber (s.a.v)in, Medine'de kurduğu devlet, her şeyden - Önce insana değer verilmesi temeli üzerinde yükseliyordu. Soyunun yüksekliği, siyahlık veya beyazlığı, müslüman veya başka dinden olması önemli değildir. Önemli olan insanlıktı. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Andolsun ki, biz insa-noğlullarını şerefli kıldık, onların karada ve denizde gezmesini sağladık. Temiz şeylerle rızıklandırdık. Yaratıklarımızın pek çoğundan üstün kıldık." (W 70)
Cenab- Allah, köleye değer vermiş; Kur*an-ı Kerim de onları özgürlüklerine kavuşturmaları için insanlara çağrıda bulunmuştur. Efendinin kendi mülkiyetindeki köleyi ezmesini aşağılamasını, ona gücünün yetmeyeceği işleri yüklemesini yasaklamıştır. îmam Ahmed bin Hanbel, bu konuda Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Kölesini tokatlayan kimsenin (suçunun) keffareti, onu azad etmesidir." Hz. Peygamber, kölenin canıyla hür kimsenin canını, hatta kölenin canıyla efendisinin canını, hukuken birbirine eşit kılmış ve bunu desteklemek üzere şöyle buyurmuştur: "Kölesini aç bırakanı aç brakırız. Onu öldüreni de öldürürüz!"

Adalet

Kur'an-ı Kerim, her çeşidiyle adaleti emretmiş, onu islamın en başta gelen ilkeleri arasında saymıştır. Bu konuda nakl edilen bir rivayete göre, kendisine Hz. peygamberin daveti ulaşan Eksem bin Saytî, bu davetin mahiyetini öğrenmeleri için oğullarım mekke'ye göndermişti. Hz. Peygamber de, onun oğullarına şu ayet-i kerimeyi okumuştu:
"Allah şüphesiz adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara bakmayı emreder. Hayasızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasak eder. Tu-tasınız diye size öğüt verir. "(Nahi: 90) Dosta da, düşmana da adaleti eşit şekilde uygulamak gerekir. Şunu bize emreden Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Bir topluluğa olan Öfkeniz, sizi adaletsizliğe sürüklemesin. Adil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha

yakındır."waide: s) Sevimsiz düşmana bile adil davranmak, takvaya daha yakındır.
Kavram olarak adalet kelimesi, kanuni adalet denen şeyi de kapsamına alır. Buna göre adalet, kanunla eş anlamlı olur. Ve herkese aynı şekilde tatbik edilir. Bu tatbikattan fakir zarar görmez. Yaptığı muamelelerde de zengine iltimas yapılmaz. Bunun esası, uygulamadaki eşitliktir. Bu sebeple peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Hepiniz Adem'densiniz... Adem de topraktan yaratılmıştır. Arabın arap olmayana üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir."
Hz. Ebubekir de peygamber efendimizin gösterdiği yoldan yürümüş ve şöyle demiştir: "Mazlumun hakkını kendisinden alıncaya kadar, güçlü olanınız benim yanımda zayıftır. Zalimdeki hakkını alıncaya kadar, zayıf olanınız benim yanımda güçlüdür."
Adalet kavramı, sosyal adaleti de kapsamına alır. Sosyal adalet; her insanın, yasaksız ve kısıtsız olarak insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşaması, yeteneklerini kendisine ve toplumuna faydalı olacak şekilde kullanması, her insanın aklen ve bedenen kendi gücüyle çalışabilmesi için gerekli fırsatların hazırlanması demektir. Sosyal adalet, fakirliğin ortadan kaldırılması değildir. Çünkü zenginlik ve fakirlik, halk arasında söylendiği gibi, ikisinden birinin yok edilip eritilmesi mümkün olmayan ve varlık alanında sabit olarak mevcut bulunan iki hakikattir. Sosyal adalet; insanlar arasındaki ayırımcılığı, sınıf sistemine dayanarak insanlara hükmetmeyi, zenginin -mal varlığına dayanarak- fakire tahakkümünü, soylunun -kendi yüksek soyuna dayanarak- alt sınıftaki insana hükmetmesini ortadan kaldırmayı öngörür. Anlamı ve uygulaması bakımından herkes, îslamın yasaları önünde eşit bir konumdadır.
Her mü'minin insanca yaşama imkanlarını bulması gerekir. Kutlu islam devleti; Hz. Peygamberin şu buyruğuna uyarak aciz ve güçsüzlerin bakımım tekeffül eder: "Her kim mal bırakırsa (o mal) mirasçılarına ait olur. Her kim bakıma muhtaç çoluk çocuk bırakırsa, onların bakımı bana ait olur. Onlar, benim sorumluluğuma geçerler."
Devletlerarası adalet kavramı, Kur'an-ı Kerim'in hükmünde ve peygamber (s.a.v.)in uygulamasında sabit olan üç ilke üzerinde durur. Bu prensipleri şöyle sıralayabiliriz:
1. Ahde vefa.
2. Misliyle muamelede bulunmak. Ancak bunu yaparken de faziletin saygınlığını hiçe sayan düşmanlara karşı misliyle karşılık vermemeliyiz. Onlar kadınlarımızı, çoluk-çocuğumuzu öl-dürürlerse, biz aynı şeyi yapmayız. Onlar faziletin saygınlığını hiçe sayarlarsa, biz aynı şekilde davranmayız. Zira adalet ve fazilet

dini, işledikleri günah ve kötülükler hususunda insanlara misliyle mukabelede bulunmaya cevaz vermez.
3. Müslümanlar, diğer ülke insanlarıyla ilişkilerini barış esasına dayandırırlar. Bu durum, bir tecavüz oluncaya veya tecavüz hazırlığı görülünceye veya inanç Özgürlüğüne karşı savaş açılıncaya, hiçbir müminin fitneye düşmeyeceği, inanca saldı-nlmayacağı şekilde dinin bütünüyle Allah'a ait olmasına çağrıda bulunan îslam davetine karşı duruluncaya kadar devam eder.

Yardımlaşma

îslam devleti, yardımlaşma esası üzerine kurulmuştur. Yüce Allah buyurdu ki: "İyilikte ve fenalıktan sakınmakta yardımlasın. Günah işlemek ve aşırı gitmekte yardım-laşmaymız." (Maide: 5/2)
îslamın tanzim ettiği her topluluk, takva esası üzerinde durur. Yardımlaşma, gerçek kıvamına aile içinde ulaşır. Kadın, sükûnet verir. Koca, himaye eder. Baba ve oğullar, hayatın zorlukları karşısında birbirleriyle yardımlaşırlar. Kıvançta da ortak olurlar.
Aileden sonra, komşulardan, mahalle halkından ve akrabalardan oluşan topluma baktığımızda, bu toplum bireylerinin birbirleriyle olan bağlantılarının kuramının yardım-laşma olduğunu görürüz. Peygamber (s.a.v.) komşulara iyi davranılma-sını tavsiye etmiştir. Kur'an-ı Kerim de yakın komşuya, uzak komşuya, iş arkadaşına ve yolculuk arkadaşına iyilikte bulunmayı emretmiştir. Komşulardan, mahalle veya köy halkından oluşan toplumdan sonra, bunların birleşmesiyle oluşan veya millet topluluğuna baktığımızda, bu toplumu ayakta tutan sütunun, yardımlaşma olduğunu görürüz. Toplumun bütün grupları, bağlı bulundukları toplumun şanını yüceltmek için çeşitli alanlarda gayret sarfederler. Sarfedilen bu gayretler, aynı ağızda birleşerek denize dökülen nehirlere, benzerler. Sulan boşa gitmez; aksine verimli ve güzel ürünler verir.
Toplumdaki her grup, kendi başına bir güçtür. Sanat ustaları bir güçtür. Tarımcılar birbirleriyle yardımlaşan insanlardan oluşan bir güçtür. Alimler de bu grupların hepsine bilgi desteğinde bulunurlar. Bu güçlerin her biri, birbirlerine destek vererek elbirliğiyle çalışırlar. Peygamber (s.a.v.), islam devletini müminlerle yardımlaşarak ve onlarla elbirliği ederek kurdu. Kur'an-ı Kerim de en ince manasıyla bu yüce prensibi benimseyerek geldi. Kur'an-ı Kerim'in tavsiye edip Rasulüllah (s.a.v.)ın gerçekleştirdiği îslam devleti, daha önce hiç kimsenin ilerisine, geçemediği ve kendisine ulaşamadığı bir prensip getirdi. Bu prensip, bozgunculuk ve israf sonucu değil, fakat normal sebepler için

borçlanmış olup borcunu ödemekten aciz kalan borçluların borçlarının devlet tarafından ödenmesini ön görüyordu. Bu konu için zekat da sarfedilebilirdi. Oysa bazı dönemlerinde Roma hukuku, alacaklının borcunu Ödeyemeyen borçlusunu köle edinmesine bile müsaade etmişti. Buna karşın, Allah'ın izniyle Muhammed (s.a.v.)m kurduğu İslam devleti, borcunu ödemekten aciz kalan borçluların borçlarını ödemeye çalışıyordu.
Ümmet adı verilen topluluğun daha ilerisine, insanlık denen bütüne yöneldiğimizde, Kur'an-ı Kerim'in ve Sünnet'i Muham-mediyye'nin, genel insani ilişkiler temeline dayanarak, bütün inşaların birbirleriyle yardımlaşmalarını zorunlu kıldıklarını görürüz. Peygamber (s.a.v.) efendimiz de kurmuş olduğu tslam devletinde, Cenab-ı Allah'ın şu buyruğu uyarınca, genel insani yardımlaşma esası üzerine çalışıyordu:
"Ey insanlar! Doğrusu biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi milletler ve kabileler haline koyduk ki, birbirinizi kolayca tanıyasınız. Şüphesiz Allah katında endeğerliniz, O'na karşı gelmekten en çok sakınanızdır." (Hucurat: 13)
Yardımlaşma esasını desteklemek için Kur'an-ı Kerim, insanlığın tek bir ümmet olduğunu, soylarının tek kişide birleştiğini belirtiyor. Yüce Allah şöyle buyuruyor: uEy insanlar! sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadın meydana getiren Rabbinize hürmetsizlikten sakının, Kendisi adına bir birinizden dilekte bulunduğunuz Allah'ın ve akrabanın haklarına riayet ediniz. Allah şüphesiz hepinizi görüp gözetmektedir." (Nisa: d

Yahudilerle Beraber

Medine'de ikamet etmeye başlar başlamaz, Hz. peygamber 'ulusal birlik ve barış içinde yaşama' ilkesini uygulamaya başladı. Yahudiler ve birçok arap kabileleriyle barış anlaşmaları yaptı.
Birisi çıkıp "Yardımlaşma ilkesi, savaşla çelişmez mi?" diye sorabilir. Buna cevap olarak deriz ki: İnsanların hepsi iyi olsaydı ve bazı devletler savaş için fırsatlar aramasaydı, savaş, işte o zaman yardımlaşma ilkesine ters düşerdi. Ancak kötü insanlar olduğu gibi, kötü devletler de vardır. Kötü insanları, bu kötülüklerinden uzaklaştırmak için nasıl ki bazı caydırıcı cezalar gerekiyorsa, kötü devletleri de kötülüklerinden caydırıcı savaşlarla, vazgeçirmek mecburiyeti vardır.
Bu nedenle yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Eğer Allah insanların bir kısmıyla diğerlerini savmasaydı, yeryüzünün düzeni bozulurdu. Fakat Allah, alemlere lutufkardır." (Bakara. 251)

Kötülerle savaşmak; hayırda yardımlaşmak ve günah düşmanlığı ortadan kaldırmak için elele vermek gibidir. Hz. Peygamberin savaşları da kötülükleri ortadan kaldırmak ve zorba hükümdarların emri altındaki halkı ezmeleri önüne geçmek içindi.

Sevgi ve Rahmet

îslam devleti rahmet ve sevgi esası üzerine kurulmuştu. Bu esas, insanlar arasındaki nefret, kin ve düşmanlığı yasaklıyordu, îslamda rahmet, salt bir ruhi infial değil, herkese acımak demektir. Sahabilerden bazısı, Hz. Peygambere: 'Ya Rasulal-lah, rahmetten çok bahsettin. Biz de eşlerimize ve çoluk çocuğumuza merhamet ediyoruz" demişlerdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle dedi: "Benim istediğim bu değildir. Ben, herkese merhamet edilmesini istiyorum." Tüm topluma rahmetin bir gereği olarak canileri suçtan caydırıcı cezalar konulmuştur. Bir başka hadisinde de Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz." Peygamber (s.a.v.) efendimiz, zinakarlara acımayı yasaklamıştır. Allah da şöyle buyurmuştur: "Zina eden kadın ve erkeğin her birine yüzer değnek vurun. Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız. Allah'ın dini konusunda o ikisine acımayın." (Nur. 2)
Ferdlere mahsus olan rahmet, ancak köle, yoksul ve öksüz gibi zayıf ve güçsüz kimselere gösterilmelidir. Nitekim Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Beni zayıflarınızın arasında bırakın. Sizler, sadece zayıflarınızın yüzü suyu hürmetine yardım görüp mıhlandırılıyorsunuz!" Bu sebepledir ki, peygamber efendimiz, güçsüz ve zayıf kadınların, kölenin ve Öksüzlerin işlerini düzene koymak ve haklarını koruyup gözetmek konularında merhametli olmamızı tavsiye etmiştir. Bu anlattıklarımız, Hz. Peygamberin Kur'an-ı Kerim'in emirleri doğrultusunda kurduğu tslam devletinin rahmet ilkelerinden sadece bir kısmıdır.
Sevgi ise, insanları birbirine bağlayan en önemli bağdır. Ferdler ve toplumlar sevgiye davet edilmişlerdir. Bu sebeple Peygamber (s.a.v,) efendimiz, selamı yaygınlaştırmayı, sevginin bir görüntüsü saymıştır. Yemek yedirmek de sevginin devamını sağlar. Bu iki haslet, îslamm güzellikleri olarak mütalaa edilmişlerdir. Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "îslamın en güzel (haslet)i; yemek yedirmen ve tanıdığın ve tanımadığın herkese selam vermendir."
Evet, insanlar birbirlerini sevmekle emrolunmuşlardır. Sevgi, aileyi ayakta tutan bir unsur olarak belirlenmiştir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmuştur ki: "Onun ayetlerinden biri de, kendileriyle kaynaşmanız için, size kendi nefislerinizden

eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet koymasıdır, O'nun (Allah'ın) varlığının belgelerindendir," (Rum:21)
Akrabalar arasındaki sevgiyi devam ettirmek için karşılıklı ziyaretlerde bulunmamız emredilmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "İyiliğe misli ile mukabele eden kimse, tam manasıyla akrabasına sıla etmiş değildir. Hakiki sıla, kendisi ile münasebeti kesenleri görüp gözetmektir."
Sadece müslümanlara gösterilen sevgi vacip değildir. Aksine, müslümanlara düşmanlık etmedikleri veya tecavüzde bulunmadıkları sürece gayr-ı müslimlere de sevgi göstermek, vaciptir. Bu, müslümanları, kendi dinlerinden olmayan kimselere nasıl davranacaklarını belirleyen kapsamlı bir kanundur. Bu konuda yüce Allah şöyle buyurmuştur. "Allah, din uğrunda sizinle savaşmayan, sizi yurdunuzdan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara karşı adil davranmanızı yasak kılmaz; doğrusu Allah, adil olanları sever. Allah, ancak sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanıza yardım edenleri dost edinmenizi yasak eder; kim onları dost edinirse, işte onlar zalimdir!" (Mümtehine: 8-9)
Bir başka ayette de şöyle buyuruluyor: "Allah'a ve ahiret gününe inanan bir milletin, Allah'a ve peygamberine karşı gelenlere sevgi beslediklerini görmezsin." (Mücadele. 22)
Rivayete göre Hudeybiye olayı esnasında, kuzeylilerin kıtlığa maruz kaldıklarını haber alan peygamber efendimiz, buğday alıp Kureyş yoksullarına dağıtması için, Hatip bin ebi Belta ile Mekke'ye beşyüz dinar göndermiştir.
Savaş esnasında bile; bizimle savaşan devletin halkından savaşçı olmayanlara karşı sevgi beslemeli, onlara olan sevgimizi kesintiye uğratmamalıyız. Savaşa katılanlara karşı sevgi beslemez, onlara olan sevgimizi keseriz. Çünkü bunlar, Allah ve rasulüne meydan okumuşlardır.
Özetle islamiyet sevgiyi kesintiye uğratmaz, aksine, devam ettirir. Sevgiyi kesenleri, mezkur alanın dışında mütalaa eder. Allah'ın birleştirilmesini buyurduğu şeyi ayırırlar!

Faydanın Temini ve Zararın Giderilmesi

Adı Kur'an-ı Kerim'de açıklanan, ilkeleri peygamber (s.a.v.) taraından tatbik edilen ve temelleri yine onun tarafından atılan İslam devleti, İnsanların dünya ve ahiretteki maslahatlarının, Kur'an-ı Kerim'de belirlenen esaslar çerçevesinde gözetilmesi görevini üstlenmişti. "Allah'ın sana verdiği şeylerde ahi-ret yurdunu gözet. Dünyadaki payını da unutma. Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi, sen de

iyilik yap. Yeryüzünde bozgunculuk isteme; doğrusu Allah bozguncuları sevmez." (Kasas: 77) ' Bu ayette de görüldüğü gibi, toplumsal çıkarların gözetilmesi, telamın amaçlarından biridir. Ancak burada iki hususu göz önünde bulundurmak gerekiyor:

1. Çıkarlarda esas olan, toplumun çıkarlarıdır. En büyük çıkar payı öncelikle toplumundur. Bununla bireylerin çıkarlarını reddetmiyoruz, ancak onların çıkarları, toplumun çıkarları çerçevesinde ele alınır. Çoğunluğun zararına yol açmadığı takdirde, bireylerin çıkarları da münferid olarak ele alınabilir. Ama zarar doğarsa, giderilir. Aralarında uzlaşma imkanı görülmezse, toplumun çıkarı, bireyinkine tercih edilir. Cihat bu sebeple farz kılınmış ve gaza sonucunda mücahitlere bazı zararlar do-kunsa bile peygamber (s.a.v.) efendimiz, müminleri cihada teşvik etmiştir. Çünkü cihad terkedildiği takdirde, toplum tehlikeye düşebilir, kötülük iyiliğe üstün gelebilir.

2. Görevi, vecibeleri yerine getirmek, hukuka riayet etmek, nefsi terbiye etmek gibi manevi maslahatlar ve çıkarlarda, tıpkı maddi olanlar gibi -hatta daha fazlasıyla- istenirler. İslam nazarında bunlar daha çok rağbet görür. Asli maslahatlar, dünyevi maslahatlardan önce gelir. Bu sebepledir ki ibadetler, geçimden önce düşünülüp ele alınırlar. Doğrusu dünya, ahirette iyi bir yere sahip olmayı temin eden bir vasıtadır. Ahireti düşünmek, akıbet ve sonuç bakımından iyi olur. "Asıl hayat, ahi-ret yurdundaki hayattır. Keşke bilseler!" (Anketmt: 64)

İslamiyet, insanı hayattan el çekmeye çağırmaz. Ama hayatı helalinden kazanmaya ve yasaklarından sakınmaya davet eder. Haramlardan sakınılmadığ takdirde, îslamm maslahat saydığı gerçek maslahatlar kaybolur. Bir maslahatın heder olması durumunda da, Allah'ın yasakladığı bir haram işlenmiş olur. Haram işleyen kimse, başkasının hukukuna tecavüz etmektedir.

Peygamber (s.a.v) efendimiz işleri inceden inceye araştırır. Allah'ın bu dünyada helal kıldığı hoş ve temiz şeyleri haram saymayı yasaklamıştır. Helal, hoş ve temiz şeyleri haram sayanlara karşı Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Ey Muhammed de ki: "Allah'ın kulları için yarattığı zinet ve temiz rızıkları haram kılan kimdir?" "Bunlar dünya hayatında inananlarındır. Kıyamet gününde de yalnız onlar içindir" de. Bilen kimseler için ayetlerimizi böylece uzun uzun açıklıyoruz. De ki: "Rabbim sadece, açık ve gizli fenalıkları, günahı haksız yere tecavüzü, hakkında hiç bir delil indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmanızı, Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır." (A'mf: 32-33) "Ey inananlar! Allah'ın size verdiği temiz rızıktan temiz ve helal olarak yeyin. înandığı-, nız Allah'tan sakının." (Maide: 87-88)

Görüyoruz ki erdem ve fazilet devleti, insanı temiz ve helal şeylerden yoksun

bırakmıyor. Bunlardan mahrumiyet, bu devletin benimsediği ilkelere ters düşmektedir. Allah'ın emrine dayanarak peygamber (s.a.v.) efendimiz, mü'minin, Allah tarafından helal kılman şeyleri haram saymasını yasaklamıştır, tmam Ahmed bin Hanbel, Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "İsrafa ve böbürlenmeye kaçmaksızın yeyiniz, içi-rniz ve giyiniz." Rivayete göre îmam Ahmed bin HanbePe ve-ra'ın ne o,lduğu sorulduğunda şu cevabı vermiştir: "Vera, helali istemektir" erdeme dayalı islam devletinde, salt mahrumiyet maksadıyla zahidlik yoktur. Gerçek zahidlik, insanın, şehvete karşı nefsini frenlemeye alıştırıp güç kazanmasıdır. îslam devletinde maslahat; nefsi, dini, nesli, aklı ve malı koruma esasına dayanır.
Bu nedenledir ki Cenab-ı Allah, bu maslahatlara tecavüzde bulunan kimseyi, tecavüzü oranında cezalandırmayı vacip kılmıştır.Yapilan tecavüz, eğer yaşamanın ancak kendisiyle tahakkuk edebileceği bir şeye karşı işlenmişse, verilen ceza da o nispette ağır olur. Eğer tecavüz bazı zorunluluklar karşısında yapılmışsa verilen ceza, öncekine nisbetle biraz hafif olur. Yapılan tecavüz, eğer yaşamayı tamamlayıcı veya konforu sağlayıcı bir şeye karşı işlenmişse, verilen ceza, öncekilerine nispetle daha da hafif olur.
Görüldüğü üzere had ve kısas gibi cezalar, kulların maslahatı için veriliyorlar» Önce de anlattığımız gibi bu cezalar, aslında kullar için bir rahmettir. Aynı şekilde islam devleti de kullar için maslahat ve rahmet vasıtası olmaktadır. Bu devlette Cenab-ı Allah'ın şu kavl-i şerifi gerçekleşir: "Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik" (Enbiya ıo7)

Hz. Peygamberin İlk Faaliyetleri

Rasulüllah (s.a.v.)in Rabbi'nin emriyle kurmuş olduğu İslam devletinden bahsederken, bu devletin esaslarına işarette bulunmuş, ancak sistem ve hükmünü detaylı olarak ele almamıştık. Burada ayrıntılara girmeden kısa ifadelerle bu devletin amaçlarını açıklamaya çalışacağız. Böylece iki şey bilinmiş olacaktır:
1. İslam devletinin dayandığı temeller, heveslere boyun eğmeyen, düşüncesizce taklid güdülerine tabi olmayan selim akılların benimsediği ilkelerdir. Bu ilkeler arasında, gelip geçici heveslere kapılmak yoktur. Bu ilkeler, Allah Taala tarafından gönderilen vahiy vasıtasıyla Kur'andan ve sünnet-i nebeviyye-den alındıkları için, istikrarsızlık göstermezler. Bu ilkeler, insanların maslahatlarına da uygundurlar. Arabinin birine: "Mu-hammed'e niçin iman ettin?" diye sormuşlar. Nefsi ve fikri müstakim olan arabi, şu cevabı vermiş: "Muhammed'in

yap dediği bir iş için aklın yapma dediğini görmedim. Muhammed'in yapma dediği bir iş için de aklın yap dediğini görmedim."

2. Bazı kimseler, haksız iddialarda bulunarak dinin sadece ibadetten ibaret olduğunu söylüyorlar. Onlara göre dünya işlerini düzenlemek insanların göreviymiş. Allah'a yapılan ibadet, ona yapılan bütün taatleri kapsar*. O'nun emrettiği ve yasakladığı her şeye riayet etmek, O'na yapılan taatlerdendir.

însani tecrübelerde, zulmü önleyen, hakkı yerine getiren, adaleti uygulayan, îslami bir devletin kurulmasını teyid ederler. Bilindiği gibi en eski çağlardan beri bazı devletler kurulmuş, bazı devletler de yıkılmış; halk tabakası da zorba hükümdarın yönetimleri arasında zayi olup gitmişlerdir. Hükümdarlar ne kadar zorbalık yapmışlarsa, umumi zulüm de o kadar devam etmiştir. Romalılar zamanında da halk tabakası, kendileri üzerinde hegamonya kuran mütegallibenin bir avı haline gelmiştir.

îslamda yönetim tarzını düzenleyen Kur'an-ı Kerim, halkın kendi kendini yönetmesini savunur. Yönetici, önce Allah'a karşı sorumlu olup evvela o'nun hükümlerini uygular. Daha sonra o, halka karşı sorumludur. Onlara haksızlık etmez, zorluk çıkarmaz. Ancak Allah'ın hükmü gerektirirse, onlara bazı hususlarda baskı yapıp zor kullanabilir.

Kardeşlik

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Medinedeki çalışmasına, îslam toplumunu meydana getiren bireyler arasında önemli bağlar kurmakla başladı. Değişik soylardan ve çeşitli mekanlardan gelen insanları içine alan. Bir birlik oluşturdu. Değişik nesep ve kabilelerden kurulan bu toplumda şuur birliği vardır, insanları bölüp parçalayan farklılıklar yok edilmiş; ayrıcalıklar kaldırılmıştır.

Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde, göç eden diğer müslü-manlarla birlikte kendilerini bağırlarına basan yardım eden ensar ile karşılaşmıştı. Fakat Medine'nin yerlileri arasında akıtılmış olan kanlar henüz kurumamıştı. Yerliler arasında karşılıklı düşmanlık ve nefret duyguları vardı. Aynı yerde yaşadıkları halde birbirinden nefret eden insanların gönüllerini birbirine ısındırmak için çalışmaya başladı. Bu gibi insanlar, gönüllerini birbirine sıkı sıkıya bağlayan şartlar olduğu sürece kardeşlik içinde yaşarlar. Bu şartların başında da Allah'a iman etmek, O'nun ahkamına boyun eğip teslim olarak, kainattaki varlıkların en temizi olan Muhammed (s.a.v.)in gölgesinde O'na itaat etmek gelir.

"Ravz'ül-Enf adlı eserinde Süheyli der ki: "Rasulüllah (s.a.v.), Medine'ye

indiklerinde, gurbet yalnızlığını gidermek, aile ve aşiretlerinden ayrılanlar dolayısıyla duydukları kimsesizliği ortadan kaldırmak, birbirlerine güç vermelerini temin etmek için, ashabım birbirlerine kardeş yaptı."
Anlatılan bu husus, kardeşliğin hedeflerinden sadece bir tanesidir. Ama öncelikle ve bizzat kardeşlik, inanmış toplum birliğini oluşturmaya yönelir. Bu sebeple de önce Muhacirlerle En-sar, arasında ikinci olarak da Evs ve hazreç kabileleriyle, ensar arasında kardeşlik kuruldu. Böylece Rasulüllah (s.a.v.), müslü-manlarm aralarındaki gediği, dostluk ve ülfetle kapatmış oldu. Dostluk ve ülfet, kalpleri yanyana getirir, aradaki nefreti giderir. Bu kardeşlik, şerefli asilzade ile güçsüz kölenin birbirlerine alaka göstermesi ve kardeş olmaları için tesis edildi. Bu sebeple önce Hamza bin Abdül Muttalib ile, Rasulüllah'ın azatlı kölesi Zeyd bin Harise, birbirlerine kardeş ilan edildi. Önce de belirttiğimiz gibi, bir cemaat oluşturmak ve eşitlik prensibini pratik olarak yerleştimek için böyle bir kardeşlik şarttır.
îbn îshak "Siret" adlı eserinde şöyle diyor: "Rasulüllah (s.a.v.) muhacirlerle ensardan oluşan ashabı arasında kardeşlik tesis etti. Onun söylemediği bir sözü ona mal etmekten Allah'a sığınırız. Bize ulaşan habere göre, "Allah için kardeşler olun" demiş, sonra da Ebu talib oğlu Ali'nin elini tutarak "bu benim kardeşimdir" buyurmuştu. Rasulüllah (s.a.v.); Peygamberlerin efendisi, takva sahiplerinin imamı, kullar arasında, eşi ve benzeri bulunmayan alemlerin rabbi'nin elçisiydi. Ebu Taliboğlu Ali ile kardeş oldu. Allah'ın ve Rasulünün aslanı Abdülmuttalib oğlu Hamza, Rasulüllah (s.a.v.)in azatlısı Zeyd bin Harise ile kardeş oldu. Uhud gününde savaşa katıldıklarında, ölümle karşılaştığı sırada Hz. Hamza vasiyetini kardeşi Zeyd'e yapmıştı. Ebu Talib oğlu Cafer ile Muaz bin Cebel de kardeş olmuşlardı. Ebubekir es-Sıddık (r.a.) ile Harice bin Zübeyr de kardeş olmuşlardı. Böylece peygamber efendimiz, muhacirlerle ensardan kardeş olanları birer birer saymış, Müezzini Bilal'in de Ebu Ru-vayha ile kardeş olduğunu ilan etmişti. Bu ikisi arasındaki kardeşlik, Rasulüllah'ın kardeş kıldığı diğer sahabiler arasında olduğu gibi kopmaksızm devam etmişti.
Emirül mü'minin, Hattab oğlu Ömer (r.a.), Şam'da nüfus kütüklerini düzenletirken Bilal de oraya gelmiş, mücahid olarak orada ikamet etmişti. Hz. Ömer, kiminle aynı kütüğe kayd olmak istersin?" diye sorunca o da, "Rasulüllah beni kendisiyle kardeş yaptığı için Ebu Ruvayha'mn kütüğüne kaydet. Çünkü ondan hiç ayrılmayacağım" demiş, bunun üzerine Hz. Ömer de-Bilal (r.a.)'i; Ebu Suvayha ile aynı kütüğe kaydetmişti.
îbn Kayyum, Hz. Peygamberle Hz. Ali'nin kardeş oldukları konusundaki rivayeti kabul etmemiş ve bu konuda şunları söylemiştir: "Peygamber efendimiz,

muhacirlerle ensarı kardeş kıldıktan sonra, ikinci olarak muhacirleri kendi aralarında birbirleriyle kardeş yapmıştır. Bu arada Ali'yi de kendisi kardeş edinmiştir. Kesin olan, birincisi, yani muhacirlerle ensarm birbirleriyle kardeş kılınmalarıdır. Muhacirler İslam kardeşleri, hemşeri ve akraba oldukları için, ayrıca kendi aralarında birbirleriyle kardeşlik tesis etme ihtiyacında değillerdi.
Eğer bu durumda Peygamber efendimiz bir kimseyi kendine kardeş edinecek olsaydı; insanlar arasında en çok sevdiği hicret yoldaşı, mağara arkadaşı, sahabilerin en faziletlisi ve en üstünü olan Ebubekir es-S,iddık'i seçerdi. Zaten bir defasında şöyle buyurmuştu: teYeryüzü halkından bir kimseyi dost edinseydim, mutlaka Ebubekir'i dost edinirdim.
Görülüyor ki tbn Kayyım, çok uzak bir ihtimal olduğu için, Hz. peygamberle Hz. Ali'nin kardeş olduklarını bildiren rivayeti reddetmiştir. Ancak o, kardeşliğin, sadece muhacirlerle ensar arasında tesir edilmiş olduğunu kabul etmiştir. Çünkü muhacirlerin ensarm destek ve korumasına ihtiyaçları vardı. Onun için ensar ile kardeş kılındılar. Kendi aralarında kardeş kılınmaya ihtiyaçları yoktu. Aynı şekilde ensarm da kendi aralarında kardeş kılınmaya ihtiyaçları yoktu.
Bu konuda Ibn Kayyım, İbn Kesir'e muvafakat ederek, îbn tshak'm nakilleri hususunda şöyle demiştir: "îbn îshak'ın anlattığı bazı şeyler üzerinde düşünmek gerekir. Peygamber efendimizin herhangi bir kimseyle kardeş olduğu iddiasını bazı alimler reddetmekte ve bu konuda gelen rivayetlerin sahih olmadıklarını söylemektedirler. Çünkü birbirlerine destek olmaları ve kalplerinin birbirine ısınması için muhacirlerle ensar birbirlerine kardeş kılınmışlardı. Oysa Peygamber efendimizin ensar veya muhacirlerden herhangi biriyle kardeşlik tesis etmesinin gereği ve anlamı yoktu. Zeyd bin Harise ile Hz. Ham-za'nın kardeş kılınmaları için de bir sebeb yoktu. Ancak şunu söylemek gerekir ki, peygamber efendimiz, Hz. Ali'nin idaresini başkalarına yüklememiş'tir. Çünkü onu babası Ebu Talib'in sağlığında küçük bir çocuk olarak yanına almış ve bakımını, nafakasını üstlenmiştir. Aynı şekilde Hamza (r.a.)da, Zeyd bin Harise'nin idaresini ve nafakasını üstlenmiş ve bu bakımdan peygamber efendimiz onları kardeşi ilan etmiş olabilir. Doğrusunu Allah bilir." [1]
Biz, gerek muhacirlerin, gerek ensarm kendi aralarında kardeşlik tesis ettikleri görüşünü kabul ediyoruz. Çünkü İbn Kesir, bu ispatlayıcı rivayetin şahinliği üzerinde konuşmamış tır* Kardeşlik tesisinin sebebini muhacirlerin ensarlı kardeşlerinden yardım ve şefkat görmelerinei bağlamak delilsiz bir görüştür. Aksine bu, Kur'an-ı Kerim'in de açıkça belirttiği gibi, hicretin, yardım ve barındırmanın zahirine dayanılarak ileri sürülen bir iddiadır. Zanmmıza göre

sahabiler arasında kurulan kardeşliğin, amacı sadece birlik-beraberlik ve şefkat değildir.
Bu kardeşlik başka sonuçlar da doğurmuştur. Şöyle ki;
1. Güçlü ile zayıf arasında dostluk ve ülfet akdi yapılmış; müminler, birbirlerine dost ve arkadaş olmuş, kimse kimseye karşı üstünlük taslamamıştır. Soylu ve şerefli Hamza'nın, daha Önceleri köle olan azatlı Zeyd bin Harise ile kardeş kılındığını söylemek, her halde bunu anlamamız için yeterli olur. Zeyd, daha önceleri köle iken RasulüllaMs.a.v.), onu azad ederek ihsanda bulunmuş, onu yüceltmiş, kendine evlad edinmişti: "Cenab-ı Allah (Rabbiniz) evlatlıklarınızı da oğullarınız gibi tutmanızı meşru kılmamıştır"(Ahzab: 4) buyurarak evlat edinmeyi haram kı-lıncaya kadar, da Rasulullah onu evlatlık olarak tutmuştu. Onu, Abdülmuttalib oğlu Hamza'ya kardeş kılması da, Rasulullah (s.a.v.)in hikmetli işlerinden biriydi.
2. Muhacirler, muhtelif kabilelerdendiler. Kureyşlilerin bir kısmı, birbirleriyle rekabet halinde olan ailelere mensuptu. Şu halde aralarındaki asabiyeti yok etmek, islam kardeşliğiyle onları bir araya getirip birleştirmek gerekiyordu.
3. Ensar da kendi aralarında birlik ve beraberlik içinde değildi, îslama girmek üzereyken bile, ensarı oluşturan Evs Haz-reç kabileleri arasında düşmanlık ateşi alevlenmekteydi. Şu halde, aralarındaki bu düşmanlığı unutmalarını sağlamak için çalışmak gerekiyordu. Bu da Muhammedi kardeşlikle mümkün olabilirdi
4. Peygamber (s.a.v.) sahabileri birbirleriyle kardeş ilan ederken, bu müesseseyi, kendisinden sonra da müslümanları bir araya getirecek bir şekilde devamlı hale getirmiş oluyordu. Kardeşlik, gelip geçici bir olay dolayısıyla kurulan bir bağ ve sadece muhacirlerle ensar arasındaki ülfeti sağlayan bir olay değildi. Aksine bu, tüm müminleri birleştiren bir iksir ve tüm müslümanlarca uyulması gereken bir nizamdı. Kardeşlik nizamına asr-ı saadetten sonra belki daha büyük ölçüde ve daha şiddetli derecede ihtiyaç duyulacaktı. Bu sebeple velayet bağları ortadan kalkmadı. Bu bağlar, daha sonra İslama giren arap ve arap olmayanlar arasında da varlıklarını korudular.
Kurulan kardeşlik, amacına ulaştı ve meyvesini verdi. Mümin gönüller sevgiyle birbirlerine bağlandı. Buhari, Müslüm ve Ahmed bin Hanbelin rivayetlerine göre, Abdurrahman bin Avf hazretleri Medine'ye geldiğinde Peygamber efendimiz, onunla Sa'd bin Kebi' el-Ensari'yi kardeş kıldı. Sa'd, kardeşi Abdurrah-man'a dedi ki: "Sen benim kardeşimsin. Medinelüerin en zenginiyim. Bak, malımın yarısını sana vereyim. Nikahımda iki eşim var. Bak, hangisini beğeniyorsan onu senin için boşaya-yım da onunla evlen." Sa'd'ın bu önerisi karşısında Abdurrahman: "Allah, malım ve aileni sana mübarek etsin. Siz bana

çarşının yolunu gösterin" dedi. Yolu gösterdiler; çarşıya gitti. Alışveriş yaptı, kazandı; biraz yağ ve çökelek getirdi. Allah'ın dilediği kadar bir süre daha aradan geçtikten sonra, bu defa üzerine (yeni evlilere mahsus) safran yağı sürünmüş vaziyette geldi. Rasulüllah (s.a.v.), ona, "Ne haldesin?" diye sordu. O da, "bir kadınla evlendim" deyince Resulüllah (s.a.v.) "Bir koyun (kesmekle de olsa düğün yemeği yap" buyurdu.
- Muhacirler barınacak bir yer ve kendilerine yetecek kadar azıktan başka bir şey beklemiyorlardı. Buhari , Ebu Hürey-re'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Ensar, peygamber (s.a.v.) efendimize : 'Hurmalıkları bizlerle kardeşlerimiz arâsınaapay-laştır" dediler. Peygamber efendimiz: "Hayır... sadece hurmalarda size ortak olsunlar" dedi. Ensar da: "îşittik ve itaat ettik" cevabını verdiler. Muhacirler, ensar kardeşlerinin kendilerine yaptıkları ikramları fazla buluyorlardı, imam Ahmed bin Hanbel, Enes (r.a.)in şöyle dediğini rivayet eder: "Muhacirler dediler ki: "Ya Rasulüllah! Yanlarına geldiğimiz bu (Medineli) kavim gibi, azdan çok güzel iyilik eden, çoktan da çok güzel harcayan bir kavim görmedik. Bize yeterince azık verdiler. Rahat ve huzurlarına da bizi ortak ettiler. Bu durumda bütün sevabı onların alacaklarından korkuyoruz." Rasulüllah (s.a.v.) buyurdu ki: "Hayır... Siz onlara övgüde bulunduğunuz ve onlar için Allah'a dua ettiğiniz müddetçe Öyle olmayacaktır."
Peygamber efendimiz, ensarın kendilerinden istifade etmeleri için muhacirleri çalıştırıyordu. Nitekim ensar da onları barındırmış ve onlara yardımcı olmuşlardı. Rivayete göre Peygamberimiz (s.a.v.) ensara hitaben şöyle demiştir: "(muhacir) kardeşleriniz, mal ve evlatlarını bırakarak size geldiler." Ensar da: "tkta usulüyle mallarımızı aramızda taksim edelim" dediler. Peygamber efendimiz "Bundan başka bir yol bulunamaz mı?" diye sordu; onlara Övmeye devam etti; sonra "onlar çalışmasını bilmeyen bir kavimdir. Siz onların azıklarını verin. Ürünlere onları da ortak edin." dedi. Muhacirlerin ensarla birlikte çalışmalarını ürünü de bir pay araziye, pay da emeğe olmak şeklinde bölüşmelerini uygun görmedi."

Medine Halkı Arasındaki Yakınlık ve Dostluk

Muhacirlerle ensar arasında olduğu gibi, muhacirler kendi aralarında ve yine ensar da aralarında kardeş ilan edildiler. Böylece müslümanlar biraraya getirildi; kardeş kılındı, bu kardeşler birbirleriyle yardımlaşma içine girdiler. Kişisel dostluk bağlarının pekiştirilmesi demek olan kardeşlik toplumsal birlik ve beraberliğin temel esasıdır. Ancak bütün bu bağların kurulmasında ailevi ve

kabilevi ilişkilerin düzenlenmesi, kardeşlik şeklinde bireyler arasında yardımlaşma zemini hazırlandıktan sonra, batınlarla kabileler arasında da yardımlaşma zemininin hazırlanması gerekiyordu. Bütün bu toplum birimlerinin hayırda yardımlaşmak, günahı aralarından uzaklaştırmak, bu amaca ulaşmakta el birliği etmek esası üzerinde birbirleriyle bağlantı kurmaları gerekiyordu.
îşte bu maksatla peygamber (s.a.v.) efendimiz; muhacir, ensar, yahudi ve puta tapmaya devam eden müşrikler gibi Medine-i münevvere sakinleri arasında birlik-beraberlik tesis etmek için çalışmaya yöneldi. "El-Bidaye ven-Nihaye" adlı tarihinde Hafız tbn Kesir, konuyla ilgili olarak şöyle der:
"Medine'de Kaynukaoğullan, Nadiroğulları Kurayza oğulları gibi yahudi kabileleri vardı. Bunlar Hicaz'a Evs ve Hazreç kabilelerinden daha önce yerleşmişlerdi. Taberi'nin anlattığına göre Buhtun'ı nasz (Nabokodo Nasser)in Kudüs taraflarını tah-rib ettiği sıralarda Hicaz'a gelmiş ve orayı yurt edinmişlerdir.
Seyl-i arim sırasında Yemen'in parçalanması ve insanların gruplar halinde orayı terketmeleri üzerine Evs ve Hazreç kabileleri de Yemen'den Medine'ye gelmiş ve oraya yerleşmişlerdi. Yahudilere komşu ve müttefik olmuşlardı. Peygamberlerden intikal edegelen ilimlerin faziletini üzerlerinde gördükleri için yahudilere benzemeye çalışmış ve benzemişlerdi.
Hicretten sonra yahudiler mü'minlere ve peygamber efendimize diş bilemeye başlamışlardı. Çünkü Peygamber efendimiz Hz. îshak'ın değil, Hz. ismail'in neslindendi. Halbuki daha önceleri yahudiler, peygamber efendimiz vasıtasıyla müşriklere karşı üstünlük sağlayacaklarını umuyorlardı. Evsafını bilip tanıdıkları peygamber efendimiz geldiğinde ise onu inkar ettiler.
îbn Kayyum, hicretten sonra Medine-i Münevvere'de çeşitli gruplardan oluşan bir nüfus meydana geldiğini söyler. Orada muhacir ve ensardan oluşan müminler; Kaynukaoğulları, Nadiroğulları ve Kurayza oğulları kabilelerine mensup yahudiler, müşrikler vardı. Dışarda bulunup peygamber efendimize kin ve adanet besleyen düşmanlar da vardı. îbn Kayyum bu konuda şöyle der: "Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde, kafirler üç kısım olarak ona karşı tavır aldılar;
Birinci kısım: Bunlar onunla barış yaptı. Anlaşma gereği olarak bunlar, peygamber (s.a.v) ile savaşmayacak, kendisine karşı cephe oluşturmayacak, onun düşmanlarına-yardım etmeyeceklerdi. Kendileri de kafirliklerini devam ettirdikleri halde, canları ve malları hususunda emniyette bulunacaklardı.
İkinci kısım: Bunlar peygamber efendimize ilişmedikleri gibi, onunla savaşmamışlar ve barış da yapmamışlardı. Hz. Muhammed ile ona iman eden

müminlerin sonlarının ne olacağım beklemişlerdi. Bunlardan bazıları, kalben peygamber efendimizin güçlenip yükselmesini ve muzaffer olmasını istiyorlardı. Diğer bazıları da her iki taraftan bir zarar görmemek ve emin olmak için -kalben onun düşmanlarıyla beraber olduğu halde- görünürde onun yanında yer alıyorlardı. Bunlar, üçüncü kısmı oluşturan münafıklardı. Peygamber (s.a.v.), rabbinin kendisine verdiği emre uygun şekilde bu gruplara muamelede bulundu." Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldi. Bu gruplarla karşılaştı. Ama bu grupların hepsi aynı zamanda ortaya çıkmadılar. Nifak grubu, tarihi olayların da işaret ettikleri gibi, büyük Bedir gazası zaferinden sonra ortaya çıkmıştır, diş bileme ve düşmanlıklarını açığa vurmaya başladılar. Kötülük yapmaya karar verdiler. Bunun üzerine kendileriyle savaşıldı ve sonunda sürgün edildiler. O esnada münafıklık zuhur etti. Peygamber efendimizin bazı düşmanları da, müslüman olduklarını ilan ettiler. Yukarda anlatılan grupların ortaya çıkış tarihleri ne olursa olsun, kesin olan husus şudur ki, peygamber efendimizin karşısına düşmanlıkla çıkan, onu yurdundan sürgün eden Kureyş müşrikleri vardı. Mekkeden çıkarılması her ne kadar mukadder bir şeydiyse de, hicret zorunlu hale gelmişti. Nitekim buna daha önce de işarette bulunmuştuk, peygamber efendimizin karşısında yahudiler vardı. Bunlar, Medinelilerle bir arada yaşıyorlardı. Mekan ve komşuluk bakımından birbirlerine yakın, ama inanç bakımından birbirlerine uzak idiler. Bunlardan başka peygamber efendimizin karşısında; müminlere ilişmeyen, onlarla savaşmayan ve düşmanlarıyla elbirliği etmeyen kimseler bulunuyordu. Peygamber efendimiz, kendisinin düşmanlarına galib olmasını arzulayan, ya da düşmanlarının kendisine galib olmasını arzulayan, ya da düşmanlarının kendisine galib olmalarını temenni eden kimselerin kalplerini keşfedecek durumda değildi. O, Allah'ın şer'i hükümlerini zanıre göre uyguluyor, gizli kalan hususları ise Allah'a bırakıyordu. Her ne kadar tedbirli ve ihtiyatlı olmayı emrediyorsa da, saklı kalan tarafları Allah'a havale ediyordu. Şeriat koruyucusu Allah Teba-reke ve Teala, kutsal kitabında şöyle buyurmuştur: uEy inananlar, tedbirinizi alın!" (Nisa 7i)

Sosyo-Ekonomik, Politik ve Stratejik Uzlaşma

Peygamber (s.a.v.) efendimiz, toplumlarım düzene sokmak, ekonomik ve sosyal alanda yardımlaşmalarını temin etmek, aralarındaki siyasi işleri düzenlemek boy ve kabileleri arasında dostluk sağlayıp birbirleriyle uzlaştırmak, iyiliği yerleştirip kötülüğü uzaklaştırmak, zulmü ortadan kaldırmaya çalışmak, bireysel ve toplumsal olarak birbirlerine haksızlık etmelerini önlemeye çalışmak hususunda

îslami hükümleri açıklamak üzere müminlere Allah'ın bir emri olarak bir belge hazırladı. Müminlere ne gelirse, yahudilerle diğerlerine de gelecekti. Onlar da müminlerle aynı haklara sahip olacak ve müminlerin tabi bulundukları yükümlülüklere tabi olacaklardı. Dinleri huhusun-da zarar görmeyecek inançları nedeniyle tecavüze uğramayacaklardı. Ancak, liderlik, Hz. Peygamber, de bulunacaktı. Bu sebeple bu belge, yahudiler için, peygamber efendimizin kendilerine vermiş olduğu bir akidname hükmünde olmuştur. Belgede şunlar yazılıydı:

"Bismillahirrahmanirrahim. Bu, peygamber Muhammed (s.a.v.) tarafından, Kureyşli ve Yesripli mümin ve müslüman-larla, onlara bağlanmış ve katılmış olanlar ve onlarla birlikte cihad edenler arasında yazılan bir belgedir. Muhakkak ki onlar, diğer insanlardan ayn bir toplulukturlar.

Kureyş'ten olan muhacirler, kan diyetlerini aralarında -geleneğe göre- ortaklaşa ödeyecekleri gibi, esirlerinin kurtuluş fidyelerini de -müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

Avfoğulları da öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini -geleneklerine göre-ortaklaşa ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyelerini, mü'minler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Said oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre ortaklaşa ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyelerini , müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Haris oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre müştereken ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyesini, müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Cüşem oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre müştereken ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyesini, müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Necaroğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre müştereken ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyesini, müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Amr bin Avfoğullan, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre müştereken ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyesini, müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Nebitoğulları, Öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre müştereken ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyesini, müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde Ödeyeceklerdir.

Müminler borçlu ve çoluk çocuğu kalabalık olduğu için sıkıntı çekmekte olanları

kendi hallerine bırakmayarak kurtuluş fidyelerini veya kan diyetlerini, aralarında bilinen meşru esaslar çerçevesinde Ödeyeceklerdir.
Hiçbir mümin diğer bir müminin mevlası (azatlısı veya yardımcısı) ile aleyhte bir anlaşma yapmayacaktır.
Takvalı müminler; içlerinden azgınlık ec|en, zulüm veya haksızlık yapmak isteyen veya günah işleyen veya düşmanlık eden ya da müminler arasında karışıklık çıkaran kimseye karşı cephe alacaklar ve o, onlardan birinin evladı da olsa, hepsinin elleri onun aleyhine kalkacaktır.
Hiçbir mümin, bir kafir için bir mümini öldürmeyecek ve mümine karşı kafire yardım da etmeyecektir. Allah'ın ahdi ve teminatı (müminlerin hepsi için) birdir. Onların en aşağı du-rumdakilerini dahi kapsamına alır. Müminler, diğer insanlardan ayrı olarak birbirlerinin dostudurlar.
Yahudilerden bize tabi olanlar, asla zulme maruz kalmaksızın ve aleyhlerinde bir yardımlaşma olmaksızın bizden iyilik ve yardım göreceklerdir.
Müminlerin barışı birdir. Hiçbir mümin, Allah yolundaki bir savaşta müminlerden ayrı olarak barış yapmayacaktır. Ancak, aralarında eşitlik ve adalet çerçevesinde hep birlikte barış yapacaklardır. Bizimle birlikte gazaya katılan gaziler, kendi aralarında birbirleriyle nöbetleşeceklerdir.
Müminler, birbirlerinin Allah yolunda dökülen kanlarının öcünü alacaklardır.
Takvalı müminler, en güzel ve en doğru yol üzerindedirler. Hiç bir müşrik, bir Kureyşlinin malını, canını korumayacak. Bu yolda bir mümine de engel olmayacaktır.
Bir kimsenin bir mümini sebepsiz yere öldürdüğü kesin delillerle tespit edilirse katile kısas uygulanacaktır. Ölenin velisi buna rıza göstermeyecek olursa bütün mü'minler ona karşı kıyam edip karşı duracaklardır. Bundan başka bir yol tutmaları helal olmaz.
Bu sahifedekileri kabul ve ikrar eden, Allah'a ve ahiret gününe inanan bir mü'minin, ortaya kötü bir şey çıkaran kimseye yardım etmesi ve onu barındırması helal değildir. Böylesine yardım eden ve onu barındıran kimsenin üzerine, kıyamet gününde Allah'ın gazap ve laneti olsun. Onun ne tevbesi, ne de kurtuluş fidyesi kabul olunmayacaktır.
Herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düştüğünüzde o şey, şanı yüce olan Allah'a ve Muhammed (s.a.v.)e havale edilecektir."
Bu maddeler, müminlerle ilgiliydi. Hz. Peygamber, bu maddeler çerçevesinde müminlerle muahede yapmıştı.

Yahudilerle Yapılan Anlaşma:

Yahudileri ilgilendiren sayfa ise, her iki tarafı bağlayan bir anlaşma belgesiydi, Belgede şunlar yer almaktaydı:
"Yahudiler, müminlerle birlikte savaşa devam ettikleri müddetçe savaş masraflarına katılacaklardır. Avf oğulları yahudile-ri, müminlerle birlikte bir topluluk teşkil edecekler; yahudiler kendi dinlerinde, müslümanlar da kendi dinlerinde kalacaklardı. Onların müttefikleri için de, kendileri için de bu böyledir. Ancak ki, bunlardan bir zulüm veya bir kötülük işleyen sadece kendini ve ailesini tehlikeye atmış olur. Neccaroğulları yahudi-leri hakkında konulan hüküm, Avfoğulları yahudileri hakkındaki hüküm gibidir. Haris oğulları ve Saide oğulları yahudileri hakkında konulan hüküm de Avf oğulları yahudileri hakkında konulan hüküm gibidir.
Cüşel oğulları yahudileri hakkında konulan hüküm, Avfoğulları yahudileri hakkında konulan hüküm gibidir.
Evs oğulları yahudileri hakkında konulan hüküm, Avf-oğul-ları yahudileri hakkında konulan hüküm gibidir.
Salebe oğulları yahudileri hakkında konulan hüküm, Avfo-ğulları yahudileri hakkında konulan hüküm gibidir. Bunlardan bir zulüm veya kötülük irtikab eden kimse, sadece kendini ve ailesini tehlikeye atmış olur.
Cefne de, salebe oğullarının bir kolu olup, onların tabi oldukları hükümlere tabidirler.
Şutaybe yahudileri de Avf oğulları yahudileri gibi olup aynı hükümlere tabidirler.
Salebe oğullarının müttefikleri de kendileri gibidirler. Yahudilere karışmış ve bağlanmış olanlar da yahudiler gibidirler.
Yahudilerden hiç kimse, Muhammed (s.a.v.)in izni olmadan askeri bir sefere çıkamıyacaktır. Bir yaralamanın Öcünü almayacaktır.
Fırsat kollayarak cinayet işleyen kimse, o cinayeti, kendi şahsına ve ailesine karşı işlemiş olacaktır. Bu hususta dürüst davranandan Allah razı olacaktır. (Savaşma durumunda) Yahudilerin masrafları kendilerine, müslümanların masrafları da kendilerine ait olacaktır. Şu kadar ki onlar, bu sahife sahiplerine savaşanlara karşı, aralarında yardımlaşacaklar ve aralarında Öğüt verme, kötülük değil de iyilik dileme esas alınacaktır. Elbetteki iyilik, kötülükten ayrıdır. Hiç kimse müttefikine kötülük yapmayacak, mazluma yardım edilecektir. Yahudiler, müminlerle birlikte savaşa devam ettikleri müddetçe, savaş masraflarına katılacaklardır.
Yesip beldesinin içi, bu sahife sahipleri için haram ve dokunulmaz bir bölgedir.

Zarar verici ve kötülük işleyici olmamak kaydıyla Himayeci de himaye edilen gibidir.
Bu sahife sahipleri arasında herhangi bir hadise veya çekişme çıkar, bunun onların aralarını bozmasından korkulursa, o iş, şanı yüce olan Allah'a ve Rasulü Muhammed (s.a.v.)e havale edilir.
Şüphe yok ki Allah, bu sahifedekilere riayetsizlikten son derece sakınan, doğruluğu ve iyiliği prensip edinenlerden razı olur.
Ne Kureyşliler, ne de onlara yardımcı olanlar asla himaye' görmeyeceklerdir.
Yesribe saldıracak kimselere karşı onlar (müslümanlarla yahudiler) kendi aralarında yardımlaşacaklardır. Yahudiler barış yapmaya ve barış akdine katılmaya (müslümanlar tarafından çağırıldıklarında o barışı akdedecek veya o akde katılacaklardır. Yahudiler tarafından müminlere böyle bir davet yapıldığında, davetlerine icabet edilmesini müminlerden isteme hakkına sahib olacaklardır. Din uğrunda savaşanlar, bundan müstesnadır. Herkes, kendisini ilgilendiren kısımdan sorumludur.
Bu sahife sahipleri için konulan kabul edilen hükümler, aynen Evs yahudilerinin Mevlalarına ve kendilerine de -bu sahife sahipleri tarafından- iyi niyetle tatbik olunacaktır. Şüphe yok ki iyilik, kötülükten ayrıdır. Kazananın kazancı, ancak kendisi-nedir.
Muhakkak ki Allah, bu sahifedekilere en doğru ve en iyi şekilde riayet edilmekten hoşnud olur. Bu sahife, bir zalimi ve suçluyu cezalandırmaya asla engel olmayacaktır. Medine'den çıkan da emniyette, Medine'de oturan da emniyette olacaktır. Bir zulüm veya suç işleyen kimse, bundan müstesnadır.

Belgeye Bir Bakış

Hz. Peygamber (s.a.v.) efendimizin, muhacirlerle ensar ve müminlerle yahudiler arasında fark bulunmaksızın Medine-i Münevvere ahalisi için yeni bir toplum tanzim ederken dayandığı bu belge üzerinde şu mütalaalarda bulunmamız mümkündür:
a- Medine-i Münevvere'de kurduğu yeni düzen gereğince Hz. Peygamber, belgedeki hükümleri uygulama yetkisine sahip ilk lider olmuştu. Bu nedenle de yahudiler içinden her hangi bir grubun, kendisinden izinsiz olarak savaşa çıkmalarına izin vermemişti. Bununla hayrı elde etmek, şerri bertaraf etmek, dürüst davranmak, kötülük ve düşmanlık hususunda yardımlaş-mamak esası üzerine kurulması istenen Medine toplumu, durumunu sarsacak bir tehlikeye düşmekten kurtulmuştur.

b- Medine'de oturan yahudiler, bu belge uyarınca tek statüye tabi reaya olmuşlardı. Başkalarından ayrı olarak, sadece kendilerine uygulanan özel hükümler olmayacaktı. Ama bunun yanında dinlerini muhafaza edebileceklerdi. İnançlarına saygı gösterilecekti. Kimse onlara haksızlık etmeyecekti. Allah'ın hükmüne tabi olacaklardı. Gerekli durumlar dışında Hz. Peygamber, onların arasında çıkan davalara bakmayacak ve hüküm vermeyecekti. Onlara uygulayacağı idare tarzını Cenab-ı Allah şöyle açıklıyordu:
"Eğer sana gelirlerse aralarında hükmet, yahut onlardan yüz çevir; yüz çevirirsen sana bir zarar veremezler. Allah, adil olanları sever/' (Maıde: 42) Bu ayet gösteriyor ki, yahudiler; canların dokunulmazlığı, zulmün haramlığı gibi kamu düzeniyle ilgili hükümlere uymakla yükümlüdürler. Ama Hz. Peygamber özel durumlarına karışmayacaktı. Kendileri gelip müracaatta bulunmadıkları takdirde, şahsi davaları, Hz. Peygamber, tarafından hükme bağlanmayacaktı. O dilerse hüküm verecek; dilerse bundan kaçınacaktı. Bu nedenle Medine yahudilerinin, ahkam bakımından zımmiler gibi olduklarını söyleyemeyiz.
c- Peygamber efendimizin Medine halkıyla yaptığı anlaşma, aşiretler arasındaki yardımlaşma esasına dayanıyordu. Her aşiret, kendi aralarındaki güçsüz adamlarını koruyacak, birbirlerine iyilikte bulunacak, esir düşen adamlarının kurtuluşCfîd-yesini ve ölülerin diyetlerini vereceklerdir.
Bu da düşmanlık Ve intikam ölçüleri çerçevesinde değil de iyilik ölçüleri çerçevesinde her şahsın, kendi ailesi için hürmete layık muhterem bir varlık olduğuna işaret ediyor.
d- Aşiret içindeki dahili yardımlaşma yanında, bütün müminler, hatta toplum, mazluma yardım hususunda da el ele vereceklerdir.
Bu hüküm, kısasa dair nassm nüzulü esnasında ortaya çıktı. Buna göre müminlerin hepsi, kısasta maktulün velilerine yardımcı olacaklardır. Bir hadise çıkaran veya kin, düşmanlık saçan kimsenin meydana getirdiği zararı ortadan kaldırmak için, toplum bireyleri elbirliği edeceklerdir. Bu faziletli yardımlaşma sayesinde, toplumun, yararına olan ve ona fayda getiren zararları ortadan kaldıran davranışlar desteklenmiş oluyordu.
Bu anlaşmaya göre, Hz. Peygamber'in düşmanları yahudiler tarafından da düşman olarak bilinecekti. Bu sebeple Kureyşliler ve yardımcıları, yahudiler tarafından desteklenmeyecek-ti.Yahudiler, müşriklerle dostluk kurmayacaklardı. Çünkü müşrikler, hem Allah'ın, hem de onların düşmanlarıydılar. Bu anlaşma ise, müslümanı ve yahudisiyle, Medine halkını tek bir halk haline getiriyordu.
Düşmanları aynı olduğu gibi, dostları da aynı olmalıydı. Böyle bir birlik sağlanmadığı sürece aynı toplum içinde yaşayan insanların güvenlik içinde

olmaları mümkün değildir. Medine ehlinden bir kısmına saldıran, bütün Medine halkına saldırmış sayılacaktı. Şüphesiz ki bu hüküm, yahudileri de bağlıyordu. Çünkü muahede belgesi onlara bazı haklar tanımış ve onları bazı görevlerle yükümlü kılmıştı. Görevlerini ihlal ettikleri takdirde haklarım da yitirmiş olacaklardı..Çünkü haklar ve yükümlülükler karşılıklıdır.
Aynı ittifak içinde oldukları için, anlaşma belgesinde söz edilmeyen konularda da yahudilerle Hz. Muhammed (s.a.v.)in düşmanları arasında yardımlaşma yapılması doğru olmayacaktı. Hz. Peygamber, anlaşma hükümlerine riayet etti. Ama ya-hudiler de riayet ettiler mi? Cereyan eden olaylar, bu soruya cevap olarak yeterlidir. Halbuki her iki tarafın da muahede belgesine riayet etmeleri gerekliydi. Taraflardan biri muahedenin gereklerini ihlal ederse, muahede belgesinin kendilerine tanıdığı haklan kaydedeceklerdi. Muahedenin ihlali, müminlere karşı yahudilerin müşriklerle dostluk kurmaları gibi harici bir duruma dayanırsa, bu takdirde yahudilerin, müslümanların komşusu olma sıfatları ortadan kalkacaktı. Muahedeyi bu şekilde ihlal edenin komşuluğu bırakıp Medine'de ikamet etmekten vazgeçmesi gerekiyordu. Medine'yi terketmediği takdirde diğer tarafın -hoşlarına gitse de gitmese de- onları sürgün etme hakları doğacaktı. Çünkü ihlalciler, artık karşı tarafın düşmanları olmuşlardı.

Ezan

îslam toplumu oluştu. Hz. Peygamber, bu toplumun nizamını ortaya koydu. Bu toplumda yaşamakta olan insanların kalb-lerini birbirine ısındırdı. Müminleri birbirine kardeş yaptı. Bilahare Islama girecek olanların da gönüllerini birbiriyle kaynaştıracak bir sistemi ortaya koydu.
Sonra bireyleri kardeşlik bağlarıyla birbirine bağladığı gibi, Medine'deki cemaatleri de birbiriyle uzlaştıran muahede belgesini düzenledi. Her cemaatin görevlerini açıkladı. Herkesi ilgilendiren konularda müminlerle aym haklara sahip olacaklarına özel işlerinde ise kendi dinlerinin hükümlerine göre hailede-bilecekleri konusunda yahudilerle anlaşma yaptı. Onlar, Peygamber efendimizin hakemliğine baş vurdukları zaman, O, aralarında Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de indirdiği hükümlerle hüküm verebilecekti.
Bu toplumsal oluşum ve uzlaşmadan sonra Hz. Peygamber, toplumsal açıdan halkın gönüllerini birbiriyle kaynaştıracak ölçüleri belirledi. Bundan sonra onların kalblerini birbirine bağlayacak şeyi açıkladı. Bu, namazın Cemaatle kılınması ve namaz vaktinin girdiğini herkese duyurmakla mümkün olacaktı. Namazın, vaktinde ve cemaatle kılınabilmesi mü'minlerin hepsine birden

çağrının ulaşmasıyla mümkün olacaktı, tşte ezan o sıralarda meşru kılındı. Ibn îshak bu konuda şöyle der: "Rasu-lüllah (s.a.v.) Medine-i Münevvere'ye yerleşip sükun bulduktan , muhacir kardeşleri ile ensar gelip etrafında toplandıktan, idarelerini ele aldıktan sonra İslamiyet kuvvet buldu. Namaz kılındı, zekat hadler, helal ve haram belirlendi. İslam dini, mü'minlerin arasına yerleşti. Ensariler, muhacirlerden önce Medineyi yurt edinmiş ve imam gönüllerine yerleştirmişlerdi. Hz. Peygamber Medine'ye geldiği sırada müminler, namaz vakti gelince herhangi bir çağrı yapılmadan namaza kendiliklerinden geliyorlardı. Hz. Peygamber, yahudilerin ibadete çağrılışları esnasında çaldıkları borazan gibi bir şey kullanarak müslü-manları namaza çağırmak istedi, ama daha sonra bu isteğinden vaz geçti. Bundan hoşlanmamıştı. Sonra namaz vakitlerinde çan çalınmasını emretmiş, ve namaz vaktinde çalınıp, müs-lümanlara duyuru yapılması için bir çan kurulmuştu. Burada hatıra iki şey geliyor:

1. îbn îshak, Hz. peygamberin Medine'ye gelişinden sonra namazın kılındığını, zekatın farz kılındığını, hadlerin tatbik edildiğini, helal ve haramın belirlendiğini anlatıyor. Halbuki bu sayılanlar muhtelif vakitlerde; bazısı hicretten Önce, bazısı da daha sonra meşru kılınan farizalardır. Mesela namaz, hicretten önce miraç gecesinde farz kılınmıştır. Ancak namazın güven ve huzur içind, eda edilmesi, Medine'de mümkün omuş-tur. îbn îshak'ın ifadesi buna işaret etmektedir.

2. îbn îshak'ın sözlerinden anlaşıldığına göre Hz. Peygamberin aklına yahudilerin borazanıyla, hıristiyanların çanı, gelmiş, ama bu düşünceden hemen vaz geçmiştir. Ama Salim bin Abdullah'ın babasından îbn Mace kanalıyla gelen bir rivayette anlatıldığına göre, Hz. Peygamber, namaz vaktinin gelişini ne şekilde duyurmak gerektiği hususunda ashab'la istişarede bulundu. Yanındakiler, borazan çalınmasını Önerdiler. Fakat bunu yahudiler kullandıkları için, Öneri Peygamberimiz tarafından uygun bulunmadı. Sonra çan çalınmasını önerdiler. Bu da hı-ristiyanlar tarafından kullanıldığı için reddedildi.

Bu haber, îbn îshak'ın rivayetinde anlatılanlara iki yönden aykırı düşmektedir:

a. îbn îshak'ın anlattığına göre borazan çalınmasını isteyen, Hz. Pegyamber'in bizzat kendisi olmuştur. îbn Mace'nin rivayetine göre ise Hz. Peygamber, ashabıyla istişarede bulunmuş, borazan çalınmasını Önerenlerin görüşünü tasvib etmemiştir.

b. îlk rivayette Peygamber eiiendimizin çandan hoşlanmadığı bildirilmekle beraber, îbn îshalfc'ın rivayetindeki ifadeden anlaşıldığına göre, çan çaldırmayı uygun görmüş ve uygulatmaya başlatmıştır. Bu sonuncu rivayetin, Hz. peygamberin makamına daha uygun olduğu görüşü ndeyim. Doğrusunu Allah bilir ya, bence esaslı olan rivayet de budur.

îbn îshak ezan konusunda .sözlerini şöyle sürdürüyor: "Sa-habilerle Peygamber efendimiz ezan konusunda istişare halindeyken Abdullah bin Zeyd bin Salebe bin Abdi Rabbihi ezan rüyasını gördü. Rasulüllah (s.a.v.)e gelip şöyle dedi: "Ya Rasu-lüllah! Bu gece ben uyurken, üzorinde iki parçadan yeşil elbisesi bulunan, elinde bir çan taşıyan bir adam yanıma uğrayıp beni dolaştırdı. Ona: "Ey Alliah'ın kulu bu çanı satar mısın?" dedim. "Onu ne yapacaksın?" diye sorunca (Onunla namaza davet edeceğim" dedim. "Ben sana ondan daha hayırlı olan bir şeyi göstereyim mi?" diye sordu. "Olur, nedir o?w dedim. O da şöyle dedi:
"Allahü EkberfAllahü Ekber!
Allahü Ekber! Allahü Ekber!
Eşhedü enla ilahe illallah!
Eşhedü enla ilahe illallah!
Eşhedü enne Muhammeden Resulüllah!
Eşhedü enne Muhammeden Resulüllah!
Hayye alessalah! Hayye adessalah!
Hayye alelfelah! Hayye alelfelah!
Allahü Ekber! Allahü Ekber!
Lailahe illallah!"
Abdullah bu rüyayı Hz. Peygamber'e haber verince O: "Şüphesiz bu gerçek bir rüyadır. Bilale git, bunu ona anlat. Ezanı ona ezberlet (o okusun). Çünkü onun sesi, seninkinden daha yüksek ve gürdür" dedi.
Bilal'in okuduğu ezanı işiten ve evinde oturmakta olan Hz. Ömer Abasını sürüyerek Resulüllah (sav)'ın yanına geldi ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın peygamberi! Seni hak ile gönderen Allah'a andolsun ki, onun (Abdullahın) gördüğü rüyanın aynısını ben de gördüm!" Resulüllah (sav)de: "Bundan dolayı Allah'a hamd olsun" dedi.
Bu anlatılanlar, ezan kelimelerinin ne şekilde bulunduğunu açıklayan ifadelerdir. Bu kelimeleri, iki sahabi aynıyla rüyada işitmişlerdir. Tabii ki bu da, Hz. Peygamberin, ashabıyla yaptığı istişare neticesinde meydana gelmiştir. Hz. Peygamber de bu rüyayı ikrar etmişti. Böylece ezan da, Hz. Peygamberin ikrarıyla meşru kılınmıştı. Demek ki ezan rüya ile değil de Hz. Peygamberin ikrarıyla meşru kılınmıştır. Ama siret adlı eserinde Ibn Hişam, ezan ve kelimeleri hakkında vahiy nazil olduğu yolunda îbn tshak'tan gelen rivayet üzerinde yorumda bulunarak şöyle demiştir: "Ibn Cüreye dedi ki; Ata bana şöyle dedi: Ubey-dullah bin Umeyr el-leysi'nin şöyle dediğini duydum: "Namaz vakti geldiğinde insanları bir araya toplayabilmek için, Hz. Peygamberle ashabı istişarede bulundular. Çan çalma önerisi ortaya atıldı. Bir ara Hattaboğlu Ömer

(r.a.), çan için iki direk satın almak istedi, ama gördüğü bir rüyada kendisine: "Çan kurmayın. Aksine namaz için ezan okuyun" denildi. Gördüğü rüyayı kendisine anlatmak için Rasulüllah (s.a.v.)e gitti. Zaten aynı doğrultuda Rasulüllah (s.a.v.)e vahiy de gelmişti. Ömer Bilal'in ezan okumakta olduğunu görünce de hayret etmişti. Ömer, durumu Hz. Peygambere anlatınca Hz. peygamber, Ona: "Vahiy, senden Önce davrandı ey Ömer!" diye karşılık verdi. .
Ezanla ilgili olarak Peygamber efendimize vahiy nazil olduğunu, bu rivayet açıkça bildiriyor ve ezanın rükünlerini de detaylı bir şekilde açıklıyor. Yoksa ezan, sadece Abdullah bin Sa'lebe bin Rebia'nm rüyasına dayanılarak bulunmuş bir şey değildir. Biz bu rivayetin sağlamlığından yanayız. Çünkü ezan, îslamın şiarlarından biridir. îslam cemaatinin varlığı ezanla bilinir. Bunun gibi şiar ve ibadetler, insanlarla meşveret yaparak tespit edilemezler. Ancak başlangıçta, bunların ne şekilde ve hangi yollarla duyurulacağı yolunda meşveret yapılabilir. îş-te sünnet sayılan bu yolla vahiy gelmiştir. Sünnet de, ahad rivayetler yoluyla değil, ancak Allah'tan gelen vahiy ile bilinir. Her namaz için ezan okunması, müekked sünnettir. Alimlerin çoğuysa, ezanın cemaat için farz-ı kifaye olduğunu, okunmaması halinde tüm cemaatin günahkar olacağını söylemektedirler.
Ezanın tafsilatı ve okunmuş sayılması için gerekli olan bölümlerinin, kelimelerinin açıklanması, ancak yine Allah'ın emriyle olur. Çünkü ezan, ibadettir. İbadetin bölümleri ve parçaları ise, ancak Allah Taala'mn kendi peygamberine vahiy göndermesi sonucunda Öğrenilebilir. Yoksa İslam'daki mevkii ne olursa olsun, başkalarının gördükleri rüya ile öğrenilemez.

Savaş İzni

Peygamber (s.a.v) Medine'de düzeni yerleştirdikten sonra, daveti umumileştirmeye ve dinleri dolayısıyle fitneye düşürülüp eziyet gören mü'minleri himaye etmeye yöneldi. Bunun için mü'minlere eziyette bulunan müşriklerle savaşmak, zorunlu hale gelmişti. Kabe-i Muazzama'yı putlardan ve putperestlik pisliklerinden temizlemek gerekiyordu.
işte bütün bu sebeplerden dolayı Cenab-ı Allah, savaşı müs-lümanlar için meşru kıldı. Her şeyi açıklayan kitabında şöyle buyurdu:
"Allah iman edenleri esirger. Şu da muhakkak ki, Allah, hain ve nankör olan herkesi sevgisinden mahrum eder. Kendileriyle savaşılanlar (müminlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verildi. Şüphesiz Allah,

onlara yardıma mutlak surette kadirdir. Onlar, başka değil, sırf "Rab-bimiz Allahtır" dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah, bir kısım insanları diğer bir kısım ile def etmeseydi mutlak surette, işlerinde Allah'ın ismi bol bol anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescitler yıkılır giderdi. Allah, kendisine (kendi dinine) yardım edenlere muhakkak surette yardım eder. Hiç şüphesiz Allah, güçlüdür, galiptir.
Onlar, (o müminler) ki, eğer kendilerine yer yüzünde iktidar verirsek namazı kılarlar, zekatı verirler, iyiliği emreder ve kötülükten nehyederler. İşlerin sonu Allah'a varır." (Hac 38-41)
Savaşa izin verilerek, cihad kapısı açılmış oldu. Kur'an-ı Ke-rim'in bu yüce nassında savaş izninin veriliş sebebi ve bu iznin varacağı sonucun -ki o da hayırlı bir sonuç olacaktır - ne olduğu açıklanmaktadır. Bazan hayra götüren yollar hoş görülmese bile, sonuçta iyilik getirirler. Ancak hayra ulaşmak için ondan başka yol yoksa, bu tek yol mutlaka hayırlı bir yol demektir. Bu sebeple Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Hoşunuza gitmediği halde savaş size yazıldı. Sizin için daha hayırlı olduğu halde bir şeyi sevmemeniz mümkündür. Sizin için daha kötü olduğu halde bir şeyi sevmeniz de mümkün-dür. Allah bilir, halbuki siz bilmezsiniz."(Bakara 216)
Savaş iznini içeren bu ayet-i kerimede, birçok güzel işaretler vardır. Bu işaretler, eşine rastlanamıyacak derecede beliğ sözlerdir. Şöyle ki:
1- Bu ayette savaşa izin veriliyor, ama bu izin açıkça ifade edilmiyor. Çünkü savaşa sebebiyet veren faktörler sarih bir tonla ifade ediliyorlar. Şöyle ki: Düşmanlar tarafından savaş bilfiil başlatılmıştı. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah da bunu "Kendileri ile savaşılan" ifadesiyle edilgen bir geniş zaman kipiyle ifacje buyurmuştur. Yani müşrikler müzminlere karşı fiilen savaş açmışlar. Onlara eziyet vermişler, onları fitneye düşürüp, dinlerinden döndürmeye çalışmışlardır. Fitne ise, Allah'ü Teala'nın ifade buyurduğu gibi, öldürmekten daha şiddetlidir. Müşrikler Peygamber (s.a.v.)i ve ikinci Akabe bia-tında ona biatta bulunan mü'minleri Öldürmek için uğraşmışlardı. Ayet'i kerimede "Kendileriyle savaşılan" şeklinde edilgen geniş zaman kalıbının kullanılması, mü'minlerin kendileriyle yapılan savaşa karşı savunma savaşı vermelerine ruhsat verildiğine bir delil teşkil etmektedir. Mü'minlerin vereceği savaş, yeryüzündeki fesadı ve kafirlerin eziyetlerini ortadan kaldırma amacını taşıyacaktı. Nitekim Allah'ü Teala şöyle buyuruyor:
"Eğer Allah insanlardan bir kısmı ile diğerlerini savup hizaya getirmeseydi, elbette yeryüzünde nizam bozulurdu. Lakin Alah bütün insanlığa lütuf ve keremi ile muamele etmiştir." (Bakara: 251)

2- Ayet'i kerimedeki ikinci işarete gelince, yüce Allah müminlerin vereceği savaşın zulmü bertaraf etmek, ya da devamını engellemek şeklinde olacağım açıkça ifade buyurmuştur.
3- îman ehli kimseler hak ehlidirler. Eğer savaşacak olurlarsa, imanı ve hakkı savunmak, tevhidi ayakta tutmak ve ona olan inancı korumak için savaşırlar. Onların yapacakları savaş, sebebini kendi içinde taşıyan bir savaştır.
4- Allah yolunda cihad için yapılan savaş, batılı ortadan kaldırmak için yapılan savaştır. Eğer böyle bir savaş yapılmazsa yeryüzünde fesat ve bozgunculuk yayılır. Allah'a ibadet edilmez; manastırlar, kiliseler ve mescitler harabeye döner ki, buraları Allah'ın adının anıldığı yerlerdir. Bu uğurda yapılan savaş, Allah'ın dinine yardım etmek ve hakkı korumaktır. "Allah, kendisine (kendi dinine) yardım edenlere muhakkak surette yardım eder. Hiç şüphesiz Allah, güçlüdür, galiptir." (Hac: 40)
5- Savaş sayesinde islami hakikatler yerleşirler savaş neticesinde namaz kılıp zekat veren müminler ibadetlerini eda etme imkanını bulurlar, güçlenirler, savaş neticesinde hak ehli kimseler, insanları sözleriyle ve tatbikatleriyle hakka davet etme imkanını bulurlar ki, böylece yüce Allah'ın şeriati ayakta durur.
Bu ifadelerde, savaşın tecavüzü bertaraf etmek ve zulmü önlemek amacının ötesinde, islami daveti güçlendirmek ve insanları kendi özgür iradeleriyle herhangi bir zorlamaya ve fitneye maruz bırakmaksızın Allah'ın dinine sokmak olduğuna işaret edilmektedir. Böylece ayet-i kerime cihadın iki önemli sebep dolayısıyla yapıldığını göstermektedir:
1- Zulmü ortadan kaldırıp fitneyi önlemek, Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Fitne tamamen yok oluncaya ve din de Allah için tatbik edilinceye kadar onlarla savaşın. Fitne çıkarmaktan vazgeçerlerse zalimler ve aşırılar hariç (hiç kimseye) düşmanlık ve saldırı yoktur." (Bakara: 193)
Tecavüz, misli ile püskürtülür. Hak dini ile gelmiş olan Hz. Muhammed (s.a.v.), eziyetleri susarak veya devam etmesi karşısında sessiz kalarak önleyemezdi. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Sizinle savaşanlarla Allah yolunda savaşın; fakat haksız yere saldırmayın. Çünkü Allah haksız yere saldıranları Sevmez." (Bakara: 190)
2- îslamda cihadın ikinci sebebi, islam davetine -yerleşmesi için- zemin hazırlamak ve islam davetine karşı engel çıkaran zalim hükümdarlarla müstebitleri ve diğer engelleri ortadan kaldırmaktır. Bu, bütün milletleri kılıç kuvveti ile zorla İslama sokmak gerektiği anlamına gelmez. Bu ifadeler bütün milletlere islamı tanıtmak ve onların islami daveti anlamalarına zemin hazırlamak gerektiğine işaret eder. Zaten islamiyeti tanıyıp Öğrenildikten sonra,

doğru yol sapıklıktan ayırt edilmiş olur. Hak ile batıl birbirinden ayrılır. Dileyen ona uyar, dileyen inkar eder. Bu sebeple Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Dinde zorlama yoktur. Çünkü zorluk, sapıklık ve eğrilikten ayırt edilmiştir. O halde kim tağutu inkar edip Allah'a inanırsa, sağlam kulpa yapışmıştır, ki o hiç bir zaman kopmaz. Allah
İşitir Ve bilir." (Bakara: 256)

Savaş Öncesi

Kureyşli müşrikler, müzminleri Mekke'den çıkararak, onları mallarından yoksun bıraktılar ve dinlerinde fitneye düşürdüler. Mü'minlere karşı yaptıkları baskının aynısını onlara da yapmak ve onları sapıklıklarından geri çevirmek, aynı zamanda içinde bulundukları sapıklığın devam etmeyeceğini, aksine kuvvetin hakta olduğunu, hakkın sabah aydınlığı gibi zuhur ettiğini kendilerine bildirmek gerekiyordu. Bu sebeple peygamber (s.a.v.) efendimiz etrafa seriyyeler göndermeye başladı. Se-riyye» başlarında bir kumandanın bulunduğu az sayıdaki asker topluluğudur. Baş komutanın savaşmak, ya da yolları düşmanlara karşı koruma altına almak için gönderdiği askeri birliktir. Bazı yazarlar, Peygamber efendimizin, ilk olarak Kureyş kervanına el koymak için seriyye gönderdiğini söylemişlerdir. Yine bu yazarlara göre Peygamber efendimiz, işe ekonomik ambargo ile başlamıştır. Biz ekonomik ambargodan, toplumun bütün gelir kaynaklarına ve gıda maddelerine el koymayı anlıyoruz. Ancak Peygamber efendimiz bütün Kureyşlilere karşı cephe almamış ve onların tamamına darbe indirmek istememiştir. Çünkü Kureyşlilerin hepsi Ebu Cehil ve Ebu Süfyan gibi îslam düşmanlarının yolunda yürümüyorlardı. Evet bu saydığımız kimseler her ne kadar Mekke fethine kadar sapıklıklarını devam ettirmişlerse de, Kureyşliler arasında sesini çıkarmayıp İslama karşı düşmanlık etmeyen kimseler de vardı. Bunlar iman etmiş olmasalar bile, İslama karşı cephe de olmamışlardır. îtaat edenle isyancıyı aynı kefeye koymak, isyancının zulmü dolayısıyla itaatkarı, ya da kötülük yapmaktan sakınan kimseleri cezalandırmak islamın prensiplerine uymaz. Kureyşliler arasında kendi istekleriyle İslama karşı cephe alan kimseler bulunduğu gibi, bu iş için zorlanan, zulüm gören ve esaret altında bulunan kimseler de vardı. Müminlere, hatta peygamber efendimize karşı sevgi duyan ve ona bağlı olan kimseler de bulunuyordu.
Ekonomik ambargo sadece birkaç kişiye değil, bütün topluma yönelik olur. îslama karşı aşırı derecede kötülük yapan kimselerin yanı sıra, kötülükte

bulunmayan, hatta müslüman-lara karşı sevgi besleyen kimseler de bu ambargodan zarar görürler. Halbuki: "Hiç bir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez." (Ur& 15)
Ancak bu seriyyeler Kureyş liderlerine karşı mukavemet için göreve gönderildiler. Çünkü Kureyş liderleri ticaret ehliydiler. Bunların ticaret eşyalarını zaman zaman kervanlar taşırlardı. Bu liderler, mü'minleri Mekke'den sürgün edip yurtlarından ve mallarından mahrum bırakmışlardı. Mü'minlerin de, kendilerini sürgün eden bu kimselere karşı misliyle muamelede bulunma hakları doğmuştu. Kendilerinden alınan malları geri almak hakları vardı.

Hz. Hamza'nm Seriyyesi

Hicretin birinci yılında seriyyeler göreve çıkmaya başladılar. Bu seriyyeler az sayıdaki mücahitlerden oluşuyordu. Bunlar Şam'a doğru giden Kureyşli ticaret kervanlarının önünü kesip onların Şam'a gitmelerini engelleyecek ve beraberlerindeki mallara el koyacak, ya da onlarla savaşacaklardı.
Peygamber (s.a.v) bu seriyyelere katılacakları muhacirler arasından seçiyordu. Bunlar arasında ensardan tek kişi bile yoktu. Peygamber efendimizin teşkil ettiği ilk seriyye, Abdul-muttalib oğlu Hamza'nın seriyyesidir.
Hamza (r.a.) hicretin yedinci ayı olan Ramazan ayında deniz kıyısından yola çıktı. Bu seriyyede otuz muhacir vardı. O yıl teşkil edilen seriyyeler hep o sayıda idiler. Beyaz bir bayrakları vardı. Kureyş kervanının yolunu kestiler. Bu kervandaki mallar Kureyş büyüklerine aitti. Hz. Hamza'nın karşılaştığı kervanda üçyüz kadar müşrik vadi. Başlarında da Ebu Cehil bulunmaktaydı.
Her iki taraf karşılaştılar, mü'min tarafın başında islam'ın aslanı Hamza, müşrik tarafının başında ise Ebu Cehil vardı. Ancak iki taraf savaşmadan birbirlerinden ayrıldılar. Çünkü araya îbn Amr el Cüheni adında bir kişi girmiş ve tarafları ya-tıştırmıştı. Bu sebeple savaş olmadı.

Ubeyde Bin Haris Bin Abdulmuttalib'in Seriyyesi

Yine Hicretin birinci yılının Şevval ayında Peygamber efendimiz Ubeyde bin Haris için beyaz bir bayrak hazırlayarak, onun liderliğinde bir seriyye hazırladı. Batn-ı Rabi denen yere gitmelerini emyetti. Emri altında altmış muhacir vardı. Bu se-riyyede de ensardan hiç kimse bulunmuyordu.
Seriyye, Kureyş müşrikleriyle karşılaştı. Sayıları ikiyüzü bulan müşriklerin başında kumandan olan Ebu Süfyan Sahr bin Harp vardı. Karşılaşma, Ahya

denen suyun yanında oldu. Suyun başında müşrikler durmaktaydılar. Mü'minler ise Seniy-yetü'l-Murve denen yere varmışlardı, iki taraf arasında savaş olmadı, ama birbirlerine ok attılar. Bu seriyyede bulunan, fakat kumandan olmayan Sad bin ebi Vakkas ok attı. Böylece o, İslamiyet uğruna ilk okunu atmış oldu.
Seriyyelerin sırası hususunda Vakidi'nin anlattığı sıra işte budur. Onun anlattığına göre, ilk seriyye Hamza'nın seriyyesi olmuştur. Bunun ardından Ubeyde bin Haris'in seriyyesi göreve çıkmıştır. Ancak îbn îshak'ın anlattığına göre, kendisi için bayrak hazırlanan ilk seriyye, Ubeyde bin Haris'in seriyyesidir. Konuyla ilgili olarak o şöyle der: "Bazı kimseler Peygamber efendimizin ilk hazırladığı bayrağın Hamza'nın seriyyesi için olduğunu söylerler. Bu söylenti şundan ileri geliyor: Hamza ile Ubeyde'nin seriyye kumandanları olarak görevlendirilişleri aynı zamana rastlamış; bu sebepten dolayı hangisinin daha önce göreve çıktığı karıştırılmıştır."
tbn îshak'ın anlattıkları bundan ibarettir. Ancak Vakidi'nin söylediğine göre, bu iki seriyye birlikte göreve çıkmamıştır.
Ona göre, seriyyelerden ilki -ki o da Hamza'nın seriyyesidir-hicretin yedinci ayında göreve çıkmıştır. îkincisi ise Ubeyde bin Haris'in seriyyesi olup hicretin sekizinci ayında göreve çıkmıştır.
Bu arada ikinci bir ihtilaftan da söz etmek gerekiyor. Vakı-di'nin rivayetine göre Hamza, seriyyesinin başında iken Ebu Cehil ile karşılaşmıştır. îbn îshak'ın rivayetine göre ise, Ebu Cehil'in oğlu ikrime ile karşılaşmıştır. Ibn Kesir'in ifadelerinden anlaşıldığına göre, o, Vakıdi'nin rivayetini -ileride açıklayacağımız şekilde- daha sağlam görmektedir.

Sa'd Bin Ebi Vakkas'm Seriyyesi

Hicretten on ay geçtikten sonra, Zilkade ayında Peygamber (s.a.v) efendimiz Sa'd bin Ebi Vakkas'ı bir seriyyenin başında göreve gönderdi. Peygamberimiz Kureyş kervanının yola çıktığını öğrenmişti. Bu sebeple de yirmi kadar muhacirin başında kumandan olarak Sa'd bin Ebi Vakkas'ı görevlendirerek yola çıkardı. Bunlar Hazar denen yere doğru yola çıktılar. Peygamber efendimiz Hazar'ı geçmemelerini emretmişti. Bu konuda Sa'd (r.a.) şöyle der: "Yirmi kişiyle birlikte yaya olarak yola çıktık. Gündüzleri gizleniyor, geceleri yürüyorduk. Beşinci günün sabahı Hazar mevkiine vardık peygamber efendimiz Hazar'ı geçmememizi emir buyurmuştu. Halbuki Kureyş kervanı, Hazar'a vardığımız günden önce oradan ayrılıp gitmişti."
Böylece Sa'd, Kureyşlmlerden hiç kimse ile karşılaşmamıştı. Peygamber

efendimiz kendisine Kureyş kervanını izlemesini emretmediği için izlemeye devam etmemişti. Şu halde Peygamber efendimiz, bu seriyyenin Kureyş kervanını yolda ansızın yakalamasını istiyordu. Kervandaki adamlar, birden müslü-man askerleriyle karşılaşınca paniğe kapılacaklardı. Ama arkadan takip etme durumunda öyle bir paniğe kapılmaları söz konusu olmayacaktı. Çünkü seriyyedeki adamlar piyade idiler. Binekleri olmadığı için çölde daha fazla ilerleyemezlerdi.
Sad'ın anlattığı gibi, Vakıdi, bu seriyyede yirmi ya da yirmi bir kişinin bulunduğunu söylemiştir. Ancak ibn tshak'ın dediğine göre, Sa'dla birlikte altmış muhacir vardı. Bizce Vakıdi'nin rivayeti daha açık ve akla daha yakındır. Çünkü onun tesbitine göre, kervandaki kişiler altmış civarında imişler, Bunlar için de yirmi kadar piyadenin gitmesi münasip olur.
Vakıdi'nin anlattığına göre, her üç seriyye de hicretin birinci yılında teşkil edilmiştir. Göreve çıkış zamanlan da Vakıdi'nin ifadesinde açıkça belirtilmiştir. Birinci seriyye Ramazan ayında, ikincisi Şevval ve üçüncüsü de Zilkade ayında göreve çıkmıştır. Ancak Ebu Cafer bin Cerir'in tarihinde ve İbn îshak'a göre, bu üç seriyye, Hicretin üçüncü yılında teşkil edilmişlerdir, îbn îshak'ın bu seriyyelerin, hicretin ikinci yılında mı, yoksa birinci yılında mı teşkil edildiğini açıkça ifade edip etmediği hususu üzerinde düşünmek gerekir. Ancak Ibn îshak bu seriyye-leri peygamber efendimizin bir gazalarından olan Veddan gazasından sonra anlatmıştır ki, bu gaza hicretin ikinci yılı Sefer ayında vuku bulmuştur. îbn îshak bunu açıkça ifade etmektedir. Veddan gazasını da üç gazadan sonra anlatmıştık. Evet onun siyerinde anlattığı hadiseler zaman sırasına göre tertiplenmiş iseler, bu durumda söz konusu seriyyelerin, hicretin ikinci yılında teşkil edilmiş oldukları ortaya çıkar. Ancak şunu da ifade edelim ki, îbn îshak, siretinde bazı hadiseleri zaman sırası dışında anlatmıştır. Bunu da bazı münasebetlerden dolayı böyle yapmıştır. îbn îshak'ın mezkur seriyyelerin hicri ikinci yılda teşkil edildiğini söylemiş olduğunu farzetsek bile, Hafız îbn Kesir, Vakıdi'nin sözünü tercihe şayan bulup şöyle demiştir: "Merhum Vakıdi'nin şahsiyetinde fazlasıyla iyilikler ve güzellikler vardır, tarih yazarıdır. Büyük imamlar zümresindedir. Onun adil bir kimse olduğunu daha önce de söylemiş idik. Şahsı itibariyle doğru sözlü bir kimsedir. Allah'a hamd ve minnet olsun."
Burada zaman faktöründen ve seriyyelerle ilgili rivayetlerden başka bir hususu daha göz önüne getirmemiz gerekir. Bu husus Kureyşle ve onların inançlarına bağlılıklarının miktarıyla ilgilidir. Şöyle ki: Başkalarını himaye etmek için sefere çıkan Kureyşliler arasında mü'min olup da imanını gizleyen kimseler vardı. Bunlar bir yolunu bulup mü'minlere katılmak ümidiyle Kureyş kervanlarıyla

birlikte sefere çıkarlardı. Peygamber efendimizin Mekke-i Mükerreme'den ayrılıp Medine'ye giderken hicret imkanını bulamadıkları için, bu yolla mü'minler arasına katılma imkanları arıyorlardı. Örneğin Ubeyde bin Haris bin Abdulmuttalib'in seriyyesi Kureyş kervanıyla karşılaştığında, iki taraf da birbirleriyle savaşmadan ayrılmışlardı. îşte bu esnada Kureyşliler arasında bulunan îbn Amr el-Behrani -Züh-re oğullarının müttefiki idi-, Utbe bin Gazvan bin Cabir el Ma-zeni-Nevfel bin Abdi Menafin müttefiki idi- müslümanların safları arasına katılmışlardı. Bunların ikisi de müslüman oldukları halde Kureyş kervanıyla birlikte yola çıkmış ve müslümanların arasına katılmışlardı.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.2, s.237.

SAVAŞ VE PEYGAMBER

Peygamber (sav)'in Cihada Çıkışı

Savaş iznini açıkça ifade eden ayet-i kerimede de okuduğumuz gibi, Peygamber (s.a.v.) efendimiz müşriklere karşı savaşma iznine sahip oldu. İzni ihtiva eden ayet-i kerimede şöyle bu-yuruluyordu:
"Kendileriyle savaşılanlara (mü'minlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verildi. Şüphe yok ki Allah, onlara yardıma mutlak surette kadirdir." (Hac: 39)
Bu ayet-i kerimenin nüzulünden sonra Peygamber efendimiz, savaş hazırlığına başladı. Peşpeşe seriyyeler gönderdi. Se-riyyelerin arkasından da gazalara çıkıldı. Siyer tarihçilerinin ıstılahlarında da gördüğümüz gibi, onlar seriyye kelimesini, sayıları az veya çok mü'min askerlerden oluşan ve Peygamberimiz

tarafından düşman üzerine gönderilen gruplara bir isim olarak vermişlerdir. Ancak Peygamber efendimiz, bu askerlerle birlikte sefere çıkmamıştır. Peygamber efendimizin bizzat cihad ederek çıktığı seferlere gaza adı verilmiştir. Bu seferde kendisinin fiilen savaşmış olup olmaması sözkonusu değildir. Peygamber efendimiz cihada Ramazan, Şevval ve Zilkade aylarında gönderdiği üç seriyye ile başladı. Bu seriyyelerden ilkinin başında Abdülmuttalib oğlu Hamza, ikincisinin başında Haris oğlu Ubeyde, üçüncüsünün başında Ebu Vakkas oğlu Sa'd vardı. Bundan sonra hicretin ikinci yılında gazalara başlandı.
Tarihçiler Peygamber efendimizin gazalarının sayısı konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Aslında bu olayların vukuu, ya da adedi hususnda ihtilaf etmemişlerdir. Onların ihtilafları, Peygamber efendimizin askerlerle birlikte sefere çıkması veya çıkmaması durumunda teşkil edilen sefere gaza mı, yoksa seriyye mi denileceği hususundadır. îşi iyice tahkik ettiğimiz takdirde, tarihçilerin bu gazaların sayısı hususunda görüş birliği içinde olduklarını görürüz. Ancak tertiplenen seferlere verilen nitelik hususunda bazı ihtilafları olmuştur. Resulul-lah'ın megazisi, bütün gazalara ve seriyyelere şamildir. Yani "Resulullah'm megazisi" denildiği zaman akla hem gazalar hem de seriyyeler gelir.
îmam Ahmed bin Hanbel'in de "Müsned"inde rivayet ettiği gibi, Peygamber efendimizin megazisi kırküç tanedir. Katade'den rivayet olunduğuna göre de Peygamber efendimizin megazisi kırküç tanedir. Bunlardan yirmidördü seriyye, ondokuzu da gazadır. Bu gazaların sekizinde bizzat kendisi de sefere çıkmıştır. Örneğin Bedir, Uhud, Hendek, Müreysi, Hayber, Hu-neyn ve Mekke fethi seferlerine bizzat katılmıştır. Bu sekiz gazayla ilgili olarak Zühri'nin şöyle dediği rivayet edilir: -
"Resulullah (s.a.v.)in gazaları şunlardır: Bunlardan Bedir gazasında hicri ikinci yılın Ramazan ayında müşriklerle savaştı. Sonra hicri üçüncü yılın Şevval ayında Uhud gününde savaştı. Sonra hicri beşinci yılın Şaban ayında Mustalik oğulları ve Lihyan oğullarıyla savaştı. Arkasından hicri altıncı yılda Hayber'de savaştı. Hicri sekizinci yılın Ramazan ayında Mekke'yi fethetti. Sonra Huneyn gazasında savaştı. Hicri sekizinci yılın Şevval ayında Taifliler'i kuşatma altına aldı. Hicri dokuzuncu yılda Ebu Bekir haccetti. Sonra Resulullah (s.a.v.) efendimiz hicri 10. yılda veda haccına gitti."
Bu tarihi ifadelerden de anlaşıldığına göre, Peygamber efendimizin gazaları ondokuz, seriyyeleri ise yirmidörttür. Gazaların bir kısmında mü'minlerle müşrikler arasında çarpışma olmuş, bir kısmında ise olmamıştı. Bazen savaşçıların hatalarından dolayı yenilgiye benzer durumlar görülmüş, bazan da

savaşmaksızın dahi mü'minler muzaffer olmuşlar, hatta düşmanlarının kalplerine korku ve ürküntü bırakmışlardı. Nitekim Hendek savaşında çarpışma olmadan müşrikler hezimete uğramışlardı. Sadece Kurayza oğulları tarafında savaş vuku bulmuştu. Bu arada çarpışmasız bazı gazalar da olmuştu. Peygamber efendimizin bazı gazalarında çarpışma meydana gelmişti. Bunlara örnek olarak Ebva Uşeyre, Gatafan ve ilk Bedir gazalarını gösterebiliriz. Peygamber efendimizin düşmanla çar-pışmaksızın yaptığı en büyük gaza Hudeybiye gazasıdır. Bu gaza Peygamber efendimizle Kureyşliler arasında barışın sağlanmasına zemin hazırlayan bir fetih olmuştu. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik. Böylece Allah, senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar, sana olan nimetini tamamlar ve seni doğru bir yola iletir ve sana şanlı bir zaferle yardım eder," (Fetih 1-3)

Erdemli Savaş, Ya da Nübüvvet Savaşı

Peygamber (s.a.v.)in gönderdiği seriyyeler savaşmamışlardı. Aksine bu seriyyeler barış sonucunu doğurmuşlardı. Her ne kadar bu seriyyelerin sonucunda her zaman barış olmasa da, genel hava, barışı sağlamak doğrultusundaydı. Ancak bazan münferit olaylar meydana geliyordu. Örneğin Ubeyde bin Ha-ris'in komutasındaki seriyyede bulunan Sa'd bin Ebi Vakkas, karşı tarafa bir ok atmıştı. Bu seriyyelerde öldürme ve çarpışma olmamakla birlikte, bir çok faydalar elde edilmişti. Çünkü bu seriyyeler vasıtasıyla Kureyşliler'e islam'ın kuvvet kazandığı bildiriliyordu. Ya çabucak İslam'a koşmaları ve islam'a kavuşanların en sonuncusu olmamaları, yahut da haklarında çabucak kısas hükmünün uygulanacağı ve daha önceleri müslü-manlara yaptıkları tecavüze karşı kendilerinin de tecavüze uğrayacakları Kureyşliler'e bildirilmişti. Ya da diğer taraftan Islamiyet'in kuvvet kazandığını, kazandığı bu kuvvet sayesinde, benimsemiş oldukları dinlerinden dolayı fitneye düşürülüp eziyet gören mü'minlerin işkenceden kurtarılacaklarını hissediyorlardı. Fitneye düşürmek, Cenab-ı Allah'ın kutsal kitabında da beyan buyurduğu gibi, adam öldürmekten daha şiddetli ve daha ağır bir günahtır. Üçüncü cihetten Kureyşliler, Muham-med (s.a.v.)in güçlendiğini ve bu gücüne dayanarak kendilerine hak yolda baskı yapacağını hissetmişlerdi. Nitekim daha Önceleri kendileri de müslümanlara ve Muhammed (s.a.v.)e batıl yolda baskı yapmışlardı. Ayrıca güçsüz sahabilere de kendi diyarlarında eziyet edip baskı yapmışlardı. Müslümanları yurtlarından ve mallarından mahrum etmiş ve mallarına el

koymuşlardı.
Hicretin birinci yılında teşkil edilip göreve çıkarılan bu se-riyyelerle, İslamiyet'in Allah tarafından güçlendirildiği müşriklere hissettirilmiş oluyordu ki, İslam'a karşı rağbetleri olmadığı ve ona karşı düşmanca tavırlar sergiledikleri takdirde, başlarına ne geleceğini bilsinler ve kötü şeyler yapmaya cesaret edemesinler. İşte böylece Peygamber efendimiz Ebva, Uşeyre, Ga-tafan ve ilk Bedir gibi gazalar düzenlemişti. Bu gazalarda hiçbir insan Ölmemiş ve savaş olmamıştı. Bunlarda İslamiyet'in güç kazandığını müşriklere his settirme gayesi güdülmüştü.
Nihayet Kureyşli müşrikler bu imanlı grubun güçlendiğini anladılar ve bu gruba karşı kesif bir ordu hazırladılar. Daha Önceden herhangi bir kervan göndermediler. Hazırlıklı oldukları için savaşa başladılar. Böylece de müslümanlara karşı saldırı düzenlemek istediler. Nihayet savaş başladı ve ilk saldıranlar kendileri oldular. Muhammed (s.a.v.) onların ordularıyla birlikte gelip Medine-i Münevvere'ye saldırmalarını bekliyordu. Bizzat Peygamber efendimiz tarafından terbiye edilip kendisine hikmet ve güzel konuşma öğretilen cihat kahramanı Hz. Ali'nin de dediği gibi, herhangi bir kavme kendi surlarının dibinde saldırılacak olursa, mutlaka saldırganlar yenilip zillete düşerler.
Birileri çıkarak Hz. Peygamber (s.a.v.)in niçin savaştığını sorabilir.
Buna cevap olarak şöyle deriz: Peygamber efendimizin diğer peygamberlerden ayrı bir tarafı yoktu. Ulülazm peygamberlerden olan Hz. Musa savaşmıştı. Israiloğullarını imana davet etmiş, ama onlar geride durup hüsrana maruz kalmışlardı. Korkaklık ve zillet durumu içinde iken Musa peygambere şöyle demişlerdi: "Sen ve Rabbin gidin savaşın; biz burada oturaca-
îsrailoğullarmın ellerinde bulunan Tevrat'ta da anlatıldığına göre Musa peygamber, zamanındaki hükümdarlarla savaşmıştır. Onların yurtlarına kendi ordusuyla girmiştir. Davud peygamber ile Hz. Süleyman da aynı şekilde savaşmışlardı. îsa peygamber ise, kendisine savaş meşru kıhnmadığı için savaş-mamıştır. O, Peygamber efendimizin risaletine bir tür zemin hazırlamıştır. Çünkü onunla Peygamber efendimiz arasında uzun bir zaman yoktur. Aralarındaki zaman farkı altıyüz yıla yaklaşmakta veya bunu biraz geçmektedir. Muhammed (s.a.v.)in risaleti bütün insanlık alemim; kızılı, siyahı ve beyazı, kısacası bütün ırkları ilgilendiriyordu. Onun risaletinin bütün ülkeleri içine alması, Arabistan sınırını aşmasa ve davetinde güçlü bir şekilde diğer mıntıkalara, beldelere ve şehirlere ulaşması gerekiyordu. Bu da ancak savaşa hazırlıklı olmakla mümkün olurdu. Çünkü o zamanlarda dünya ülkeleri zalim ve müs-tebid hükümdarların yönetimi altında bulunmaktaydı. Muhammed (s.a.v.)in şeriati ise despotluğa karşı çıkan ilkelere dayanıyordu. Müslümanlar müstebidlere karşı savaşmışlardı.

Şu halde hakkı savunan ve zulmü engelleyen bir gücün oluşturulması gerekiyordu. Savaşmak, ya da savaşa hazır-lıkh olmak gerekiyordu. Adil prensipleri koruyana, hakka dayalı ve başkalarına tecavüzden uzak bir güç teşkil edilmediği takdirde, insanların durumu düzene girmez. İslamiyet güce dayanan haksız otoriteye boyun eğmeyi istemez. Aksine İslam, kötülüğü ortadan kaldıran ve her şeye hayrı yayan bir fazilet anlayışı ortaya koymaktadır. Bu, sağ yanağına vurana, sol yanağını da çeviren bir fazilet değildir. Bu faziletin esasını şu ayet belirlemiştir:
uKim size saldırırsa, onun size saldırdığı kadar siz de ona saldırın (ilerigitmeyin). Allah'tan korkun" (Bakara: 194)
Islami fazilette affetmek ve sabretmek vardır. Zira noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah: "Affedin, Jıoş görün" buyuruyor. Ancak, İslamiyet güç kazanıp yerleştikten sonra düşmanlarını affetmek mümkündür. Çünkü af, güçlü olan taraftan beklenir. Bu durumda affeden kişi, şeref ve üstünlük kazanır. Teslim olmuş sayılmaz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Kül affetmekle, onurunu arttırır." Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah da insanların sabretmelerini isteyerek şöyle buyurmuştu:
"Eğer (bir topluluğa) ceza verecekseniz, size yapılan cezanın misliyle ceza verin. Ama sabrederseniz elbette o, sabredenler için daha hayırlıdır." (Nahi 126)
Sabretmek, ordunun doğrudan savaşa gönderilmemesini, aksine barış yapmak için sabırlı davranılmasmı ifade eder. Yani silaha başvurmadan önce, sabırlı davranılarak barış yollarının araştırılması esastır. Nitekim Peygamber efendimiz de böyle yapmış ve ordusundaki yetkililere de bu şekilde davranmalarını tavsiye etmiştir.
iman ehline eziyet eden kimseleri güzelce bağışlayıp hoş görmek için sabra ve nefis kuvvetine ihtiyaç vardır. Sabır, sadece düşmanla karşılaşıldığı sırada gösterilen bir şey değildir. İntikam arzusuna karşı nefsi frenlemek de büyüklüktür. İleride de görüleceği gibi Peygamber efendimizin yaptığı savaşlar fazilet savaşıdır. O savaşlarda merhamet ve erdem vardır. Her ne kadar kılıçlar sakırdamış ve insanlar yüzüstü yere düşüp ölmüşlerse de, bu savaşlarda faziletin nasıl olması gerektiği insanlara öğretilmiştir. Kılıçlardan kan damlarken bile, insanlara savaşta merhametin nasıl gösterileceği anlatılmıştır. Savaş, aslında hoşlanılmayan bir şeydir. Ancak bazen başka çare kalmayınca, tek çıkar yol olur. Bu durumda sıcak yerlerdeki gölgeyi andırır. Peygamber efendimizin gazalarından bahsetmeden Önce bu gazalardaki fazileti açıklamaya çalışacağız. Bunu yaparken de Kur'an-ı Kerim'in mücahitlere verdiği emirleri ve Peygamber efendimizin savaş esnasında ve nihayetinde sergilediği davranışlarını ve

askerlerine yaptığı tavsiyeleri ele alacağız. Kendisinden #sonra, ashabı da bu hususlarda ona tabi olmuşlar ve hiç sapmadan onun gösterdiği yoldan yürümüşlerdir.

Savaşta Fazilet

Merhamet insanın yüce erdemlerindendir. İslam rahmeti ise gelip geçici ve sübjektif infiallerden değildir. Aksine İslam'ın rahmeti umuma yöneliktir. Onun öngördüğü savaş da umuma yönelik bir rahmettir. Nitekim daha önce de geçen bir ayet-i kerimede Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Eğer Allah insanlardan bir kısmı ile diğerlerini savup hizaya getirmeseydi, elbette yeryüzünde nizam bozulurdu. Fakat Allah bütün insanlığa lütuf ve keremi ile muamele etmiştir.77 (Bakara: 25D
Zalime şefkat göstermekte ve ona karşı kısas uygulamaktan vazgeçmekte asla rahmet yoktur. Çünkü bu durumda mazluma zulmedilmiş ve hakkı yenilmiş olur. Bu sebeple Peygamber efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "Merhamet etmeyene, merhamet olunmaz"
îslami savaşları rahmet başlatmış, rahmet gölgelendirmiş ve yine rahmet sona erdirmiştir. însan vücudunda kangrenleşen bazı organları kesmek, insanın vücuduna gösterilen bir rahmetin gereği olduğu gibi, toplumdaki fesat unsurunu koparıp atmak da, bütün insanlığa gösterilen rahmetin bir gereğidir. Nasıl ki, vücudun tamamının bozulmasını önlemek için ondaki kangrenleşmiş organı kesip atmak gerekiyorsa, aynı şekilde toplumun düzenini bozıan fesat unsurlarını çıkarıp atmak gerekir. İnsanlığın selamete erip güven içinde yaşaması, hak kelimesinin aralarına yayıî ması, hakkı söylemek için engellerin ortadan kaldırılması için fesat unsurlarını kesip atarak tecavüzleri geri püskürtmek icaıbeder.
Şimdi Allah'ın Kitabı'na ve Peygamberimizin sünnetine dayanarak, Peygamber efendimizin savaşlarından söz edeceğiz:
Kur'an-ı Kerim'in de ifadıe buyurduğu gibi, Peygamber efendimizi savaşa iten sebep, müslümanlara yapılan tecavüzü geri püskürtmektir. Bu hususta (Oenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Size karşı savaşanlarla Allah yolunda savaşın; fakat haksız yere saldırmayın, çünkü Allah haksz yere saldıranları Sevmez." (Bakara. 190)
Bir başka ayet-i kerimede de Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Fitne tamamen yok olun caya ve din de Allah için tatbik edilinceye kadar onlarla savaşı m. Fitne çıkarmaktan vazgeçerlerse zalimler ve aşırılar hariç (hiç

kimseye) düşmanlık ve saldırı
yoktur." (Bakara: 193)
Cenab-ı Allah mütecavizlere, tecavüzlerinin misliyle muamele edilmesini açıklayarak şöyle buyurmuştur:
"Kim size saldırırsa, onun size saldırdığı kadar siz de ona saldırın (ileri gitmeyin). Allah'tan korkun. Bilin ki Allah korunanlarla (aşırı gitmeyenlerle) beraberdir." (Bakara: 194)
Bu ayet-i kerimenin baş kısmında ise Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Haram ayı, haram aya karşılıktır. Hürmetler karşılıklıdır."
Bu nasslarda da görüldüğü gibi, müslümanlara karşı ilk saldırı her zaman müşriklerden gelmiştir. Müşrikler din hürriyetine tecavüz ettikleri, inançları sebebiyle mü'minlere eziyet verdikleri ve onları inançlarını terketmeye zorladıkları için, müs-lümanlar da onlara, yaptıklarının aynısıyla mukabelede bulunmuşlardır. Bununla birlikte müslümanlardan iki şey istenmiştir: Bunlardan birincisi, ayet-i kerimede de ifade buyurulduğu gibi, tecavüzden, yani aşırı gitmekten sakınmaktır. Bize karşı savaş başlatmayanlarla savaşmamah ve onlara saldırıda bulunmamalıyız. Çünkü bu durumda, îslam daveti kendi yolunda yürümekten alıkonulmamıştır. Ayet-i kerimede bizden istenilen üçüncü husus ise, takvaya sarılmamız, fazilete tutunma-mızdır. Sözgelimi müşrikler ırza tecavüz ederlerse, biz de onların ırzlarına tecavüz etmeyiz. Onlar ölülerimizin kulaklarını ve burunlarını keserlerse, bu bizim de aynı şeyi yapmamızı gerektirmez. Nitekim bu hususla ilgili ayrıntılı açıklamayı ileride yapacağız.
Siyer-i Nebi'de anlatılanlardan öğrendiğimize göre, Peygamber efendimiz aralıksız olarak onûç yıl insanları İslam'a davet etmiş ve bunun sonucunu beklemiştir. Bu süre içinde mü'minlere yapılan eziyetler, özellikle güçsüz ve korumasız müslümanlara yapılan saldırılar peşpeşe devam ediyordu. Ancak Hattab oğlu Ömer ile Abdülmuttalib oğlu Hamza gibi güçlü kimseler müşriklerin eziyetlerinden korunmuşlardı. Bununla birlikte yine de onların ezalarına karşı tamamen mahfuz kaldıklarını söyleyemeyiz. Peygamber efendimiz de onların eziyetlerinden uzak kalmamıştı. Secde halindeyken, üzerine deve işkembesi atmışlardı. Hatta hicret gecesinde onu Öldürmeye teşebbüs etmişlerdi. Fakat o esnada Peygamber efendimiz yol arkadaşıyla birlikte hicret etmiş bulunuyordu. Ayrıca hicrete-gücü yeten mü'minler de Mekke'den çıkıp Medine'ye doğru hicret yolculuğuna başlamışlardı. Muhacirler, Alah'a olan inançlarından dolayı mallarını ve ülkelerini terkederek hicret etmişlerdi. Müşriklerse kendi sapıklık ve taşkınlıklarında devam etmekteydiler. Peygamber efendimiz, hicret edemeyen mü'minleri Mekke-i Mükerreme'de, şiddetli işkencelere maruz halde bırakıp

gitmişti. İşkence içindeki güçsüz mü'minleri, bu şekilde sonsuza kadar kendi hallerine bırakmak ilahi ve peygamberi rahmete yaraşmazdı. Dolayısıyla bu zayıf ve güçsüz, mü'minlere eziyet çektiren müşriklere yaptıklarının cezasını vermek gerekiyordu.
Bütün bu nedenlerden dolayı, müslümanları savaşa iten sebep, tecavüzü bertaraf etmek, süregelen eziyeti ortadan kaldırmak, zalimleri cezalandırmak ve yeryüzünde fitne kalmaymca-ya kadar îslami daveti emniyet altına almak gerekiyordu. Böyle bir savaşın amacı insanları hakkın ve adaletin geçerli olduğu bir dünyada yaşatmaktı.
îşte Arap Yanmadası'nda Kureyşliler'ce başlatılan savaşlara müslümanlarm cevap vermesinin nedeni buydu. Daha sonra müşrikler, Hendek Savaşı'nda olduğu gibi, çeşitli kabilelerin bir araya gelmesiyle genel bir cephe oluşturdular. Birleşen Arap kabilelerinin meydana getirdiği küfür cephesi, islamiyet'i yeni yuvasından söküp atmak istedi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:
"Onlar sizinle toptan savaştıkları gibi, siz de müşriklerle toptan savaşın."
Arap yarımadası dışındaki insanlara gelince, Peygamber efendimiz onlara, ashabı içindeki hikmet sahibi kimseler vasıtasıyla mektuplar gönderdi. Örneğin Heraklius'a, Mukavkıs'a, Kisra'ya ve diğer bazı uzak Arap beldelerinin emirlerine mektuplar gönderdi. Ancak Araplar'dan başkası bu mektuplara icabet etmedi. Bir kısmı bu çağrıya kötü karşılık verdi. Bir kısmı da güzel cevap vermesine rağmen İslam davetçisinin çağrısına icabet etmedi. Kimi sözlü değil, fiili cevap verdi. Cevap verirken de müşrikler gibi düşmanlığını ilan etti. Hatta Kisra, Peygamber efendimizi öldürmesi için bir fedai göndermeye yeltendi. Herakliyus, müslüman olan Şamhlar'ı öldürmesi için, Şam valisine emir gönderdi. Bu sebeple Peygamber efendimiz, Şam'a karşı bir sefer düzenledi. O civarda Mu'te savaşı, sonra Tebuk savaşı yapıldı. Kendisinden sonra Üsame ordusunun Şam'a gönderilmesini vasiyyet etti.
Görülüyor ki, Peygamber efendimizi savaşa iten asıl sebep, eziyetleri geri püskürtmek, îslam davetini yerleştirmektir. O kimseyi dine girmeye zorlamamıştır. Zira yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk, sapıklık ve eğrilikten ayird edilmiştir. " (Bakara: 250)
Peygamber efendimizin hiç kimseyi dine girmeye zorladığı görülmemiştir. Hatta bazı rivayetlerde geçtiği üzere, kendi çocuğunu İslam'a girmeye zorlayan Ensar'dan bir zatı, Peygamber efendimiz böyle davranmaktan men etmiştir.

Savaştan Önce

Peygamber efendimizin savaşları fazilet esasına dayanıyordu. O, ordularını uzak taraflara gönderdiğinde savaşa başlamadan Önce ağır davranmalarını ve teenni ile hareket etmelerini, savaşmayı temenni etmemelerini istiyordu. Çünkü savaş kalplerin imtihanı ve bedenlerin yıkımıdır. Peygamber efendimiz: "Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin. Ama karşılaştığınızda da sabredin" diyordu. Savaş tek çıkar yol olunca da; düşmanları, islamiyet'i kabul etmek ya da muahede yapmak seçeneğine sahip kılıyordu ki onlar tarafından gelecek saldırılara karşı emin olunsun. Onun uyguladığı bu ilke, tıpkı zamanımız-daki saldırmazlık paktlarına benzemektedir. Düşmanlar barışı kabul etmedikleri takdirde savaş yapılırdı. Ama barışı kabul ederlerse, artık onlara karşı güvenlik içinde kalınacak, îslam daveti de güven içinde kendi yoluna devam edecekti. En azından düşmanlar, islam daveti ile insanların arasından çıkacak ve bu davetin herkese kolaylıkla ulaşmasına engel olmayacaklardı. Bu davet insanları hak ile ikna edecek, neticede kim hidayete ererse kendi lehine ermiş olacak, kim de kötülük yaparsa kendi aleyhinde kötülük yapmış olacaktı. Bu vadiye yöneldiğimizde Peygamber efendimizin insanların ve Rablerinin birliği hususundaki şuuruna delalet eden dua ve çağrılarına kulak vermemiz ve bu çağrısını dikkate almamız gerekiyor. Peygamber efendimiz duasında şöyle diyordu: "Allah'ım onlar da senin kulların, biz de senin kullarınız. Birbirimize ve onlara senin nimetini tavsiye ettik. Allah'ım onları hezimete uğrat bizi onlara karşı muzaffer kıLn

Onlar hakka ve din hürriyetine karşı, insanları fitneye düşürmüş ve inkar etmişlerdi. Bu saldırgan davranışlarından dolayı Peygamber efendimiz, onların hezimete uğramaları için Cenab-ı Allah'a yalvarmıştı. Peygamber efendimiz, hazırlık sırasında bile savaşın önlenmesi için elinden geleni esirgemiyordu. Yemen'e kumandan olarak gönderdiği Muaz bin Cebel'e şöyle diyordu:

"Onları davet etmedikçe savaşmayın. Davetinize icabet etmeseler bile onlar size saldırmadıkça siz savaşı başlatmayın. Eğer savaşı önce onlar başlatırlarsa, içinizden birisini öldür-medikçe ve siz de bu ölünüzü onlara göstermedikçe onlarla savaşmayın. O zaman onlara deyin ki: "Bu sizin yaptığınızla hayra ulaşılır mı?" (Ey Muaz) Allah senin ellerinle bir adamı hidayete erdirirse bu, güneşin üzerinde doğup battığı her şeyden (bütün dünyadan) daha hayırlıdır"

Bu vasiyette de görüldüğü gibi, iki ordu karşı karşıya geldikleri anda bile müslümanlar barış yolu aramaya çalışırlar. Müslüman kumandan onları, barışa davet etmedikçe onlarla savaş-mayacaktır. Sonra savaşı başlatan da kendisi

olmayacaktır. Aksine karşı taraf savaşı başlatıncaya kadar bekleyecektir. Savaş başladıktan sonra da onlarla savaşmayacak, müslümanlar-dan bir kişiyi öldürünceye kadar bekleyecek, sonra da ölen bu müslümanın cesedini ve onun kanını, yaptıkları zulüm ve düşmanlığı onlara göstererek, ibret almalarını sağlamaya çalışacaktır. Eğer yine ibret almaz ve barışa yönelmezlerse, o zaman son çare olarak silaha başvurulacaktır.

Savaş

Merhamet, savaşı başlatmamak için olduğu kadar, savaş sırasında da elden bırakılmaması gereken bir insani duygu olmalıdır. Çünkü müslümanlarm yaptığı, nübüvvet savaşıdır. Boğazlaşma ve vuruşma değildir. Peygamber efendimiz kendi davetini tanımlarken: " Ben merhamet peygamberiyim. Ben savaş peygamberiyim" demiştir. Aslında merhamet ile savaş birbirine zıt görünen şeylerdir. Ama İslamiyet'te savaş sadece merhamet sebebiyle yapılır. Çünkü gerçek merhamet, bu dünyada fesadı önlemeyi ve şerri ortadan kaldırmayı gerektirir. Eğer merhametin icaplarım yerine getirmek için tek çıkar yol savaş olursa, o zaman savaşmak zorunlu hale gelir.
Vuruşmanın başlayacağı esnada bile Peygamber (s.a.v.) bir tarafta kılıçlar çekilirken, Öbür taraftan kalpleri birbirine ısındırmaya gayret gösterirdi. Bu sebeple Peygamber efendimiz, askerlerini savaşa gönderirken onlara şu tavsiyede bulunmuştu:
"İnsanlara ülfet edin. Onlara karşı teenni ile hareket edin. Onları (İslam'a ve barışa) davet etmedikçe üzerlerine hücum etmeyin. İnsanları müslümanlar olarak bana getirmeniz; onları öldürmenizden, çocuklarını ve kadınlarını esir olarak bana getirmenizden daha güzeldir." Peygamber efendimiz, askerlerine ekinleri telef etmemelerini, ağaçları kesmemelerim, çocukları, kadınları ve savaşa katılmayan, savaş hak-kında görüşü olmayan zayıf ve korumasız kimseleri öldürmemelerini tavsiye etmişti. Bu tavsiyelerden birinde askerlerine şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın adıyla ve O'nun bereketi üzerinde hareket edin. İhtiyarları, çocukları, kadınları öldürmeyin. Aşırı gitmeyin, ganimetlerinizi toplayın, sulh edin. İyilikte bulunun. Şüphesiz Allah iyilikte bulunanları sever."
Bu anlamda bir başka tavsiyesi de şöyledir: "Allah'ın adıyla; Allah'ın yolunda yürüyün. Allah'ın düşmanlarıyla savaşın. Hıyanet etmeyin, gadr etmeyin, kimseye işkencede bulunmadın. Çocukları öldürmeyin." Yine bir defasında Peygamber efendimiz Halid bin Velid'e şöyle tavsiyede bulunmuştur:

"Çocukları ve işçileri öldürmeyin."
Bu tavsiyelerden de anlaşılıyor ki Peygamber efendimizin yaptığı savaşlar, insanları öldürmeyi ve onlar arasında bozgun çıkarmayı amaçlayan, insani duygulardan uzak savaşlar değildir. Müslümanlar, yalnızca zulmü önlemek ve tecavüzlere engel olmak için savaşırlar. Çocukların ve kadınların ise savaşacak ve tecavüz edecek durumları yoktur. Onların, yoluna devam etmekte olan îslam davetine karşı savaşmaları mümkün değildi. Peygamber efendimiz savaşta Öldürülenlerin yanından geçerken bir kadın cesedi görünce: "Bu savaşacak durumda değildi" diyerek öldürülmüş olmasını tasvip etmemiştir. Bunun üzerine Halid bin Velid'e haber göndererek, işçileri ve çocukları öldürmemelerini emretmişti. Askerlerinin bir çocuğu öldürdüklerini haber aldığı zaman Peygamber efendimiz çok kızardı. Aldığı bir habere göre, müslüman askerlerin bir çocuğu öldürdüklerini öğrenince, orduya hitaben şöyle demişti: "Bazı kimselere ne oluyor ki öldürmekte ileri gidiyor, hatta çocukları öldürüyorlar. Şunu iyi bilesiniz ki bundan böyle çocukları öldürmeyeceksiniz, çocukları öldürmeyeceksiniz."
Peygamber efendimiz işçilerin öldürülmelerini yasaklardı. Peygamber efendimizin yaptığı savaş güçlü ve muktedir kimseleri Öldürmek için değil, aksine silah taşıyıp tecavüzde bulunan, ya da tecavüzde bulunmayı planlayan kimselerin tecavüzlerini önlemek için işçilerse böyle bir durumda değildirler. Onların çalışmaları ve işleri savaşa hazırlık olmadığı takdirde, onları Öldürmek zulüm olur. Ayrıca Peygamber efendimiz, askerleri savaş esnasında tahribatta bulunmaktan uzak tutardı. Ağaç kesilmesini yasaklamıştı. Düşmanların pusu yeri yapmamaları durumunda ağaçların kesilmesine gerek yoktu. Çünkü bu ağaçlardan müslüman askerler de siper edinerek istifade edebilirlerdi. Peygamber efendimizin savaşı, tahripkarlığa müsamaha etmiyordu.

Fazilet

Peygamber (s.a.v.)in savaşı alçak ve basit kimselerin savaşına benzemiyordu. Onlar kılıcı hem sağlam, hem de sakat yere vuruyorlardı.. Ahlaklı ve güçlü kimselerin savaşındaysa kılıç, sadece hastalığın gizli bulunduğu yere vuruluyordu. Böylece o, kötülüğü gizlendiği yerden söküp atıyordu. Müslümanlar sadece tecavüz eden, silah taşıyan, ya da silahşörler için tedbir hazırlayan kimselerle savaşırlardı.
Bu sebeple savaşın başlangıcında, devamında ve sonunda yani bütün aşamalarında fazilet hakim olmuştur. Çünkü müs-lümanlarm savaşı tecavüzü

sadece misliyle mukabelede bulunarak reddetmek içindir. Bu savaş, tecavüz esnasında takva ile hareket etmemizi Genab-ı Allah'ın emretmiş olmasından dolayı faziletle kayıtlı ve sınırlıdır. Takva kaydına bağlı olmakla birlikte, düşmana karşı aynıyla karşılık vermek, İslam askerlerine, faziletlere saygılı olmayı, haklan çiğnememeyi gerekli kılar. Eğer fazilet ile, yapılana aynıyla mukabele etmek arasında bir karar vermek durumunda kalırlarsa, fazilete uymak gerekir. Çünkü her ne halde olursa olsun, fazilet, kendisine riayetsizliği kabul etmeyen temel bir ilkedir.
Bazı kimseler faziletin nasıl olup da kılıçla hakim kılınabileceğine hayret etmektedirler. İnsanlar öldürülürken fazilet nasıl egemen olur diye sormaktadırlar. İnsanların öldürülmesinin mubah kılındığı yerde, saygı duyulacak hiç bir şey kalmaz. Ama buna karşı biz deriz ki; bu savaş semavi kanunlara bağlı nübüvvet savaşıdır. Peygamber efendimiz bu ilkeleri insanlara öğretmek için savaş yapmıştır. İnsanlık aleminde ve düzeninde savaşlar devam ettiğine göre, mutlaka faziletle kayıtlı ve sınırlı olmaları, bunu nübüvvet semasının son sarayı olan Muham-med (s.a.v.)in insanlara Öğretmesi gerekir. Nübüvvet savaşı, rezaletleri ortadan kaldıran fazilet savaşıdır. Bu savaşın asıl sebebi hakkı ve fazileti savunmak olduğuna göre, savaş meydanlarında mütecaviz rezilleri cezlandırmak için haramları hiçe saymak ve sınırları çiğnemek yakışık almaz ve akla uymaz. Düşman, bütün ahlaki kayıtlardan sıyrılıp kopsa bile, fazilet ordusu mutlaka erdem ve fazilet ilkelerine bağlı olmalıdır. Düşman eğer imkan bulduğu takdirde ırzları çiğneyip çocukları, kadınları ve güçsüz ihtiyarları öldürüyorsa, İslam askerleri onlara misliyle mukabelede bulunmamalıdır. Çünkü İslam askerleri fazilet ve ahlak kayıtlarına bağlıdır.
Düşman eğer ölülerimize, kulaklarını, burunlarını kesip gözlerini çıkararak işkence yapmakta ve ölümlerinden sonra bedenlerini çirkinleştirmekte ise, fazilet ordusuna mensup müs-lüman askerler en büyük komutan ve fazilet savaşlarının ilk muallimi olan Peygamber efendimizin: "Ölülere işkence etmekten ve bedenlerini çirkinleştirmekten sakının!" buyruğundan dolayı düşman askerlerinin ölülerine misliyle mukabelede bulunmamalıdır.
Uhud savaşında müşrikler Pygamber efendimizin amcası Hamza'yı öldürmüşlerdi. Hamza onun sevgilisi ve en yakın akrabası olup bizzat kendisinin adlandırdığı gibi, şehitlerin efen-disiydi. Müşrikler onun temiz cesedine işkence yapmışlardı.
Hamza, Peygamber efendimizin yanında bu kadar değerli bir yere sahip olduğu halde, Peygamber efendimiz, karşılaştığı bu yürekler acısı manzaradan dolayı

müşrik Ölülerinin cesetlerine işkence yapmayı düşünmemişti.
Düşmanlar, müslüman esirleri aç ve susuz bırakarak onları öldürseler bile, yine de müslüman askerler, ellerine geçirdikleri düşman esirlerine yemek yedirmeyi ibadetlerin en kutsalı sayarlar. Bunu yaparken de Cenab-ı Allah'ın dürüst ve imanlarında sadık müzminlerle ilgili olarak yaptığı tavsifi gerçekleştirmeye çalışırlar:
"Onlar ki, kendi canları çekmesine rağmen yemeği, yoksula, yetime ve esire yedirirler." (insan: 8)

İnsana Gösterilen Saygı

Cenab-ı Allah, tecavüzleri ancak misliyle karşılama hususunda mü'minlere takvah olmalarını emrettiği için, savaş esnasında bile fazilet ölçülerine riayet etmek ve saygı göstermek gerekir. Aynı şekilde insanın değerini göz önüne alarak, ona saygılı davranmak da faziletin gereklerindendir. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları yarattıklarımızın bir çoğundan cidden üstün kıldık" dsra- 70).
Dosta gösterilen saygının aynısını düşmana da göstermek gerekir. Dost ne kadar önemliyse, düşman da bir insan olarak o kadar saygıya değerdir. Bazı kimseler bu söylediklerimizi tuhaf karşılayabilirler. Kılıçların çekildiği sırada düşmana insan olarak değer göstermek yersiz ve zamansızdır, aksine düşmanı o anda öldürmek gerekir diyebilirler. Ama bizim bu söylediklerimizde asla tuhaflık yoktur. Çünkü müslümanın savaşı intikam savaşı değildir. Aksine kötülüğü söküp atmak, kötülüğün devamını önlemek savaşıdır. Siz düşmanınızı öldürürseniz zaten o kötülüğünü devam ettiremez, işte bu sebepten dolayıdır ki, Peygamber (s.a.v.) efendimiz Kureyşli müşrik ölülerin defnedilmelerini emretmiş, onların cesetlerini yırtıcı kuşlara ve yırtıcı hayvanlara yem olarak terketmemiştir. Sahabilerine, onların cesetlerini kuru bir kuyuya bırakmayı emretmiştir. Ölülere işkence edilmesini yasakladığı gibi, yaralı düşman askerlerini de hemen öldürmeyi yasaklamıştır. Çünkü yaralı kimsenin kuvveti azaldığı için kendisini öldürmek isteyene karşı direnemez. Bütün bu emir ve yasaklar insanın saygıdeğer bir varlık olmasından dolayı verilmiştir. Ayrıca müslümanın yapacağı savaştan kasıt, taşkınların kuvvetlerini azaltmak ve tecavüzü geri püskürtmektir; intikam değildir. Saldırıya karşı savunmanın ve

diğer savaş kurallarının gerektirdiği aynıyla karşılığı, fazilet ve insani kıymeti çiğneme pahasına da olsa, müslüman son noktaya kadar vardırmaz. Aksine müslüman asker Allah'ın emrine teslim olur; o, tecavüzleri geri püskürtme esnasında dahi takvalı davranır. Bu prensibi uygulama hususunda Peygamber efendimizin yaptığı savaşları yüksek birer örnek olarak gösterebiliriz. İhsanın, kardeşi olan diğer insanlara karşı savaşırken bağlı kalacağı prensipler hep ondan öğrenilmiştir.

Savaşın Sona Ermesi

Peygamber efendimizin yaptığı savaşlar, şu üç şeyden biri ile sona ererdi:
1- Mütareke: Peygamber efendimizin yaptığı mütareke anlaşmaları gerçekten imrenilen anlaşmalardır. Çünkü bu anlaşmaları yaparken Peygamber efendimiz Cenab-ı Allah'ın şu buyruğuna göre hareket etmiştir:
"Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yanaş ve Allah'a tevekkül et." (Enfoi 6i)
Yine Peygamber efendimiz, bu konuda Cenab-ı Allah'ın şu buyruğuna göre davranmıştır:
"Ey iman edenler! Hep birden barışa girin (barışçı olun)."
(Bakara: 208)
Uluslararası ilişkilerde uyulacak asıl ilke, barış ilkesidir. Yapılan saldırıları misliyle geri çevirmek gibi bir zaruret olmadıkça, savaşa yer yoktur. Bu gibi durumlarda savaşma mecburiyeti olsa bile fazilet Ölçülerine bağlı kalmak gerekir. Mütareke ile birlikte de savaş zarureti kendiliğinden ortadan kalkmış olur. Zaruretler kendi miktarlarıyla ölçülürler.
Peygamber (s.a.v.) efendimiz barış anlaşmaları yaptığı gibi, mütareke anlaşmaları da yapmıştır. Kendisinden sonra arkadaşları Hz. Ebu Bekir ve Ömer de onun yolundan yürümüş ve barış anlaşmaları yapmışlardır. Bu anlaşmaların tümünde, barışa rağbet ve arzu vardır. Peygamber efendimiz düşmana barış teklifi yapmadan savaşa girmezdi. Barış teklifini yaptıktan sonra düşman barışa yanaşmaz ve savaşma zarureti doğarsa, işte o zaman savaşa girerdi. Kendisi galip olduğu zamanlarda bile, kuvvet ve zor kullanarak, düşmanlarına zarar verecek şekilde bir mütareke anlaşması yapmamıştır. Aksine toleranslı davranarak onların kalplerini kazanacak şekilde bir anlaşma teklif etmiştir. Bu görüşümüzü ispatlamak için vereceğimiz en açık örnek Hudeybiye barışıdır. Peygamber efendimiz güçlü, kuvvetli, teşkilatlı, kesif bir orduyla Kabe'yi ziyaret etmek ve hac vecibesini yerine getirmek için Mekke-i Mükerreme'ye gitmişti.

Fakat Mekkeliler tarafından mütareke önerisiyle karşılaşınca, hemen buna olumlu cevap vermiş, ancak çok müsamahakar kimselerin kabul edebilecekleri şartları kabul buyurmuştu. Anlaşma maddelerinde zahiren görüldüğü gibi, müslü-manlara o kadar zulüm yapılıyordu ki, Peygamber efendimizden başkası o maddeleri kabul etmezdi. Ama o, bunu bile gönül rızasıyla kabullendi. Hudeybiye barışıyla ilgili bilgileri sahih sünnette rivayet edildiği şekliyle nakletmeye çalışacağız:
Buhari'nin rivayetine göre, Resulullah (s.a.v.) hicretin altıncı yılında, Zilkade ayında Allah'ın beyt-i haramını haccetmek ve müşriklerle savaşmamak kasdıyîa Medine-i Münevvere'den Mekke'ye doğru yola çıktı. Bu ziyaretten engellenmediği sürece müşriklerle savaşma niyeti yoktu. Kureyşliler onun ve ashabının Mekke'ye doğru gelmekte olduğunu haber alınca, onların ziyaretine engel olmak için toplandılar. Peygamber efendimiz Kureyşliler'in kendilerini geri çevirmek maksadıyla toplandıklarını haber alınca -hac giysilerini ve ihramını giyip ordusuyla birlikte bu ziyarete niyetlenmiş olmakla birlikte- ashabını topladı ve onlara: "Ne yapacağımız hususunda herkes görüşünü açıklasın" buyurdu.
Ebu Bekir (r.a.) dedi ki: "Ey Allah'ın Resulü! Sen hac maksadıyla yola çıktın, kimseyi öldürmek istemiyorsun. Kimseyle savaşmak niyetinde değilsin. Her kim bizi bu yolumuzdan geri çevirmeye çalışırsa, onlarla savaşırız." Bunun üzerine Peygamber efendimiz: "Allah'ın bereketi üzerine yolunuza devam edin" dedi. Nihayet Mekke-i Mükerreme'ye yaklaşınca şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki onlar, Allah'ın haramlarını tazim edip ulula-yacakları bir şeyi benden isterlerse mutlaka o istediklerini kendilerine veririm."
Mekkeli müşriklerin elçileri, yanına geldiklerinde Peygamber efendimiz kendilerine şöyle dedi: "Biz savaşmak için gelmedik. Ancak umre yapmak niyetiyle geldik. Kureyşliler'i savaş güçsüz bırakmıştır. Onların ellerindeki gücü alıp götürmüştür, isteseler de kendilerine bu güçleri geri verilmez. Onlarla benim aramdan çekilin."
Peygamber efendimiz güçlü bir orduya ve her şeyin fevkinde olan Allah'ın yardımına sahip olmakla birlikte, Kureyşli müşriklere mütareke önerdi. Onlar da tamamı kendi istekleri doğrultusunda olan bazı şartlar dahilinde mütarekeyi kabul ettiler. Bu şartların bir kısmı şöyleydi:
a- Peygamber efendimiz ile sahabileri o yıl haccetmeden Medine'ye geri döneceklerdi. On yıl süreyle müslümanlarla Ku-reyşliler arasında savaş yapılmayacaktı. Bir yıl sonra Peygamber efendimizle ashabı gelip Kabe'yi ziyaret edeceklerdi. Umre ibadetlerini eda edeceklerdi.

b- Kureyşliler'den biri Şam'a gitmek için Medine'den geçecek olursa, can ve mal güvenliği içinde olacaktı.
c- Bir kimse müslüman olarak velisinden izin almaksızın Mekke'yi terkedip Medine'ye gidecek olursa, Peygamber (s.a.v.) onu sahiplerine geri verecekti.
d- Ama bir müslüman dinden çıkıp Mekkeli Kureyşliler'in yanına dönecek olursa, Kureyşliler onu Peygamber (s.a.v.)e iade etmeyeceklerdi.
Bu şartların hepsi Kureyşliler'in arzu ve istekleri doğrultusunda dikte edilmişti. Ancak bu arada îslam davetinin yararına bir tek şart vardı ki, bu da gayelerin gayesiydi. Bu şarta göre peygamber efendimizin ashabından bir kimse hac ya da ticaret amacıyla Mekke-i Mükerreme'ye gelecek olursa, canı ve malı emniyet içinde olacaktı.
Bir de siyasi nitelikte ve iki tarafın, yararına olan şart vardı. Buna göre Peygamber efendimizin tarafına ve onun paktına girmek isteyen kimse rahatlıkla girebilecekti. Kureyşliler'in tarafına ve paktına girmek isteyen kimse de rahatlıkla girebilecekti.
2- Peygamber efendimizin yaptığı savaşların nihayete erme biçiminden biri de, savaşa son vererek barış yapmaktı. Yani salt mütareke değil, barış yaparak savaş sona erdirilirdi. Bu durumda adalet ve ahde vefa ölçüleri esas alınarak her iki tarafın hukuku gözetilerek barış anlaşması yapılırdı. Bu anlaşmada şer'an caiz olan bütün şartlara riayet etmek vacibti. Savaşa başlanmadan önce düşman tarafına barış, ya da savaş seçeneği verilir de, düşman barışa yanaşır ve İslam'a girme şartı koşulmazsa, artık düşmanı İslam'a girmeye zorlamak, ya da onlarla savaşmak caiz olmazdı. Fakat bir ülkenin içinde İslamiyet ilan edilir de düşman tarafı müslümanlarla savaşır ve müs-lümanlar muzaffer olurlarsa artık barışa gerek kalmaz.
3- Müslümanların galibiyeti sonucu kafirler teslim oldukları takdirde, artık savaş sona erer. Bu da bir nevi barış neticesini doğurur.

Yenilenlere Nasıl Davranmalı?

Peygamber efendimizin savaşlarında, düşmanın yenik düşüp teslim olması durumunda, her zaman düşmana karşı tolerans ve merhamet gösterilmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.)in yaptığı savaşlarda mü'minler, sonu teslimiyetle sonuçlanan bir yenilgiye uğramamışlardır. Çünkü İslam düşmanları, Peygamber efendimizin ve Hulefa-i Raşidin döneminde İslam ordusuna karşı kesin bir zafer kazanmamışlardı. Her ne kadar müslü-manlar Uhud savaşında bozguna uğradılarsa da, teslim olmadılar. Çünkü teslimiyette zillet vardır. Oysa İslam dini

onur ve üstünlük dinidir. Muhammed (s.a.v.)in kumandasındaki mü'minlerin teslim olmaları mümkün değildir. Aksine o bozgun esnasında dahi Peygamber efendimiz, dağılan askerleri toplayarak müşrikleri takip etmek istemiştir. Dağılan askerler bu hususu öğrendiklerinde, ganimet toplamaktan vazgeçip Peygamber efendimizle birlikte müşriklerin takibine başlamışlardı. Çünkü onlar, Peygamber efendimizin Allah tarafından desteklendiğini bilmekteydiler.
Savaş düşmanın teslim olmasıyla sona erdiğinde, Peygamber efendimiz, düşmana karşı zalim komutanlar gibi "mağlup olanın vay haline!" demez, aksine adaletle davranır ve düşmanına karşı Muhammedi bir merhamet ve toleransla davranırdı. Peygamber efendimizin Kureyşliler'le yaptığı ve Mekke-i Mükerreme'nin İslamiyet ile müslümanlar için fethedilmesiyle sonuçlanan en son savaşında Peygamber efendimiz kendisine eziyet eden ve ashabına türlü işkenceler yapan, hatta şiddetli eziyet sebebiyle ashabın bir kısmını öldüren, neticede kendisini de öldürmeye kasteden müşriklerle karşılaşmıştı. Onlar İslamiyet'e ve müslümanlara karşı tuzak kurmakta iken, Allah da onların tuzaklarına karşı tuzaklar hazırlıyordu. Allah, tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirendir.
Bu savaşta Peygamber efendimiz müşriklerle ve şirk savaşının kumandanı Ebu Süfyan'la karşılaştı. Galip durumda olan Peygamber efendimiz, onların üzerine güven bayrağını çekti ve şunları söyledi: "Ey müşrikler! Ebu Süfyan'ın evine giren, güven içindedir. Mescid-i Haram'a giren, güven içindedir. Kendi evine kapanan, güven içindedir."
Şefkatli, güzel ahlaklı ve merhametli bir insan olan Hz. Mu-hammed galip olunca, Mekke-i Mükerreme'nin her tarafına, Kabe'nin çevresine güven bayrağını çekmiş, güvenilirliğini herkese göstermişti. Kureyş topluluğuyla karşılaştığında onlara: "Size ne yapacağımı sanıyorsunuz?!" diye sormuş, onlar şöyle cevap vermişlerdi: "Ali cenab bir kardeş ve ali cenab bir kardeş oğlusun!" Onların böyle demeleri üzerine Peygamber efendimiz kendilerine şöyle teminat verdi: "Ben size Yusuf peygamberin kardeşlerine söylediğini söylüyorum: "Bugün size kınama yok. Bugün Allah sizleri bağışlayacaktır. O, merhamet edenlerin en merhametlisidir. Şimdi gidin, artık serbestsiniz!"
Hz. Muhammed (s.a.v.)in yaptığı nübüvvet savaşından başka hangi savaş böyle bir müsamaha ve böyle bir merhametle sona erer?! Resulullah'ta bütün insanlık için, uyulması gereken en güzel örnekler vardır.

Esirler

Peygamber efendimiz, yurtlarından ve mallarından haksız yere mahrum edilerek, sırf "Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için sürgün edilen mü'minleri savunmak amacıyla savaşmıştır. Onun yaptığı savaşlarda fazilet ve ahlak ilkelerinin geçerli olduğunu gösteren en büyük delil, esirlere karşı takındığı tavırdır. O, esirlere karşı her zaman merhametli davranmış ve onların birer insan olduklarını hiçbir zaman unutmamıştır. İnsanlık tarihinde, esirlere merhamet konusunda Hz. Muham-med'ten daha ileride bir lider gösterilemez. O, mücahitlerine savaşta ele geçirilen esirlere iyi davranmaları konusunda ısrarla tavsiyede bulunurdu. Bedir savaşında bazı müşrikler esir alındıklarında onları ensarın evlerine misafir gibi yerleştirmişti. Çünkü Peygamber efendimiz sahabilerine şöyle buyurmuştu: "Esirlerinizin iyiliğine çalışın."
Peki, Peygamber efendimiz niçin esirlere iyi davranılmasını tavsiye ediyor ve bunun üzerinde ısrarla duruyordu? Esirler savaş ateşinin kızgın alevleri arasında ele geçirilen insanlardı. Bunlardan bazıları, belki de birçok müslüman askerlerini öldürmüştür. Böyle bir durumda onlara karşı îslam askerlerinin şiddetli bir saldırıda bulunmaları beklenebilir. Onlardan intikam alma arzusuna kapılmaları normaldir. Nitekim Avrupalılarla Amerikalılar savaş suçlusu diye ele geçirdikleri kimselere, aşırı bir intikam duygusuyla, cezaların en büyüğünü uygulamaktadırlar. Peygamber efendimiz, bütün insanlık için yüksek bir örnek teşkil ederek, esirlere eziyet edilmesini yasaklamış, bu katı intikamcılık ruhunu ortadan kaldırmak için de esirlere ikramda bulunulmasını emretmiştir.
Müslümanlar, Bedir savaşında ele geçirilen esirlere bu yüksek vasiyete uygun şekilde davranmışlardır. Hatta bu esirlerden Medine'ye yerleşenlere o kadar iyi davranmışlardır ki, sa-habiler onları kendi canlarına ve çoluk çocuklarına tercih etmişler, kendi yiyeceklerini bile onlara vermişlerdir.
Bu şerefli ve alicenab sahabiler böyle bir muamele sergilemekle iki cihad yapmışlardır. Bunlardan biri kılıç cihadıdır. Alevlenen savaş ateşi sönüp ortalık sakinleşince, ikinci cihadı yapmışlardır. Bu da öfkelerine hakim olmalarıdır. Eğer öfkelerini yenmeselerdi Cenab-ı Allah'ın hoşuna gitmeyecek tarzda mağluplara kaba muamelede bulunurlardı. Özellikle esirleri ezerlerdi. Onların böyle davranmalarını gerektiren sebeplerin başında önceki sayfalarda okuduğumuz şu ayet-i kerime gelmekteydi:
"Onlar, kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler." (İnsan: 8)
İslâmiyet esirlere karşı muamelelerimizde bize iki hususu emreder:
1- İslam askeri ve ordusu düşman askerlerini yaralayıp bellerini kırmadıkça ve hakimiyet sağlamadıkça esir tutma hakkına sahip değildir. Bununla ilgili olarak

noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Yeryüzünde ağır basıp (küfrün belini kırıncaya) kadar, hiçbir peygambere, esirleri bulunması yaraşmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Halbuki Allah (sizin için ebedi olan) ahire-ti istiyor. Çünkü Allah azizdir (dostlarını düşmanlarına galip kılar), hakimdir (dünya veya ahiretten hangisinin daha hayırlı olduğunu pek iyi bilir).7' (Enfai: 67)
2- Peygamber efendimiz tarafından uygulanıp: "İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman için sana da bu Kur'an'ı indirdik." (Nahi: 44) ayeti mucibince açıklanan Kur'an-ı Kerim esirlerle ilgili olarak bize şu iki emri iletmektedir: Bu emirlerden birine göre, onları hiçbir şey olmadan serbest bırakmak gerekir. İkincisine göre ise mal ya da adam karşılığında onları esaretten kurtarmaktır. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah konuyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"(Savaşta) inkar edenlerle karşılaştığınız zaman boyunlarını vurun. Nihayet onları iyice vurup sindirince bağı sıkıca bağlayın (esir alın). Savaş sona erince de artık ya karşılıksız veya fidye karşılığı salıverin." (Muhammed: 4)
Önce de işaret edildiği gibi, fidye ya adam karşılığında olur ve eldeki esir müşrikler sayısınca düşmanın elinde bulunan müslüman esirler istenir. Böylece esir mübadelesi yapılır. Ya da mal karşılığında esirler serbest bırakılabilir. Esirin verecek malı yoksa, zorunlu hale gelir. Böylece o güzel bir bağışlamayla bağışlanıp serbest bırakılır ki, bu hususta Cenab-ı Allah'ın, peygamberine verdiği emir şudur: "Şimdilik onlara güzel muamele et." (Hicr: 85)
Bunun yanında en uygun davranış ise affetmektir. Bu da, yüce Allah'ın şu buyruğu gereğidir:
"(Ey Muhammedi) sen affı (kolaylık yolunu) tut, iyiliği emret v& cahillerden yüz çevir." (A'raf: 199)

Peygamber Efendimizin Savaşı, İbadeti

İbadetlerin en büyüğü, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah yolunda cihad etmektir. Peygamber efendimiz mü'minle-re nasıl namaz kılmaları gerektiğini öğrettiği ve: "Nasıl namaz kıldığımı görüyorsanız, siz de namazınızı öylece kılın" dediği gibi, savaşta da faziletli davranışı da onlara Öğretmişti. Hatta bunu bütün insanlığa öğretmişti. Onun davranışlarının anlamı şuydu: "Fazilet uğruna savaşın. Gördüğünüz gibi ben de faziletli bir şekilde savaşıyorum" Peygamber efendimizin yaptığı savaşlar, amacına ulaşmıştır. Onun savaşmaktaki amacı, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın kelimesini yüceltmek, kafirlerin

kelimesini alçaltmaktı. Muhammedi savaşın teşkil ettiği yüksek örnek kıyamete kadar insanlara örnek olmakta devam edecektir. Peygamber efendimiz cihadı zühd ve ibadetin en yüksek derecesi olarak görmüş ve şöyle buyurmuştur:
"Cihad dinin en üst noktasıdır!"
Peygamber efendimiz ruhbanlığı yasaklamış ve: "islam'da ruhbanlık yoktur" demiştir. İslam ruhbanlığının cihad olduğunu açıklayarak şöyle buyurmuştur:
"Her ümmette bir ruhbanlık vardır. Bu ümmetin ruhbanlığı da dhaddır."
İmam Serahsi bu sözün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: Çünkü cihadda insanlarla birlikte yaşama ve muaşeret vardır. Cihadda dünya işlerinden soyutlanmak ve dinin zirvesini teşkil eden hususlarla ilgilenmek vardır. Cihad iyiliği emredip kötülükten men etmek savaşıdır. Bu ise İslam ümmetinin en büyük niteliğidir. Ayrıca mücahit, üç hususta rahibe benzemekte; iki hususta da ondan ayrılmaktadır. Benzer oldukları üç nokta şunlardır:
1- Mücahid bütün insanlardan kopup kendini cihada vermektedir. İnsanların yiyip içerek dünya ve içindeki şeylerden yararlanarak kendi nefisleri için yaşadıkları hayatın dışına çıkmaktadır.
2- Rahip kadınlardan ayrı ve uzakta yaşar. Cihadın şeref ve yüceliğine eren mücahid de cihad süresince kendi ciğer pareleri olan çocuklarından kopmakta ve kadınlardan ayrı yaşamaktadır.
3- Rahip de, mücahid de canlarını Allah'a takdim ederler. Rahip, kendisini Allah'a yaklaştıracağına inandığı için ibadetle uğraşarak kendini Allah'a takdim eder. Mücahid ise., Allah'ın emretmiş olduğu hakkı ayağa kaldırmak görevini yerine getirmek için canını Allah'a takdim eder.
Her ne kadar mücahidle, rahibin amaçları farklı olsa da, bu noktalarda ikisi birbirlerine benzemektedirler.
Şimdi de rahip ile mücahidin birbirlerinden ayrıldıkları hususlara bakalım: Rahip kendi nefsi ve ferdi ibadeti için insanlardan ayrı yaşadığı halde, mücahid, insanları korumak ve Rabbinin emrini uygulamak için insanlardan ayrı yaşar. Birincisi ibadetini kendi şahsi varlığının çerçevesi dahilinde yapar. Bu çerçevenin dışına çıkmaz. İkincisi, yani mücahid ise, herkese fayda verecek çerçeve içinde ibadetini yapar. Rahibin ibadeti kendi şahsı, mücahidinki ise başkalarının yararını temin etmek içindir.
islâmiyet rahipliği yasaklamıştır. Çünkü rahiplik, hayattan ve hayatın zahmetlerinden kaçmak demektir. Bu nedenle Avrupa kanunları, rahipleri ölü hükmünde sayarlar. Rahiplik, isteyerek seçilmiş bir ölüm demektir, islamiyet ise ibadet ehlinin bu şekilde ölmelerini ve hayatın zahmetlerinden kaçmalarını tasvip etmez ve istemez. Mü'minin insanlara yararlı olmasını, canlı varlıklar

ortasında canlı bir şahıs olmasını, onları zararlardan korumasını ve faydalar temin etmesini ister. Çünkü îslami ibadetler insan türünün yücelmesine katkıda bulunmayı öngörürler. Bu nedenle, canlılara fayda verecek her şey sadaka hükmünde sayılmış ve bu hususta Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Bir müslüman bir fidan diker veya bir ekin eker de, bit insan veya hayvan ondan yerse, o müslüman için mutlaka bir sadaka yazılır." Bu, îslamiyette ruhaniyetin bulunmadığı anlamına gelmez. Aksine ruhaniyet, İslam'ın özünü teşkil eder.
Namazda, oruçta, hacda, ruhaniyet vardır. Hatta bunların hepsi ruhaniyettir. Ama İslam ruhaniyeti hayattan ve canlılardan kopmak değildir. Aksine ruhi bir yükselişle, hayatın içinde Ve canlıların arasında bulunmak demektir. Bedenden, bedeni arzu ve şehvetlerden soyutlanmak demektir. Bu da insani ilişkileri güzelleştirmek içindir. Böylelikle mü'min insanlara ve insanlar da kendisine ısınırlar.

Özet

Bu söylediklerimiz, Peygamber efendimizin savaşları hakkında ileri geri konuşarak onları tenkid eden, savaş ve tahriplerin peygamberlere yakışmayan işler olduğunu ileri sürenlere bir cevap niteliğindedir. Onların bu iddiaları iftiradan başka bir şey değildir. İnsanoğlu yaşadığı müddetçe başkalarına üstün gelmek için uğraşır. Bu kaçınılmazdır. İblisin büyüklük taslayarak Adem peygambere secde etmekten kaçındığı andan itibaren iyilikle kötülük arasında mücadele devam etmektedir. Saldırgan kötüler ile savunan erdemliler arasında köklü bir düşmanlık mevcuttur.
Cenab-ı Allah'ın: "Bazınız bazınıza düşman olarak hepiniz oradan (cennetten) inin!" ayeti uyarınca Adem, zürriyeti ve: "Ihlaslı kulların hariç onların hepsini azdıracağım!" diyen îb-lis'in cennettten indikleri andan itibaren, iyilikle kötülük arasındaki çekişme devam edegelmektedir. Kötülüğün yayılmasına göz yummak, fazilet değildir. Bu sebepledir ki, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Eğer Allah insanlardan bir kısmı ile diğerlerini savup hizaya getirmeseydi, elbette yeryüzünde nizam bozulurdu. Allah bütün insanlığa lütuf ve keremi ile muamele etmiştir." (Bakara: 25i) -
Peygamber efendimizin savaşmasını eleştirenler, savaşı sadece vahşi hayvanların yemek için yakaladıkları avlarına saldırışlarına veya işgal ettikleri ormana

hücum edişlerine benzetmektedirler. Savaşı bu şekilde tasavvur etmektedirler. Aşırı derecede maddeci oldukları için savaşın, hakkı yüceltip batılı alçaltmak için yapıldığını düşünemezler. Halbuki peygamberlerden Musa'nın da, Davud'un da, Süleyman'ın ve diğerlerinin de yaptıkları savaşlar hep bu ulvi amaç uğruna yapılmıştır.
Onlar kan akıtmak maksadıyla savaşmamışlardı. Şanı yüce ve noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bunun için de ali ve yüksek bir melekten başka bir şey göndermez.
Bu anlattıklarımızdan hareketle şu açık ve parlak gerçeklere ulaşmaktayız:
Birinci gerçek: Muhammed (s.a.v.)in savaşı, hakkı ayakta tutup batılı çökertmek için kaçınılmazdı. Onun daveti, kötülüğe karşı iyiliği alçaltmaya çağırmazdı. O ve diğer peygamberler, davetlerinin Önündeki engel kaldırılmadıkça yollarına devam edip hakikatleri tebliğ görevlerini tamamlayamazlardı. Engeller ortadan kalktıktan ve gerekli tebligat yapıldıktan sonra insanlar serbest bırakılır; dileyenler doğru yolu seçer, dileyenler de sapıklıklarında devam ederlerdi. "Kim hidayet yolunu seçerse, bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur; kim de doğruluktan saparsa, kendi zararına sapmış olur." (Isra-15)
"Rabbin kullarına zulmediei değildir."(Fussüet: 46)
îkinci gerçek: Peygamber (s.a.v.)in savaşı fazilette ideal bir Örnek teşkil eden bir savaştı. Onun sayesinde insanlar, fazilet ölçülerine bağlı kalarak savaşan bir kimsenin de var olabileceğini anlamışlardı. Kılıçlar çekilmiş olduğu halde bile, insanların saygınlıklarına riayet edilebileceğini öğrenmişlerdi.
Üçüncü gerçek: Peygamber (s.a.v.)in ve onun yolunda yürüyüp savaş ve barış hususunda onu Örnek alanların yaptıkları savaş, ibadettir. Çünkü hakkı yüceltmek ve bu amaçla savaşmak asıl itibariyle bir ibadettir, islam'ın ibadeti, yararlı işler yapmaksızın mabedlere kapanmak değildir. Aksine mü'min, niyet ettiği takdirde, yaptığı her yararlı iş bir ibadettir:
uAmeller niyetlere göredir. Herkesin niyet ettiği şey ancak kendisinedir."

Muhammedi Savaşlar ve Aşamaları

Peygamber (s.a.v.)in savaşlarından ve bu savaşların aşamalarından bahsetmeden önce, onun savaşlarının niteliğini vermemiz gerekmektedir. Çünkü savaş kelimesi, insanlarda korku ve panik yaratır, bu sebeple okuyucuya, peygamber efendimizin savaşlarının, hüküm ve yasalarını, pençe ve dişlerle düşmanı parçalayıp mağlup etme güdüsünden almadığını, aksine bu savaşların asıl saiklerinin insani faziletler olduğunu, bu savaşlara sevkeden asıl sebebin yüksek

ahlak ve hal olduğunu bildirmemiz gerekmektedir. Gerek başlarken, gerek devam ederken, gerekse sonuçta bu savaşlar hep hakkın ve yüksek ahlakın gölgesinde cereyan etmişlerdir. Mağluplara muamelede bulunurken de, peygamber efendimiz, hep bu ölçülere riayet etmiştir ki, iyiyle kötü birbirinden ayırdedilsin ve dinsiz kimseler risalet makamına dil uzatmasınlar. Haksız yere konuşup iftirada bulunmasınlar, işte bu gibi kimselerin önlerine bütün gerçekleri koyacağız. Dileyen bu gerçeklerden istifade edip aydınlanır. Ama Cenab-ı Allah'ın, gözünü perdelediği kimseleri doğru yola iletecek hiçbir kimse yoktur. Böyleleri, şairin dile getirdiği durumlara düşörler:
"Koç, günün birinde parçalayıp dağıtmak için kayayı boy-nuzladı.
Zarar veremedi, ama kendi boynuzu kırılıp dağıldı."
Bu girişten sonra, Peygamber efendimizin savaşlarının şu üç aşamada cereyan ettiğini söyleyebiliriz:
Birinci aşama: Peygamber efendimiz kuvvetli ve parlak bir şekilde hakkın nuru zuhur ettikten sonra, bunu idrak edip, dini hususlarda mü'minlere fitne vermekten geri durmaları ve hakkın nurunu kendilerine hissettirmesi için Kureyş kervanlarına saldırmaya yöneldi. Böyle yapmakla da, Kureyşli müşriklerin Allah karşısında peygamberden başka sığınaklarının bulunmadığını kendilerine öğretmek istemişti.
ikinci aşama: Müşrikler Peygamber efendimize ve berabe-rindekilere kötülük yapmak, islamiyet'in kökünü kazımak için Medine'ye saldırıyorlardı. Aslında bu saldırılarını Mekke'de iken başlatmışlardı, islam ağacının kökleştiğini ve dal budak saldığını görünce de Medine-i Münevvere'ye saldırarak bu ağacın kökünü kazımak çabasına girişmişlerdi, işte bu aşamada büyük Bedir, Uhud ve Hendek savaşları yapıldı. Bu arada Medine'deki yahudi aşiretlerinden olan Kaynuka oğulları, Na-diroğulları Kurayza oğullan, müslümanlar tarafından kovulup Medine'den sürgün edilmişlerdi.
Üçüncü aşama: Peygamber efendimizin, savaşmak üzere üzerlerine sefer tertip ettiği Araplar'm tümü ile, toptan savaşması gerekiyordu. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu konuda kendisine şu emri vermiştir:
"Onlar sizinle toptan savaştıkları gibi, siz de müşriklerle toptan savaşın ve bilin ki, Allah, mutlaka (azabından) korunanlarla beraberdir,'*
Peygamber efendimiz, yaptığı gazalarda îslam davetini genel olarak herkese tebliğ ederdi. Düşmanları ya İslamiyet'i hakikat ve rükünleriyle birlikte benimseyecekler, ya da kendileriyle savaşılacaktı. Bu hususta düşmanlarını, seçme hakkına sahip kılardı. Eğer onlar barışı seçerlerse barış akdi yapılırdı.

Eğer savaşı seçer ve yenilgiye uğrarlarsa, yine Peygamber efendimizden merhametli bir muamele ve beklemedikleri bir şefkat görürlerdi. Ona karşı gönülleri ısınır, böylece iman nuru da kalplerine girerdi.
tşte bu aşamada Peygamber efendimizin yaptığı savaşlar Arap yarımadasının dışına kadar çıkmıştı. Çünkü Peygamber efendimiz hükümdarları ve devlet başkanlarını İslamiyet'e davet ediyor, ya da en azından îslam davetine engel olmamalarını istiyordu. Bu hükümdar ve devlet başkanlarının Necaşi dışında hiçbiri İslam'a yanaşmamıştı. Sadece Habeş kralı Necaşi iman etmişti. Hatta bir kısmı bu çağrıya icabet etmemiş, daha da ileri giderek kötü mukabelede bulunmuştu. Kimi iman etmemekle birlikte nazik cevaplar vermişti. Bu arada Bizans imparatorunun askerleri, Şam'da İslam'a giren mü'minleri öldürmüşlerdi. Müslümanlar tıpkı Mekke'deki gibi dini bir imtihana maruz kalmışlardı. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, bu durumda eziyet gören mü'minlerin kurtarılmaları için savaşmalarını müslümanlara emretti ve şöyle buyurdu:
"Fitne tamamen yok oluncaya ve din de Allah için tatbik edilinceye kadar, onlarla savaşın. Fitne çıkarmaktan vazgeçerlerse, zalimler ve aşırılar hariç (hiç kimseye) düşmanlık ve saldın
yoktur." (Bakara 193)
İşte bu sebeple Mute ve arkasından Tebuk gazveleri yapıldı.
Peygamber efendimizin Medine'den sürgün ettiği yahudiler, tekrar Medine'ye saldırmak için Hayber'de bir araya geldiler. Onlar Medine'ye saldırmadan önce üzerlerine baskın yapmak kaçınılmaz hale geldi ve nihayet baskın yapıldı. .

Birinci Aşama

Bu aşamayı iki kısma ayırmamız uygun olacaktır. Şöyle ki:
1- Bu kısımda savaş ve çarpışmalar olmamış, aksine bu aşama barış anlaşmalarıyla sona ermiştir. Bu aşamada islam'dan nefret eden kalpler, İslam'a ısındırılmış; İslamiyet akıllara ve nefislere yaklaştırılmıştır. Yine bu aşamada kureyşli-ler'e, islamiyet'in yüce Allah tarafından güçlendirilip takviye edildiği açıklanmış, müslümanların kendi amaçlarının daha da ötelerine ulaştıkları ve insanlar tarafından hüsnü kabulle karşılandıkları izah edilmiştir. Çünkü Kureyşliler daha önceleri Peygamber efendimiz ile insanların arasına girerek onun davetinin başkalarına ulaşmasına engel olmuşlardı.
2- Bu aşamada savaş ve çarpışmalar olmuştur.
Birinci kısımda büyük Bedir gazasından önce dört gaza yapılmıştır. Bunlar bu aşamanın ikinci kısmının başlangıcı sayılırlar, bu gazalarda çarpışma meydana gelmemiştir.Ebva, Bu-vat, Uşeyre ve ilk Bedir gazaları işte bu aşamada meydana

gelmiştir. Bunlar arasında Abdullah ibn Cahş'ın seriyyesi göreve çıkmış ve ayrıca Medine ile Mekke arası yolda, üç gaza daha tertiplenmiştir.
Bedir gazası Medine-i Münevvere yakınında yapılmıştır. Ebva ve Veddan gazaları da hicretin 2. senesinin sefer ayında yapılmıştır. Veddan, ana köy konumunda büyük bir köydür. Ebva köyü de oraya yakındır. Bu gaza iki köy arasında yapılmıştır. Bu nedenle bu gazaya Veddan, ya da Ebva gazası demek de mümkündür. Medine-i Münevvere'ye yirmiüç fersahlık mesafededir.
Ebva gazasına Peygamber efendimiz, aralarında ensarın bulunmadığı muhacir topluluğuyla çıkmıştır. Sefere çıkış sebebi, Kureyş kervanının yola çıktığını haber alması olmuştur. Peygamber efendimiz bu kervanın yolunu gözetlemiş, ancak kervanın bu mıntıkadan geçmesinden sonra oraya varmıştı. Oraya varınca da Damure oğullarıyla karşılaşmış; yardıma çağırıldıkları takdirde müslümanîara yardım etmeleri ve kendilerinin de buna karşılık can ve mal emniyetine sahip olacakları, düşmanları tarafından tecavüze uğradıkları takdirde müslümanlardan destek görecekleri şartları çerçevesinde kendileriyle anlaşma yapıldı.
Damure oğulları adına anlaşma akdini Mahşi bin Amr Ed-damiri imzaladı. Mahşi, o zaman Damure oğullarının lideri idi. Bu gazaya çıkarken, Peygamber efendimiz Sa'd bin Ubade'yi Medine'de vekil bırakmıştır. Peygamber efendimiz Sefer ayının kalan kısmında Medine'de ikamet etti. Bu arada sözkonusu gaza için onbeş geçe Medine'den uzakta kalmıştı.[1]

Buvat Gazvesi

Rebiü'l-evvel ayında Peygamber efendimiz, Kureyş kervanının Şam'dan yola çıkıp Medine taraflarına gelmekte olduğunu haber aldı. Kervanın başında yüz kişiyle birlikte Ümeyye bin Halef bulunmaktaydı. Kervanda binbeşyüz deve vardı. Peygamber efendimiz Medine'de yerine vekil olarak Sa'd bin Mu-az'ı bırakarak yüz muhacirle birlikte kervanı karşılamaya çıktı. Bayrağı Sa'd bin ebi Vakkas'a verdi. Buvat, Radva taraflarında Cüheyne dağlarından birine verilen isimdir. Ama Resulullah (s.a.v.) bu mevkiye vardığında herhangi bir çarpışmayla karşılaşmadı.

Uşeyre Gazvesi

Hicretin ikinci yılında Cemaziyel-evvel ayında, Peygamber efendimiz, Kureyş kervanının Şam'a doğru yola çıktığı haberini aldı. Bu kervanı karşılamak için

Medine-i Münevvere dışına çıktı. Kendisine Zatü's-Sak denilen îbn Ezher'e ait bir ağacın altına oturdu. Orada namaz kıldı ve orası kendisinin mescidi oldu. Orada ashabıyla birlikte yemek yedi. Müşeyrep denen sudan içti. Eğri büğrü yollardan yürüyüp araştırmasını yaptı. Sonra Batn-ı Yenbü denen yere giderek Uşeyre'ye vardı. Orada Cemaziyel-evvel ayı boyunca ve Cemaziyel-ahir ayının başlarında ikamet etti. Ama kervan kendilerinden önce oradan geçmiş olduğu için Peygamber efendimiz Kureyşliler'i yakalayamadı ve savaş olmadı. Fakat gönülleri İslam'a ısındırarak Medine'ye döndü. Dönerken Müdlicoğullan ve müttefikleriyle birlikte bir anlaşma yaptı. Her ne kadar kervanı ve ondaki mallan ele geçiremediyse de, bazı kalbleri îslam'a ısmdırmıştı. Muhammedi risaletin ilk faaliyetlerinden biri de, bu olmuştu. Bu süre içinde Peygamber efendimiz Medine-i Münevvere'de vekil olarak Ebu seleme el-Esedi'yi bırakmıştı. Gazaya çıkarken bayrağı Hamza bin Abdülmuttalib'e vermişti. îbn îshak'ın anlattığına göre, Peygamber efendimiz bu gazaya çıkarken Hz. Ali'ye Ebu Turab künyesini takmıştı. îbn îshak der ki: Yezid bin Hay-sem, Ammar bin Yasir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Batn-ı Yenbu'a ait bir mıntıka olan Uşeyre gazvesinde Ebu Talib oğlu Ali ile arkadaş olarak bulundum. Resulullah (s.a.v.), Uşeyre mevkiine vardıktan sonra orada bir ay müddetle ikamet etti. Müdlic oğulları ve müttefikleri olan Damure oğullarıyla saldırmazlık anlaşması yaptı. Hz. Ali bana dedi ki:

"Ey Ebu Yakzan! Şu kavmin yanına varıp pınarları ve hurmalıkları üzerinde nasıl çalışıyorlar, bir baksak olmaz mı?" Ben de "Eğer gitmek istiyorsan gidelim" dedim. Yanlarına gittik. Bir süre seyrettik bizi uyku tuttu. Neticede ben ve Ali küçük bir hurma ağacının altına gidip yumuşak toprak üzerine uzanınca uyuya kaldık. Vallahi Resulullah (s.a.v.) yanımıza gelip ayağıyla kımıldatmadıkça uyanamadık. Uyuduğumuz sırada toprağa bulanmıştık. Hz. Ali'nin, uyuduğu sırada toprağa bulandığını görünce Resulullah ona: "Sana ne oldu ey Ebu Turab?" diye sordu. Biz de başımızdan geçenleri ona anlattık. O da: "Size en yaramaz ve bahtsız iki adamı anlatayım mı?" diye sorunca, biz buyur anlat, ey Allah'ın elçisi dedik. Cevaben buyurdu ki: "Biri Salih peygambere verilen deveyi kesen Semud kavminin kızıl yüzlü adamıdır. Diğeri de ey Ali, seni şöylece vuracak olandır!"

Böyle dedikten sonra, elini Hz. Ali'nin tepesine koydu. Neresine vurulup, nereye kadar kana boyanacağını sakalını tutarak işaret etti.

îbn Kesir bu rivayet üzerinde yorum yaparak şöyle demiştir:

"Bu hadis, bu bakımdan garip bir hadistir. Bunun garipliğini ispatlayan bir başka rivayet vardır. Hz. Ali'ye Ebu Türap künyesinin verilişi, Buhari'nin Sahih'inde

şöyle anlatılmaktadır:
"Hz. Ali, Hz. Fatıma'ya küserek mescide gelmiş, orada uyumuştu. Peygamber efendimiz de bir süre sonra Fatıma'nın evine giderek Hz. Ali'yi sormuş, Fatıma da, küserek evden çıkıp gittiğini Peygamber efendimize anlatmıştı. Bunun üzerine Peygamber efendimiz mescide gelmiş ve uyumakta olan Hz. Ali'yi uyandırarak üzerindeki toprağı kendi mübarek eliyle temizlemiş, sonra da: "Kalk ey Eba Turab!" demişti.
Peygamber efendimizin Hz. Ali'ye taktığı bu şerefli künye ile ilgili olarak şöyle bir yorumda bulunmak istiyor ve diyoruz ki: Hz. Ali en çok bu künyeden hoşlanırdı. Çünkü bunu ona sevgilisi ve koruyucusu Muhammed (s.a.v.) takmıştı. Uykudayken bedenine bulaşan toz ve toprakları mübarek eliyle sildiği esnada, Peygamber efendimiz ona bu künyeyi takmıştı. İnsanlığa getirdiği şeriat sayesinde insani hakikatler üzerindeki tozları silip giderdiği ve hakikatleri halka tebliğ ettiği gibi Hz. Ali'nin bedenindeki tozları ve toprakları da silip gidermişti.
Hafız îbn Kesir'in de anlattığı gibi, bu iki haber birbiriyle uyuşmaktadır. Çünkü bu iki rivayetten de anlaşıldığına göre, Peygamber efendimiz Hz. Ali'ye bu sevimli çağrı ile birçok yerde seslenmiştir.
İnsanlardan bir kısmı rablerinin emri dışına çıkmış ve sapıklıkta kendilerine uyan kimseler arasında bu künyenin, Peygamber efendimiz nezdinde "Hz. Ali'nin itibarını düşürdüğü safsatasını yaymışlardır. Böylelerinin fiilleri pis olduğu gibi, sözleri de pis ve çirkindir.
Önce de işaret ettiğimiz gibi, bu gazvede yani Uşeyre gazvesinde Peygamber efendimiz Müdlic oğulları ve müttefikleri olan Damure oğullarıyla saldırmazlık anlaşması yapmıştı. Süheyli, "Ravz" adlı eserinde Peygamber efendimizle bu kavim arasında yapılan anlaşmanın metninin bir kısmını şöyle nakleder:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Resulullah Muhammed'den, Damure oğullarına:
Onlar canları ve malları bakımından emniyettedir. Onlar, Allah'ın dinine karşı çarpışmadıkça, düşmanlarının baskınına karşı yardım görecekler; deniz, bir kıl parçasını ıslatabilecek suya sahip olduğu müddetçe de Peygamber onlara yardım edecektir. Peygamber, onları, kendisine yardıma çağırdığı zaman onlar, Peygamberin davetine icabet edeceklerdir. Bu, onlara, Allah'ın ve Resulü'nün bir ahdi ve emanıdır. Yardım, onlardan iyilik eden ve kötülükten sakınanlar içindir."

Birinci Bedir

Önce de söylediğimiz gibi, Resulullah (s.a.v.) efendimiz Ce-maziyel-evvel

ayının sonlarıyla Cemaziyel-ahirin başlarında Uşeyre mevkiinde kaldı. Sonra Medine-i Münevvere'ye döndü. Ancak orada çok kısa bir süre ikamet etti. Nihayet Kureyşli-ler'in, Peygamber efendimize savaşmaya hala niyetli olduklarını ve Peygamber efendimizin kendisinin, gönderdiği adamların yaptıkları uyarılarla korkutmalarında azimlerini kırmadığını hissettirmek için Medine-i Münevvere'ye saldıracakları haberini aldı. Nitekim Kürz bin Fihr el-Kureşi de Medine-i Münevve-re'nin dış taraflarına hücum etmişti. Peygamber efendimiz de, Zeyd bin Harise'yi Medine'de vekil bırakarak sefere çıktı. Bedir havalisinde Safvan denen yere vardı. Fakat Kürz ve beraberindeki saldırganlar canlarını kurtarıp kaçmışlardı. îman ordusu onları yakalayamadıkları için tekrar Medine-i Münevvere'ye geri döndüler. Cemaziyel-ahir ayının kalan son günleri ile Recep ve Şaban ayı boyunca Peygamber efendimiz Medine'de ikamet etti. Peygamber efendimizin müşriklerle savaşma imkanını bulmadığı bu gazveye Birinci Bedir gazvesi denilmiştir. Bu, Cenab-ı Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de Furkan (hak ile batılın birbirinden ayrıldığı) günü diye adlandırdığı büyük Bedir gazvesinin karşılığı idi. Büyük Bedir gazvesinde Cenab-ı Allah kendi kelimesini, hakkı ve imanı yüceltmiş; şeytanın ve küfrün kelimesini alçaltmıştı. Birinci Bedir gazvesinde sancağı, Allah'ın kılıcı Ali taşımıştı.

Abdullah Bin Cahş'ın Seriyyesi

Bilindiği gibi Peygamber (s.a.v.) efendimiz Medine-i Münevvere'ye geldiğinde, orada ikamet eden halk ile barış anlaşması yapmış, onlarla ittifaklar akdetmişti. Görüldüğü gibi onun yaptığı gazvelerde savaş ve adam öldürmek yok; aksine barış ve anlaşmalar vardır. İslam'dan nefret eden kimselerin gönülleri -küfür halinde devam etseler bile- İslam'a ısındırılmıştı. Çünkü küfürlerinde devam etseler bile, İslam'a ısındırılan gönüller, sonuçta hakkı talep edecek ve gerçeği arayacaklardı. İçlerine nefret karanlığı girmeden aydınlanıp nurlanacaklardı.

Nifak ve şüpheye bulaşmadan Peygamber efendimize sevgi ve dostluk ile gelen kabilelerden biri de Cüheyne kabilesi idi. tmam Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre, Sa'd bin Ebi Vak-kas bu konuda şöyle demiştir:
"Resuiullah (sav) Medine-i Münewere*ye geldiğinde Cühey-neliler onun yanına gelmiş ve şöyle demişlerdi: "Sen aramıza gelip yerleştin. Bizimle muahede yap ki, kavmimizle birlikte sana gelip tabi olalım." Onların bu önerisi üzerine Peygamber efendimiz onlarla dostluk anlaşması yapmış; onlar da müslü-man olmuşlardı. Resulullah (sav) efendimiz bizi bir seriyye ile gönderdi. Recep

ayında bulunuyorduk. Yüz kişi idik. Cüheyne-lilerln yan tarafında bulunan Kinane oğullarına ait bir kabileye hücum etmemizi emir buyurdu. Onların sayıları çoktu. Cü-heyneliler'e sığındık. Onlar da bizi korudular. Bize "Niçin haram ayında savaşıyorsunuz?" diye sordular. Biz de birbirimize, 'görüşünüzü söyleyin' deyince birimiz şöyle dedi: "Allah'ın Peygamberine gidip durumu ona haber verelim." Orada bulunanlar, 'hayır şurada ikamet edelim' dediler. Ben de (yani Abdullah bin Cahş) beraberimdeki adamlarla birlikte dedim ki: Hayır, Kureyş kervanının önüne çıkıp yolunu keselim.
Çünkü o sıralarda ganimet ele geçiren kimseler, o ganimetin tamamına sahip olurlardı. Bunun üzerine hemen harekete geçip kervanın yolunu kesmeye yöneldik. Arkadaşlarımız ise Peygamber efendimizin yanına giderek durumu kendisine haber verdiler. Yüzü kızararak ayağa kalkıp şöyle demişti:
"Yanımdan giderken toplu halde gittiniz. Ama dağınık halde geri döndünüz.. Şunu iyi bilin ki, sizden önceki ümmetleri bölünüp parçalanma helak etmiştir. Size en hayırlınız olmayanı, ama açlığa ve susuzluğa en çok dayanabilen bir adamı göndereceğim."
Buhari, Müslim, Ahmed bin Hanbel ve Beyhaki'nin rivayet ettikleri bu hadis üç şeye işaret etmektedir:
1- Cüheyne kabilesinden gelen adamlar belgeler ve hakikatler açığa çıktığında iman etmiş ve Peygamber efendimize yardım etmeye hazırlanmışlardı.
2- Müslümanlar her ne kadar savaşmaya azmetmiş olsalar da, fiilen savaşmamışlardı. Bulundukları ayın haram ay olduğu kendilerine hatırlatıldığında tereddüde düşmüşlerdi.
3- Kureyş'e ait bir kervanın yola çıkma hazırlığı içinde olduğu biliniyordu. Belki de mezkur seriyyenin teşkiline sebep olan asıl faktör de oydu. Buhari ile Müslim'in üzerinde ittifaka vardıkları bu rivayetin durumu ne olursa olsun, işaret ettiği hakikat şudur ki, mezkur seriyye, Abdullah bin Cahş'ın kumandasında göreve çıkmıştır. Ibn tshak'ın rivayetine göre bu seriyye-de bulunan kişilerin sayısı yüz değil sekiz kişidir. Hatta îbn îs-hak bu sekiz kişinin adlarını da saymıştır. Bunlar arasında En-sardan hiç kimse bulunmuyordu ve muhacirlerdendiler. Nitekim önceki sayfalarda anlatılan seriyye ve gazvelerdeki şahısların hepsi de muhacirlerdendi. Aralarında ensardan hiç kimse yoktu. Belki de seriyyedeki şahısların sayılarının bu kadar nuhdut olmalarını Peygamber efendimiz, aralarındaki ihtilafı gördükten sonra kararlaştırmıştı. İhtilafın sebebi, belki de yüz kişi olmalarındandı. ihtilaftan sonra sayı azaltılmış olabilirdi. Peygamber efendimizin de buyurduğu gibi, ayrılık ve dağılmanın sonucu helaktir. Ancak bu konuda kesin nas, mezkur seriyyedeki insanların sayılarının

sekizden ibaret olduğuna delalet etmemektedir. Bu nasdan anlaşılan, o mezkur şahısların sayıları az olmayan seriyye adamları arasında bulunmakta olmalarıdır, îbn îshak'ın anlattığına göre, Peygamber efendimiz, seriyye kumandanı Abdullah bin Cahş'a bir mektup göndermiş ve o mektubu iki gün yol yürümeden açmamasını emretmişti. îki gün ^ol yürüdükten sonra mektubu açtı. Mektupta şunlar yazılıydı: "Mektubuma baktığın zaman Mekke-i Mükerreme ile Taif arasında bulunan bir hurmalığa kadar yürümeye devam et. Halkın durumlarını insanlardan öğren." Abdullah, mektubu okuyunca: "Duyduk ve itaat ettik" dedi ve mektuptaki emri arkadaşlarına anlattı. Sonra şöyle dedi: "Resulullah (sav) bana, içimizden hiçbir kimseyi zorlamamamı emretti. İçinizden şehit olmak arzusunda olan varsa, benimle beraber gelsin. Ama şehit olmak isteyen yoksa geri dönsün. Bana gelince, ben yoluma devam edeceğim." Abdullah'ın arkadaşlarını seçim hakkına sahip kılması, seriyyedeki .adamların sayısının sekiz olmadığını göstermektedir. Eğer sayıları bu kadar olsaydı, onları böyle serbest bırakmazdı. Çünkü serbest bırakma, nisbi de olsa, ancak büyük sayıdaki bir kalabalık içinde mümkün olabilir. Normal olarak sekiz kişilik bir seyiyye içindeki adamları serbest bırakmak mümkün değildir. Belki de bu serbest bırakma, ayrılıp dağılma türünden değildi. Çünkü ayrılıp dağılma, bazı kalplerde gevşeklik meydana getirir. Peygamber efendimiz bu seriyyeye azimli ve iradeli kimselerin katılmasını istemişti. Gevşeklikten uzaklaşmış ve kalbine cesaret hakim olmuş kimselerden teşekkül eden bu seriyye, Abdullah'ın kumandasında hicaz yoluna girip seyrine devam etmişti. Fakat Sa'd bin Ebi Vakkas ile Uk-be bin Gazvan bunlardan ayrılmışlardı. Bunlar ilk sekiz kişi arasmdaydılar. Bunların bir develeri vardı ve nöbetleşe ona biniyorlardı. Ancak kafile epeyi ilerlemişti. Bunlar kafileye ulaşma ümidiyle yollarına devam etmişlerdi. Abdullah, geri kalan arkadaşlarıyla yollarına devam etmiş, neticede Kureyş'e ait bir kervana rastlamıştı. Kervanda Hadremi bin Abdullah bin Ab-bad, Osman bin Abdullah bin Mugire el Mahzumi, kardeşi Nev-fel ve Muğire bin Şuben'in kölesi Hakem bin Keysan vardı. Kervandaki adamlar seriyyeyi görünce, onlarla karşılaşmaktan korktular. Ancak seriyyede Ukkaşe bin Muhsan da vardı. Saçını tıraş etmişti. Kervandakiler onu görünce, güven hissettiler ve kendi aralarında: "Bunlar umrecilerdir. Bunlardan bize zarar gelmez" dediler.
Seriyyedeki sahabiler birbirleriyle istişare ettiler. Recep ayının son günlerinde bulunmaktaydılar. Recep ayı haram aylardan birisiydi. Peygamber efendimiz; Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep ayının haram aylardan olduğunu kendilerine açıklamıştı. Recep ayı içinde, bulunmaları dolayısıyla bu müşriklerle savaşıp savaşmamak hususunda tereddüt ettiler: "Eğer bu gece bunları

öldürmezsek, bunlar hareme girer ve artık kendilerine ilişenleyiz. Ama Recep ayının son gecesi olan bu geceyi geçirmelerini beklememiz de mümkün değildir" dediler. Sonuçta şura, savaşma kararıyla sona erdi. Seriyyedeki adamlardan biri Amr bin Hadremiye ok atarak onu öldürdü. Osman bin Abdullah bin Mugire ile Hakem bin Keysan'ı esir aldılar. Nevfel bin Abdullah da kaçıp kurtuldu. Seriyye, kervandaki malları ve iki esiri alıp Resulullah'a getirdiler.

Haram Ayda Savaşmak

Seriyye, kervanın malları ve iki esiri ile birlikte Resulul-lah'ın yanına geldi. Fakat bununla birlikte onlar haram ayda savaşmışlardı. Resulullah ise haram aylara ve yasaklara riayet edilmesine itina gösterirdi. Bu yaptıklarının günah olduğunu söylemiş ve şöyle buyurmuştu: "Haram ayda savaşmanızı size emretmedim." Sonra da, kervandan alman malların mücahitlere dağıtılması faaliyetini durdur,du. Esirleri hapsetti. Onlar, müslüman kavmin eline düşmüşlerdi. Helak olacaklarını zannetmişlerdi. Öte yandan bu savaşa katılmamış olan müminler, müşrikleri haram ayda öldürdükleri için seriyyedeki adamları kınamışlardı.
îki esire gelince, Peygamber efendimiz, Sad bin Ebi Vakkas ile arkadaşı geri dönünceye kadar onları hapiste tuttu. Onlar geri dönünce, esirleri serbest bıraktı.
Kureyşli müşrikler Peygamber efendimizin bu uygulamasını kınadılar. Bunun sebebi, seriyyedeki adamların haram ayı hiçe saymaları değildi. Aksine kendilerinin muhacirlerden almış oldukları mallar mukabilinde seriyyedeki adamların kervandaki malları ele geçirmeleri sebebiyle bu kınamada bulunmuşlardı. Muhammed (sav)in kendilerine misillemede bulunacak ve kendilerini hizaya getirecek güce sahip olmasından dolayı Öfkelenmiş ve onu kınamışlardı. Artık yeni bir dönem başlıyordu. Müşrikler buna dayanamadıklarmdan dolayı, haram ayları ve yasakları savunan kimseler rolünde ortaya çıkmışlardı. Güya Muhammed (sav) haram ayların saygınlığını çiğneyip hiçe sayıyor, müşriklerse haram ayları koruyorlardı! Müşrikler bu rolü oynamaktayken müslümanları dinlerinden dolayı fitneye düşürdüklerini ve Beyt-i Haram'ın saygınlığını çiğnediklerini, Allah'ın kendilerine yasak kıldığı şeyleri unuttuklarını hatırlarına getirmiyorlardı. Kendilerinin de helal ve haram a;r demeden müslümanlara eziyet ettiklerinin farkında değillerdi.
Yahudiler de öfkelerini dindirebilmek için parlak bir fırsat ele geçirmişlerdi. Kalplerinde tutuşan kin ateşini ağızlarıyla dışa vurup yayıyorlar. İslama karşı

gizledikleri düşmanlığı izhar ediyorlardı. Onların kalplerinde gizledikleri günah ve düşmanlık ise daha büyüktü.
Evet böyle bir olay meydana gelmişti. Temiz yürekli mücahitler ise haram ayda savaşmış olduklarından dolayı kendilerini yiyip tüketmekte ve Cenab-ı Allah'ın şu emri nazil oluncaya kadar pişmanlık çekmekteydiler:

"Sana haram ayından, onda savaştan soruyorlar. De ki: "Onda savaş, büyük bir günahtır. Fakat (insanları) Allah yolundan çevirmek, Allah'a ve Mescid-i Haram'a karşı nankörlük etmek, halkını ondan (Mekke'den) sürüp çıkarmak, Allah yolunda daha büyük bir günahtır. Fitne çıkarmak, (adam) öldürmekten daha büyük (bir günah)tır." Onlar yapabilseler sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaya devam ederler." (Bakara: 217)
Bu ayet-i kerimeler mü'minlerin gönüllerini ferahlatıp serinletti. Kafirlere karşı da kesin bir hüküm ifade etti. Allah'ı inkar edip Mescid-i Haram'ın saygınlığım hiçe sayan, insanları yüce Allah'ın yolundan geri çeviren, Beyt-i Haram'ın yanında müminleri öldüren kafirlerin, haram ayların saygınlığının hiçe sayılması konusunda konuşmaya asla hakları yoktur!
Şunun da bilinmesi gerekir ki, o aylarda savaşı ilk başlatanlar müşriklerin kendileri olmuştu, ilk önce onlar Medine-i Mü-nevvere'nin dış mahallerine saldırmışlardı. Her ne kadar bir amaca ulaşamamış ve firar etmişlerse de, ilk saldıranlar kendileriydi. Bu durumda müminlerin, yeniden saldırmaları için kendilerini rahat bırakmaları ve kendilerim cezalandırmamaları mümkün müydü? Yeniden gelip kendi şehirlerinin içinde, evlerinin yambaşlarmda kendileriyle savaşmalarına imkan mı vereceklerdi? Bu asla mümkün değildi. Her ne ise bu gazve, büyük Bedir savaşının bir ön işaretiydi. Müminler böylece kervanı ele geçirmişlerdi.

Bu Gazveler Niçin Yapıldı?

Peygamber (sav)in gazveleri üç defa, seriyyeleri de dört defa göreve çıkmış, bu gazve ve seriyyelerde çarpışma meydana gelmemişti. Sadece Ubeyde bin Haris bin Abdülmuttalib'in seriy-yesinde bulunan Sa'd bin Ebi Vakkas, müşrik tarafına bir ok fırlatmıştı. Yine Abdullah bin Cahş'ın seriyyesinde, kimin attığı belli olmayan bir ok, müşriklerin tarafına atılmıştı. Maksat, onların kervanlarmdaki malı ele geçirmekti. Buna da savaş denilemezdi. Sadece müşriklerin müslümanlardan gasbetmiş oldukları mallan geri alma çabası vardı. Çünkü müşrikler, müs-lümanları sırf "Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için haksız yere mallarından ve yurtlarından mahrum ederek Mekke dışına sürgün etmişlerdi.

Her iki taraftan katılım neticesinde savaş denebilecek bir vuruşma olmadığına göre, ne diye Peygamber efendimiz kendi şahsını ve adamlarını bu sefer zahmetine sokmuştu? Buna cevaben deriz ki:
a- Peygamber efendimiz ezik bir halde ya da görünürde sürgün benzeri bir durumda Mekke-i Mükerreme'den ayrılarak Medine-i Münevvre'ye hicret etmişti. O, hakkı savunacak bir kuvvet toplamak durumundaydı. Şu halde Cenab-ı Allah'ın destek olarak kendisine verdiği kuvveti müşriklere göstermek için çaba sarfetmesi gerekiyordu.
Hakkın güçlendiğini zalimlere hissettirmeye artık muktedir olmuştu. Gönüllü olarak îslam davetinin yoluna devam etmesine izin vermediklerine göre, artık korkularından ötürü bu davetin kendi yolunda seyretmesine müsaade etmeleri kaçınılmaz hale gelmişti. Bu durumda hakkın, batılın eza ve cefasını, saldırısını durdurması zorunlu olmuştu. Ya da en azından eza ve cefası geldiği esnada batılı mütereddit bir hale getirmesi icabe-diyordu. Onlar vicdanın sesini hesaba katmadıklarına ve durmadıklarına göre, kılıçların çekilmesinden korkmaları gerekiyordu, tşte bu seriyyelerle gazveler, hakkın savletinin görüntüleri olmuşlardı. Bu sayede müşrikler tslam davetinin hak yolda yürümesine müsaade etmek mecburiyetinde bırakılmışlardı. Bununla da, gaflet uykusunda uyumakta olan vicdanlar uyandırılmak istenmişti. Ama bazıları vardır ki, merhametli ve saldırgan olmayan hakkın sesini işitmezler, ama yine de güç ve kuvvetin velvelesini gördükleri ve işittikleri zaman uyanırlar. Yaptıkları eziyetleri hafifleştirirler. Eğer sapıklık kendilerine bir kader olarak yazılmamış ise, artık İslam davetinin kendi yolunda" yürümesine ses çıkarmadıkları gibi kendileri de hidayet yoluna koyulurlar.
b- Bu gazvelerle seriyyelerde savaşma olmadığına göre, müminler arap beldelerinin coğrafî ve stratejik konumunu, dağlarını, ovalarını, bilinmeyen yollarını ve geçitlerini inceleme imkanını bulup öğrenmişlerdi. Obalarında ve meskenlerinde bedevilerle karşılaşmışlardı. Böylece îslam davetini, bu davetten habersiz olan kimselere duyurmuşlar, akılları bu yöne yöneltip hakikatleri onlara beyan etmişlerdi.
Müminlerin yaptıkları bu gezinti ve seriyye devrelerinde Kureyş kervanlarının geçit yolları tanınmış ve gerekli tedbirler alınmıştı. Bu kervanlar Kureyşli birkaç zenginin mallarını taşımaktaydılar. Halkın bu kervandaki malları ise çok cüzi miktardaydı. Müslüman seriyyeciler Kureyş kervanlarını sıkıştırıp onların daha önce müzminlerden gasbetmiş oldukları malları geri alıyorlardı. Bazı yazarların, savaş tarihçilerinin ve siyasilerin ifade ettikleri ekonomik bir ambargo değildi. Bununla Ku-reyşliler'i mali sıkıntıya düşürme gayesi güdülmüyordu. Kendilerine

düşman olan Mekkeli müşriklerin geçim yolları kapatılmıyordu. Yiyecekleri, yaşama ve uygarlık için zaruri maddeleri kısılmıyor ve bu gibi maddelerine el konulmuyordu. Bütün halkı sıkıntıya düşürecek yollara gidilmiyordu. Bu gazve ve se-riyyelerin yegane amacı, hep birlikte Peygamber efendimize karşı savaş verip ashabına yapılan eziyetlere iştirak eden Kureyşli zengin tüccarlarla vuruşmak ve onların güçlerini azaltmaktı. Onları yurtlarından ve mallarından mahrum edip sürgün etmekti. Yoksa Peygamber efendimizin bu yaptıkları, suçluyu ve suçsuzu kapsamına alan ekonomik bir savaş değildi. Aksine, sırf 'Rabbimiz Allah'tır' dedikleri için haksız yere mallarından ve yurtlarından mahrum edilerek sürgün edilerek muhacir müminlerin gasbedilmiş mallarını geri almaktı.
c- Peygamber (sav) efendimizin yaptığı gazveler, içerdikleri hikmet ve güzel öğüt ile Allah yoluna yapılan daveti yaymakla birlikte, gayrı müslimlerin gönüllerini İslam'a ısındırma hedefini gütmekteydi, işte bu gazvelerde gayrı müslimlerle yardımlaşma akidleri yapılmış ve karşılıklı mütareke anlaşmaları imzalanmıştı. Ebva gazvesinde Damure oğulları ile karşılıklı yardımlaşma şartı üzerine ittifak imzalanmıştı. Uşeyre gazvesinde Müdlic oğulları ve müttefikleri olan Damure oğulları ile karşılıklı yardımlaşma şartı üzerine ittifak imzalanmış ve bu bir belge ile tesbit edilmişti. Nitekim bu belgede yazılı olan hususları önceki sayfalarda Süheyli'nin "Ravzul-Enf" adlı eserinden nakletmiştik.
Peygamber (sav) efendimiz savaşmak için gazaya gitmemişti. Asıl amacı, kalplerle uğraşmaktı. Onları, hak ehli olmaları için İslam'a ısındırmıştı. Gönüllerine iman nurunu yerleştirmek için çaba sarfetmişti. Hak yoluna girmeleri ve haktan nefret edip körelmemeleriiçin gönüllere sirayet etmişti.
Şu husus da akla gelebilir: Bu seriyyelerdeki askerlerin hepsi muhacirlerden seçilmişti. Kumandanları da muhacirlerdendi. Peygamber efendimizin gazveierindeki askerler de hep muhacirlerden seçilmişlerdi. Aralarında ensardan bir tek kişi bile yoktu. Peygamber efendimiz sadece Bedir savaşında ensara çağrıda bulunup, onları da savaşa katmıştı. Peki ne diye böyle olmuştu? Peygamber efendimizin böyle yapmakta mutlaka bir amacı vardı. Bunlar, rastgele yapılmış işler değildi. Buna cevaben deriz ki:
1- Müşriklerden bedeni ve insani bakımdan en çok eziyeti görenler, muhacirler idi. Onlar içinde en fazla intikam alma arzusuna sahip olanlar da muhacirlerdi. Onlar hakkında verilecek hüküm için kısas da şeriatin bir gereğiydi. Muhacirler, Ku-reyşlilerle karşılaşmaları gereken ilk insanlardı. Çünkü onlar müşrikler tarafından horlanıp ezilmişlerdi. Müşrikler onları al-çaltmak istemişlerdi. Onların müşriklerle karşılaşmaları ve müşrikleri önlerinden kaçırtmaları, hakkın

yüceldiğini açıklamak bakımından gerekli idi. Cenab'ı Allah'ın kendilerini iktidar sahibi kıldığını bildirmeleri bakımından da zorunluydu. Şüphesiz böylesi daha etkiliydi. Anası azabın sıcaklığı altında ölen, babasıyla birlikte kendisi eziyet gören Ammar bin Yasir'i karşılarında kılıç sallamaktayken gören müşrik Kureyşliler'in liderlerinin durumu ne olacaktı? Daha önceleri müşriklerden eziyet görmekte olan Yasir ailesine Peygamber (sav) efendimiz şu teselliyi vermişti: "Sabredin ey Yasir ailesi, sizin buluşma yeriniz mutlaka cennet olacaktır." Evet müşrik Kureyş liderleri şu dev gibi Ammar'ı karşılarında durmuş ve güçlenmiş olarak gördüklerinde acaba neler hissedeceklerdi?!

2- Mallarından ve yurtlarından çıkarılıp sürgün edilenler, muhacirlerdi. Gasbedilen mallarını ve mahrum edildikleri yurtlarını müşriklerden geri isteme hakkına en çok sahip olanlar yine onlardı. Şu azgın Kureyşli müşriklerin baskısından ve kötülüklerinden korkup da, Medine-i Münevvere'ye hicret edemeyen güçsüz ve zayıf akrabalarının haklarını koruması gerekenler, yine muhacirlerdi. Bunlar o müşriklere, yaptıklarının cezasını çektirmeliydiler.

3- Peygamber efendimizin seriyye ve gazvelerde, mücahitler arasına ensardan hiç kimseyi katmayışının asıl önemli ve esas sebebi şu idi: Peygamber efendimiz Mekke'den Medine'ye gelmeden Önce, Akabe'de ensarla biat yaparken onların kendisini, canlarını, çoluk çocuklarını ve kadınlarını korudukları şekilde koruyup barındıracakları şartı üzerine biat yapmıştı. Bu biat maddeleri arasında, ensarm da kendisiyle birlikte müşriklere karşı savaşacakları konusunda bir madde yoktu. Her ne kadar bu biatle anlam bakımından ensarın da gerek barışta ve gerekse savaşta kendisiyle birlik olacakları zımmen biatin açık ifadeleri dışında herhangi bir tevil yaparak onlara bir savaş yükümlülüğü getirmek istememişti. İşte bu sebeple sözkonusu gaza ve seriyyelere ensardan kimseyi almamıştı. Ayrıca zaten az sayıdaki askerlerden oluşan gazve ve seriyyeler için muhacirler yeterli olmuşlardı.

Ama daha sonra iş ciddileşip, sayıları bini aşan kesif bir müşrik ordusu gelince, kendi rızalarıyla savaşa katılıp katılmayacakları konusunda ensarla istişare yaptı. Bu istişare; Ku-reyşliler'in bütün hazırlıkları, teçhizatları, piyadeleri ve süvarileriyle birlikte saldırı için geldikleri esnada yapılmıştı. Nihayet ensar, Peygamber efendimizin umduğu şekilde, savaşa katılmaya seve seve rıza gösterdiler, imanları da kendilerini bu savaşa katılmaya sevk etmişti. îman, ahidlerin en sağlamıdır.

[1] Nihayetü'l -Erb, C.17, s.4.